

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Ministeriö • 11/2018

Alueelliset kehitysnäkymät

Kevät 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018

Alueelliset kehitysnäkymät

Kevät 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN PDF: 978-952-327-303-0

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö	17.4.2018	
Tekijät	Nieminen Jouko (toimittaja)		
Julkaisun nimi	Alueelliset kehitysnäkymät – kevät 2018		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu TEM raportteja 11/2018		
Diaari/hankenumero		Teema	Ministeriö
ISBN PDF	978-952-327-303-0	ISSN PDF	1797-3562
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-303-0		
Sivumäärä	383	Kieli	Suomi
Asiasanat	aluekehitys, ennakointi		
Tiivistelmä) <p>Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.</p> <p>Alueiden talouden ja työllisyyden näkymät seuraavan puolen vuoden ja vuoden aikajänteellä ovat varsin positiiviset. Kasvu-uralle ovat päässeet käytännössä kaikki maamme seutukunnat, myös aiemmin rakennemuutoksista kärsineet alueet. Erityisen kova vauhti on Lounais-Suomessa, missä auto- ja meriteollisuuden kasvu jatkuu vahvana. Alueellisesti merkittäviä kaivosalan ja biotalouden investointeja on käynnissä tai suunnitteilla Lapissa ja Kainuussa, jotka erottuvat tässä katsauksessa erityisen positiivisilla odotuksilla.</p> <p>Asuntorakentamisen kasvu jatkuu, varsinkin väestön kasvusta hyötyvissä maakuntien keskustaupungeissa. Suuria rakennusinvestointeja on käynnissä tai suunnitteilla eri puolilla maata. Matkailun hyvä kasvuvauhti tukee alueiden positiivisia odotuksia erityisesti Lapissa, Helsingin seudulla ja Saimaan alueella.</p> <p>Työttömyys on laskenut kaikilla alueilla ja hyvän kehityksen ennakoidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa. Myös pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorten työttömyyden odotetaan helpottuvan.</p> <p>Talouden kasvaessa haasteet työvoiman saatavuudessa nousevat voimakkaasti esiin. Työvoiman saatavuus koetaan ongelmalliseksi käytännössä koko maassa, varsinkin metalliteollisuudessa, rakentamisessa ja ICT-alalla koetaan jo nyt työvoimapulaa.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyshenkilö (osasto/puh) Hanna-Maria Urjankangas (Alueet ja kasvupalvelut/ 029 506 3739)</p>			
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Julkaisun jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Arbets och näringsministeriet	17.4.2018
Författare	Nieminen Jouko (red.)	
Publikationens titel	Regionala utvecklingsutsikter - vår	
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer ANM rapporter 11/2018	
Diarie- /projektnummer		Tema Ministeriet
ISBN PDF	978-952-327-303-0	ISSN PDF 1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-303-0	
Sidantal	383	Språk Finska
Nyckelord	regional utveckling, förutseende	
Referat <p>Översikten om de regionala utvecklingsutsikterna våren 2018 är NTM-centralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamt bildade uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i de ekonomiska regionerna och NTM-centralernas områden. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i mars 2018.</p> <p>Utsiktorna för ekonomin och sysselsättningen i regionerna inom det följande halvåret och året är mycket positiva. I praktiken alla ekonomiska regioner i vårt land är inne i en period av tillväxt, även regioner som tidigare lidit av strukturomvandlingar. Särskilt snabb är tillväxten i Sydvästra Finland, där den starka tillväxten inom bil- och marinindustrin fortsätter. Regionalt viktiga investeringar i gruvindustri och bioekonomi pågår eller planeras i Lappland och Kajanaland, vilka också framträder som regioner med särskilt positiva förväntningar i denna översikt.</p> <p>Bostadsbyggandet fortsätter att öka, i synnerhet i landskapens centralorter, som gynnas av befolkningstillväxt. Stora byggnadsinvesteringar pågår eller planeras på olika håll i landet. Den goda tillväxttakten inom turismen stöder de positiva förväntningarna i regionerna i synnerhet i Lappland, Helsingforsregionen och Saimenområdet.</p> <p>Arbetslösheten har minskat i alla regioner, och den goda utvecklingen bedöms fortsätta inom den närmaste framtiden. Även långtidsarbetslösheten och arbetslösheten bland unga förväntas minska.</p> <p>I och med att ekonomin växer blir det också svårare att få tag på arbetskraft. Tillgången på arbetskraft upplevs problematisk i praktiken i hela landet. I synnerhet inom metallindustrin, byggbranschen och IKT-branschen råder redan nu brist på arbetskraft.</p> <p>Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet (avdelning/telefonnummer) Hanna-Maria Urjankangas (avdelningen för regioner och tillväxttjänster/029 506 3739)</p>		
Förläggare	Arbets och näringsministeriet	
Distribution	Elektronisk version: julkaisut.vallioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Economic Affairs and Employment	17 April 2018
Authors	Nieminen Jouko (author)	
Title of publication	Regional Economic Prospects – Spring 2018	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment MEAE reports 11/2018	
Register number		Subject Ministry
ISBN PDF	978-952-327-303-0	ISSN PDF 1797-3562
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-303-0	
Pages	383	Language Finnish
Keywords	regional development, anticipation	
<p>Abstract</p> <p>Regional Economic Prospects in Spring 2018 is a review of the current situation and short-term prospects in the regions and ELY Centre areas, which is prepared by the ELY Centres (Centres for Economic Development, Transport and the Environment) together with the key regional developers. The assessments proper to this review were generated during the month of March, 2018.</p> <p>Regional economic and employment prospects for the coming 6 month and 12 month periods are very positive. Essentially, all of Finland's subregions have experienced growth including areas that have previously suffered from structural changes. Southwest Finland, where the automobile and marine industries have maintained their steadfast growth, has experienced exceptionally large growth. Regionally significant mining and bio-economy investments are in progress or planned in Lapland and Kainuu, which can be distinguished from this review due to their particularly positive prospects.</p> <p>The growth of residential construction has continued, especially in central towns and cities, which have benefited from population growth. Large building investments are in progress or planned around the country. The tourism sector's good rate of growth supports the positive expectations for regions in particular those for Lapland, the Helsinki region and the Saimaa region.</p> <p>Unemployment has decreased in all regions and positive development is expected to continue in the short-term future. Long-term unemployment and youth unemployment are also expected to improve.</p> <p>As the economy grows, challenges related to the availability of labour will be highlighted sharply. The availability of labour force is perceived as problematic essentially throughout the entire country, and especially the metal industry, the construction industry and the ICT sector are already experiencing a shortage of labour.</p> <p>Contact person for the Ministry of Economic Affairs and Employment (department/tel.) Hanna-Maria Urjankangas (Regions and Growth Services/029 506 3739)</p>		
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment	
Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Taustaa	9
Yhteenveto	13
Uudenmaan ELY-keskus.....	17
Helsingin seutukunta	31
Raaseporin seutukunta	34
Porvoon seutukunta	38
Loviisan seutukunta.....	43
Varsinais-Suomen ELY-keskus.....	46
Turun seutukunta	54
Salon seutukunta.....	62
Loimaan seutukunta.....	66
Vakka-Suomen seutukunta	69
Turunmaan seutukunta	73
Satakunnan ELY-keskus.....	77
Porin seutukunta	86
Rauman seutukunta	89
Pohjois-Satakunta	93
Pirkanmaan ELY-keskus.....	96
Tampereen seutukunta	106
Etelä-Pirkanmaa	114
Ylä-Pirkanmaa.....	116
Lounais-Pirkanmaa	119
Luoteis-Pirkanmaa	123
Hämeen ELY-keskus	126
Lahden seutukunta.....	139
Hämeenlinnan seutukunta.....	148
Riihimäen seutukunta.....	153
Forssan seutukunta.....	157

Kaakkois-Suomen ELY-keskus	163
Kouvolan seutukunta.....	171
Kotkan-Haminan seutukunta.....	176
Imatran seutukunta.....	181
Lappeenrannan seutukunta.....	185
Etelä-Savon ELY-keskus	190
Mikkelin seutukunta.....	199
Pieksämäen seutukunta.....	202
Savonlinnan seutukunta.....	205
Pohjois-Savon ELY-keskus	209
Kuopion seutukunta.....	217
Varkauden seutukunta.....	220
Ylä-Savon seutukunta.....	223
Koillis-Savon seutukunta.....	225
Sisä-Savon seutukunta.....	227
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	229
Joensuun seutukunta.....	238
Keski-Karjalan seutukunta.....	240
Pielisen Karjalan seutukunta.....	243
Keski-Suomen ELY-keskus	247
Jyväskylän seutukunta.....	254
Jämsän seutukunta.....	258
Keuruun seutukunta.....	262
Joutsan seutukunta.....	266
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta.....	268
Äänekosken seutukunta.....	274
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	279
Seinäjoen seutukunta.....	285
Suupohjan seutukunta.....	288
Järviseudun seutukunta.....	290
Kuusiokuntien seutukunta.....	292

Pohjanmaan ELY-keskus	295
Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat.....	301
Suupohjan rannikkoseutu.....	304
Pietarsaaren seutukunta.....	307
Kaustisen seutukunta.....	310
Kokkolan seutukunta.....	313
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	317
Oulun seutukunta.....	326
Koillismaan seutukunta.....	329
Oulunkaaren seutukunta.....	331
Raahen seutukunta.....	333
Nivalan-Haapajärven seutukunta.....	336
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	339
Ylivieskan seutukunta.....	341
Kainuun ELY-keskus	344
Kajaanin seutukunta.....	350
Kehys-Kainuun seutukunta.....	353
Lapin ELY-keskus	356
Rovaniemen seutukunta.....	365
Kemi-Tornion seutukunta.....	369
Torniolaakson seutukunta.....	372
Itä-Lapin seutukunta.....	375
Tunturi-Lapin seutukunta.....	378
Pohjois-Lapin seutukunta.....	381

TAUSTAA

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2018 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys ELY-keskusalueiden ja seutukuntien¹ nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden maaliskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta sekä työttömyyden määrä ja rakenne. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja ELY-keskuksen kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan.

---

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alueluokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi.

Lisätietoja:

Uudenmaan ELY-keskus

tutkija Timo Aulanko
p. 0295 504 959
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

työmarkkina-analyytikko Juha Pusila
p. 0295 022 772
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

ylivohtaja Marja Karvonen
p. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi

p. 0295 022 114
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

ennakointiasiantuntija Juha Salminen
p. 0295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
p. 0295 025 159
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

erikoistutkija Tarja Paananen
p. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

johtava asiantuntija Marja Aro,
p. 0295 024 152
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

yksikön päällikkö Jan Blomberg
p. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

suunnittelija Minna Keränen-Kultanen
p. 0295 026 138
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

strategiapäällikkö Eija Heinonen
p. 0295 024 658
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

kehittämispäällikkö Leena Ahonen-Lätti
p. 0295 027 544
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

suunnittelija Meeri Koski
p. 0295 028 686
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

asiantuntija Jarkko Pietilä
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

erikoissuunnittelija Anne Ristioja
p. 0295 023 582
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus

johtava toimiala-asiantuntija Heino Vasara
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

tutkija Tuula Uusipaavalniemi
p. 0295 037 142
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KEHA-keskus

strategiajohtaja Jouko Nieminen
p. 0295 022 769
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Yhteenveto

Alueilla ennakoidaan talouden ja työllisyyden nousujohteisen kehityksen jatkuvan lähitulevaisuudessa. Odotukset ovat myönteiset käytännössä kaikilla alueilla ja myös takavuosina rakennemuutoksista kärsineet alueet ovat päässeet kasvu-uralle. Positiivista on, että kasvu on laaja-alaista ja koskee monia toimialoja.

Talouden ja työllisyyden kasvaessa yhä useammalla alueella koetaan kasvavaa huolta osaavan työvoiman saatavuudesta ja työvoiman kohtaanto-ongelmat tulevatkin yleistymään.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on **tällä hetkellä** 67 seutukunnassa² parempi kuin vuosi sitten. Vain Turunmaalla tilanne on heikentynyt vuoden takaiseen nähden. **Lähimmän puolen vuoden aikavälillä** odotetaan parannusta nykyiseen nähden 67 seutukunnassa, eikä missään uskota heikkenevään kehitykseen. Vain kahden seutukunnan, Oulunkaaren ja Kehys-Kainuun, elinkeinoelämän vireen odotetaan pysyvän nykyisellä tasolla. **Vuoden päähän** ulottuvat arviot ovat myös hyvin positiiviset. Nykytilanteeseen verrattuna kehityksen odotetaan paranevan 67 seutukunnassa. Yhdelläkään alueella ei ennakoida näkymien heikkenevän ja edelleen vireen ennakoidaan pysyvän nykytasolla Oulunkaaren sekä Kehys-Kainuun seutukunnissa.

Pohjois-Suomessa odotetaan elinkeinoelämän osalta kasvuloikkaa, mikä pohjautuu ennen muuta kaivosteollisuuden ja biotalouden tulossa oleviin ja suunniteltuihin investointeihin sekä matkailun hyvään kasvuun.

Lounais-Suomessa näkymät ovat jatkossakin hyvin positiiviset. Kasvun kärkenä on auto- ja meriteollisuus, mutta muutkin alat ovat vahvassa kasvussa. Turun telakan tilauskanta on erittäin hyvä ja myös Rauman telakalle odotetaan uusia tilauksia. Uudenkaupungin autotehdas työllistää nyt noin 4 000 henkilöä ja aikoo rekrytoida vielä noin 1 000 uutta henkilöä lisää. Työvoimaa haetaan alueelle kautta maan.

Sellun, kartongin ja paperin kysynnän kasvun myötä metsä- ja paperiteollisuus on investoinut mm. Kaakkois-Suomessa ja Keski-Suomessa. Keski-Suomen viime aikojen kasvupyrähdyksen takana on ollut ennen muuta Äänekosken biotuotetehtaan suurin-

---

² Manner-Suomessa on 67 seutukuntaa.

vestointi. Tehdas on nyt käynnissä ja täyteen tuotantoon päästään ensi kesänä. Biotalouteen kohdistuu edelleen uusia investointisuunnitelmia, joiden realisoitumista odotellaan mm. Lapissa, Kainuussa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa. Jo toteutuneiden investointien johdosta työvoimatarpeet esim. puunkorjukseen ja kuljetuksiin ovat kasvaneet.

Asuntorakentamisen kasvu jatkuu, varsinkin väestön kasvusta hyötyvissä maakuntien keskuskaupungeissa. Asunto- ja korjausrakentamisen lisäksi alaa työllistävät eri puolilla maata menossa tai käynnistymässä olevat useat julkiset toimitilahankkeet ja liikenneinfrahankeet. Suuria rakennusinvestointeja on käynnissä tai suunnitteilla mm. pääkaupunkiseudulla, Tampereella, Turussa ja Kuopiossa.

Matkailun hyvä kasvuvauhti tukee alueiden positiivisia odotuksia erityisesti Lapissa, Helsingin seudulla ja Saimaan alueella. Alan investoinnit ovat merkittäviä mm. Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

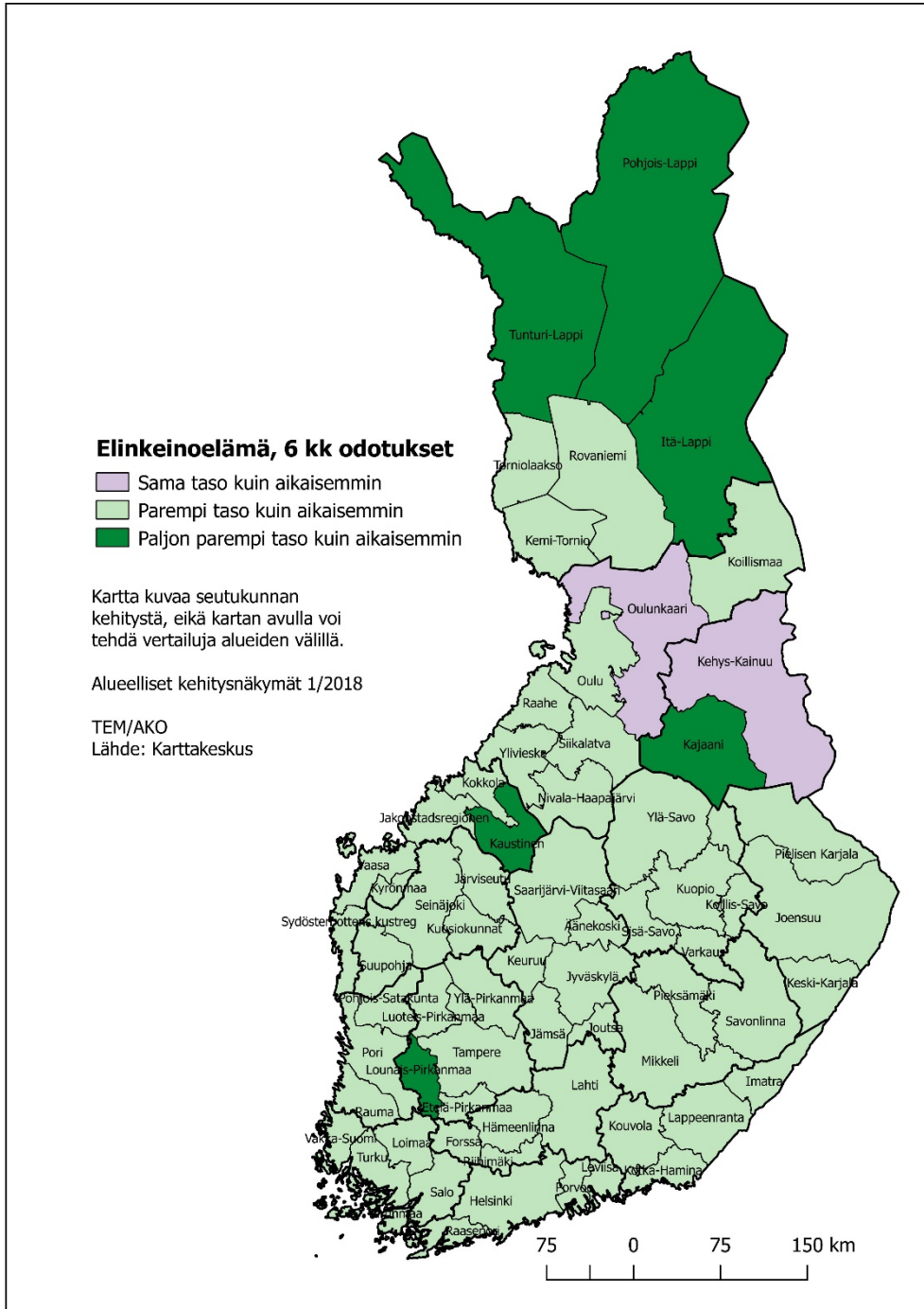
Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

Työttömyys on laskenut tilastojenkin mukaan kaikilla alueilla ja hyvän kehityksen ennakoidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa. Myös pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorten työttömyyden odotetaan helpottuvan.

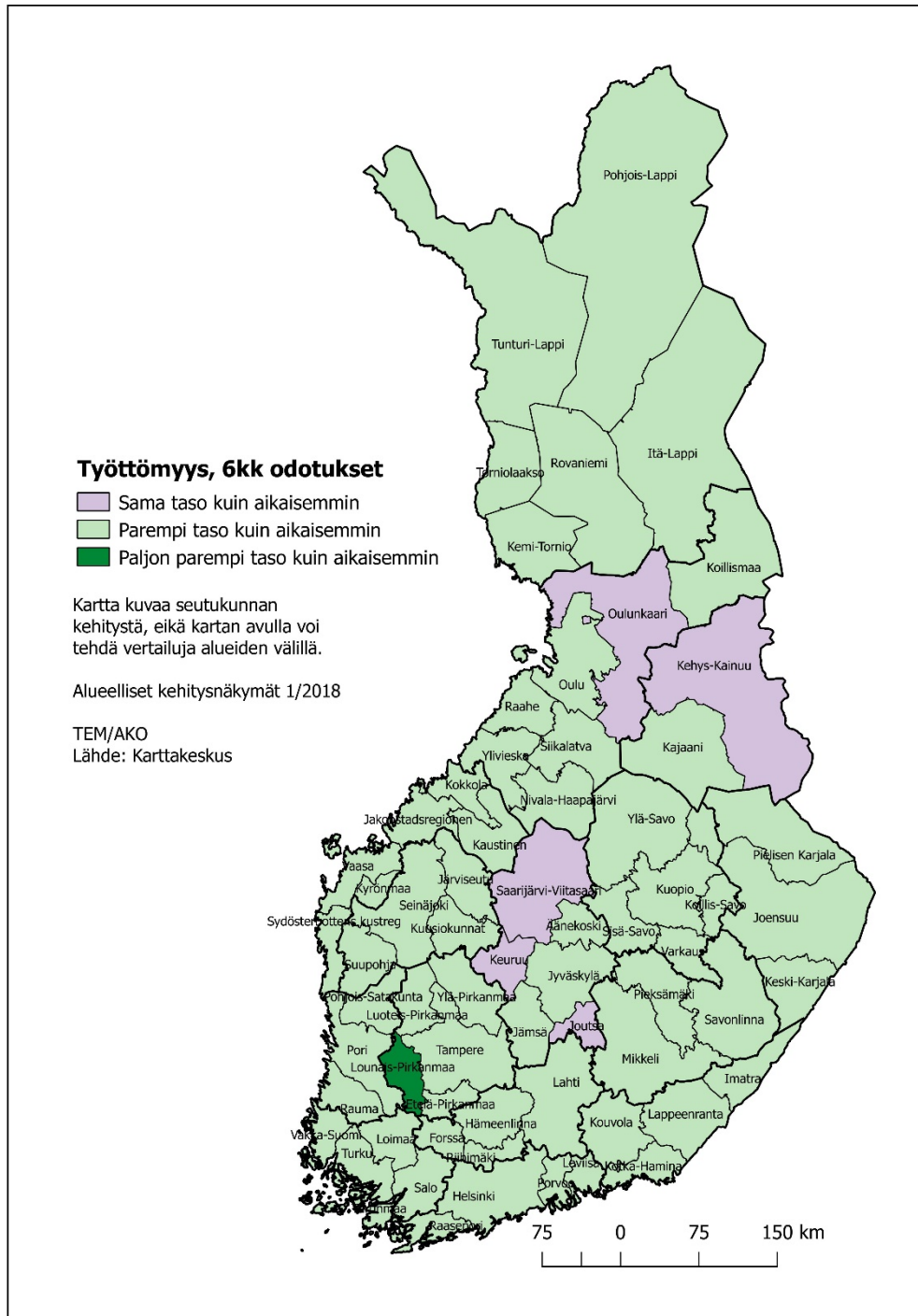
Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan entisestään helpottuvan 61 seutukunnassa ja pysyvän nykytasolla viidessä seutukunnassa. Ensi vuoden kevättä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehityksen uskotaan 64 seutukunnassa ja vain kolmessa seutukunnassa ennakoidaan pysyttävän nykytasolla.

Taloukasvun myötä työvoiman kysyntä on vilkastunut, mikä näkyy TE-toimistoihin ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvuna. Myös eläkkeelle siirtyvien korvaaminen luo kysyntää työmarkkinoille.

Työvoiman saatavuuden haasteet ovat nousseet talouden kasvun myötä yleiseksi puheenaiheeksi. Positiivisen rakennemuutoksen Lounais-Suomen kasvaviin työvoimatarpeisiin haetaan helpotusta mm. markkinointikampanjoilla, tehostamalla työnvälitystä ja panostamalla koulutukseen. Rekrytointiongelmista kärsitään myös esim. Kainuussa, jossa rakenteellisena ongelmana on työikäisen väestön väheneminen. Toimi-aloittain tarkasteltuna varsinkin metallialalla, rakentamisessa ja ICT-alalla pula osajista on kasvussa ympäri maata.

Uudenmaan ELY-keskus

Helsingin sk	6 kk	Loviisan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Raaseporin sk	6 kk	Porvoon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Uudellamaalla asui vuoden 2017 lopussa 1 657 644 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 19 351 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömiä työnhakijoita oli 80 754 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 9,6 %.

Uudenmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yrityselämän ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti erinomaisessa asemassa. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyyn indeksin mukaan Uudenmaan vahvuuksia ovat eurooppalaisesakin mittakaavassa väestön hyvinvointi, korkeakoulutettujen määrä ja korkeakoulutuksen taso, teknologian ja nopeiden datayhteyksien saatavuus ja nopea käyttöönotto sekä alueen elinkeinorakenteen, koulutuksen ja työvoiman innovaatiotaso. Suomen mittakaavassa Uudenmaan vahvuutena ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus ja osaamisintensiivisten palveluiden verrattain suuri osuus. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on noin kolmanneksen koko maan lukemaa korkeampi.

Uudenmaan lähitulevaisuuden kehitys vaikuttaa erittäin lupaavalta. Uudenmaan talous lähti voimakkaaseen kasvuun vuoden 2016 puolivälistä alkaen esimerkiksi toimialojen kokonaisliikevaihdon perusteella, jonka jälkeen kasvu on ollut ripeää ja jatkuvaa. Kaikkien toimialojen kausi- ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettua trendisarjaa tarkasteltaessa liikevaihto oli vuoden 2017 kolmannella vuosineljänneksellä kasvanut 7,5 % edellisvuoden samaan ajanjaksoon verrattuna ja 10,6 % vuoteen 2015 verrattuna.

Myös työllisten määrä on Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan lisääntynyt, joskin liikevaihtoa hieman maltillisemmalla vauhdilla. Uudellamaalla oli työllisiä vuoden 2017 neljännellä vuosineljänneksellä 811 500 henkilöä, eli 3,4 % enemmän edellisen vuoden samaan ajanjaksoon verrattuna. Työllisten määrän kasvu vaikuttaa kiihtyneen vuoden loppua kohden, mikä on positiivinen merkki tulevan kehityksen kannalta.

Uudenmaan lähitulevaisuuden haasteet liittyvätkin sen varmistamiseen, että tapahtunut myönteinen kehitys jatkuu myös tulevaisuudessa, sekä siihen, että vallitsevaa hyvää suhdannetta päästäisiin hyödyntämään täysimääräisesti. Haasteista huolimatta näköpiirissä ei ole syytä, miksi talouden ja työllisyyden kasvu Uudellamaalla ei jatkuisi myös vuonna 2018. Ongelmien ratkominen vaikuttaa kuitenkin siihen, kuinka suurta kasvua Uudellamaalla nähdään jatkossa. Muun muassa teknologiateollisuudessa ja rakentamisessa tuotantokapasiteetti on monella yrityksellä jo lähes täysikäytössä, jolloin merkittävä lisäkasvu edellyttäisi investointien tekemistä. Vaikka esimerkiksi teknologiateollisuudessa Uudenmaan yritysten tilauskannassa tapahtui selvä tasonnosto ylöspäin vuoden alussa, ei kehitys ole realisoitunut vielä toivotulla tavalla uusiksi investoinneiksi. Tämä voi heikentää kasvua varsinkin lähikuukausien aikana, sillä uusien investointien realisoituminen liikevaihtona ja rekrytointina kestää aikansa.

Osaavan työvoiman saatavuus muodostaa toisen selvän haasteen. Työvoimasta ilmoitetaan olevan pulaa korkeasti koulutettujen lisäksi myös suorittavassa portaan työntekijöiden osalta. Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus on noussut Uudellamaalla vuoden 2017 aikana, ja vuoden lopulla yhteensä 43 % Uudenmaan toimipaikoista ilmoitti kokeneensa rekrytointiongelmia edeltävän 12 kuukauden aikana.

Yleisemmällä tasolla Uudenmaan heikkoudet ovat Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyyn indeksin mukaan yhtenevät muun Suomen kanssa. Työmarkkinoiden toimivuus ja tehokkuus on eurooppalaista keskiarvoa heikompaa Suomessa ja Uudellamaalla. Suomen väestönmäärästä johtuen potentiaalisen markkina-alueen koko on eurooppalaisella mitta-asteikolla myös pieni. Sote- ja maakuntauudistukset sekä pääkaupunkiseudun erillisratkaisu asettavat haasteita ja luovat epävarmuutta esimerkiksi määrärahojen kohdentumisen ja ympäryskuntien roolin suhteen.

Työpaikkojen toimialarakenne on Uudellamaalla alueellisesti eriytynyt. Pääkaupunkiseutu on monien suurkaupunkien tapaan vahvasti erikoistunut etenkin informaatio- ja viestintäalaan, hallinnon tukipalveluihin sekä vähittäis- ja tukkukauppaan. Itäinen ja läntien Uusimaa ovat sen sijaan vahvoja teollisuusalueita. Itä-Uusimaa on öljynjalostuksen myötä Suomen kemianteollisuuden keskittymä. Läntisen Uudenmaan vahvuuksia ovat kemianteollisuus, logistiikka ja lisääntyvässä määrin myös matkailu. Kone- ja metalliteollisuus, logistiikka sekä tukkukauppa sekä rakentaminen ovat merkittäviä toimialoja KUUMA-seudulla (Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Maa- ja metsätalous on keskittynyt Itäiselle ja läntiselle Uudellemaalle, joskin elinkeinon aluetaloudellinen merkitys on näilläkin alueilla laskussa. Mikro- ja pk-yritysten merkitys elinkeinoelämässä ja työllistäjinä korostuu erityisesti kehyskunnissa.

Uudellamaalla on kansallisesti vertailtuna suuri potentiaali yritysten sijoittumisessa alueelle, sillä yritysten arvostamista seikoista liikenneyhteydet, markkinoiden läheisyys ja kasvukeskukset ovat tekijöitä, joissa yritysten vaatimuksiin pystytään vastaamaan jo nyt suurelta osin. Alueella on lukuisia yrityskeskittymiä, joissa synergiaedut ovat kansainväliselläkin mitta-asteikolla korkealla tasolla. Merkittävimmät kasvualat tulevat Uudellamaalla tulevaisuudessa todennäköisesti olemaan liike-elämän palvelut, matkailu- ja ravintola-ala, rakentaminen, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä terveysteknologia. Business Finlandin mukaan Suomeen tehdyt ulkomaiset sijoitukset jatkavat kasvuaan, mikä on positiivista erityisesti Uudellemaalle. Konsulttiyhtiö EY:n Nordic Attractiveness –raportin mukaan vuonna 2016 Suomeen tehdyistä suorista investoinneista kaksi kolmasosaa kohdistui Uudenmaan alueelle.

Yksi Uudenmaan keskeisistä vahvuuksista on väestön suuri määrä ja väestönkasvu. Helsingin seutu on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista, ja jo nyt

joka kolmannes suomalainen on uusmaalainen. Maakunnan väestönkasvu on pysynyt jo vuosikaudet hieman yli prosentin vuositahdissa, ja alueen väkiluku on kasvanut 25 vuodessa noin 380 000 asukkaalla. On varsin todennäköistä, että jatkossakin maan sisäinen muuttoliike, ulkomaiset suorat rekrytoinnit sekä maahanmuutto kohdentuvat voimakkaasti juuri Uudellemaalle. Väestöennusteen mukaan Uudenmaan väestömäärä tulee ylittämään 1 700 000 ihmisen rajapyykin vuonna 2021, 1 800 000 ihmisen rajan vuonna 2028 ja 1 900 000 ihmisen rajan vuonna 2039. Alueella asuvan väestön ikärakenne on varsin suotuista verrattuna muuhun Suomeen: väestö vanhenee Uudellamaalla, mutta huomattavasti hitaammin kuin muualla Suomessa.

Uudenmaan väestönkasvu on keskittynyt pitkälti Helsingin seutukuntaan, ja seutukunnan sisällä erityisesti pääkaupunkiseudulle. Noin 70 prosenttia maakunnan väestöstä asuu jo nyt pääkaupunkiseudulla, ja väestöennusteen mukaisen väkiluvun kasvun oletetaan suuntautuvan jatkossakin lähes yksinomaan Helsingin seutukunnan alueelle. Haasteena väestönlisäyksessä, ja sitä kautta työvoiman saatavuuden parantamisessa, on jo pidempään ollut uusien asuntojen rakentaminen ja erityisesti asumisen kalleus pääkaupunkiseudulla verrattuna muuhun Suomeen. Asuntorakentamisen kasvun myötä asuntopulaan on tartuttu, mutta ongelmaa ei ole missään nimessä ratkaistu tulevan kasvun osalta. Väestönlisäyksestä merkittävä osa on ulkomaalaista, sillä esimerkiksi vuonna 2016 Uudenmaan uusista asukkaista yli kolme neljänestä oli vieraskielisiä. Maahanmuuttajien työllisyysasteen merkittävä nostaminen nykyisestä tulee olemaan jatkossa tärkeä tekijä työllisyyden ja talouden kehityksessä.

Kansallisesti vertailtuna Uudenmaan liikenneyhteydet ovat korkealla tasolla, joskin on huomioitava myös alueelliset erot Uudenmaan sisällä. Keskeisellä sijainnilla oleva Helsinki-Vantaan lentoasema palvelee aluetta kattavasti ja alueen satamista on keskimäärin hyvät yhteydet valtakunnalliseen tie- ja raideverkkoon. Liikenneinvestoinneista Länsimetron valmistuminen loppuvuonna oli merkittävä tekijä joukkoliikenteessä, ja tulevaisuudessa Raide-Jokeri ja Länsimetron jatke tuovat yhä suuremman alueen raiteliikenteen pariin. Pääradan parantaminen välillä Pasila-Riihimäki parantaa rataosan välitys- ja häiriösietokykyä. Toisaalta, ympäryskuntien joukkoliikenneyhteydet ovat lähiaikoina heikentyneet erityisesti ympäryskuntien sisäisten ja keskinäisten joukkoliikenneyhteyksien osalta. Kehityksellä on ollut negatiivisia vaikutuksia alueiden yleiseen elinvoimaisuuteen ja muun muassa työvoiman saatavuuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuonna 2017 liikevaihdon kasvu oli voimakasta kaikilla päätoimialoilla (teollisuus, rakentaminen, tukku- ja vähittäiskauppa sekä muut palvelut), joissa kaikissa kausi- ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettu liikevaihdon trendisarja kasvoi vuodentakaisesta yli 5 prosentin vauhtia vuoden jokaisella vuosineljänneksellä. Voimakkainta kehitys oli

teollisuudessa ja rakentamisessa, joissa suurin kasvu ajoittui alkuvuoteen, vauhdin taantuu vuoden loppua kohti. Palvelualoilla liikevaihdon kasvu on jatkunut tasaisena vuodesta 2010 alkaen ja kasvua on nähty etenkin liike-elämän palveluissa, rahoituksessa, matkailu- ja ravintolapalveluissa sekä kotitalouksien palveluissa. Myös Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) tammikuussa 2018 julkaisemassa suhdannebarometrissä sekä teollisuuden ja rakentamisen että palvelualan yritysten näkemykset suhdannetilanteestaan olivat selvästi normaalitasoa parempia. Barometrin mukaan yritykset arvioivat tuotantonsa ja myyntinsä määriä yleisesti edellistä vuotta suurempina.

Yritykset uskovat kasvun jatkuvan myös tulevaisuudessa. Kevään 2018 Pk-yritysbarometrissä 48 % Uudenmaan yrityksistä arvioi yrityksensä suhdannenäkymän parantuvan seuraavan vuoden aikana ja vain 7 % yrityksistä uskoi suhdannenäkymän huonontuvan. Yritysten näkemykset ovat hyvin samankaltaiset kuin syksyn 2017 barometrissä. Hieman yli puolet yrityksistä arvioi yrityksensä liikevaihdon ja tilauskannan olevan suurempi seuraavan vuoden kuluttua, ja 44 % arvioi yrityksensä kannattavuuden parantuvan seuraavan vuoden aikana, huolimatta siitä, että materiaalien hintojen ja palkkakustannuksien henkilöä kohden oletetaan myös nousevan. EK:n suhdannebarometrin mukaan yritysten suhdannenäkymät ovat edelleen positiiviset, vaikka erityisesti teollisuuden ja rakentamisen yritysten osalta yritysten luottamus tulevaisuuden näkymiinsä on edellistä vuotta varovaisempaa. Barometrin mukaan tuotantokapeikkoja aiheuttavat tällä hetkellä eniten ammattityövoiman puute ja riittämätön kysyntä yritysten tarjoamista palveluista ja tuotteista.

Huomionarvoista on, että vaikka yritysten tilanne sekä suhdannenäkymät ovat parantuneet selvästi viimeisen kahden vuoden aikana, yritysten arviot tulevaisuuden investoinneistaan eivät ole juuri nousseet. Pk-yritysbarometrissä 25 % yrityksistä arvioi investointiensä arvon olevan suurempi seuraavan vuoden kuluttua. Osuus on noussut vain muutamalla prosenttiyksiköllä kahden vuoden takaisesta barometrissä. Kasvuhaakuisten yritysten osuus Uudellamaalla on noussut hieman syksyn 2017 barometrissä, kun 50 prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa joko voimakkaasti kasvuhakuisia tai pyrkivänsä kasvamaan mahdollisuuksien mukaan. Syksyllä osuus oli 41 %. Yritykset näyttävät hakevan kasvua muuta kautta kuin suorilla investoinneilla, mutta tulevan talouskasvun kannalta olisi tärkeää, että yritykset pystyisivät myös investoimaan toimintaansa nykyistä enemmän.

Uudenmaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) menot ovat kansainvälisesti tarkasteltuna korkealla tasolla, mutta viime vuosien huolestuttava trendi on kuitenkin ollut t&k-menojen lasku. Vuonna 2016 Uudenmaan t&k-menot olivat 2 897 miljoonaa euroa, 27 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2015 ja 205 miljoonaa euroa vähemmän kuin 2011, jolloin t&k-panostukset olivat suurimmillaan. Eurostatin tilastojen mukaan vuonna 2015 Uudenmaan alueen t&k-menot asukasta kohden olivat EU:n

276:sta alueesta 17. korkeimmat. Uudenmaan sijoitus on laskenut tasaisesti 2010-luvulla, ja vielä vuonna 2011 Uudenmaan t&k-menot asukasta kohden olivat Euroopan alueista yhdeksänneksi suurimmat. Elinkeinorakenteen uudistumisen sekä kilpailukyvyn ylläpitämisen ja parantamisen kannalta on huolestuttavaa, että Uudenmaan keskeisistä verrokkialueista esimerkiksi Tukholman, Oslon ja Kööpenhaminan alueilla t&k-menot ovat joko nousseet tai vähintään pysyneet aiemmalla tasollaan, samalla kun kehitys Uudellamaalla on ollut negatiivista.

Tulevan kehityksen kannalta t&k-panostuksien lisääminen on tärkeää, ja yritysten toimintaa ja niiden toimintaympäristöä tulisi kehittää tutkimuksen ja kehittämiseen kannustavaksi. Käännös on mahdollisesti jo tapahtunut, sillä yritykset ovat näyttäneet lisäävän panostuksiaan t&k-toimintaan viime vuonna, ja trendin uskotaan jatkuvan kuulumana vuonna. Viimeisen vuoden aikana pääkaupunkiseudulle on perustettu myös uusia innovaatio- ja tutkimuskeskuksia. Myös valtion tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuvat määrärahat kasvavat vuonna 2018, jolla on vaikutusta myös Uudellamaalla, sillä 64 prosenttia julkisen sektorin ja 40 prosenttia korkeakoulujen t&k-toiminnasta kohdistuu Uudellemaalle.

Vuonna 2016 Uudenmaan yrityskanta oli noin 125 000, mikä vastaa kolmasosaa koko maan yrityskannasta. Noin puolet Suomen kaikista kasvuyrityksistä sijaitsi vuonna 2015 Uudellamaalla. Uudenmaan yrityskanta on noussut tasaisesti viimeiset vuodet ja aloittaneiden yritysten lukumäärä lisääntyi Uudellamaalla edelleen vuoden 2017 aikana. Uudenmaan yritysneuvojen mukaan yritysneuvonnassa asioivien aloittavien yritysten yritysajat ja liiketoimintasuunnitelmat ovat olleet aiempia vuosia kehittyneempiä ja yritysten onnistumismahdollisuuksia arvioidaan siten paremmiksi kuin aiempina vuosina. Muutos voi kertoa parantuneista mahdollisuuksista työllistyä palkansaajana, kun itsensä työllistäminen ei ole enää välttämätöntä.. Aloittavien yritysten tuki monipuolistui vuoden alusta, kun yritystoiminnan aloittaminen mahdollistettiin työttömyys-etuudella neljän kuukauden ajaksi. Tukea saaneiden aloittavien yritysten lukumäärä onkin kasvanut alkuvuonna, sillä starttirahapäätöksen lukumäärä ei ole laskenut.

Uudenmaan merkittävimmät teollisuudenalat ovat kone- ja metalliteollisuus, elektroniikka- ja sähköteollisuus sekä kemianteollisuus. Helsingissä toimii lisäksi merkittävä terveysteknologian keskittymä. Teollisuudessa liikevaihto laski useamman vuoden ajan ennen vuoden 2016 toisesta vuosineljänneksestä lähtien alkanutta nousua. Viime vuoden alkupuolella teollisuuden liikevaihdossa nähtiin kaksinumeroisia kasvulukuja, mutta vauhti tasaantui hieman loppuvuodesta, ja vuoden kolmannella vuosineljänneksellä kasvua oli hieman yli 5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Huolimatta edellisen kahden vuoden kehityksestä, on teollisuuden kausi- ja suhdannetasoitettu liikevaihto edelleen yli 17 % alemmalla tasolla kuin huippuvuonna 2008. Kun samaan aikaan EK:n tammikuun 2018 suhdannebarometriin vastanneista Uudenmaan teollisuuden ja rakentamisen yrityksistä 85 prosenttia ilmoitti tuotantokapasiteettinsa

olevan kokonaan käytössä, on todennäköistä, että kokonaistuotantokapasiteetti Uudellamaalla on vähentynyt.

Teknolgiateollisuuden merkitys Uudenmaan elinkeinoelämässä on erittäin merkittävä, sillä alan osuus alueen koko viennistä on noin puolet ja tutkimus- ja kehittämistoimien investoinneista noin kaksi kolmasosaa. Teknolgiateollisuus ry:n mukaan Uudenmaan yritysten tilauskannat ovat kehittyneet suotuisasti, joskin suurin kasvu nähtiin jo viime vuoden alussa, eikä tilauksien määrä ole lisääntynyt enää samassa määrin sen jälkeen. Tulevan kasvun osalta merkittäviä tekijöitä ovat jo edellä mainitut työvoiman saanti sekä tuotantokapasiteetin lisääminen. Potentiaali jopa merkittävään lisäkasvuun on olemassa, mutta sen toteutuminen on epävarmaa ja kuluvan vuoden kehityksen ennakoiminen on vaikeaa. Kemianteollisuudessa ei tapahtunut taantuman aikana muilla teollisuudenaloilla nähtyä laskua, ja alalla on tehty jo viime vuosien aikana investointeja Uudellamaalla. Merkittäviä lisäinvestointeja on tällä hetkellä käynnissä esimerkiksi Kilpilahden alueella ja Hangossa. Poikkeuksen yleiselle trendille tekevät myös suunnittelu- ja konsultointiala sekä tietotekniikka-alat, joilla jo useamman vuoden jatkuneen kasvun oletetaan jatkuvan vakaana.

Rakentaminen on kasvanut viimeiset vuoden enemmän kuin mikään muu toimiala ja alan liikevaihdon kausi- ja suhdannetasoitettu suhdanneluku on selvästi korkeimmalla tasollaan koskaan. Uudenmaan kehityskuva on edelleen hyvin myönteinen koko Uudellamaalla, ja vaikka merkittävää lisäkasvua ei liene enää odotettavissa, pysyy rakentamisen suhdanne korkealla tasolla. Asuntorakentaminen ylitti ennusteet myös vuonna 2017, ja alan tietojen mukaan talonrakentamisen kapasiteetti on pääkaupunkiseudulla lähes kokonaan käytössä. Pääkaupunkiseudulla tapahtuva rakentaminen on vaikuttanut myös kehyskuntiin voimakkaasti, sillä se on vetänyt muualta Uudelta- maalta sekä yrityksiä että työntekijöitä Helsingin seudulle. Tällä hetkellä käynnissä olevista suurimmista hankkeista ainakin Tripla-keskus, Länsimetron jatke, lentoaseman laajennus, Olympiastadionin peruskorjaus ja Meilahden sairaala-alueen rakennushankkeet jatkuvat vähintään vuodelle 2019 asti.

HSY:n tietojen mukaan pääkaupunkiseudun kaavavarantoluvut ovat kasvaneet edelleen. Pidemmällä tähtäimellä Helsingin yleiskaavan ja erityisesti kaupunkibulevardien toteuttamiseen liittyvät ongelmat voivat kuitenkin muodostua ongelmaksi, varsinkin jos ne todetaan laittomiksi myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Korjausrakentamisesta on muodostunut erityisesti ympäryskunnissa yhä merkittävämpää, ja kysynnän oletetaan kasvavan jatkossa entisestään. Tulevaisuudessa kasvava ala on myös kasvukeskuksissa tapahtuva purkava lisärakentaminen.

Yksityisten palvelualojen yritysten liikevaihto on noussut yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen, ja alalla odotetaan kasvun jatkuvan nopeana myös kuluvana vuonna. Kasvun esteenä palvelualoilla on nostettu erityisesti työvoiman saatavuus, ja alan

kommenttien mukaan työllisten lukumäärän lisääntyminen Uudellamaalla ei ole kiinni kysynnästä vaan työvoiman saatavuudesta. Suurimmat kasvuodotukset palveluiden alatoimialoista on liike-elämän palveluissa, jota vauhdittaa yleinen talouskasvu, sekä henkilöstöpalveluissa ja henkilöstövuokrauksessa, jonka merkitys korostuu työvoiman kysynnän kasvun myötä. Tietojenkäsittelypalveluissa ohjelmistopuolen nousu on jatkunut vahvana peliteollisuuden vetämänä.

Logistiikka-alalla tavaraliikenteen määrä on lisääntynyt erityisesti satamissa, ja esimerkiksi Helsingin sataman ulkomainen tavaraliikenne kasvoi viime vuonna 14 % edellisestä vuodesta. Hangon sataman tavaraliikenteen määrä nousi uuteen ennätysseensä kolmantena vuotena peräkkäin. Maaliikenteessä Keski-Uudellamaalla oleva logistiikkakeskittymä laajentuu tulevaisuudessa entisestään nyt rakenteilla ja suunnitteilla olevien logistiikkakeskusten myötä. Lidlin Järvenpään rakentama uusi keskusvarasto valmistuu loppuvuonna 2018 ja jo osittain jo käyttöön otettu S-ryhmän logistiikkakeskus Sipoon Bastukärrissä on täydessä käytössä myös loppuvuonna 2018. Pakettikuljetusten määrät ovat olleet kasvussa, osittain verkkokaupan kasvun myötä. Ympäryskunnissa linja-autoyhteyksien heikentyminen on vaikuttanut heikentävästi myös posti- ja pakettikuljetusten toimituksiin.

Tulevaisuudessa kasvua on odotettavissa lisäksi viihde- ja virkistyspalveluissa sekä muissa palveluissa, joissa erityisesti kotitalouksien ja yksityisten kuluttajien ostamat palvelut lisääntyvät. Trendiä vahvistavat valmistuvat kauppakeskukset, joissa merkittävä osa tilasta on palveluyritysten käytössä. Viime vuosina erityisesti liikuntapalveluiden kysyntä on noussut. Sosiaali- ja terveystalouksien osalta viimeisten vuosien aikana tapahtuneet yritysostot ja yrityskentän uudelleenjärjestyminen jatkunevat joka tapauksessa tänäkin vuonna. Sosiaali- ja terveystalouksien merkitys ja suhteellinen osuus tuotannosta tulee jatkossa lisääntymään erityisesti ympäräryskunnissa väestörakenteen muuttuessa. Rahoitus- ja vakuutusalaalla Nordean pääkonttorin siirron välittömät ja välilliset vaikutukset ovat vielä epäselviä.

Matkailualan toimijoilla on selvästi vahvat odotukset matkailualan kasvulle sekä tämän että seuraavien vuosien osalta. Pääkaupunkiseudulla on käynnissä tai suunnitteilla yhteensä noin 15 hotellin rakentaminen tai laajentaminen, ja lisäksi Finnair ja Finavia investoivat jatkuvasti kasvua varten. Vuosi 2017 oli Uudellamaalla ennätysvuosi yöpymisten suhteen. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Uudellamaalla oli viime vuonna 6 078 000 yöpymistä majoitusliikkeissä, joka merkitsi 10,3 % nousua edellisvuodesta. Viime vuosien aikana ulkomaalaisten yöpymiset ovat kasvaneet jatkuvasti kotimaisia yöpymisiä enemmän, ja ulkomaisten yöpymisten määrä oli viime vuonna enää 10 prosenttia kotimaisia yöpymisiä pienempi. Ulkomaisista yöpymisistä 44 prosenttia kirjattiin Uudellamaalla, ja erityisesti Venäjän ja Kiinan kansalaisten yöpymisten oletetaan kasvavan jatkossakin, muun muassa Alipay-maksamismahdollisuuksien lisääntyessä.

Toukokuussa 2017 julkaistun työ- ja elinkeinoministeriön Alueellinen matkailutilinpito - raportin mukaan matkailun osuus Uudenmaan BKT:sta on 2,7 %. Matkailu on kasvat- tanut merkitystään viimeisten vuosien aikana merkittävästi ja sen ennustetaan kasva- van myös tulevaisuudessa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Helsingin satama nousi viime vuonna Euroopan suurimmaksi matkustajasatamaksi, kun sataman kautta kulki yli 12 miljoonaa matkustajaa. Matkustajamäärien odotetaan yhä kasvavan tänä vuonna. Kongressivieraiden merkitys alalla on merkittävä, sillä keskimääräinen kong- ressivieras jättää Suomeen noin viisi kertaa tavanomainen turistia enemmän rahaa. Kongressivieraiden määrä oli vuonna 2017 Helsingissä toisena vuotena peräkkäin historian suurin. Helsinki on jo nyt esimerkiksi Tukholmaa ja Kööpenhaminaa suu- rempi kongressikaupunki, ja merkittävästi kasvava hotellikapasiteetti auttaa jatkossa kilpailemaan yhä paremmin suurista kansainvälisistä kongresseista.

Kaupan alan murros eli kansainvälisen ja kotimaisen kilpailun, toimintojen tehostami- sen, automatisaation ja digitalisaation mukanaan tuomat muutokset vaikuttavat tällä hetkellä merkittävästi sekä yritysten toimintaedellytyksiin että alan työllisyyteen. Huoli- matta talouden positiivisesta suhdanteesta, Kaupan liitto ennustaa vuosille 2018 ja 2019 sekä vähittäis- että tukkukaupassa vain maltillista liikevaihdon kasvua, eikä alan kokonaistyöllisyyden oleteta nousevan. Kaupan alan yritysten kannattavuus Uudella- maalla on kuitenkin yleisesti parantunut viimeisen vuoden aikana. Teollisuuden ja ra- kentamisen kasvu Uudellamaalla on lisännyt kysyntää erityisesti teknisessä kau- passa.

Uudenmaan kokonaispalkkasumma, eli työntekijöille maksettujen bruttopalkkojen summa, on kasvanut viime vuosina. Kuluttajien luottamusindikaattori on korkeimmalla tasollaan ikinä, joka tukee myös kaupan alan myönteistä kehitystä. Yhä suurempi osuus ostoksista suuntautuu kuitenkin verkkokauppaan. Yleisenä trendinä on kauppakeskusten pärjääminen keskusta-alueen tavarataloja paremmin, ja pääkaupunkiseu- dulla onkin suunnitteilla vielä lisää kauppakeskusrakentamista. Kaupan alalla on ta- pahtumassa siirtymä perinteisemmistä kauppakeskuksista kohti uudenlaisia suurkes- kittymiä, joihin tullaan hakemaan elämyksiä ostoksien lisäksi, tai jopa niiden sijaan. Uusia ostoskeskuksia on suunniteltu myös kaupunkikeskukseksi, joissa sijaitsee yksi- tyisten toimijoiden lisäksi myös julkisia palveluita. Omaan hyvinvointiin panostaminen on pitkän ajan trendi, mikä tuo palvelutuotannon lisäksi kasvua mahdollisesti myös kaupan alalla.

Uudellamaalla on käynnissä tai suunnitteilla useita alueellisesti ja kansallisesti merkit- täviä investointeja. Kuluvan vuoden syksyllä valmistuva REDI ja 2019 syksyllä valmis- tuva Tripla ovat molemmat noin miljardin euron hankkeita. Lisäksi uuden Kivistön kauppakeskuksen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on tarkoitus käynnistyä tänä vuonna, jolloin kauppakeskus valmistuisi vuonna 2020. Keskustakirjasto Oodi valmis-

tuu Helsinkiin joulukuussa 2018, mutta Olympiastadionin remontti jatkuu ainakin vuodelle 2019 asti. Länsimetron rakentaminen jatkuu vielä vuosia ensimmäisen vaiheen valmistumisesta huolimatta, kun 1,2 miljardia euroa maksavan jatkeen arvioidaan valmistuvan vuonna 2023. Helsinki-Vantaan lentoasemalla on käynnissä aseman historian mittavin, 900 miljoonan euron laajennushanke, joka valmistunee kokonaan vuonna 2020. Teollisuuden investoinneista Porvoon Kilpilahden 400 miljoonan euron uuden voimalaitoksen arvioidaan käynnistyvän tänä vuonna. Uudellamaalla on lisäksi käynnissä useita useamman kymmenen miljoonan euron investointeja. Tänä vuonna investoinneista valmistuvat muun muassa Fermionin lääkeainetehdas Hangossa, Recticelin vaahtomuovitehdas Mäntsälässä, Lujabetonin elementtitehdas ja Lidlin logistiikkakeskus Järvenpäässä, S-ryhmän logistiikkakeskus Sipoossa ja Postin logistiikkakeskus Vantaalla. Investoinnit tulevat lisäävät työvoiman kysyntää alueillaan. Merkittävimmistä terveydenhuollon investoinneista tänä vuonna valmistuu uusi lastensairaala ja Hyvinkään Sairaalanmäen uudisrakennus, kun taas 230 miljoonan Siltasairaalan rakentaminen on vasta alkanut vuoden alussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä yhteensä 795 700 työllistä 15–64-vuotiaista henkilöä, joka on 3,4 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Työllisten lukumäärä on lisääntynyt Uudellamaalla yhtäjaksoisesti vuoden 2015 syksystä lähtien. Uudenmaan 15–64-vuotiaiden työllisyysasteen vuosikeskiarvo oli viime vuonna 72,9 prosenttia, joka on Manner-Suomen alueista toiseksi suurin. Taloudellisen kasvun ja työvoiman kysynnän jatkumisen myötä työllisyyden voidaan olettaa nousevan myös lähitulevaisuudessa. Kevään 2018 Pk-yritysbarometrissä 28 % yrityksistä arvioi yrityksen henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua suurempi kuin nykyisin, 66 % yrityksistä arvioi määrän olevan yhtä suuri ja vain 6 % arvioi määrän olevan pienempi kuin nykyisin. Barometrin mukaan joka neljännessä yrityksessä työntekijämäärä on noussut vuoden aikana, ja vain joka kymmenennessä työntekijämäärä on laskenut.

Toimialoista alueen suurin työllistäjä on ylivoimaisesti palveluala, joka työllisti 64,5 % alueen työllisistä. Tukku- ja vähittäiskauppa on toiseksi suurin työllistäjä 12,8 prosentin osuudella. Teollisuus työllistää 9,8 % Uudenmaan työllisistä ja rakentaminen 7 %. Julkishallinnossa työskenteli 5 % ja maa-, metsä- ja kalataloudessa sekä kaivostuominnassa 0,7 % alueen työllisistä. Uudellamaalla trendinä on ollut jo pidempään työpaikkojen ja työntekijöiden vähittäinen siirtyminen teollisuudesta ja kaupan alalta varsinkin palvelualoille, mutta myös rakentamiseen. Ei ole syytä olettaa trendin muuttuvan lähitulevaisuudessa, vaikka teollisuus onkin lisännyt rekrytointejaan viimeisen vuoden aikana.

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä on noussut Uudellamaalla voimakkaasti kolmena edellisenä vuonna. Vuonna 2017 uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä nousi 9 % edellisvuodesta työnvälitystilaston mukaan. Luvussa ei ole otettu huomioon myyntiedustajien työpaikkailmoituksia, sillä viime vuosien aikana tehdyt myyntiedustajien työpaikkailmoitukset vääristävät tilastoja merkittävästi. Avoimien työpaikkojen kasvu on korostunut loppuvuoden ja alkuvuoden 2018 aikana. Helmikuun aikana Uudellamaalla oli uusia avoimia työpaikkoja 22 310 eli 4 218 (23,3 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. Koko maan uusista avoimista työpaikoista kolmannes sijoittui Uudellemaalle.

Osaavan työvoiman saatavuus on yleinen huolenaihe yritysten piirissä. Kuten ylemmänä todettiin, Tilastokeskuksen työnantajakyselyn mukaan yli 40 % Uudenmaan toimipaikoista ilmoittaa kokeneensa rekrytointiongelmia. TEM:n ammattibarometrin mukaan Uudellamaalla on pulaa sosiaali- ja terveydenhoitoalan, rakennusalan ja ravitsemusalan työntekijöistä laajasti kaikilta koulutus- ja ammattitasoilta. Lisäksi pulaa työnhakijoista on yleisesti palvelualalla matalamman palkkatason työtehtävissä, kuten siivoojissa ja kiinteistöhuoltajissa. Ammattinimikkeistä rakennusalan työnjohtajista, rakennusinsinööreistä ja talonrakentajista arvioidaan olevan erityisen paljon pulaa.

Kevään 2018 Pk-yritysbarometrissä 51 % Uudenmaan yrityksistä ilmoitti työvoiman saatavuuden olevan yrityksen kasvun kannalta este: 14 % yrityksistä ilmoitti työvoiman saatavuuden olevan merkittävä este ja 37 % ilmoitti sen rajoittavan jossain määrin yrityksen kasvua. Kyse on pidempikestoisesta ongelmasta. Uudenmaan työttömyysaste on edelleen hieman alle kahdeksan prosenttia, ja näyttää siltä, että työnhakijoiden osaaminen ja työvoimaa tarvitsevien yritysten osaamistarpeet eivät kohtaa toisiaan optimaalisesti Uudellamaalla. Lisä- ja täydennyskoulutuksen tarve on ilmeinen, ja sen mahdollisuuksia tulisi lisätä. Työvoiman saatavuuteen ja uuden henkilöstön palkkaamiseen liittyvien ongelmien takia Uudenmaan yritykset ovat turvautuneet enenevässä määrin alihankinta- ja toimittajaverkostojen käyttöön työvoiman saannin suhteen, ja kehityksen voi olettaa vahvistuvan jatkossa.

Teollisuus työllisti vuonna 2017 Uudellamaalla keskimäärin vuodessa 80 000 henkeä, ja työllisten määrä kasvoi edellisestä vuodesta, mikä kuvastaa teollisuuden parantunutta tilannetta. Työllisten määrä oli edellistä vuotta aiemmin laskenut yhtäjaksoisesti yli vuosikymmenen. Vielä vuonna 2009 työllisiä oli teollisuudessa noin 110 000. Teollisuuden prosessityöntekijöiden uusien avoimien työpaikkojen lukumäärät ovat olleet kasvussa kautta linjan, ja teknologiateollisuudessa yritykset ovat yllättävän nopeasti raportoineet ongelmista työvoiman saannissa rekrytointien lisääntyneenä. Huolimatta teollisuuden pidempään jatkuneesta työvoiman vähentämisestä, ei alueella näytä oleenkaan työnantajien olettamaa työntekijäreserviä. Vuokratyövoiman käyttö teollisuudessa on lisääntynyt kovaa vauhtia. Kun yrityksillä ei ole ollut varmuutta työvoiman

saannista nykyisinkään tehtäviin, voivat huolet työvoiman tarpeen lisääntymisestä vähentää kiinnostusta investointeihin. Korkeakoulutetusta työvoimasta on alalla ollut pulaa jo pidempään. Varsinais-Suomen vetovoima vaikeuttaa työvoiman saantia Länsi-Uudellamaalla, ja työvoimatilanteen yleistä ongelmallisuutta voi myös osaltaan jatkossa lisätä teollisuuden työntekijöiden verrattain korkea keski-ikä.

Palvelualoilla työvoiman saanti hankaloittaa alan toimijoiden mukaan yritysten kasvua laajasti, eikä työvoiman kysynnän laskua ole nähtävissä. Palvelualat työllistivät vuonna 2017 keskimäärin 526 500 henkeä, joista 120 600 työskenteli liike-elämän palveluissa ja 109 500 henkeä terveys- ja sosiaalipalveluissa. Myös palvelualoilla työllisyys on noussut ja työllisiä on 11 200 enemmän kuin vuonna 2016. Palvelualojen sisällä työpaikkailmoitusten määrä kasvoi edellisenä vuonna erityisesti kuljetus- ja logistiikka-alalla. Työntekijöitä haetaan jatkuvasti ravitsemusalan, siivoojien, kiinteistöhuoltajien, puhelinmyyjien, lähihoitajien, sairaanhoitajien, lastenhoitotyöntekijöiden, lastentarhaopettajien ja vartijoiden työtehtäviin. Työvoiman kysyntä kasvaa kevään ja kesän aikana erityisesti matkailuun suoraan ja välillisesti liittyvien tehtävien osalta.

Rakennusosalalla työllisten määrä kasvoi viime vuonna erittäin nopealla, 9 prosentin vuosivauhdilla. Työllisten määrä rakennusosalalla oli vuonna 2017 keskimäärin 56 900 henkeä. Alalla on erityisesti pulaa työnjohtajista, mutta käytännössä myös lähes kaikista suorittavan työn tekijöistä. Työvoiman saantia on heikentänyt myös Viron omien rakennusmarkkinoiden kasvu, jonka johdosta ulkomaisen työvoiman saatavuus on vähentynyt. Alan työvoimatarpeesta ja kohonneista palkoista kertoo eläkeikäisten työntekijöiden määrä kasvaminen viime vuonna. Vaikka alan jyrkin kasvu tasaantuisikin, jatkuu korkeasuhdanne ja työllisyyden kasvu myös kuluvana vuonna. Kasvun taittuminen todennäköisesti vain helpottaisi alan tekijäpulaa.

Työvoiman osaamisen ja työnantajien osaamistarpeiden suhteen Uudellamaalla on useampia pidempiaikaisia ongelmia. Yleisenä ongelmana myös markkinoiden kohtaannon osalta on työnantajien osaamistarpeiden kahtiajakaantuneisuus. Työnantajat tarvitsevat jatkuvasti enemmän ja enemmän korkeaa asiantuntemusta ja korkeakoulutetusta työvoimasta ilmoitetaan olevan krooninen pula. Onkin huolestuttavaa, että nuorissa ikäluokissa korkeakoulutettujen osuus on lähtenyt laskuun. Samalla matalapalkkaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä on jatkuvasti vaikeuksia saada työpaikkoja täytetyksi. Tämä yleismaailmallinen ilmiö heijastuu alueella kaikkeen tekemiseen, sillä matalapalkka-alojen osalta se luo kannustinloukkuja, korostaa tarvetta halvemmalle asumiselle, eikä kannusta alueelle muuttamiseen muualta Suomesta. Uudellamaalla on edelleen 150 000 ihmistä ilman toisen asteen koulutusta, ja työnantajien osaamisedellytysten noustessa heidän on yhä vaikeampaa löytää työtä ilman aikuis- ja jatkokoulutusta, jonka lisäämiselle on suuri tarve.

Koulutus on muutenkin yleinen huolenaihe, vaikka Uudenmaan yleinen koulutustaso on Suomen korkeinta koulutustasoindeksin (VKTM) mukaan. Koulutuksen keskeyttäminen on suuri haaste, jonka yhtenä syynä on se, etteivät nuoret pääse opiskelemaan haluamilleen aloille. Työnantajien mielestä valmistuneilta puuttuu usein työelämässä vaadittavia taitoja, jonka johdosta esimerkiksi monet teollisuusyritykset suosivat joko oppisopimuskoulutuksia tai kouluttavat itse uudet työntekijänsä. Koulutusreformin myötä huolena on tutkinnon painoarvon korostuminen osaamisen sijaan. Toisaalta, uudistuksia on pakko tehdä, sillä ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistyminen on heikentynyt huolestuttavasti. Tilastokeskuksen vuoden 2016 tietojen mukaan Uudellamaalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista 14 prosenttia oli työttömänä vuoden kuluttua valmistumisestaan, mikä on yli kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2007.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä Uudellamaalla laski vuoden 2017 aikana merkittävästi. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tietojen mukaan työttömiä työnhakijoiden määrä oli laskenut kuluvan vuoden helmikuun lopussa 12 905, eli 14 prosentilla. Työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laski viime vuoden syyskuussa ensi kerran alle 80 000 henkilön vuoden 2014 jälkeen. Helmikuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli laskenut vuoden takaisesta 1,5 prosenttiyksikköä. Työttömyyden määrän vähenemisen lisäksi myös työttömiksi ilmoittautuneiden työttömyysjaksot ovat lyhentyneet edellisestä vuodesta. Työttömät näyttävät työllistyvän aiempaa nopeammin.

Työ- ja elinkeinoministeriön luvuista poiketen, Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömien lukumäärä Uudellamaalla kasvoi vuoden 2017 aikana. Työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä 3 200 työtöntä enemmän kuin edellisen vuoden samalla ajanjaksolla. Kasvua oli tapahtunut 5,6 %. Samalla työttömyysaste Uudellamaalla nousi 0,1 prosenttiyksikköä, ollen 6,9 %. Työvoimatutkimuksen lukemista huolimatta on todennäköistä, että työttömien lukumäärä Uudellamaalla on laskenut. Työttömyyden alenemisesta kertovat myös KELA:n tilastot työttömyysturvaetuuksien maksamisesta. Kelaston tietojen mukaan vuonna 2017 Uudellamaalla maksettiin työttömyysturvaetuuksia 169 623 henkilölle. Etuuksia saaneiden määrä laski 4 520 hengellä (-2,6 %) vuodesta 2016. Myös maksettujen etuuksien euromäärä oli vuonna 2017 edellistä vuotta pienempi.

Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston tietojen väliset erot selittyvät pitkälti tietojen keruutavalla sekä määritelmäeroilla. Lisäksi työnvälitystilastojen tietojen suhteen on hyvä pitää mielessä vuonna 2017 lisääntyneistä työttömien työnhakijoiden haastattelut, jotka ovat vaikuttaneet työttömien työnhakijoiden laskuun. Merkittävää työttö-

myyden rakenteen kannalta on aktiivisten työnhakijoiden osuuden kasvaminen. Työvoimatutkimuksessa henkilö, joka ei ole ollut töissä eikä etsinyt työpaikkaa aktiivisesti, lasketaan olevan työvoiman ulkopuolella. Työvoiman ulkopuolella olevien määrä on laskenut selvästi, ja vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä työvoiman ulkopuolella oli 221 200 henkilöä, eli lähes 10 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Yhä useampi työkäinen Uudellamaalla on joko töissä tai etsii aktiivisesti työtä, jolla on suuri merkitys työmarkkinoiden toiminnalle. Aktiivisuus kertonee työvoiman kysynnän lisääntymisestä ja siitä, että työttömät uskovat työmarkkinoilta löytyvän aiempaa paremmin työpaikkoja.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä Uudellamaalla oli ammatteihin luokittelemattomien ja erityisasiantuntijoiden ammattiryhmissä. Helsingin seutukunnassa korostuvat erityisasiantuntijoiden suuret työttömyysluvut, jotka toisaalta korreloivat alueen korkean koulutustason kanssa. Muissa seutukunnissa taas palvelu- ja myynti-työntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden osuudet työttömistä ovat suurempia.

Pitkäaikaistyöttömiä alueella oli työ- ja elinkeinoministeriön mukaan helmikuun lopussa 26 181, mikä 10 646 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä Uudellamaalla on laskenut yli neljänneksen (-29 %) edellisestä vuodesta. Pitkäaikaistyöttömiin kuuluvat yli vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakija olleet henkilöt. Uudenmaan kaikista työttömistä 34 prosenttia on pitkäaikaistyöttömiä, ja pitkäaikaistyöttömistä noin kolmannes on yli 55-vuotiaita. Vuonna 2017 pitkäaikaistyöttömien määrä ja suhteellinen osuus kaikista työttömistä laskivat selvästi ja nopeasti, mikä on vastoin pitkäaikaistyöttömyydessä normaalisti esiintyvää vähittäistä muutosta. Korkeimmillaan pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus oli 2016 syyskuussa, jolloin 43,4 % työttömistä oli pitkäaikaistyöttömiä. Lisääntyneet työttömien haastattelut näkyvät selvästi myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärässä. Positiivista pitkäaikaistyöttömyyden trendeissä on se, että yhä harvempi työtön päätyy pitkäaikaistyöttömäksi.

Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli alueella vuoden 2018 helmikuun lopussa 7 198 henkilöä, mikä on 1 470 (-17 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myös alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta on laskenut huomattavasti. Helmikuun lopussa alle 25-vuotiaasta työvoimasta keskimäärin 8,6 % oli työttömänä. Myös ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laski vuonna 2017. Alueella oli helmikuun 2018 lopussa 13 357 ulkomaalaista työtöntä työnhakija, eli 1 830 (-12 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ulkomaalaisista työttömistä EU-kansalaisia oli 4 562 ja muita ulkomaalaisia 8 795. Maahanmuuttajien työllistymistä ajatellen positiivista on avointen työpaikkojen lisääntyminen palvelu- ja rakennusalalla avustavien, rutiiniluonteisten tai vähän koulutusta vaativien tehtävien parissa. Nämä ammatit toimivat perinteisesti sisääntuloammatteina, joiden kautta on mahdollista päästä mukaan työmarkkinoille.

Alkuvuonna työttömyyden lasku on hieman hidastunut 2017 loppuvuoden noin 15 prosentin vuosivauhdista. Jos työttömyyden lasku jatkuu vuonna 2018 keskimäärin 10 prosentin laskuvauhdilla, voi työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laskea kuluvaan vuodenvuodensyysyllä jo alle 70 000 henkilön. Työttömien työnhakijoiden lukumäärä olisi silloin alimmalla tasollaan sitten toukokuun 2013. Tämä edellyttäisi työmarkkinoiden tehokasta kohtaamista: että työvoiman kysyntä säilyisi vähintään nykyisellä tasollaan ja että työtä etsivillä työttömillä työnhakijoilla on sellaista osaamista, johon työmarkkinoiden kysyntä kohdistuu.

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo.

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 1 538 889 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 20 032 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 75 196.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Helsingin seutukunta on Suomen väkirikkain seutukunta, sekä Uudenmaan ja Suomen suurin yrityskeskittymä. Seutukunnassa sijaitsee neljännes koko maan yritystoimipaikoista ja kolmannes yksityisen sektorin työpaikoista. Vuonna 2016 Uudenmaan väestöstä 93 prosenttia asui Helsingin seutukunnassa, ja yksistään pääkaupunkiseudulla 69 prosenttia. Uudenmaan kaikista työpaikoista 94 prosenttia sijaitsee Helsingin seutukunnassa ja pääkaupunkiseudulla 78 prosenttia. Helsingin seutukunnan suuren koon ja taloudellisen toiminnan merkittävyyden takia monet edellisessä, koko Uudenmaan aluetta koskevassa osiossa esille nostetuista asioista koskettavat erityisesti Helsingin seutukuntaa. Helsingin seutukuntaa tarkasteltaessa pääkaupunkiseutu saa yleensä korostetun roolin kokonsa vuoksi, vaikka merkittävää taloudellista toimintaa

on runsaasti myös seutukunnan muilla alueilla. Erityisesti seutukunnan teollinen toiminta on keskittynyt pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Helsingin seutukunnan kehitys on ollut viime vuosien aikana erittäin hyvää. Alueen sisällä on kuitenkin havaittavissa myös eroja, jota kautta myös vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet ovat alueella osittain eroavia. Väestönkasvu on yksi alueen kuntia erottavia tekijöitä. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella yhden prosentin keskimääräiseen väestönkasvuun viimeisen kolmen vuoden aikana ovat päässeet vain Järvenpää, Kirkkonummi ja Sipoo. Alueen muissa kunnissa väestömäärä on pysynyt samana tai nousut vain hieman, ja Karkkilassa ja Lohjalla väestö on vähentynyt. Vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet eroavatkin alueella osittain. Esimerkiksi kaupungistumistrendi on pääkaupunkiseudulle selvä vahvuus, mutta alueen pienemmille kunnille vaikea haaste. Nurmijärvi-ilmiön vähentyminen on hidastanut muuttoliikettä pääkaupunkiseudulta ympäryskuntiin, samalla kun pendelöinti pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin on lisääntynyt. Vuonna 2017 KUUMA-kuntien muuttovoitto pääkaupunkiseudulta tosin kääntyi jälleen pienoiseen kasvuun, joka voi olla merkinä perheiden suuntaamisesta jälleen väljemmillä asuinalueilla sijaitseviin suurempiin asuntoihin nousukauden edetessä.

Aluetta kokoavia vahvuuksia ovat sijainti ja hyvät liikenneyhteydet viennin kannalta tärkeisiin kohteisiin kuten lentokentälle ja Uudenmaan satamiin. Väestön koulutustaso on hyvä, sillä 30 prosenttia aikuisikäisestä väestöstä on suorittanut korkeakoulututkimuksen. Ei olekaan ihme, että Helsingin seutukunta kerää valtaosan Suomeen tehdyistä suorista investoinneista. Uhkana alueen tulevalle kehitykselle on jo pidempään ollut asumisen kalleus, joka vaikeuttanut seutukuntaan muuttamista ja työvoiman saantia. Pääkaupunkiseudulla tänä vuonna valmistuvien asuntojen lukumäärä on ennusteiden mukaan kaksinkertainen aiempien vuosien tahtiin verrattuna, joten tilanne on parantumassa, joskin asuntotuotannossa on rakennusalan kuumentumisesta johtuen ongelmia erityisesti kohtuuhintaisen asumisen ARA-asuntojen tuotannossa. Helsingin uusi yleiskaava on saanut suurta huomiota alueen pidemmän aikavälin kehityksessä, ja yleiskaavaan on ladattu katsojasta riippuen joko suuria odotuksia tai uhkia. Joka tapauksessa on selvää, että jos Helsingin hallinto-oikeuden lainvastaiseksi tuomitsemat kaupunkibulevardit ja niiden suunnittelu todetaan lainvastaisiksi myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa, aiheutuu siitä Helsingille suuria ongelmia tulevien asuntojen kaavoittamisen kannalta. Haasteena on asuntorakentamisen nykyisen tason ylläpitäminen, kun nyt rakenteilla olevat alueet (mm. Jätkäsaari, Kalasataman ympäristö, Pasila) on saatu valmiiksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helsingin seutukunnassa palvelualojen merkitys on suurempi kuin muualla Uudella maalla. Helsingin alueella korostuvat erityisesti rahoitus- ja vakuutusala, tietotekniikka-

ala, informaatio- ja viestintäala sekä liike-elämän palvelut. Monet palveluista ovat pitkälti yrityspalveluita, ja siten keskittyneet pitkälti pääkaupunkiseudulle suurimpien yritysten pääkonttorien luokse.

Rakentaminen Uudellamaalla on keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudulle, ja myös viime aikojen kasvu on kohdistunut voimakkaasti sinne. Tulevan suhteen positiivista kehitystä on nyt havaittavissa erityisesti kehyskunnissa, ja esimerkiksi Keski-Uudellamaalla Keravan, Tuusulan Hyrylän ja Järvenpään keskustojen uudistamiset ja laajentamiset ovat joko suunnittelussa tai jo käynnissä. Hankkeet vaikuttavat rakentamisen lisäksi jatkossa myös alueen kauppaan ja palveluiden tarjontaan. Pidemmällä tulevaisuudessa rakentamiseen vaikuttavat Tuusulassa 2020 ja Lohjalla 2021 järjestettävät asuntomessut. Uudellamaalla tapahtuvista matkailijoiden yöpymisistä kaksi kolmasosaa sijoittuu Helsinkiin. Muualla seutukunnassa Hyvinkään Sveitsin kehittäminen lisää matkailutarjontaa myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Lohjan seudulla matkailutarjonnan lisääminen on vahvasti yhteydessä muun Länsi-Uudenmaan kehitykseen.

Erityisesti kehyskuntia hyödyttäisi alueella toimivien yritysten, tuotantolaitosten ja muiden toimijoiden välisten yritysten ekosysteeminen ja kiertotalouksien tunnistaminen muun muassa yhteistyömekanismien ja synergioiden osalta. Eri toimijat hyödyntävät jo nyt toistensa tuotteita ja palveluita ja nämä linkit tulisi tuoda alueella toimivien tietoisuuteen. Linkkien parempi tunnistaminen tekisi näkyväksi myös kiertotalouteen liittyviä uusia, vielä käyttämättömänä olevia mahdollisuuksia. Kiertotalouksien tunnistaminen mahdollistaisi myös yrityskeskittymien käyttämisen markkinointityökaluna alueelle sijoittumista pohtiville yrityksille.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pääkaupunkiseutu työssäkäyntialueena eroaa muista Uudenmaan alueista, sillä se on ainoa alue, jossa käydään enemmän töissä kuin alueella on työllisiä. Helsingin seutukunnan työpaikoista noin puolet on Helsingissä, jonka myötä kehyskunnista sekä muualta pääkaupunkiseudulta pendelöidään paljon Helsinkiin. Seutukunnan työllisten jakaantuminen toimialoittain on muuta Uusimaata tasaisempaa, ja painottuu myös niin sanottuihin osaamisintensiivisiin palveluihin. Vuonna 2015 eniten työllisiä työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa (14 %) sekä tukku- ja vähittäiskaupassa (13 %). Ammatillinen, tieteellisen ja teknisen toiminnan, teollisuuden, informaation ja viestinnän, koulutuksen, kuljetuksen ja varastoinnin, rakentamisen sekä julkisen hallinnon toimialoilla työskentelevien osuudet ovat 6-8 prosentin välillä. Työpaikkojen määrä Helsingin seudulla kasvoi vuonna 2017 eniten rakentamisen alalla.

Ammattibarometrissa pääkaupunkiseutu ja muu Helsingin seutu arvioidaan erillisinä alueina. Kevään 2018 barometrissa pääkaupunkiseudulla työnhakijoista arvioitiin olevan pulaa yhteensä 48 ammattinimikkeestä, ja muulla Helsingin seudulla yhteensä 26 ammatin hakijoista. Molemmilla alueilla työnhakijapulasta kärsivissä ammateissa korostuvat sosiaali- ja terveysalan, rakennusalan sekä palvelualan, erityisesti ravitsemusalan tehtävät, joissa pulaa arvioidaan olevan useissa eri tehtävissä. Pääkaupunki-seudulle eniten pulaa arvioitiin olevan rakennusalan työntekijöistä, erityisesti työnjohtajista, rakennusinsinööreistä ja talonrakentajista. Muun Helsingin seudun arvioissa näkyvät lisäksi alueen teollisuus- ja logistiikka-alan merkitys, sillä varastotyöntekijöistä ja metallialan työntekijöistä ilmoitetaan olevan pulaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut Helsingin seutukunnassa loppuvuodesta 2016 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston helmikuun tietojen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut vuodentakaisesta 12 230 henkilöllä, eli 14,6 prosentilla. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli kuluvan vuoden helmikuussa laskenut 1,7 prosenttiyksikköä vuoden takaisesta.

Uudenmaan työttömistä 93 prosenttia asuu Helsingin seutukunnan alueella, josta syystä Helsingin seutukunnan työttömyyden kehitys vastaa hyvin pitkälti edellisessä, koko Uudenmaan aluetta koskevassa osiossa läpikäytyä työttömyyden kehitystä ja rakennetta. Työnvälitystilaston helmikuun lopun tietojen mukaan työttömyys on laskenut seutukunnan jokaisessa kunnassa, suhteellisesti hieman enemmän kehyskunnissa (-15,3 %) kuin pääkaupunkiseudulla (-14,4 %). Työttömyyden voi olettaa jatkavan laskuaan myös vuonna 2018. Työttömyyden laskuun vaikuttavaa kuitenkin merkittävästi työnhakijoiden osaamisen ja työnantajien osaamistarpeiden välinen kohtaanto. Kysyntää työvoimalle on joka tapauksessa, ja kesän matkailukauden onnistuessa työvoiman kysyntä pysynee korkealla myös kesän aikana.

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 41 875 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 450 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1964.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Raaseporin seutukunnan merkittävimmät toimialat ovat teollisuus, satamatoiminta sekä palvelu- ja matkailuelinkeino. Seutukunnan vahvuuksia onkin vakaa toimintaympäristö, jonka päälle voi rakentaa myös uutta taloudellista toimintaa. Suomen ja Saksan välisen merikaapelin liittymä Hankoon on kaupallisessa toiminnassa mahdollista alueelle uudentyypisen elinkeinotoiminnan. Tavoitteena on luoda alueesta kansainvälisen tietoliikenteen solmupiste, ja tietoliikenneyhteyden avulla alueelle yritetään houkutella muun muassa datakeskuksia.

Seutukunnan sijainti on yksi sen vahvuuksista. Hangon satama on Suomen eteläisin satama, jonka nopeammat ja tiheimmät yhteydet Keski- ja Länsi-Eurooppaan ovat merkityksellisiä erityisesti logistiikkaketjujen kustannuksia karsittaessa. Sataman tavaramäärät ovatkin kasvaneet jo pidemmän aikaa huolimatta siitä, että Suomen ulkomaanliikenteen kokonaisvolyymi on laskenut. Kokonaisuudessaan satama ja sen positiiviset tulevaisuuden näkymät ovat alueelle suuri vahvuus ja kilpailukykytu esimerkiksi yritysten sijoittautumisen ja investointien suhteen. Sataman vaikutus ylittyy seutukunnan rajojen ulkopuolelle ja on suuri etu myös Lohjan seudulla. Koverharin satama-alue luo mahdollisuuksia uudelle yritystoiminnalle, joka onnistuessaan vahvistaisi alueen elinkeinotoimintaa ja logistiikkaklusteria. Sataman kannalta suurimmat haasteet liittyvät liikenneyhteyksiin, sillä ruuhkainen valtatie 25 ja sähköistämätön rai-deyhteys Hyvinkäälle jarruttavat kasvua. Radan sähköistämisen suunnitelma on nyt valmistumassa, mutta varsinaiseen päätökseen on vielä matkaa.

Alueen kehitys on ollut suotuisaa, ja lyhyen aikavälin haasteet liittyvätkin pitkälti kasvun mukanaan tuomiin asioihin, kuten työvoiman saatavuuteen. Alueen yrityksillä on kertomansa mukaan ollut vaikeuksia löytää sopivaa työvoimaa jo nyt, eikä tilanne välttämättä helpotu kuluvan vuoden aikana. Työntekijät ovat enemmän kiinnostuneita uusista aloista kuin alueen perinteisistä matkailuun ja metalliteollisuuteen liittyvistä tehtävistä, eivätkä paikalliset yritykset ole aina pystyneet vastaamaan palkkavaatimuksiin. Alueen tulevan talouskasvun kannalta merkittävänä kysymyksenä pidetäänkin juuri rekrytointien onnistumista ja työvoiman saatavuutta. Pidemmällä aikavälillä katsottuna

alueen yleinen haaste on väestönkehitys, sillä alueen väestömäärä on vähentynyt tasaaisesti koko 2010-luvun. Väestö vanhenee Raaseporin seutukunnassa nopeammin kuin Uudellamaalla keskimäärin, joka luo ongelmia julkisen talouden lisäksi myös työvoiman saatavuuden kannalta. Nuorten osalta alueen toimijat nostavatkin koulutuksen ja alueelle jäämisen merkittäviksi tekijäksi, jossa haasteena ovat muun muassa kaulungistuminen ja nuorten muutto kasvukeskuksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden osalta alueen yritykset ovat pitkälti pyrkineet parantamaan toimintaansa tehostamisella sekä pienemmillä tehostamisinvestoinneilla mittavien investointien sijaan. Poikkeuksiakin toki on, ja Fermionin uuden Hangon tuotantolaitoksen on määrä valmistua tänä vuonna. Kemianteollisuudessa suhdanneodotukset ovat edelleen myönteisiä. Teknologiateollisuudessa pienten, kotimaan markkinoilla toimivien alihankintayritysten osalta kysyntä ryhtyi kasvamaan hieman yli vuosi sitten. Tilauskannat ovat yleisesti hyvällä tasolla, eikä kysynnän laskua ole ennakoitavissa. Rakentamisessa pääkaupunkiseudun imu vaikuttaa aina Hankoon asti ja myös esimerkiksi Lohjalla on suuri pula alan työvoimasta. Logistiikan alalla huomattavinta on Hangon sataman myönteinen kehitys. Sataman liikennemäärä on yltänyt uuteen ennätykseensä vuosittain vuodesta 2015 alkaen, ja samanlaisen kehityksen odotetaan jatkuvan myös vuonna 2018. Viimeisten kuukausien aikana kasvua on ruokkinut erityisesti Nord Stream 2 -hankkeeseen liittyvät kuljetukset. Finnlines tiedotti joulukuussa 2017 keskitävänsä Saksan Rostockin ja Puolan Gdynian liikenteensä Hankoon kulvana vuonna. Päätös tarkoittaa merkittävää linjaliikenteen kasvua Hangon satamalle, ja käynnissä oleva sataman maa-alueiden laajennus nostaa kapasiteettia entisestään.

Matkailu tarjoaa koko Länsi-Uudellemaalle merkittävän mahdollisuuden kasvuun. Ulkomaisten yöpymisten osuus kaikista yöpymistä on edelleen varsin pieni: Raaseporin seutukunta ja Lohja huomioituna noin 12 %. Ongelmia ovat muun muassa majoituskapasiteetin puute, matkailukohteiden sirpaleisuus ja laajempien palvelukokonaisuuksien puute. Matkailu painottuu edelleen kesäsesonkiin, ja ympärivuotisia palveluita tulisi kehittää. Länsi-Uusimaata tulisi tarkastella ja tuotteistaa enemmän kokonaisuutena, jota kautta matkailijoiden viipyminen alueella voisi pidentyä päiväreissuista yöpymisiin. Valitettavaa onkin läntisen Uudenmaan matkailun kehittämisyritys Lumon alaspäin, joka on selkeä takaskel alueen yhteistyössä ja matkailun kehittämisessä lähitulevaisuudessa. Alueellisesti suppeampaa yhteistyötä on edelleen käynnissä esimerkiksi Raaseporissa, jossa yhteistyö kunnan alueella toimivien toimijoiden kesken on syventynyt yhteisten projektien merkeissä.

Yleisesti läntisellä Uudellamaalla aloittaneiden yritysten lukumäärät ovat nousseet hieman, mutta aloittavien yritysten koostumuksessa on tapahtunut selvää muutosta.

Niin Raaseporin seutukunnassa kuin Lohjan seudulla perustettavista yrityksistä aiempaa suuremmalla osalla on hyvät menestymismahdollisuudet. Lisäksi sarjayrittäjät ja olemassa olevat yritykset perustavat nykyisin aiempaa enemmän yrityksiä. Samalla myös investointien määrä on kasvanut, jota kautta myös erilaisten investointitukien hakeminen on yleistynyt. Investointien työllisyysvaikutukset näkyvät kuitenkin todennäköisesti vasta aikaisintaan seuraavana vuonna. Ongelmana ovat edelleen yritysten rahoitusmahdollisuudet, jotka eivät ole parantuneet. Osittain selityksenä ovat pankkeille asetetut vaatimukset ja ohjeistukset, joiden mukaan ne tarkastelevat rahoituspäätöksissä ennen kaikkea yritysten vakavaraisuutta ja nykyistä maksukykyä. Ongelmana on myös investointi- tai yritystukien vähäinen saatavuus Uudellamaalla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Raaseporin seutukunnassa oli vuonna 2016 eniten työllisiä sosiaali- ja terveyspalveluissa (19 % prosenttia työllisistä). Teollisuudessa 15 % työllisistä, tukku- ja vähittäiskaupassa 11 %, rakentamisessa 8 % ja kuljetus- ja varastointialalla 7 % työllisistä. Teollisuuden ja sataman vaikutus näkyy myös alueen työpaikkojen jakautumisessa. Kevään 2018 ammattibarometrissa arvioitiin Raaseporin seutukunnassa olevan yhteensä 26 ammattinimikettä, joissa on pulaa hakijoista. Ammasteista 11 kuuluu sosiaali- ja terveysalaan, jonka lisäksi ravintola-alan ja rakennusalan työntekijöistä on laajasti pulaa. Keittiöpäälliköistä, sosiaalityöntekijöistä ja siivoojista arvioitiin olevan paljon pulaa. Alueen toimijat kokevat, että tuleva talouskasvu on suuressa määrin riippuvaista työvoiman saatavuudesta. Alueen yrityksillä ei ole mahdollisuutta kasvattaa merkittävästi liiketoimintaansa ilman lisärekrytointeja, joten työvoiman saatavuus on alueen lähitulevaisuuden talouskehityksen kannalta merkityksellistä.

Hangon sataman tavaramäärän kasvu tulee johtamaan lisärekrytointeihin jo keväällä ja kasvun jatkuessa myös loppuvuonna. Alueen ravintolat sekä perinteisten teollisuusalojen, koneteollisuuden ja kemianteollisuuden yritykset hakevat aktiivisesti työvoimaa myös lähitulevaisuudessa. Varsinkin korkean osaamisen ammattilaisista on kilpailua, ja myös Varsinais-Suomen yritysten suuret rekrytoinnit ovat houkuttaneet työvoimaa pois Länsi-Uudeltamaalta. Ongelmana työvoiman saatavuuden kannalta on se, ettei alueella ole tekniikan alan koulutusta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä alkoi vähentyä Raaseporin seutukunnassa hieman muuta Uusimaata aiemmin, helmikuussa 2016. Työttömyyden lasku kiihtyi vuoden 2017 alussa, ja suhteellinen lasku jatkui samansuuruisena koko vuoden. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston helmikuun tietojen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä Raaseporin seutukunnassa on laskenut 239 henkilöllä (-11,7 %) vuoden

takaisesta. Työttömien työnhakijoiden osuus on laskenut vuoden takaisesta 1,1 prosenttiyksikköä. Työttömyyden suhteen Raaseporin seutukunnassa on tapahtunut positiivista kehitystä kaikilla osa-alueilla. Työttömäksi ilmoittautuneiden työttömyysjaksot ovat lyhentyneet ja yhä harvemman työttömyys pitkittyy. Nuorten työttömyys on laskenut 19 prosenttia vuoden takaisesta eli selvästi kokonaistyöttömyyttä enemmän. Pitkäaikaistyöttömiä oli myöskin 19 % edellistä vuotta vähemmän.

Alueen yritykset ennakoivat tekevänsä rekrytointeja tämän vuoden aikana, joten työttömyyden voi ennakoida laskevan vielä nykyisestä tasosta. Erityisesti sataman kasvava tavaramäärä tulee johtamaan lisärekrytointeihin, mutta myös teollisuus ja palvelualat tarvitsevat työvoimaa. Tärkeää jatkon kannalta on työvoimaa etsivien yritysten tarpeiden sekä työnhakijoiden osaamisen ja odotuksien kohtaaminen työmarkkinoilla.

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 59 076 henkilöä, Vuoden aikana vähennystä oli 88 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 709.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Yksi Porvoon seutukunnan suurimmista vahvuuksista on kasvu. Väestöennusteen mukaan alueen väestömäärä kasvaa jatkossa, joka yhdessä alueen hyvinvoivan elinkeinoelämän kanssa mahdollistaa menestymisen myös tulevaisuudessa. Kasvuhaakusten yritysten osuus alueella toimivista pk-yrityksistä on kuitenkin valitettavan pieni. Alueen elinkeinorakenne nojaa vahvasti teollisuuteen, ja erityisesti Kilpilahden kemianteollisuusklusterin merkitys Porvoon seudulle, ja koko Itä-Uusimaalle, on erittäin suurta. Matkailun lisääntyminen laajentaa elinkeinorakennetta siihen välillisesti liitty-

vien muiden palveluiden lisääntyessä. Lukuun ottamatta kemianteollisuuden poikkeuksellisen vahvaa asemaa ja sitä kautta elinkeinorakenteen yksipuolisuutta, ei alueella ole selkeitä heikkouksia - mitä voidaan pitää myös alueen selvänä vahvuutena.

Alueen vahvuutena on myös ehdottomasti pääkaupunkiseudun läheisyys. Sipoo vaikuttaa kasvavan hyvällä vauhdilla Helsingin vanavedessä, mikä vauhdittaa ja hyödyttää myös muuta Porvoon seutukuntaa. Pääkaupunkiseudun läheisyys on samalla myös haaste, sillä Helsingin seudun imu vie väestöä, yrityksiä ja elinvoimaa pois päin myös Porvoon alueelta. Alueen toimijat korostavat paljon yhteistyön merkitystä, eivätkä he usko pärjäävänsä pääkaupunkiseutua vastaan yksinään. Porvoon seutukunnan toimijoiden välisen yhteistyön tulisikin olla vielä laajempaa ja syvempää, sillä vain kokonaisuutena alue voi erottua pääkaupunkiseudusta ja kannustaa ihmisiä sekä yrityksiä sijoittumaan Itä-Uudellemaalle. Matkailun saralla yhteistyötä alueen toimijoiden kesken ollaankin syventämässä. Yhteistyötä pitäisi lisätä myös esimerkiksi koulutuksen suhteen. Tärkeintä olisi varmistaa, että alueen nuorilla on jatkossakin koulutuspaikkoja Itä-Uudellamaalla, sillä pelkona on nuorten siirtyminen pääkaupunkiseudulle jo toisen asteen koulutuksen aikaan. Koska alueella ei ole korkeakoulua tai yliopistoa, on tärkeää luoda korkeimpaan koulutukseen tähtääville nuorille olosuhteet, jotka kannustavat heidän paluunsa valmistumisen jälkeen.

Yhtenä tulevaisuuden haasteena Porvoon seudulla pidetään liikenneyhteyksien kehittymistä. Koska alueella ei ole raideyhteyttä matkustajaliikenteessä, pohjautuu joukko-liikenne linja-autoille. Yhteydet Porvoosta pääkaupunkiseudulle ovat hyvät, mutta Itä-Uudenmaan sisällä ja Porvoon ja Loviisan seutukuntien välillä liikenneyhteyksissä on tapahtunut selkeää huonontumista viime aikoina. Liikenneyhteyksien huonontumisella on ollut selvät vaikutukset myös työvoiman liikkuvuuteen ja saatavuuteen alueen sisällä. Pidemmällä aikavälillä myös Helsingin kaupunkibulevardit voivat vaikuttaa alueen liikenneyhteyksiin pääkaupunkiseudulle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Porvoon seutukunnan elinkeinoelämän tilanne on muun Uudenmaan tavoin hyvä, vaikka alueelliset erot ovat huomattavia. Itä-Uudenmaan sisällä merkittävä tekijä on etäisyys Helsingistä, Sipoon ja Porvoon pärjätessä yleisesti kauempana olevia alueita paremmin. Vuosi 2017 oli myös Porvoon seutukunnan yrityksille kasvun aikaa, joskin on huomattavaa, ettei taantumasta johtunut aallonpohja ollut Porvoon alueella niin merkittävä kuin muualla Suomessa. Työntekijöiden palkkasumma tai yritysten liikevaihto ei laskenut taantumana aikana merkittävästi, lukuun ottamatta vuotta 2016, joka selittyy hyvin pitkälti raakaöljyn maailmanhinnan laskulla.

Kilpilahden teollisuuskeskittymässä sijaitsee Suomen suurin kemianteollisuusklusteri. Kemianteollisuuden vastatessa yli 80 prosentista Porvoon seutukunnan liikevaihdosta, ovat klusterin ylläpito sekä kehittäminen elinehtoja koko seudun elinvoimalle. Kilpilahden alueella tehdään vuosittain erittäin suuria, mutta usein pienelle huomiolle jääviä investointeja, euromäärän vaihdellessa kymmenistä miljoonista satoihin miljooniin vuositasolla. Nämä investoinnit luovat alueelle jatkuvuutta, hyödyntävät aiemmin hukkaan menneitä öljynjalostuksen sivuvirtoja ja luovat klusterin toimijoille uusia tuotteita esimerkiksi uusiutuvien energialähteiden puolelta. Useat uudet yritykset ovat ilmaisseet kiinnostuksensa Kilpilahden läheisyyteen sijoittumisesta, mutta lopullisia ratkaisuja ei ole vielä tehty, muun muassa kaupungin viivästyneen kaavoittamisen johdosta. Klusteriin kuuluvat myös olennaisesti erilaiset korkeaa osaamista käyttävät suunnittelu- ja insinööritoimistot, jotka palvelevat kiinteästi teollisuuslaitoksia.

Kilpilahdessa sijaitseva Sköldvikin satama on tonnimääräisesti Suomen suurin satama, joka palvelee pääasiassa Kilpilahden teollisuusyrityksiä. Merkittäviä muutoksia sataman vienti- tai tuontimääriin ei ole näkyvässä, vaikkakin alueen yritysten tulevaisuus näyttää valoisalta. Panostukset uusiin tuotteisiin ja uusiin raaka-aineisiin voivat jatkossa muuttaa logistiikkaketjuja - ja tarjota uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Porvoon ja Sipoo ovat yhteistyössä luomassa logistiikka- ja teollisuusaluetta Kilpilahden lähistölle, josta on tarkoitus luoda teollinen kiertotalouskeskittymä. Teknologiateollisuuden osalta alueella on näkyvässä ohjelmistoalan kasvua, jota ruokkii yhteistyö alueen oppilaitosten kanssa.

Toinen kasvava ala Porvoon seudulla on matkailu, joka hyötyy selvästi matkailijoiden määrän kasvusta Helsingissä. Jos Porvooseen suuntaavien matkailijoiden suhteellinen osuus saadaan pidettyä ennallaan, tarkoittaa se merkittävää matkailun kasvua jatkossa myös Porvoossa. Matkailun välilliset vaikutukset muulle elinkeinotoiminnalle ovat erittäin merkittäviä ja monipuolistavat elinkeinorakennetta positiivisesti. Matkailijoiden viipymän pidentämiseksi nykyisellään rajallisten majoitusmahdollisuuksien lisääminen ja monipuolistaminen ovat avainasemassa. Kesän lisäksi joulunajan turismi on lisääntynyt varsinkin Taidetehtaan imussa, mutta kahden sesongin ulkopuolisen ajan osalta matkailun lisääminen lienee haastavaa jatkossakin. Tärkeää olisi uusien palvelutuotteiden kehittäminen ja saaminen matkailijoiden tietoisuuteen. Alueen ulkopuolisten ja valtakunnallisten toimijoiden yhä suurempi kiinnostus Porvoon matkailua kohtaan monipuolistanee jatkossa turismin palveluvalikoimaa. Tulevaisuuden odotukset ja haasteet ovat myös matkailun osalta hyvin yhteneviä läntisen Uudenmaan kanssa.

Aloittavien yritysten lukumäärä on pysynyt viime vuodet vakaalla tasolla, nousten vuonna 2017 hieman edellisestä vuodesta. Myönteisenä kehityskulkuna ovat olleet asiantuntijuuttaan myyvien itsensätyöllistäjien ja mikroyritysten määrän kasvu.

Alueella toimivat teollisuus- ja muut yritykset ovat olleet aktiivisempia käyttämään ali-hankintaa sekä ostamaan korkeaa osaamista ja asiantuntemusta vaativia palveluita yrityksen ulkopuolelta. Myös elintarvikealalla ja rakentamisessa toimivien uusien yritysten määrät ovat nousseet. Jo toimivien pienten ja mikroyritysten osalta kasvuhaluisuus on yleisesti katsoen erittäin pientä, vain muutama prosentti alueen yrityksistä ilmoittaa hakevansa aktiivisesti kasvua. Investointi- ja muiden yritystukien huono saataavuus Uudellamaalla vaikeuttaa omalta osaltaan yritysten investointihalukkuutta. Alueen elinkeinorakennetta leimaa keskikokoisten toimijoiden vähyys - suuryritysten jälkeen seuraava taso on usein 1-4 henkilön pienyritykset.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Porvoon seutukunnan elinkeinoelämän teollisuuspainotteisuus näkyy myös työllisten osuuksia tarkasteltaessa. Vuonna 2015 seutukunnan kaikista työllisistä 21 prosenttia työskenteli teollisuudessa. Seuraavaksi merkittävimmät työllistäjät ovat terveys- ja sosiaalipalvelut (15 % työllisistä), tukku- ja vähittäiskauppa (10 %) ja rakentaminen (9 %). Kevään 2018 ammattibarometrissa arvioitiin Itä-Uudellamaalla (Porvoon ja Loviisan seutukunnat) olevan yhteensä 15 ammattinimikettä, joissa on pulaa haki-joista. Ammasteista kuusi on rakennusalan ammatteja, ja työvoiman kysynnän ennakoidaan kasvavan vielä jatkossa. Kesän matkailukauden lähestyessä työvoiman kysyntä tulee kasvamaan matkailuun suoraan tai välillisesti liittyvillä aloilla. Jos ennusteet kesän matkailukaudesta pitävät paikkansa, tulee työvoiman tarve olemaan viime kesää suurempaa.

Alueen palkkasumman perusteella työllisyyden lasku oli taantumankin aikana maltillista, ja työllisyys näyttää lähteneen viime aikoina kasvuun myös Porvoossa. Alueen toimijoiden mukaan syntyneistä työpaikoista monet ovat tosin olleet määräaikaista ja osa-aikaista, mikä kertoo osaltaan yritysten varovaisuudesta. Yritykset eivät näytä olleen vielä täysin valmiita sitoutumaan uuden työvoiman pysyvään rekrytointiin. Jos talouden kasvu pysyy samansuuntaisena, voi se tarkoittaa pysyvien työpaikkojen lisääntymistä. Muuttoliikenne on suosinut Porvoon seutukuntaa, sillä alueelle muuttajat ovat usein työikäisiä ja keskimääräisesti poismuuttajia koulutetumpia. Silti alueella on pulaa nimenomaan korkeasti koulutetusta työvoimasta, erityisesti teollisuudessa ja teknisellä alalla. Kasvava trendi on pendelöinti pääkaupunkiseudulta Porvoon seudun yrityksiin alueelle muuttamisen sijaan, joka voi jatkossa luoda enemmän haastetta työvoiman vaihtuvuuden suhteen. Myös myynnin ammattilaisia haetaan jatkuvasti alueella. Työnantajat painottavat nykyisin muodollisten osaamisvaatimusten sijaan työyhteisöön sopivuutta ja henkilötaitoja. Yritykset ovat valmiimpia kouluttamaan palkattua henkilöstöä, jos vain löytävät muuten heidän yritykseensä sopivia työntekijöitä.

Kaupan alalla alueen toimijat nostavat merkittävänä osaamistarpeena ja tulevaisuuden mahdollisuutena verkkokauppaosaamisen. Alueella on merkittävästi pienkauppoja, joiden tuotteiden kysyntää voisi kasvattaa esimerkiksi yhteisen verkkokaupan tai verkkokauppa-alustan kautta, mutta tarvittavaa osaamista ja rahoitusta hankkeen aloittamiselle ei ole. Myös Länsi-Uudellamaalla olisi tarvetta vastaavanlaiselle osaamiselle tai palvelulle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut Porvoon seutukunnassa vuoden 2016 kesästä lähtien. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston helmikuun tietojen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä Porvoon seutukunnassa on laskenut vuoden takaisesta 322 henkilöllä, eli 11,5 prosentilla. Helmikuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta Porvoon seutukunnassa oli 8,5 %, joka on Uudenmaan seutukunnasta vähiten. Työttömien työnhakijoiden osuus on laskenut vuoden takaisesta 1,1 prosenttiyksikköä. Työttömyyden määrässä ja rakenteessa on tapahtunut laajasti positiivista kehitystä. Työttömyysjaksot ovat lyhentyneet ja yhä harvempi on työttömänä 3 kuukautta ilmoittautumisensa jälkeen. Nuorten työttömyys on laskenut yleistä työttömyyttä enemmän, ollen 15 % vuoden takaisesta pienempää. Pitkäaikaistyöttömiä oli helmikuun lopussa 21 % edellistä vuotta vähemmän.

Kun talouden kasvun suhteen ei lähitulevaisuudessa näytä olevan suurempia esteitä, voidaan työttömyyden laskun olettaa jatkuvan Porvoon seudulla myös vuonna 2018. Alueella on ollut onnistunutta yhteistyötä kehitysyhtiö Posintran, alueen yritysten, kaupunkien, TE-toimiston ja oppilaitoksien välillä työvoiman paremman kohtaannon edistämiseksi. Lähitulevaisuuden kehityksen kannalta tärkeää on kesän matkailukauden onnistuminen ja sen mukanaan tuomat välittömät ja välilliset työllisyysvaikutukset. Alueen teollisuus ja palvelut tarvitsevat jatkuvasti koulutetumpaa työvoimaa, mutta sen löytäminen perustunee enemmän Helsingin seudun työvoiman tarjontaan kuin Porvoon alueeseen. Palvelualoille ja hoivasektorille syntyy myös jatkuvasti uusia työpaikkoja kulutustottumusten muuttuessa ja väestön ikääntyessä, jotka edesauttavat työttömyyden vähenemistä.

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 17 804 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 143 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 876.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Loviisan seutukunnan väestö on vähentynyt tasaisesti koko 2010-luvun, eikä väestöennusteen mukaan seutukunnan väkiluku tule kasvamaan myöskään jatkossa. Alue on siten erilaisessa tilanteessa verrattuna koko Uusimaahan ja alueen muihin seutukuntiin. Loviisan seutukunnan elinkeinorakenne nojautuu vahvasti energiasektoriin ja teollisuuteen. Merkittävin työllistäjä ja elinkeinotoimija on Loviisan ydinvoimalaitos, joka työllistää noin 600 työntekijää. Ydinvoimalaitos pysyy merkittävänä toimijana ainakin seuraavat 10 vuotta, sillä voimaloiden käyttöluvut ovat voimassa vuoteen 2027 ja 2030. Toinen merkittävä yksittäinen toimija on Loviisan satama, joka on vuoden 2017 alusta lähtien ollut Helsingin sataman ja Loviisan kaupungin omistama. Sataman toimintaa on kehitetty ja myös sen lähitulevaisuus näyttää vakaalta. Seudun haasteena ovat viime vuosina olleet julkisen liikenteen yhteydet sekä alueen sisällä että pääkaupunkiseudulle. Julkisen liikenteen yhteydet ovat heikentyneet viime vuosien aikana, jolla on ollut huonontava vaikutus esimerkiksi työvoiman tarjontaan sekä koulumatkoihin ja sitä kautta koko seudun elinvoimaisuuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Loviisan satama on perinteisesti ollut erittäin vahva sahatavaran kuljetuksissa, jonka lisäksi osaomistus Helsingin sataman kanssa on laajentanut sataman kautta kulkevaa tavaravaliikennettä. Kun Vuosaaren sataman tavaramäärät ja rahtihinnat ovat kasvussa, voi Loviisaan siirtyä jatkossa enemmän tavaraliikennettä. Helsingin satama on aiem-

min ilmoittanut, että sataman kautta voitaisiin kuljettaa enenevässä määrin muun muassa bioenergia- ja kiertotalouteen liittyviä tuotteita. Myös Porvoon Kilpilahden alueen muutokset voivat kasvattaa Loviisan sataman roolia. Uusiutuvien raaka-aineiden ja kiertotalouden laajempi käyttö muuttaa logistiikkaketjuja, ja osa liikenteestä voi ohjautua Loviisan sataman kautta. Loviisan seudulla on saatavilla myös runsaasti biomassaa, jota hyödynnetään alueella jo kasvavasti puurakentamisen saralla. Uusiutuvien raaka-aineiden kysynnän kasvaessa on myös Loviisan seudulla mahdollisuus lisäkasvuun, esimerkiksi juuri puuelementtien valmistamisessa ja kemianteollisuuden raaka-aineiden tuottajana.

Yksi esimerkki uudesta ja kasvavasta liiketoiminnasta on Loviisaan perusteilla oleva Euroopan suurimmaksi ilmoitettu elintarvikehyönteisiä kasvattava tehdas. Strömforsin yrityspuiston sijoittuvan tehtaan on määrä työllistää noin 20 työntekijää tämän vuoden lopulla. Yritysten kehittymistä ja sijoittumista Loviisan alueelle hidastaa Loviisan sijainti kahden maakunnan rajalla. Siinä missä Uusimaahan kuuluvan Loviisan alueen yritystukimahdollisuudet ovat hyvin rajatut, maakuntarajan toisella puolella Kymenlaaksossa sijaitsevilla yrityksillä on saatavilla monipuolisemmin tukimahdollisuuksia. Kymenlaakson vaikutus näkyy myös kaupan alalla, jossa Kotkan ja Kouvolan kauppa-keskittymät vetävät ostajia Loviisasta ja Lapinjärveltä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Loviisan seutukunnan elinkeinorakenteen teollisuus- ja energiavetoisuus näkyvät myös alueen työpaikkojen määrissä. Vuonna 2015 alueen suurimmat työllistäjät olivat terveys- ja sosiaalipalvelut (15 % työllisistä), teollisuus (13 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (10 %). Uudenmaan sisällä seutukunnan erityisyys näyttäytyy siinä, että sekä maa- ja metsätaloudessa että sähkö- ja kaasuhuollossa työskenteli seuraavaksi eniten työllisiä, 9 prosenttia kummassakin. Työ- ja elinkeinotoimistolle ilmoitettujen työpaikkojen määrä on kasvanut alkuvuonna 2018, erityisesti teollisuuden alalla. Yleisesti alueella etsitään työvoimaa eniten siivoojan, myyjän sekä lähihoitajan tehtäviin. Ammattibarometrin osalta seutukunnan tilanne sisältyy Porvoon seutukunnan osiossa käsiteltyyn Itä-Uudenmaan tilanteeseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut Loviisan seutukunnassa vuoden 2016 kesäkuusta lähtien. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston helmikuun tietojen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä Loviisan seutukunnassa on laskenut vuoden takaisesta 114 henkilöllä, eli 12,1 %. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on laskenut vuoden takaisesta 1,2 prosenttiyksikköä. Myös Loviisan alueella työttömyys-

jaksot ovat lyhentyneet ja yhä harvempi on työttömänä 3 kuukautta työttömäksi ilmoittautumisensa jälkeen. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut voimakkaasti, sillä pitkäaikaistyöttömiä oli helmikuun lopussa 26 % edellistä vuotta vähemmän. Myös nuorten työttömyys on laskenut työttömyyden kokonaislaskua enemmän, sillä alle 25-vuotiaita työttömiä oli helmikuun lopussa yli viidennes edellistä vuotta vähemmän.

Porvoon alueella käynnissä oleva yhteistyö kehitysyhtiö Posintran yritysten, kaupunkien, TE-toimiston ja oppilaitoksien kesken on käynnissä myös Loviisan alueella. Toisaalta, koska esimerkiksi matkailu ei ole Loviisan alueella samassa asemassa kuin Porvoossa, ei työllisyyden kasvu jatku todennäköisesti samalla vauhdilla kuin Porvoossa. Alueen syntyvät työpaikat perustuvat pitkälti teollisuuden ja sataman mahdolliselle kasvulle sekä palvelualoille ja erityisesti hoivasektorille. Matkailun lisääntyminen myös Loviisan seudulla toisi suuria mahdollisuuksia elinkeinotoimintaan ja sitä kautta myös työttömyyden vähentämiseen. Verrattuna Uudenmaan keskiarvoon ja muihin alueen seutukuntiin, on Loviisan seudulla olevista työttömistä suuremmalla osuudella vain perusasteen koulutus. Vastaavasti korkea-asteen koulutuksen saaneita työttömiä on vähemmän. Koulutustaso kuvastaa alueen elinkeinoelämää, mutta myös vaikeuttaa työttömien työllistymistä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Vakka-Suomen sk	6 kk	Loimaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Turunmaan sk	6 kk	Turun sk	6 kk	Salon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+	Työttömyys	+

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2017 lopussa 477 881 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 338 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita 24900.

Varsinais-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen vahvuudet ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus; lääkkeiden valmistuksen, meri- ja autoteollisuuden sekä kaupan ja palveluiden keskittymät. Alueen rooli on merkittävä maatalo- ja puutarhataloudessa, mikä on lähiruokatuotannon myötä edelleen aktivoitunut toimintaa ja luonut pohjaa myös luomutuotannon etenemiselle. Myös logististen palveluiden saatavuus ja monipuolisuus on alueella hyvällä tasolla. Ammatillisen ja korkeakoulutasoisen koulutuksen tarjonta on varsin monipuolinen ja se on eri seuduilla turvaamassa osaavan työvoiman saatavuutta. Tätä samaa voi merkitä parhaimmillaan myös tasaisen voimakkaasti Turun ja Salon seuduilla kasvanut maahanmuuttajaväestö. Pk-yrityssektori on monilla aloilla hyvin elinvoimainen. Positiivisen rakennemuutoksen myötä yritysten tarve rekrytoida tekniikan alan osaajia on kuitenkin paljastanut merkittäviä puutteita alueen koulutustarjonnassa. Parin viime vuoden aikana alueen muuttovoittoisuus on selvästi vahvistunut myös Vakka-Suomessa eikä muuttovoitto ole enää vain Turun seudun varassa.

Haasteena on teollisten toimialojen positiivisen rakennemuutoksen hallinta. Autotehtaan, meriteollisuuden ja osin valmistavan teknologiateollisuuden sekä ohjelmistoalan tilanne on muutaman viime vuoden aikana kohentunut merkittävästi – nyt on huolehdittava alan kehittymisedellytyksistä ja sitä tukevasta alueellisesta toimintaympäristöstä. Rakennusala kuuluu myös edellä mainittujen alojen joukkoon, sillä keskittyvän väestö- ja talouskehityksen oloissa tarvitaan tulevallakin vuosikymmenellä alueella uudis- ja korjausrakentamista – lisäksi alan yrityksillä on monesti myös liittymä laivanrakennukseen. Matkailun näkökulmasta Varsinais-Suomessa on tarjolla monipuolista luonnon- ja kulttuuriympäristöä sekä erilaisia tapahtumia – Turunmaan saariston erityisyydestä puhumattakaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime vuonna havaittiin viimein koko maan talouden kääntyneen kasvuun. Kasvu perustui aluksi kotimarkkinoiden ja erityisesti rakentamisen nousuun. Rakentamisessa positiivinen vire on jatkunut ja rinnalle on noussut teollisuus. Talouden kasvu on laaja-alaista ja vientikin on ollut kasvussa vuoden päivät – Suomi on päässyt kansainvälisen talouden kasvun imuun. Talouden ennustettavuus ei ole silti parantunut vaan kasvun jatkolle on lukuisia uhkia – niin kotimaisia kuin kansainvälisiäkin.

EK:n suhdannebarometri (tammikuu) viestii positiivisen vireen jatkumisesta lähitulevaisuudessa laajalla pohjalla. Suhdannetilanteen arvioidaan teollisuudessa olevan normaalia vahvempi ja kohentumassa edelleen: tuotanto ja tilaukset ovat kasvussa - henkilöstömääränkin kasvu jatkuu. Rakentamisessa suhdannetilanne on normaalia parempi ja työllisyys on kasvussa Varsinais-Suomessa ja muilla keskusalueilla. Yksityisillä palvelualoilla suhdannetilanne on alueella lähes normaali ja koko maan kaltainen. Suhdannenäkymät ovat kohentuneet vähintään normaaleiksi tai niitä paremmiksi. Myyntimäärät ovat kasvaneet ja suuntauksen arvioidaan jatkuvan kevätkaudella. Työllisyydenkin on vastaajayritysten joukossa lievässä kasvussa. Tosin kaupan alan pienissä yrityksissä tilanne voi olla toinen ja toisaalta sähköisen kaupan murros tulee haastamaan kaupan alan työllisyyttä myös Varsinais-Suomessa. Tällä kertaa kaupan alan tilanne vahvistaa palveluitten kuvaa, sillä mm. yritys- ja asiantuntijapalveluissa kasvu kiihtyy puhumattakaan tietojenkäsittelypalveluista. Logistiikka-alan odotukset ovat kohentuneet, kun kuljetusten määrä ja myynti ovat kasvussa. Maaliskuun luottamusindikaattorit kertovat edelleen suhdanneodotusten olevan nousussa kaikilla päätoimialoilla. Teollisuudessa luottamusindikaattori on pitkänajan keskiarvoa paremmalla tasolla sekä odotukset ovat tilausten ja tuotannon osalta nousussa.

Teollisuutta koskevia positiivisia uutisia on Varsinais-Suomessa noussut julkisuuteen jatkuvasti jo muutaman vuoden ajan. Nytemmin myös muiden kuin julkisuutta saaneiden teollisuusyritysten tilanne on kohentunut alueella normaalia paremmiksi. Alueen teknologiateollisuudessa suhdannetilanne koheni selvästi vuoden 2017 aikana. Suhdannearviot olivat vuoden alkaessa edellisvuotisia positiivisemmat ja näkymät edelleen myönteiset. Teknologiateollisuuden kasvu Varsinais-Suomessa on nyt koko maan keskimääräisellä tasolla ja se tulee jossain vaiheessa ohittamaan muun maan kasvun. Palvelualojenkin suhdannetilanne on alueella kohentunut ja se on nyt normaalia suotuisampi. Henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2017 lopulla eikä sen odoteta vähenevän kevätkautena. Kuljetusalan näkymät ovat myönteiset, josta kertoo kuljetusten määrän muuta maata vahvempi kasvu. Monien asiantuntijapalveluiden liiketoiminta näyttää eriytyneen alueellisesta tuotannosta, mahdollistaen siten vakaamman kasvupohjan.

PK-yritysbarometrin tulokset kertovat positiivisen tilanteen jatkumisesta alueella jo pitkään ja odotusten edelleen myönteisinä pysymisestä Varsinais-Suomessa. Varsinais-suomalaisten yrittäjien odotukset ovat olleet maan keskitasoa positiivisemmat. Ja aselema on toistunut kolmena vuonna barometrissa toiseen. Tuoreimman pk-barometrin mukaan yrityksissä suhdannenäkymät ovat alueella edelleen myönteisemmät kuin useimmilla alueilla Suomessa. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon kasvavan kuten monessa tapauksessa henkilöstömääränkin odotetaan kehittyvän. Pk-yritykset ovat edelleen varovaisia hakemaan ulkoista rahoitusta, mutta kun investoidaan, se tehdään tuotantokapasiteettiin. Maakuntaennusteen tulokset ovat samansuuntaiset ja sen mukaan vuoden 2018 näkymät ovat lähes kaikilla toimialoilla myönteiset. PK-yrityksissä teollisuuden ja rakentamisen aloilla edelleen arvioidaan muita useammin näkymien kohentuvan aiemmasta. Investointiaikeet ovatkin vuosikymmenen huippuluokassa.

Pitkästä aikaa voidaan Varsinais-Suomen osalta todeta, että kokonaistuotannon arvolla mitattuna ollaan edellisen huipun tasolla. Tosin teollisuudessa ollaan tuotannossa yhä viidennes jäljessä huippuvuosista. Kasvu on myös teollisuudessa vahvistunut, joskin teknologiateollisuuden sisällä toimialat kehittyvät erisuuntaisesti. Teknologiateollisuudessa kapasiteetti on käytännössä täydessä käytössä ja tämä on muodostumassa monessa tapauksessa kasvua rajoittavaksi tekijäksi - ilman merkittäviä investointeja. Tilanne vaihtelee edelleen voimakkaasti yritysten välillä. Lisäksi seutukuntien erilaiset tuotanto- ja yritysraenteet vaikuttavat alueellisiin tulevaisuuden näkymiin. Tällä kertaa meriteollisuuden ja kaivoskoneiden valmistuksen vahvaa kehitysnäkymää Turun seudulla säästää autoteollisuuden yhtä lailla vahvat odotukset Vakka-Suomessa sekä kone- ja metallituoteteollisuuden positiivinen vire Loimaan ja Salon seuduilla.

Turun lääketeollisuudessa jatkuu positiivinen kehitys, Orion on säilyttänyt asemansa ja Bayer kasvattaa tuotantoaan. Alan viennin arvo on nykyisin runsaan miljardin euron luokkaa. Kemian alalla lupaavaa avautua edustaa Smart Chemistry Park – kasvuyritysten kiihdyttämö, jossa toimii 13 yritystä ja sen verkostossa toimii 30 alan yritystä. Elintarviketeollisuudessa liikevaihto on hitaassa kasvussa siitä huolimatta, että Venäjän vastapakotteet osaltaan vaikuttavat Varsinais-Suomeen esim. kalajalosteiden, juomien, rehujen ja erilaisten säilykkeiden viennin osalta. Ohjelmistoala on myös vahvistanut jalansijaa erityisesti Turun seudulla.

Rakentaminen on vahvassa vedossa myös Varsinais-Suomessa. Rakentamisen volyymi kasvoi huomattavasti vuonna 2016 ja kasvu jatkui vielä viime vuonna. Talonrakennuksessa rakennuslupien ja aloitusten määrät ovat edelleen kasvussa, mutta huippu alkaa olla saavutettu tällä erää. Asuntorakentaminen hipoo kymmenen vuoden takaisia lukuja, kun puhutaan asuntojen määrästä. Nyt rakennetaan pieniä kerrostaloasuntoja ja lähinnä Turkuun. Omakotitaloja ei kuitenkaan haluta rakentaa eikä ostaa, vaikka lainankorot ovat alhaalla. Omakotitalojen rakentaminen hipoo edelleen RT:n

mittaushistorian minimimääriä. Toimitilarakentaminen on elpymässä Varsinais-Suomessa, mutta teollisuus- ja varastotilojen rakentaminen on jäämässä vaatimattomalle tasolle. Korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa mm. vanhasta rakennuskannasta johtuen. Keskustarakentamisen buumi alkoi joitakin vuosia sitten ja rakennuttajat panostavat edelleen keskustan kerrostalojen rakentamiseen. Lisäksi asuntomarkkinoilla on patoutunut kysyntä lähtenyt liikkeelle. Rakentamisen suhdannetilanteen arvioidaan tasoittuvan ja kasvun hidastuvan kuluvana vuonna.

Palveluissa yrityspalveluiden kasvu jatkuu esimerkiksi suunnittelutoimistojen ja rekrytointialan tehtävissä. Kaupan haasteellisesta tilanteesta huolimatta yksityisen kysynnän kasvun myötä ala on kasvussa Turun seudulla, mutta taas Salon ja Loimaan seuduilla tilanne ja näkymät ovat heikommat. Yleisen tilanne koheneminen alueella on viimein heijastunut kuljetusalalla, jossa suhdanneodotukset ovat piristyneet. Matkailuvuosi 2017 oli Varsinais-Suomessa verrattain lupaava ja tulevaan kesään suuntaudutaan odotuksin. Sosiaali- ja terveystaloudessa ollaan pk-sektorilla valmistautumassa sote-ratkaisuun vaihtelevin odotuksin.

Teollisuuden ja palveluiden ohella Varsinais-Suomi jatkaa elintarvikeketjun osalta myös merkittävänä ja monipuolisen maatalouden alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, sika, puutarhatalous, mutta myös nautakarjatalous. Tämä tarjoaa hyvän pohjan jalostustoiminnalle ja tuotteiden suorakaupalle. Investoinnit maataloudessa ovat alamaissa. Tämä näkyy paitsi maatalouskoneiden hankinnassa myös maatalousrakentamisessa. Maaseudun kehittämissuunnitelman maatalouteen osoittamia rakennetukia haetaan mm. peltojen kunnostukseen, kasvihuone- ja kotieläintuotantoon sekä tilojen energiahankkeisiin; esim. aurinkopaneeleja ilmestyy maatilojen katoille enenevässä määrin.

Alkutuotantoa vaivaa neljättä vuotta jatkunut tuottajahintojen putoaminen ja tuottoja nopeammin kohoavat tuotantokustannukset. Tämä johtanee muutosvauhdin kiihtymiseen kohti yhä suurempia yksiköitä. Maatalousyrittäjän riskien painopiste on siirtynyt lähellä olevista konkreettisista riskeistä yhä enemmän poliittisiin ja markkinoihin liittyviin riskeihin. Erilaiset taloudelliset pakotteet, EU:n maatalouspolitiikan muutokset ja kotimaassa korostunut hintakilpailu kaupan alalla saattavat tuotantoaan suunnittelevan tuottajan hyvin vaikeaan asemaan myös rahoitusta hakiessaan. Mm. pankkien kiristyneet vaatimukset yhä useammin johtavat investointihankkeiden vähintäänkin viivästymiseen.

Suomalaisen lihan vientiponnistelut alkavat toivottavasti tuottaa tulosta. Sekä sikaa että broileria aletaan viedä mm. Kiinaan ja Japaniin. Suomalainen sianlihantuotanto on ollut jo pitkään taloudellisissa vaikeuksissa. Tilannetta on entisestään kärjistynyt Venäjän elintarviketuontikiellon aiheuttaman markkinahäiriö. Tuotanto on kuitenkin

toistaiseksi pysynyt varsin vakaana. Taloustilanteen vuoksi tiloille on kuitenkin syntynyt ja syntyy koko ajan korjausvelkaa, jota pitäisi nopealla aikataululla pystyä kuromaan umpeen.

Varsinais-Suomessa tuotetaan n. viidennes koko maan siipikarjanlihasta, joten edelleen vahvana jatkuvan kysynnän kasvun pitäisi luvata hyvää myös alueen tuotannolle. Kananmunien kulutus on kasvanut ja samalla kuluttajien valintakriteerit johtavat tuotantotapojen muutokseen. Virikehäkkituotannosta siirrytään entistä enemmän vapaan kanan tuotantoon. Varsinais-Suomessa tuotetaan yli kaksi kolmasosaa maan kananmunista. Suomalaisen tuotannon salmonella- ja antibioottivapautta pitäisi pystyä paremmin hyödyntämään markkinoinnissa ulkomaille.

Maanteiden kunnossapito on edellytys kuljetusten toimivuudelle. Peruskunnossapito säilytetään nykyisellä tasolla. Pääteiden liikennöintiolosuhteet säilyvät edelleen hyvinä, joka hyödyttää etenkin elinkeinoelämän kuljetuksia. Valtatien 8 parantaminen välillä Turku – Pori parantaa tieosuuden liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Positiiviseen rakennemuutokseen kytkeytyy monia toimenpiteitä tieverkon (ml. rautatie) kohdalla. Mm. Turun kehätietä koskien on menossa laajamittaista suunnittelua ja rakentamista. Lisäksi Tunnin juna (Turku-Helsinki) ja Uudenkaupungin radan sähköistys ovat suunnittelussa. Tieverkon rapautuminen on jatkunut jo yli kymmenen vuotta perusväylänpidon rahoituksen niukkuudesta johtuen, tämä näkyy erityisesti vähäliikenteisten teiden ja siltojen kunnan heikkenemisinä. Tiestön ja siltojen heikkeneminen hankaloittaa elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta ja toimintavarmuutta. Korjausvelkarakoituksen avulla voidaan lähivuosina kohentaa tilannetta. Perusväylänpidon lisärahoituksella vuosina 2017-2019 pystytään alueella parantamaan palvelutasoa kolmella keskisuurella tiehankkeella; valtatie 9 parantamisella, valtatie 8 Nousiainen-Kurjenmäki ohituskaistojen ja valtatie 8/23 Söörmarkun eritasoliittymän rakentamisilla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän osalta on viimeisen kymmenen vuoden aikana Varsinais-Suomessa menty äärimmäisyydestä toiseen ja takaisin. Taantuma näyttäytyi Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen voimakkaana mm. uusien avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä, jota kesti yhtäjaksoisesti 21 kuukautta. Vuoden 2009 pohjalukemista siirryttiin vaihtelujen kautta vuoden 2014 aikana kysynnän elpymiskauteen. Työvoiman kysyntä on kasvanut teollisuudessa siitä – puhutaan pääosin erilaisista metalliteollisuuden tehtävistä jota sittemmin on säästänyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus. Vuoden 2017 aikana kysyntä alkoi vahvistua myös palvelualan tehtävissä. Työvoiman kokonaiskysyntä ylitti 50 000 uuden avoimen työpaikan rajan vuoden 2017 aikana ja samalla ylitettiin vuoden 2008 aiempi huippuluku. Kehitys juontaa selvästi Vakka-Suomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Sittemmin kysyntää on teollisuudessa erityisesti ylläpitänyt autotehtaan ohella meriteollisuus ja

näissä tehdään rekrytointeja edelleen myös kuluvana vuonna. Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin.

Palvelusektorilla kysyntä elpyi vuoden 2015 aikana ja suuntaus on jatkunut. Sosiaali- ja terveysalalla kysyntä heikkeni vuosina 2014 ja 2015, mutta sittemmin kysyntä on kääntynyt kasvuun. Kaupan alalla ja myyntehtävissä on kysyntä palautunut normaalimmalle tasolle. Hotelli- ja ravintola-alalla sekä siivouksessa on kysyntä kohonnut lähelle aiempia huippulukuja. Palvelusektorilla näkyi jonkin aikaa kuntien talouden haasteet supistuneena kysyntänä, mutta hyvä suhdannetilanne on muuttanut tilannetta.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja Vakka-Suomeen. Tästä jyrkästä käänteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakenneuudistus -termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle perustettiin Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka on ratkonut erilaisia kasvun esteitä. Merkittävimmät haasteet liittyvät työvoiman saamiseen, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, liikennejärjestelyihin ja pendelöintiin sekä asumiseen. Työryhmän toiminnalla on konkreettisia tuloksia: julkinen työmatkaliikenne toimii työvoiman saatavuuden helpottamiseksi Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Selvitysmies Esko Ahon raportin suositusten myötä on alueelle saatu jonkin verran tukea edellä mainittujen haasteiden ratkaisuun ns. Siltasopimuksen kautta. Tähän liittyvä työvoiman saatavuutta tukeva Töihin Tänne -vetovoimakampanja lähti hiljattain liikkeelle. Maakuntatason toimijoiden lisäksi kunnat ovat myös kytkeytymässä kampanjaan. Silta-sopimuksen suositus insinööripulan ratkaisemiseksi tekniikan alan korkeakoulujen (FITEC-) yhteistyönä on lähtenyt liikkeelle. Lisäksi alueen kaupunkien, oppilaitosten ja yritysten aloitteellisuuden ansiosta OKM osoitti muuntokoulutuspaikkoja alueen ammattikorkeakouluille ja Turun yliopistolle osaajapulan helpottamiseksi.

Autotehtaan, Sandvikin ja meriteollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Mainituissa tapauksissa tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista, mutta erityisesti sitä haetaan Rolls-Roycen ja Vincit Groupin tapauksissa. Alueella on syntymässä kova imu monien alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, mutta myös metallialan lisäksi moniin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin.

Teknologiaateollisuuden taantuman aikaisen alamäen johdosta on alueella runsaasti alalta työttömäksi jääneitä. Silti työvoiman kysyntäpiikit voivat tuoda mukaan rekrytointiongelmia. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät aina edellytä sellaista

osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät täyty.

Ammattibarometrin 2018/1 tulokset myötäilevät suurelta osin edellä mainittua. Ammatillisista osaajista, suunnittelun osaajista ja työnjohtajista on pulaa asunto- ja infrarakentamisen sekä monissa teollisuuden ammateissa – erityisesti metallialalla. Ohjelmistoalan nousuun liittyy se että sovellussuunnittelijoiden ja -ohjelmoijien kohdalla ei sopivia osaajia löydy helpolla. Perinteisempienkin ammattien kohdalla on haasteita rekrytoinnissa, kuten esimerkiksi autonkuljettaja, palkanlaskija, erityis- tai lastentarhan opettaja, tarjoilija ja siivooja. Barometrin mukaan sosiaali- ja terveysalalla vallitsee yhä lähes rakenteellinen pula osaajista useimmissa ammattiryhmissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyyskehitys muodostui W-malliseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys heikkeni merkittävästi vuoden 2012 jälkeen ja viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen.

Työllisten määrässä ja tuotannossa ollaan Varsinais-Suomessa hyvää vauhtia lähentymässä vuosien 2007-2008 huippulukuja. Tuotannolla mitattuna on päästy jo lähelle aiempia huippuja, mutta työpaikoissa ollaan vasta puolimatassa. Työpaikkoja oli alueella pahimmillaan 11 %:n (23 000) vähemmän kuin huippuvuosina, kun koko maassa vastaava menetys on tästä alle puolet (5%)..Työllisyys on ollut kasvussa Turun seudulla jo parin vuoden ajan ja näin on tapahtunut myös Vakka-Suomessa. Merkittävä osa kasvusta on tapahtunut teollisuudessa, johon myös menetykset aiemmin vahvasti kohdistuivat. Tämän johdosta maakunnan mitassa työllisten määrä kasvoi 11 000 (+5%) vuosina 2016-17. Kuntataloudessakin on tilanne asteen helpompi Vakka-Suomessa, Loimaalla ja Turunmaalla suhteellisen hyvän työllisyystilanteen ansiosta. Maan seutukuntien joukossa nämä sijoittuvat kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Myönteinen kehitys sekä hyvät uutiset Vakka-Suomesta ja Turun seudulta ovat vetäneet työttömyysluvut laskuun kaikissa alueen seutukunnissa.

Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys kasvoi huolestuttaviin mittoihin, joista se on kääntynyt merkittävään laskuun kaikissa seutukunnissa. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys ovat supistuneet vuosituhannen huippuluvuista ripeätä tahtia – kol-

mannes runsaassa vuodessa. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, etteivät alkaneet työttömyydet enää veny pitkäaikaisiksi työmarkkinoiden imun johdosta. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on edelleen suuri vaikka näissäkin ryhmissä työttömyys vähenee hyvää vauhtia. Näissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön.

Näillä näkymin työttömyys vähenee laaja-alaisesti Varsinais-Suomessa kuluvana vuonna. Tiedossa olevien alueen erityispiirteiden ja tapahtumien johdosta on hyvät mahdollisuudet, että kehityssuunta jatkuu vielä vuosia. Tämä edellyttää että kansainväliset suhdanteet eivät heikkene eikä mitään suurta yllättävää muutosta tapahdu globaalissa taloudessa. Vaikka nyt näyttää hyvältä monessa asiassa on kuitenkin hyvä muistaa että taantuman varjo on pitkä eli työttömyys on nyt samalla tasolla kuin vuonna 2005 - ennen kolmen vuoden vahvaa nousukautta. Toisaalta vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa työttömyys ja jopa pitkäaikaistyöttömyys voi vähetä verrattain ripeästi. Näin tapahtui Varsinais-Suomessa vuosina 2004-2008, kun pitkäaikaistyöttömyys kutistui alle puoleen viidessä vuodessa.

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 328 219 henkilöä, Vuoden aikana kasvua oli 2 879 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 17 904.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Turun seudun vahvuudet ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus (meriteollisuus, muu teknologiateollisuus, lääkkeiden ja diagnostisten tuotteiden sekä elintarvikkeiden valmistus), kaupan ja palveluiden keskittymät sekä koulutetun työvoiman hyvä saataavuus. Monipuolinen kulttuuri- ja luonnonympäristö luo pohjaa matkailun kytkeytyvien palveluiden kehittämiseksi. Myös logististen palveluiden saataavuus ja monipuolisuus on alueella hyvä. Ammatillisen ja korkeakoulutasoisen koulutuksen tarjonta on alueellinen vetovoimatekijä, joka on turvaamassa monipuolisesti osaavan työvoiman saataavuutta. Positiivinen rakennemuutos on kuitenkin paljastanut puutteita tekniikan alan koulutustarjonnassa. Alueen vetovoimaisuutta voi parhaimmillaan lisätä myös tasaisen voimakkaasti kasvanut maahanmuuttajaväestö.

Haasteena on teollisten toimialojen rakennemuutoksen hallinta ja senkin myötä korkea työttömyysaste ja korkeakoulutettujen laaja työttömyys. Meriteollisuuden vahvistuminen ja sen näkymät vuosiksi eteenpäin ovat tehneet näkyväksi haasteen määrällisesti riittävän osaamisen turvaamisesta ja erityisesti diplomi-insinööritasoisen koulutuksen lisäämisestä alueelle. Teollisuuden tarve edellyttää myös AMK-insinöörien koulutuspaikkojen merkittävää lisäystä, samoin on huolehdittava 2. asteen ammatillisen koulutuksen riittävästä volyymistä. Haaste on myös kauppakeskusten voittokulkuun liittyvä palveluvarustuksen heikentyminen/yksipuolistuminen Turun keskustassa – ja lähiöissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Turun seudun teollisuuden liikevaihto on edelleen vajaat 90 % siitä, mitä se korkeimmillaan oli vuonna 2008. Yritystoimipaikkojen henkilöstömäärä on vain noin 80 % vastaavasta ajankohdasta. Pitkään jatkunut heikko suhdannetilanne on siten vaikuttanut merkittävästi myös Turun seutuun. Meriteollisuus on ollut vuosia epävarmuuden ja rakennemuutoksen kourissa, johon tilanteeseen omistajamuutos vuonna 2014 on tuonut vakautta ja jatkuvasti vahvistuvaa positiivista tulevaisuusnäkökuvaa. Uuden omistajan ensimmäinen toimintavuosikin oli taloudellisesti niukasti plus-merkkinen vuosikausien tappioputken jälkeen. Turun seudulla meriteollisuuden näkymät ovat parantuneet kun Meyer Turun telakan tilanne on vahvistunut ja tilauskirjaa on jatkuvasti täydennetty uusilla projekteilla: mm. kaksi suurikokoista risteilijää risteilyvarustamo Carnivalille ja kaksi kooltaan suunnilleen vastaavaa Icon-tyypin risteilijää Royal Caribbean Cruises-varustamolle. Viimeksi on julkistettu TUI-varustamon Mein Schiff 7:n tilaus, joka valmistuu vuonna 2023. Tilausten ansiosta kapasiteetti kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä ja tilauskirja on täynnä aina vuoteen 2024 saakka. Näkymät vahvistuivat pitkälle aikavälille, mikä mahdollistaa investointien ja rekrytointien suunnittelun sekä kilpailukyvyyn pitkäjänteisen kehittämisen. Turun telakkaan esimerkiksi investoidaan

vuoteen 2019 mennessä yli 100 miljoonaa euroa. Luvassa on muun muassa uusi nosturi, hyttitehtaan laajennus ja teräsvarasto. . Tuotannon kapasiteetin kasvattamiseksi panostetaan erityisesti lohkovalmistuksen kehittämiseen: mahdollistetaan yhä suurempien ja valmiimpien lohkojen asennus laivoihin. Telakka verkostoineen tulee työllistämään Varsinais-Suomessa noin 10 000 htv:ta vuosittain – ensimmäinen porras kapasiteetin ja työvoiman kasvussa ajoittuu ensi syyskauteen, josta kasvua riittää ainakin parin vuoden ajan. Turun kaupungilla on tavoitteena aikaansaada Blue Industry Park -teollisuuspuisto telakan välittömään yhteyteen. Sen myötä alan toimijoilla olisi entistä paremmat mahdollisuuden kasvaa ja menestyä yhdessä. Teollisuuspuiston rakennustöiden valmistelu on hiljattain alkanut telakan läheisyydessä.

Telakan tilanteen vakautuminen on heijastunut myönteisesti ilmapiiriin ja toimintaan Turun seudulla. Meriteollisuuden yritykset ovat mm. saaneet tilauksia mm. Saksasta. Turun telakka tulee myös hyödyntämään kotimaisen suunnittelutoimiston osaamista uusien tuotantotapojen ja investointien määrittelyssä sekä investointien hankinnassa. Rolls-Royce on päättänyt sijoittaa Turkuun uuden etäohjattujen ja autonomisten alusten tutkimus- ja kehityskeskukseen. Rolls-Royce tekee pioneerityötä tällä saralla Suomessa. Tutkimus ja kehitys -keskus aloitti toimintansa vuoden 2017 aikana ja Rolls-Roycen päätös tulee vahvistamaan Turun ja Suomen asemaa meriteollisuuden kentässä ja sen tulevaisuuden tekemisessä. . Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan Rolls-Royce pyrki myymään koko merenkulkuliiketoimintansa. Realisoituuko tämä tavoite ja sen mahdolliset vaikutukset alueelle eivät kuitenkaan ole vielä arvioitavissa.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja Vakka-Suomeen. Tästä jyrkästä käänteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakennemuutos –termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle on perustettu Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka ratkoo erilaisia kasvun esteitä. Turun kaupunki tekee yhteistyössä korkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa parhaansa, jotta meriteollisuuden palvelukseen saadaan jatkossakin uusia osaajia sekä tuotantoon että suunnitteluun. Lounaisessa Suomessa operoiva pilottihanke Turku Future Technologies pyrkii vahvistamaan yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä ja yrityksissä tehtävää soveltavaa tutkimusta, joka osaltaan luo edellytyksiä teknologia-alan kotimaiselle menestykselle. Tähän tavoitteeseen liittyy edellä mainittu Blue Industry Park. Telakkailmiö on ilmeisesti heijastunut laajasti seudun yrityskenttään ja asukkaisiin. Sekä tuoreimmassa maakuntaennusteessa että tuoreimmassa pk-barometrissa alueen yritysten näkymät ja odotukset ovat hyvin myönteiset. Tuotantoa ja henkilöstöä koskevat kasvuodotukset ovat nousseet maakunnan kärkeen. Toisaalta on aiheellista muistuttaa, että tuotantokapasiteetti on teknologiateollisuudessa jo täydessä käytössä ja se on muodostumassa kasvun esteeksi – ilman merkittäviä investointeja. Tuotantokapasiteetti on vähentynyt vuoden 2008 huipusta alkaen

Turun seudun muu teollisuus käsittää lääkkeiden, kemian, elintarvikkeiden, sähkötekni-
nisten laitteiden, kaivosteollisuuden koneiden ja laitteiden valmistuksen yms. Kaivos-
teollisuuden koneita valmistava Sandvik on ilmoittanut kaksinkertaistavan tuotantonsa
Turun tehtaalla. Raaka-aineiden hinnan nousun myötä kaivosala on noususuhdan-
teessa ja Turussa kehitettyjen lastauskoneiden ja kaivoskuormureiden kysyntä on ko-
vaa. Tehtaan laajentamista myös harkitaan, mutta ratkaisuun vaikuttaa mm. se miten
kasvaviin toimintoihin tarvittavan työvoiman rekrytointi onnistuu – tässä on onnistuttu
hyvin tähän mennessä. Haaste on, että Sandvik alihankkijoihin hakee hyvin saman
tyyppistä työvoimaa kuin telakka verkostoineenkin tarvitsee. Kemian alan (henkilöstö
3 300) tilanne ja näkymät ovat keskimääräistä paremmalla tolalla. Lääketeollisuus
(henkilöstö 1 500) on tehnyt merkittäviä investointeja Turussa automaattisiin tuotanto-
linjoihin. Erityisesti Bayer on kasvattanut tuotantoaan ja rekrytoinut lisää työntekijöitä.
Bayer on lisännyt Turun tehtaan tuotantoa ehkäisyimplanttien kansainvälisen kysyn-
nän kasvaessa, investoinnit ovat tältä osin huomattavia. Tämän ns. Mirena-tuoteper-
heen myynti on kasvanut ripeästi - 2016 vienti ylitti miljardin euron rajan ja kasvu jat-
kuu. Myös Orion on laajentanut tuotantokapasiteettiaan uusiin tuotteisiin kohdistuvan
kysynnän vuoksi. Lääkkeiden ja diagnostiikan osuus kemian alan henkilöstöstä on
Varsinais-Suomessa yli 60 %. Henkilöstömäärä on kasvanut ja toiminta on kannatta-
vaa menestyneiden vientituotteiden ansiosta. Merkittävänä tekijänä tässä yhteydessä
on aihetta mainita Perkin Elmer Wallacilla, jonka tuotteiden tulevaisuuden näkymiä pi-
detään hyvin lupaavina.

Ohjelmisto-, sovellus- ja peliala on Turun seudulla lupaavassa nousussa. Pk-yritysväl-
taisenä alana se ei ole ollut suurissa otsikoissa. Kuitenkin alalle on syntynyt vakaasti
työtilaisuuksia ja näkymät ovat lupaavat. Osaamisesta alueella kertoo esimerkiksi se,
että kotimaiset it-alan yritykset kuten Vincer, Nebula ja Reaktor ovat ilmoittaneet laa-
jentavansa toimintaansa Turkuun. Alan eräänlainen osaamiskeskus näyttää olevan
vahvistumassa alueelle.

Vuosi 2016 oli rakentamisen voimakkaan kasvun vuosi pitkän hiljaiselon jälkeen.
Kasvu jatkui edelleen vuoden 2017 ajan, Vuonna 2015 koetun pohjakosketuksen jäl-
keen tapahtui käänne yleisesti talonrakentamisen luvissa ja aloituksissa. Uudisraken-
tamisen aloitukset ja luvat ovat toki yhä alle sen, mitä ne olivat parhaimmillaan. Ker-
rostalorakentamisessa ylitettiin kymmenen vuoden takainen huipputaso asuntojen
määrällä mitaten - pientalorakentaminen. Rakennustoiminta keskittyy vahvasti Tur-
kuun ja mahdollisuuksien mukaan keskustan alueelle. Asuntokauppa on vireämpää
kuin aikoihin. Korjausrakentaminen on pysynyt vireänä. Muussa rakentamisessa teol-
lisuus- ja toimitilarakentaminen on viimein osoittanut elpymisen merkkejä. Julkinen ra-
kentaminen on pysynyt hyvällä tasolla. Suuria hankkeita on suunnittelussa ja osin to-
teutuksessa. Mm. Toriparkin rakentaminen on alkamassa, Forum-korttelin uudistus ja
ratapihalle rakennettava massiivinen elämyskeskushanke ovat valmistelussa. Myös

koulurakentamiseen panostetaan lähivuosina Turussa. Telakan naapuriin suunnitellaan kolmessa vaiheessa toteutettavaa Blue Industry Parkia – tähän liittyvät louhinta-työt ovat alkaneet, ja telakan pohjois- ja eteläportin yhdistävä BIP-alueen läpäisevä tieyhteys on rakenteilla ja valmistuu suunnitelmien mukaan vuonna 2018..

Infrarakentaminen on ollut nosteessa tieverkon korjausvelan lyhennys Hankkeiden ja talonrakennuksen nousun myötä. Tieverkon suuri kehittämishanke Lounais-Suomessa on valtatie 8 Turku – Pori, alkaa olla valmis. Hankkeen toteutui (kustannusarvio on enintään 102,5 milj. euroa) suotuisasti. Urakkahinnat alittivat kustannusarviot, mikä mahdollisti mm. moottoritien rakentamisen jatkamisen Maskusta Nousiainiin. Perusväylänpidon lisärahoituksella tällä seudulla on osin menossa keskisuuret tiehankkeet; valtatie 9 parantaminen ja valtatie 8 Nousiainen-Kurjenmäki ohituskaistojen rakentaminen. Maankäyttöä, asumista ja liikennettä (MAL) tukeviin hankkeisiin kohdistetaan Turun seudulle vuosien 2017–2019 aikana valtion rahoitusta 5 miljoonaa euroa ja saman verran kuntien rahoitusta. Lisäksi Turun kehätien ensimmäiselle vaiheelle Kausela-Kirismäki osuuden parantamishanke on alkamassa vuoden 2018 loppupuolella. Turun kehätien parantamisen suunnittelu on käynnissä Naantali - Raisio yleissuunnitelman laadinnan ja YVA:n osalta, tänä vuonna on vielä käynnistymässä Raision keskustan kohdan tiesuunnittelu. Saaristotiellä sijaitsevan Kirjalansalmen sillan yleissuunnitelma on valmis, seuraavana vaiheena on tiesuunnitelman laadinta. Näiden hankkeiden suunnitelmavalmiudella on merkittävä vaikutus niiden saamiseksi myöhemmin toteutusohjelmiin. Siltasopimuksella pyritään parantamaan myös infraa ja positiiviset vaikutukset kasvuyrityksille ovat keskeisiä hankkeiden priorisoinnissa. Esimerkiksi Turun telakan maantieyhteyksiä ollaan parantamassa. Keskeistä on varmistaa Turun telakan voimakkaasti kasvavan tavaralogistiikan ja henkilöliikenteen toimivuus kehätien rakennustöiden aikana telakan lähialueella.

Kaupan alan työllisyys on lievässä kasvussa ostovoiman kasvun myötä - ja kaupan rakennemuutoksesta huolimatta. Kauppojen aukioloaikojen muutokset ovat heikentäneet osin pienten kauppojen kilpailuasemaa. Lähikauppaketjujen omistuspohjan muutos on jonkin verran vähentänyt alan toimipaikkoja. Alan työllisyys kuitenkin kasvoi jonkin verran vuonna 2017. Samaan aikaan kauppakeskukset laajentavat Turun seudulla myyntialaa ja tavoittelevat suurempaa osaa kokonaisymyynnistä. Investoinnit ovat todennäköisesti pois kaupan myymäläpinta-alasta toisaalla. Tosin Turun keskustan liiketilojen käyttöaste on lähtenyt kasvuun eli alueen positiiviset näkymät ovat rohkaiseet yrittämään. Kaupan ala työllistää Turun seudulla yli 15 000 henkeä.

Palvelualojen liikevaihto on kehittynyt Varsinais-Suomessa kohtuullisen hyvin ja se on yli 25 % korkeampi kuin vuonna 2010. Kasvu on vuosina 2015–2017 ollut yllättävänkin tasaista suhdannetilanteen huomioon ottaen. Palvelualojen sisällä parhain tilanne

on tietojenkäsittelypalveluissa, teknisissä suunnittelupalveluissa, kiinteistö- ja ravitsemispalveluissa. Näkymät ovat paranemassa logistiikka- ja mainospalveluissa talouden elpymässä. Yleisesti yksityisten palvelualojen näkymät ovat myönteiset.

Turun seudun logistiikkapalvelut käsittävät meri-/maa-/ilmakuljetusten lisäksi varasto- ja huolintapalveluja sataman, lentokentän ja ohikulkutien alueilla. Matkustajamäärä jatkoi Turun lentoasemalla tasaista kasvuaan. Turun sataman kautta kulkeva tavaraliikenne (erityisesti vienti) kasvoi viime vuonna, kuten Suomen koko ulkomaankauppa teki. Matkustajaliikenne pysyi edellisen vuoden tasolla. Suomi-Ruotsi -reitit pitivät pintansa erityisesti lapsiperheiden ja nuorten keskuudessa. Ulkomaankaupan elpyminen on heijastunut vuosien 2017/18 vaihteessa koottuun SKAL:in kuljetusbarometriin, joka ennakoii alalle aiempaa parempia näkymiä. Lounais-Suomen positiivisesta vireestä kiellii se, että raskaat kuljetukset ovat alueella kasvaneet ripeämmin kuin muualla Suomessa.

Turun seutu tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia matkailulle ja alue onkin suosittu päivämatkailukohde. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi vuonna 2017. Myös kotimaan matkajien yöpymisten määrä kasvoi Turussa poikkeuksellisen vahvasti. Varsinkin kesäaikaan perhe-, kaupunki- ja kulttuurimatkaajalle on tarjolla mielenkiintoisia kohteita ja tapahtumia laidasta laitaan. Naantalien Muumimaailma on säilyttänyt asemansa kovassa kilpailussa ja mm. Ruisrock- ja Turun Keskiaikaiset markkinat ovat jo perinteitä. Koko ajan kuitenkin viriää ja on kasvussa uusia tapahtumia. Ympärivuotisen matkailun kannalta merkittävä muutos Turussa oli kylpylähotelli Caribbean siirtyminen Holiday Club -ketjuun ja sen tiloissa toimintansa aloittanut koko perheen sisäaktiviteettipuisto (ns. Superpark). Matkailun työllistävä vaikutus (ALMA-laskentamalli) oli vuonna 2015 Turun seudulla yli 4 700 henkeä ja matkailutulo 850 milj. euroa, mikä on noin 85 % Varsinais-Suomen matkailutulosta. Matkailuvirtoja tuovat alueelle mm. risteilyt, konferenssit, tapahtumamatkailu sekä vapaa-ajan lomiasunmatkailu. Ravitsemispalvelut on matkailun nopeimmin ja laadukkaasti kasvava osa Turun seudulla - viime vuonna avattiin parikymmentä uutta ravintolaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Syksyn 2008 jälkeisenä vuonna Turun seudulla avointen paikkojen määrä vähentyi kolmanneksella ja muutenkin muutos seurasi läheisesti koko Varsinais-Suomen trendejä. Voimakkaasti aiemmin kasvaneet metalliteollisuus ja rakentaminen muuttuivat aloiksi joilla työvoiman kysynnän hiipuminen oli voimakkainta. Kysynnän vaimeneminen jatkui kuljetuksissa sekä rakentamisessa. Seuraavaksi kysyntä hiijentyi palveluissa ja erityisesti kaupan alalla sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Vuoden 2013 lopulla näkyi heikkoja merkkejä käännteestä, kun teollisuudessa saavutettiin kysynnän pohja. Teollisuuden tehtävissä alkoi työvoiman kysyntä elpyä alkuun hitaasti, mutta vuodesta 2014 alkaen kysyntä on vilkastunut. Taustalla on eläköitymisen ja uusien tilaustenkin johdosta syntyntä rekrytointitarvetta. Työllisten määrä onkin kasvanut Turun seudulla alan yrityksissä kolmen vuoden ajan. Positiivisen rakennemuutoksen aloilla työvoiman tarve nousee hyppäyksellisesti kuluvana vuonna autonvalmistuksessa ja meriteollisuudessa. Samoihin aikoihin teollisuuden kanssa alkoivat näkymät kohentua rakentamisessa. Avointen työpaikkojen määrä on kasvanut siitä lähtien ja alan työttömyys vastaavasti vähentynyt. Tilanne näyttää rakentamisessa edelleen lupaavalta kuluvalle vuodelle, mutta alan tuotantohuippu ollaan mahdollisesti saavuttamassa. Suoranaista volyymin laskua ei kuitenkaan ole näkyvissä. Työvoiman saatavuus on osaltaan kasvua rajoittava tekijä. Kysynnän vahvistuminen on näkyvissä myös kotimarkkinoille suuntautuvassa tuotannossa ja palveluissa. Alueella saattaakin olla telakkaefekti voittamassa alaa niin yritysten kuin kuluttajien joukossa.

Turun seudulla oli vuonna 2017 tarjolla uusia avoimia työpaikkoja poikkeuksellisen runsaasti. Lähes kaikilla aloilla työvoiman kysyntä oli kasvussa – poikkeuksena puheelinmyyntiin liittyvät tehtävät. Kuljetusalalla, majoitus- ja ravitsemisalalla, henkilökohtaisissa palveluissa ja siivouksessa kysyntä lähti viimein kasvuun. Näin teollisuuden ja rakentamisen kasvu alkoi heijastua laaja-alaisesti palveluiden kysyntään. Ja sama suuntaus on jatkumassa.

Metallialan työttömyys on vähentynyt jo parin vuoden ajan, mutta silti alan työttömyys on verrattain laajaa. Avautuvissa tehtävissä tarvitaan usein toisenlaista osaamista kuin alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Siksi työvoimakoulutuksella on saatu helpotettua rekrytointihaasteita joissakin tapauksissa. Näissä tilanteissa yhteistyö yrityksen kanssa on hyvin tärkeitä. Työttömien määrän vähentyessä tapaa koulutustarve ryhmässä kasvaa, mikä tarkoittaa yleensä myös kasvua tarvittavan koulutuksen kestoon.

Suuri haaste lähivuosina tulee olemaan meriteollisuuden ja niiden alihankkijoiden työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Nykyinen oppilaitoksista valmistuneiden määrä ei välttämättä vastaa edes alan yrityksistä eläköityvien määrää. Työvoiman tarve kasvaa niin ammatilliselle, ammattikorkeakoulusta kuin yliopistosta hankitulle osaamiselle. Ammatillisen osaamisen kohdalla aloituspaikkojen lisäksi haaste on teollisen alan koulutuksen heikko vetovoima nuorten keskuudessa kun taas diplomi-insinöörien koulutus on alueella määrällisestikin riittämätöntä Turun seudun ja lounaisrannikon nykyisiin ja kasvaviin tarpeisiin. Näin aloitteellisuus alueella tarjottavan koulutuksen rakenteelliselle lisäämiselle ja monipuolistamiselle ovat tuotannollisen toiminnan kannalta perusteltua – ja välttämätöntä. Akuuttiin haasteeseen on OKM vastannut mm.

myöntämällä muuntokoulutuspaikkoja sekä rahoittamalla Suomen teknillisten yliopistojen uuden yhteistyörakenteen FITECHin käynnistämistä Turun alueella. Siltasopimuksessa haasteen ratkomiseksi suositeltiin tekniikan alan korkeakoulujen yhteistyön vahvistamista positiivisen rakennemuutoksen myötä syntyvien osaamistarpeiden tyydyttämiseksi.

Työvoiman kysynnän elpyminen laaja-alaiseksi alkaa heijastua haasteina työvoiman saannissa. Ammattibarometrin 2018/1 mukaan rakenteellista työvoimapulaa esiintyy hyvin yleisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen ammateissa. Rakentamisen nousu näkyy puolestaan talonrakennusalan monissa ammateissa ammattilaisten ja työnjohdon rekrytointiongelmoina. Infrarakentamisessakin rekrytointiajat venyvät ammattiosajien ryhmissä. Lisäksi osaavasta työvoimasta on pulaa mm. sähkö-, lvi- ja rakennesuunnittelussa, koska alueella ei ole ko. alojen koulutusta riittävästi tarjolla. Metallialan osajista on pulaa kaikilla koulutustasoilla. Erityishaasteena on alan insinöörien ja työnjohdajien saatavuus. Ohjelmisto- ja sovellusalan nousu näkyy työvoimapulana, kun työnhakijoilla on usein liian kapea-alainen osaaminen tarjolla oleviin tehtäviin. ICT-alan keskusjärjestön Tivian mukaan Suomessa tarvittaisiin heti 7 000 uutta ohjelmistoammattilaista ja tulevana vuosina tarve kasvaa jopa 3 800 henkilöllä vuodessa. Koulutus tarjonta ei nykyisellään sisällöllisesti vastaa tätä tarvetta. Suomen kielen taito on alalla tulossa aiempaa tärkeämmäksi, koska asiakaspalvelutehtävät ovat alalla yleistymässä. Jonkinasteista pulaa esiintyy myös ammattitaitoisista autonkuljettajista, siivoojista sekä palkanlaskijoista ja kirjanpidon asiantuntijoista unohtamatta erityis- ja lastentarhanopettajia, joiden puute voi muodostaa esteen päiväkotien kasvulle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyystilanne on työttömyyden kehityksen valossa jäänyt Turun seudulla Varsinais-Suomen keskimääräistä heikommaksi. Näihin päiviin saakka. Taantuman alettua tapahtui voimakas käänne Turun seudulla vasta kesällä 2009, mutta vastaavasti huonompi kausi muodostui pitemmäksi kuin muualla Varsinais-Suomessa ja koko maassa. Tuloksena tästä viisi vuotta kestäneestä tilanteesta työttömyysaste on nykyisellään Turun seudulla 10,2 %, joka on 3,4 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2008. Näin työttömyysaste Turun seudulla on koko maan tason alapuolelle, kun se oli alueella – poikkeuksellisesti – sitä korkeampi vuodesta 2010 lähtien.

Työttömyyden ensimmäinen kasvujakso 2008 jälkeen kesti Turun seudulla vuoden 2010 lopulle eli pitempään kuin muissa maakunnallisissa keskuksissa. Työttömyys aleni pari vuotta, mutta kääntyi keväällä 2012 kasvuun, joka taittui viimein syyskuudella 2016 laskuun. Työttömyyden aleneminen on laaja-alaisesti kohentuneen työvoiman kysynnän myötä. Teollisuuden ja rakentamisen nousun myötä kääntyi ensin laskuun työttömyys miesten keskuudessa sekä pian nuorten ja maahanmuuttajienkin

kohdalla. Nuorten ja maahanmuuttajien tilanne ennakoi yleensä työllisyyden yleisempää kehitystä – niin myös tällä kertaa. Viimein 2017 pitkäaikaistyöttömyyskin tuli mukaan laskutrendiin – viiden vuoden kasvujakson jälkeen.

Alkanut vuosi tulee olemaan myönteinen työllisyyden suhteen Turun seudulla. Työttömiä on kuitenkin puolet enemmän kuin tuolloin. Alueella on työllisten määrä ollut jo kolmatta vuotta kasvussa, kuten teollisuudenkin työllisyys. Työllisten määrä lähestyy vuonna 2008 saavutettua tähänastista huippua. Kokonaistyöttömyys on seurannut nuorten työttömyyden kehityslinjaa ja vähenee koko lailla samaa tahtia. Pitkäaikaistyöttömyyskin on selvässä laskussa – ei niinkään pitkäaikaistyöttömien paremman työllistymisen vaan enemmänkin sen vuoksi että alkavat työttömyydet eivät enää pitkiä. Nykyisen positiivisen suhdanteen jatkuessa nämä myönteiset trendit saavat jatkoa.

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 61 935 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 638 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 871.

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun toimiva ja monipuolinen toimintaympäristö sekä sijainti Helsinki–Turku -käytävällä muodostavat vahvan perustan yritysten ja ihmisten toiminnalle. Työvoiman hyvä saatavuus sekä hyvät mahdollisuudet yrityksen ja työnhakijan tarpeita vastaavan täsmäkoulutuksen järjestämiseen voi puolestaan olla vetovoimatekijä – muun koulutustarjonnan ohella. Erityisesti Microsoftilta työttömäksi jääneet asiantuntijat ovat herättäneet kiinnostusta monissa suunnissa. Nämä tekijät ovatkin tuoneet alueelle uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja.

Salon kaupungin taloudellinen tilanne oli aikanaan vahvuus, mutta elinkeinorakenteen ja talouden muutosten johdosta siitä tuli haaste. Tämä haaste on tiedostettu ja kaupungin talous on saatu tasapainotettua. Merkittävimpänä haasteena on houkutella ja kehittää uutta korvaavaa yritystoimintaa Nokian/Microsoftin ja siihen kytköksissä olleen hiipuvan liiketoiminnan tilalle. Lisäksi vapautuneen työvoiman uudelleen sijoittuminen yrityksiin muodostaa haasteen. Parin viime vuoden aikana seutu on muuttunut muuttotappioalueeksi ja tämä asetelma uhkaa jatkua, ellei uutta yritystoimintaa saada riittävästi seudulle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Salon seudun teollisuuden volyyymi on laskenut rajusti viime vuosina Nokia-klusterin vaiheittain hajotessa. Teollisuuden liikevaihto on noin neljännes ja henkilöstömäärä noin 40 % vuoden 2008 huipputasosta. Seudulla muu yritysperusta ei ole ollut riittävän laajapohjainen tilanteen korjaamiseksi. Äkillisen rakennemuutoksen ja korotetun yritystuen alueena rakennettiin uutta yrityskulttuuria monin tavoin, mutta lyhyellä tähtämällä nopeaa kasvua ei odoteta. Äkillisen rakennemuutoksen alueen status päättyi, muttei ilman jälkiä. Salon seudulla syntyy nyt suhteellisesti enemmän uusia yrityksiä kuin muualla maakunnassa ja kehittämisaktiivisuus on muuta maakuntaa korkeammalla tasolla. Salo näyttää myös ohittaneen aallonpohjan, sillä yrityssektorilla liikevaihto kääntyi kasvuun seudulla vuoden 2017 aikana.

Salossa on käyty läpi sinnikkyyttä koetteleva jatkotarina vastoinkäymisestä toiseen. Juuri kun kenttä on saatu uuteen järjestykseen, tulee uusi kylmä puhuri ja sotkee kuviot. Microsoft oy:n Salon yksikön lakkauttamisen jälkeenkin on tullut joitakin vastoinkäymisiä – kuten Sanminan ja Hella Lightning Finland oy:n toimintojen alasajo. Onneksi Microsoftin palveluksessa olleet ovat työllistyneet varsin hyvin. Osa on löytänyt paikkansa salolaisissa yrityksissä ja osa mm. Meyerin Turun telakalla ja Uudenkaupungin autotehtaalla. Positiivista on myös ex-microsoftilaisten aloitteellisuus: he perustivat SmartSalo-yhdistyksen edistämään jäseniensä työllisyyttä ja yrittäjyyttä. Entisten microsoftilaisten toimesta on syntynyt lukuisia start up -yrityksiä.

Viime vuosina pk-yrityskanta on Salossa vahvistunut ja monipuolistunut. Ja tämä kehitys jatkuu: vuoden 2017 lopulla käännettiin Nokia/Microsoft-tarinassa uusi sivu, kun Salon kaupunginvaltuusto hyväksyi tehdasalueen ostamisen ja *teollisen internetin osaamiskeskuksen* perustamisen sen alueelle. Kiinteistön omistajuus siirtyi Salo IoT Park -kiinteistöyhtiölle, jossa Salon kaupunki on yksi kuudesta omistajasta. Salo IoT Campuksen alueelle kootaan teollisen internetin osaajia: yritysten, tutkijoiden ja oppilaitosten ekosysteemi – nyt on koossa mm. 50 alan yritystä. Esimerkiksi Cencorp Automation Oy laajensi Salossa toimintaansa siirtymällä osaamiskeskuksen tiloihin. Nordcloud avasi Salossa toimipisteensä nimenomaan näissä tiloissa. Viimeisin yritys-

muuttaja Campukselle on akkuteknologian osaaja Powerfinn oy. Turun Ammattikorkeakoulun Salon toimintojen siirto Salo IoT Campuksen tiloihin lähentää konkreettisesti yrityksiä ja korkeakoulun tutkimusta. Näin osin "ex-nokialaisella" osaamisella voi syntyä uusi teollisen internetin ekosysteemi "ex-nokialaisissa" tiloissa.

Perinteisen metalli- ja konepajateollisuuden tilanne on seudulla hyvä ja se on ollut osaltaan kääntämässä työllisyystilannettakin parempaan suuntaan. Mm. Antti-Teollisuus on ollut nosteessa ja rekrytointikoulutuksella lisäämässä työntekijäkuntaansa. Teijon telakalla on (Western Shipyard Oy) töitä ainakin neljäksi vuodeksi, kun se voitti tarjouskilpailun sopimuksen neljän Hamina-luokan ohjusveneen peruskorjaamisesta.

Potentiaalisia kasvualoja Salon seudulla ovat myös ohjelmistotuotanto sekä uudet energiaratkaisut (aurinkoenergia, energiatehokkuus). Salon seudulla on runsaasti pieniä kasvuyrityksiä (mm. led-teknologia), joiden näkymät ovat hyvät, mutta yritysکوosta johtuen työllisyysvaikutukset jäävät lyhyellä aikavälillä pieniksi. Kasvuyritykset ovat pääosin sähkötekniikka- ja elektroniikka-alalta ja pieneltä osin myös konepaja- ja rakennustuoteteollisuudessa. Kaupan alalla on näkynyt ostovoiman heikkeneminen alueella ja alan rakennemuutos tulee jatkossa näkymään Salon seudulla keskimääräistä voimakkaampana. Rakentaminen yleisesti ja asuntotuotanto on hyvin hiljaista. Alan yrityksillä kuitenkin riittää töitä lähiseuduilla. Matkailualan näkymiä on kohentanut erityisesti Teijon retkeilyalueen nimeäminen kansallispuistoksi ja sen myötävaikutuksesta alueen matkailuyritykset tavoittelevat kasvua kansainvälisiltä markkinoilta. Kansallispuiston kylkeen on perustettu uusia matkailualan yrityksiä ja alueella on tehty merkittäviä investointeja (mm. Mathildedalin satama).

Näissä oloissa on yrittäjien tulevaisuuden odotukset ovat kohentuneet ja ne ovat miltei yhtä myönteiset kuin muualla Varsinais-Suomessa. Maakuntaennusteen mukaan liikevaihdon ja kannattavuuden osalta näkymät koetaan selvästi aiempaa paremmiksi. Investointinäkömakin on Salon vinkkelistä lievästi kohentunut maakuntaennusteen mukaan. Rekrytointeja ollaan tekemässä yleisemmin kuin vuotta aiemmin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Rakennemuutos elektroniikkateollisuudessa haukkasi merkittävän osan työvoiman kysynnästä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kysyntä teollisuuden osalta tippui n 80 % tasosta ennen vuotta 2009. Työvoiman kysynnän valossa Salon seudun matkapuhelintuotannon ulkopuolinen yrityskehä on kohtalaisesti toipunut syksyn 2008 jälkeisestä taantumasta. Viime vuosiin saakka kysyntä palvelualan tehtäviin pysyi varsin hyvällä tasolla.

Teollisuudessa kääntyi työvoiman kysyntä kasvuun vuoden 2015 lopulla. Kasvu on ollut tasaista siitä lähtien. Kuljetusalalla käänne parempaan seurasi tätä noin vuoden viiveellä. Tämä liittyy perinteisen metalliteollisuuden tilanteen kohentumiseen yhdessä nousevan pk-sektorin kanssa.

Ostovoiman väheneminen seudulla kuitenkin vääjäämättä heijastui yksityisiin ja julkisiin palveluihin. Nokia/Microftin asteittainen hiipuminen korosti kuntakentän talouden kiristymistä. Vuodet 2014 ja 2015 olivat vaisumman kysynnän kautta erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa. Vuoden 2016 aikana kysyntä kääntyi näissä lievään kasvuun. Kaupan alalla alamäki jatkui, mutta muissa yksityisissä palveluissa on lievää positiivista virettä. Kysynnän supistuminen kaupassa on kuitenkin ollut niin merkittävä, ettei muiden palveluiden myötäinen ole riittänyt ylläpitämään työvoiman kysyntää palvelualoilla aiemmalla tasolla. Viime kuukausina näyttää kuitenkin tapahtuneen työvoimankysynnässä kaupan alalla ja majoitus-ravitsemisalalla selvä käänne parempaan.

Kohentuneen suhdannetilanteen ja investointien lisäksi työvoiman kysyntää lisäävät mm. eläköitymiseen liittyvät korvaavat rekrytoinnit. Ammattibarometrin 2018/1 mukaan kuluvana vuonna on pulaa mm. palkanlaskennan ja metalliteollisuuden ammattilaisista sekä rakennusalan työn johtajista, ammattilaisista ja asiantuntijoista. Virkistyneen talouden tärkeä osa, kuljetukset, potee puolestaan pulaa autonkuljettajista. Lisäksi seudulla esiintyy laajasti rakenteellista työvoimapulaa sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtävissä. Opetusalallakin on rekrytointiongelmia: erityis- ja lastentarhanopettajia tarvitaan. Pitkästä aikaa näyttää myös tekniikan asiantuntijoista esiintyvän pulatilanteita: erilaisten sovelluskehittäjien ja -ohjelmoijien sekä sähkö- ja automaatioinsinöörin kohdalla. Kulutuskysynnän elpymisen johdosta majoitus- ja ravitsemisalalla tarvitaan keittiö- ja tarjoiluosaajia enemmän kuin on tarjolla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Syksyn 2008 käänneen vaikutusta korosti Salon seudulla käynnissä ollut rakennemuutos: työttömyyden kasvu Salossa oli selvästi voimakkaampaa kuin muualla Varsinais-Suomessa. Tämä trendi vahvistui vuonna 2012 matkapuhelinten tuotannon alasajon myötä kun työttömien määrä kasvoi vuodessa 40 %. Yleisesti työttömyyden kehitys seudulla on seurannut tätä muuta maakuntaa selvästi heikompaa kehityslinjaa – työvoiman kysynnän tapaan. Vuoden 2014 aikana Salon tilanne muuttui työttömyyden kehityskuvassa: työttömyyden kasvu eri ryhmissä hidastui merkittävästi ja jopa siten että kasvuvauhti oli hitainta maakunnassa. Vihdoin vuoden 2016 syyskaudella työttömyyden kasvu kääntyi ajoittain alenemiseksi ja vuoden 2017 alussa työttömien määrä kääntyi Salon seudulla jyrkkenevään laskuun eri ryhmissä (ml. nuoret, yli 50-vuotiaat ja pitkäaikaistyöttömät)

Salon seudulla työttömyysaste on edelleen maakunnan korkein eli 12,0 %, joka on 5,5 %-yksikköä korkeampi kuin vuonna 2008. Näin työttömyysaste on samalla tasolla kuin mm. Oulun ja Jyväskylän seuduilla. Salon tilanteen erityispiirteenä on mainittava, että matkapuhelintuotannosta irtisanomiset ovat painottuneet suorittavan tason työntekijöihin toisin kuin muualla Suomessa. Tähän toki toi muutoksen Microsoftin päätös lopettaa Salon yksikön toiminta. Tähänastiset kokemukset viittaavat siihen, että suunnitteluhenkilökunta on Salon tapauksessa työllistynyt yhtä hyvin kuin muuallakin.

Työllisyystilanteen kehitys on ollut viime vuodet Salossa haasteellisempaa kuin yleensä maakunnassa. Työttömyyden rakenne ei kuitenkaan vaikeutunut enää vuonna 2017, kun pitkäaikaistyöttömyys väheni samaa tahtia kuin työttömyys yleensä. Työttömyyden supistumisvauhti oli eri ryhmissä maakunnan kärkipään luokkaa. Näillä näkymin työttömien kokonaismäärä ja nuorten työttömyys jatkavat supistumista kuluvan vuoden aikana. Edelleen näillä edellytyksillä on mahdollista että pitkäaikaistyöttömyyskin vähenee, kun imu työmarkkinoilla jatkuu kuluvana vuonna.

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 34 306 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 248 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 357.

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuutena on pk-valtainen, vahvasti omiin tuotteisiin ja tuotekehitykseen tukeutuva yrityskanta. Loimaan seudun kärkitoimialat ovat kone- ja metalliteollisuus, mekaaninen puutuoteteollisuus, rakennusmateriaalteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Seudulle on ominaista myös viljanviljely sekä perinteisen maatalouden rinnalle kehittynyt lähiruokatuotantoon ja maaseutumatkailuun erikoistunut yritysryvä. Myös kaupan

alan merkitys on kasvanut. Päivittäistavarakaupan, maatalouskonekaupan, autokaupan ja maatalouskoneiden huoltoliikkeiden merkitys on alueen taloudelle huomionarvoinen.

Edellisen nojalla suhdanteet ja rakennemuutokset koettelevat seutua keskimääräistä vähemmän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Loimaan seutu on yritysilmapiirin suhteen selvitysten mukaan aivan kansallista kärki- luokkaa. Loimaan seudun teollisuuden liikevaihto ylitti vuoden 2008 huipun jo vuonna 2011, ja kasvu on jatkunut sen jälkeen tasaisesti. Tasaisen elpymisen taustalla on hyvä omiin tuotteisiin nojaava yritysperusta. Alueen tärkeimmillä toimialoilla, kuten kone- ja laite-teollisuudessa sekä puutuote- ja sahateollisuudessa tilanne on pysynyt hyvällä tasolla. Rakennustuote-teollisuus on sekin myötätulessa valtakunnallisen rakentamisen korkeasuhdanteen myötä. Kärkiyrityksissä on positiivinen tunnelma, joskin joitakin yt-neuvotteluja on käyty. Osa yt-neuvotteluista on tuotteiden kysynnän kausivaihtelusta johtuvaa. Turun seudun noste on heijastunut myönteisesti myös Loimaan seudulle erityisesti teollisuus- ja rakennusyrityksiin.

Myös maatalouden tukipolitiikan vaikutus on Loimaan seudun tilanteeseen merkittävä. Näinä vuosina menossa oleva tukien pienentyminen supistaa alueen taloutta ja tilanne on haasteellinen sikatalouden alan tiloilla. Näistä yrittäjistä monet ovat hake- massa toiminnalle uutta suuntaa. Hoiva-alalla tilanne on pysynyt muuten normaalina, mutta aluesairaalan toiminnan tulevaisuus askarruttaa alan toimijoita. Kaupan ala on aiempina vuosina laajentunut Loimaan alueella, mutta maatalouden investointien vähäisyys ja rakentamisen hiljaisuus seudulla on heijastunut alan kysyntään. Kaupan alalla yleisesti tilannetta voi luonnehtia normaaliksi, mikä tarkoittaa myös pienten erikoiskauppojen haasteellista asemaa.

Viime vuosina Loimaan seudun yrityksissä on tilanne nähty yleensä parempana kuin maassa yleisesti. Tällä kertaa maakuntaennusteen tulosten mukaan seudun yritykset ovat kuitenkin jonkin verran varovaisempia kuin lähiseutujen yritykset ja sama pätee laajemminkin vertailussa. Näin suhdanne-, investointi- kuin erityisesti työllistämisenäkymät nähdään pk-yrityskentässä Loimaan seudulla hieman vaimeampina kuin lähiseuduilla. Kuntataloutta on seudulla saatu reivattua paremmalle tolalle niin, että julkisia hankkeita voidaan toteuttaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avointen työpaikkojen määrän vakaa kasvu katkesi Loimaan seudullakin vuonna 2008. Suhdannekäänteen alkushokin jälkeen työvoiman kysyntä hiipui niin että avointen paikkojen määrä supistui seudulla vähiten Varsinais-Suomessa vuoden 2009 aikana. Taantumien jälkeen kasvu oli voimakasta ennestään vahvoilla hoitoaloilla, mutta myös teollisuudessa ja kaupan alalla kysyntä ylitti vuoden 2008 tason jo vuonna 2011. Vuonna 2016 kysyntä alkoi selvästi vahvistua ja uusia avoimia työpaikkoja olikin tarjolla vuonna 2017 enemmän kuin koskaan aiemmin.

Teollisuudessa kysyntä on kohentunut, ja sittemmin se on alkanut lievästi vetää yksityistä palvelualaa mukaan. Työvoiman kysynnän nousua palveluissa tasoittivat jonkin verran kuntien talouden säästötarpeet, jotka heijastuivat työvoiman kysyntään erilaisissa julkisissa palveluissa. Vuoden 2016 aikana kysyntä kasvoi neljänneksellä, kun palveluissa syntyi työtilaisuuksia aiempia vuosia runsaammin. Kysyntä on kohentunut teollisuuden rinnalla mm. kaupan ja kuljetusaloilla ja so-te-alallakin on kysyntä osoittanut viime aikoina elpymisen merkkejä. Teollisuudessa ja rakentamisessa on myös kysyntää alojen ammattilaisille ja työnjohtajille.

Ammattibarometrin 2018/1 mukaan pulaa on tällä hetkellä metallialan ammattilaisista, kaupan alan osaajista, tekniikan alan asiantuntijoista ja lastentarhan opettajista. Lähes rakenteellinen on Loimaallakin pula sosiaali- ja terveystalouden asiantuntijoista ja työntekijöistä. Työvoiman ylitarjontaa kysyntään nähden esiintyy mm. sihteerin, graafisen-, tekstiili- tai pankkialojen tehtävissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Loimaan seudulla globaali talouskriisi heijastui välittömästi työllisyystilanteeseen. Toisaalta työttömyyden kasvu päättyi seudulla vuoden 2010 alussa, ensimmäisenä Varsinais-Suomessa. Eri vaiheiden jälkeen työttömyys saavutti huippunsa vuoden 2015 aikana ja 2016 ensin nuorten työttömyys ja pian työttömyys kokonaisuutena kääntyi laskuun. Laskuvauhti kiihtyi vuoden 2017 lopulle ja samalla työttömyyden supistuminen laajeni yli 50-vuotiaiden ja pitkäaikaistyöttömien ryhmiin. Maahanmuuttajien työttömyys ei ole kuitenkaan vähentynyt aivan näitä vastaavasti.

Työttömyysasteella mitattuna seutu on kahdeksanneksi paras seutu Manner-Suomessa. Nykyinen työttömyysaste (7,9 %) on 2,4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2008.

Loimaan seudun kehitystä on luonnehtinut vakaus jo pitkään. Eikä nopeita käännteitä näytä olevan näkyvillä. Nykynäkymin myönteinen työllisyyskehitys jatkuu Loimaan

seudulla myös kuluvana vuonna. Nuorten työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys jatkavat alenemismuutoksella. Tilanne voi edelleen kohentua lähiseutujen työvoiman kysynnän myötä. Tällainen kehitys voi myös auttaa haasteellisilla palveluilla yrityksiä selviytymään ja kasvamaan.

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 31 338 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 532 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 999.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vakka-Suomen vahvuutena on elinkeinorakenteen monipuolisuus ja seudun yritysmuotoinen ilmapiiri sekä kehittämisaktiivisuus. Uusina osaamisaloina ovat nostamassa päätään mm. elintarvike- ja energia-alat perinteisen autonvalmistuksen ja muun metalliteollisuuden rinnalle. Autotehtaan voimakas kasvu on yksipuolistanut tuotantorakennetta. Alueen haasteena on vientiriippuvuus ja osaavan työvoiman saatavuus uusien teollisten investointien tarpeisiin. Uusien investointien työvoimatarpeet riippuvat myös suoraan kysyntätekijöiden muutoksista. Seutu on muuttunut muuttovoittoalueeksi positiivisen rakennemuutoksen myötä ja haasteeksi on noussut asuntojen saatavuus uusille asukkaille. Tässä tilanteessa on tärkeitä tukea pendelöintiä alueelle. Tuotannon voimakas kasvu autotehtaalla on luonut painetta Uudenkaupungin sataman logistiikalle – vientisatamana se on volyymissä ohittanut Turun sataman. Haasteeksi on viime aikoina noussut työvoiman saanti kasvavien pk-yritysten tarpeisiin. Jatkossa on joka tapauksessa tärkeitä mahdollistaa autoklusterin vahvistuminen ja samalla pitää huoli elinkeinorakenteen monipuolisuudesta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vakka-Suomi on ollut poikkeuksellinen alue Suomessa syksyn 2008 talouskriisin jälkeisenä aikana. Kun muualla teollisuuden liikevaihto ja henkilöstön määrä oli syöksyssä, siellä teollisuuden liikevaihto ylitti vuoden 2008 huipputasoa jo vuonna 2011 ja henkilöstömäärä saavutti ko. tason vuoden 2014 aikana. On totuttu sanomaan, että alueella ei ole varsinaisia rakennemuutosaloja, ja kehitys on siten vakaampaa ja näkymät positiivisemmat. Viimeksi kuluneiden parin vuoden aikana tapahtumaketju on sellainen että vakaus on muuttunut positiiviseksi rakennemuutokseksi, jota vauhdittaa autotehdas Uudessakaupungissa. Toki alueella on muitakin vireitä tuotannollisia yrityksiä.

Viimeisin Uudenkaupungin autotehdasta koskeva muutos tuli julki helmikuussa. Valmet Automotive tiedotti uuden henkilöautomallin (Mercedes Benzin uusi A-sarja) tuotannon käynnistymisestä syksyllä ja siihen liittyvästä uudesta tuhannen uuden työntekijän rekrytoinnista. Tätä varten tehtävät investoinnit kasvavaan ja muuttuvaan tehtaaseen ovat kymmeniin miljoonien luokkaa. Yhtiö on ollut muutenkin muutoksessa, kun vuosi sitten kiinalainen akkuvalmistaja CATL osti viidenneksen osuuden Valmet Automotivestä. Tällä yhtiöön saatiin lisää resursseja ja osaamista sähköautomarkkinoilla. Autotehdas puolestaan osti Semconin suunnittelutoiminnot (henkilöstöä 800), minkä arvioidaan vahvistavan suunnitteluvoimaa yhtiön sähkö- ja hybridautojen kehittämisessä. Edellä mainittu vahvistaa Uudenkaupungin autotehtaan asemaa merkittävänä autojen sopimusvalmistajana. Nopea muutostahti on kuitenkin merkinnyt monenlaisia haasteita, mikä on johtanut muutoksiin yrityksen johdossa. Tällä hetkellä tehdas työllistää noin 4 000 työntekijää. Tehtaalle rekrytoidaan erityisesti uusia toimihenkilöitä ja tuotannon esimiehiä. Rekrytointikampanja alkaa huhtikuussa ja ulottuu 8 paikkakunnalle maan eri puolilla. Kampanjat ovat aiemmin onnistuneet varsin hyvin, sillä viime vuonna rekrytoitiin noin 2 000 työntekijää noin 15 000 hakijan joukosta.

Muun teollisuuden tilanne on säilynyt kohtuullisen hyvänä elintarviketeollisuudessa erityisesti Laitilassa, metalliteollisuudessa ja lasiteollisuudessa. Investointeja ollaan seudulla tekemässä aktiivisesti tuotantolaitteisiin ja myös rakennuksiin. Positiivisia työllisyysvaikutuksia on jatkossa odotettavissa sekä teollisuudessa että teollisuutta tukevilla palveluilla. Seuraavan vuoden aikana Vakka-Suomeen on yhä syntymässä lisää työpaikkoja ja elinkeinoelämän näkymät ovat hyvin positiiviset. Seudulla on käynnistymässä työvoiman hankintaan liittyviä prosesseja ja työvoiman saatavuudessa tulee olemaan myös haasteita.

Autotehtaan toiminnan laajentuminen lisää viiveellä palveluiden kysyntää, mutta siitä on nähtävissä lupaavia merkkejä. Kaupan alalla Uudenkaupungin keskustassakin on pientä viriämistä, mutta perinteisten kivijalkamyymälöiden haasteet eivät ole hävinneet ja liiketiloja on yhä tyhjiään huomattava määrä. Kiinteistöalalla on eletty vilkasta

aikaa. Kaupungissa on pulaa pienistä vuokra-asunnoista, mikä on osittain pullonkaula alueen kasvavan työpaikkamäärän kannalta. Uudessakaupungissa sekä Laitilassa ja muissakin lähikunnissa on panostettu asuntorakentamiseen ja kunnan palvelutarjonnan riittävyyden varmistamiseen.

Alueellisella maakuntarajat ylittävällä yhteistyöllä haetaan ratkaisuja työvoiman saata- vuutta helpottavia ratkaisuja. Asunto-tilanteen haastetta helpottamaan on parannettu työmatkoja varten bussiyhteyksiä Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Tuoreen päätöksen mukaan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen, Valmet Automotiven ja Turun kaupungin yhteistyönä toteutettu Uusikaupunki–Turku -työmatkapilotti jatkuu ainakin 2019 kesään saakka. Yhteys on suosittu ja matkustajia on ollut yli tavoitteiden.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän vaihtelu on ollut vuoden 2008 jälkeen Vakka-Suomessa teollisuusvetoista ja verrattain voimakasta. Työvoiman kysyntä kääntyi 2009 kuopan jälkeen seudulla kasvuun, joka jatkui vuoden 2015 syksyyn. Kysynnän kasvukautta lievensi vuosina 2012–2013 hiljaisempi vaihe muussa teollisuudessa kuin metallialalla. Teollisuuden hyvä vire on vaiheittain laajentunut teollisuudesta useimmille aloille palveluihin – kuten kuljetusalaan, joka kiinteästi kytkeytyy siihen.

Mittavimpana yksittäisenä tekijänä autotehtaan rekrytoinnit alkoivat syyskaudella 2016 ja ovat jatkuneet vaiheittain. Hakijoita on riittänyt hyvin ympäri maata eli viime vuonna noin 15 000 henkilöä. Tähän on tarvittu Opteamin ja TE-toimistojen yhteistyössä kymmeniä rekrytointitilaisuuksia, markkinointia (ml. nettisivusto) ja tiedottamista kymmenin tuhansin yhteydenotoin ja viestein. Työvoiman tarvetta on toki laajemminkin alueen teollisuudessa.

Kuluttajapalveluissa, kuten kaupassa sekä majoitus- ja ravitsemisalalla, vaikutus on tullut viiveellä ja maltillisemmin näkyviin. Työllisyystilanteen kohentuminen alueella ja myönteisten näkymien vahvistuminen on viimeisen parin vuoden aikana näkynyt palveluissa ja hoitoalalla työvoiman kysynnän lievänä aktivoitumisena. Työvoiman kysyntä on kuluvana vuonna yhä vahvistumassa teollisuudessa ja se heijastuu jo muillekin aloille.

Työvoiman kysynnän useamman vuotta jatkuneen verrattain suuren kasvun johdosta erityisesti Uudessakaupungissa on ongelmia rekrytointitilanteissa. Aiempi tilanne, jossa työvoiman saatavuudessa oli ajoittain haastetta, on muuttunut sellaiseksi, että joillakin aloilla ja ammateissa on lähes jatkuva pulatilanne. Tilannetta vaikeuttaa se että suhteellisen suuri tarve kohdistuu jatkuvasti saman tyyppiseen osaamiseen.

Alueen oma työvoimapooli on rajallinen ja lisäksi asuntotilanne toimii kynnyksenä alueelle muutolle. Autotehtaan laajentuminen ja investoinnit lisäävät rakentamista, mikä näkyy rakennusalan ammattilaisten ja työnjohdon tarpeina – autotehtaan tuotantotyöntekijöiden lisäksi. Pk-sektorin kasvavilla metallialan yrityksillä on nykytilanteessa merkittäviä haasteita sopivien osajien löytämisessä. Myös logistiikka-alalla tarvitaan uusia osajia erilaisiin tehtäviin. Hotelli- ja ravintoalalla kesäsesonkia tulevat vahvistamaan uudet autonrakentajat. Jo perinteisesti hoitoalalla ja hoivapalveluissa esiintyy rakenteellista työvoimapulaa. Alueen tilannetta kuvaa hyvin se että tuoreessa ammattibarometrissa ei ole ammattiryhmää, jossa työvoimapotentiali olisi suurempi kuin sen kysyntä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyyskehitys on viime vuosina ollut Vakka-Suomessa tasaisempaa kuin yleensä Varsinais-Suomessa. Työttömyyden muutos seurasi maakunnan yleistä linjaa vuoteen 2013, josta lähtien Vakka-Suomessa työttömyys on seurannut omaa – pääosin alenevaa - kehitysuraa. Valitettavasti pitkäaikaistyöttömyys kuitenkin kasvoi vuodesta 2011 maakunnan yleisen linjan mukaisesti vuoden 2016 lopulle.

Syksyn 2013 aikana alkoi työttömyydessä näkyä alueella toteutuneiden investointien vaikutus, sillä työttömyys kääntyi laskuun. Siitä lähtien – ensisijaisesti autotehtaan rekrytointien myötä – on trendinä ollut kiihtyvä työttömyyden väheneminen, joka on ilmennyt myös nuorten ja yli 50-vuotiaiden työttömyyden alenemisena. Ylipäätään työttömyys on supistunut seudulla laaja-alaisesti niin että käytännössä työttömien määrä vähenee kaikissa ryhmissä.

Työttömyysasteella mitattuna Vakka-Suomi on kolmanneksi paras seutu Manner-Suomessa. Tällä erää seutu on 6,3 % työttömyysasteellaan selvästi alle koko maan tason ja samalla se on samalla tasolla kuin seudulla vuonna 2008. Työttömyysaste on nyt seudulla maakunnan pienin, mitä ei ole tapahtunut vuosikymmeniin. Uudessakaupungissa työttömyysaste on 6,2 %, mikä on prosenttiyksikön pienempi kuin kymmenen vuotta aiemmin. Haasteita toki riittää, mutta ne ovat kuitenkin erityyppisiä kuin monilla muilla alueilla, kun kaupungissa tarvitaan työvoimaa tuhatmäärin ja työttömiä on muutama sata.

Vakka-Suomessa työllisyyden kehitysnäkymät ovat hyvin myönteiset vuodelle 2018. Työvoiman kysyntä on niin voimakasta että pitkäaikaistyöttömyyden kasvu taittui ensimmäisenä Varsinais-Suomessa - lisäksi yli 50-vuotiaiden työttömyys vähenee. Voimakkaimmin työttömyys kuitenkin vähenee nuorten keskuudessa. Vuosia kestänyt myönteinen kehitys yritystoiminnassa on alkanut näkyä myös kuntien taloudellisen ti-

lanteen kohentumisena. Tämä puolestaan luo edellytyksiä julkisille työllisyyttä tukeville investoinneille. Eli näillä näkymin työttömyys edelleen vähenee alueella vuonna 2018.

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 22 083 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 187 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 769.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuutena on monipuolinen elinkeinorakenne, pienyritysvaltainen joustava yrityskulttuuri, kaksikielisyys sekä monipuolinen matkailupalvelutarjonta. Saaristolla voisi olla vetovoimaa nykyistäkin enemmän matkailun merkeissä. Esimerkkinä mainittakoon Paraisten sijoittuminen Suomen parhaaksi kunnaksi kesämökkeilyn kannalta.

Haasteena matkailualalla on yrittäjien ikääntyminen ja yrityksen toiminnan jatkuvuus. Jo suurelta osin voitettuna haasteena Kemiönsaaren puolella on FNsteelin konkurssin tuoma ”tyhjiö” työmarkkinoilla ja paikallistaloudessa sekä työttömäksi jääneiden uudelleen sijoittuminen. Tätä on vielä jatkamassa Abloy oy:n päätös lopettaa tuotanto Björkbodassa. Mahdollisuus, mutta myös lisähaaste on työvoiman kysynnän kausiluonteisuus, matkailusesonki. Logististen yhteyksien kehittäminen koetaan myös merkittävänä haasteena. Yhteydet Paraisilta Turkuun ovat hyvät, mutta saaristoon useiden lauttayhteyksien takana. Tilanne toki koheni, kun Parainen-Nauvo -yhteyden hoitoon tuli uusi ympäristöystävällinen ja selvästi suurempi hybridilautta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden rakennemuutos on koetellut myös Turunmaata viime vuosina. Teollisuuden liikevaihto on vain runsaat 50 % ja henkilöstömäärä 75 % vuoden 2008 huipputasosta. Yksittäisenä menetyksenä suurimpia oli FNsteelin konkurssi, jonka seurauksena Kemiönsaaren teollisuuden liikevaihto puolittui. Merkittävä osa konkurssista työtömäksi jääneistä on kuitenkin löytänyt uuden työpaikan omaehtoisesti tai työllistämistoimien /-projektin avulla. Uusin takaisku koettiin kun Abloy ilmoitti sulkevansa Björkbodan tehtaan ja siirtävänsä toiminnot Joensuuhun. Tämä merkitsee 42 henkilön töitten päättymistä vaiheittain kuluvana vuonna. Paraisilla toimiva rakennustuoteollisuus on sekin sopeuttanut toimintaansa. Rakentaminen on pysynyt verrattain vähäisenä ja kasvunäkymät riippuvat loma-asuntorakentamisen tilanteesta, joka on nyt normaalia aktiivisemmalla tasolla. Nordkalk oy on tehnyt pienehköjä muutoksia toimintaansa. Kuluvana vuonna yt-neuvottelut päättyivät 9 toimihenkilön vähennykseen ja viime vuonna tehtiin kalkkilouhokseen pienehkö laajennus - se mahdollistaa louhinnan optimoinnin ja sopivien kiviainesten saannin pitkällä tähtäyksellä.

Molempien kuntien alueella matkailupalveluilla on suuri merkitys kasvavana ja suhdanteita tasaavana elinkeinona. Matkailun ja siihen liittyvien oheispalveluiden näkymät ovat vakaat, vaikka alan kasvu onkin jonkin verran hidastunut. Näkymiä varjostaa Strandbo Groupin taannoinen päätös supistaa toimintaansa Paraisilla. Kaupunki panostaa keskusta-alueen kehittämiseen asumisen ja palvelutarjonnan näkökulmasta. Maakuntaennusteen mukaan olivat Turunmaalla pk-yritysten odotukset ja investointi-aiheet positiivisimmat vuodelle 2018. Merellisen matkailun ja saariston arvioidaan olevan myötätuuessa, mitä arviota tukee pari vuotta sitten avatun Öron linnakesaaren odotukset ylittänyt suosio. Uusi mahdollinen vetonaula on Seilin saaren palvelujen monipuolistaminen ja ”avaaminen” matkailijoille. Kolmas saaristomatkailua koskeva merkittävä uutinen on Gullkronan saaren siirtyminen uudelle omistajalle, mikä voi mahdollistaa lähivuosina vierassataman uudelleen avautumisen veneilijöille tässä ”Saaristomeren helmessä”.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avointen työpaikkojen määrä kasvoi Turunmaalla lähes keskeytyksettä vuoteen 2008. Taantuman alkuvaiheessa työvoiman kysyntä supistui rajusti. Vuonna 2010 tapahtuneen käänteen jälkeen kysyntä kasvoi vuoteen 2012. Tuolloin alkanut kysynnän hiipuminen jatkui erityisesti palvelusektorilla 2014 kevääseen saakka. Sen jälkeen työvoiman kysyntä elpyi sekä teollisuudessa että palveluissa yksityisellä ja julkisella sektorilla. Vaikka positiivinen rakennemuutos ei ole varsinaisesti heijastunut saaristoon on työvoiman kysyntä ollut selvässä kasvussa syksystä 2016 alkaen. Kasvu on ollut palveluvetoista, mutta metalli- ja muu teollisuuskin ovat päässeet siitä osallisiksi.

Sosiaali- ja terveysalalla työn kysyntä palasi normaalille tasolle vuosina 2014–2016 ja sen jälkeen kasvu on ollut tasaisen vahvaa. Suurena alana se on hallinnut kehitystä, mutta muissakin palvelutehtävissä on kysyntä kasvanut. Näin on käynyt erityisesti matkailuun kytkeytyvissä majoitus- ja ravitsemustehtävissä ja kaupan alalla. Työvoiman kysyntänäkymät riippuvat yleisestä rakennustoiminnan vilkkaudesta, yleisestä suhdannekehityksestä ja kotimaan matkailun virroista. Näillä näkymin Turunmaalla kysyntä pysynee vuoden 2017 tasolla ja korkeintaan maltillista kasvua on odotettavissa seuraavan vuoden aikana.

Matkailusesongin käynnistyessä Turunmaalla on pulaa ravintola-alan ja yleisemmin matkailualan kausityöntekijöistä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista koetaan alueella pulaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

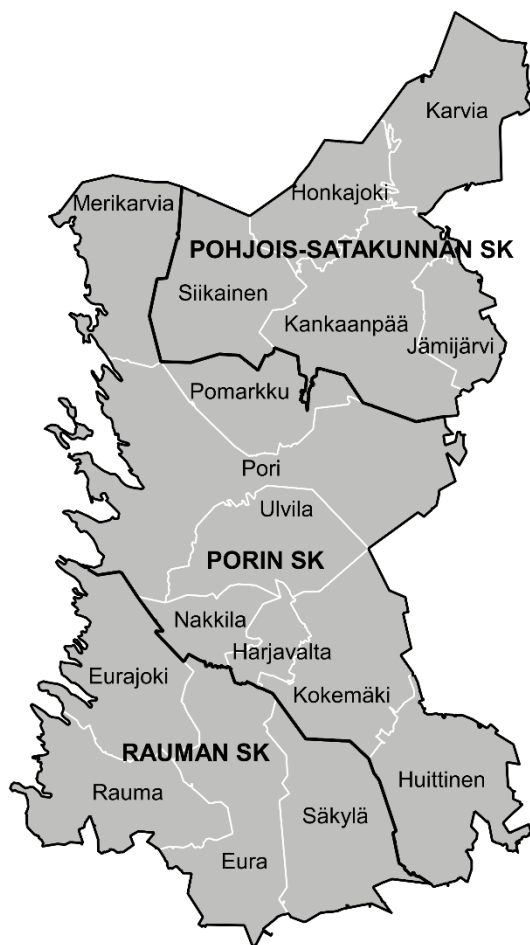
Turunmaalla on jo pitkään ollut maakunnan parhain työllisyystilanne työttömyysasteella mitattuna. Vuoden 2017 alussa tähän tuli muutos kun Vakka-Suomi on autotehtaan vetoavulla kirinyt hieman parempiin lukuihin. Perinteisesti työttömyysaste ei ole seudun sisällä suuresti vaihdellut kuntien kesken. Vuosi 2012 merkitsi katkosta tähän piirteeseen, sillä Kemiönsaaren työttömyysaste lähes kaksinkertaistui suurimman työnantajan konkurssin työllisyysvaikutusten realisoiduttua. Työttömyysaste nousikin vuonna 2012 Kemiönsaarella 3,8 %-yksiköllä eli toiseksi rajuinta vauhtia Suomessa heti Salon jälkeen. Työttömyyden kasvu taittui vuoden 2015 aikana ja tämä suuntaus on vahvistunut. Turunmaalla työttömyysaste (7,6 %) on tällä erää maan seutukunnista seitsemänneksi pienin.

Vuoden 2015 kesästä alkaen ensin nuorten työttömien ja sitten työttömien kokonaismäärä kääntyi yhä jatkuvaan laskuun. Ensimmäisten alueiden joukossa Turunmaalla alkoi pitkäaikaistyöttömienkin määrä vähetä. Työttömien määrä on vähentynyt tasaisesti mm. eri ikä- ja ammattiryhmissä. Tosin seudun kehityksessä on kaksi erityispiirrettä: pitkäaikaistyöttömien ja työttömien maahanmuuttajien määrä on vähentynyt hitaammin kuin naapuriseuduilla. Lisäksi näissä ryhmissä työttömien määrä on uhkaa kääntyä kasvuun.

Mikäli suhdannetilanne ei nykyisestä heikkene jatkuu työllisyyskehitys vireeltään positiivisena vuoden 2018 ajan. Työllisyystilanne kohentui Turunmaalla erityisesti miesten osalta – kuten on yleensä Varsinais-Suomessa tapahtunut. Naistenkin työttömyys kääntyi laskuun alkuun Paraisilla ja sittemmin Kemiönsaarella. Viime kuukausien uutiset ovat kuitenkin nostamassa uusia haasteita työttömyyden supistumiselle. Yleinen

positiivinen vire toki voi auttaa haasteiden voittamisessa. Tämä pätee myös pitkäaikaistyöttömyyden kohdalla. Turunmaalla on tähän keskimääräistä paremmat mahdollisuudet kuntien verrattain vakaan taloudellisen tilanteen johdosta.

Satakunnan ELY-keskus

Pohjois-Satakunnan sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Porin sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Rauman sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Satakunnassa asui vuoden 2017 lopussa 220 447 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 293 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 469.

Satakunnan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Satakunnan teollisuus on erikoistunutta ja vientivetoista. Viennin arvo asukasta kohti on kolmanneksi suurin kaikista maakunnista (v. 2016). Merkittävä osa maakunnan suuryrityksistä on ulkomaisessa omistuksessa. Ulkomainen omistus on etenkin teollisuussektorilla lisääntynyt viime aikoina, jota voidaan pitää positiivisena merkinä alueen yritysten kansainvälisestä kilpailukyvästä ja kiinnostavuudesta. Teknologiateollisuuden kasvun myötä virinnyt positiivinen rakennemuutos luo kasvumahdollisuuksia myös kaupalle ja muille palveluelinkeinoille. Kasvu näkyy haasteena mm. siinä, että työvoiman kysyntä on kasvanut merkittävästi viime aikoina ja työnantajien kokemat rekrytointiongelmat ovat lisääntyneet.

Seutukuntien kilpailukykyä ja resilienssiä on selvitetty Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikössä tehdyssä tutkimuksessa (Karppinen & Vähäsantanen, 2015). Seutukuntien kilpailukykyä mitataan kuuden tekijän muodostaman mittariston avulla. Muuttujat ovat työn tuottavuus, työllisyysaste, innovatiivisuus, koulutustaso, yritysdynamiikka ja teollisuusvaltaisuus. Viimeisimmässä seutukuntien kilpailukyvyn mittauksessa (v. 2015) Rauman seutu sijoittuu sijalle 10 maamme 70 seutukunnan joukossa. Porin seutu on 13:s ja Pohjois-Satakunta 47:s. Teollisuuden henkilöstörakenteen monipuolisuutta mitaten Porin seutu sijoittuu sijalle 8. Pohjois-Satakunta on 22:s ja Rauman seutu 27:s. Viimeisimpien tilastotietojen mukaan Satakunnan kilpailukyky on hieman heikentynyt, mutta maakunnan seutujen muutosjoustavuus ja kilpailukyky ovat silti koko maahan verrattuna varsin hyvää tasoa.

Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarvike- ja pakkausteollisuus, luonnonvarojen hyödyntävä prosessiteollisuus (metsä- ja kemianteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto), rakentaminen, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut (logistiikka, ICT, automaatio, suunnittelu ja projektinhallinta). Nopeasti kasvava ala on Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio- ja robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu.

Raumalla laivanrakennus on hyvässä kasvussa. Offshore-alalla etsitään uudistumista, sillä alan tuotteiden kysyntä on ollut pitkään alhaisella tasolla, mikä on näkynyt henkilöstövähennyksinä ja lomautuksina alan keskeisissä yrityksissä. Meriklusteriin sisältyy uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus-, ympäristö- ja laatuvaatimukset sekä uudet verkostomaiset toimintatavat yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia. Esimerkiksi merituulivoiman rakentaminen tuo mahdollisuuden kehittää uusia arktisiin olosuhteisiin sopivia ratkaisuja.

Koko maakunnan ainutlaatuisen teollisen infrastruktuurin uusiutumisen edistäminen, esimerkiksi alueella laajassa yhteistyössä valmistellun Teollisuuspilotti-hankkeen pohjalta, on ensiarvoisen tärkeää sekä Satakunnan että laajemmin koko Suomen teollisuuden kilpailukyvyyn palauttamiseksi. Teollisuuspilotissa mukana olevilla yrityksillä on halukkuutta TKI-volyymien kasvattamiseen sekä uudentyyppisiin yhteistyömalleihin, ja tämä potentiaali olisi kyettävä hyödyntämään. Myös maakuntaudistuksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia monien alojen, esim. sote- ja henkilöstöpalvelualojen yritysten toimintaedellytyksiin ja kehittymiseen, kun suuri osa nykyisin julkisena palvelutuotantona tuotettuja palveluja siirtyy maakuntien järjestämisvastuulle.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Viime vuonna väkiluku aleni Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan lähes 1 300 hengellä. Väestön vähenemä johtuu etenkin luonnollisen väestömuutoksen negatiivisuudesta, sillä kuolleisuus ylitti syntyvyyden Satakunnassa vajaalla tuhannella hengellä. Lisäksi kuntien välisessä muuttoliikkeessä Satakunnan muuttotappio oli viime vuonna yli tuhat henkeä. Nuorten ja työikäisten osuus on vähentynyt vuosia ja samalla yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut. Satakunnan alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan maan vanhimpia. Työelämästä poistuu vuositasolla vajaat 1 000 henkilöä enemmän kuin työelämään tulee aiheuttaen haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle etenkin nyt, kun työvoiman kysyntä on lisääntynyt merkittävästi. Maakunnan haasteena onkin alueen työllisyysmahdollisuuksien ja tunnettuuden parantaminen, jotta maan sisäinen muuttovirta saataisiin käännettyä Satakunnalle positiiviseksi.

Maahanmuutto on osittain hillinnyt väestön vähenemistä. Vuonna 2017 Satakunnan nettomaahanmuutto oli ennakkotietojen mukaan yli 700 henkilöä. Maahanmuutolla on positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuden paranemisen lisäksi myös alueen palvelurakenteeseen ja yritystoimintaan sekä väestön ikärakenteeseen. Yksi maahanmuuton haasteista on pakolaisten kotouttaminen ja työelämään osallistaminen. Kahden edellisenä vuonna ja tämän vuoden alkupuolella on kuntiin sijoitettu runsaat 300 pakolaista. Satakunnan vastaanottokeskuksissa on tällä hetkellä majoitettuna noin 560 turvapaikanhakijaa.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformilla sekä koulutukseen viimeisen neljän vuoden aikana tehdyillä noin 25 %:n leikkauksilla on merkittäviä vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen. Reformin vaikutukset tulevat näkymään mm. opiskelijoiden henkilökohtaisina koulutuspolkuina, oppilaitosten työelämäyhteistyön tiivistymisenä ja työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntymisenä. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoituslaki kokoaa yhteen eri rahoitusmuodot yhdistäen nuorten ja aikuisten koulutuksen saman rahoituksen piiriin. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntymisen mahdollistaa 1.1.2018 voimaan astuneen lainsäädännön mukanaan tuoma koulutus-sopimusmalli sekä mahdollisuus koulutus-sopimuskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen joustavaan yhteiskäyttöön.

Satakunnan työ- ja elinkeinoelämän osaaja- ja osaamistarpeiden saannin turvaamiseksi tulee huomioida, että toisen asteen ammatillinen koulutus tarvitsee rinnalleen toimivan lisä- ja täydennyskoulutusväylän. Koulutusväylän kautta voidaan reagoida nopeasti alueella mahdollisesti tapahtuviin elinkeinoelämän muutoksiin sekä turvata työvoiman saanti myös niillä aloilla, jotka eivät ole nuorten kiinnostuksen kohteena. Maakunnassa tulee varmistaa riittävä koulutuksen volyymi sekä tutkintoon johtavan koulutuksen osalta, jonka rahoitus reformin myötä siirtyi OKM:lle, että ELY-keskuksen hankkimassa työvoimakoulutuksessa.

Satakuntaan on saatu positiivisen rakennemuutoksen ja valtion kanssa solmitun siltasopimuksen vaikutuksesta poikkeukselliset koulutuspanostukset kohdistuen erityisesti Satakunnassa voimakkaasti kasvavaan automaatioklusteriin. Automaatio- ja robotiikka -alan insinööritutkintoon johtava koulutus on parhaillaan käynnissä työvoimakoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulu on saanut lisäksi OKM:ltä rahoituksen automaatio-alan insinöörien muuntokoulutukseen noin 60 henkilölle. Tampereen teknillinen yliopisto on saanut rahoituksen automaation ja robotiikan DI-muuntokoulutuksen toteuttamiseen 30 henkilölle. Koulutukset käynnistyvät vuoden 2018 aikana. Jatkossa on tärkeää, että alan koulutuksia saadaan myös vakiinaistetuksi Satakunnassa.

Satakunnan ammattikorkeakoulu on ollut mukana keskusteluissa, joissa pohditaan yhteistyön syventämistä Tampereen korkeakoulujen kanssa. Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillinen yliopisto yhdistyivät hiljattain Tampereen yliopisto -nimiseksi säätiöyliopistoksi, joka harjoittaa Tampereen ammattikorkeakoulun pääomistajana myös ammattikorkeakoulutoimintaa. Vastaavanlaista kehitystä on muuallakin maassa, mm. Lahdessa ja Lappeenrannassa, jossa ammattikorkeakoulu tulee osaksi Lappeenrannan-Lahden teknillistä yliopistoa. Satakunnan ammattikorkeakoulu on profiloitunut teollisuuskorkeakouluksi, ja automaatio ja robotiikka ovat yksi sen vahvuusaloista. Viimeaikaiset merkittävät panostukset automaatio- ja robotiikka -alan koulutukseen sekä SAMKissa että Porin yliopistokeskuksessa toimivassa Tampereen teknillisessä yliopistossa vahvistavat Satakunnan mahdollisuuksia kehittää yhdessä noin sata yritystä käsittävän klusterin kanssa huipputason toimintaympäristön ja kansainvälisesti kilpailukykyisen kehitysalustan automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialan yrityksille ja tki-toiminnalle. SAMKin juuri valmistunut moderni Porin kampus ja Satakunnan korkeakoulujen vahvuudet luovat niin haluttaessa hyvät edellytykset kehittää koulutusta Lahden ja Tampereen viitoittamaan suuntaan. Myös koulutuspolkujen rakentamiseen toiselta asteelta korkea-asteelle ja yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventämällä on Satakunnassa erinomaiset mahdollisuudet, mikä puolestaan vahvistaisi alueen koulutusmahdollisuuksia ja vetovoimaa.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta

matkustusajat pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste. Myös lentoliikenneyhteydet ovat vientiteollisuusmaakunnalle elintärkeät. Reittilennot Porista Helsinkiin ja Tukholmaan toimivat tällä hetkellä Porin kaupungin tukemana viisivuotisen sopimuksen turvin.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku–Rauma–Pori toteutuksen ensimmäinen, noin 100 miljoonaa euroa maksava vaihe valmistuu vuoden 2018 aikana. Yhteysväliä ei kuitenkaan kyetä rakentamaan liikenteen läpäisykyvyn kannalta riittävälle tasolle, ellei tien parantamiseen saada lisää rahoitusta. Eurajoen liittymään on luvattu suunnittelurahoitus, mutta hankkeen toteutuminen kestää vielä vuosia. Sen sijaan myös VT 8:n parantamiseen kuuluvan Söörmarkun eritasoliittymän rakentaminen alkaa toukokuussa. Seutu- teiden ja seutujen saavutettavuuden parantaminen ja ylläpitäminen on myös yksi alueen elinkeinoelämän kannalta tärkeistä tavoitteista. VT 8:n perusparannuksen ja VT 2:n kehittämissuunnitelmien sekä raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Porin satamaradan sähköistäminen etenee. Pori-Parkano-Haapamäki ratayhteyden uudelleenavaamista on selvitetty, koska Tampereen ratapihan ruuhkautuneisuuden vuoksi erityisesti teollisuuden kuljetuksiin tarvittaisiin vaihtoehtoisia yhteyksiä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Satakunta elää voimakkaassa positiivisessa rakennemuutoksessa. Satakunnan vientivetoinen talous saa nostetta maailmantalouden hyvästä kasvusta. Positiivinen rakennemuutos näkyy työvoiman tarpeen ja alueen yritysten tilauskantojen kasvuna. Maakunnan oman yritystoiminnan ohella Varsinais-Suomen vahva talouskasvu, mm. Meyerin telakan ja Valmet Automotiven hyvä tilauskanta, tuo alihankintaketjujen sekä muiden välillisten vaikutusten kautta työtä myös Satakuntaan. Satakunnasta käy päivittäin yli neljäsataa henkilöä töissä Uudenkaupungin autotehtaalla. Myös maakunnan oma telakkateollisuus on elpynyt Rauma Marine Constructions Oy:n saamien tilausten ansiosta. Technip Offshoren Mäntyluodon telakan vaikeaan tilanteeseen etsitään ratkaisuja. Talouden näkymät ovat kirkastuneet etenkin maakunnan pk-yrityksissä.

Satakunnan taloudessa vuoden 2016 lopulla virinnyt käänne on edelleen vahvistunut. Selvästi tärkeimmän teollisuuden haaran, teknologiateollisuuden, nousu voimistui tammi-kesäkuussa 2017. Metallien jalostuksen hyvää virettä tukivat metalli- sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen vahva nousu. Koneiden ja laitteiden valmistuksen liikevaihto sen sijaan putosi yhä, mutta käänteen merkkejä oli siinäkin nähtävissä, koska palkkasumma kääntyi nousuun todennäköisesti merkinä tilauskantojen täydentymisestä. Lisäksi pienten konepajayritysten liikevaihto kohosi tuntuvasti. Sama pätee osin meriteollisuuteen.

Satakuntalaisen teollisuuden kirkastunutta suhdannekuvaa varjosti alkuvuonna 2017 Venatorin tulipalosta johtunut tuotantokatkos, joka romahdutti kemianteollisuuden liikevaihdon. Muuten kemikaalien sekä kumi- ja muovituotteiden valmistajien näkymät pysyivät kohtuullisina. Elintarviketeollisuuden liikevaihto kääntyi uudelleen kasvuun vuoden 2017 tammi–kesäkuussa ja palkkasumman noususta päätellen myös tuotanto on kasvanut. Metsäteollisuuden liikevaihto ja vienti kasvoivat yhä, mutta palkkasumma aleni poikkeuksellisen paljon. Tämä viittaa henkilöstövähennyksiin.

Satakunnan teollisuuden vienti pysyi alkuvuonna 2017 yhä laskusuunnassa lähinnä kemianteollisuuden merkittävän yksikön tulipalosta johtuvan alamäen vuoksi, mitä ei muun teollisuuden nousukaan riittänyt paikkaamaan. Myönteistä on kuitenkin teknologiateollisuuden viennin hienoinen kasvu pitkän tauon jälkeen.

Rakentaminen pysyi alkuvuonna 2017 yhä vankalla kasvu-uralla ja sen liikevaihdon nousu heijastui vahvasti myös henkilöstömääriin. Palvelusektorin myötätuuli jatkui, joskin liike-elämän palveluiden liikevaihdon nousu miltei pysähtyi. Sen sijaan kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä luovat alat porskuttivat edelleen. Yritysten maksama palkkasumma kohosi hieman vuoden 2017 tammi–kesäkuussa. Pitkästä aikaa myös henkilöstömäärät kohosivat kaikilla päätoimialoilla.

EK:n tammikuun suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen suhdannetilanne on teollisuudessa ja rakentamisessa selvästi normaalia parempi ja lähikuukausien suhdannenäkymät ovat säilyneet myönteisinä. Palvelualojen yritysten suhdannetilanne on myös tavanomaista suotuisammalla tasolla. Suhdanteiden odotetaan edelleen paranevan, vaikka näkymät ovat muuttuneet hieman varovaisemmiksi.

Kevään 2018 Pk-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdanneodotukset ovat pysyneet selkeästi positiivisina. 48 % alueen yrityksistä uskoo yleisten suhdannenäkymien paranevan seuraavan vuoden aikana ja vain 11 % niiden huononevan. Saldoluku +37 on hieman parempi kuin koko maassa keskimäärin (+35). 56 % satakuntalaisista yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan ja vain 10 % pienenevän seuraavan vuoden aikana. Myös tilausten määrän uskotaan selvästi yleisemmin kasvavan (55 %) kuin pienenevän (9 %). 45 % alueen pk-yrityksistä on joko voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia. Kasvuhakuisten yritysten osuus on hieman noussut syksystä. Samoin on noussut yritysten työllistämisedotukset. 27 % yrityksistä arvioi henkilöstön määrän kasvavan ja vain 8 % pienenevän seuraavan vuoden aikana.

Maatalouden kannattavuus on viime vuodet pysynyt kriisirajoilla vaikkakin tuotanto-suunnittain erot ovat suuria. Paras kannattavuus on vihannesviljelyssä. Erityisen heikko on lammas- ja siipikarjatilojen tulotaso. Siipikarjatiloilta on kuitenkin hyvät mah-

dollisuudet tuotannon kasvattamiseen, koska Raumalle on valmistunut uusi suuri elintarviketuotetehdas. Myös maitotiloilla on tapahtunut merkittävää yrittäjätulon laskua. Maidontuotannon osalta merkittävää on Osuuskunta Satamaidon uusien toimitilojen valmistuminen Ulvilaan, joka mahdollistaa tuotannon kasvattamisen ja lisää raaka-ainetarvetta. Heikot tuotteiden yksikköhinnat näyttävät kuitenkin johtavan tuotantoyksiköiden koon kasvattamiseen ja maatiloilla onkin investoitu Satakunnassa sekä tuotannon tehostamiseen ja kilpailukykyyn että maan kasvukuntoon. Myös kiinnostus luomutuotantoon on selvästi kasvanut.

Satakunnassa on kasvuodotuksia mm. laivanrakennuksessa, robotiikka- ja automaatioalalla sekä teknologiateollisuudessa laajemminkin. Myös metsäteollisuudessa ja metallien jalostuksessa odotetaan kasvua. Elintarviketeollisuuden kehitys on Satakunnassa ollut pitkään vakaata, vaikka Venäjään kohdistuvilla pakotteilla ja vastatoimilla on tilanteeseen vaikutusta ainakin epäsuorasti. Myös rakentaminen on vahvassa kasvussa. Olkiluodon 3. laitoksen rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit ja asennuksia viimeistellään. Myös Tahkoluodon satamassa toimintansa aloittanut Suomen ensimmäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaali luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana.

Kaupan rakennemuutos ja keskittyminen jatkuvat. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa vaikuttavat asiakasvirtoihin. Tyhjiä liikeyrityksiä on niin kaupungeissa kuin kuntakeskuksissakin ja erikoiskauppojen tilanne etenkin pienemmillä paikkakunnilla on haasteellinen. Aukioloaikojen vapauttaminen on hyödyttänyt lähinnä isoja kaupan yksiköitä ja niiden asiakasvirrat ovat kasvaneet, kun pienillä kaupoilla tilanne on ollut päinvastainen. Aukioloaikojen vapauttamisen ei juurikaan arvioida lisänneen työllisyyttä. Elintarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi on pakottanut kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uhkana on alan työpaikkojen väheneminen. Toisaalta isot kaupan investoinnit, kuten Porin Puuvillan kauppakeskus ja Poriin hiljattain sijoittuneet Gigantti ja XXL, ovat aikaansaaneet uutta asiakasvirtaa, joka saattaa heijastua positiivisena myös keskustan kehittämiseen. Satakunnan ammattikorkeakoulun kampuksen sijoittuminen matkakeskuksen yhteyteen lähelle Porin ydinkeskustaa luo sekin uusia mahdollisuuksia keskustan kauppoyritysten kehittymiselle. Puuvillan kauppakeskuksen laajennus on suunnitella. Myös Raumalla on vireillä suuret kaupan investoinnit Vanhan Rauman kupeeseen luoden vetovoimaa koko kaupunkikeskustaan.

Maakunnassa investoidaan merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen. Satakunnan meneillään olevat ja tulevat investoinnit ovat yhteenlaskettuna miljardiluokkaa. Investointeja on kuvattu tarkemmin seutukuntien osioissa jäljempänä.

Yrityksiä perustettiin Satakunnassa vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä 782 kpl, mikä on hieman vähemmän kuin vastaavalla ajanjaksolla vuotta aikaisemmin. Lopettaneita yrityksiä oli ensimmäisellä neljänneksellä suurin piirtein saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä oli vuonna 2017 enemmän kuin edellisenä vuonna. Konkurssiin haettujen yritysten määrä väheni edellisestä vuodesta. Vaikka kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan on, päätoimisen yritystoiminnan ohella on lisääntynyt sivutoiminen yrittäjyys ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutus-yrittäminen”.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä Satakunnassa on kasvanut ja työttömyys alentunut nopeasti. Työvoiman saatavuudessa on jo joillakin aloilla ja ammateissa ongelmia. Lisäksi maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työllisten kokonaismäärä ei kasva. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Irtisanomisia oli vuonna 2017 noin 470 henkilön verran, mikä on vajaat 40 enemmän kuin edellisenä vuonna. Vaikka suurimmat yksittäiset irtisanomiset olivat teollisuudessa, niin yhteensä irtisanottuja oli teollisuutta enemmän palvelualoilla.

Viime vuoden heinä-joulukuussa TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja oli yli 30 % enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Työvoiman kysyntä kasvoi useimmilla ammattialoilla. Avoimia työpaikkoja oli aiempaa enemmän etenkin rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä, jossa kasvua oli esimerkiksi rakennustyöntekijöiden, rakennussähköasentajien, hitsaajien ja kaasuleikkaajien sekä koneenasettajien ja koneistajien kysynnässä. Myös erityisasiantuntijoiden ryhmään kuuluvien sähkö- ja automaatioinsinöörien paikkoja avautui viime vuoden loppupuoliskolla selvästi aiempaa enemmän.

Työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuolena on ollut rekrytointiongelmien nopea yleistyminen. Viime vuonna 44 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Osuus on liki kaksinkertaistunut vuodesta 2015. Myös TE-toimiston maaliskuun ammattibarometrin mukaan aiempaa useammassa ammatissa Satakunnassa arvioidaan olevan pulaa työnhakijoista. Seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa on terveydenhuollon ja sosiaalialan sekä teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Paljon pulaa hakijoista ennakoitaan

olevan etenkin erityisasiantuntijuutta vaativissa ammateissa, kuten konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja automaatioinsinöörit, ylilääkärit ja erikoislääkärit sekä koulutuskijat ja puheterapeutit.

Lähiajan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden tarkastelussa Satakunnassa on tarvetta teknologiateollisuudessa automaatiotekniikan, robotiikan ja kunnossapidon osaajista, rakennusteollisuudessa korjausrakentamisen osaajista, elintarviketeollisuudessa elintarviketeknologian osaajista sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista. Digitalisaatio on lisäksi tuonut tullessaan uusia osaamistarpeita mm. hyvinvointiteknologian ja pelillisyyden alueilla. Potentiaalia nähdään olevan myös ns. Cleantech-toimialalla. Kaupan alalla itsepalvelu-toiminnat, josta esimerkkinä itsepalvelukassat, yleistyvät. Lisäksi kivijalkakaupoista tulee yhä enemmän ns. "showroomeja", joissa esitellään tuotteita, jotka sitten ostetaan verkkokaupasta. Asiakaspalvelun erikoistuesssa myyjän rooli ja osaamisvaatimukset muuttuvat. Osaavan työvoiman saatavuuden kannalta ongelmana on koulutuksiin hakeutuvien työ- ja elinkeinoelämän tarpeista poikkeava kiinnostus eri aloja kohtaan. Esimerkiksi kone- ja tuotantotekniikan vetovoimaisuuden parantamisessa on edelleen tekemistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä aleni Satakunnassa vuonna 2017 keskimäärin lähes 2 400 hengellä edellisestä vuodesta. Työttömyys väheni lähes kaikilla ammattialoilla, eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Myös erityisasiantuntijoiden, kuten eri alojen insinöörien, työttömyys aleni muuta työttömyyttä enemmän. Suhteellisesti eniten aleni nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömyys, mutta myös muissa ikäryhmissä työttömien määrä väheni selvästi. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömien määrä laski viime vuonna lähes muun työttömyyden alenemisen tahtiin. Muiden rakennetyöttömiin laskettavien vaikeasti työllistyvien määrä aleni kuitenkin selvästi hitaammin.

Työttömyyden nopea aleneminen näyttäisi jatkuvan. Satakunnassa oli helmikuun lopussa 10 570 työtöntä työnhakijaa, mikä on 3 100 henkeä (-22,7 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyys laskee melko tasaisesti kaikissa ikäryhmissä. Myös virta pitkittyvään työttömyyteen on supistumassa, sillä aikaisempaa harvempi alkaneista työttömyysjaksoista ylitti viime vuonna 3 tai 6 kuukauden keston. Aktiivimallin käyttöönotto saattaa edelleen vähentää pitkäaikaistyöttömien määrää katkaisemalla pitkitettyä työttömyyttä, mutta vaikutus muun rakennetyöttömyyden alenemiseen jää nähtäväksi. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymistä kuitenkin vaikeuttaa korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute.

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 133 426 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 036 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 687.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueella on maailman huippua edustavaa osaamista mm. automaatioissa ja robotiikassa, tekoälyssä sekä metallien jalostuksessa. Porin seudun toimialarakenteen monipuolisuus muodostaa hyvän suojakilven äkillisiä rakennemuutoksia ja suhdannevaihteluista vastaan. Seudulla on kuitenkin tiedostettu tiettyjä, merkittävästi työpaikkoja ja samalla suhteellisen harvalukuisia toimipaikkoja edustavia aloja, joihin saattaa liittyä äkillisen rakennemuutoksen riskejä. Joidenkin toimialojen kohdalla toiminnan voimakas syklisyys ja projektimainen toimintatapa saattavat aiheuttaa äkillisiäkin muutoksia, jotka edellyttävät nopeaa reagoimista. Porin satamassa on Pohjanlahden ja Selkämeren syvin meriväylä ja satamainfrastruktuuri, joka mahdollistaa kaikkien Itämerelle pääsevien laivojen pääsyn satamaan. Myös Suomen ensimmäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaali luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa koko Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana. Pori on myös vahvistanut asemiaan kaupan ja palveluiden keskittymänä. Alue tarjoaa toimivan alustan vientiteollisuuden uusiutumiseksi, uusille palveluinnovaatioille ja liiketoimintamalleille.

Porin Tahkoluodon ja Huittisten välille sijoittuva teollisuuskäytävä on monipuolisuudessaan ainutlaatuinen teollisuuden toimintaympäristö Suomessa. Siihen kuuluvat mm. Mäntyluodon ja Tahkoluodon alue ja Kupariteollisuuspuisto Porissa sekä Suurteollisuuspuisto Harjavallassa. Ulkomaalaisomisteinen teollisuus investoi tällä hetkellä erittäin merkittävästi Satakuntaan vahvistaen tulevaisuuden näkymiä.

Satakunnan yhtenä suurena vahvuutena on erityisesti Ulvilaan ja Porin seudulle keskittynyt automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri, jonka ytimeen kuuluu yli 40 yritystä, joukossa myös tekoälyn soveltajia ja kehittäjiä. Automaatiota ja robotiikkaa tuotannossaan hyödyntävät yritykset mukaan lukien klusterissa on yli sata yritystä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto on kasvanut lähes 50 % ja henkilöstö lähes 60 % viimeksi kuluneen seitsemän vuoden aikana. Klusteri työllistää välittömästi noin 1 000 henkilötyövuoden verran ja välilliset vaikutukset ovat vielä suuremmat.

Robocoast on satakuntalaisten robotiikka- ja automaatioalan yritysten sekä Satakunnan oppilaitosten ja korkeakoulujen muodostama osaamiskeskittymä, jonka kehittämisessä Ulvilan ja Porin kaupungeilla on merkittävä rooli. Pori haluaa profiloitua Suomen ykköseksi tekoälyn hyödyntämisessä ja kehittämisessä. Kaupunki lanseerasi hiljattain Tekoälykäs Pori -ohjelman. Ohjelman ensimmäisenä toimenpiteenä luodaan kaksi kokeilualustaa, joista toinen auttaa yrityksiä hyödyntämään tekoälyä liiketoiminnassaan ja toinen alusta on tarkoitettu julkisille palveluille tekoälyn hyödyntämiseen. Kiinassa on aloitettu teollisuus 4.0-projekti, ”Made in China 2025”. Sen pilottikaupunki on Ningbo. Robocoast on allekirjoittanut sopimuksen Ningbon kaupungin kanssa ja on heidän strateginen kumppaninsa. Ningbo on mukana rahoittamassa Ulvilaan perustettua kehitysyritystä. Kiinalaiset ovat kiinnostuneita hankkimaan robotiikkaosaamista Suomesta. Julkisuudessa on hiljattain esitetty myös visioita siitä, että Poriin voitaisiin ammattikorkeakoulun yhteyteen perustaa kokonainen tekoäly- ja robotiikkakampus, jossa myös tuhannet aasialaiset opiskelijat voisivat kouluttautua.

Porin seutu on Suomen 8. suurin väestökeskittymä. Ennakkotietojen mukaan Porin seudun väkiluku aleni yli tuhannella hengellä vuonna 2017. Myös Porissa väestö väheni poikkeuksellisen paljon, noin 450 hengellä. Porin seudun haasteena on sekä negatiivinen luonnollinen väestönlisäys että tappiollinen kuntien välinen muuttoliike. Maahanmuuton osalta Porin seutu sen sijaan on ollut muuttovoittoinen. Positiivista väestönkehityksessä vuonna 2017 oli myös Porin nousu Suomen 10. suurimmaksi kaupungiksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Porin seudun elinkeinoelämän lähiajan näkymät ovat kokonaisuutena myönteiset. Yritysten tulokset ovat viime vuosina kehittyneet hyvin. Nopeutunut teknologinen murros on tuonut uusia mahdollisuuksia alueen vahvalle automaatioklusterille. Teknologiateollisuuden investoinnit näkyvät positiivisesti erityisesti suunnittelualalla.

Porin seudulla suurin yksittäinen investointihanke on viime vuoden tammikuussa tehdaspalossa pahoja vahinkoja kärsineen Venatorin pigmenttitehtaan jälleenrakennus,

joka on suuruudeltaan noin 250 miljoonan euron investointi. Tuotannon keskeytyminen vaikuttaa Satakunnan vientilukuihin ja ehkä työllisyyslukuihinkin tilapäisesti, sillä yritys ilmoitti maaliskuun puolivälissä aloittavansa lomautuksiin tähtäävät yt-neuvotte-
lut. Tuotannon kasvattaminen tulipaloa edeltävälle tasolle riippuu markkinoista. Boliden julkisti helmikuun alussa investoivansa Harjavaltaan ja Poriin yhteensä 45 milj. euroa Harjavallan sulaton ja Porin kuparijalostamisen laajentamiseen. Uusi rikkihappotehdas (90 milj. €) ja useat muut mittavat Harjavallan suurteollisuuspuiston investoinnit ovat edelleen meneillään. Pori Energia päätti joulukuussa 2017 uuden biopolttoainekattilan, lämmön talteenoton ja turbiinin rakentamisesta Aittaluotoon. Investoinnin suuruus on noin 60 miljoonaa euroa. Maailman ensimmäinen jääolosuhteisiin suunniteltu Tahkoluodon Merituulipuisto on valmistunut.

Öljyn hintatason alhaisuus on vaikuttanut koko satakuntalaiseen offshore-klusteriin. Offshore-markkinoilla on tällä hetkellä erittäin kova kilpailutilanne ja uusien projektien hankkiminen työlästä. Öljyn alhaisella hinnalla on myös vaikutusta öljyn korvaaviin investointeihin ja näille markkinoille tuotteita tekeviin yrityksiin.

Seudun elintarviketeollisuus on vakaalla pohjalla ja alan yritysten tilanne vaikuttaa myönteiseltä lähitulevaisuudessakin. Elintarviketeollisuus on tärkeä työllistäjä erityisesti kaakkoisessa osassa seutukuntaa. Seudun elintarviketeollisuuden merkittävimmästä investoinnista vastaa osuuskunta Satamaito, jonka uusi tuotantolaitos on valmistunut Ulvilaan. Pori on valittu vuoden 2018 asuntomessualueeksi ja asuntorakentaminen Porissa on vilkasta. Porin kesän tapahtumat, kuten Pori Jazz, SuomiAreena ja Porisphere, vahvistavat vuosittain palvelusektorin kysyntää.

Aloittaneita yrityksiä oli Porin seudulla vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä vajaat 500, mikä on suurin piirtein saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Starttirahalla aloittaneiden yritysten määrä kasvoi vuonna 2017 selvästi edellisestä vuodesta. Lopettaneiden yritysten määrä vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä oli pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Konkurssiin haettuja yrityksiä oli viime vuonna vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja oli Porin seudulla viime vuoden lopulla yli 40 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Määrällisesti suurin lisäys oli rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden, muut työntekijät -ammattiryhmän sekä erityisasiantuntijoiden työpaikoissa. Vain prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden paikkoja oli hieman vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Ammattibarometrin mukaan rekryointitarve on Porin seudulla kasvamassa erityisesti teollisuudessa ja rakentamisessa ja seuraavan puolen vuoden aikana arvioidaan paljon pulaa olevan konetekniikan erityisasiantuntijoista ja sähkö- ja automaatioinsinööreistä. Etenkin rakennusalalla myös työntekijätason tehtävissä, kuten kirvesmiehet ja muut rakennustyöntekijät, osaavista työnhakijoista ennakoidaan pulaa. Pulaa työnhakijoista on myös useissa terveydenhuollon ja sosiaalialan ammateissa. Myös ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden ja tarjoilijoiden rekryointitarve on kesää kohti kasvamassa ja pulaa hakijoista ennakoidaan tulevan. Työvoiman ylitarjonnasta kärsivien ammattien määrä on vähentynyt. Paljon ylitarjontaa on yleissihteereistä, lastenhoitotyöntekijöistä sekä it-alalla käytön tukihenkilöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Porin seudulla työttömyys on laskenut vuoden takaisesta eniten Satakunnan seutukunnista (-23,7 %). Työttömien määrä on laskussa kaikissa ikäryhmissä. Myös pitkäaikaistyöttömien ja muiden rakennetyöttömien määrä on alentunut lähes yhtä paljon kuin muu työttömyys. Rakennetyöttömien osuuden työttömistä kasvaessa työttömyyden aleneminen voi kuitenkin hidastua. Myös Venatorin mahdolliset lomautukset saattavat jonkin verran jarruttaa työttömyyden alenemistahtia.

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säkyä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 67 978 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 46 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 856.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Rauman seutukunnan BKT per capita on Suomen 3. korkein 70 seutukunnasta. Talouden kasvu on ollut viime vuosina ripeää mm. teknologiateollisuudessa ja energia-tuotannossa. Rauman kaupunki sijoittui vuoden 2017 kuntien imago tutkimuksessa neljänneksi. Elinkeinoelämän edustajat arvioivat Rauman vahvuuksiksi mm. yrittäjämyönteisyyden ja kuntayhteistyön tuloksellisuuden. Satakunnan Yrittäjät valitsi Rauman kaupungin Satakunnan Yrittäjäaktiivisimmaksi kunnaksi vuonna 2017.

Seudun vahvoja toimialoja ovat mm. metsä- ja kemian teollisuus, biotalous, koneiden ja laitteiden valmistus, laivanrakennus, energian tuotanto, logistiikka sekä elintarvikkeiden jalostus. Yksi seudun vahvuuksista on myös monipuolinen yritys rakenne, sillä menestyvien suuryritysten lisäksi seudulla on erittäin vireä pk-yrityskanta.

Rauman telakka-alueelle on rakentunut meri- ja raskaan konepajateollisuuden yritys-puisto Seaside Industry Park Rauma, jonka menestys perustuu verkostomaiseen toimintaan ja yhteistyöhön, jossa yritykset muodostavat toisiaan tukevan palvelukokonaisuuden. Seaside Industry Parkissa oli vuokralaisia vuoden 2017 lopussa yli 30 ja tilojen vuokrausaste 95 %. Toiminnan välitön työllisyysvaikutus on noin 350–400 työntekijää.

Rauman 12,0 m väylän (Rihtniemen väylä) syvennystyöt ovat valmistuneet ja väylä on otettu käyttöön 12 metrin kulkusyvyydenä joulukuussa 2017. Rauman Sataman noin 25 miljoonan euron suurinvestointi konttien käsittelyn tehostamiseen on myös valmistunut. Urakan aikana laajennettiin konttiterminalia sekä rakennettiin uutta konttilaituria ja uutta satamakenttää konttien varastointiin. Rakennustyöt aloitettiin huhtikuussa 2016. Uusi konttilaituri on 520 metriä pitkä ja syvyydeltään enimmillään 12 metriä syvä.

Energiateollisuuden murroksella ja sähkön alhaisella hinnalla on kulutusta kokonaistaloudellisesti edistävän vaikutuksen ohella negatiivisiakin aluetaloudellisia vaikutuksia: energiateollisuus joutuu kilpailukykyensä kohentamiseksi saneeraamaan toimintojaan. Aluetalouden kannalta on merkittävää, että Olkiluodon 3. ydinvoimalaitoksen rakennustöiden valmistumisaste, runsaasta myöhästymisestäään huolimatta, on noussut. Säännöllisen sähköntuotannon pitäisi tämän hetken tiedon mukaan alkaa touku-kuussa 2019.

Kaupungin osalta tilanne vaihtelee toimialoittain. Erikoiskauppa on ahtaalla ja uusia avauksia tarvittaisiin korvaamaan perinteistä liiketoimintaa. Rauman uuden kauppakeskuksen kaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa, mutta on valituskierroksella.

Rauman seudun luonnollinen väestönkehitys on 2000-luvulla ollut pääsääntöisesti lievästi negatiivista. Kokonaisuutena seudun väkimäärä on laskenut jo pitkään. Rauman seudulla väestön ikärakenne on kuitenkin Satakunnan seuduista edullisin. Vuonna 2017 seudun väestötappio oli ennakkotietojen mukaan alle 50 henkeä. Rauman väkiluku jopa hieman kasvoi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rauman seudun aluetalous on kehittynyt muutoksista huolimatta kansainväliseen taloustilanteeseen verrattuna kokonaisuutena hyvin. Seudun elintarviketeollisuus, metalliteollisuus, logistiikkatoimiala ja ympäristötekniikan yritykset ovat menestyneet hyvin. Öljyn hinnan alhainen taso on vaikeuttanut mm. seudun potkuri- ja laivalaitteita valmistavien yritysten toimintaa. Alan yritykset uusiutuvat ja etsivät uutta liiketoimintaa. Esim. Rolls-Royce Marine on panostanut Turussa sijaitsevaan autonomisten laivojen t&k-yksikköön. Satakunnassa Eurajoella sijaitsee autonomisen meriliikenteen testausalue.

Rauma Marine Constructionsin verkoston vahvuus on noin 500 henkilöä projektien koosta ja laajuudesta riippuen. Rauma Marine Construction ja puolustusvoimat solmivat 28.4.2017 suunnittelusopimuksen Laivue 2020 –hankkeeseen kuuluvan neljän uuden monitoimikorvetin suunnittelusta. Rakentamis-sopimusneuvottelut ovat parhaillaan meneillään. Koko puolustusvoimien alukset korvaavan hankkeen kokonaiskustannuksiksi on arvioitu asejärjestelmiseen 1,2 miljardia euroa. Ensimmäiset alukset on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2021.

HKScan rakensi Lakarin logistiikka- ja yritysalueelle uuden broilerintuotantoon erikoistuvan tehtaan. Tehtaasta tuli yhtiön lähihistorian suurin yksittäinen investointi. Noin 25 000 neliömetrin tehdasrakennuksen, koneiden, infrastruktuurin ja järjestelmien arvo on lopulta noin 100 miljoonaa euroa. Tehdas valmistui syksyllä 2017. Rauman seudulla kasvualoja ovat meriteollisuuden erikoisosaamista edellyttävät toimialat, ympäristöteknologinen teollisuus, kemianteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Myös muita merkittäviä teollisuushankkeita on menossa tai suunnitteilla (Rolls Royce, Rauma Marine Construction, Aqvacom, Euroports, CPC Germania). Raumalla on meneillään tai suunnitteilla yhteensä noin 680 miljoonan euron investoinnit, joiden työllistäväksi vaikutukseksi on arvioitu yli 1300 työpaikkaa.

Rauman seudulle perustettiin vuoden 2015 aikana pääomasijoitusrahasto, Kasvattajarahasto Ky, jonka tavoitteena on vaikuttaa sijoitustoiminnalla Rauman seudun ja työ-
säkäyntialueen työllisyyteen, elinvoimaan ja kehitykseen. Rahasto tekee oman pääoman ehtoisia sijoituksia pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kohteena erityisesti nuoret ja aloitusvaiheessa olevat kasvuyritykset.

Rauman seudulla aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 216, mikä on suurin piirtein saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Yrityksiä perustettiin esim. Raumalla vuonna 2017 noin 40 enemmän kuin vuonna 2016. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä koko seudulla oli vähän enemmän kuin vuonna 2016. Lopettaneiden yritysten määrä vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä oli samaa tasoa kuin vuotta aikaisemmin. Konkurssien määrä pysyi viime vuonna edellisvuoden tasolla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Myös Rauman seudulla työvoiman kysyntä on selvästi kasvanut. Viime vuoden loppupuolella TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja oli yli 20 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Määrällisesti eniten lisääntyivät erityisasiantuntijoiden, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden avoimet työpaikat. Sen sijaan prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden paikkoja oli vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Rauman seudulla rekryointitarpeen arvioidaan kasvavan monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa ja pulaa työnhakijoista arvioidaan seuraavan puolen vuoden aikana tulevan esimerkiksi rakennusinsinööreistä, konetekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöistä. Pulaa on edelleen myös terveydenhuollon ja sosiaalialan erityisasiantuntijoista ja asiantuntijoista. Myös Rauman seudulla ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä ja tarjoilijoista ennakoitaan tulevan pulaa kesää kohti mentäessä. Työvoiman kysyntää tulee myös alueen ulkopuolelta, merkittävimmin Uudenkaupungin autotehtaan ja Turun meriklusterin rekryointitarpeet. Työvoiman ylitarjontaa on selvästi aikaisempaa harvemmassa ammatissa, eikä paljon ylitarjontaa arvioida olevan yhdessäkään ammatissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rauman seudulla työttömyys on laskenut vuoden takaisesta lähes yhtä paljon kuin koko Satakunnassa keskimäärin. Työttömyys on alentunut kaikissa ikäryhmissä. Pitkäaikaistyöttömyys ja muu rakennetyöttömyys ovat vähentyneet muun työttömyyden tahtiin. Työttömyyden aleneminen alkoi Rauman seudulla muita seutuja voimakkaammin jo vuonna 2016 ja aleneminen kiihtyi vuonna 2017. Nyt alkuvuoden aikana työttömyyskehitys on jatkunut samansuuntaisena kuin viime vuonnakin. Myös Rauman seudulla työttömyyden alenemista voi jatkossa hidastaa se, että entistä suurempi osa työttömistä on vaikeasti työllistyviä rakennetyöttömiä.

Pohjois-Satakunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 19 043 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 211 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 926.

Pohjois-Satakunnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Satakunnan seutukunnan toimialarakenteessa alueen vahvoja toimialoja ovat metallituotteiden valmistus pitäen sisällään metallialan alihankintavalmistuksen sekä kone- ja laitevalmistus, elintarviketeollisuus ja rakennustuoteteollisuus. Näiden lisäksi seutukunnalla merkittäviä toimialoja ovat mm. muovituotteiden valmistus ja useiden tuulivoimapuistoinvestointien myötä vahvistunut ja monipuolistunut energiantuotanto. Matkailutoimialan merkitys toimialana on pieni, mutta sitä voidaan kuitenkin pitää orastavana kasvualana, Jämin matkailualue sen kärkenä.

Pohjois-Satakunnan teollisuuden rakenteen etu on sen monipuolisuus. Seutu menestyy elinkeinorakennetta tarkastelevissa selvityksissä kokoluokkansa seutukuntien joukossa erinomaisesti; seudun BKT per capita on sijalla 31. seitsemänkymmenen seutukunnan joukossa. Toimialojen painoarvoja tarkasteltaessa alkutuotanto on Pohjois-Satakunnassa suhteellisesti edelleen muuta maakuntaa keskimääräistä suuremman roolissa. Julkisen sektorin puolella tärkeä alueen vireyden ja elinvoiman tuoja ja ylläpitäjä on Porin prikaatin Niinisalon toimipiste.

Pohjois-Satakunnan liikenteellinen saavutettavuus on maakunnan muita seutukuntia heikompi, mistä syystä tulee jatkuvasti kiinnittää erityistä huomiota elinkeinoelämän ja väestön kannalta tärkeiden valta- ja kantateiden kunnossapitoon ja parantamiseen. Tietoliikenneyhteyksien osalta seutukunnalla tarjoutuu hyvät edellytykset elää ja yrit-

tää. Alueella on kattava valokuituverkko, joka tarjoaa nopeat ja vakaat tietoliikenneyhteydet. Seutukunta sijoittuikin nopeiden yhteyksien saatavuuden osalta alueena maamme kärkijoukkoon.

Pohjois-Satakunnan luonnollinen väestönlisäys on ollut koko 2000-luvun negatiivista johtuen seudun väestön ikärakenteesta. Myös muuttoliike on useimpina vuosina ollut negatiivista. Väestön määrä Pohjois-Satakunnassa on ollut selvästi vähenevä koko 2000-luvulla. Ennakkotietojen mukaan Pohjois-Satakunnan väkiluku väheni vuonna 2017 vähän yli 200 hengellä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kuluneen vuoden aikana seutukunnan elinkeinoelämässä on näkynyt enenevässä määrin positiivisen talouskehityksen merkkejä. Alueen yrityksistä kantautuu tietoja positiivista kehitystä kuvaavista indikaatioista; tarjouspyyntöjen määrän kasvusta, tilauskantojen vahvistumisesta, investointien käynnistymisestä, työvoiman rekrytoinnista ja rekrytoinnin tarpeista. Toki alueelta löytyy edelleen myös yrityksiä, jotka eivät vielä ole onnistuneet pääsemään kiinni kasvukehitykseen. Yritysten toimitilojen rakentaminen on pysynyt vähäisenä, pienempien kohteiden toteutuksina muutaman aiemman vuoden tapaan.

Pohjois-Satakunnan seutukunnan kolmen keskeisen teollisuustoimialan (metalli/kone- ja laitevalmistus, rakennustuoteteollisuus ja elintarviketeollisuus) tilanne ja näkymät vaikuttavat varsin vakaalta ja positiivissävytteiseltä. Erikseen voidaan nostaa esille juuri kone- ja laitevalmistuksen/metallin, tyypillisesti alihankintayritysten tilauskantojen vahvistuminen seutukunnalla, mikä on ollut seurausta asiakkaiden kohentuneesta kilpailukyvyistä globaaleilla markkinoilla ja talouskasvusta siellä. Tilauskantojen syklisyys ja nopeatempoisuus ovat tuoneet alalle silti epävarmuustekijän, joka näyttää jäävän pysyväksi.

Vuodelle 2018 Pohjois-Satakunnassa ei ole näköpiirissä merkittäviä suuren kokoluokan investointeja. Alueen viisi tuulivoimapuistoa on nyt rakennettu valmiiksi ja sähköntuotanto kaikissa niissä käynnissä. Honkajoella Honkajoki Oy sai valmiiksi tuotantolinjainvestointinsa siipikarjan käsittelyyn liittyen. Nyt käyttöönotettu siipikarjalinjasto keskittyy broilerituotannossa syntyvien sivutuotteiden jatkokäsittelyyn ja vastaa kapasiteetiltaan koko Suomen broilerituotannosta syntyvien sivutuotteiden käsittelyn määrää. Uusi siipikarjalinjasto kasvattaa Honkajoen tuotantovolyymiä 70 prosenttia ja on tuonut Honkajoelle 11 uutta työpaikkaa.

Kaupan ja palveluiden aloilla usean vuoden kestäneen taantuman vaikutukset näkyvät edelleen osin tyhjänä seisovina kivijalkakauppatoimitiloina. Tilanteeseen samansuuntaisesti ja todennäköisesti painoarvoltaan suurempana tekijänä on vaikuttanut myös massiivinen kaupan rakenteen murros - vähittäiskaupan keskittyminen suuriin marketyksiköihin ja niiden valikoimien monipuolistuminen mutta myös verkkokaupan voimakas kasvu ja vakiintuminen. Erikoisliikkeiden kilpailukyvyyn säilyminen kohtaa tällä hetkellä kovia haasteita. Alueen pienissä kunnissa palvelutarjonta uhkaa edelleen kaventua.

Aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä oli vuonna 2017 selvästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Viimeisimmän tilaston mukaan lopettaneita yrityksiä oli vähän enemmän kuin vuosi sitten. Konkurssiin haettujen yritysten määrä oli vuonna 2017 sama kuin edellisenä vuonna.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime vuoden lopulla TE-toimistoon ilmoitettiin Pohjois-Satakunnassa vain hieman enemmän avoimia työpaikkoja kuin vuotta aiemmin. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden avoimet paikat lisääntyivät eniten. Sen sijaan prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden paikkoja oli selvästi aikaisempaa vähemmän.

Pohjois-Satakunnassa työvoimapolusta kärsivien ammattien määrä on suppeampi kuin muissa Satakunnan seutukunnissa. Ammattibarometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan lähinnä erityisasiantuntija- ja asiantuntija-ammateissa teollisuudessa, rakentamisessa sekä terveydenhuollossa ja sosiaalialalla. Työntekijätason tehtäviin hakijoita on riittävästi. Työvoiman ylitarjontaa on kuitenkin aiempaa harvemman ammatin kohdalla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut Pohjois-Satakunnassa vuoden takaisesta vähemmän kuin muilla Satakunnan seuduilla. Nuorten työttömyys on alentunut ripeästi, mutta muissa ikäryhmissä, joita on määrällisesti valtaosa seudun työttömistä, työttömyyden aleneminen on ollut hitaampaa. Pitkäaikais- ja muiden rakennetyöttömien määrä on kuitenkin vähentynyt muuta työttömyyttä nopeammin. Työttömyyden kehitys näyttää jatkuvan alkuvuoden perusteella samansuuntaisena myös tänä vuonna, vaikka alenemisvauhti hidastuneekin.

Pirkanmaan ELY-keskus

Luoteis-Pirkanmaan sk	6 kk	Ylä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Lounais-Pirkanmaan sk	6 kk	Etelä-Pirkanmaan sk	6 kk	Tampereen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	++	Työttömyys	+	Työttömyys	+

Pirkanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 512 300 henkilöä joista Tampereella 44 prosenttia. Vuoden 2017 aikana väestö kasvoi noin 3 000 henkilöllä eli 0,6 prosenttia. Vuoden 2017 aikana Pirkanmaalla oli keskimäärin yli 33 000 yritysten toimipaikkaa ja vuonna 2016 yritysten lukumäärä oli 32 600 kpl, joissa työskenteli noin 145 000 henkilöä. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 4 900 kpl kuukaudessa. Määrä on poikkeuksellisen suuri. Näin suurta uusien avoimien työpaikkojen määrää ei ole ollut tällä vuosikymmenellä eikä yli kymmeneen vuoteen. Vuoden 2017 aikana Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 12,2 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 29 950 henkilöä. Muutos edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta oli noin 7 550 henkilön väheneminen. Työttömien työnhakijoiden määrä laski yli kaksikymmentä prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta.

Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen ulkomaan vienti kasvoi ja kasvaa edelleen, kyseessä ei siis ole kansainvälistymisestä vaan vienti on euromääräistä. Kansainvälistyminen on esimerkiksi ulkomaa-lainen työharjoittelija tai messumatka ulkomaille. Pirkanmaalaisten yritysten liikevaihdot lähtivät vuonna 2017 merkittävään kasvuun. Toimialojen yhteenlaskettu arvioitu liikevaihto nousi vuoden 2017 aikana yli 3 prosenttia. Viennin osalta vuosi 2017 meni erinomaisesti. Kasvua oli kaikilla toimialoilla sekä määrällisesti että euroissa mitattuna. Kuluva vuosi näyttää valoisalta, sillä viennin kasvu oli kiihtynyt vuoden 2017 aikana arviolta 5 prosenttia ja tilanne näyttää samalta muutaman vuoden ajan. Toimialoista euromääräisesti vuonna 2017 eniten liikevaihtoa Pirkanmaalla takoivat edellisvuotiseen tapaan tukkukauppa ja teknologiateollisuus sekä kemian teollisuus. Vientiliikkeen kasvuksi arvioidaan kuluvalta vuodelta 7 prosenttia. Pirkanmaan yksityisen sektorin liikevaihto arvioidaan olleen vuonna 2017 yli 32 miljardia euroa eli noin kaksi miljardia enemmän kuin vuonna 2016. Pirkanmaan liikevaihdosta teollisuus kerrytti 33 prosenttia, kaupan alat 29 prosenttia, palvelut 20 prosenttia ja rakentaminen 8 prosenttia. Odotukset siitä, että teollisuuden osuus nousee yli 35 prosentin liikevaihdon kertymisen osalta, on vuonna 2018 hyvin todennäköistä. Vuoden 2017 positiivinen kehitys ja sen jatkuminen 2018 nostavat Pirkanmaan liikevaihdon yli 32 miljardin jatkosakin. Mielenkiintoinen huomio on mikroyritysten vaikutus liikevaihtoon ja bkt-kertymään. Osuus on lähes 20 prosenttia.

Teknolוגiateollisuus ja rakentaminen kasvoivat vauhdikkaimmin vuonna 2017. Vahvin vire jatkuu rakentamisen toimialalla, jossa liikevaihto kasvoi arviolta 8 prosenttia vuoden aikana. Samaan aikaan myös Pirkanmaan kokonaistalouden kannalta tärkeä teknolוגiateollisuus on päässyt vihdoin hyvään kasvuvauhtiin. Liikevaihto on kasvanut arviolta lähes 10 prosenttia viime vuoden aikana. Teollisuuden vientiliikevaihto on kasvanut tarkastelujaksolla arviolta 7 prosenttia. Hyvä kasvu vuonna 2017 oli ollut pitkälti teknolוגiateollisuuden siivittämää. Koko teollisuuden toimialan vienti on kasvanut vuoden 2017 aikana arviolta 11 prosenttia. Liike-elämän palveluiden liikevaihto kasvoi 7 prosenttia vuonna 2017 sekä informaatio- ja viestintäalat 8 prosenttia. Myös majoitus- ja ravintola-alalla vuosi 2017 oli ollut positiivinen, liikevaihto oli ollut 7 prosentin kasvuvauhdissa. Pirkanmaalla 70 prosenttia yrityksistä kasvattaa liikevaihtoa tänä vuonna. Tämä on vahvistanut odotuksia myös henkilöstömäärien ja investointien lisäämisestä. Pari vuotta sitten alkaneet myönteiset odotukset ovat edelleen vahvistuneet ja säilyvät korkealla myös seuraavat 12 kuukautta.

E erityisen vahva vuodesta on muodostumassa teollisuuden ja rakentamisen yrityksille. Teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla 75 prosenttia yrityksistä kasvattaa liikevaihtoa tänä vuonna. Vientiryöksissä on tapahtunut myös myönteisiä muutoksia. Tilauskannat ovat selkeästi korkeammalla kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Viennin supistumiseen uskoo vain 5 prosenttia yrityksistä. Vastaavasti 65 prosenttia uskoo viennin kasvavan. Noin 40 prosenttia yritysjohtajista ilmoittaa työntekijämäärien olevan samanlaisia kuin vuosi sitten. Henkilöstön määrä oli kasvanut 50 prosentissa yrityksistä ja supistunut 5 prosentilla yrityksistä. Yritysten johtajista 40 prosenttia uskoo lisäävänsä työvoimaa seuraavan kuuden kuukauden aikana.

Suuryritykset valmistautuvat kasvuun lisäämällä henkilöstöä. Viime vuonna suuryritykset työllistivät koko maassa yhteensä 28 000 työntekijää enemmän kuin edellisvuonna. Suuryritysten henkilöstömäärä on laskenut trendinomaisesti vuodesta 2008 alkaen. Vajaassa kymmenessä vuodessa suuryritykset ovat vähentäneet yli 150 000 työntekijää. Suuryritysten tulokunto on hyvä. Viime vuosina suuryrityksissä talouskuntoa on pidetty yllä keventämällä ja tehostamalla, nyt edessä on kasvun aika. Suuryritysten aineelliset investoinnit kasvat kautta linjan. Yritykset aikovat panostaa erityisen voimakkaasti it-järjestelmien hankintaan tai kehitykseen sekä tuotantokapasiteetin lisäämiseen. Suomen vauhtiin pääsyt talouskasvu ja vienti saattavat hidastua ideaalitalanteesta kapasiteettipulan takia, koska aikaisemmat investoinnit ovat riittämättömiä. Suuryritysten huoli kohdistuu pikemminkin kansainväliseen politiikkaan kuin oman toimialan ongelmiin. Maailmanpolitiikkaan ja Suomen poliittiseen johtamiseen liittyy epävarmuustekijöitä. Etenkin kasvava protektionismi koetaan suuryrityksissä uhkana. Yritykset kokevat tehtävänänsä olevan ratkaista tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi ympäristöön tai talouteen. Tarkoittaa sitä ettei yritykset koe

vastuunsa rajautuvan vain omistaja-arvoon. Yritykset haluavat yhä enenevässä määrin ottaa roolia yhteiskunnallisten pulmien ratkaisemisessa. Vastuullisuus koetaan yrityksessä positiivisena asiana ja siinä nähdään myös liiketoimintamahdollisuuksia.

Tämä talouden hyvä tilanne on onnistuttu hyödyntämään tehokkaasti. Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen jatkossakin on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, joita suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampereen kaupunki nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja kattava. Pirkanmaan strateginen sijainti valtakunnallisesti ja hyvät yhteydet merkittävimpiin maakuntakeskuksiin sekä metropolialueelle vaikuttavat siihen, että suomalaiset vuodesta toiseen pitävät Tampereen kaupunkia parhaimpana paikkana muuttaa asumaan. Siitä huolimatta Pirkanmaan työllisyysaste on jostain ennalta arvaamattomasta syystä huomattavan alhaalla kuten koko maan työllisyysaste.

Maakuntaudistus ei todennäköisesti tuo mitään uutta, sillä työvoiman pitää maakunta-ajattelusta huolimatta liikkua lähes täysin vapaasti. Blokkiutuminen maakuntarakenteeseen heikentää yhteiskunnan sekä talouselämän dynamiikkaa ja resilienssiä kykyä. Myös hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta Pirkanmaan tulevat vuodet ovat kasvun aikaa. Pirkanmaa ei ole yksinään riittävän väestörikas mahdollistamaan palvelualan kasvamisen johtavaksi talousveturitoimialaksi. Tämä vaatisi useamman maakunnan yhdistymistä suuremmaksi markkina-alueeksi. Alueella on teollisuuden ja rakentamisen nousukausi. Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista on nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta.

Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevissa ratkaisuissa. Cleantech on vientivetoista liiketoimintaa – suurimmalla osalla yrityksistä yli puolet liikevaihdosta tulee viennistä. Suurin haaste tulevaisuudessa on työllisyysasteen pitäminen yli 70 prosentissa. Kiertotalous on resurssien mahdollisimman tehokasta hyötykäyttöä. Vaikka mahdollisuudet ovat valtavat, kiertotalous on monella alalla vielä kehittämätön asia. Kierrätyksen lisäksi kyse on kestävästä raaka-aineiden tuotannosta, materiaalien prosessoinnista sekä tuotteiden valmistuksesta, joissa tavoitteena on jätteen synnyn vähentäminen. On hyvin kallista kierrättää esimerkiksi tietokoneiden muoviosia, kun ensin pitää selvittää niiden koostumus. Logistiset ja käsittelyn ongelmat tekevät kierrosta taloudellisesti kannattamatonta, koska materiaalien käyttö on halvempaa. Kiertotaloudessa roolit ja arvoketjut muuttuvat, koska aiemmasta tuotteiden

den myyjästä voikin tulla niitä takaisin ostava kiertotalouden toimija. Tuotteiden suunnittelusta lähtien voitaisiin ottaa paremmin huomioon se, että osat ja materiaalit pystytään kierrättämään mahdollisimman tehokkaasti. Kiertotaloutta on myös jakaminen: auton tai työkoneen voi useampi käyttäjä jakaa. Suomen potentiaali kiertotalouden liiketoiminnassa on vuosittain 2–3 miljardia euroa. Pirkanmaan osuus näin olisi 300–400 miljoonaa euron luokkaa. Siitä suurin osan kohdentuu konepajateollisuuteen. Kuitenkin pitäisi päästä pitempiin arvoketjuihin, mikä edellyttää raaka-aineiden parempaa tunnistamista ja niiden kauppapaikkojen syntymistä.

Joka tapauksessa talous sykkii kovaa vauhtia ja kasvun aika jatkuu ainakin vuoden verran. Positiivinen signaali on konkurssien väheneminen, Ruotsin asuntokuplan peruutus sekä kaupungistumisen jatkuminen.

Konkurssiin asetettujen yritysten määrä on kääntynyt laskuun kaikissa Pohjoismaissa, Suomessa konkurssiin on asetettu 10 prosenttia vähemmän yrityksiä kuin viime vuonna. Suomessa konkurssiin haettujen yritysten määrä pienenee jo neljättä vuotta peräkkäin. Tämä on vahva signaali siitä, että yritystoiminta on vakaalla pohjalla. Tietynlainen uusiutuminen kuuluu liike-elämään. Elinkelvottomat tai jatkuvasti kannattamattomat yritykset tekevät tilaa uusille ideoille ja yrityksille. Ainakin Pohjoismaissa olemme terveellä ja kasvuun johtavalla tiellä, sillä uusia yrityksiä perustetaan keskimäärin 13-kertainen määrä verrattuna konkurssin kautta markkinoilta poistuneisiin yrityksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuoden 2017 tärkeimmät Pirkanmaan talouden kasvu-uralle ohjanneet toiminnot olivat asunto- ja korjausrakentaminen, liike-elämän palvelut, sekä nyt vuoden verran kestänyt merkittävä teollisuuden suurehko kasvu. Kasvu tapahtuu lähes kaikilla teollisuuden päätoimialoilla joista merkittävimmät ovat kemianteollisuus, konepaja- ja metallirakentaminen, sähkötekniikka ja ICT. Positiivinen ilmiö oli teknologiateollisuuden liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu Pirkanmaalla edellisen vuoden tilanteesta. Osuudet valtakunnallisesti toimialan henkilöstön kokonaismäärän osalta on 12 prosenttia ja liikevaihdon osalta 10 prosenttia. Toimialan sisältä poimittuna liikevaihdon osalta Pirkanmaan merkittävin osa-alue on kone- ja metallituoteteollisuus, osuus 55 prosenttia. Henkilöstömäärästä 50 prosenttia. Vuoden 2008 luvusta liikevaihto oli laskenut noin puoleen vuonna 2017 kun taas henkilöstö vain 85 prosenttiin. Yritysten lukumäärä oli kasvanut yli 10 prosenttia, joka kertoo omalta osaltaan kokoluokan muutoksista. Tarjolla on enemmän pieniä kuin suuria toimijoita. Toimiala kattaa Pirkanmaan ulkomaan viennistä 54 prosenttia sekä T&K-investoineista 85 prosenttia.

Teknolohiateollisuuteen kuuluu viisi toimialaa, elektronikka- ja sähköteollisuus, kone- ja metallituoteteollisuus, suunnittelu ja konsultointi sekä metallien jalostus että tietotekniikka-ala. Odotettavissa on tämän lisäksi konepaja- metallirakentamisen huomattava kasvu vuoden 2018 vuoden aikana. Kasvua tänä vuonna tapahtuu myös teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssisektorilla ja viestinnässä. Viestintäala on kasvanut usean vuoden ajan ja vuodelta 2018 odotetaan huipputulosta. Näiden toimialojen odotetaan kasvavan merkittävästi vuositasolla. Teknologiaan sitoutunut toiminta hiipuu jonkin verran, mutta uusien pienehköjen yritysten esiinmarssi näkyy nyt jo vientimarkkinoille. Yleisesti koko teollisuudessa viennin suhdannenäkymät ovat positiivisen oloiset; kolme neljäsosaa yrityksistä kokee tilanteen paranevan tai ainakin säilyvän entisen kaltaisena kuluvan vuoden aikana. Lisäksi vuosi 2018 alkupuolisko olisi todella merkittävä liikevaihdon kasvun osalta.

Vientirytykset myös yrityksen koosta riippumatta rekrytoivat tällä hetkellä työvoimaa paremmin kuin vuosiin on tapahtunut. Henkilöstön osaamiseen panostetaan huomattavasti enemmän kuin aiemmin oli tehty. Vientikauppa siis näyttäisi elpyvän vuoden 2018 aikana entisestään, samoin kannattavuuden tiedetään olevan huomattavasti parempi kuin vuonna 2017. Myös keskisuuret toimijat ovat huomanneet viennin merkityksen liikevaihdon kasvattajina ja pienet yritykset reagoivat vientiin niin, että mahdollisuudet saada oma osaaminen ja tuote paremmin suurille markkinoille. Viennin kasvun odotetaan kestävän parin vuoden ajan. Ylikuumeneminen taloudessa saattaa tulla silloin esteeksi tai ainakin hidasteeksi pitemmälle kasvulle.

Pk-yritysten näkymät ovat kokonaisuudessaan vientikaupan osalta hyvät ja odottavan positiiviset. Pk-sektorin yritykset ovat myös kohtalaisen kasvuhakuisia sekä harjoittavat suoraa vientitoimintaa enemmän kuin aiemmin. Pääsääntöisesti vientiä harjoittavien yritysten liikevaihdosta viennin osuus on kolmannes, eli kohtalaisen paljon. Vienti keskittyy pääsääntöisesti lähialueille ja ennen kaikkea EU-alueelle. Yhteenvetona voidaan sanoa, että niin teollisen kuin palvelusektorin vientirytysten tilanne on hyvä ja kuluvana vuosi 2018 kertoo olisiko vuoden 2019 aikana tapahtumassa merkittävä kasvu kyseisellä sektorilla. Teknolohiateollisuus, jonka muut teolliset toimialat imaisevat sisäänsä, kattaa lähes 50 % ulkomaan viennistä. Puolet viennistä suuntautuu EU-alueelle, joka omalta osaltaan on aiheuttanut alan tilanteen heikot näkymät. Aasian osuus on noin 15 %, Pohjois-Amerikan 10 %, Kasvavat markkina-alueet kattavat vain noin 8 prosenttia koko viennistä. Venäjän osuus on hieman laskenut. Tärkein vientiartikkeli yleisesti ottaen on tietotekniikan alan tuotteet. Tilauskannan odotetaan kasvavan koko vuoden 2018 ajan.

Valitettavaa on, että teknolohiateollisuuden työpaikosta puolet on alihankintayrityksissä ja toimialan liikevaihdosta osuus on kolmannes. Korjausliikettä oli havaittavissa alan työllisyyden osalta. ICT-sektorin työpaikkamäärä oli kasvussa. Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, ovat suuria ja merkittäviä. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia

uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana. Teollisuuden toimialojen odotetaan kasvavan jatkossa 5 prosentin verran vuositasolla, mutta vienti kasvaisi mm. kemian teollisuuden osalta jopa 7 prosenttia. Rakentamisen tarve kasvaa, varsinkin uudisrakentamisen voimakkaan kasvun odotetaan jatkuvan useita vuosia. Vaarana on rakentamisen ylikuumeneminen. Valtaosalla toimialoista tehdään vuoden 2018 aikana hyvä tulos ja arviona on, että 2019 vuoden aikana kasvu jatkuisi lähes samaan tahtiin. Vuoden 2018 aikana rekrytoitaisiin henkilöstöä lähes yhtä paljon kuin vuonna 2017. Vuodelta 2018 kokonaisuudessaan odotetaan tulostason olevan kuluneen vuosikymmenen parhaita.

Toimitilojen saatavuuden osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille. Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taajama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Tilanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina. Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmana on teollisuustilojen koko. Tilat ovat edelleen liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen. Tosin muutamia moduulitilarjoajia on tullut Tampereen seutukunnan markkina-alueelle. Heidän tilatäyttöaste on korkea. Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto ja kannattavuus oli vuoden 2017 parantunut. Henkilöstön määrää on lisätty, mikä viittaa hyvään kasvuodotteeseen lähiaikoina.

Kuluttajaindeksi näyttää positiiviselta. Tämä tarkoittaa kuluttajien luottamuksen omaan talouteensa olevan korkealla tasolla ja myös näyttää siltä, että tilanne jatkuisi samansuuntaisena. Arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat paremmalla tasolla kuin viime vuoden vastaavana aikana, eli hyvät. Kuluvalta vuodelta odotetaan edelleen merkittävää parantumista talouden osalta. Tämä jatkuisi ainakin 12 kk ajan. Yrityksistä normaalia suurempi määrä suunnittelee investoivansa vuonna 2018 kasvuhakuisuuden vuoksi. Investointien arvioidaan kuitenkin olevan kannattavia toimenpiteitä tehtäväksi jos yrityksen talous edelleen mahdollistaa hankinnan, vaikka varsinaista kasvua ei syntyisi. Pk-sektori odottaa myös henkilöstön määrän kehityksen olevan positiivinen, suhdannenäkymät yleisesti olisivat positiivisen oloiset. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen jotta rahoitus järjestyisi. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen.

Pk-puolen yrityksissä alle puolet on suunnitellut sukupolven vaihdosta lähimmän 10 vuoden aikana. Muutamien yritysten mittavat hankkeet tuovat Tampereen lähikuntiin lisätyövoiman palkkaamiseen liittyviä positiivisia signaaleja. Kasvuyritysten määrä on

säilynyt taantumasta huolimatta hyvällä tasolla ja todennäköisesti kuluva vuosi 2018 tuottaa kokonaisuudessaan enemmän kasvuyrityksiä kuin vuosi 2017. Seutukuntien välillä on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia niin kasvuyritysten kuin muidenkin talouden muuttujien osalta. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Muut työvoimatilanteeseen liittyvät vaikeudet ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys, joita tarkemmin käsitellään kohdassa työvoiman rakenteen ja määrän kehitys.

Yritysten talous on hyvä, velka-astetta nostetaan toiminnan ylläpitämisen vuoksi sekä kasvun kehittämiseen, tosin velkaantumista koetetaan edelleen välttää. Tuotekehittelyyn panostukset ovat alamittaiset kilpailijamaihin nähden. Toimialojen ja toimialan sisällä yritysten tilanteet tosin vaihtelevat paljon. Vuoden 2018 osalta odotetaan samansuuntaista työllisyyden positiivista kehitystä. Uusia avoimia työpaikkoja oli ollut vuonna 2017 aikana enemmän kuin 10 viime vuoden aikana on samalla aikavälillä seurattuna ollut. Rakentaminen oli elpynyt ja parin vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna muutos oli jo huomattava. Kyseisen toimialan yritysten oma arvio ovat positiivisen puolella ja taustalla odotukset ovat noususuuntaiset. Työtä rakennusalaalla on tarjolla enemmän kuin on totuttu vuosiin näkemään ja suunta näyttää olevan samankaltainen myös vuonna 2018. Yrityssektorilta perusteellisuus ja rakentaminen ovat näin ollen kasvualoja. Näiden toimialojen osalta liikevaihdon odotetaan kasvavan kuluva vuoden 2018 sekä vuoden 2019 aikana. Yritysten rahoituksen tarve on entisellään ja käyttöpääoma on hyvällä tasolla. Tämä tarkoittaa kassavirran olevan kunnossa sekä maksuvalmiuden olevan hyvä.

Yrityssektorilla Bioenergialta, biotaloudelta ja cleantech-alalta yleisesti ottaen, sekä teolliselta internetiltä odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle. Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Joulumyynti sekä nettikauppa ratkaisevat huomattavan paljon kaupan alan koko vuoden tuloksesta. Kumi- ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva. Tärkeimmät vientimarkkinat Pirkanmaalle olivat kuten koko maalle Saksa, Kiina, Ruotsi, Ranska ja Venäjä. Parhaat kasvunäkymät lähivuosina löytyvät suomalaisyritysten näkemyksen mukaan Kiinasta, Venäjältä, Saksasta, Ruotsista ja Brasiliasta. Myös Intian ja Meksikon sekä monien EU-maiden markkinat kiinnostavat pirkanmaalaisyrityksiä. Lisäksi Yhdysvallat on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa kiinnostavana vientimaana.

Tärkeitä kohdemaita ovat Iran sekä Saudi-Arabia. Pirkanmaan yritysten lukumäärä olisi hieman kasvanut. Robotiikan odotetaan tuovan suuria mullistuksia tuotantoon ja työelämään. Tosiasiassa saattaa olla, että muutokset eivät ole kuitenkaan kovinkaan radikaaleja, vaan täydentävät ja helpottavat päivittäisiä toimia niin töissä kuin kotona.

Sovelluspalvelut varmasti yleistyvät. Huomioitava on, että tietotekniikka-ala ei työllistä pelkästään korkeasti koulutettuja, vaan mm. elektroniikka-asentajia ja konetekniikan osaajia, sekä kaupallisen koulutuksen omaavia. Alan näkymät Pirkanmaalla ovat paremmat kuin aikoihin. Sama tilanne on monen isomman konepajayrityksen osalta. ELY-keskus on panostanut mm. yritysrahoituksen kautta alueen yritystoimintaan, rahoitus on myönnetty toiminnan kehitystyöhön sekä uusiin innovatiivisiin ratkaisuihin ja tuotekehitykseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä oli vuoden 2017 aikana suuri. Työnantajien mukaan on melko hyvin onnistuttu täyttämään avoinna olleet työpaikat, silti rekrytointiongelmia olivat hieman kasvaneet. Usein kuitenkin tehtävään siirrytään toisesta työstä joko talon sisällä tai toisen yrityksen palkkalistoilta. Eli siirtymä työstä-työhön. Työhallinnon asiakkaat ovat työllistyneet siitä huolimatta hyvin, muutos oli jo välttämätön, koska rakenteellinen työttömyys kasvoi suhteellisesti ottaen kovaa vauhtia. Senkin osalta tilanne on hieman helpottunut. Vähennys vuositasolla 4 200 henkilöä. Myös pitkäaikaistyöttömien rekrytointi on kasvanut. Koulutus ei tulevaisuudessa takaa työpaikkaa, sillä teknologian muutokset vähentävät työvoiman tarvetta aina lääkäreistä, asianajajista ja insinööreistä alkaen keskiasteen koulutuksen omaavien henkilöiden työtehtäviin. Keskiasteen tehtävät säilyvät todennäköisesti paremmin, koska useat alat ovat palvelusektorilla sekä rakentamisen ja teollisuuden toimissa, joita teknologia ei voi suoraan korvata. Työllisyystilanne tulee joka tapauksessa lähitulevaisuudessa muuttumaan niin, että työvoimapula, josta osa toimialoista kärsii jo nyt, tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi.

Näistä voisi mainita useat teollisuuden toimialat, lähinnä ammattitaitajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. On muistettava, että ihmiset ostavat toisiltaan eivät tuotemerkiltä. Ammateittain läpikäytyä työvoimatarvetta olisi seuraavista tehtävistä; rakennusinsinööri, web- ja multimediakehittäjä, sovellusohjelmoija, rakennusmestari, kiinteistöalan osaaja, isännöitsijä, palkkahallinnon osaaja, kirvesmies, talonrakentaja, kattoasentaja, laatoittaja, pinnoitustyönsaaja, eristäjä, Ilmastointiasentaja, muoviteollisuuden prosessi-työntekijä, konepaja- ja metalliteollisuuden asentaja, nosturinkuljettaja, maansiirtokoneidenkuljettaja, siivooja ja keittiötyöntekijä. Palvelualan toivotaan työllistävän enemmän kun nyt tapahtuu, rakentaminen tarvitsee alalla paljon toimivasta ulkomaalaisesta työvoimasta huolimatta kotimaisia osaajia. Rakennusala kaipaa laajempaa osaamiskenttää henkilöstöä palkatessa. Lähinnä työnjohdollista henkilöstöä, kuten myös koko teollisuus kaipaa esimiesvalmiuksilla varustettua henkilöstöä. Sosiaali-terveydenhuoltoalan tilanne muuttuu mahdollisen Sote-uudistuksen kautta merkittävästi, arvio on henkilöstötarpeen pieneneminen. Korkean osaamisen työpaikkojen määrä on kasvanut odotetusti taloustilanteen merkittävän paranemisen johdosta.

Korkeasti koulutettujen työttömyys laskee varmasti. Talouden uudet tuulet mahdollistavat korkea-asteen koulutettujen työllistymisen nopeammin kuin muiden koulutusasteiden. Haasteena on keskiasteen osaajien työttömyys, joka ei kohennut riittävän nopeasti. Osaamisen merkitys korostuu, ennen kaikkea oppiminen työyhteisössä. Jatkossa kysyntää on mm. muotoiluosaamiselle, jota kautta persoonalliset ratkaisut onnistuvat tuotteen valmistuksessa. Rekrytointiongelmien todellinen määrä on vaikea mitata. Todennäköisesti tarve on viime vuosien aikana pudonnut, mutta esimerkiksi piilotyöpaikkojen määrä oli todettavasti kasvanut. Rekrytointiongelmia on edelleen kolmanneksella yrityksistä, vaikka määrä onkin laskenut paljon. Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä käyttäen sosiaalista mediaa sekä muita uusia kanavia. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden.

Rahoituksen väheneminen vuosittain vaikeuttaa kuitenkin työvoimapalveluiden kattavan tarjonnan. Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä taloustilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Pirkanmaan työllisyyden syvenevä ongelma on ollut pitkäaikaistyöttömien määrä joka ikäluokassa, sekä rakenteellisen työttömyyden määrä ja kasvu. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsitellessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on merkittävä. Työmarkkinat kokonaisuudessaan eivät vedä korkeasti koulutettuja samalla tavalla kuin aiemmin, siinäkin on ilmennyt osaamisvajausta ja henkilökohtaisen sopeutumisen ongelmia. Ryhmän työllisyys kohentuu kyllä. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Aktiivimallin käyttöönotto saattaa jossain määrin helpottaa tilannetta. Tehtävän sisältöön perehdytetään kyllä työpaikalla ja jos tutkinto on suoritettuna työntekijän perustietämys ja osaaminen on vähintään sellaisella tasolla, että tärkeimmäksi yksilön menestymisen kriteeriksi työyhteisössä nousevat mm. luotettavuus, yhteistyökyky, sosiaalisuus ja halu saada aikaiseksi jotain uutta, nämä ovat osana motivaatiota. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys olivat positiivisia vuonna 2017 verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Vuoden 2017 alusta asti tilanne siis oli muuttunut jyrkästi positiiviseen suuntaan. Työllisyystilanne oli parantunut kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli vuonna 2017 vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömien määrä oli laskenut vuositasolla merkittävästi, muutos keskimäärin 3 000 henkilöä, eli 22 prosenttia. Tosin pitkäaikaistyöttömiä oli vuonna 2017 keskimäärin vielä noin 11 000 henkilöä.

Miesten työllisyystilanteen paraneminen vaikuttaa ennen kaikkea talouskasvun kiihtymiseen sekä vähentää sitä kautta myös naisten työttömyyttä entisestään. Kokonaisuudessaan yleisellä tasolla työttömien eri kohderyhmien tilanne on parempi kuin vuotta aiemmin, eli edelleen odotetaan positiivisen virtauksen jatkumista myös vuoden 2018 alkupuoliskolla. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä oli laskenut 22 prosenttia eli noin 1 200 henkilöä keskimäärin vuoden 2017 aikana verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2016. Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuonna 2017 keskimäärin noin 4 200 henkilöä. Yli 50-vuotiaiden lukumäärä laski 21 prosenttia eli 2 800 henkilöä vastaavalla aikavälivertailulla kuin nuoret työttömät työnhakijat. Määrällisesti yli 50-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 10 200 henkilöä.

Rakenteellinen työttömyys oli ollut vuonna 2017 keskimäärin 63 % kaikista työttömistä työnhakijoista ja määränä 18 850 henkilöä. Vuotta aiemmin luvut olivat 62 % ja 23 100 henkilöä. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on myös laskenut kuluneen vuoden aikana, muutos 8 prosenttia. Samoin uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta lähes 23 prosenttia, joka on huomattava kasvu. Ennakoitavissa on vuoden 2018 olevan lähes vuoden 2017 kaltainen aikaisemmin mainittujen muuttujien perusteella, eli Pirkanmaalla työllisyystilanne kohentuu vauhdilla. Vuodelta 2018 tosin odotetaan paranemista selvästi hitaammin, koska työttömyyden kovan ytimen osuus kasvaa kokonaismäärään verrattuna. Arvio on, että helmikuussa 2018 olisi työttömiä työnhakijoita Pirkanmaalla kaikkiaan 26 000 henkilöä joka on samaa tasoa kuin oli vuoden 2012 helmikuussa. Toinen muuttuja olisi syyskuun 2018 luku joka olisi 23000 työtöntä työnhakijaa.

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 402 600 henkilöä. Vuoden aikana oli kasvua 4 200 henkilöä eli yhden prosentin verran. Seutukunta on valtakunnallisesti yksi merkittävämpiä väestönkasvun alueita. Vuoden 2017 aikana seutukunnassa oli 24 000 yritysten toimipaikkaa. 80 prosenttia uusista aloittaneista yrityksistä sijaitsee juuri Tampereen seutukunnassa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 4 400 kpl kuukaudessa eli 90 prosenttia maakunnan kaikista uusista työpaikoista. Tampereen seutukunnan alueella on 73 prosenttia kaikista Pirkanmaan yrityksistä. Vuoden 2017 aikana keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 24 750 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä laski 6 250 henkilöä verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Muutos oli laskua kaksikymmentä prosenttia.

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Tampereen seutu on ollut perinteisesti vetovoimainen ja tarjonnut monipuolisen elinkeinorakenteensa myötä hyvät elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden toimintapuitteet. Vahvuutena on laaja väestöpohja, monipuolinen yritys rakenne, innovatiivinen kehitysympäristö sekä korkealuokkaisen koulutustason tarjoava oppilaitosverkko. Seutukunnan alueen yhteistoiminta on vahvaa ja sisäiset markkinat puskuroivat kysynnän laskua. Alueella ostovoima on Pirkanmaan korkeinta. Asuntorakentaminen on hyvässä vauhdissa. Lisäksi positiivista on, että yritykset varautuvat erilaisiin tulevaisuuden vaihtoehtoihin ja uudistavat liike-toimintaansa sekä etsivät aivan uusia yritystoiminnan mahdollisuuksia. Kasvua ylläpitävät investoinnit tehdään. Tampereen seutukunnan yleistilanne tulee olemaan vuonna 2018 samalla tasolla kuin vuotta aiemmin, eli taloustilanne näyttää hyvältä samoin työllisyys. Elinkeinoelämän tilanne lähitulevaisuudessa säilyy samankaltaisena verrattuna nykytilanteeseen.

Tampereen talonrakennusinvestoinnit ovat 79,4 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilojen osuus on 35,8 miljoonaa euroa. Keskusta-hanke maksaa 12,4 miljoonaa euroa. Rantaväylän tunnelin viimeistelyyn käytetään 9,6 miljoonaa euroa. Raitiotiehanke sisältää 13,5 miljoonan euron oman pääoman sijoitus Raitiotiehankeeseen. Ranta-Tampellan investoinnit noin 45 miljoonaa euroa. Kansi ja areena-hankeeseen kaupunki panostaa noin 60 miljoonaa euroa. Monitoimiareenan rakentamisen ensimmäinen vaihe on valmis 2020. Hankkeen on arvioitu valmistuvan vuosina 2023–24. Eteläpuiston investoinnit ovat noin 20–25 miljoonaa euroa. Maanmyyntitulot ovat noin 95–100 miljoonaa euroa. Tammelan Stadionin rakentamisen kustannukset ovat kaupungille noin 5–6 miljoonaa euroa. Rakentamisen on tarkoitus alkaa 2018 ja stadion ottaa käyttöön vuonna 2020. Hankkeen kustannusarvio on 17 miljoonaa. Tavoitteena on rahoittaa investointeja uudella rakennusoikeudella. Tullin alueen tarkempi suunnittelu ja yleisten alueiden investoinnit ovat jaksottamatta. Tullin alueen suunnitelmassa on noin 116 000 neliökilometriä uutta rakennusoikeuspotentiaalia, josta 72 000 neliökilometriä asumista. Tuloja kaupungille voisi olla tulossa noin 20 miljoonaa euroa, mutta alueelle pitää myös investoida. Tampereen suuria hankkeita ovat

myös mm. kannen ja areenan sekä erityisesti sen, että Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto TTY ja Tampereen ammattikorkeakoulu Tamk muodostavat yhtenäisen yliopiston.

Tulomuuttajista erottuvat etenkin nuoret opiskelijat, 15–24-vuotiaat. He ovat yleensä niitä, jotka ovat muuttamassa ensimmäistä kertaa pois kotoa. Tampere on kiinnostanut opiskelijoita jo pitkään, sillä kaupunki on tarjonnut monipuolista koulutusta vuosikymmenien ajan. Asenteet eivät jää paikoilleen kun uutta väestöä tulee koko ajan monipuolistamaan ajattelua. Noin 10 vuodessa Pirkanmaalle oli muuttanut yli 36 000 ihmistä. Muuttamiseen on aina liittynyt ajatuksia tulevaisuudesta, toimeentulosta ja paremmasta elämästä. Tampereelle saavuttiin aikoinaan teollisuustyöpaikkojen perässä. Tampere houkuttelee paljon myös työttömiä. He kokevat, että siellä saattaisi olla töitä ja paljon aktiviteettejä koska työttömänä olisi aikaa. Isoissa kaupungeissa on myös paljon vuokra-asuntotarjontaa sekä osa- ja määräaikaista töitä. Muuttajan profiili on Tampereella; työlliset 45 %, opiskelijat 24 %, työttömät 15 %, lapset 7 % sekä eläkeläiset ja muut 10 %. Tampere on onnistunut luomaan itsestään hyvän mielikuvan ja se koetaan helppona paikkana tulla ja jäädä. Tampereelle muutetaan kaupungin kehyskuntien ja Pirkanmaan lisäksi paljon myös koko maasta. Vetovoiman lisäksi Tampere on onnistunut hyvin säilyttämään myös pitovoimansa. Tampere on myös ulkomaalaisten suosima muuttokohde. Tampere sai vuosina 2010–2016 yhteensä kokonaisnetto-muuttovoittoa 12 500 henkilöä, josta ulkomailta muuttajien osuus oli peräti kolmannes.

Kangasalan puolella rajaa sijaitsevalle noin 150 hehtaarin tontille rakennetaan kierrätyspuisto, joka toteuttaa kestävän kehityksen ja kiertotalouden periaatteita. Esimerkiksi rakennusten purkujäte, ajoneuvojen osat, puujäte, metallit ja muovit käytetään yhä tarkemmin hyödyksi. Rakennusten purkamisesta syntyy merkittäviä määriä betonia. Se voidaan lajitella, murskata ja toimittaa uudelleen

hyödynnettäväksi rakentamisessa. Kierrätyspuisto toimii myös välivarastona, eli sitä käytetään ylijäämämaiden, uusiomateriaalien sekä pilaantuneiden maiden välivarastointiin, käsittelyyn ja jalostukseen. Varastointia voidaan suorittaa huonolaatuisista maa-aineksista, kuten savesta, tai

teollisuuden sivutuotteena syntyvästä tuhkasta, sementtimurskeesta ja asfalttijätteestä. Näin voidaan korvata luonnon kiviainesten käyttöä sekä jalostaa erilaisia uusiomateriaaleja ja maa-aineksia hyötykäyttöön. Samalla säästetään kuljetuksia ja rahaa.

Alueen rakentamisessa tullaan hyödyntämään kierrätysmateriaaleja ja ylijäämämaata, jota syntyy tontin tasoituksesta. Kierrätyspuiston lisäksi alueelle on tulossa teollisuustontteja, toimitilarakentamista, varastoalueita, rekkaparkki huoltoasemineen ja paljon

tilaa vaativaa erikoistavarakauppaa. Esimerkiksi viherrakentamisen toimija sopisi tähän kokonaisuuteen hyvin. Alueella voidaan myös varastoida ja käsitellä biopolttoaineita. Tarastenjärven kiertotalousalueesta on seuraavien kymmenen vuoden kuluessa tarkoitus tehdä yksi suurimmista jätteenkäsittelyn ympärille syntyvistä yritysalueista Etelä-Suomessa. Kangasalan mittakaavassa hanke on huomattavan suuri. Kyse on sadoista uusista työpaikoista. Tampereen kaupunkiseudulla rakennetaan paljon, joten kysyntää kierrätetyille raaka-aineelle on. Esimerkiksi betoni- ja tiilimurske ovat todella hyviä materiaaleja maarakentamiseen. Naapuritontilla toimii Tarastenjärven jätteenkäsittelykeskus. Laaja-mittainen kiertotalousliiketoiminta vaatii tilaa ja hyvät liikenneyhteydet.

Lempäälän Marjamäkeen nousi viime syksynä uudenlainen energiavoimaloiden järjestelmä. Järjestelmän rakentamiskulut ovat noin 15 miljoonaa euroa. Näkyvin osa uutta voimala-aluetta on aurinkopaneelin kenttä. Kentän lähelle tulee energia varastointia varten akkulaite, joka tasaa tehonvaihtelut ja säättää taajuuden sopivaksi. Aurinkopaneeleilla on tarkoitus auttaa ensisijaisesti alueen yrityksiä. Välillä energiaa saattaa jäädä tarjottavaksi Suomen kantaverkon tarpeisiin. Lempäälän neljän megawatin aurinkopaneelikenttä tuottaa sähköä vuodessa 3600 MWh. Energiamäärä vastaa 200 omakotitalon tai 800 kerrostaloasunnon sähkönkulutusta vuodessa. Kaasumoottorit tuottavat loput energiayhteisön tarvitsemasta energiasta. Kaasumoottorit ja polttokennot jalostavat kaasumaisista energialähteistä sähkö- ja lämpöenergiaa alueen verkoihin. Polttokennot ovat Lempäälässä ensimmäistä kertaa tuotantokäytössä Suomessa. Tulevaisuudessa polttokennoilla voidaan varastoida esimerkiksi auringosta saatua sähköä pitkäaikaisesti kaasumaiseen muotoon.

Lempäälän aurinkopaneelikenttä ja muut energiajärjestelmän rakenteet valmistuvat syksyyn 2019 mennessä. Ensimmäiset moottorit ja aurinkopaneelit energiayhteisö saa käyttöönsä keväällä 2018. Kesällä 2018 energiantuotannossa pitäisi olla mukana ensimmäinen polttokenno. Järjestelmän tehoakku valmistuu talvella 2018. Koko aurinkopaneelien kenttä on käytössä kesällä 2019. Polttokennoissa on kiinnitetty erityistä huomiota energiatehokkuuteen, päästöihin ja käyttövarmuuteen. Uusiutuvan energian kapasiteetin kasvaessa vaihtelevan tuotannon osuus lisääntyy. Tarastenjärven alueen keskiössä ovat materiaalivirtojen kierrätys ja biotalous. Tarastenjärven yritysalue sijoittuu jätteenkäsittelyalueen välittömään läheisyyteen ja sieltä on yhteys Tammervoinman hyötyvoimalaitokseen. Jyväskylätien varressa on tilaa myös bioenergian tuottajille sekä toiminnalle, jossa hyvät kulkuyhteydet ovat ratkaisevan tärkeitä. Lamminrahkan alueelle syntyy asumisen, palveluiden ja työpaikkojen uusi kokonaisuus. Saarenmaan yritysalue tulee sijoittumaan Tampereen Ruskon yritysalueen välittömään läheisyyteen. Alueesta muodostuu Tampereen yliopiston läheisyyden ja jo Ruskossa sijaitsevien yritysten muodostama verkosto, jossa korkeasta osaamisesta ja tutkimustiedosta hyötyvien yritysten on helppo toimia. Alueen liikenneyhteydet ovat tulevaisuudessa erinomaiset rakennettavan kakkoskehätien ansiosta.

Tampereen seudulla oli vuoden 2017 lopussa käynnissä lähes 100 000 uuden liiketilaneliön rakennustyöt: Ratinan kauppakeskuksen lisäksi useita pienempiä liikekiinteistöjä on rakenteilla Tampereella, Lempäälässä, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä. Liiketilarakentamisen volyymit ovat melko pieniä muissa suurissa kaupungeissa. pääkaupunkiseudun voimakas liiketilarakentaminen perustuu sekä ripeään väestönkasvuun että kuluttajakäyttäytymisen muutoksiin. Uusi tarjonta voi aiheuttaa haasteita pienemmissä kaupan keskittymissä ja syrjäisemmillä sijainneilla. Helsingin moottoritie oikaistaan Lempäälästä suoraan Pirkkalaan. Uusi kehätie tuo suoran reitin Hervannasta lentokentälle. Kehä 2 tuo suoran yhteyden lentokentälle Hervannan ja Sääksjärven suunnasta ja aikanaan jopa Kangasalta asti. Tästä hyötyvät Tampereen seudun, Pirkanmaan ja jopa koko Suomen liikenne ja kuljetukset. Oikaisu myös vähentää tarvetta rakentaa uusia kaistoja Helsingin moottoritielle. Ennusteen mukaan Tampereen ja Lempäälän välinen liikenne kaksinkertaistuu 20 vuodessa. Teiden rakentamisen liitännäisenä Lempäälä ja Pirkkala haluavat kaavoittaa alueelle uusia laajoja yritystonttialueita ja asuinalueita. Alueelle syntyy noin 20 000 uutta työpaikkaa ja sinne sijoittuu noin 15 000 uutta asukasta. Suunnitelmissa Tampereen kasvun pääpainopiste on Lempäälän suunnassa, kohti Helsinkiä. Kehätie tuo suoran yhteyden lentokentälle. Tulevaisuudessa kehätie 2 on määrä rakentaa Kangasalan Lentolaan asti ja vielä kaukaisemmassa tulevaisuudessa jopa Jyväskylälle Tarastenjärvelle saakka. Vaikka Tampereen seudulle saadaan lisää joukkoliikennettä, se ei riitä estämään ruuhkia. Tampereen seutu on myös keskeisten valtateiden risteyskohta, joten ohittavaa liikennettä ja logistisia kuljetuksia on paljon. Valtatie 3:n oikaisu tehdäänkin ennen kaikkea valtakunnallista liikennettä varten. Helsingin moottoritielle on tarkoitus rakentaa molempiin suuntiin kolmas ajokaista Lempäälän Marjamäen ja Kuljun väliselle osuudelle. Samoin lisäkaistoja on tulossa läntiselle kehätielle Pirkkalaan. Valtatie 3:n oikaisun rakentamisen arvioidaan maksavan 110 miljoonaa. Oikaisu tehtänee vasta parinkymmenen vuoden kuluttua. Kehä 2 ei ole moottoritie, vaan Pirkkalaa, Lempäälää, Tamperetta ja Kangasalaa yhdistävä seudullinen kokooja.

Amuri halutaan tuoda paremmin osaksi Tampereen keskustaa, ja sen asukasmäärää halutaan lisätä osana Tampereen keskustan kasvutavoitetta. Alueelle suunnitellaan tällä hetkellä uutta yleissuunnitelmaa, joka antaisi alueen taloyhtiöille mahdollisuuden täydennys rakentaa runsaasti uutta asuinpinta-alaa. Alustavien vaihtoehtojen mukaan alueella voisi olla asuntoja noin 3 400 asukkaalle. Yleiskaava ei pakota taloyhtiöitä rakentamaan, vaan mahdollistaa rakennusten laajentamisen ja uusien rakennusten rakentamisen. Alueelle on suunniteltu kolmenlaista täydennysrakentamista; kattorakentamista vanhan päälle ja rinnalle, lisärakentamista purkamisella vanhaan sekä uuden ja korkean rakentamisella. Nykyinen rakennuskanta on pääosin 1970-luvulta ja pitkälti peruskorjauksissa. Amuriin halutaan kehittää samalla uusia julkisia palveluja. Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, kasvattavat alueen varallisuutta huomattavasti. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana.

Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Pirkanmaalla varsinkin Tampere nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja vaikuttava. Tampere on panostanut valtavasti kaupungin kehittämiseen, koska sen väkiluku kasvaa muutamalla tuhannella joka vuosi. Pelkästään keskustaan muuttaa enusteen mukaan tuhat uutta asukasta joka vuosi seuraavat parikymmentä vuotta. Kaupunki panostaa vetovoimaisuuteen ja kilpailukykyyn. Uutta näkemystä edustaa, kun kaupunki suunnittelee tekevänsä uusia saaria asumista varten Näsijärven rantaan. Torni ei jää ainoaksi, sillä jo nyt sen läheisyyteen nousee 21-kerroksinen asuintalo Luminary ja lisää on suunniteltu viereen Tullin alueelle. Kaikkein korkein syntyy tulevan Kansi ja areena -hankkeen yhteyteen, kiskojen päälle aseman eteläpuolelle. Se olisi vielä muutaman kerroksen korkeampi kuin 88-metrinen Torni-hotelli. Nyt asuntorakentamisen kohteena ovat varsinkin rannat. Kun Rantaväylän tunneli nyt on valmistunut, alkaa Ranta-Tampellan rakentaminen, mistä tulee satoja asuntoja järvinäkymin. Suurin kohde alkaa vasta vähän myöhemmin.

Kaupunki rakentaa Lielahden Näsijärven rantaan kokonaan uuden kaupunginosan, Hiedanrannan, joka vastaa kokoluokaltaan uutta Hervantaa. Hiedanranta on tulevaisuuden kaupunginosa. Alue, joka muodostuu länsipuolelle hienoimmalle mahdolliselle paikalle ja entiselle tehdasalueelle muutamien kilometrien päähän keskustasta. Moni asia kytkeytyy toisiinsa, sillä esimerkiksi Ranta-Tampella syntyy, koska autot siirretään tunneliin. Ratikan puolestaan on määrä liittää esimerkiksi juuri uusi Hiedanranta keskustaan. Kiinteistöyhtiö Technopolis on päättänyt investoinnista uuteen toimistokampukseen Tampereelle. Uuden Asemakeskus-nimisen kampuksen rakennustyöt alkavat arviolta helmikuussa 2018. Rakennusprojekti on määrä saada päätökseen arviolta joulukuussa 2019. Ensimmäiset vuokrasopimukset on sovittu alkaviksi tammikuun alussa 2020.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueella sijaitsee merkittäviä eri teollisuusalojen vienti- ja kotimarkkinayrityksiä ja kansainvälisten, erityisesti euroalueen rahamarkkinoiden epävarmuus hidastaa teollisuuden rakennemuutosta, joka jatkuu edelleen. Vuoden 2015 lopulla teollisuus oli rekrytoinut hieman enemmän työvoimaa verrattuna vuoden 2015 alkupuolelle. Suunta jatkui samana vuoden 2016 ja odotukset toteutuivat vuonna 2017. Vuosi 2018 ja siitä muutama vuosi eteenpäin näyttävät todella hyviltä talouden kasvun osalta. Tampereen seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan samankaltainen kuin vuotta aiemmin eli erinomaisena, Henkilöstön määrä kasvaa jatkossakin. Tampereen seutukunnan positiivinen henkilöstönlisäyksen vaikutus ulottuu välillisesti koko Pirkanmaata kattavaksi. Liikevaihdon osalta kasvua odotetaan selvästi enemmän kuin viime vuosina on käynyt. Kannattavuus säilyy ennallaan, mutta investointien tarve kasvaa.

Konepaja-alalla olisi hyvä saada alihankinnan lisäksi myös enenevässä määrin omaa tuotetta suoraan markkinoille ilman ketjutusta. Uusi tulevaisuuden osaamisen ja tutkimuksen ala saattaa olla bioklusteri ja kiertotalous, jotka ovat kasvamassa Tampereen seudulla. Alueella on kehitetty määrätietoisesti biotieteiden ja bioteknologian osaamista. Korkeatasoinen tutkimus- ja koulutusosaaminen tarjoaa vahvan tukiverkon alan yrityksille. Yhtenä uutena hankekokonaisuutena on ollut keskustelua kiertotalouden vahvistamisen kehitystyöstä Tampereen seutukunnan alueella. Cleantech-tekniikan merkitys korostuu maailmalla koko ajan enemmän ja Tampereen seutukunnan alueella oleva alan osaaminen olisi saatava nopeasti kaupallistetun palvelun tai tuotteen tasolle. Pirkanmaalla on hyvä sijainti ja hyvät logistiset yhteydet esimerkiksi lentokentältä joka suuntaan, joskin kehitettävää on sekä lento- että rautatieyhteyksissä. Nykyisiä yhteyksiä kehittämällä/optimoimalla saadaan parannuksia aikaan. Tampereen logistinen sijainti on valtakunnallisesti hyvä. Tampere on eräänlainen liikenteenjakaja Suomen suurimpien kaupunkien osalta. Tietty varovaisuus leimaa toimitilamarkkinoita edelleen ja vuokraus- sekä sijoituspäätöksiä mietitään tarkkaan.

Vapaiden tilojen määrät ovat hieman kasvaneet, mutta kokonaisuutena voidaan kuitenkin todeta, että pitkittyneestä taantumasta oli Tampereella selviytytty hyvin. Vuodesta 2017 tuli kokonaisuutena Tampereen seutukunnassa edellisvuosia selkeästi vilkkaampi. Toimistojen tiukentuneet laatuvaatimukset ohjaavat kysyntää moderneihin tiloihin ja vanhempaa tilaa oli tyhjentynyt. Uuden toimistotilan rakentaminen jatkuu. Tuotanto- ja varastotilojen kysyntä oli pysytellyt kohtalaisena. Tonttikysyntää ja uudisrakentamista esiintyy parhailla sijainneilla jonkin verran, kun yritykset tarvitsevat ajanmukaisempia tiloja. Kehätien varteen sijoittuvat alueet ovat kysytyjä hyvien liikenneyhteyksien ansiosta. Vireillä on useita mittavia investointeja, jotka kehittävät keskustan toimivuutta ja ilmettä huomattavasti. Asuntojen uudisrakentaminen sekä yleisesti korjausrakentaminen ovat kasvattaneet rakennusalan työllisyyttä sekä lisänneet talouskasvua Tampereen seutukunnan alueella.

Puolustus- ja turvallisuusyhtiö Saab laajentaa toimintojaan Suomessa ja perustaa Tampereelle uuden teknologiakeskuksen. Saab aloitti uuden keskuksen toiminnan perustamalla elektroniseen sodankäyntiin keskittyvän yksikön. Yksikkö osallistuu Saabin nykyisten hävittäjäkoneiden ilmavalvontakoneen järjestelmien sekä maasta käytettävien elektronisten tukitoimien ja elektronisen tiedustelun järjestelmien kehittämiseen. Vuoden 2017 aikana Saab palkkasi henkilöstöä ja investoi Tampereelle perustettuun tutkimuskeskukseen ja laboratorioon. Henkilöstön rekrytointi ja investoinnit jatkuvat vuonna 2018. Huipputeknologiastaan tunnettu Suomi on tärkeä kumppani Saabille. Pitkän aikavälin tavoitteemme on tehdä uudesta teknologiakeskuksesta olennainen osa Saabin tuotekehitystä ja tuotantoa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Perinteisesti terveydenhuolto- ja hoiva-alan työvoiman saatavuudessa on ongelmia. Kaupan alalla työllisyys paranee, mutta vasta kun infrastruktuuri on valmis eli isot investointihankkeet saadaan päätökseen. Toisena työvoimaa tarvitsevana on hoiva-ala, jossa on odotettavissa kaupan alan epätyypillisten työsuhteiden vuoksi rekrytointiongelmia. Syynä ovat mm. vuorotyö, provisiopohjaisuus, osa-aikaisuus ja muut epätyypillisellä työsuhteille ominaiset piirteet kuten palkkaus ja/tai työaika. Palveluja koskevat myös edellä todetut ongelmat. Teollisuuden osalta saattaa vielä tulla yllätyksenä työvoiman merkittävä lisätarve vuoden 2018 alkupuolella. Uutena ongelmana on syntynyt merkittävä akateemisen koulutuksen saaneiden työttömien työnhakijoiden ryhmä. Korkeasti koulutettujen työttömien työnhakijoiden määrä oli lähes neljännes kaikista työttömistä työnhakijoista. Korkeasti koulutetuilla on todettu osaamisessa olevan puutteita. Yksipuoleinen työnsisältö aiemmassa työsuhteessa sekä ikä ovat olleet esteenä pääsystä uusiin tehtäviin. Vastavalmistuneiden osaamisen puutteet työllistymisen osalta on todettu yritysten tarpeita kartoittaessa. Tosin akateeminen työttömyys laskee kyllä koko ajan talouden tilanteen kohentuessa entisestään.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tampereen seutukuntaa, kuten yleensä suurimpien kaupunkien osalta vaivaa massiivinen työttömien työnhakijoiden määrä. Vaikka työttömien työnhakijoiden määrä laskee nopeasti, kokonaisuudessaan ongelma ei ole kadonnut mihinkään, vaan näyttää olevan edelleen haaste koko alueelle. Vuoden 2017 aikana keskimäärin työttömien määrä laski 6 300 henkilöllä eli 20 prosentilla ja valuma yli vuoden työttömänä olleiden virtaan hidastui peräti 2 400 henkilöllä eli 20 prosentilla. Nuorten työttömyys laski 2017 vuoden aikana keskimäärin 1 000 henkilöllä sekä yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä laski keskimäärin 2 100 henkilöllä. Tampereen kaupungin työttömyystilanne on ollut vuosia yksi heikoimmista vertailtaessa 20 maan suurinta kaupunkia. Tampere oli vasta jaetulla 16 sijalla, eli neljänneksi korkein mikä osoittaa, että työllisyyskehitys ei ole mennyt toivottavaan suuntaan. Pitkäaikaistyöttömyys oli laskenut hyvin, määrä oli keskimäärin 6 600 henkilöä. Rakennetyöttömyydestä on tullut Tampereen seutukunnassa vaikea haaste, tosin määrä laski 18 prosenttia vuositasolla verrattuna. Vuositasolla oli laskua keskimäärin 3 600 henkilöä ja osuus oli 64 prosenttia kaikista työttömistä työnhakijoista. Työllisyyden määrän ja rakenteen kehitys on todennäköisesti lähitulevaisuudessa huomattavasti positiivisempi. Tilanne arvioidaan olevan parempi kuin vuosi sitten ja muuttuvan astetta parempaan suuntaan tassaaisesti kuluvan vuoden aikana.

Etelä-Pirkanmaa

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 42 750 henkilöä, Vuoden aikana väestö väheni 350 henkilöä. Vuoden 2017 aikana seutukunnassa oli 2 300 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 211 kpl kuukaudessa. Vuonna 2017 työttömien työnhakijoiden osuus keskimäärin työvoimasta oli 11,6 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 2 250 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä laski 470 henkilöä verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Laskua oli 17 prosenttia.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritys toiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunta on kilpailukykyinen, korkean osaamisen ja ammattitaitoisen työvoiman tarjoava alue. Etelä-Pirkanmaan vahvuuksia ovat kohtalaisen kestävä väestötilanne, joka tosin keskittyy Valkeakosken kaupunkiin sekä aktiivinen toiminta yritys sektorilla. Haasteena koetaan työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenne sekä uusien yritysten hankinta, lähinnä kaupan alalle ja palvelusektorille. T&K -toimintaan odotetaan kasvua. Alueella vallitsee positiivinen ilmapiiri tulevaisuuden suhteen. Seutukunnan yritysten tilauskirjat ovat hyvällä tasolla. Alihankintaketjut ovat pitkiä ja loppupään yrityksille nykyinen tilanne oli parantunut selvästi vuoden aikana. Muutamia suuria investointeja on alueella myös tehty. Valtaosa alueen yrityksistä on kansainvälistymiseen suuntautuneita. Samoin osalla on hyvää kokemusta ulkomaan kaupasta. Etelä-Pirkanmaa vetää yrityksiä juuri hyvän sijaintinsa vuoksi. Seutukunnan sijainti Tampereen läheisyydessä ja edullisemmän asumiskustannustason vuoksi on houkutteleva vaihtoehto varsinkin niille, jotka arvostavat omakotitaloasumista. Kehityssuunta on kuitenkin hyvä, Valkeakoskelle on rakennettu paljon ja monet uudiskohteet ovat valmistuneet tai valmistumassa. Pientalorakentaminen on voimakkaassa kasvussa alueen kunnissa.

Yritysten uudet työpaikat parantavat alueen kuntien taloudenpitoa verokertymän kasvussa. Myös työttömyys on paremmalla mallilla kuin aikoihin. Alueen yhteydet ovat

loistavat. Etelä-Pirkanmaan halki kulkee Helsinki-Tampere moottoritie, joka mahdollistaa tehokkaan logistisen toiminnan alueen sisällä. Matkaa Tampereelle noin 50 km, Helsinkiin 120 km sekä Turkuun 100 km. Etelä-Pirkanmaa tarvitsee edelleen uutta kasvua ja uusia veronmaksajia. Vain kasvun kautta ydinkeskustan palvelut pysyvät monipuolisina ja tasokkaina. Kiinnostavuutta olisi siis lisättävä myös investointien näkökulmasta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keskeisiä toimialoja ovat edelleen paperi- ja pakkausteollisuus, metalliteollisuus, elintarviketeollisuus ja muovialanteollisuus sekä elementtiteollisuus. Paperi- ja metalliteollisuus elpyi globaalin kysynnän kasvaessa. Näkymät jatkon kannalta riippuvat euroalueen kehityksestä ja viennin vedosta. Kasvualoina ovat kauppa- ja palvelualat ja muutamat energiatekniikkaan liittyvät uudet teolliset yritykset. Näkymät ovat hyvät varsinkin kotimarkkinoilla. Kasvualoina voi pitää elementtiteollisuutta, sairaalatuotteita valmistavaa yritystoimintaa sekä leipomoalan yritystoimintaa. Nyt uskotaan tulevan vuoden tuovan tämän ryhmän sisään myös alueen metalliteollisuuden toimijat. Etelä-Pirkanmaan seutukunnan pk-yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan parempi kuin oli aiemmin.

Henkilöstön määrän kasvua odotetaan myös jatkossa. Liikevaihto kasvoi ja kasvaa jatkossakin. Kannattavuus sekä investoinnit saattavat kasvaa hieman. Kasvua hakee kuitenkin noin kolmannes yrityksistä. Etelä-Pirkanmaa on monipuolisen yritystoiminnan aluetta jonka pitäisi paremmin hyödyntää alueen hyviä yhteyksiä ja edullisempaa asumista. Markkinointia ja yhteistyötä siis vaaditaan jatkossa. Elinkeinoelämän muutokset kohdistuvat erityisen rankasti teollisuusvaltaiseen elinkeinorakenteeseen kun toisaalta sekä yksityisten että julkisten palvelujen kasvu on ollut voimakasta. Suurteollisuus ei enää investointien yhteydessä lisää työvoimaa, vaan pienistä ja keski-suurista yrityksistä on tullut uusia työntekijöitä työllistävä elinkeinolohko. On myös uudelleen arvioitava julkista sektoria palvelujen tuottajana ja annettava tilaa markkinaehtoiselle palvelutuotannolle. Muutos tähän saattaa olla hyvin nopea. Toimitiloja on alueella tarjolla hyvin, kokoluokan osalta pienien toimitilojen menekki olisi selvästi suurempi. Etelä-Pirkanmaan osalta yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat hyvät, ja säilyvät samankaltaisina tästä eteenpäinkin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Etelä-Pirkanmaalla suuret teollisuuden työnantajat ovat rakennemuutoksen vuoksi irtisanoneet tai vähintäänkin lomauttaneet työvoimaansa viime vuosina niin, että sinänsä ennätysellinen uusien yritysten syntyminen ei ole täysin pystynyt kompensoimaan työpaikkamenetyksiä. Talouskasvu ja yritysten tarve lisätä työvoimaa näkyy myös

Etelä-Pirkanmaalla. Rekrytointeja tehdään jatkossa, jonkin verran osaamiskapeikkoja on nähtävillä. Rekrytointiongelmat ovat tulleet esiin. Tarve näkyy mm. palvelusektorilla sekä teollisuudessa lähinnä metallialalla. Myös monipuolinen osaaminen on arvossaan. Talouden rattaiden pyöriessä samaan mallin jatkossakin kuin nyt on nähty, Etelä-Pirkanmaa saattaa saavuttaa työttömyydessä saman hyvän tason kuin vuonna 2008 oli ollut.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Etelä-Pirkanmaan kuntien työttömyysasteet komeilevatkin Pirkanmaan kärkisijoilla. Toinen ongelma on ollut hidas väestönkasvu ja erityisesti seutukunnan reuna-alueilla, kuten Urjalassa ja Kylmäkoskella. Työttömien työnhakijoiden määrä kuitenkin kääntyi selvään laskuun vuoden 2017 aikana. Työttömyyden koskettaa edelleen vahvasti miehiä. Pitkäaikaistyöttömyys oli laskussa, noin 22 prosenttia. Rakennetyöttömyys laski vastaavana aikana 18 prosenttia. Yli 50-vuotiaiden määrä laski vuositasolla, muutos 20 prosenttia. Nuorten työttömyys laski myös 18 prosenttia vuositasolla vertailuna. Etelä-Pirkanmaan tilanne työttömyyden rakenteen osalta on ollut viime aikoina laskussa, kuten aikaisemmin todettiin. Perinteisesti alueen teollisuuden irtisanotut ovat tehneet kapealla osaamisella ja vähäisellä koulutuksella työtä vuosikymmenet ja on todella haasteellista työllistyä uudestaan nopeasti. Tästä syntyy myös osaltaan rakennetyöttömyyden selkäranka. Onneksi tilanne on parempi kuin aiemmin. Kokonaisuutena näyttää siltä, että työttömyyden kehitys on laskeva eli positiivinen myös 12 kk eteenpäin tarkasteltuna. Etelä-Pirkanmaan reuna-alueiden työpaikkaomavaraisuus tai työpaikkojen määrä ei ole ollut riittävä, joten normaali tilanne on se, että työmatkat saattavat olla kohtalaisen pitkiä.

Ylä-Pirkanmaa

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 23 450 henkilöä, Vuoden aikana väestö väheni 550 henkilöllä. Väestö väheni 2,3 prosenttia vuositasolla. Vuoden 2017 seutukunnassa oli 1 600 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 105 kpl kuukaudessa. Vuoden 2017 aikana keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 050 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä laski 22 prosenttia verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tämä oli määrällisesti 300 henkilöä.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuuksia ovat pitkä teollinen perinne ja monipuolinen pienyrityskanta sekä kulttuuri- ja matkailu. Haasteita ovat teollisuuden rakennemuutos, koulutuspaikkojen väheneminen ja monipuolisuuden puute sekä ikärakenteen muutos. Mänttä-Vilppulassa syntyy uutta liiketoimintaa sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle, mm. yksityistä terveydenhuoltotoimintaa. Pienyritysten määrän kasvu syntyy kiinnostuksesta yrittäjyyteen. Muutos on onneksi ollut tällä hetkellä positiivinen ja toimiva yrityssektori oli selvinnyt aiemmasta talouden laskusta melkoisen hyvin. Alueella on vahvaa alihankinta-teollisuutta ja uusia materiaaleja hyödyntäviä yrityksiä. Haasteena on perinteisen alihankintateollisuuden kilpailukyvyn kehittäminen ja kaupallistaminen. Alueen yleistilanne on kohtuullinen, onneksi tulevaisuuden näkymät ovat teollisuudessa hyvät. Kasvuyritykset toimivat pääsääntöisesti palvelualalla sekä teknologia-alalla. Ylä-Pirkanmaan kehittämisteemoihin kuuluu kumi- ja muovialan toiminnan tukeminen ja toimintaympäristön parantaminen. Alueellinen muovialantuotteiden valmistus mm. Virroilla keskittyy muovien uusiokäyttöön teollisuuden tarpeita silmällä pitäen. Ylä-Pirkanmaan toiminta-ajatukseen kuuluu myös matkailun ja kulttuurin eriosa-alueiden tukeminen ja kehittäminen. Myös kaupan ja yleisesti ottaen eri palveluiden parantaminen koetaan kilpailukyvyn kannalta oleellisen tärkeäksi kokonaisuudeksi. Kokonaisuus näyttää kohtalaisen hyvältä niin teollisuudessa kuin palvelusektorilla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Paperi- ja teknologiateollisuus ovat olleet alueen keskeisiä toimialoja. Näkymät ovat paperiteollisuudessa osalta hieman kohentuneet, samoin alueen muiden puutuotteiden valmistus on kasvanut. Muovialalla tilauskanta on hyvällä tasolla. Kasvua lisääviä investointeja harkitaan vakavasti. Alueella toimii muutamia muovituotevalmistajia, jotka ovat kasvamassa taantumasta huolimatta ja potentiaalisia kasvuyrityksiä. Kehittyvien yritysten tilauskannat ovat kohtuullisella tasolla, mutta investoinnit ovat vielä pieniä. Tällä hetkellä alueelle ollaan suunnittelemassa muutamien yritysten kanssa tuotantotilojen laajennuksia. Ylä-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan parempi kuin vuotta aiemmin, henkilöstön määrän odotetaan kasvavan. Liikevaihto ja kannattavuus paranevat vuositasolla.

Kasvua hakee yli neljännes yrityksistä. Ongelmiakin löytyy. Tuotannolliseen toimintaan suuntautuneet yritykset saattavat jossain tapauksessa harkita paikkakunnan vaihtoa johtuen Ylä-Pirkanmaan sijainnin sekä kulkuyhteyksien vuoksi. Logistiset yhteydet hoidetaan lähinnä maantieverkon kautta. Käytössä on rautatie ainoastaan Mänttä-Vilppulan suunnalla. Alueella olevien vapaiden toimitilojen tarve on samankaltainen kuin vastaavissa seutukunnissa, pienten toimitilojen saanti on olennainen ongelma. Ylä-Pirkanmaan elinkeinoelämän näkymät ovat entisellään vuoden takaiseen verrattuna. Kaupan ala ja palvelut; Päivittäistavarakauppa näyttää kasvavan tasaisesti, mutta erikoiskaupan kysyntä on laskenut jo muutaman vuoden ajan. Sahateollisuus; Sahat ovat investoineet lähivuosina kohtuullisen paljon ja nyt näyttää kysyntä kasvavan. Pieniä investointeja on odotettavissa yksityisillä sahoilla. Paperiteollisuus; Paperiteollisuudessa on meneillään joitakin investointeja. Teknologiateollisuus; viime vuosi oli vielä suhteellisen haastava teknologiateollisuudessa, mutua nyt on odotettavissa pientä kasvua. Lomautuksia on peruttu ja työllisyystilanne on kasvamaan päin. Sahojen toiminta tuo seudulle laajemminkin useita välillisiä työpaikkoja kone- ja kuljetusyrityksiin. Huolimatta taloudellisesta taantumasta sahat ovat toimineet täydellä teholla. Näkymät sahojen osalta ovat hyvät. Yhteistyötä Ylä-Pirkanmaan kuntien kesken on tiivistetty viime vuoden aikana ja meneillään on useita yhteisiä suunnitelmia. Verkostoitumisella on saatu lisää vaikuttavuutta alueelle.

Mäntän keskustaan ajatellaan uudenlaista Airpark-konseptia lentopaikan ympärille. Sen uskotaan kiinnostavan ilmailuharrastajia. Mäntän keskustan tuntumaan, veden äärelle rakennetaan Airpark-konseptin mukaista asuin- ja loma-alueita. Näille Airpark-rakennuksille voi rullata hidaskatuja pitkin pienlentokoneilla. Rakennustontit sijaitsevat lentopaikan eteläpuolella. Tonteille on mahdollista rakentaa asuinrakennus talous- tai hangaarirakennuksineen. Hangaarirakennuksessa voi säilyttää tai huoltaa pienlentokonetta. Lentopaikkaa kehitetään viralliseksi valvomattomaksi pienkoneiden lentopaikaksi. Nykyinen kiitorata levennetään, pidennetään ja päällystetään. Uuden asuinalueen asukasmääräksi arvioidaan noin 50. Työpaikkoja kaavaluonnos arvioi syntyvän noin 115. Suomen ensimmäisten Airpark-tonttien yksi erikoisuus kansainvälisesti on niiden sijainti rannassa ja keskustan tuntumassa. Alueeseen sisältyy kaupungin omistama vesialuetta. Ratapihantielle suunnitellaan yhteyttä sekä Sassintieltä että Myllyrannantieltä. Sassin alueen kaavan valmistuminen on Mänttä-Vilppulan kaupungin lähitulevaisuuden merkittävimpiä asioita.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mitään suuria rekrytointeja ei ole tiedossa. Tietyissä ammateissa on olemassa jo työvoimapulaa, kuten metallialan moniosaajista sekä opetusalan henkilöstöstä. Parhaat työllistävät alat tällä hetkellä ovat palvelut, matkailu, sosiaali- ja terveysala, siivoustyössä sekä majoitus-suurtaloustyössä. Ylä-Pirkanmaalla koulutetaan jonkin verran aloille, joilla ei ole alueella riittävästi kysyntää. Koulutusaloja olisi syytä tarkentaa

muuttuvan tilanteen mukaisesti mahdollisimman nopeasti, jotta alueellinen yrityskehitys jatkossa saisi osaavaa työvoimaa helpommin. Alueella on ongelmana korkeamman koulutusasteen omaavien henkilöiden saanti työmarkkinoiden käytettäväksi. Tämä rajoittaa jonkin verran yritysten talouskasvua, kansainvälistymistä sekä myös ulkomaan kaupan aloittamista tai sen kasvattamista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys oli vuoden aikana laskenut Ylä-Pirkanmaalla. Osalle irtisanotuista ja lomautetuista työmarkkinoille palaaminen on ollut vaikeaa ja vaatii pitkäjänteistä työtä. Työllistymistä vaikeuttaa mm. vanhentunut koulutus, yksipuolinen työkokemus ja uudelleen kouluttautumismahdollisuuksien vähyys. Nuorten alle 25 -vuotiaiden työttömyys on laskenut 21 prosenttia vuoden takaisesta tilanteesta. Tämä tilanne on alueen tulevaisuuden kannalta erinomainen asia, koska juuri nuoret muuttavat maakunnan reuna-alueilta kasvukeskuksiin vieden samalla osaamisensa mukanaan. Toisaalta osalla nuorilla on myös moninaisia ongelmia, joten heidän ohjaamisensa eteenpäin vaatii erityisiä ponnistuksia. Nuorisotyöttömyyden arvioidaan laskevan vielä nykyisestä. Yli 50 -vuotiaiden tilanne oli muuttunut vuoden 2017 aikana. Yli 50 -vuotiaita oli 23 % vähemmän työttömänä työnhakijana, kun vertailu tehdään vuositasolla. Yli vuoden työttömänä olleiden määrä laski peräti 32 prosenttia vuositasolla verrattuna. Rakennetyöttömyys oli laskenut neljänneksellä. Tämä kertoo myös TE-hallinnon aktiivisesta otteesta sekä siitä, että myös pitkäaikaistyötön on potentiaalinen työntekijä. Seutukunnan alueen rakenteellinen työttömyys on kokonaisuudessaan kohtuullisen hyvällä mallilla verrattuna muihin Pirkanmaan seutukuntiin. Arvion mukaan työttömyystilannetta pidettiin vuoden takaiseen verrattuna parempana ja säilyvän samankaltaisena kuluvan vuoden ajan.

Lounais-Pirkanmaa

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 28 800 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 250 henkilöllä. Vuoden 2017 seutukunnassa oli 2 300 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 147 kpl kuukaudessa. Vuoden 2017 aikana keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 prosenttia. Työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 1 100 henkilöä. Työttömyys laski edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta 22 prosenttia.

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	++	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lounais-Pirkanmaan seutukunnan yrityskanta on monipuolinen ja alueella on paljon pk-yrityksiä. Yritykset ovat hyvin verkostoituneita ja ovat hakeneet yhteistyö- ja verkostokumppaneita aktiivisesti myös omalta seutukunnalta. Aktiivisuus ja eteenpäin katsominen kuvaavat alueen yrityksiä parhaiten. Pienten yritysten haasteena on markkinointiosaamisen eli tuotekehityksen johtaminen sekä asiakkaan ja ajoituksen tunteminen. Lisäksi koetaan kasvuhallituksen puutetta. Tulevaisuuden haasteena on osaavan työvoiman saatavuus. Arviona on, että yrityksiä syntyy vuonna 2018 jonkin verran enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuosi 2017 oli hyvä, joten haastetta löytyy sen osalta. Uudet yritykset ovat suurimmalta osaltaan pieniä alle 10 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Voidaan sanoa, että Lounais-Pirkanmaalla on yleisesti positiivisia merkkejä elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämisestä

Sastamalaan on tulossa jopa 160 yksityistä lasten hoitopaikkaa. Sastamalassa yksityisten päiväkotien tarjonta kasvaa, kun elokuussa ovensa avaa Norlandia Päiväkodit Oy:n liikuntapainotteinen päiväkotikoti Konsti. Lisäksi Pilke-päiväkodit Oy:n yhteistyökumppani Mediset Hoivarakentajat oy suunnittelee hirsipäiväkotia. Yhtiö on avannut Tampereen Kauppiin liikuntapäiväkotikoti Voiton tammikuussa. Liikuntapäiväkotikoti Konstiin on suunniteltu esimerkiksi puolapuita sekä riippumis- ja ryömimisvälineitä. Liikkuminen ei tapahdu erillisissä tiloissa. Siihen olisi tarkoitus olla mahdollisuus koko päivän ajan.

Esiopetustoiminta säilyy kaupungin omana toimintana. Parin vuoden sisällä keskustan esiopetus keskittyy Varilan kouluun. Muuallakin esiopetus toimii peruskoulujen yhteydessä. Pilke-päiväkodeissakin on erilaisia painotusmahdollisuuksia. Pilke-päiväkoteja on ympäri Suomen lähes 80 kpl. Kolmasosassa ei ole erityistä painotusta. Urheilukadun päiväkodista on tarkoitus tehdä hirsirunkoinen. Pilke päiväkodit Oy rakennuttaa tällä hetkellä kuutta hirsipäiväkotia eri puolelle Suomea. Niissä on aivan omanlainen rauhallinen tunnelmansa. Lisäksi hirsirakentamisella ja automatisoidulla ilmastoinnilla pyritään välttämään sisäilmaongelmia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lounais-Pirkanmaan keskeiset toimialat yrityssektorilla ovat metalli-, kumi- ja muoviteollisuus sekä puu- ja rakennusala. Seudulla on runsaasti myös alkutuotantoon liittyvää yrittäjyyttä. Useissa alueen yrityksissä on panostettu kansainvälisyyteen ja vientiin, sekä kehittämistyöhön ja yritysten väliseen keskinäiseen yhteistyöhön. Yritysten tilauskannat yleisesti ovat vuoden aikana olleet hyvät. Lounais-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan kuluvana vuonna parempi kuin vuotta aiemmin. Henkilöstön määrän pientä kasvua odotetaan, eli tilanteen odotetaan kehittyvän suotuisaan suuntaan. Liikevaihdon osalta kasvua tulisi merkittävästi. Kannattavuus ja investointien määrät kasvavat hieman. Kasvua hakee kuitenkin yli puolet yrityksistä, joten investointien väheneminen saattaa kuitenkin jäädä pienemmäksi kuin olisi odotettavissa. Lounais-Pirkanmaan keskeiset toimialat yrityssektorilla ovat metalliteollisuus sekä kumi- ja muoviteollisuus. Nämä osaltaan ovat niitä joilla on mahdollisuuksia kansainvälisille markkinoille ympäristöteknologian saralla. Näkymät ko. aloilla on kohtalaisen hyvät. Useissa alueen yrityksissä on panostettu kansainvälisyyteen ja vientiin, sekä kehittämistyöhön ja yritysten väliseen keskinäiseen yhteistyöhön. Yritysten tilauskannat yleisesti ovat vuoden aikana olleet kohtalaisia.

Teollisuuden moniosaaajien hankinta on ollut Lounais-Pirkanmaalla jatkuva haaste, samoin korkeasti koulutetun osaajaryhmän hankinta alueen teollisuuden pk-sektorille. Alueen yritysten dynamiikka tuo koko

ajan uutta ja talous huomioituna pärjää hyvin. Luoteis-Pirkanmaan yrityksistä puolet ilmoittaa hakevansa kasvua seuraavan vuoden aikana. Työpaikkaomavaraisuus on Lounais-Pirkanmaalla toistaiseksi hyvä. Tämä on myös osaltaan auttanut alueen taloustilannetta säilymään keskimääräistä paremmalla mallilla. Toimitilaongelmaa löytyy myös täältä. Tarjolla ei ole tarpeeksi oikean kokoluokan liike- tuotantotilaa. Alueella kaavoitetaan myös muihin taajamiin tontteja kuin pelkästään keskusalueen läheisyyteen. Tällä tavalla seutukunta saavuttaa parhaan mahdollisen ja toimivan asuin- sekä yrityscentän koko aluetta kattavaksi. Yhteenvetona voi todeta, että Lounais-Pirkanmaalla talous sekä työllisyystilanne kohentuvat myös seuraavan 12 kk aikana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Rekrytointien suhteen osassa yrityksiä on oltu ripeitä. Työmarkkinoilla Lounais-Pirkanmaa koetaan yritysmyönteisenä alueena ja yritysten hyvinvointiin panostetaan sekä niiden toivotaan tulevaisuudessa investoivan alueelle entistä enemmän. Myös täällä on ongelmana rekrytointiongelmat. Työvoiman saatavuuden näkökulmasta Lounais-Pirkanmaalla ovat jatkossakin tärkeitä sosiaali- ja terveysala, palvelut sekä teollisuus. Teollisuuden toimialoilla on haettu ammattitaitoisia osaajia mm. rekrytointikoulutuksen

avulla. Työelämässä käynnissä olevat rakenteelliset muutokset ovat näkyneet seutukunnalla, mutta nyt viimeisen vuoden aikana tilanne on muuttunut. Monella toimialalla on tuotannon käynnistykseen /lisäyksestä johtuvaa kasvua ja rekrytointeja. Palvelualoilla on etenkin asiantuntijatasoisista työntekijöistä kysyntää sekä keittiö- ja puhtaanapitotyöntekijöistä pulaa. Työttömien henkilöiden koulutustausta / työkokemus eivät riittävän hyvin täytä työmarkkinoiden nopeasti muuttuvia tarpeita. Työttömyyden pitkityminen aiheuttaa myös osaamispääoman heikkenemistä suhteessa työmarkkinoiden kasvaviin vaatimuksiin. Osaavan työvoiman haasteet näkyvät erityisesti sosiaali- ja terveyssektorilla sekä keittiö- ja puhtaanapitoaloilla. Teollisuuden sektorilla osaavan työvoiman saatavuuden haasteet näkyvät erityisesti asiantuntija- ja toimihenkilöiden saatavuudessa. Lounais-Pirkanmaalla on ollut vaikeuksia saada korkeasti koulutettuja henkilöitä, jotta alueen tietynlaiset osaamistarpeet tulisivat täytettyä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työpaikkaomavaraisuus on Lounais-Pirkanmaalla toistaiseksi hyvä. Alueen työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut, mutta työttömyyden rakenne on haaste. Työttömyysasteella mitattuna vuoden 2017 tilanne näyttäisi hyvältä koko Pirkanmaahan verrattuna. Seutukunnan työmarkkinoilla tapahtuneet muutokset eivät yksistään selitä työttömyyden kehitystä. Yleisesti ottaen alueella on työikäisellä väestöllä keskimääräistä alhaisempi koulutustaso muuhun maahan verrattuna. Taantumisen aikana yrityksistä työttömäksi jääneillä henkilöillä on ollut melko alhainen koulutustaso ja kapea-alainen työkokemus. Edellä mainituilla seikoilla on merkitystä työmarkkinakilpailukykyyn ja työllistymismahdollisuuksiin. Pitkä-aikaistyöttömien määrä oli laskenut paljon vuoden takaisesta tilanteesta, eli lähes kolmanneksen vuosikeskiarvolla mitattuna. Rakennetyöttömyys oli laskenut neljänneksellä. Nuorten alle 25 -vuotiaiden työttömyys laski vuositasolla verrattuna 28 %. Nuorten työttömyyden lasku on ollut positiivinen signaali eikä tuota suurta haastetta. Nopeita toimenpiteitä vaaditaan kuitenkin, ettei nuorten muuttoliike työn perässä aiheuta tulevaisuudessa osaamisvajetta työmarkkinoilla. Lounais-Pirkanmaalla yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut vuositasolla verrattuna noin 20 prosenttia. Lounais-Pirkanmaan työttömyystilanne parani vuoden aikana ja entistä parempaa on odoteltavissa kuluvan vuoden aikana. Työllisyystilanne on edelleen Pirkanmaan seutukunnista paras.

Luoteis-Pirkanmaa

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 15 650 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 150 henkilöllä. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 1 450 yritysten toimipaikkaa. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 67 kpl kuukaudessa. Vuoden 2017 aikana oli keskimäärin 770 työttöntä työnhakijaa. Muutos oli laskua 20 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 prosenttia.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Parkano ja Ikaalinen panostavat markkinointiin, jolla alue tehdään kiinnostavaksi niin yritysten kuin uusien asukkaiden silmissä. Alueen teollisuus on kyennyt kohtuullisesti säilyttämään työpaikat. Yritysten tilauskannat ovat hyvät ja ennustettavuus tilanteen kehittymisestä on positiivista. Tilanne on ollut samanlainen viimeisen vuoden ajan. Talouden osalta positiivinen muutos on siis toteutunut vuoden 2017 aikana. Palvelutarjonnassa on lievää kasvua. Yrittäjien keskuudessa on vahvaa vireyttä ja uskoa tulevaisuuteen. Kaupunki panostaa merkittävästi perusopetukseen ja samalla varmistaa kaupungin kiinnostavuuden myös jatkossa varsinkin lapsiperheiden osalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueen keskeisillä metalliteollisuuden yrityksillä tilanne on parempi kuin aiemmin. Alueen vientiteollisuus on saanut vientikauppaa liikkeelle toivotulla tavalla. Odotuksissa on pientä toiveikkuutta lähitulevaisuuden osalta. Mekaaninen puutuotanto on säilyttänyt hyvän tason. Yleisesti puualan tuotanto oli onnistunut valmistamaan uusia innovatiivisia ratkaisuja. Rakentaminen oli nykytilanteessa lisännyt kysyntää. Tällä hetkellä kasvualat ovat vielä epävarmoja. Matkailuun on alueella panostettu. Bioenergian tuotannon lisäämiseen on panostettu sekä ekologisen rakentamisen kiinnostavuuden lisäämisessä. Parkanon ja Kihniön alueella olevista työpaikoista noin 75 % on pienissä,

alle 10 hengen yrityksissä. Lähes sama tilanne on lkaalisissa. Suurten yritysten merkitystä lisää se, että kokonsa puolesta yritykset synnyttävät ympärilleen erilaisia alihankintatoimintaa ja lisäävät välillisesti kysyntää mm. palvelusektorilla. Suuret yritykset vaikuttavat näin omalta osaltaan myös pienten yritysten työpaikkoihin. Luoteis-Pirkanmaan Pk-yrityksistä useampi kuin aiemmin ilmoittaa hakevansa kasvua seuraavan vuoden aikana, mutta lähinnä yritetään säilyttää markkina-asema ja toimintakyky. Muutamia uusinvestointeja on suunnitelmassa, toteutuksessa ja ylläpitoinvestointeja tehdään normaalitasolla. Samoin tuotekehitystä ja jotain innovaatioita on toteutuksessa sekä suunnitteilla. Luoteis-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan parempi kuin vuotta aiemmin, samoin odotetaan henkilöstön määrän kasvua mikä on työllisyystilanne huomioituna positiivinen asia. Liikevaihto ja kasvu säilyvät ennallaan, investoinnit lisääntyvät ja kannattavuus paranee. Kasvua hakee valtaosa yrityksistä. Uusia yrityksiä oli perustettu edellisvuoteen verrattuna lähes yhtä paljon. Elinkeinorakenne on monipuolistumassa, mutta liiketoiminnan kannattavuuden arviointiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ja välttää liiallista optimistisia ja usein kuitenkin tarvittavat varasuunnitelmat puuttuvat. Yrityksille oli tarjolla hyvin tuotannollisia tiloja sekä liiketiloja, koska kysynnällinen tarve tällä hetkellä on selvästi pienille liiketiloille sekä keskisuurille tuotantotiloille. Tähän on alueella kiinnitetty erityistä huomiota jakamalla suuria toimitilayksiköitä pienempiin kokonaisuuksiin yritysten tarpeiden mukaisesti kokoluokkiin. Luoteis-Pirkanmaata koskevassa yhteenvedossa arvioitiin, että elinkeinoelämän näkymät ovat paremmat vuoden takaiseen verrattuna. Muutos taloustilanteen osalta arvioidaan kehittyvän suotuisaan suuntaan ainakin kuluvan vuoden ajan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Luoteis-Pirkanmaa on muuttotappioaluetta ja työvoima ikääntyy, jolloin rekrytointiongelmia tulee jatkossa esiintymään entistä enemmän. Aiemmin tapahtunut nuorten työllisyystilanteen heikentyminen vaikuttaa myös siihen, että nuoret ovat siirtyneet pois alueen työvoimasta. Tämä aiheutuu osaksi jatko-koulutusmahdollisuuksien vähenemisestä alueen oppilaitoksissa. Lounais-Pirkanmaa ei poikkea muista Pirkanmaan seuduista siinä, että eniten työvoimaa kysytään sosiaali- ja terveys aloilla. Erityisesti lääkärin ja sairaanhoitajien töihin on vaikea saada työvoimaa. Teollisuus tarvitsee myös jatkossa osaajia. Myyntiala kaipaa tekijöitä. Mitään suuria rekrytointeja ei ole tiedossa, tarve työvoimalisäyksille on tasaista. Rakennusala tarvitsee alueelle lisää ammattitaitoista henkilöstöä varsinkin työnjohtoon. Yritykset kaipaavat kuitenkin toimialasta riippumatta moniosaajia. Osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi ammattioppilaitoksen säilyminen Parkanossa on ensiarvoisen tärkeää. Koulutus on nähtävä alueellisena voimavarana ja välttämättömyytenä, jotta alueen väestö saadaan kasvuuralle joka myös mahdollistaisi nykyisten ja uusien yritysten toiminnan.

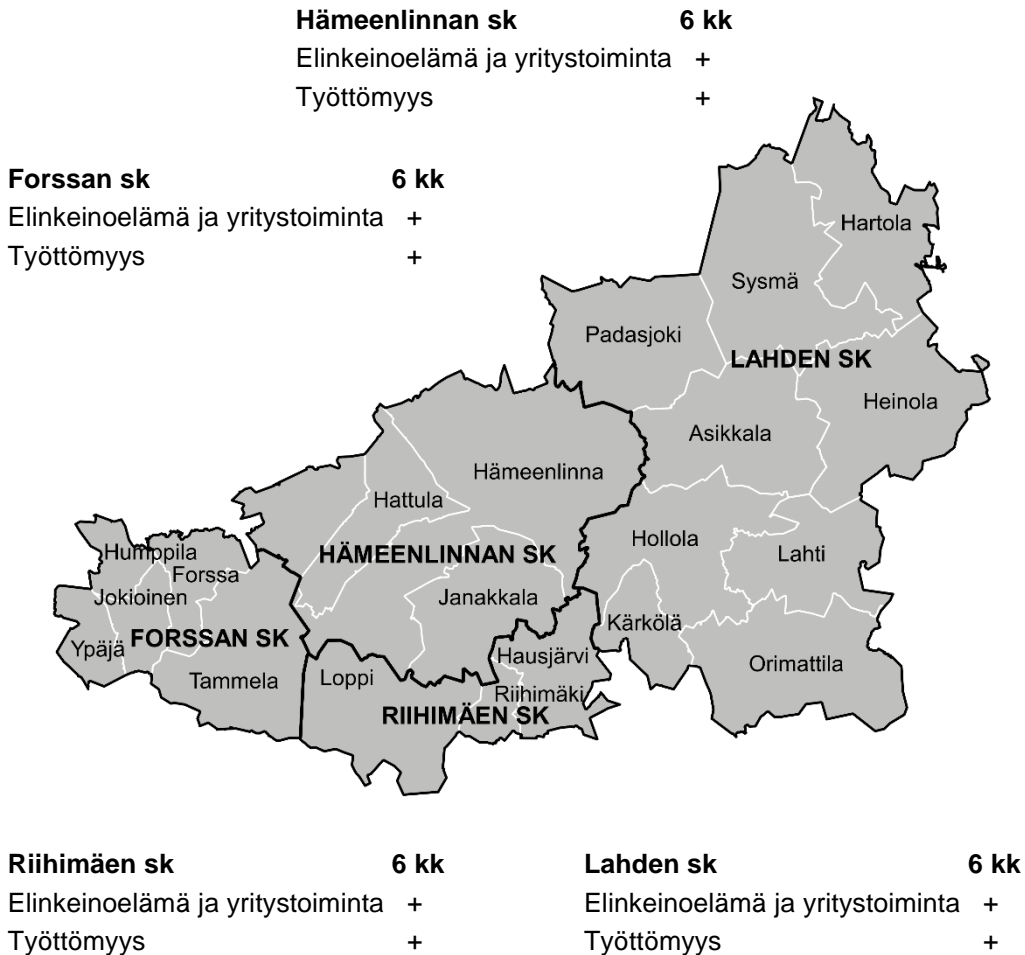
Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tilanne on parantunut huomattavasti. Alueen työllisyystilanne kohentuu hyvää vauhtia. Haasteitakin löytyy;

irtisanotuilla, pitkään työelämässä ja samoissa työtehtävissä olleiden paluu työmarkkinoille on ollut erittäin vaikeaa. Vanhentuneen koulutuksen ja kapea-alaisen osaamisen vuoksi uuden työn löytäminen ei ole helppoa. Lisäksi ikääntymisen myötä on monella jo terveydellisiä ongelmia. Työttömyyden kesto on onneksi alkanut laskea ja pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt 17 % verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen. Rakennetyöttömyys on laskenut 14 prosenttia vastaavana aikana. Yli 50 -vuotiaiden tilanne on muuttunut Luoteis-Pirkanmaalla, työttömyystilanne oli parantunut ja työttömänä oli ollut lähes 20 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Positiivista kehitystä on ollut nuorten alle 25 -vuotiaiden kohdalla, joita oli 25 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kokonaisuudessaan nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä Luoteis-Pirkanmaalla ei ole enää määrällisesti suuri. Alueella työttömyys koskettaa ennen kaikkea miehiä ikäluokasta riippumatta. Työllisyys on kohentunut edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Tilanne jatkuu hyvänä kuluvan vuoden ajan. Alueen tulevaisuuden kiinnostavuus yritysten ja asukkaiden kannalta ratkaisee tämän asian muuttumisen suuntaan tai toiseen.

Ennakointiasiantuntija Juha Salminen

Hämeen ELY-keskus

Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 374 043 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 423 henkilöä. Hämeen ELY-keskuksen alueen maakunnista Päijät-Hämeen väkiluku oli vuoden lopussa 201 291 ja Kanta-Hämeen 172 752. Vuoden aikana Päijät-Hämeessä vähennystä oli 394 henkilöä ja Kanta-Hämeessä 1 029 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeen ELY-keskuksen alueella 12,3 %, Päijät-Hämeen maakunnassa 14,3 % ja Kanta-Hämeen maakunnassa 10,1 %. Työttömiä työnhakijoita oli Hämeen ELY-keskuksen alueella joulukuun lopussa 21 563, joista Päijät-Hämeessä 13 306 ja Kanta-Hämeessä 8 257.

Hämeen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen ydinvahvuuksia on monipuolinen elinkeinorakenne ja poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien pk-yritysten määrä. Alueelta löytyy myös suuria ja kansainvälistyneitä yrityksiä. Monipuolinen elinkeinorakenne vahvistaa alueen muutosjoustavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Teollisuus on ollut perinteisesti vahva elinkeino. Monien alojen rakennemuutoksen myötä palvelualat ovat vahvistuneet. Teollinen elinkeinorakenne on edelleen maan keskiarvoa huomattavasti korkeampi. Hämeen vahvoja toimialoja ovat mm. elintarviketeollisuus, kone- ja metalliteollisuus, huonekalu-, puu- ja muoviteollisuus ja logistiikka. Kehittämisen kärkitoimialoja ovat cleantech, muotoilu sekä hyvinvointipalvelut, jonka painotus on liikunnassa. Vahvuuksia matkailun edelleen kehittämiseen löytyy molemmista maakunnista. Matkailijoiden määrää alueella halutaan kasvattaa. Luonnonvara-ala ja niihin perustuva teollisuus ovat alueen selkeitä kilpailuetuja, joissa Kanta-Hämeellä on keskimääräistä parempi yritysperusta. Jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on Kanta-Hämeessä 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Yhtenä elinkeinorakenteen taustatekijänä on vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme eli Lahden seutukunta on maan vahvin perheyrittäjämaakunta. Kanta-Hämeessä julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo vakautta maakunnan aluetalouteen. Tämä koskee erityisesti Hämeenlinnan seutua.

Hämeen maakuntien vetovoima on lähtökohtaisesti varsin hyvä, erityisesti sijainnin ja saavutettavuuden ansiosta. Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Metropolialueen heijastusvaikutukset näkyvät molemmissa maakunnissa, mutta toivottua laimeampina. Kanta-Häme sijaitsee lisäksi Tampereen markkina-alueen välittömässä läheisyydessä. Samoin etäisyys Varsinais-Suomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä vahvuus tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuudet lisäävät alueen vetovoimaa asuinpaikkana. Sekä Kanta- että Päijät-Hämeestä pendelöidään pääkaupunkiseudulle, mutta myös Tampereen ja Kouvolan suuntaan. Pendelöintiä on myös pääkaupunkiseudulta maakuntiin päin ja niiden välilläkin. Työssäkäyntialue on Hämeen aluetta selvästi laajempi. Alueen juna- sekä muilla julkisilla yhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Viime

aikojen heikennykset junavuoroissa ovat olleet ongelma, varsinkin Kanta-Hämeen puolella. Niin rataverkossa kuin poikittaisissa maanteyhteyksissä olisi parannettavaa. VR selvittää parhaillaan suoran matkustajaliikenneyhteyden avaamista Tampereen ja Lahden välille. Reitillä on tarkoitus tehdä aluksi pilottikokeilu. Raideliikenteen välityskykyyn parantaminen nähdään panostamisena työvoiman liikkuvuuteen ja työllisyyteen maan suurimman työmarkkina-alueen sisällä.

Hyvistä kasvun edellytyksistä huolimatta molemmissa maakunnissa pitkään jatkuneen positiivisen väestökehityksen jälkeen koetaan väestötappiota. Kanta-Hämeessä väestö on vähentynyt jo neljä vuotta peräkkäin. Tämä johtuu sekä luonnollisen väestön kasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Syntyvyys ei kannattele ja muuttajia ei onnistuta imemään samalla voimalla kuin kasvavat alueet. Kanta-Hämeessä nettomuuton negatiivisuus on suhteessa suurempi kuin Päijät-Hämeessä. Ainoastaan nettomaahanmuutto kasvaa. Varsinkin nuoria, mutta myös osaamista katoaa. Edulliset asumiskustannukset, viihtyisä asuinympäristö ja yritysten edullisemmat sijoittumiskustannukset eivät ole houkutelleet uusia asukkaita ja yrityksiä alueelle toivotusti. Valtakunnallisena trendinä on väestönkasvun keskittyminen tällä hetkellä yhä harvemmille alueille, mikä vaikuttaa kehitykseen Hämeessä. Kysymys kuuluukin, mitä kehitykselle voidaan tehdä? Alueen vetovoimaisuuden kehittäminen ja tunnettuus ovat tärkeässä roolissa alueen yritysten, kuten myös uusien asukkaiden saamisen näkökulmasta. Maakunnan ja yksittäisen kunnan elinvoima on suoraan riippuvainen siitä, miten yritykset voivat. Kunnissa pidetään tärkeänä yhteistä keskustelua kehyskuntien ja maakuntakeskuksen kanssa siitä, miten parhaiten pystytään tukemaan yritysten kasvua ja uusien yritysten sijoittumista. Uusista ratkaisumalleista on Päijät-Hämeessä käynnissä selvitystyö.

Päijät-Hämeessä merkittävä piristysruiske on rakennusvaiheessa oleva Lahden eteläinen kehätie ja sen tulevat liittymäalueet. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Tien rakentaminen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä ja esimerkiksi seudun logistiikka-alesuunnitelmat saavat kivistä tukea. Jatkossa Lahden liikenneyhteydet tulevatkin kehätien ja usean muun tiehankkeen myötä parantumaan, mikä lisää seudun vetovoimaa maakunnassa ja sen ulkopuolella. Muuttoliiketutkijoiden mukaan kasvu- ja liikennekäytävien päinä toimivat maakuntien keskuskaupungit ovat viime vuosina vahvistuneet entisestään kaikkialla Etelä-Suomessa. Tämä merkitsee käytävien päässä sijaitsevien Lahden kaltaisten kaupunkien parempaa asemaa matkan varrella sijaitseviin pienempiin keskittymiin verrattuna. Viime vuonna valmistunut Riihimäen kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään ja nopeuttaa junien kulkua. Helsingin ja Riihimäen väliselle radan parantamishankkeen tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosueen toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa. Forssan seutukunnassa valtatie 2:n perusparannus etenee.

Vahvat ja osaavat oppilaitokset sekä niiden aktiivisuus yritysyhteistyössä ovat maakuntien kehityksen kulmakiviä. Kasvu- ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä tutkimustoimintaa harjoittavia yksiköitä on koko Hämeen ELY-keskuksen alueella suhteellisen vähän, mutta yritykset ovat aktiivisia innovaatio toimijoita. Päijät-Häme on yritysten t&k-panostuksissa hivenen koko maan mediaanin yläpuolella. Kanta-Hämeessä t&k-menot ovat suhteessa yritysten liikevaihtoon keskimääräistä alhaisemmat. Hämeessä on vahvat ja verkottuneet ammattikorkeakoulut ja korkeakoulukampanuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, joilla on merkittävä rooli yritysyhteistyön kehittäjänä. Lahden ammattikorkeakoulun siirtyminen osaksi LUT-Groupia (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) tuo lähtökohtaisesti mukanaan 120 yliopistotasosta opiskelupaikkaa. Lähtökohdat piristysruiskeelle ovat hyvät, sillä muutos lisää koulutettua ja yrittäjähenkistä työvoimaa. Hämeessä on myös tarjolla AMK-tasoista liikennealan koulutusta, jota ei muualta Suomesta. Alueen suurin t&k-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisissa. Aikaisemmin käytyjen yt-neuvottelujen ja Luonnonvarakeskuksen keskittämisen seurauksena henkilöstöä on kuitenkin Jokioisilla vähennetty ja toimintaa supistettu. Luonnonvarakeskuksesta löytyy pohjoismaisen tason huippututkimusta maatalouden ympäristönsuojeluun liittyen.

Kaavoitustyössä trendinä nähdään aika selvästi strateginen suunnittelu. Kunnat tekevät strategisia yleiskaavoja ja yhä useampi kaupunki on siirtymässä Lahden kaupungin mukaiseen jatkuvaan yleiskaavaan, jota teemoittain uusitaan kerran valtuustokaudessa. Uhkana nähdään alueellinen eriarvoistuminen. Joillakin kunnilla ja alueilla on paremmat mahdollisuudet kaavoittaa ja toisaalta tarjota palveluja. Taantuvilta alueilta katoavat työpaikat ja niiden perässä palvelut. Toisaalta palveluja katoaa myös keskustoista, ja yhä useammat palvelut siirtyvät nettiin: esim. pankit, KELA, verottaja ja osin myös kaupat.

Turvapaikanhakijatilanne Hämeen ELY-alueella on laantunut edellisvuosiin nähden. Hämeestä on lakkautettu useita vastaanottokeskuksia ja toiminnassa ovat enää Kanta-Hämeessä Lammin vastaanottokeskus ja Päijät-Hämeessä Lahden Hennala ja Heinolan Valolinna. Hämeen kunnat ovat aktiivisesti myöntäneet kuntapaikkoja turvapaikan saaneille. Lisäksi Hämeen alueen kunnat ovat lähteneet aktiivisesti mukaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon. Vuonna 2017 Hämeen ELY sijoitti kuntiin noin 170 kiintiöpakolaista. Kotouttamistyötä tehdäänkin tällä hetkellä liki kaikissa Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen kunnissa. Kotoutuvat maahanmuuttajat ohjataan TE-toimiston kielitestauksen kautta kotoutumiskoulutuksiin. Yleensä kotoutumiskoulutuksesta jatketaan ammatillisiin tai muuhun koulutukseen, osa suoraan töihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen aikana parantuvan kaikissa Hämeen seutukunnissa. Näkymät ovat nykyhetkeä paremmat myös vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-yritysbarometri tukee positiivisia näkymiä. Enemmistö Hämeen pk-yrityksistä näkee lähitulevaisuuden myönteisenä. Vastaajista 40 % arvioi suhdanteiden paranevan, 52 % pysyvän ennallaan ja 7 % huononevan lähimmän vuoden aikana. Odotukset pk-yritysten lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset kaikissa Hämeen seutukunnissa, mutta toiveikkuudessa on eroa. Odotukset ovat positiivisimmat Hämeenlinnan ja Lahden seutukunnissa ja muita negatiivisemmat Forssan seutukunnassa. Liikevaihdon uskotaan alueella kasvavan, mutta arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat pakkasella, kun koko maan tasolla ollaan lievästi plussan puolella. Seutukunnittain investointiodotukset ovat miinusmerkkiset kaikissa Kanta-Hämeen seutukunnissa. Lahden seutukunnassa ollaan juuri ja juuri plussan puolella. Investointiodotusten kehnous voi kertoa pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen.

EK:n tammikuussa tekemästä suhdannebarometristä ilmenee, että teollisuus- ja rakennusalan yritysten lähikuukausia koskevat suhdannenäkymät ovat parantuneet Hämeessä. Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa paremmat ja teollisuus on valtakunnallisesti hyvässä kasvuvauhdissa. Myös kaupan ja palvelualan yrityksissä pessimismi on vähentynyt. Hämeen kauppakamarin tammikuussa julkaistussa barometrissa 60 % ilmoittaa liikevaihtonsa olleen vuonna 2017 edellisvuotta suurempi. Yritysten arviot liikevaihdon paranemisesta ovat pysyneet edelleen positiivisinä. Lähes joka toinen vastanneista uskoo myös tilauskannan kasvavan seuraavan kuuden kuukauden aikana. Yritysten vientinäkymät ovat suotuisat, ja 32 % vastanneista arvioi viennin kasvavan seuraavien kuuden kuukauden aikana.

Talouden noususuhdanne on näkynyt Hämeen molemmissa maakunnissa päätoimialojen liikevaihdon kasvuna vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä. Suomen taloudella pyyhkii edelleen hyvin, mutta alueelliset erot ovat suuria. Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä liikevaihdon kasvu oli nopeinta Keski-Pohjanmaan (13,3 %), Kainuun (11,4 %) ja Varsinais-Suomen (8,0 %) maakunnissa. Kanta-Hämeessä (5,5 %) ja Päijät-Hämeessä (4,4 %) kasvu jäi koko maan keskiarvon (6,0 %) alapuolelle.

Kanta-Hämeessä kaikkien toimialojen liikevaihdon kasvu oli vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä keskimäärin 5,3 % ja Päijät-Hämeessä 6,2 %. Kanta-Hämeen päätoimialoista liikevaihdon kasvu oli suurinta teollisuudessa (7,7 %) ja rakentamisessa (7,4 %). Tukku- ja vähittäiskauppa kasvoi 4,7 % ja muut palvelut 2,1 %. Päijät-Hämeessä rakentaminen kasvoi keskimäärin 10,2 %, teollisuus 7,8 %, muut palvelut 6,5 % ja tukku- ja vähittäiskauppa 3,0 %.

Tilastokeskuksen mukaan Hämeen ELY-keskuksen alueella aloitti vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä kaikkiaan 1 260 yritystä, mikä on hieman edellisvuotta enemmän (1 %). Vilkkaimmin yrityksiä perustettiin tukku- ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa sekä muussa palvelutoiminnassa. Näistä toimialoista aloittaneiden yritysten määrä kasvoi ammatillisen tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla sekä tukku- ja vähittäiskaupassa. Muussa palvelutoiminnassa yrityksiä aloitti edellisvuoden tahtiin, mutta rakentamisessa aloittaneiden yritysten määrä oli edellisvuotta pienempi. Aloittaneiden yritysten määrä vilkastui edellisvuodesta selvästi myös maatalouden, metsätalouden ja kalatalouden toimialalla, teollisuudessa, informaation ja viestinnän toimialalla ja hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa. Vastaavasti vähennystä oli määrällisesti eniten rakentamisen lisäksi majoitus- ja ravitsemustoiminnassa ja kiinteistöalalla. Seutukuntakohtaisesti tilanne aloittaneiden yritysten määrässä eroaa. Hämeenlinnan seutukunnassa yrityksiä perustettiin selvästi edellisvuotta vilkkaammin (+15 %). Forssan (-21 %) ja Riihimäen (-5 %) seutukunnissa aloittaneiden yritysten määrä oli laskussa. Lahden seutukunnassa yrityksiä aloitti edellisvuoden tahtiin. Myös toimialojen välillä kehityksessä on alueellisia eroja. Starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana vilkastunut Hämeen ELY-keskuksen alueella edellisiin vuosiin verrattuna.

Työmarkkinoiden piristyminen on näkynyt valtakunnallisesti Uusyrityskeskusten asiakasmäärissä, kuten myös Hämeen Uusyrityskeskusten alueella. Myös perustettujen yritysten määrä kasvoi. Uusyrityskeskusten mukaan tilanteessa, jossa työmarkkinat vaikuttavat vetävän hyvin ja yleinen taloustilanne näyttää paremmalta kuin pitkään aikaan, on luontevaa, että perustettujen yritysten määrä on noussut. Yrittäjäksi uskalletaan lähteä nyt myös vakituisesta palkkatyöstä, ja toisaalta niin sanottu pakkoyrittäjyys on selvästi vähentynyt.

Hämeen ELY-keskuksen vuoden 2017 rahoituskatsauksen mukaan yritysrahoituksesta suuri osa kohdistui pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen. Elinkeinorakenteen muutos näkyy yritysrahoituksen kysynnässä ja kohdentumisessa. Viime vuosina kehittämisavustusten asiakaskunta on kokenut melkoisen mullistuksen. Perinteisen teollisuuden ja konepajatoiminnan rinnalle on ilmaantunut paljon palvelu-alojen yrityksiä. Samalla asiakaskunta on laajentunut kattamaan yrityksiä kirjavasti kaikilta toimialoilta muutaman valovoimaisen alan sijaan. Yritystukien lisäksi toimintaympäristön kehittämishankkeina rahoitettiin Kanta-Hämeessä hankkeita, joissa edistetään metallialan yritysten kilpailukykyä ja kehitetään kiertotaloutta Hämeen alueella. Kiertotaloutta tuettiin myös ESR-rahoituksella, kun Lahden ammattikorkeakoululle myönnettiin rahoitusta kiertotalouden koulutuksen edistämiseen Päijät-Hämeessä. Saajakisälli-hankeessa tavoitteena on puolestaan biotalouden ja sen osana puun käytön sekä saateollisuuden edistäminen. Maatalouden heikentynyt taloudellinen tilanne ja viime vuoden heikko kasvukausi ovat vaikuttaneet vuonna 2017 maatalouden investointihalukkuuteen. Erityisesti isoihin lypsykarja- ja kotieläininvestointeihin on

myönnetty vähemmän tukea kuin edellisenä vuonna. Kun edellä mainittujen investointien keskimääräinen tuki yhtä hanketta kohti on huomattavasti keskimääräistä suurempi, investointien väheneminen vaikuttaa merkittävästi myönnettyjen avustusten ja lainojen euromääriin. Salaojitusinvestointien kysyntä kasvoi sateisen kesän johdosta loppuvuodesta. Lisääntyvää kiinnostusta on ollut myös aurinkoenergian tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä puutarhatiloilla kasvutunneleihin. Maaseutuohjelmasta rahoitettiin mm. valokuituverkon rakentamishankkeita. Uutena avauksena rahoitettiin Salpausselkä Geopark-hanke, jossa geomatkailusta kehitetään vetovoimaa matkailuun.

Yritysten tilauskannat ovat kasvaneet suurelta osin ja elinkeinotoiminnan kehittämisen ja investointihalukkuuden suhteen on edelleen näkyvissä piristymisen merkkejä. Useampikin yritys on laajentamassa toimintaa ja avaamassa uusia asiakaskontakteja niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Teollisuudella menee hyvin ja vienti vetää. Telakkateollisuuden vahvat näkymät vaikuttavat alueen yritysten tilauskantaan ja työllistävyyteen (alihankinta). Esimerkkeinä lahtelainen Stalatube investoi 20 miljoonaa, josta 70 prosenttia kohdistuu Suomeen. Kapasiteetti ja työpaikat Lahdessa lisääntyvät. Raute on saanut noin 23 miljoonan euron arvoiset tilaukset Metsä Groupiin kuululta Metsä Wood -liiketoiminta-alueelta. Kanta-Hämeen suurimman yksityisen työnantajan viime vuosien strategiset kasvuinvestoinnit Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3-linjaan turvaavat työpaikkojen pysymistä jatkossakin.

Lahden eteläisen kehätien ja sen tulevien liittymäalueiden rakentaminen tuo investointeja ja työpaikkoja. Logistiikkatoimiala on keskittynyt alueelle, ja kehätien ym. hankkeiden vuoksi tämän suuntainen kehitys tulee jatkumaan. Käynnissä ja suunnitteilla olevat monet kaavoitus- ja rakennushankkeet tukevat rakennusalan yritystoimintaa, työllisyyttä ja uutta asumista alueelle.

Biotekniikan alalla ovat käynnissä mm. Heinolan Biosta monex -bioraaka-aineen hyödyntämiskonseptin kehittämishanke sekä biotuhkan hyödyntämiseen liittyvä hanke. Energiapuun kysyntä ja tuotanto lisääntyvät Lahdessa ja lähialueilla tulevaisuudessa merkittävästi. Alueella toteutettiin selvitystyö, jossa etsittiin ratkaisuja kasvavaan energiapuutarpeeseen Lahden seudulla. Biopolttoainetarve tulee olemaan tulevaisuudessa suuri, kun esim. Lahti Energian Kymijärvi III -biovoimalan toiminta käynnistyy vuonna 2019.

Elintarviketeollisuudessa ja viljatoimialalla mennään kovaa vauhtia eteenpäin. Alkutuotannon, elintarviketeollisuuden, elintarvikkeiden kaupan ja ravitsemistoiminnan sisältävä ruokaketju on merkittävä tulojen ja työllisyyden tuoja Hämeessä. Alueelta löytyy teollisuudelle sopivaa infrastruktuuria ja maataloudelle suotuisat olosuhteet. Sijainti takaa myös logistiikkaketjujen toimivuuden. Kanta-Hämeessä sijaitsee kaksi merkittävää meijeriteollisuuden yksikköä. Valion Riihimäen meijerillä viime vuonna

valmistuneeseen välipalatehtaaseen on investoitu 170 miljoonaa euroa. Arlan yhteistyömeijeri Hämeenlinnan Osuusmeijeri valmistaa ja pakkaa muun muassa merkittävän osan Arlan tuotemerkin alla myytävistä luomutuotteista. Forssan seudulla sijaitsevat suurimpien suomalaisten lihatalojen, Atrian ja HKScanin tuotantolaitokset. Päijät-Hämeen viljaklusteri on Suomen suurin viljaketjun toimijoiden yhteistyöverkosto ja suuri viljankäyttäjä. Viljaklusterin viime vuosien investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Toimialan kehitysnäkymät näyttävät varsin valoisilta. Esimerkiksi Fazer on investoinut viime vuosina paljon ja investoinnit jatkuvat. Puhtikaurasta tunnettu Viipurilainen Kotileipomo on suunnannut vientimarkkinoille Oatlaws-brändillä. Gluteenittomien tuotteiden kuluttajakysynnän kasvu on aiheuttanut positiivisia paineita Vuohelan Herkku Oy:ssä ja uusi leipomo valmistuu syksyllä 2018. Alueella ostetaan ja jalostetaan viljojen lisäksi myös useita erikoiskasveja. Riihimäkeläinen TransFarm Oy viljelyttää kuminaa, ja vie kaiken ostamansa tavaran ulkomaille. Markkinaosuus maailman kuminakaupasta on noin 20 prosenttia. Kankaisten Öljykasvit kylmäpuristaa rypsiä Virgino-öljyä Turengissa. Tulevaisuuden maataloutta edustaa Tammelaan valmistunut Suomen suurin sirkkakasvatamo. Alaa edistetään Kasvua Hämeessä maa- ja elintarviketeollisuuden kehittämissuunnitelmassa. Ohjelmaa rahoittaa Hämeen ELY-keskus ja sitä koordinoi MTK Häme. Hanke tähtää alan yritysten toimintaedellytysten merkittävään kehittämiseen.

Hämeessä on monipuoliset mahdollisuudet edelleen lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua ja myös alan työpaikkojen määrää. Matkailu Hämeeseen on kotimaanmatkailupainoiteista, mutta hiihdon MM-kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkailijoiden osuutta myös jatkossa. Esim. kiinalaisten matkailijoiden määrän alueella on kasvanut ja Kiinan markkinoihin panostetaan. Tulevan talviolympiakaupungin Kiinan Zhangjiakoun edustajat ovat vierailleet Lahdessa luomassa yhteistyötä ja verkostoa yritysten kanssa. Tarkoitus on saada suomalaista ja lahtelaista tapahtuma- ja yritysosaamista maailmalle. Suunnitelmia liittyy myös talviurheiluvälineiden vientiin, teknologian toimittamiseen infrahankkeisiin ja valmennusta. Molemmissa maakunnissa on lisätty matkailuun liittyvää yhteistyötä. Iittiin rakennettava KymiRingmoottoriurheilukeskus on saanut järjestettäväkseen vuoden 2019 ratamoottoripyöräilyn MotoGP-kilpailuja. Kilpailujen merkitys alueen matkailuelinkeinolle arvioidaan suureksi. Esimerkiksi hiihdon MM-kisojen taloudellinen vaikutus oli noin 25 miljoonaa euroa. Silloin rahaa valui paljon maakunnan ulkopuolelle, koska Lahden alueella ei ole tarpeeksi majoituspaikkoja.

Kauppan alalla Hämeenmaa suunnittelee Prismaa Heinolaan. Investointi toisi mukaan yli sata työpaikkaa. Hoiva-alalla yksityiset toimijat ovat vahvistaneet ja vahvistavat asemiaan perustamalla ja ostamalla uusia yksiköitä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan yritysten odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat Hämeessä positiiviset Forssan seutukuntaa lukuun ottamatta. Myös päätoimialojen yritysten henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä molemmissa maakunnissa. Päijät-Hämeessä kasvu oli keskimäärin 2,2 % ja Kanta-Hämeessä 1,6 %. Molemmissa maakunnissa voimakaimmin kasvoi rakentaminen.

TE-toimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrän kasvu on jatkunut niin viime vuonna kuin alkuvuoden aikana. Työvoiman kysyntää ja kasvua avoimien paikkojen määrässä on ollut rakentamisessa ja teollisuudessa (metalli), mutta myös monissa muissa ammateissa. Paikat lisääntyivät edellisvuodesta määrällisesti eniten seuraavissa ammateissa: puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät, rahdinkäsittelijät- ja varastotyöntekijät, lähihoitajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, rakennusalan avustavat työntekijät, rakennussähköasentajat, maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, muoviteollisuuden prosessityöntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, sosiaalityön erityisasiantuntijat, talonrakentajat, toimisto- ja laitossiivoojat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat ja muut teollisuuden kokoonpanijat.

Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, myynnin tehtäviin (myyjät, myyntiedustajat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät), rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, toimisto- ja laitossiivoojille, avustaville keittiötyöntekijöille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, sairaanhoitajille, hitsaajille ja kaasuleikkaajille ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijöille.

Avoimien työpaikkojen määrän kasvaessa puheet rekrytointi- ja kohtaanto-ongelmista ovat pinnalla. Hämeessä rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus oli vuonna 2017 keskimäärin 36 prosenttia. Osuus kasvoi selvästi edellisistä vuosista, jolloin liikuttiin noin 20 prosentin tuntumassa. Myös tuorein pk-yritysbarometri raportoi ongelmista työvoiman saatavuudessa. Työvoiman saatavuusongelma työllistämisen esteenä oli Päijät-Hämeessä korkeampi kuin Kanta-Hämeessä. Päijät-Hämeessä tilanne oli myös maan keskiarvoa heikompi. Hämeen kauppakamarin barometrin mukaan yritystoimintaa rajoittaa yhä enemmän ammattitaitoisen työvoiman puute. Forssan seudulta joka toinen vastanneista yrityksistä piti työvoiman saatavuutta toiminta-alueellaan heikkona. Vastaava luku Lahden seudulla on 45 % ja Hämeenlinnan seudulla 33 %. Erityisesti Forssan ja Lahden seuduilla yritystoimintaa rajoittaa ammattitaitoisen työvoiman puute ja Hämeenlinnan seudulla riittämätön kysyntä.

Työvoiman heikon saatavuuden vuoksi näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä muualle osaavan työvoiman perässä. Vaihtoehtoisesti yritykset voivat sijoittaa toimintonsa eri paikkakunnalla sijaitsevaan toimipisteeseen. Vaikeudet osaavan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittumista alueelle. Haastetta lisää, että eri alueet kilpailevat samoista osaajista. Metallialalla työvoimapulaa lisää länsirannikon metalliyritysten imu ja noususuhdanne.

Pätevyysvaatimusten tiukentuminen esimerkiksi kuljetus-, sosiaali- ja rakennusalalla on tuonut haasteita työpaikkojen täyttämiseen. Lastensuojelun sijaispulaa yritetään helpottaa sallimalla tietyin edellytyksin myös avoimessa yliopistossa opiskelleiden palkkaaminen. Akuuteimmat ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat edelleen metallialalla. Alan koulutuksia on toteutettu ja ollaan toteuttamassa, mutta niihin on ollut haasteellista löytää osallistujia. Lähihoitajista on paikoittain pulaa. Vanhus- ja hoiva-suuntaukset työllistävät, mutta lastenhoitoon suuntautuneita on liian paljon.

Akuutteihin työvoiman kysynnän tarpeisiin on vastattu mm. räätälöidyillä rekrytointikoulutuksilla, joita on toteutettu yritysten kanssa aikaisempaa enemmän. Koulutuksia on menossa tai haussa esim. sähköteollisuuden kokoonpanossa, elintarviketeollisuudessa, verhoilussa, betonielementtien suunnittelussa, varastoalalla ja sairaalahuollossa. Myös Hollolaan tämän vuoden aikana avautuvaan Matkakeitaaseen haetaan henkilöstöä rekrykoulutuksella. Neuvotteluja on käyty mm. leipomoalaa, rakennuspeltiseppiä, yhdistelmäajoneuvonkuljettajia, laitoshuoltajia ja kaupallisia tuottajia koskien. Omaehtoinen koulutus vetää edelleen hyvin.

Työvoimaa on yleisesti hyvin tarjolla, mutta työttömänä olevien osaamistaso ei aina kaikilta osin vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Osaaminen voi olla vanhentunutta eikä halukkuutta uudelleen kouluttautumiseen ole tai halukkuus työhön on heikolla tasolla. Työvoiman saatavuusongelmien taustalla on usein myös riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat entisestään korostumaan. Matalan koulutustason tehtäviä on aina vain vähemmän tarjolla ja toisaalta erityisosaamisella on jatkuvaa kysyntää. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat esiin asenteeseen liittyvät kysymykset. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis kouluttamaan tehtävään sopivaksi. Yritysten tarpeet voivat olla spesiaaleja ja siksi yrityskohtaisille koulutuksille on kysyntää. Joillain aloilla perustutkinnot nähdään alalietututkintoina, ja varsinkin ammattitaito opitaan töissä. Moniosaamisen tarve korostuu entisestään, eikä yhdellä tutkinnolla tai tutkinnon osalla pystytä aina vastaamaan työelämän tarpeisiin. Työvoiman saatavuuden turvaamisessa tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän yksilöllisiä opintopolkuja ja yrityksille yrityskohtaisia ratkaisuja. Tärkeää on myös, että koulutukseen hakeutunut ymmärtää ja tietää koulutukseen lähtiessään am-

matin reunaehdot eli mitä työ käytännössä on. Esimerkiksi, että työhön kuuluu vuorotyötä ja matkustamista. Haaste onkin, sijoittuuko nuori tai muu valmistunut koulutuksen jälkeen sille alalle, josta on valmistunut.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometriarvion mukaan ongelmat työvoiman saatavuudessa painottuvat edelleen teollisuuteen, rakentamiseen sekä sosiaali- ja terveysalalle. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammattajeja: rakennusinsinööri, koneenasettajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, talonrakentajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, rakennusalan työnjohtajat, muut sähköasentajat, sähkö- ja automaatioinsinööri, putkiasentajat, rakennussähköasentajat, betonirakentajat ja raudoittajat, ohutlevysepat, muurarit, kirvesmiehet ja rakennuspuusepat, muut rakennustyöntekijät, kattoasentajat ja -korjaajat, lattianpäällystystyöntekijät, eristäjät, ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajat. Sosiaali- ja terveysalan ammatteja, joissa on pulaa työvoimasta, ovat mm. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, suuhygienistit ja lähihoitajat. Muita ammatteja, joissa arvioitiin olevan pulaa hakijoista, olivat mm. kääntäjät, tulkit ja kielitieteilijät, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat sekä kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat. Kaikkiaan Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 44 ammattinimikkeessä. Tämä vastaa syksyllä tehtyä arviota, mutta trendinä on ammattien määrän kasvu jo pidemmän aikaa. Tämä tukee myös muita viime aikojen selvityksiä.

Arvioissa on alueellista vaihtelua. Seutukunnittain työvoimapula-ammattajeja havaittiin Forssan seutukunnassa 16, Hämeenlinnan seutukunnassa 29, Lahden seutukunnassa 43 ja Riihimäen seutukunnassa 13. Myös ammattien sisällä on vaihtelua, eikä Hämeen tarkastelu kokonaisuutena anna kuvaa seutukuntien tilanteesta. Yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, hammaslääkäreistä sekä koneenasettajista ja koneistajista on pulaa kaikissa seutukunnissa. Pula hakijoista voi olla määrällistä, jolloin hakijoita tehtäviin ei ole. Kyse voi kuitenkin olla myös laadullisista ongelmista, jolloin osaaminen ei vastaa työnantajien tarpeita (esim. osaamisvajeet, vähäinen työkokemus).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Työttömyyden lasku alkoi Hämeessä monia ELY-alueita aikaisemmin, mutta on sittemmin hidastunut. Työttömien määrän vähentyessä uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut. Työttömyyden rakenteelliset ongelmat sekä kohtaantongelmat ovat edelleen merkittäviä.

Työttömyyden näkymien arvioidaan koko alueella sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu hyvin. Työttömien määrä laskee sekä parantuneiden työtilaisuuksien, mutta myös lisääntyvän opiskelun vuoksi. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat voivat entisestään korostua, vaikkakin esimerkiksi pitkään työttömänä olleiden määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä ripeämmin. Hankalammin työllistyvät korostuvat työttömien joukossa. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen sijainti ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää. Työttömänä olevia voi olla kokonaan ilman ammatillista koulutusta tai osaaminen on vanhentunut, mutta henkilö ei ole esim. iän puolesta tai muusta syystä valmis kouluttautumaan.

Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, on vähentynyt. Laajan työttömyyden lasku johtuu tällä hetkellä ELY:n tasolla työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä. Vuonna 2017 palveluissa olevia oli keskimäärin saman verran kuin vuotta aiemmin ja alkuvuoden aikana palveluissa olevien määrä on hieman kasvanut. Palveluissa olevien määrässä on seutukuntakohtaisia ja palvelukohtaisia eroja. Aktivointiasteeseen laskettavista palveluista omaehtoisessa opiskelussa ja kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä on kasvanut, mutta esimerkiksi työvoimakoulutuksessa olevien määrä on vähentynyt. Yt-neuvotteleja käydään eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Lomautusten määrä on edelleen laskussa. Sekä miesten että naisten työttömyys on vähentynyt. Miesten työttömyys aleni pitkään naisia nopeammin, mutta alkuvuoden aikana naisten työttömyys on vähentynyt miehiä nopeammin. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä.

Työttömien työnhakijoiden määrä väheni vuonna 2017 nopeimmin Forssan ja Riihimäen seutukunnissa. Lahden ja Hämeenlinnan seutukunnissa lasku oli hitaampaa. Sama kehitys on jatkunut alkuvuoden aikana. Erot työttömyysasteissa alueen sisällä ja varsinkin maakuntien ja kuntien välillä ovat edelleen suuret, vaikka Kanta-Hämeen puolella erot ovat tasoittuneet. Työttömyysaste Kanta-Hämeessä oli helmikuun lopussa 9,6 % ja Päijät-Hämeessä 13,6 %. Kanta-Hämeen puolella seutukunnittaiset työttömyysasteet olivat seuraavat: Hämeenlinnan seutukunta 10,1 %, Forssan seutukunta 10,1 % ja Riihimäen seutukunta 8,3 %. Työttömyysasteeseen vaikuttaa myös alueen työvoiman määrä, jonka lasku on ollut Forssan seutukunnassa hieman nopeampaa kuin Hämeen muissa seutukunnissa. Muutamissa Hämeen pienimmistä kunnista työttömyysasteessa lähestytään jo lähes täystyöllisyyttä. Helmikuussa työttömyysaste oli Lopella 6,4 % ja Hausjärvellä 6,8 %. Alueen korkein työttömyysaste on Lahdessa, helmikuussa 15,0 %. Tämä on suurten kaupunkien joukossa toiseksi korkein.

Myös nuorten työttömyyden lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrän lasku johtuu nimenomaan työttömänä työnhakijana olleiden määrän vähentymisestä, sillä aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa olevien nuorten määrä on vähentynyt. Lahden seutukunnassa nuorten työttömyysaste on edelleen selvästi Kanta-Hämeen seutukuntia korkeampi. Helmikuussa alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli Lahden seutukunnassa 18,1 %, Hämeenlinnan seutukunnassa 14,2 %, Forssan seutukunnassa 12,6 % ja Riihimäen seutukunnassa 12,0 %. Hämeestä lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrä on vähentynyt vuoden 2016 loppupuolelta alkaen. Myös yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä kääntyi laskuun vuoden 2017 aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 35 prosenttia. Osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille arvioidaan helpottuneen. Myös omaehtoisessa opiskelussa aloittaneiden yli vuoden työttömänä olleiden henkilöiden määrä on kasvussa ja moni on löytänyt väylänsä tätä kautta.

Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulee korostumaan. Kohtaanto-ongelmat työmarkkinoilla jatkuvat, eikä työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Osaltaan työttömyyttä ylläpitää myös se, ettei työttömällä ole halua alanvaihtoon tai ettei ole mahdollisuutta tai halua siirtyä toiselle paikkakunnalle työn perässä. Eri tehtävistä irtisanotut ja varsinkin ikääntyneet pitkään samaa työtä tehneet voivat työttömäksi jäätyään olla tilanteessa, ettei osaaminen enää vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Joillakin aloilla irtisanottujen osaaminen on voinut olla hyvinkin spesiaalia.

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa edelleen työllistämispalveluja. Maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono, muodostavat haasteellisen asiakasryhmän. Tilanne on harmillinen, sillä monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Hämeessä helmikuun lopussa 25,6 %, mikä on maan keskiarvoa enemmän.

Lahden seutukunta

Asikkala, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Heinola ja Sysmä

Lahden seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 201 291 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 394 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 306.

Lahden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuudet liittyvät monipuoliseen elinkeinorakenteeseen, pk-yritysvaltaisuuteen, sijaintiin ja saavutettavuuteen. Teollisuus on ollut perinteisesti vahva elinkeino, mutta monien alojen rakennemuutoksen myötä palvelualat ovat vahvistuneet. Monipuolinen elinkeinorakenne ja pk-yritysvaltaisuus, niin palveluissa kuin teollisuudessa, leimaa aluetta. Tämä vahvuus tukee myös käynnissä olevassa rakennemuutoksessa. Monipuolinen elinkeinorakenne vahvistaa alueen muutosjoustavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Yhtenä elinkeinorakenteen taustatekijänä on vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme eli Lahden seutukunta on myös maan vahvin perheyrittäjämaakunta. Perheyrittäjien osuus alueen yritysten henkilöstöstä on yli 55 prosenttia. Suurimpia perheyrittäjiä ovat liikevaihdoltaan Versowood, Koskisen konserni ja L-Fashion Group. Alueella toimii myös suuria, valtakunnallisesti merkittäviä perheyrittäjiä, kuten Fazer ja Wihuri-Wipak.

Maakunnan kehittämisen kärkitoimialoja ovat cleantech, muotoilu- ja hyvinvointipalvelut, jonka painotus on liikunnassa. Vahvuuksia löytyy myös matkailun edelleen kehittämisestä, kuten järvi- ja luontomatkailu. Puhdas suurjärvi Päijänne tarjoaa erinomaisia luontomatkailun kehittämismahdollisuuksia. Matkailijavirtoja halutaan kasvattaa ja esim. kiinalaisturistien määrä on kasvussa. Alueella on vahvoja elintarviketeollisuuden yrityksiä, ja Päijät-Hämeen viljaklusteri on Suomen suurin viljaketjun toimijoiden yhteistyöverkosto. Omaehtoisesti käynnistynyt viljaklusteri on kattavuudessa jopa kansainvälisesti poikkeuksellinen ja tarjoaa ensiluokkaisen tilaisuuden vilja-alan osaamisen kehittämiseen ja uusien kasvumahdollisuuksien luomiseen. Klusteriin kuuluvat

suuret lahtelaiset viljanostajat Fazer mylly ja Viking Malt. Alue on kansallisesti merkittävä vilja-alan keskittymä, ja myös elintarvikeviljan jatkojalostuksen painopiste on siirtynyt Päijät-Hämeeseen.

Lahden seutua on profiloitu vahvana cleantech-osaamisen alueena ja Lahti on mukana pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa yhteisessä vuonna 2016 perustetussa Smart & Clean säätiössä. Tämä on valittu strateginen painopistealue, ja sen kehitykselle on paljon mahdollisuuksia. Alue on myös saanut imagoa kestäväen kehityksen edelläkävijänä. Smart & clean -liiketoiminnan kasvulle luodaan erityisesti Lahden seudulla määrätietoisesti edellytyksiä. Osaamista voisi viedä myös ulkomaille.

Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Poikittaisissa maanteyhteyksissä sekä myös rataverkossa olisi parannettavaa. Yhteydet ennen muuta pääkaupunkiseudulle ovat Suomen parhaimpia. Samoin etäisyys Varsinais-Suomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä vahvuus tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuudet ja yhteydet lisäävät alueen vetovoimaa asuinpaikkana, mutta kasvu on ollut odotettua niukempaa. Viime vuosina alueen väestönmuutos on ollut lievästi negatiivinen. Väestön keskittyessä yhä harvemmille alueille on lasku useimpiin muihin maakuntiin verrattuna ollut kuitenkin vähäistä. Metropolialueen vaikutukset ovat näkyneet odotettua laimeampana. Haasteena on saada alue kasvun uralle ja houkutelua uusia asukkaita. Logistisen sijainnin paranemisen sekä elinkeinoelämän ja työllisyyden edelleen parantumisen toivotaan mahdollistavan väestökasvua jatkossa. Painetta talouteen tuottaa, että alueen väestön keski-ikä on maan keskiarvoa korkeampi, ja noussut useita maakuntia nopeammin. Työikäisten osuus väestöstä on laskenut nopeasti. Haasteena on ylläpitää monipuolisia palveluita erityisesti kasvavan vanhusväestön tarpeita vastaavaksi. Vapaa-ajanasukkaiden määrä alueella on suuri. Tämä tuo mukanaan vireyttä erityisesti kesäaikaan, mutta enenevästi myös ympärivuotisesti.

Alueen kannalta merkittävä piristysruiske on rakennusvaiheessa oleva Lahden eteläinen kehätie ja sen tulevat liittymäalueet. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Tien rakentaminen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä ja esimerkiksi seudun logistiikka-aluesuunnitelmat saavat kiihtyvää tukea. Rakentamisella on myös suuri työllistävä vaikutus. Suurimmillaan vaikutus on vuonna 2019, jolloin koko vuoden projektissa on mukana yli 700 henkeä.

Alueella on vahva ja verkottunut ammattikorkeakoulu (LAMK) ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, joilla on merkittävä rooli yritys yhteistyön kehittäjänä. Yritysten t&k-panostuksissa alue on hivenen valtakunnallisen mediaanin yläpuolella. Lahden ammattikorkeakoulun siirtyminen osaksi LUT-Groupia (Lappeenrannan teknil-

linen yliopisto) tulee olemaan alueelle piristysruiske Lahden muuttuessa yliopistokaupungiksi. Yliopiston toiminta Lahdessa vahvistuu ja tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaa Lahdessa lisätään, sekä DI- että KTM-koulutuksessa. Myös tutkimusresurssit Lahdessa lisätään. Yliopistotasoisten opiskelupaikkojen lisääntymisen toivotaan myös lisäävän koulutettua ja yrittäjähenkistä työvoimaa Lahdessa. Lahden ammattikorkeakoulun uusi kampus valmistuu tämän vuoden aikana Isku Centerin alueelle. Alueelle on viime vuosina sijoittunut uusia yrityksiä, ja Isku Centeristä on kehitymässä Lahden mittakaavassa suuri toimisto-/työpaikkakeskittymä. Ammattikorkeakoulun muuton jälkeen alueesta muodostuu entistä merkittävämpi osaamis- ja korkeakoulu keskittymä.

Kaavoitustyössä trendinä nähdään aika selvästi strateginen suunnittelu. Kunnat tekevät strategisia yleiskaavoja ja yhä useampi kaupunki on siirtymässä Lahden kaupungin mukaiseen jatkuvaan yleiskaavaan, jota teemoittain uusitaan kerran valtuustokaudessa. Päijät-Hämeen uusi maakuntakaava 2014 kumoaa ympäristöministeriön 11.3.2008 vahvistaman Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2006. Maakuntakaavasta oli jätetty Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 10 valitusta, jotka eivät johtaneet muutostarpeisiin. Lisäksi yksi valitus on tehty KHO:lle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan Lahden seutukunnassa olevan nykyhetkeä paremmat sekä puolen vuoden että vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-barometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset. Alueen suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku +36 on koko maan tasolla ja sama kuin viime syksynä. Yhä useampi yritys ennakoii suhdanteiden paranevan tai pysyvän vähintään ennallaan. Suhdanteiden heikkene mistä ennakoivien osuus on syksyä pienempi. Alueella on nyt eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (43 %), kun viime syksynä asemansa säilyttämään pyrkiviä oli niukka enemmistö. Pk-yritysten pahimpana kehittämisen esteinä nähdään kilpailutilanne, kustannustaso, resurssitekijät ja yleinen suhdannetilanne/taloustilanne.

Tilastokeskuksen mukaan Lahden seutukunnassa aloitti yrityksiä vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuoden tahtiin (+0,1 %). Yrityksiä aloitti eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa ja muussa palvelutoiminnassa. Kehityksessä oli toimialojen välillä selviä eroja. Määrällisesti aloittaneiden yritysten määrä kasvoi eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, teollisuudessa, hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa sekä informaation ja viestinnän toimialalla. Vastaavasti vähennystä edellisvuodesta oli eniten majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, kiinteistöalan toiminnassa ja taiteen, viihteen ja virkistyksen toimialalla.

Starttirahalla aloittaneiden määrä on ollut alkuvuoden aikana jonkin verran edellisvuotta suurempi.

Lahden eteläisen kehätien ja sen tulevat liittymäalueiden rakentaminen tuo mukanaan investointeja ja työpaikkoja. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Eteläisen kehätien rakentaminen on pääurakoitsijoiden arvion mukaan jopa 180 milj. euron mahdollisuus alihankkijoille. Kehätien rakentaminen hyödyttää myös Hollolaa. Konsulttiyhtiö Sitowise arvioi tekemässään kehätien varren liikenneverkko selvityksessä, että Hollolaan voisi syntyä vuoteen 2025 mennessä runsaat 1 000 uutta työpaikkaa. Hollola on jo aloittanut kehätien varren hyödyntämisen Soramäen liittymän ympäristöstä, jonne on avattu Hopeakallion ja Paassillan yritysalueet. Seuraavaksi Hollola aikoo kaavoittaa tieyhteyden Nostavan liittymästä logistiikkakeskuksen käyttöön varatulle alueelle.

Logistiikkatoimiala on keskittynyt alueelle ja kehätien ym. hankkeiden vuoksi tämän suuntainen kehitys tulee jatkumaan.

Alueen sisällä pitkään rakennemuutoksesta kärsinyt Heinola investoi seuraavien 5–6 vuoden aikana yksinomaan koulujen rakentamiseen reilut 62 miljoonaa euroa ja lisäksi rahaa käytetään 7 miljoonaa euroa jätevedenpuhdistamon rakentamiseen sekä 3,5 miljoonaa keskustan ilmeen kohentamiseen ja Lintutarhan uudisrakennukseen. Kaikkienensa kaupungin investoinnit nousevat siltaremontti mukaan lukien noin 75–80 miljoonaan euroon. Yksityiset teollisuuden, kaupan ja talorakentamisen sekä väylärakentamisen investoinnit mukaan lukien kokonaissumma nousee jopa 200 miljoonaan euroon ilman Vierumäen Tamppilahdelle kaavailtuja valtavia investointeja. Kuusakoski Oy:n uusi alumiiniuuni on yksi mittavista viime aikojen investoinneista Heino-lassa.

Lahden alueen toimitilamarkkinoiden kehitystä on pitkään leimannut kiinteistöjen saneeraaminen asuin- ja toimitilakäyttöön. Suunnitteilla olevina investointeina Investointi- ja toimitilamarkkinakatsauksessa 2018 nostetaan esiin mm. seuraavat: Kujalan logistiikkakeskus, Kansanopiston päärakennuksen saneeraus hotelli- ja yrityskäyttöön, Mytjäisten varikkoalueen saneeraus- ja täydennysrakentaminen, monacolaisen sijoittajan pohjaveden pullottamo, Mukkulan hotelli, Nostavan logistiikka- ja yritysalue (Hollola), Tuuliharjan liittymäalueen toimitilarakentaminen sekä Pennalan logistiikkakeskuksen laajentuminen (Orimattila) ja Iskun Paavolan liikekiinteistön jalostus asuinkäyttöön. Käynnissä on edelleen suuria koulujen, päiväkotien ja monitoimitalojen perusparannushankkeita sekä pääterveysaseman uudistaminen. Päijät-Hämeen keskussairaala uudistetaan 130 miljoonalla eurolla.

Yritysten tilauskannat ovat kasvaneet suurelta osin ja elinkeinotoiminnan kehittämisen ja investointihalukkuuden suhteen on edelleen näkyvissä piristymisen merkkejä.

Useampikin alueen yritys on laajentamassa toimintaa ja avaamassa uusia asiakas-kontakteja niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Teollisuudella menee hyvin ja vienti vetää. Myös telakkateollisuuden vahvat näkymät vaikuttavat alueen yritysten tilauskantaan ja työllistävyyteen (alihankinta). Tavoitteena saada paikallisia yrityksiä mukaan telakoiden tilauksiin, jotka nyt työllistävät Länsi-Suomen alihankintayritykset. Lahden seudun yritykset tekevät yhteistyötä meriklusterin muodossa, jonka avulla ne voivat tarjota telakoille suurempia kokonaisuuksia kuin yksinään. Alueella uskotaan, että kotimaisen telakkateollisuuden kautta on mahdollisuus luoda pohjaa myös vientiin. Myös rakennusteollisuudella (betoni ja puurakentaminen) menee hyvin .

Esimerkkeinä investoinneista lahtelainen Stalatube investoi voimakkaasti kasvuun ja kansainvälistymiseen seuraavan kahden vuoden aikana. 20 miljoonan euron investoinneista 70 prosenttia kohdistuu Suomeen. Suomessa Stalatube keskittää toimintansa yhteen toimipisteeseen Lahdessa ja kasvattaa kapasiteettiaan. Investointi lisää työpaikkoja Lahdessa. Heinolassa Vierumäellä betonialalla toimiva Betsset aikoo lähivuosina investoida 2–3 miljoonaa euroa laajennuksiin. Vierumäen tehtaalle syntyy 20 uutta työpaikkaa. Tällä hetkellä Vierumäen tehdas työllistää 99 ihmistä. Versowood hankkii Vierumäen sahalleen kaksi suurta OTC-kanavakuivaamoja. Investointi mahdollistaa tuotannon kasvattamisen ja parantaa kuivauslaatua. Raute on saanut yhteensä noin 23 miljoonan euron arvoiset tilaukset Metsä Groupiin kuuluvalta Metsä Wood -liiketoiminta-alueelta. Keväällä Heinolaan on tulossa uusi teollisuuslaitos, kun HTM yhtiöt perustaa entiseen parkettitehtaaseen uuden yksikön. Lahteen suunniteltu vedenpullottamo etenee. Suunnitelmia työstetään parhaillaan sekä käydään neuvotte-luja jakelijoiden kanssa. Huonekaluvalmistaja Iskun hanke keskittää huonekalutuotantonsa Mukkulaan valmistuu lopulta alkuvuodesta 2018.

Stora Enso Packaging Oy:n Heinolan tehtaan alasajo on konkretisoitunut. Tuotantoa on vähitellen ajettu ylös ja hiljalleen Lahdessa valmistetaan se, mitä Heinolassa ja Lahdessa tehtiin aiemmin erikseen. Lisäksi Lahteen on hankittu uusi aaltopahvikone, joka muodosti ison osan yhteensä noin 19 miljoonan euron investoinnista aaltopahvi-tuotantoon. Myös tehdasrakennusta laajennettiin. Stora Enson Heinolan tehdas työllisti ennen alasajoa noin 130 ihmistä.

Biotekniikan alalla Biosta monex -bioraaka-aineen hyödyntämiskonseptin kehittämis-hanke sekä biotuhkan hyödyntämiseen liittyvä hanke ovat käynnissä. Vuoden 2018 loppuun mennessä nähdään, onko kaavailtuja tuloksia saatavissa. Biolaitoshankkeen tavoitteena on rakentaa Heinolaan 90–100 miljoonaa euroa maksava biolaitos, joka hyödyntää metsä- ja peltojätteitä. Mikäli hanke toteutuu kaavailujen mukaisesti, sen arvioidaan myötävaikuttavan neljän uuden yrityksen ja 40 uuden työpaikan syntymi-seen. Biotuhkahankkeen tavoitteena on 3–4 miljoonaa euroa maksavan rakeistamis-laitoksen valmistuminen Heinolaan. Uusia työpaikkoja arvioidaan syntyvän viisi.

Energiapuun kysyntä ja tuotanto lisääntyvät Lahdessa ja lähialueilla tulevaisuudessa merkittävästi. Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy toteutti yhteistyökumppaneidensa kanssa selvitystyön, jossa etsittiin ratkaisuja kasvavaan energiapuutarpeeseen Lahden seudulla. Biopolttoainetarve tulee olemaan Lahden seudulla tulevaisuudessa suuri, kun esimerkiksi Lahti Energian Kymijärvi III -biovoimalan toiminta käynnistyy vuonna 2019.

Alueelle tärkeällä viljatoimialalla viime vuosina tehdyt investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Mm. tietoisuuden leviäminen kuluttajamarkkinoilla kauran terveysvaikutuksista sekä käsityöläisöluiden kasvava kysyntä ja pienpanimobuumi ovat luoneet viljatoimialalle niin koti- kuin vientimarkkinoillakin uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tämä on osattu ennakoida alueen yritysten tuotekehityksessä. Yritykset ovat onnistuneet tuotekehityksen ja muotoilun avulla uudistamaan perinteisiä elintarviketuotteita sekä nostamaan niiden jalostusarvoa. Toimialan kehitysnäkymät näyttävät varsin valoisilta. Viljaklusterilla menee hyvin ja kaurabuumi senkun vahvistuu. Fazer on investoinut viime vuosina paljon ja investoinnit jatkuvat. Hapankorppuleipomom yhteydessä alkaa välipalavalmistus. Puhtikaurasta tunnettu Viipurilainen Kotileipomo on suunnannut vientimarkkinoille Oatlaws-brändillä. Vuohelan Herkku Oy siirtää tuotantonsa Lahden Jokimaalle, kun uusi, moderni leipomo valmistuu syksyllä 2018. Uusi 6 000 neliön tuotantotila tulee työllistämään noin 80 henkilöä. Gluteenittomien tuotteiden kuluttajakysynnän kasvu on aiheuttanut jo muutaman vuoden ajan positiivisia paineita Vuohelan Herkku Oy:ssä.

Alueella on monipuoliset mahdollisuudet edelleen lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua. Myös matkailun työllistävä vaikutus on kasvanut. Matkailu Hämeeseen on kotimaanmatkailupainotteista, mutta hiihdon MM-kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkailijoiden osuutta myös jatkossa. Kiinalaisten matkailijoiden määrän alueella on kasvanut ja Kiinan markkinoihin panostetaan. Lahti Regionin mukaan kiinalaisten yöpymiset Päijät-Hämeessä kasvoivat useilla tuhansilla. Tavoitteena on, että matkanjärjestäjät ottaisivat myyntiin Lahden alueen matkailutuotteita omille markkinoilleen. Lahti Region on esim. avannut Visit Lahden virallisen tilin Kiinan yhteen suurimpaan sosiaalisen median kanavaan Weiboon. Lahti tähtää myös Kiinan urheilumatkailumarkkinoille. Tulevan talviolympiakaupungin Kiinan Zhangjiakoun edustajat ovat olleet Lahdessa tutustumassa konseptiin ja luomassa yhteistyötä ja verkostoa Lahden ja lahtelaisten yritysten kanssa. Tarkoitus on saada suomalaista ja lahtelaista tapahtuma- ja yritysosaamista maailmalle. Suunnitelmia liittyy myös talviurheiluvälineiden vientiin, teknologian toimittamiseen infrahankkeisiin ja valmennusta. Alueiden vahvuuksien analyysissä Päijät-Hämeen kapea-alaisena erikoisuutena nähdään moottoriurheilutapahtumat. Vuotuisen kansainvälisen tapahtuman lisäksi maakunnassa järjestetään alan messuja. Iittiin rakennettava KymiRing-moottoriurheilukeskus on saanut järjestettäväkseen vuoden 2019 ratamoottoripyöräilyn MotoGP-kilpailuja.

Sopimus MotoGP-sarjan kanssa on viisivuotinen. Kilpailujen merkitys alueen matkailuelinkeinolle arvioidaan suureksi. Esimerkiksi hiihdon MM-kisojen taloudellinen vaikutus oli noin 25 miljoonaa euroa. Silloin rahaa valui paljon maakunnan ulkopuolelle, koska Lahden alueella ei ole tarpeeksi majoituspaikkoja. Investointi- ja toimitilamarkkinakatsauksessa 2018 todetaan, että Lahden alueelle on muodostumassa vuoden 2020 paikkeilla eteläisen Suomen matkailukeskittymä, kun Kymi-Ring monitoimi-moottoriurheilukeskus valmistuu. KymiRing, Vierumäellä sijaitseva Suomen urheiluopiston vapaa-ajankeskus sekä Messilän talviurheilukeskus yhdessä Pajulahden liikuntakeskuksen kanssa muodostavat Suomen laajimman ja monipuolisimman urheilu- ja harrastusalueen. Alueet sijaitsevat hyvin lähellä toisiaan ja voivat jakaa jo rakennettuja majoitustiloja tehokkaasti eriaikaisissa tapahtumissa. Matkailuun liittyvää yhteistyötä lisätään myös Hartolassa ja Sysmässä, kun kuusi matkailualan yritystä yhdistää voimansa alueen matkailun virkistämiseksi. Tainionvirran-yritysryhmä on Hämeen ELY-keskuksen alueella ensimmäinen matkailun kehittämiseen tähtäävä yritysryhmähanke, joka on saanut rahoituspäätöksen. Hankkeessa yritykset kehittävät yhdessä uusia yhteisiä matkailupalveluja. Myös Kimolan kanavan investoinnista odotetaan pirstyrusketta matkailulle. Useiden miljoonien investointia on perusteltu varsinkin matkailun kehittämisellä ja uusilla työpaikoilla. Kanavan kunnostaminen on kuitenkin osoittautunut odotettua vaikeammaksi projektiksi.

Kaupan alalla suurimpana Hämeenmaa suunnittelee Prismaa Heinolaan. Investointi toisi mukanaan yli sata uutta työpaikkaa. Hoiva-alalla yksityiset toimijat ovat vahvistaneet ja vahvistavat asemiaan perustamalla ja ostamalla uusia yksiköitä. Esimerkiksi tällä hetkellä alueella on rakenteilla viisi yksityistä päiväkotia.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat hieman toiveikkaammat kuin maassa keskimäärin ja edelleen myönteisemmät kuin syksyllä 2017. Työllistämisen merkittävimmäksi esteeksi nousee työvoiman saatavuus. Päijät-Hämeessä näin ilmoitti jopa 44 prosenttia vastanneista, kun vastaava luku koko maassa on 35 prosenttia. Alle puolet Päijät-Hämeen pk-yrityksistä toteaa tarjolla olevan riittävästi yrityksen tarpeita vastaavaa osaavaa työvoimaa.

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä pysyi vuonna 2017 edellisvuoden tasossa. Paikkoja oli eniten myynnin tehtävissä (myyntiedustajat, myyjät, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät). Seuraavaksi eniten uusia avoimia paikkoja oli toimisto- ja laitossiivoojille, lähihoitajille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, kodinhoitajille (kotipalvelutoiminta), hitsaajille ja kaasuleikkaajille, puutarhurille, kasvihuoneviljelijöille ja työntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, rakennusalan avustaville työntekijöille, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöille ja kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajille. Paikat lisääntyivät edellisvuodesta

eniten puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjien ja kodinhoitajien (kotipalvelutoiminta) tehtävissä. Kasvua edellisvuodesta oli myös monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa; rakennussähköasentajat, muoviteollisuuden prosessityöntekijät, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät ja muut teollisuustuotteiden kokoonpanijat. Alkuvuodesta kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, myynnin tehtäviin (myyntiedustajat, myyjät, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät), rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, hitsaajille ja kaasuleikkaajille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, sairaanhoitajille, toimisto- ja laitossiivoojille ja konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille.

Monilla aloilla (esim. metalli) kohtaanto-ongelmat ovat jatkuneet tai jopa kasvaneet. Ongelmat työvoiman saatavuudessa voivat olla yritysten kasvun esteenä. Alueet kilpailevat osaajista ja siksi on huolehdittava sekä koulutus- että muun palvelutarjonnan houkuttelevuudesta. Maakunnan koulutustarjonnan vahvistuminen tullee jollain ajankänteellä näkymään positiivisella tavalla koko maakunnan työllisyyden ja erityisosaimistason ja kehittämispotentiaalin parantumisena suhteessa maakunnan yritysten tarpeisiin.

Tilanteessa, jossa valmiita osaavia työntekijöitä ei löydy, on yritysten kanssa aikaisempaa enemmän toteutettu räätälöityjä rekrykoulutuksia, joilla koulutetaan yritysten tarvitsemaa työvoimaa. Lahden seutukunnassa toteutuksia on haussa tai menossa esim. sähköteollisuuden kokoonpanossa, verhoilussa ja betonielementtiteollisuudessa. Hollolaan tämän vuoden aikana avautuvaan Matkakeitaaseen haetaan henkilöitä rekrykoulutuksella.

Alueen keskimääräistä vakavammat ongelmat työvoiman saatavuudessa näkyvät myös Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemässä ammattibarometrissa. Ammatteja, joissa on pulaa työvoimasta, on enemmän kuin muissa Hämeen seutukunnissa. Barometrin perusteella ongelmat työvoiman saatavuudessa painottuvat edelleen teollisuuden ja rakentamisen ammatteihin sekä sosiaali- ja terveysalalle. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana työvoimapulaa on mm. seuraavissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa: rakennusinsinööri, koneenasentajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, talonrakentajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, rakennusalan työnjohtajat, muut sähköasentajat, sähkö- ja automaatioinsinööri, putkiasentajat, rakennussähköasentajat, betonirakentajat ja raudoittajat, ohutlevyseppä, muurarit, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, muut rakennustyöntekijät, kattoasentajat ja -korjaajat ja lattianpäällystystyöntekijät. Sosiaali- ja terveysalan työvoimapula-ammattiteja ovat mm. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, suuhygienistit ja lähihoitajat. Kaikkiaan

työvoiman saatavuusongelmia arvioitiin olevan 43 ammatissa, mikä on saman verran kuin edellisessä arviossa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Lahden seutukunta on työttömyysasteella mitattuna yhä Hämeen tummintä työttömyysaluetta, vaikka työttömien määrä on edelleen muiden alueiden tapaan laskussa. Muihin Hämeen seutukuntiin verrattuna lasku on hitaampaa. Kehitys on jatkunut samanlaisena myös alkuvuoden aikana. Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Seutukunnan sisällä Heinolan seudun työttömyysaste on tällä hetkellä Lahden seutua pienempi, vaikka pitkään tilanne on ollut toisin päin. Seutukunnan keskuskaupungin Lahden työttömyysaste on suurimpien kaupunkien joukossa toiseksi korkein. Selkein ero on nuorten työttömyysasteessa, joka on Lahden seutukunnassa selvästi muita Hämeen seutukuntia korkeampi. Nuorten työttömien määrä on vähentynyt, mutta hitaammin kuin muualla Hämeessä.

Työttömyyden hitaammasta laskusta huolimatta nähdään, että kuntien työllisyyden hoito on ollut aktiivista ja tuloksia on nähty myös yritysten tarpeiden ja työttömien kohtaamisena. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 37 prosenttia ja on Hämeen seutukuntien korkein. Myös pitkäaikaistyöttömyyden laskun arvioidaan jatkuvan, mutta työttömyyden rakenteelliset ongelmat voivat entisestään korostua. Erot ihmisten välillä kasvavat. Osa työllistyy helposti ja toisten työttömyys pitkittyy eri syistä.

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 93 899 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 342 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 716.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vetovoima on lähtökohtaisesti hyvä, erityisesti sijainnin ansiosta. Ydinvahvuudet liittyvät sijaintiin pääkaupunkiseudun ja Tampereen seudun välissä osana kasvukäytävää. Samanaikaisesti hyvä sijainti ei kuitenkaan ole heijastunut väestönkasvuun. Viime vuosina alueen väestö on vähentynyt johtuen sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Haasteena ei ole alueen vetovoiman säilyttäminen vaan lisääminen. Haastetta lisää, että tällä hetkellä väestönkasvu keskittyy valtakunnallisesti yhä harvemmille alueille. Tarvitaan ratkaisuja kysymyksiin, miten muutetaan kehityksen suuntaa, saadaan väestö pysymään alueella, houkutellaan uusia asukkaita ja kasvatetaan korkeakoulutettujen määrää alueella. Alueen työssäkäyntialue on selvästi Kanta-Hämeen maakuntaa laajempi pendelöinnin ansiosta. Viime vuosina haasteena ovat olleet junavuorojen supistukset Helsinki-Riihimäki-Hämeenlinna-Tampere yhteysväleillä. Vuorot eivät ole entisellä tasolla. Toimivat junavuorot ovat merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, ja alueen junayhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Työmatkaliikenteen lisäksi junavuorojen vähennykset vaikuttavat myös koulu-, asiointi- ja vapaa-ajanmatkoihin. Maaliskuussa Helsinki-Hämeenlinna -välillä aikataulun mukainen matka-aika pitenee VR:n tuoreen ilmoituksen mukaan noin kymmenen minuuttia, johtuen radan huonosta kunnosta ja ratatöistä. Tulevaisuuden junapalvelujen turvaamiseksi tarvitaan pikaisesti lisää raidekapasiteettia. Raideliikenteen välityskykyyn panostaminen nähdään panostamisena työvoiman liikkuvuuteen ja työllisyyteen maan suurimman työmarkkina-alueen sisällä (Hämeen liitto).

Sijainnilla pääkaupunkiseudun ja Tampereen markkina-alueiden välittömässä läheisyydessä on lukuisia positiivisia liiketoiminnallisia heijastusvaikutuksia: Kanta-Häme on houkutteleva laajenemissuunta yrityksille, Suomen suurimmat kotimarkkinat ovat lähellä alueen yrityksiä ja maakunnasta on hyvät yhteydet kaikkialle maailmalle.

Alueella on monipuolinen yritys rakenne ja myös merkittäviä vientitoimintaa harjoittavia yrityksiä. Maakunnan monipuolinen elinkeinorakenne on muutosjoustavuuden kannalta selkeä vahvuus. Hämeenlinnan seutu on Kanta-Hämeen kolmesta seudusta elinkeinorakenteeltaan monipuolisin. Keskeisiä toimialoja ovat mm. teollisuus (metalli- ja terästeollisuus, elintarviketeollisuus), logistiikka ja kauppa. Alueella sijaitsevat suuret teollisuustoimijat kuten SSAB ja Konecranes sekä merkittävä meijeriteollisuuden yksikkö. Arlan yhteistyömeijeri Hämeenlinnan Osuusmeijeri valmistaa ja pakkaa muun muassa merkittävän osan Arlan tuotemerkin alla myytävistä luomutuotteista. Monipuolisuuden käänköpuoli on, että selkeitä kärkialoja on haastavampi löytää. Julkisen sektorin työpaikkojen suuri osuus seutukunnassa tuo vakautta aluetalouteen. Suurimmat riskit äkillisen rakennemuutoksen suhteen liittyvät julkisen sektorin muutoksiin sekä yksittäisten suurempien yritysten mahdollisiin vaikeuksiin.

Alueen vahvuuksiin kuuluu myös monipuolinen koulutustarjonta. Tämä pitää yllä ja vahvistaa monipuolista osaamispohjaa, ja pystyy verrattain nopeasti reagoimaan alueen muuttuviin tarpeisiin.

Elinkeinorakenteen monipuolisuudesta tulee huolehtia modernisoimalla ja uudistamalla perinteisiä aloja. Vähintäänkin yhtä tärkeää on huolehtia siitä, että etsitään aktiivisesti ja tuetaan uusia ja nousevia kasvualoja. Vahvuuksia tulee entisestään vahvistaa ja potentiaalisia uusia liiketoimintamahdollisuuksia kartoittaa ja auttaa eteenpäin. Maakunnan resilienssin lisäämiseksi nimenomaan uusien ja nousevien kasvualojen eteen on tulevaisuudessa erityisesti panostettava. Yritysten innovaatiotoiminnan kehittäminen on ratkaisevassa roolissa sekä perinteisillä aloilla että kasvualoilla. Koko maakunta poikkeaa mediaanimaakunnasta merkittävästi t&k-intensiteetin suhteen. T&k-menot suhteessa yritysten liikevaihtoon ovat selkeästi keskimääräistä alhaisemmat. Suomen kasvukäytävän mahdollisuuksia myös elinkeinotoiminnan kehittämisessä tulee jatkossa hyödyntää entistä enemmän.

Haasteena sekä mahdollisuutena nähdään seudun kehittäminen matkailumarkkinoilla. Potentiaalia on paljon, mutta seutu ei ole saanut kunnan jalansijaa markkinoilta. Seutu matkailualueena voisi olla paljon kehittyneempi ja sitä kautta työllistääkin enemmän. Seudulla on käynnistynyt matkailun yhteistyötä. Seudun matkailutoimijat ovat kirkastaneet yhteistä tahtotilaa, jolla nostetaan alueen matkailu nousuun. Alueella riittää valteja, joita tuotteistamalla ja markkinoimalla päästään eteenpäin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan olevan nykyhetkeä paremmat sekä puolen vuoden että vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-barometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Alueen pk-yritysten suhdanneodotukset ovat varsin valoisat ja muita Hämeen seutukuntia ja maan keskiarvoa positiivisemmat. Suhdanneodotukset ovat säilyneet syksyn 2017 tasolla. Liikevaihdon uskotaan kasvavan, mutta arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat pakkasella kuten koko maakunnassa.

Tilastokeskuksen mukaan uusia yrityksiä aloitti Hämeenlinnan seutukunnassa vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuotta enemmän (+15 %). Edellisvuoteen nähden on selvää piristymistä, sillä tuolloin aloittaneiden yritysten määrä oli selvästi edellisvuotta pienempi. Yrityksiä perustettiin eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, muussa palvelutoiminnassa ja teollisuudessa. Määrällisesti kasvua edellisvuoteen verrattuna oli monella toimialalla, mutta määrä kasvoi eniten maa-, metsä- ja kalataloudessa, teollisuudessa ja taiteen, viihteen ja virkistysten toimialalla. Starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana piristynyt edellisvuosiin verrattuna.

Hämeenlinna ja Janakkala suunnittelevat yhteistä Etelä-Suomen suurinta yritysalueetta lyömällä Moreenin ja Rastikankaan yritysalueet yhteen. Jo nyt alueella on 1 500 työpaikkaa ja yli 50 yritystä. Suunnitteilla on laajentuva yli kaksi miljoonaa kerrosneliometriä mahdollistava yritysalue moottoritien varteen. Hanke moninkertaistaa nykyiset erilliset yritysalueet. Kysyntää on kartoitettu, ja alue on herättänyt runsaasti kiinnostusta. Tarpeita löytyy niin tuotannon, palvelupuolen kuin logistiikka-alankin yrityksiltä. Sijainnin lisäksi yrityksiä houkuttelee jo osin rakennettu alue ja se, että läheltä on saatavissa osaamista, sillä korkeakoulukeskus sijaitsee lähellä Visamäessä.

Elinkeinoelämän investointihankkeita on ollut vireillä melko vähän, mutta rakentaminen on ollut vahvaa. Toimitilat.fi -aluekatsauksen mukaan vuoteen 2030 mennessä on tulossa 1,3 miljardin investoinnit, mikä on valtakunnallisesti verrattuna paljon. Tämä sisältää niin julkista kuin yksityistäkin rakentamista. Äskettäin on hyväksytty poikkeusluvalla Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin Kantasairaala-hanke. Hanke esitetään toteutettavaksi kokonaan uudisrakennuksena. Arvioidut kokonaiskustannukset ovat 388,5 miljoonaa euroa.

Alueen teollisuuden merkittävät yritykset toimivat tasaisesti. Esimerkiksi Kanta-Hämeen suurimman yksityisen työnantajan (SSAB) viime vuosien strategiset kasvuinvestoinnit Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3-linjaan turvaavat työpaikkojen pysymistä jatkossakin. Etran laajennukset Hämeenlinnan logistiikkakeskukseen ovat tapahtuneet

hyvään aikaan. Talouden viriäminen on kasvattanut teollisuustuotteiden kysyntää. Logistiikkakeskuksen henkilöstömäärä on kasvanut lähes kolmanneksella noin sataan henkilöön, vaikka automaattinen hyllytys- ja noutojärjestelmä säästää paljon työtä. Yritys palkkaa edelleen myös uusia työntekijöitä.

Matkailu- ja hyvinvointipuolella kehittäminen jatkuu. Seudulla on käynnistynyt yhteistyötä, jolla seudun matkailu nostetaan nousuun. Alueella on monipuoliset mahdollisuudet lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua ja lisätä matkailun työllistävää vaikutusta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan seutukunnan suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat positiiviset. Odotukset eivät kuitenkaan ole yhtä toiveikkaat kuin maassa keskimäärin. Näkymät ovat myös hieman heikentyneet syksystä 2017.

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä on kuitenkin ollut kasvussa. Vuonna 2017 uudet avoimet työpaikat lisääntyivät edellisvuodesta (+16 %) ja kasvu on jatkunut myös alkuvuoden aikana. Vuonna 2017 paikkoja oli eniten myynten tehtävissä (myyjät, myyntiedustajat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät). Seuraavaksi eniten avoimia paikkoja oli rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, toimisto- ja laitossiivoojille, lähihoitajille, talonrakentajille, avustaville keittiötyöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöille, sosiaalialan ohjaajille ja neuvoijille, sairaanhoitajille sekä kirvesmiehille ja rakennuspuusepille. Eniten edellisvuodesta lisääntyivät puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjien paikat. Kasvua edellisvuodesta oli myös monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa; rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, betonituote ym. teollisuuden prosessityöntekijät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, rakennusalan avustavat työntekijät, betonirakentajat ja raudoittajat ja talonrakentajat. Alkuvuoden aikana työpaikkoja on ollut eniten avustaville keittiötyöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, lähihoitajille, myyjille ja myyntiedustajille.

Työvoiman kysyntä on vireää ja kasvaa tasaisesti. Alasta riippuen osaavaa työvoimaa on tarjolla, mutta joillain aloilla aletaan olla pullonkaulatilanteessa. Esimerkiksi ammattitaitoisia koneistajia ei ole ollut alueella moneen vuoteen ja kysyntää on kovasti. Alan työvoimakoulutukseen ei hakeudu riittävän motivoitunutta hakijaryhmää. Kohtaanto-ongelmista kärsivinä aloina esiin nousevat metalli, sähkö ja kuljetus. Työntekijöiltä vaaditaan erityisosaamista, mutta samanaikaisesti osaamisen pitää olla laaja-alaista ja pitää hallita isoja kokonaisuuksia.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometriarvion mukaan työvoiman saatavuusongelmia löytyy edelleen eniten teollisuudesta (esim. koneenasettajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät), rakentamisesta (esim. rakennusinsinööri, talonrakentajat, rakennusalan työnjohtajat, muut sähköasentajat, sähkö- ja automaatioinsinööri, putkiasentajat, rakennussähköasentajat) sekä sosiaali- ja terveysalalta (esim. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, sosiaaliryöön erityisasiantuntijat, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, sosiaaliturvaetuuksien käsittelijät, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat). Uusina ammatteina listalle nousivat sovellussuunnittelijat, web- ja multimediakehittäjät ja sovellusohjelmoijat. Kaikkiaan ammattien määrä, joissa esiintyy työvoiman saatavuusongelmia, on kasvussa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt, mutta lasku on ollut hitaampaa kuin muissa Kanta-Hämeen seutukunnissa. Työttömyyden laskun arvioidaan jatkuvan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana. Näkyvillä ei ole merkittäviä yt-neuvotteiluilmoituksia tai -riskejä. Nuorten työttömyys on alentunut kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Nuorten työttömyysaste oli helmikuussa 14,2 %. Tämä on Kanta-Hämeen muita seutukuntia korkeampi, mutta selvästi Lahden seutukuntaa matalampi.

Muiden alueiden tapaan pitkäaikaistyöttömien määrän lasku on jatkunut, mutta hitaampana kuin muissa Kanta-Hämeen seutukunnissa. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on korkea, noin 35 % eli muita Kanta-Hämeen seutukuntia korkeampi. Pitkäaikaistyöttömyyden laskun arvioidaan jatkuvan, mutta työttömyyden rakenteelliset ongelmat voivat entisestään korostua. Erot ihmisten välillä kasvavat. Osa työllistyy helposti ja toisten työttömyys pitkittyy. Jatkossakin osa työllistyy varsin nopeasti pienellä osaamisen päivittämisellä (esim. lyhyt täydennyskoulutus). Osalla työttömyys pitkittyy ja tilanne monimutkaistuu, koska työttömyyden lisäksi saattaa ilmetä muitakin, kuten terveydellisiä, ongelmia. Hankalimmassa tilanteessa ovat usein ikääntyneemmät asiakkaat. Työsuhteen päättyessä uuden työn löytäminen on vaikeaa. Työhistoria on usein pitkä, mutta osalla osaaminen on hyvin kapea-alaista ja lisäksi koulutustaso saattaa olla alhainen. Toisen haasteellisen asiakasryhmän muodostavat sellaiset maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono. He eivät pärjää tai edes pääse työmarkkinoille. Tilanne on harmillinen siitakin syystä, että monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä.

Omaehtoinen koulutus vetää hyvin ja monilla on koulutushalukkuutta.

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 45 565 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 334 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 931.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuutena nähdään pääkaupunkiseudun läheisyys, joka takaa työvoiman hyvän saatavuuden. Vahvuus on lisäksi toimiva rata- ja julkinen liikenne ja sijainti Helsinki-Hämeenlinna-Tampere-akselilla. Viime vuonna valmistunut Riihimäen kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään ja nopeuttaa junien kulkua. Kolmioraide toimii edellytyksenä myös Helsingin ja Riihimäen väliselle parantamishankkeelle, jonka tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosuuden toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa.

Hyvästä sijainnista ja hyvistä rata- ja julkisen liikenteen yhteyksistä huolimatta seutu on viime vuosina kärsinyt muuttotappiosta ja väkiluku on laskussa. Tämä johtuu sekä luonnollisen väestönlisäyksen että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Haasteena on, miten kehitykseen voidaan vaikuttaa ja karkaako osaava työvoima pääkaupunkiseudulle. MDI:n alueprofiilit 2016 -katsauksessa alueen kehittämisen kannalta keskeisenä nostettiin esiin saavutettavuuden ja maankäytön, asumisen ja liikenteen kokonaisuuden edelleen kehittäminen. Tämä on ajankohtaista edelleen.

Seutukunnassa on lukuisia menestyviä pk-yrityksiä ja monipuolinen yritys-kanta. Vahvuutena on alueen muutaman vahvan yrityksen investoinnit, jotka ovat lisänneet jonkin verran työpaikkoja. Alueella on vahvaa elintarviketeollisuutta. Seudulla sijaitsee

merkittävä meijeriteollisuuden yksikkö; Valion Riihimäen meijerille on äskettäin valmistunut uusi välipalatehdas, johon Valio on investoinut vuosina 2014–2017 kaikkiaan 170 miljoonaa euroa.

Alueelle hakeudutaan muualta maasta, kun halutaan pääkaupunkiseudulle, ja alue onkin yritysten sijoittumisen kannalta houkutteleva vaihtoehto. Hämeen ammattikorkeakoulun yhteistyö yritysten kanssa ja kampusalueen kehittäminen tuo lisäarvoa alueelle. Oman haasteensa luo lähivuosina vähentynyt palvelujen tarjonta erityisesti kaupungin keskustassa. Haasteena on alueen houkuttelevuuden ylläpito palveluiden kadotessa katukuvasta. Työpaikat ovat siirtyneet kauemmaksi. Yritysten ja palveluiden palauttaminen on haasteellista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan olevan nykyhetkeä paremmat sekä puolen vuoden että vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-barometri (Hyvin-kään-Riihimäen talousalue) tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Alueen pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset; valtakunnallisen keskiarvon tuntumassa ja Kanta-Hämeen maakuntaa toiveikkaammat. Odotukset ovat myös hieman parantuneet syksystä 2017. Liikevaihdon uskotaan kasvavan, mutta arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat pakkasella kuten koko maakunnassa.

Tilastokeskuksen mukaan uusia yrityksiä perustettiin Riihimäen seutukunnassa vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä hieman edellisvuotta vähemmän (-5 %). Yrityksiä perustettiin eniten ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa, tukku- ja vähittäiskaupassa ja muussa palvelutoiminnassa. Aloitaneiden yritysten määrä kasvoi edellisvuodesta eniten majoitus- ja ravitsemustoiminnassa ja hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa. Vastaavasti määrä väheni eniten tukku- ja vähittäiskaupassa ja rakentamisessa. Starttirahalla aloittaneiden määrä on ollut alkuvuoden aikana edellisvuosien tasolla.

Alueen isot toimijat ovat viime aikoina toteuttaneet uudistuksia ja jonkin verran (vähäisesti/automaatio syö) on ollut nähtävissä myös työpaikkojen lisääntymistä. Erityisen suuria investointeja ei ole tällä hetkellä tiedossa. Investoinnit elintarviketeollisuudessa (esim. Valio 170 miljoonan euron välipalatehdasinvestointi) pitävät toimialan vahvana. Alueella ostetaan ja jalostetaan myös erikoiskasveja. Riihimäkeläinen Trans Farm Oy viljelyttää kuminaa ja vie kaiken ostamansa tavaran ulkomaille. Trans Farmin markkinaosuus maailman kuminakaupasta on noin 20 prosenttia. Yritys on laajentanut kuminatehdastaan.

Byggmax avaa Riihimäellä uuden myymälän maaliskuussa. Byggmaxin sijoittuminen RTV:n ja K-Raudan tuntumaan vahvistaa Riihimäen Mattilaa maakunnan johtavana rautakauppakeskittymänä. Rakennustyöt Riihimäen autotalohankkeessa käynnistyivät syksyllä. Hankkeet etenevät myös uuden moottoriteliittymän, Arolammin/Herajoen liittymän alueella. Alueelle voi sijoittua huoltoasema, ja valtion kanssa on meneillään neuvottelut rekkaparkin toteuttamisesta alueelle. Alueelle ollaan kaavoittamassa myös tonttia pääkonttorille/logistiikkakeskukselle, kovapohjaisena alue soveltuu myös ras-kaaseen logistiikkaan. Sijainniltaan alue on valtakunnallisesti logistiikan halutuimpia sijainteja. Myös useita pienteollisuustilahankkeita on rakenteilla. Lidl on ilmoittanut haluavansa avata uuden myymälän Riihimäelle. Ostetulle tontille laaditaan kaavamuu-tosta. Loppuvuodesta muutaman hiljaisemman vuoden jälkeen Riihimäellä on myös asuntorakentaminen nytkähtänyt käyntiin, ja hankkeita on meneillään.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan alueen suhdannenäkymät (Hyvinkään-Riihimäen talousalue) henkilökunnan määrän suhteen ovat varsin valoisat. Odotukset ovat maan keskiarvossa, mutta selvästi toiveikkaammat kuin Kanta-Hämeen maakun-nassa. Syksyyn 2017 verrattuna suhdannenäkymät ovat pysyneet samana.

Työvoiman kysynnän arvioidaan olevan suurempaa kuin aiempina lähivuosina. Sa-man aikaisesti TE-toimistoon vuonna 2017 ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä väheni hieman edellisvuodesta (-2 %). Alkuvuoden 2018 aikana uusia avoimia työpaikkoja on ollut TE-toimistossa edellisvuotta enemmän. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 tarjolla eniten kodinhoitajille (kotipalvelutoiminta), lähihoitajille, myy-jille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoon-panijoille, myyntiedustajille, toimisto- ja laitossiivoojille, talonrakentajille sekä hitsaa-jille ja kaasuleikkaajille. Työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuodesta eniten kodinhoita-jien (kotipalvelutoiminta) ja puutarhureiden, kasvihuoneviljelijöiden ja -työntekijöiden ja konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoiden ammateissa. Kasvua edellisvuodesta oli myös monissa muissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa; rahdinkäsittelijät- ja varastotyöntekijät, rakennusalan avustavat työntekijät, maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät ja muut rakennustyöntekijät. Alkuvuoden aikana työpaikkoja on ollut eniten myyjille, lähihoitajille, myyntiedustajille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyön-tekijöille, henkilö-, taksi- ja pakettiautonkuljettajille, konepaja- ja metallituotteiden ko-koonpanijoille sekä talonrakentajille.

Varastoalalla on ollut runsaasti avoimia paikkoja sekä viime vuonna että alkuvuoden aikana. Osaavan työvoiman kysyntään vastataan rekrykoulutuksella, joka alkaa ke-vään aikana. Koulutuksessa on 30 paikkaa varastotyöntekijöille. Metallialalla on sel-

västi puutetta ammattitaitoisista osaajista (hitsaajat, koneistajat). Koulutuksia on toteutettu ja juuri toteutumassa, mutta niihin on ollut melko haasteellista löytää osallistujia.

Tietotekniikka-ala ei työllistä alueella. Kiinteistönhoitajia jää suoraan työttömäksi. Lähihoitajia on koulutettu paljon ja ehkä hieman on nähtävissä, että erityisesti lastenhoitoon suuntautuneita on liian paljon. Vanhus- ja hoivasuuntaukset työllistävät. Naisvaltaisista aloista toimistotyö on tietotekniikan myötä lähes kadonnut. Tämän alan hakijoilla olisi usein tarvetta lisäkoulutukselle, mm. taloushallinto. Muuten eri alojen työllistyvyys on ollut melko tasaista.

Työn ja tekijöiden kohtaamista vaikeuttaa, ettei työttömien osaamistaso aina riitä, eikä opiskeluhaluja ole kovinkaan paljoa niille aloille, joilla töitä olisi. Lisäksi työnhakijoiden terveydelliset haasteet vaikeuttavat työnhakua. Myös ammatillisen koulutuksen puutteet/haasteet näkyvät valmistuvien opiskelijoiden osaamisessa, mikä aiheuttaa haasteita työllistymiselle.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometrin mukaan Riihimäen seutukunnassa työvoiman saatavuusongelmia esiintyy mm. teollisuudessa, rakentamisessa ja sosiaali- ja terveysalalla. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana arvioitiin pulaa olevan seuraavissa ammateissa: koneenasentajat ja koneistajat, yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, myyntiedustajat, sosiaaliturvatuksien käsittelijät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), talonrakentajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat sekä sanomalehtien jakajat, lähetit ja kantajat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän lasku jatkuu. Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana kehittyvän edelleen parempaan suuntaan. Alueen suuret työllistäjät toimivat tasaisesti, eikä näkyvillä ole merkittäviä yt-neuvotteluilmoituksia tai -riskejä. Työttömyysaste on Hämeen seutukunnista pienin, helmikuussa 8,3 %, mikä on koko maankin tasolla seutukuntien matalimmasta päästä ja selvästi maan keskiarvoa matalampi. Alueen pienissä kunnissa lähestytään lähes täystyöllisyyttä. Helmikuussa työttömyysaste oli Lopella 6,4 % ja Hausjärvellä 6,8 %. Myös nuorten työttömyysaste (helmikuussa 12,0 %) on Hämeen matalin, mutta maan keskiarvoon ero ei ole niin suuri kuin koko työttömyysastetta koskien.

Pitkäaikaistyöttömien määrä laskee voimakkaasti. Hankalammin työllistyvät korostuvat työttömien joukossa. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu hyvin. Työttömien määrä laskee sekä parantuneiden työtilaisuuksien, mutta myös jatkuvasti lisääntyvän opiskelun vuoksi. Hankalasti työllistymisen taustalla on usein ikä tai työttömyyttä pitkittävä terveydellinen syy. Lisäksi kaikilla ei ole lainkaan ammatillista koulutusta tai koulutuksella hankittu osaaminen on vanhentunut, mutta henkilö ei ole esim. iän puolesta tai muusta syystä valmis kouluttautumaan.

Forssan seutukunta

Forssa, Humpvila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 33 288 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 353 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 610.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Forssan seudun vahvuutena nähdään logistinen sijainti hyvien tieyhteyksien – valtatiet 2,9 ja 10 – varrella ja lyhyet matkat Etelä-Suomessa. Haasteena ovat huonot julki-set liikenneyhteydet. Kulkuyhteyksien pitäminen ennallaan tai jopa parantaminen on alueen kannalta tärkeää. Tiestöä parannellaan. Suuri haaste on pitkään jatkunut väestön väheneminen. Niin luonnollinen väestönlisäys kuin kuntien välinen nettomuutto ovat olleet miinusmerkkisiä. Muuttajien myötä menetetään myös osaamista. Erityinen haaste on nuorten pitäminen seutukunnassa, jossa työvoiman kysyntä vaihtelee ra-justi suhdanteiden mukaan.

Alueen vahvuuksia ovat vahva teollisuusosaaminen, seudun monipuolinen elinkeino-rakenne ja yrittäjyyden arvostaminen. Vahvuuksia löytyy mm. vahvasta elintarvike-alasta (alueella sijaitsevat suurimpien suomalaisten lihatalojen, Atrian ja HKScanin tuotantolaitokset), metallialan osaamisesta ja biotalouden osaamiskeskittymästä

Luonnonvarakeskuksen tutkimuksen ja kehittämisen osaamiseen perustuen. Luonnonvarakeskuksessa on myös pohjoismaisen tason huippututkimusta maatalouden ympäristönsuojeluun liittyen. Kestävä kehitys näkyy alueella sekä koulutustarjonnassa (syksyllä 2017 käynnistynyt biotalousinsinöörien koulutusohjelma) että Kiimassuon Envitech-alueena.

Seutua leimaa edelleen vahva teollinen perinne. Vuosien mittaan seutukunnasta on hävinnyt merkittävästi paljon työllistävää teollisuutta ja irtisanotun työvoiman määrä on merkittävä. Tämän seurauksena on jäänyt pysyvää kouluttamatonta työvoimareserviä, jonka osaaminen ei vastaa työelämän tarpeita. Uutta innovatiivisuutta syntyy kuitenkin kokoa ajan. Tästä esimerkkeinä forssalainen pakkausalan yritys Jospak Oy nappasi Privanetin kasvuyrityskilpailun voiton loppuvuodesta 2017. Yrityksen tarkoituksena on kehittää ja kaupallistaa uusi pakkausratkaisu elintarviketeollisuudelle. Jospak Oy on sijoittanut 1,5 miljoonaa euroa tuotekehitykseen ja pilottituotantotiloihin Forssassa. Tulevaisuuden maataloutta edustaa Tammelaan valmistunut Suomen suurin sirkkakasvattamo. Kaliforniasta helmikuussa avaruuteen laukaistussa satelliitissa oli forssalaisen DA-Groupin suunnittelempia ja valmistamia tutkan alijärjestelmiä ja instrumentteja.

Tulevaisuuden haasteena nähdään yritysten toiminta- ja kasvuedellytysten turvaaminen. Parantuneen työllisyystilanteen myötä on haastavaa saada osaavaa työvoimaa, mikä hidastaa ja jopa estää yritysten kasvua. Tämä näkyy mm. metalliteollisuudessa. Alueella löytyy myös yrityksiä, joiden hyvät ideat pitää saada lentoon. Maakunnan keskittyminen kasvuyrityksiin ja kansainvälistymiseen tulee tarpeeseen. Esimerkiksi yhtenä uutena väylänä Forssa on tehnyt Turku Future Technologiesin (TFT) kanssa yhteistyösopimuksen, jonka kautta yrityksille voidaan tarjota teknologia-alan korkeakoulu yhteyksiä koko maan osalta. Tällä yhteydellä pyritään osaksi Varsinais-Suomen positiivista rakennemuutosta ja myös edesauttamaan yritysten selviytymistä saaduista tilauksista.

Vahvuutta alueelle tuovat monipuoliset oppilaitokset (Hämeen ammattikorkeakoulu, Forssan ammatti-instituutti ja Faktia Oy, Eerikkilän urheiluopisto, Hevosopisto). Alueen menestyksen kannalta oppilaitosten pysyminen alueella on tärkeää. Forssan vahva elektroniikkateollisuus perustui alueella tarjolla olleeseen koulutukseen, ja koulutuksen loppuminen vaikutti alaan. Syksyllä 2017 Hämeen ammattikorkeakoulussa käynnistyi biotalousinsinöörien koulutusohjelma. Hakijamäärät jäivät alkuvaiheessa toivottua pienemmiksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen aikana parantuvan nykyhetkeen verrattuna. Arvion mukaan näkymät ovat nykyhetkeä paremmat myös vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan seutukunnan pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiivisen puolella ja jopa hieman parantuneet syksystä 2017, mutta selvästi varovaisemmat verrattuna Hämeen muihin seutukuntiin, Hyvinkään-Riihimäen alueeseen ja maan keskiarvoon. Liikevaihdon uskotaan kasvavan, mutta arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat pakkasella kuten koko maakunnassa. Investointiodotusten kehitys voi kertoa pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen.

Tilastokeskuksen mukaan aloittaneiden yritysten määrä oli Forssan seutukunnassa vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuotta pienempi (-21 %). Tilanne oli vastaava myös vuosi sitten, jolloin aloittaneiden yritysten määrä väheni vuodestakaisesta viisi prosenttia. Yrityksiä perustettiin eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa, muussa palvelutoiminnassa sekä ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla. Merkittävää määrällistä kasvua ei ollut millään toimialalla. Aloittaneiden yritysten määrä väheni eniten rakentamisessa. Starttirahalla aloittaneiden määrässä on ollut alkuvuodesta nähtävissä pientä pirstymistä.

Elinkeinoelämä näyttäisi edelleen olevan kasvussa, mutta yleinen näkymä Forssan seudulla on myös odottava. Suhdannenäkymät myös vaihtelevat vahvasti toimialoitain ja yrityksittäin. Mitään erityisen huolestuttavaa ei ole tiedossa, mutta selviä positiivisiakaan merkkejä ei runsaammin ole havaittavissa. Investoinnit ovat pitkälti yritys-kohtaisia. Isoja YT-neuvotteluja ei ole näkyvissä. Menneiden vuosien rakennemuutoksien myötä suurempien tehtaiden loppuminen on tuonut mukanaan pienempiä yrityksiä, jotka ovat kasvussa, kuten kylmälaitevalmistaja Aste Oy. Varsinais-Suomen hyvä työllisyystilanne heijastuu myös Forssan seutukuntaan (auto- ja meriteollisuus).

Rakennusala kokonaisuudessaan on pirstunut, mutta ei siinä määrin kuin kasvukeskuksissa ja vuodenaika huomioiden. Alueen rakennustoiminta on vähäistä ja keskittyy alueella saneerauskohteisiin, ja suuntautuu laajemmalle Hämeeseen ja ympäristökaupunkeihin aina pääkaupunkiseutua myöten.

Uusilla toimialoilla on positiivisia näkymiä yksittäisillä kasvuhakuisilla yrityksillä kuten LeikkiSet Oy, Foxa Oy ja Arctic Milk. Leikkiset Oy palkittiin syksyllä 2017 Kanta-Hämeen lupaavimpana kasvuyrityksenä. Leikin ja liikunnan tuotekehittäjä toimii kasvualalla tuoden perinteiselle toimialalle uuden näkökulman. Samassa yhteydessä palkittiin kunniamaininnalla perinteisen tekstiiliteollisuuden modernisoija Foxa Oy, jolla on

kasvupotentiaalia ja kansainvälistymisen mahdollisuuksia. Arctik Milk on siirtänyt meijerinsä ja tuoretuotteidensa valmistuksen Forssaan. Samalla kapasiteetti pystytään nostamaan kolminkertaiseksi.

Luontomatkailu vetää Forssan seudulla ja esim. Eerikkilän kehitys ja investoinnin jatkuvat. Eerikkilä aikoo kehittää Hämeen luontokeskukselle Tammelassa uudenlaista palvelutarjontaa, kuten Suomen ensimmäisen lasten ja nuorten luontoliikuntakeskuksen. Matkailijoiden määrän kasvattamiseen tarvitaan lisää markkinointia ja lisää palveluja yhteistyöverkoston kautta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan seutukunnan suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta ovat muista Hämeen seutukunnista ja maan keskiarvosta poiketen negatiiviset. Näkymät olivat miinusmerkkiset jo syksyn 2017 arviossa. Samanaikaisesti TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä kuitenkin kasvoi vuonna 2017 (+26 %). Alkuvuoden 2018 aikana uusia avoimia työpaikkoja on ollut edellisvuotta vähemmän. Vuonna 2017 uusia avoimia työpaikkoja oli eniten mm. lastenhoitotyöntekijöille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, kodinhoitajille (kotipalvelutoiminta), myyjille, lähihoitajille, myyntiedustajille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, hitsaajille ja kaasuleikkaajille sekä talonrakentajille. Työpaikkojen määrät kasvoivat eniten monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa, kuten kone- ja metallituotteiden kokoonpanijat, talonrakentajat ja elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät. Uusia avoimia työpaikkoja oli edellisvuotta enemmän myös esim. lastenhoitotyöntekijöiden ja puutarhureiden-, kasvihuoneviljelijöiden- ja työntekijöiden ammattiryhmissä. Alkuvuoden aikana työpaikkoja on ollut eniten elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille ja myyjille, mutta esim. myös useita hitsaajien ja kaasuleikkaajien sekä konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoiden paikkoja on ollut auki. Forssan seutukunta on myös perinteisesti ollut seutukunta, jossa on piilotyöpaikkoja.

Työvoiman kysyntä on kasvussa rajuihin metalliteollisuuden eri osa-alueilla; hitsaajat, ohutlevyosaajat, kokoonpanotyöntekijät. työnjohto/suunnittelupuoli kaipaa osaajia. Forssan lehdessä (10.3.) haasteltu yrittäjä toteaa, ettei ammattihitsaajia ja ammattilevyseppiä ole vapailla markkinoilla. Työntekijöitä löytyy vähemmällä konepajapuolen kokemuksella tai vaihtelevalla työhistorialla eri tehtävistä. Tämä tarkoittaa, että työntekijöitä joudutaan kouluttamaan ja pätevoittämään itse. Monessa metallialan yrityksessä on vastaava tilanne, ja yritykset joutuvat panostamaan henkilöstön pätevoittämiseen entistä enemmän.

Yritykset kaipaavat moniosaajia, joten koulutuksiakin tulisi suunnitella yrityksiä kuunnellen. Keskustelua käydään myös siitä, miten valmiita nuoret ovat töihin valmistuttuaan koulusta.

Palvelualoille löytyy tällä hetkellä koulutettua työvoimaa. Alalla on paljon osa-aikaisia työpaikkoja ja työntekijöitä. Hoitoalalle saadaan työntekijöitä lukuun ottamatta lääkäreitä ja hammashuoltoa. Sairaanhoidtajia valmistuu paikallisesta Hämeen ammattikorkeakoulun yksiköstä. Myös elintarviketeollisuuteen on löytynyt osaajia, myös koulutuksia on järjestetty. Sen sijaan rakennusteollisuuteen ei ole löytynyt tekijöitä ja heitä on koulutettu rekrykoulutuksella.

Alueen yrityksistä mm. Parmarine, Aste Oy ja Jokioisten leipä lisäävät työntekijöitä. Jokioisten leipä on hakenut osaajia rekrykoulutuksella. Koulutuksen aloitti 18 alasta kiinnostunutta ja kolmen kuukauden jakson jälkeen työ jatkuu 18 kuukauden palkallisena oppisopimuskoulutuksena. Kylpyhuone-elementtejä ja palo-ovia valmistava Parmarine on laajentanut Forssan tehdastaan ja ottanut käyttöön automaatiota, jonka avulla pystytään lisäämään tuotantoa ja työntekijöiden määrää.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometrin mukaan työvoiman saatavuusongelmia löytyy mm. teollisuudesta, rakentamisesta ja sosiaali- ja terveysalalta. Työvoimapula-ammattien määrä on kasvussa. Seuraavan puolen vuoden aikana arvioitiin pulaa olevan seuraavissa ammateissa: koneenasettajat ja koneistajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, rakennusalan työnjohtajat, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), vartijat, betonirakentajat ja raudoittajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, ohutlevysepäät, paksulevysepäät ja rautarakennetyöntekijät, muut sähköasentajat sekä leipurit ja kondiittorit.

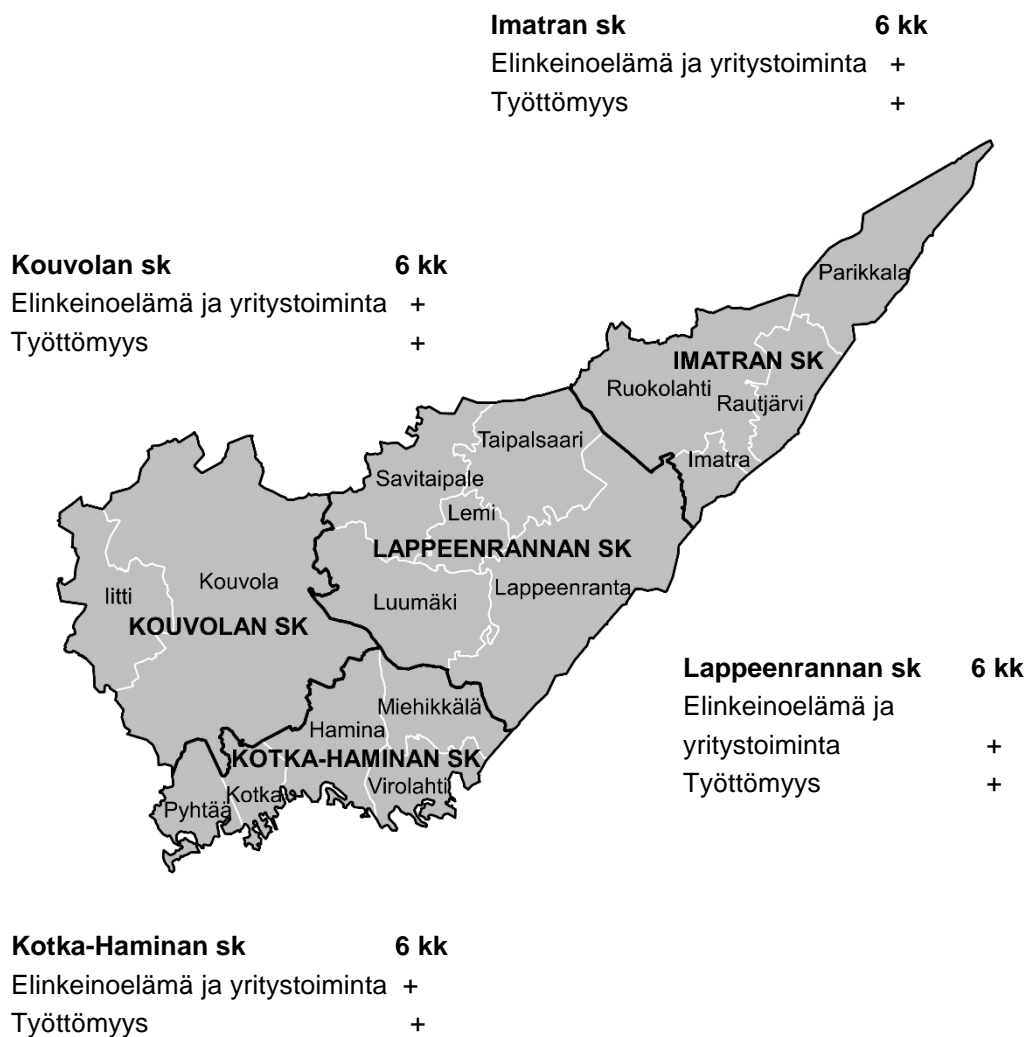
Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä vähenee edelleen ja viime aikoina työttömyyden laskuvauhti on ollut seutukunnassa muita Hämeen seutukuntia nopeampaa. Alueen perinteisesti maakunnan korkein työttömyysaste on pienentynyt selvästi ja on tällä hetkellä sama kuin Hämeenlinnan seutukunnassa, helmikuussa 10,1 %. Työttömyysasteeseen vaikuttaa myös alueen työvoiman määrä, jonka lasku on viime aikoina ollut hieman nopeampaa kuin Hämeen muissa seutukunnissa. Nuorten työttömien määrä sekä nuorten työttömyysaste on laskenut merkittävästi. Taustalla voi vaikuttaa myös nuorten määrän vähentyminen alueella.

Työttömyyden näkymien arvioidaan koko alueella sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien

työnhakijoiden määrää. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat voivat entisestään korostua, vaikka esimerkiksi pitkään työttömänä olleiden määrä on laskussa. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen liikkuvuus ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää. Vuosien mittaan seutukunnasta on hävinnyt merkittävästi paljon työllistävää teollisuutta. Tämän seurauksena on jäänyt kouluttamatonta pysyvää työvoimareserviä.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 305 521 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 2 644 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 029.

Kaakkois-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vaikka taloudellinen tilanne näyttää aikaisempaa paremmalta, on Kaakkois-Suomen suurimpana haasteena edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle. Maakunnissa on vahvaa vientiteollisuutta ja teollista osaamista. Uutta kasvua haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuuden investoinnit, älylogistiikka, matkailun kehittäminen), mutta myös kokonaan uusilta toimialoilta (mm. pelillistäminen, av-ala, kyberturvallisuus, datacenterit, energia- ja ympäristöteknologia, älykkäät pakkaukset).

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kaakkois-Suomen väestö ikääntyy ja vähenee. Vuonna 2017 Kaakkois-Suomen väestö väheni noin 2 600:lla. Väestö väheni kaikissa seutukunnissa, eniten Kouvolassa ja maltillisimmin Lappeenrannassa. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Vaikka työttömien määrä vähenee, on rakennetyöttömien osuus silti korkea. Viime aikoina myös työvoiman kohtaanto-ongelmat ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin.

Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassa olevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Jatkossa palvelujen, asuin ympäristön ja myös työpaikkojen laatukysymykset ovat keskeisiä. Maakuntaudistuksessa palveluiden suunnittelu ja tuotannon toteutus tulee toteuttaa alueen omista lähtökohdista ja erityispiirteistä käsin. Kasvupalveluiden osalta mahdollisuutena on monipuolisen rahoitus- ja palveluvalikoiman järjestäminen yhden luokun periaatteella ja yhteistyössä muiden elinvoiman

kehittämistä tukevien tahojen kanssa. Aluekehityksen näkökulmasta on tärkeä varmistaa kasvu- ja elinkeinopalveluiden saatavuus ja kohdentuminen alueen yritysten tarpeisiin.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen on Kaakkois-Suomen selkeä vahvuus. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän ja Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfraa on alueella parannettu voimakkaasti. Koskenkylä - Kotka-moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. E18-tie Vaalimaalle avattiin kokonaisuudessaan liikenteelle maaliskuussa 2018. Myös valtatie 6 parannustyöt Taavetin ja Lappeenrannan välillä valmistuivat vuonna 2017. Hankkeessa rakennettiin tie keskikaiteelliseksi nelikaistaiseksi tieksi yli 30 kilometrin matkalta.

Saavutettavuuden kannalta E18-moottoritie ja Vt 6 -tiellä on suuri merkitys Kaakkois-Suomelle. Sekä Imatralta että Vaalimaalta on sujuva yhteys pääkaupunkiseudulle. Saavutettavuus paranee myös Venäjän suuntaan, sillä Pietarin ja Viipurin välisen maantieyhteyden parantaminen moottoritieksi on käynnissä. Viipurin ja Nuijamaan välisen uuden tieyhteyden suunnittelun odotetaan käynnistyvän Venäjällä. Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen. Tulevana keväänä avataan reitit Bergamoon ja Ateenaan. Kasvavien asiakkasmäärien takia kentälle ollaan suunnittelemassa uusia oheispalveluja. Kentän omistavalla Lappeenrannan kaupungilla on kovat tavoitteet tuleville vuosille lentoliikenteen elvyttämisestä. Välitavoitteena on 200 000 ja pidemmän ajan tavoitteena 500 000 matkustajaa vuodessa.

Hallitus on päättänyt käynnistää Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantamisen. Joutsenon ja Imatran välille tulee kaksoisraide ja muulle rataosuudelle uusia junien kohtaamispaikkoja. Hankkeen kustannusarvio on lähes 190 miljoonaa euroa. Varsinaisesta aloittamisajasta ei ole tietoa, koska kiista melusuojauksesta hidastaa hanketta. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvamassa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välistä tavarakuljetuksia uudelle Kannaksen radalle. Imatran rajanylityspaikan kansainvälistäminen rautatieliikenteelle on vireillä. Olisi tärkeää saada sitä tukevat ratajärjestelyt kytkettyä Luumäki-Imatra -parantamishankkeeseen. Lisäksi Liikennevirasto parantaa Vainikkalan ratapihan toiminnallisuutta ja Luumäki-Vainikkala-rataosuuden välityskykyä pidentämällä ja rakentamalla uusia raiteita sekä uusimalla asetinlaitteita. Ensimmäisen vaiheen kustannukset ovat 26 miljoonaa euroa ja se valmistuu vuoden 2018 aikana.

Kouvolan ja litin alueella sijaitsevan Kimolan kanavahankkeen kokonaisrahoitus oli alun perin noin 9 miljoonaa. Maaperän laatu on viivästyttänyt Kimolan kanavan rakentamissuunnitelmien valmistumista. Rakennuskustannukset voivat nousta 9 miljoonasta eurosta jopa 14,5 miljoonaan euroon. Projektin on tarkoitus olla valmiina veneilykauden alkaessa vuonna 2019. Valmistuminen avaa noin 400 kilometrin mittaisen vesireitin Voikkaalta aina Keiteleelle asti. Kanavarakentamisen ohella on huolehdittava sekä veneilyinfran ja -palveluiden että matkailu- ja palveluliiketoimintojen kehittämisestä.

Etelä-Karjalan puolella Saimaan kanavan alaporttien uusiminen on käynnissä. Tavoitteena on jatkaa Saimaan kanavan ja syvävesiliikenteen kehittämistä. Liikennevirasto on valmistellut selvitystä Saimaan kanavan sulkujen pidennyksestä. Kutilan kanava sai suunnittelurahaa, kun maa- ja metsätalousministeriö myönsi suunnitelmien päivittämiseen 100 000 euroa. Kanava yhdistäisi Suur-Saimaan ja Pien-Saimaan Taipalsaaren kohdalla. Kanava lyhentäisi vesiväylää Lappeenrannasta Suur-Saimaalle lähes puolella ja muodostaisi rengasreitit esimerkiksi risteilyille.

Venäjän talous näyttäisi olevan kasvusuunnassa. BKT:n kasvuennuste tälle vuodelle on noin 1,5 prosenttia. Venäjän talouden elpymiseen ja kasvaviin matkailijamääriin ollaan varauduttu. Vaihemaakuntakaavat mahdollistavat kaupallisten palvelujen mittavan lisäämisen. Vaalimaan, Nuijamaan ja Imatran rajanylityspaikoilla on tehty laajennus- ja parannustöitä, joilla rajan sujuvuus on taattu toistaiseksi.

Kattava ja monipuolinen koulutusverkosto on oleellinen vetovoimatekijä. Lisäksi tarvitaan työelämälähtöistä joustavuutta koulutustarjonnassa. Kouvolan asemaa logistiikkakeskuksena vahvistaa syksyllä avattu ratatekninen oppimiskeskus. Sen avulla pyritään varmistamaan valtion rataverkolla toimivien yritysten henkilökunnan pätevyyksien ylläpitäminen sekä rautatieturvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen. Vuoden 2018 alusta Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Saimaan ammattikorkeakoulu ja Lahden ammattikorkeakoulu muodostavat LUT-konsernin. Konsernilla tavoitellaan kansallisesti ja kansainvälisesti laadukasta, houkuttelevaa ja monipuolista korkeakoulukeskittymää. Yliopisto lisää merkittävästi tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaansa Lahdessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään.

Koulutustarjontaa uudistetaan jatkuvasti. Kouvolan seudun ammattiopistossa voi ensi syksynä aloittaa uuden kasvatusta ja ohjausalan perustutkinnon, lentokoneasentajien englanninkieliseen koulutukseen ja metsäalan perustutkinnon. Viime syksynä alkoi liikunnan ammattitutkintoon johtava koulutus yhteistyössä Pajulahden urheiluoipiston kanssa. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa uusia avauksia ovat mm. turvallisuusalan perustutkinto sekä kansainvälisen muodin ja liiketoiminnan koulutus. XAMKissa on alkanut uutena data-analytiikkaan keskittyvä tradenomikoulutus. Kymenlaaksossa alkaa myös projekti- ja myyntijohtamisen koulutus insinööreille sekä logistiikan YAMK-

koulutus. LUT vastaa liiketoiminta-analytiikan osaajien pulaan liiketoiminta-analytiikan diplomi-insinööriohjelmalla. Siinä yhdistyvät tuotantotalouden, yritysrahoituksen, ohjelmistotuotannon ja sovelletun matematiikan opinnot. Niin ikään uutta on sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannon diplomi-insinöörikoulutus. Tutkinto kouluttaa tulevaisuuden palvelujärjestelmän asiantuntijoita perehdyttämällä konkreettisesti sote-palveluiden arkeen, tuotantojärjestelmiin ja tulevaisuuden trendeihin.

LUT korkeakoulukampukselle Skinnarilaan avataan syksyllä 2018 Jamie Hyneman Centre eli JHC. Se on työpajatila, jota tulevat käyttämään opiskelijat, yritykset sekä muut yhteistyökumppanit. Tiloja tulee olemaan mm. metallityölle, puu- ja komposiittityölle, elektroniikalle, hitsaukselle ja maalaukselle. Opiskelijaprojektien tekemisen lisäksi keskuksessa järjestetään kursseja, työpajoja ja erilaisia verkostoitumistapahtumia. Syksyn aikana Etelä-Karjalassa on aloittanut YES-keskus-toiminta, jota koordinoi Etelä-Karjalan kesäyliopisto. LUT ja Lappeenrannan kaupunki ovat aloittaneet ensimmäisenä Suomessa ”Junior Universityn”, jossa tiivistetään perusopetuksen ja korkeakoulujen yhteistyötä.

Etelä-Karjalassa on käynnissä myös kouluverkkomuutoksia. Saimaan ammattikorkeakoulun Imatralla järjestettävät koulutukset siirretään Skinnarilan kampukselle Lappeenrantaan. Imatralla järjestetään tällä hetkellä hotelli- ja ravintola-alan sekä kuvataiteen koulutusta. Opiskelijoita on yli 400. Toimintojen keskittäminen tapahtuu syysluku-kauden 2019 alusta. Lappeenrannassa on käynnistetty lukioselvitys. Sen myötä katsotaan, voiko joitakin opintoja järjestää jatkossa yliopistokampuksen yhteydessä.

Etelä-Karjalan liitto koordinoi vuosina 2018–2019 Aasia-hanketta, jota toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa. Hankkeessa kartoitetaan mahdollisuuksia yhteistyöhön erityisesti Kiinan, mutta myös Korean, Vietnamin ja Japanin kanssa. Hankkeen aikana panostetaan sujuvan palveluketjun tuottamiseen yrityksille yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten kumppaneiden kanssa, alueen tunnettuuteen sijoituskohteena ja investointien saamiseen, Saimaan alueen profiloitumiseen aasialaisten turistien kohteena, koulutusvientiin, vierailun ja tiedonvaihdon tiivistymiseen sekä alueen asukkaiden Aasia-osaamisen kasvuun.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisimmän Pk-yritysbarometrin mukaan lähiajan näkymiä kuvaava saldoluku oli + 26 (koko maa + 35). Ennallaan suhdanteiden arvioi pysyvän 59 % alueen pk-yrityksistä (koko maa 49 %). Suhdanteiden paranemista ennakoi 34 % (koko maa 43 %) ja heikkenemistä 7 % yrityksistä (koko maa 8 %). EK:n barometrikyselyssä teollisuuden ja rakentamisen tämänhetkinen suhdannetilanne arvioitiin tammikuussa 2018 melko

yleisesti tavanomaista paremmaksi, saldoluku oli + 32. Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat noususuunnassa, sillä suhdannenäkymien viimeisin saldoluku oli + 14 (syksyllä + 5). Palveluyritysten suhdanneodotukset ovat koko maan keskiarvoa luottavaisemmat. Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien tilastojen mukaan kasvussa sekä Kymenlaaksossa (+ 5 %) että Etelä-Karjalassa (+ 7 %). Koko maassa liikevaihto kasvoi 6 %.

Kaakkois-Suomi on Euroopan merkittävin metsäteollisuuskeskittymä. Alan perusvire on erittäin positiivinen. Suomalaiset sellutehtaiden ennakoidaan tekevän tänä vuonna uuden vientinäkymän. Sellun kysyntä on kasvanut erityisesti Kiinassa, jossa sellusta valmistetaan korkeatasoisia pehmopapereita. Metsäteollisuuden investointien seurauksena koko maan puuntarve kasvaa vuoden 2014 tasosta vuoteen 2020 mennessä 10–11 miljoonalla kuutiolla. Kaakkois-Suomen osuus tästä on noin kolme miljoonaa kuutiota. Usko biotalouteen, erilaisten pakkausmateriaalien kysynnän kasvuun ja sellun uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investointeina Kaakkois-Suomessa. Alueella on kehittymässä kansainvälisesti merkittävä biotalousklusteri. Ympäristö- ja energia-alan ympärillä on systemaattista kehitystyötä. Erityisesti Lappeenrannan seutu on profiloitunut alojen huippuosaajana.

Myös logistiikan näkymät ovat erittäin myönteiset. Vuosi 2017 oli HaminaKotkan satamassa voimakkaan liikenteen lisäyksen aikaa. Sekä vienti että tuonti lisääntyivät ja kauttakulkuliikenne kasvoi voimakkaasti. Näkymät vuodelle 2018 ovat hyvät. Kaasuputkihankkeen ja Kazakstanin liikenteen käynnistyessä täysimittaiseksi kokonaisliikenne edelleen kasvaa.

Rakennusala on elpynyt myös Kaakkois-Suomessa. Rakentamisen veturina toimii tällä hetkellä erityisesti Lappeenrannan seutu. Kymenlaaksossa on hiljaisempaa, mutta sielläkin rakennusala on piristynyt sekä uudis- että korjausrakentamisen myötä. Myös Kymenlaaksossa on lähivuosina lähdössä liikkeelle suuria rakennushankkeita.

Teknolgieollisuuden liikevaihto on viimeisimpien tilastojen mukaan kasvanut valtakunnallista keskiarvoa nopeammin. Erityisesti metallialan näkymät ovat positiiviset. Yleinen taloudellinen nousu heijastuu Kaakkois-Suomen metalliteollisuuteen kasvaneina tilausmäärinä ja parantuneina liikevaihtoina.

Matkailuala on nousujohteinen. Vuonna 2017 matkustajamäärät kasvoivat edellisvuodesta. Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkojen kautta tehtiin viime vuonna noin 7,2 miljoonaa rajanylitystä. Tämä on noin 9 % enemmän kuin vuonna 2016. Ruplan kurssivaihtelut heijastelevat suoraan matkailualan kysyntään. Yöpymisten määrä Kaakkois-Suomessa oli 7 % suurempi kuin edellisvuonna. Venäläisten yöpymiset kasvoivat 23 %, ja aasialaistenkin 9 %. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat prosentin verran. Tarkasteltaessa verovapaata kauppaa Invoice-lomakkeiden leimausten

määrällä, leimaukset Kaakkois-Suomen raja-asevilla lisääntyivät vuonna 2017 noin 34 % edellisvuoteen nähden.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella. Sen rakennemuutos jatkuu vahvana. Maatilojen määrän ennakoitaan vähenevän vajaan sadalla vuosittain. Samalla yksikkökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Lypsykarjataloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi myös jatkuvan. Alkutuotannon kannattavuus on jo pitkään ollut heikko, mikä on seurausta maataloustuotteiden markkinahintojen laskusta, Venäjän viennin romahduksesta ja EU-maatalouspolitiikan muutoksista. Maito- ja sikataloudessa Venäjä-pakotteiden vaikutus on entisestään pahentanut maatilojen tilannetta. Alkutuotannon kilpailukyvyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja yhdeksän prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Vähennyistä selittää pitkälti myyntiedustajan paikkojen väheneminen. Muutoin muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat pieniä. Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, myyntiedustajille, puhelinmyyjille, toimisto- ja laitossiivoojille mutta myös esimerkiksi lähihoitajille ja ravintola- ja suurataloustyöntekijöille.

Työvoiman kysyntä on kasvanut edellisvuodesta ja kohdistuu aikaisempaa enemmän myös naisvaltaisille aloille. Etelä-Karjalassa rakennusalan kysyntä on vilkkaampaa kuin Kymenlaaksossa, mutta Kouvolan ja Kotkan seutukuntien investointisuunnitelmat vilkastuttavat kysyntää myös Kymenlaaksossa. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätyöllisyys on toistaiseksi melko pientä – toki investoinnit takaavat jo olemassa olevia työpaikkoja. Ympäristö- ja energiaklusterin vahvistumiseen liittyvä työvoiman kysyntä on vilkkaampaa kuin edellisvuosina. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat positiivisia etenkin Kymenlaaksossa. Metalliteollisuudessa tilanne on erittäin hyvä, ja suurella osalla yrityksistä on ollut rekrytointivaikeuksia. Jos merkit venäläismatkailun vilkastumisesta jatkuvat, Etelä-Karjalassa kaupan ja muiden palvelualojen alan työllisten kysyntä kasvaa hiljal-

leen. Kymenlaaksossa kaupan alan työllisten kysyntä on hiljaisempaa. ICT-alan osajien kysyntä on osaavan työvoiman tarjontaa selvästi suurempaa. Ilmiö on levinnyt Etelä-Karjalasta myös Kymenlaaksoon.

Työvoiman saatavuus on heikentynyt viime vuodesta. Yritysten rekrytointiongelmia (Tilastokeskus) oli vuonna 2017 kaakkoissuomalaisissa yrityksissä edellisvuotta (23 %) enemmän (32 %). Valtakunnallinen keskiarvo oli 37 %. Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan selkeimpiä pula-ammatteja ovat lähitulevaisuudessa mm. lääkärit, puheterapeutit, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, myyntiedustajat, koneistajat sekä hitsaajat. Mukaan on tullut aikaisempaa enemmän rakennusalan ja ICT-alan ammatteja. Ylitarjontaa on mm. erilaisista sihteeriammateista, myyjistä, käytön tukihenkilöistä ja konepuusepistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2017 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla Kaakkois-Suomessa oli keskimäärin noin 18 900 työtöntä kuukausittain. Luku on 13,2 % edellisvuoden vastaavaa ajankohdasta pienempi. Työttömien määrä pieneni hieman hitaammin kuin maassa keskimäärin. Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Kymenlaakso 14,0 %, Etelä-Karjala 13,0 % ja koko maa 11,0 %). Viimeisimmissä tilastoissa työttömyys on laskenut molemmassa maakunnissa valtakunnallisessa tahdissa ja laskusuunnan odotetaan jatkuvan.

Miesten työttömyys laski naisten työttömyyttä hieman nopeammin. Vuoden 2017 loppupuoliskolla miesten työttömyys laski 14 %, kun naisten työttömyys väheni 12 %. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys vähenee. Tämä näkyy nyt selvästi myös korkeakoulutetuilla, joita oli 15 % vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömyys laski nopeammin kuin kokonaistyöttömyys (Kaakkois-Suomi - 18 %, koko maa - 20 %). Näkymät ovat positiiviset myös nuorisotyöttömyyden osalta, ja nuorisotyöttömyyden laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 2 000 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt noin 11 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden loppupuoliskon aikana se oli 36 % (koko maa 26 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät),

ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kaakkois-Suomessa rakennetyöttömiä oli vuoden 2017 loppupuolella keskimäärin 12 700 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 67 % kaikista työttömistä (koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (65 %) verrattuna osuus on kasvanut. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 6 400 kuukaudessa – tämä on noin 15 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa - 22 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

Kouvolan seutukunta

Kouvola, litti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 91 059 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 136 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 815.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kouvolan seutukunnassa suurin haaste on elinkeinorakenteen uusiutuminen ja monipuolistuminen. Seutukunnan vahvoja tuotannonaloja ovat massa- ja paperiteollisuus, logistiikka, liike-elämän palvelut sekä julkisen hallinnon toimipisteet ja valtion alueviranomaiset. Kasvua ja uusia avauksia haetaan tasaisesti eri toimialoilta. Seutukunnalle tärkeä metsätalous on uudistumassa. Erityisesti panostetaan mm. logistiikkaan (myös älylogistiikka), pakkausteknologiaan, ja energia- ja materiaalitehokkuuteen.

Sopivien työpaikkojen ja koulutusmahdollisuuksien puute vaikuttaa myös muuttoliikkeeseen. Vuoden 2016 ennakkotietojen mukaan seutukunnan väkiluku pieneni yli tu-

hannella asukkaalla. Kouvolan etuna verrattuna moneen muuhun negatiiviseen kierreeseen joutuneeseen paikkakuntaan on kaupungin riittävä koko, toimiva perusinfrastruktuuri ja palvelut. Kouvolan sijainti on vahvuus erityisesti logistisena solmukohdanna. Pitkällä aikavälillä Helsingin metropolialueen laajeneminen näyttäytyy positiivisesti Kouvolassakin.

Kaupungin elinvoimassa on kyse myös mielikuvista ja alueen houkuttelevuudesta. Yritykset tulisi saada kiinnostumaan seudusta sijoittumispaikkana, joka tarjoaa turvallisen asuinpaikan, hyvää sitoutuvaa työvoimaa ja edullisen kustannustason. Kouvolassa onkin panostettu keskusta-alueen kehittämiseen ja seudun markkinointiin. Tiivis investointitahti jatkuu. Kuluvan vuoden investointeihin on varattu yli 50 miljoonaa euroa. Noin neljäsosa investoinneista koskee kaupungin kärkihankkeita. Miljoonapanostuksia varataan muun muassa keskustan kehittämiseen sekä Matkakeskukseen, Kimmolan kanavaan, asuntomessualueeseen sekä maantie- ja rautatieterminaaliin. Uusi kaupunkistrategia tähtää laaja-alaisella kehittämisellä kasvattamaan elinvoimaa, kaupunkilaisten hyvinvointia ja kaupungin statusta. Keskeisenä tavoitteena on saada Kouvolan asukasmäärä nousuun. Yhteiset panostukset kohdistetaan erityisesti perhearkeen ja sen sujuvuuteen, koulutuksen osuvuuteen ja logistiikkaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymiä kuvaava saldokulu oli Kouvolassa + 13 – koko maassa vastaava arvo oli + 35.

Kouvola on EU:n ainoa suomalainen liikenteellisen ydinverkon rautateiden terminaali-keskus, ja sen kautta kulkee rahtitavaraa noin kymmenen miljoonaa tonnia vuosittain. Kouvolassa on suuret odotukset rahtiliikenteen kehityksestä. Seudulle on sijoittunut noin 200 logistiikka-alan yritystä, joissa on yhteensä lähes 2 000 työpaikkaa.

Suomen ja Kiinan markkinoiden välille avautui junareitti (Kouvola-Xi'an) viime marraskuussa. Reitti avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia tuoteryhmille, joille lento on ollut liian kallis ratkaisu, mutta laiva liian hidas. Reitti mahdollistaa viennin Kiinan lisäksi myös Japaniin, Australiaan, Etelä-Koreaan sekä tuonnin Eurooppaan. Tavarajuna Suomen ja Aasian välillä kulkee nyt joka toinen viikko. Junat ovat vieneet Kiinaan muun muassa sahatavaraa, pakkaustuotteita, koneita ja laitteita. Kiinasta juna on tuonut erilaisia kiinalaisia kulutustavaroita. Huhtikuun alusta alkaen konttijunia menee kerran viikossa. Yhteys on herättänyt myös kansainvälistä kiinnostusta. Logistiikka-alan yritykset ovat kertoneet palkkaavansa lisää henkilökuntaa, koska liikennemäärät esimerkiksi Venäjän ja Aasian kuljetuksissa ovat selvässä kasvussa.

Kouvola ei saanut EU:lta rahaa suuren rautatie- ja maantietermiinalin rakentamiseen. Kaupunki sekä liikenne- ja viestintäministeriö hakivat termiinalihankkeelle lähes 8 miljoonan euron tukea. Hanketta pidettiin EU:ssa tärkeänä osana Euroopan laajuisen liikenteen ydinverkkoa, mutta termiinalialueen rakentamisvalmiuksia ei pidetty riittävinä. Päätös olisi edellyttänyt pidemmällä ollutta maanhankintaa, ja myös lainmukainen asemakaava helpottaisi myönteisen päätöksen saamista. Kehittämistä jatketaan, ja rahoitusta haetaan uudelleen heti, kun sopiva haku aukeaa. Termiinalin myötä kasvavista yhdistelmäkuljetuksista saataisiin uutta liiketoimintaa, sillä se olisi ensimmäinen eri kuljetusmuotoja yhdistävä intermodaalitermiinali Suomessa.

Kouvolan seutu sai positiivisia uutisia, kun Liikennevirasto päätti loppuvuodesta 2017 säilyttää rautatieliikenteen ohjauskeskuksen Kouvolassa. Päätös koskee noin 60 työpaikkaa. Kouvolaan rakennetaan 4,5 miljoonan euron arvoinen kauko-ohjausjärjestelmä junaliikenteelle. Kauko-ohjausjärjestelmä tehostaa rataverkon liikenteenohjausta ja -hallintaa. Samalla se parantaa raideliikenteen täsmällisyyttä ja turvallisuutta.

Vuonna 2015 UPM Kymin tehtaalla otettiin käyttöön muun muassa uusi kuorimo sekä uusi sellun kuivauskone. Tuon investoinnin arvo oli 160 miljoonaa euroa. Viime syksynä valmistui sellutehtaan 98 miljoonan euron laajennus. Investoinnin myötä tehtaasta tuli yksi Euroopan suurimpia sellutehtaita 870 000 tonnin vuosituotannollaan. Näkymät ovat hyvät – sellun hinta on kasvanut viisi vuotta noin kolmen prosentin vuosivauhtia ja on nyt huippulukemissa.

Kokous- ja tapahtumapalvelut ovat yksi Kouvolan kärkihankkeista. Vuonna 2019 Kouvolan asuntomessuille odotetaan 130 000 vierasta. Vuodelle 2018 on myös luvassa isoja tapahtumia (mm. Kymi GP, erilaisia urheilutapahtumia, Karjalan liiton kesäpäivät), jotka haastavat seudun pienehkön majoituskapasiteetin. Kouvola toivoo lisää matkailutuloja myös liikuntamatkailusta. Alustavia neuvotteluja esimerkiksi Pietarin liikuntaviranomaisten kanssa on käyty.

Kävelykatu Manskin saneeraus valmistui suurilta osin viime vuonna. Kouvolan keskustan kehittäminen jatkuu. Kouvolan uuden matka- ja tapahtumakeskuksen suunnittelu saanut lisää aikaa toukokuun loppuun asti, koska neuvottelut hotellioperaattorien, sijoittajien ja toimistotaloon tulevien vuokralaisten kanssa ovat kesken. Uusi matka- ja tapahtumakeskus sisältää liike- ja toimistotilojen lisäksi myös monitoimiareenan rakentamisen. Tällä hetkellä Kouvolassa suunnitellaan 5000–6000 hengen areenaa. Kokonaiskustannusten suuruus riippuu siitä, missä laajuudessa keskus lopulta toteutuu. Alkuperäisten arvioiden mukaan rakentaminen maksaa 70–80 miljoonaa euroa.

Kymi Ring Oy on jättänyt opetus- ja kulttuuriministeriöön hakemuksen 3,5 miljoonan euron suuruudesta valtionavustuksesta. Avustus myönnetään, jos yksityinen rahoitus

toteutuu suunnitellusti. Jos näin ei käy, vaarana on Valtatie 12:n Tillolan ja Keltin tieosuuden kunnostusurakan tarjousten raukeaminen. Kymi Ringillä on määrä ajaa samana vuonna 2019 MotoGP-sarjaan kuuluvat ajot, jos rata valmistuu. Tällä hetkellä rataa käyttää Puolustusvoimat, joka on tehnyt sopimuksen Kymi Ringin ajoharjoitteluradan käytöstä vuosille 2018–2020.

Kaupan ja palvelujen näkymät ovat edellisvuosia paremmat. Jos kuluttajien luottamus pysyy hyvänä, maltillista kasvua on odotettavissa myös kuluvana vuonna. Etenkin suunnittelutoimistoilla menee hyvin. Vähittäiskaupassa on kerrottu myynnin kasvusta ja mm. Kymen Seudun Osuuskauppa aikoo investoida myös kuluvan vuoden aikana.

Rakennusalan näkymät ovat aikaisempaa paremmat. Asuntomessujen rakentaminen on alkamassa ja vilkastuu kuluvana vuonna. Sopimuksen mukaan Carea-Sairaalat rakennuttaa Ratamo-keskuksen Kotiharjuun. Tavoitteena on aloittaa maanrakennustyöt syksyllä 2018. Hankkeen kustannukset ovat noin 62 miljoonaa euroa. Rakennusalan paremmista näkymistä viestii myös kouvolaalainen puuelementtejä valmistava Elementit-E, joka laajentaa tuotantotilojaan. Laajennusinvestointi maksaa noin kaksi miljoonaa euroa. Yhtiön palveluksessa on nyt 25 henkilöä, ja se on palkkaamassa kymmenen uutta työntekijää. Myös alihankintaketjuun tulee lisää työntekijöitä.

Elintarvikeala on nousussa. Elintarvikeyritys Kaslinkin liikevaihto oli 60 miljoonaa euroa, ja se työllistää lähes 170 henkilöä Kouvolaissa ja Helsingissä. Sen valmistamia elintarvikkeita myydään yli 15 Euroopan maassa. Yhtiö suunnittelee laajentavansa toimitilojaan Korialla. Kouvolan kaupunki päivittää alueen asemakaavaa, jotta laajennus olisi mahdollinen. Kaslink suunnittelee tuotantotilojen laajentamisen lisäksi biokaasulaitosta, jossa se voisi muuttaa teollisuusjätettä ja sivutuotteita energiaksi ja lannoitteeksi. Suomessa sallittiin viime syksynä hyönteisruuan kasvattaminen ja myyminen. Inkeröislainen Pohjolan Hyönteistalous Oy on hyönteisteknologian kehitykseen sekä hyönteisraaka-aineen jatkojalostukseen keskittynyt yritys. Yrityksen kasvunäkymät ovat erittäin hyvät.

Työvoiman kysynnän näkymät

Kouvolan seudulla työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja 14 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Edellisvuotta enemmän oli paikkoja mm. vartijoille, teollisuuskoneasentajille, rakennussähköasentajille ja maa-, metsä- ja kalatalouden erityisasiantuntijoille. Suurin tiputus nähtiin myyntiedustajien, puhelinmyyjien sekä myyjien avoimien työpaikkojen määrissä.

Viimeisimmän Kouvolan seudun ammattibarometriarvioinnin mukaan yli puolet arvioituista ammanteista on tasapainoammatteja. Työvoimapulasta kärsiviä ammatteja oli noin 26 % (vuosi sitten 13 %). Pulaa on etenkin myyntiedustajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä sekä sairaan- ja terveydenhoitajista. Listalla on myös paljon muitakin sosiaali- ja terveysalan ammatteja – etenkin lääkäreistä on pulaa. Rakenusalan parantunut tilanne näkyy pula-ammateissa. Myös konetekniikan erityisasiantuntijoilla, sovellusohjelmoijilla, sähköinsinööreillä sekä tietoliikenteen ja -tekniikan insinööreillä on kysyntää. Ylitarjonta-ammatteja oli 21 % arvioituista ammanteista. Esimerkiksi myyjiä, huonekalu- ja konepuuseppiä, sihteereitä, prosessiteollisuuden työntekijöitä sekä käytön tukihenkilöitä on runsaasti tarjolla kysyntään nähden.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2017 loppupuoliskolla Kouvolan seudulla työttömiä oli keskimäärin 5 500 kuukaudessa. Suhteellisesti työttömien määrä laski 10 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa – 16 %). Työttömien osuus työvoimasta oli 13,1 % (koko maa 11 %). Lähitulevaisuudessa työttömyyden arvioidaan jatkavan laskuaan.

Miesten työttömyys väheni naisten työttömyyttä hieman nopeammin. Positiivista on, että nuorisotyöttömyys oli vuoden loppupuolella vähentynyt edellisvuodesta 15 % (koko maa – 20 %). Kouvolassa 20 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä, mutta li-tissä vain 13 % (koko maa 14 %).

Kouvolassa rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 3 600 henkeä kuukaudessa. Edellisvuoteen verrattuna rakennetyöttömien määrä oli laskenut 6 %. Rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on korkea (66 %, koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (63 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on kasvanut. Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömyys väheni 13 % (koko maa - 22 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä on viimeisimpien tilastojen selkeässä laskussa, ja kehitys on laskusuuntaista myös lähiaikoina.

Työttömyys koskettaa tuntuvasti ulkomaan kansalaisia. Seutukunnassa asuvia ulkomaan kansalaisia oli työttöminä työnhakijoina keskimäärin 375 henkeä kuukausittain. Heidän työttömyysasteensa oli 34 %, enemmän kuin koko maan keskiarvo 26 %. Ulkomaalaisten työttömien määrän ennakoitaan edelleen laskevan.

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 84 567 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 880 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 898.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kotkan-Haminan seutukunta on perinteinen teollisuuden ja satamatoimintojen sijaintialue. Tilanne on samankaltainen Kouvolan seutukunnan kanssa: tavoitteena on tukea yrityskehityksen elinvoimaisuutta, uudistaa tuotantorakennetta sekä houkutella uusia pk-yrityksiä alueelle. Kasvua haetaan laajasti eri toimialoilta (matkailu, kauppa, satama- ja sidonnaiset investoinnit, uusiutuva teollisuus). Metsäteollisuuden tilanne näyttää paremmalta kuin vuosiin.

Työttömyysprosentti oli vuoden 2017 lopussa 15,4 (koko maa 11,2 %). Työttömien määrän lasku on ollut kaakkoissuomalaisten seutukuntien nopeinta. Väestön määrä pienentyi viime vuonna seutukunnassa noin 900 henkilöllä. Väestötappio oli suurempi kuin edellisvuonna.

Viime aikoina näkyviä ovat piristäneet mm. metsäteollisuuden investoinnit ja tuotekehitys, metallialan myönteinen kehitys, E 18-tien rakentaminen, Zsar Outlet Village sekä HaminaKotka sataman projektit. Uusia, isojakin investointeja on kuitenkin jo luvassa. Sekä Kotkan että Haminan kaupunkikeskustoja kehitetään kunnianhimoisesti. Tavoitteena on uudistunut ja vetovoimainen seutu.

Lähitulevaisuuden näkymät ovat selvästi aikaisempaa paremmat, ja pidemmän aikavälin odotukset ovat hyvät. Logistinen sijainti kahden laajentuvan metropolialueen välissä (Helsinki ja Pietari) on erinomainen. Tulevaisuudessa Metropolialueen laajentuminen hyödyttää seutukuntaa. Hyvät liikenneyhteydet edistävät kasvusuuntausta. Laajentuminen nostanee seudun kartalle, josta yritykset etsivät sijoituspaikkojaan ja ihmiset asuinpaikkoja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät seuraavalle vuodelle ovat Kotkan seudulla melko myönteiset. Saldoluku oli + 26, kun koko maassa vastaava arvo oli + 35.

Metsäteollisuuden näkymät ovat erittäin hyvät. Stora Enson Sunilan tehtailla ligniiniä on valmistettu teollisessa mittakaavassa jo vuodesta 2015, ja 50 000 tonnin vuosituotanto nousee Stora Enson maailman suurimmaksi ligniinin tuottajaksi. Yhtiö on tuonut markkinoille ensimmäisen tuotteen, joka on valmistettu ligniinistä. Stora Enso uskoo, että havusellumassasta erotettu ligniinijauhe Lineo voi korvata fossiiliset, öljypohjaiset fenolit muun muassa liimoissa ja maaleissa. Yhtiö kehittää nyt lanseeratun tuotteen lisäksi myös muita ligniinisovelluksia.

Kotkamills tuo markkinoille muovittoman pakkauskartongin elintarvikkeiden pakkaamiseen. Uusi pakkauskartonki on sopiva pakkausmateriaali muun muassa pikaruokaketjujen pakkaustarpeisiin. Tuote soveltuu myös muiden rasvaisten ruoka-aineiden pakkaamiseen. Erona perinteisiin pakkauksiin on tuotteiden muovittomuus ja niiden helppo kierrätettävyys. Luonnollisissa oloissa tuote hajoaa ja maatuu helposti ja nopeasti. Tulevina kuukausina Kotkamills aikoo julkistaa myös pakasteruokiin ja kahvikuppeihin soveltuvia ratkaisuja. Tuotteet ovat herättäneet suurta kiinnostusta, ja jo kuluvalle vuodelle ennakoitaan liikevaihdon huomattavaa kasvua.

Kotkamills harkitsee uuden paperikoneen rakentamista Kotkaan. Kyseessä olisi ensimmäinen paperikoneinvestointi Suomessa 20 vuoden tauon jälkeen. Investoinnista tehdään esiselvitys. Mahdollisella uudella paperikoneella halutaan varmistaa kyky vastata laminaattipaperin kasvavaan kysyntään. Lopullinen päätös rakentamisesta tehdään vuoden loppuun mennessä. Jos investointi toteutuu, tarvitaan noin 30 työntekijää lisää. Koneen rakentamisvaiheessa töitä riittäisi noin 300 henkilölle.

UPM aloittaa ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) mahdollisen biojalostamon rakentamisesta Kotkan Mussaloon. Biopolttoaineiden Kotkan kehittämisvaihtoehto on vasta varhaisessa esiselvitysvaiheessa, ja nyt alkava YVA-prosessi kestää yleensä noin vuoden. Kotkan biojalostamossa valmistettaisiin noin 500 000 tonnia kehittyneitä liikenteen polttoaineita useista eri raaka-aineista. Vertailun vuoksi voidaan mainita, että

Lappeenrannan biojalostamossa dieselin vuosituotanto on noin 100 000 tonnia. Loppullisen rakentamispäätöksen UPM tekee aikaisintaan loppuvuodesta 2018. Päätökseen vaikuttavat mm. EU:n biopolttoaineita koskevat linjaukset.

Kotkan seudulle tärkeällä logistiikka-alalla menee paremmin kuin pitkään aikaan. Vuosi 2017 oli HaminaKotkan satamassa voimakkaan liikenteen lisäyksen aikaa. Tavaraa kulki eri satamanosien läpi 10 % enemmän kuin edellisvuonna. Isot kansainväliset projektit näkyvät sataman liikennetilastoissa. Haminan sataman kautta kuljetetaan Kazakstaniin öljykentille paineentasausmoduuleita. Kotkan Mussalossa puolestaan Nord Stream 2 -kaasuputkiprojekti työllistää noin 300 ihmistä. Työllisyysvaikutus on kuitenkin suurempi koko satama-alue ja alihankinnat huomioiden. HaminaKotkan satama tavoittelee ennätysellisiä liikennelukemia vuonna 2018 – pelkästään tammi-kuussa kokonaisliikenteen määrä kasvoi 13 prosenttia, ja sataman markkinaosuus suhteessa muihin Suomen satamiin kasvoi prosentilla.

Isojen kansainvälisten projektien ja kasvavan liikenteen vuoksi HaminaKotkan satama tarvitsee lisätilaa Mussalossa. Sataman länsipuolelle nousee kokonaan uusi satamakeskus, joka palvelee erityisesti metsäteollisuuden kuljetuksia. Alueelle rakennetaan lisää kenttäalueita, lastausalueita ja laitureita. Maanmuokkaustyöt ovat jo käynnistyneet. Ensimmäistä laivaa odotetaan laituriin loppukeväästä 2019. Satamakeskuksen laajentaminen on noin 30 miljoonan euron projekti.

Haminan LNG-terminaalin maanrakennustyöt alkoivat viime vuoden puolella ja varsinaiset rakennustyöt vuoden 2018 alkupuolella. LNG-terminaali-hankkeen rakentamisprojekti työllistää noin 100 henkilötyövuotta. Terminaalin valmistuttua vuonna 2020 se tuo Haminaan 10 uutta työpaikkaa. Kokonaiskustannukset ovat noin 95 miljoonaa euroa. Ympäristöystävällinen LNG korvaa polttonesteitä mm. meri- ja tieliikenteissä.

Kauppakeskus Zsar Outlet Villagen rakentaminen Vaalimaalla on käynnissä. Rakentaminen tapahtuu kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa Zsariin tulee noin 60 muoti- ja kodintarvikeliikettä. Alueelle tulee myös ravintola- ja kahvilapalveluja. Ykkös-vaiheen rakentaminen maksaa noin 35 miljoonaa euroa. Vuokralaisina aloittavat kansainväliset brändit investoivat lisäksi omien myymälätilojensa perustamiseen yhteensä lähes 15 miljoonaa euroa. Rekrytoinnit ovat käynnistyneet, ja liikkeet ja ravintolat työllistävät ensimmäisessä vaiheessa kaikkiaan noin 400 työntekijää. Outlet-kylä avautuu loppuvuodesta 2018. Toisessa vaiheessa on määrä rakentaa noin 40 myymäläpaikkaa lisää. Kakkosvaiheen vuokralaisia aletaan etsiä kesän jälkeen. Uuden ostoskylän myötä Virolahti varautuu uusiin investointeihin. Asuntoja ja palveluja tarvitaan lisää.

Rakennusalan näkymät ovat aikaisempaa paremmat. Kymenlaakson keskussairaalan laajennusosa valmistuu elokuussa 2019. Laajennusosan valmistumisen jälkeen aloitetaan sairaalan vanhan osan peruskorjaus. Kokonaisuudessa Kymenlaakson keskussairaalaan laajennukseen ja remonttiin on varattu 150 miljoonaa euroa. Kotkan seudulla on suunnitteilla myös kouluhankkeita – Korkeakosken koulun laajennus ja Langinkosken koulun uudisrakennus ovat yhteensä lähes 24 miljoonan euron investointi. Haminan Energia rakentaa pääosin paikallisesti tuotettuja puupohjaisia polttoaineita käyttävän uuden lämpölaitoksen sekä järjesteele kaukolämpöverkkoaan uudelleen. Kokonaisinvestoinnin hinta on noin 4,2 miljoonaa euroa, ja hanke työllistää rakentamisaikana noin 35 henkilötyövuoden verran.

Kantasataman nousevan tapahtumakeskuksen valmistelu on aloitettu. Kotkan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt suunnitelman sijoittaa tapahtumakeskukseen enintään 20 miljoonaa euroa. Tapahtumakeskuksesta on suunniteltu suurta ja erikokoisiin tapahtumiin muunneltavaa monitoimikeskuksesta, jossa olisi tiloja sekä pitkäaikaisille vuokralaisille että lyhytkestoisemmille tapahtumille. Keskuksesta on tulossa 8 000 neliön laajuinen kongressi- ja konserttikeskus, johon mahtuisi konserttitilanteessa 3 600 henkeä ja kokouksia voitaisiin järjestää kerralla 1 500 ihmiselle. Tavoitteena on, että kokonsa ja muunneltavuutensa ansiosta tapahtumakeskus voisi kilpailla tapahtumista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tapahtumakeskusta on jo markkinoitu Venäjällä festivaali- ja messujärjestäjille. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu rakentaa tapahtumakeskuksen kanssa samalle alueelle uuden kampuksen. Kampuksen kustannusarvio on 30–40 miljoonaa euroa. Kampukselle ja tapahtumakeskukselle rakennetaan osittain yhteisiä tiloja, mikä säästää rakennuskustannuksia. Alustavan aikataulun mukaan kokonaisuus olisi valmis vuoteen 2022 mennessä. Myös Kantasatamaan suunniteltu suuri outlet-ostoskeskus etenee. Sen operaattori on vastikään valittu. Valmistelevat työt on aloitettu viime kesänä, mutta varsinainen rakentaminen ei ole vielä alkanut. Ostoskeskus on määrä avata syksyllä 2019.

Hamina uudistaa keskustaansa noin 20 miljoonalla eurolla. Summasta puolet on varattu vuodelle 2018. Rakenteilla on uusi tuhannen asukkaan asuinalue, keskuspuisto ja suurille yleisötapahtumille tarkoitettu arena, joka yhdistää Vallikentän ja Bastionin. Yhdistäminen palvelee aiempaa paremmin Bastionin suurten yleisötapahtumien järjestämistä. Investoinneilla rakennetaan elävää kaupunkikeskustaa, joka parantaa kaupungin vetovoimaa.

Matkailun osalta odotetaan hyvää kesää. Kotkan asema ja imago kansainvälisten risteilijöiden etappina vahvistuu tulevana kesänä. Kotkaan saapuu neljästä – viiteen risteilyalusta. Kaikki risteilijät tuovat Kotkaan brittituristeja. Määrällisesti heitä ei ole yhtä paljon kuin viime kesänä, sillä alukset ovat viime vuotista pienempiä. Aluksille mahtuu 500–700 matkustajaa. Vuodelle 2019 Kotkaan on tehty jo kymmenen varausta, joista viisi on vahvistettu lopullisesti.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja 6 % enemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Edellisvuoteen verrattuna aikaisempaa vähemmän oli avoimia työpaikkoja mm. myyntiedustajille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, postinkantajille ja tuote-esittelijöille. Aikaisempaa enemmän kysyntää oli mm. puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, toimisto- ja laitossiivojille, betonituote- ym. teollisuuden prosessityöntekijöille sekä lähihoitajille.

Kotka-Haminan seudulle maaliskuussa 2018 tehdyn ammattibarometriarvioinnin mukaan noin 55 % arvioiduista ammateista on tasapainoammatteja. Pula-ammatteja on aikaisempaa selvästi enemmän. Lähitulevaisuudessa pulaa on erityisesti lääkäreistä, peruskoulun ja lukion opettajista, lastentarhanopettajista ja puheterapeuteista. Listalla on myös monia muita sosiaali- ja terveysalan, metallialan ja rakennusalan ammatteja. Ylitarjontaa on mm. kirvesmiehistä ja prosessinhoitajista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kotkan seudulla oli vuoden loppupuoliskolla keskimäärin 5 700 työtöntä kuukausittain. Määrä on noin 17 % vertailuajankohtaa pienempi. Työttömyys väheni muita seutukuntia ja koko maata (- 16 %) nopeammin. Työttömien osuus työvoimasta oli kuitenkin edelleen Kaakkois-Suomen seutukuntien korkein (vuoden loppupuoliskon keskiarvo 14,9 %). Todennäköistä on, että työttömyys jatkaa laskuaan.

Naisten työttömyys väheni miesten työttömyyttä hitaammin. Kotkan seudulla työtön on myös keskimääräistä useammin ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa. Tämä ei ole vain vanhempien ikäluokkien ongelma, sillä suurimmat erot valtakunnalliseen keskiarvoon esiintyvät nimenomaan nuoremmassa ikäryhmissä. Esimerkiksi 30–34-vuotiaista työttömistä noin 32 % on ilman perusasteen jälkeistä koulutusta (koko maa 23 %).

Kotkan seudulla rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 3 950 henkeä kuukaudessa, joka on 14 % edellisvuotta vähemmän (koko maa - 13 %). Rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on korkea (69 %, koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (67 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on hieman kasvanut. Yli vuoden työttömänä olleiden määrä oli 19 % pienempi kuin vuosi sitten. Pitkäaikaisyöttömyyden väheneminen oli seutukuntien nopeinta ja lähestyi jo koko maan lukemia (- 22 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä laskee edelleen.

Nuorisotyöttömyys väheni vuoden loppupuoliskolla 19 % eli lähes valtakunnallisen keskiarvon (- 20 %) tahtiin. Vuoden loppupuoliskolla Kotkan seudulla 21 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 14 %). Ulkomaalaisia työttömiä oli kuukausittain keskimäärin 840. Heidän työttömyysasteensa oli seutukuntien korkein (39 %).

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 40 902 henkilöä, vuoden aikana vähennystä oli 459 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 804.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Suurimpana haasteena on alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen. Alueelle halutaan uusia yrityksiä ja uusia asukkaita. Elinkeinoelämän näkymät ovatkin edellisvuotta paremmat. Imatran perusteellisuuden (metsä- ja metalliteollisuus) jatkuvuus näyttää hyvältä, koska teollisuudessa on panostettu kilpailukyvyyn kehittämiseen. Metsäsektorilla kartongintuotannon maailmanmarkkinanäkymät ovat hyvät. Metsäsektorilla on myös isoja investointeja ja siellä tehdään materiaalien hyödyntämiseen tähtäävää kehitystyötä. Myös liikunta- ja urheilumatkailun tulevaisuus on lupaava. Seutukunnassa väestön väheneminen jatkuu edelleen. Vuoden 2017 ennakkotietojen mukaan väestö väheni noin 450 henkilöllä, mikä on vähemmän kuin edellisvuonna.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät ovat Imatran seudulla viime syksyä selvästi paremmat. Silloin odotuksia kuvaava saldoluku oli + 2, kun uusimassa barometrissä se oli + 32. Seutukunnassa ollaan lähellä koko maan lukemia (+ 35).

Stora Enso investoi vuonna 2017 Imatran Kaukopään tehtaiden kehittämiseen yli 100 miljoonaa euroa. Tehtaalla vihittiin marraskuussa käyttöön uusi kartongin päällystyslinja ja automatisoitu rullavarasto. Nestepakkauskartonki päällystetään toistaiseksi muovilla, mutta uusi linja vauhdittaa uuden sukupolven biopäällysteiden tuotekehitystä. Uusi rullavarasto on puolestaan Suomen suurin metsäteollisuuden käytössä oleva automaattinen varasto. Laajennus maksoi yhteensä 70 miljoonaa euroa.

Viime vuonna Stora Enso kertoi myös 9,1 miljoonan euron investoinnista mikrokuitusellun kaupallistamiseen pakkauskartongissa. Investointi jakautui tuolloin Imatran lisäksi Inkeröiden ja Ruotsin Forssin tehtaalle. Loppuvuodesta saatiin lisää positiivisia uutisia, kun yhtiö kertoi 42 miljoonan euron lisäinvestoinnista. Summalla rakennetaan uusi kemihierremassan kuivain, pulperi sekä selluvaraston laajennus. Investointi parantaa kemihierteen saatavuutta ja vauhdittaa mikrokuitusellun kaupallistamista. Valmistumisvaiheessa alkuvuodesta 2019 Imatralla tarvitaan 10 työntekijää lisää. Hajukaasujen käsittelymenetelmän 14 miljoonan euron uusimishanke valmistuu syksyllä 2018.

Vuosi 2017 oli Ovakon Imatran tehtailla rekryointivuosi. Tehtaan henkilömäärä kasvoi vuoden aikana lähes sadalla työntekijällä, ja tällä hetkellä tehtaalla työskentelee yhteensä yli 600 henkilöä. Ovako rakentaa Imatran tehtaaseen uuden vakuumpumppujärjestelmän vuoden 2018 aikana. Investointi maksaa useita miljoonia euroja. Uuden järjestelmän myötä tehtaan energiatehokkuus ja tuotelaatu paranevat, hiilijalanjälki pienenee ja vedenkulutus vähenee. Tilauskanta näyttää hyvältä myös alkavana vuonna ja lisärekryointejakin on jo tehty. Maaliskuun puolella välissä julkistettiin kauppa, jossa japanilainen maailman suurimpiin terästeollisuuskonserneihin lukeutuva Nippon Steel and Sumitomo Metal Corporation hankkii Ovako Groupin osakekannan. Yrityskauppa vaatii kilpailuviranomaisen hyväksynnän.

Rakennusalan näkymät eivät ole niin valoisat kuin Suomessa keskimäärin. Vuonna 2017 suurimpia rakennuskohteita olivat mm. River Plastin teollisuusrakennus Kurkivuorella, asuin- ja liikerakennusten rakentaminen Imatrankosken keskustassa sekä palvelu- ja senioriasumiseen liittyvät hankkeet Imatrankoskella, Mansikkalassa ja Vuoksenniskalla. Osa hankkeista on edelleen käynnissä. Keskustan kehittäminen työllistää rakennusvaiheessa jonkin verran. Imatralla on käynnissä tai alkamassa suuria kouluhankkeita. Vuoksenniskan koulun uudisrakentaminen on käynnissä ja otetaan käyttöön syksyllä 2019. Mansikkalassa uuden koulun käyttöönotto olisi syksyllä 2020 ja Kosken koululla taas 2021. Kyseessä ovat karkean arvion mukaan noin 60 miljoonan euron investoinnit kouluverkkoon. Myös Imatran Meltolan jätevedenpuhdistamo on peruskorjauksen ja modernisoinnin tarpeessa. Töiden on suunniteltu alkavan vuoden 2019 aikana, ja kustannusarvio on 7–11 miljoonaa euroa.

Seudulle tärkeän matkailun osalta Imatra on mukana Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan yhteisessä Saimaa-sopimuksessa. Sopimuksen tavoitteena on tukea koko Saimaan alueen matkailuyrittäjien kansainvälistä markkinointia. Vuositasolla yöpymisten määrä oli nousussa. Kotimaisten matkailijoiden yöpymisiä oli 8 % (koko maassa + 4 %) ja ulkomaisten matkailijoiden yöpymisiä 29 % (koko maassa +17 %) enemmän kuin edellisvuonna. Vaikka aasialaismatkailijoiden määrä on vielä melko vähäinen, suhteellinen kasvu näkyy jo selvästi yöpymisten määrissä (+ 93 %).

Suomi on jättänyt YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescolle hakemuksen geopuiston perustamisesta Saimaalle, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakuntiin. Saimaa Geoparkin kehittämiseksi vuosi sitten perustettuun yhdistykseen kuuluu yhdeksän alueen kuntaa: Imatra, Lappeenranta, Mikkeli, Savitaipale, Taipalsaari, Juva, Sulka, Puumala ja Ruokolahti. Yhdistyksen toimipiste sijaitsee Imatran kaupungintalolla. Tavoitteena on tuoda esille alueen ainutlaatuiset geologiset arvot ja synnyttää uusia mahdollisuuksia esimerkiksi luontomatkailuun. Geopuistot eivät ole suojelualueita, mutta niiltä edellytetään maailmanlaajuisesti erityisiä geologisia arvoja, niiden säilyttämistä ja niihin perustuvan luontomatkailun edistämistä. Useimmiten geopuistoihin sisältyy suojelualueita. Koko hakuprosessi kestää noin kaksi vuotta. Sen aikana arvioidaan geologisten arvojen lisäksi muun muassa, minkälaiset valmiudet kunnilla on luoda geopuiston ympärille uutta yritystoimintaa, palveluja ja tuotteita ja miten sen tunnettuutta on tarkoitus edistää.

Imatran kylpylässä vuosi 2017 oli edellisvuotta vilkkaampi. Liikevaihto kasvoi runsaan viidenneksen, ja kasvu on jatkunut tänä vuonna. Kylpylässä on käynnissä uuden allasosaston rakennustyöt. Allaslaajennus on noin 500 neliötä ja sen on määrä valmistua kesäksi 2018. Hankkeen kustannusarvio on 4,4 miljoonaa euroa. Tällä hetkellä kylpylä työllistää vähän alle 100 ihmistä. Investointi vahvistaa kylpylän kilpailukykyä, tukee koko Ukonniemen alueen kehittämistä, turvaa työpaikkoja ja luo arviolta 10 uutta työpaikkaa.

Urheilubrändiä ja -turismia vahvistetaan Imatralla. Ukonniemen urheilu- ja liikuntapaikoihin on viime vuosina investoitu noin 30 miljoonaa euroa. Stadionilla on järjestetty kansainvälisiä ja kansallisia arvokilpailuja sekä suuria urheilutapahtumia kuten pesäpallon Itä-Länsi -tapahtuma. Alueella on suuri merkitys alueen taloudelle. Urheilutapahtumien lisäksi siellä on harrastus-, harjoittelu- ja leiritystoimintaa. Kuluvana talvena Ukonniemessä on käynyt noin 20 eri leiriryhmää. Suorituspaikkoja ovat hyödyntäneet mm. kiinalaiskiekkopelaajat ja Tsekin ja Valko-Venäjän ampumahiihdon maajoukkueet.

Työvoiman kysynnän näkymät

Loppuvuonna 2017 seutukuntaan tuli avoimeksi noin 800 uutta työpaikkaa. Määrä on 4 prosenttia suurempi kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Aikaisempaa enemmän avoimia työpaikkoja ilmoitettiin mm. konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, avustaville keittiötyöntekijöille, kodinhoitajille ja myyjille. Eniten vähenivät myyntiedustajien, teollisuuskoneasentajien ja –korjaajien sekä talonrakentajien avoimet työpaikat.

Imatran seudulle tehdyn ammattibarometriarvioinnin mukaan (maaliskuu 2018) 72 % arvioituista ammateista on tasapainoammatteja lähitulevaisuudessa. Ylitarjonta-ammattiteja oli 10 % ja työvoimapulasta kärsiviä ammatteja 18 % kaikista arvioituista ammateista. Tasapainoamattien osuus oli suurentunut edellisistä arvioista. Pula näkyy erityisesti terveydenhuollon ja sosiaalialan ammateissa (mm. lääkärit, hammaslääkärit, puheterapeutit). Mukana on nyt aikaisempaa enemmän mm. rakennusalan ammatteja. Ylitarjonta-ammattiteja olivat edelleen mm. myyjät sekä yleissihteerit.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Imatran seudulla oli toisella vuosipuoliskolla keskimäärin 2 580 työtöntä kuukausittain. Määrä on 12 % edellisvuotta pienempi (koko maa – 16 %). Naisten työttömyys on vähentynyt miesten työttömyyttä nopeammin. Työttömien osuus työvoimasta oli 14,4 % (koko maa 11 %).

Nuorisotyöttömyys (- 19 %) on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä nopeammin, ja lähes samaa tahtia koko maan (- 20 %) kanssa. Vuoden loppupuoliskolla 22 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 14 %). Myös nuorisotyöttömyys jatkaa laskuaan lähikuukausina. Ulkomaalaisia työnhakijoita oli keskimäärin 210 kuukausittain. Heidän määränsä on pysynyt samalla tasolla kuin viime vuonnakin, ja laskee hitaasti tänä vuonna. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli edelleen suhteellisen korkea eli 35 % (koko maa 26 %).

Imatran seudulla rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 1 700 henkilöä kuukaudessa. Määrä on tippunut 12 % edellisvuodesta (koko maa – 13 %). Rakennetyöttömien osuus vastaa 66 % kaikista työttömistä (koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (65 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on kasvanut hieman. Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömien määrä väheni 8 % - vauhti oli koko maan keskiarvoa heikompi (koko maa - 22 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä jatkaa laskuaan myös tänä vuonna.

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 88 993 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 152 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 5 512.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lappeenrannan seudulla vallitsee laaja yksituumaisuus vahvuuksista ja kehittämis-kohteista. Alue on edelleen yksi Suomen merkittävistä metsäteollisuuden keskittymistä, jonka kyky vastata uusiin liiketoimintahaasteisiin ja markkinoiden tarjoamiin kasvumahdollisuuksiin on hyvä.

Lappeenrannan seudulla matkailun ja kaupan odotukset lähiajoille ovat edellisvuosia positiivisempia. Venäjä-osaamisen taso on hyvä. Matkailussa panostetaan entistä selkeämmin yhteistyöverkostoihin ja esimerkiksi Saimaan alueen tuotteistamiseen. Myös liike-elämän palveluilla on kysyntää.

Lappeenranta on profiloitunut energiatalouden, kiertotalouden ja kestäväen liiketoiminnan osaamisen edelläkävijäksi. Lappeenrannan teknillinen yliopisto on suunnannut toimintaansa yhä enemmän kestäväen kehityksen ja uusiutuvan energian tutkimukseen ja kehittämiseen. Energia- ja ympäristöalan yrityksissä erityisesti palvelu- ja asiantuntija-alat luovat isoja mahdollisuuksia. Lappeenrannan kaupungin uudessa Lappeenranta 2033 -strategiassa kaupungin kehittämistavoitteita tuetaan erikseen resursoituilla kehittämiskärjillä, joilla tavoitellaan elinkeinorakenteen uudistumista erityisesti energia- ja ympäristöalalla, kaupungin omien ydinpalveluiden kehittämistä sekä tapahtuma-, vapaa-aika-, ja matkailupalveluiden monipuolista tarjontaa ja edellytyksiä.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät väestönkehitykseen, osaamisen nostamiseen, työvoiman kohtaantoon, ja sijaintiin. Vaikka saavutettavuus on erittäin hyvä, Etelä-Karjala ei ole selkeästi kytköksissä kansallisiin kasvukeskuksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät ovat Lappeenrannan seudulla lähes samoissa lukemissa viime syksyn kanssa. Silloin odotuksia kuvaava saldoluku oli + 39, kun viimeisimmässä barometrissä se oli + 36. Seutukunnassa ollaan lähellä koko maan lukemia (+ 35).

Kokonaisuutena bio-, metsä- ja pakkausteollisuudella menee paremmin kuin pitkään aikaan. Vuoden 2017 aikana teollisuuden kilpailukyvyyn parantamiseen tähtääviä investointeja on sekä valmistunut että uusia julkistettu. UPM julkisti Kaukaan tehtaan investointisuunnitelmansa kesällä: sellutehtaan tuotantoprosessia uudistetaan 30 miljoonan euron investoinneilla, jotka toteutetaan kevään 2018 aikana. Tätä edelsi vuonna 2016 Kaukaalla menestyksekkäästi toteutettu 50 miljoonan euron investointi, jossa uudistettiin molemmat sellun kuivauskoneet. Kaukaan biojalostamon biopolttoainneiden menekki on ollut hyvä. Myös Metsä Groupin muutama vuosi sitten Joutsenossa tekemä investointi tuottaa nyt hyvää tulosta. Tehdas siirtyi muutama vuosi sitten polysulfidikeittoon, jolloin puusta saadaan enemmän lujia selluloosakuituja talteen. Sellun kysyntä on kovaa etenkin Aasiassa ja Välimeren alueella.

Kemiran Joutsenon tehtaan natriumklooraatin uusi tuotantolinja valmistui ennakoitua nopeammassa aikataulussa. Kemira investoi Joutsenoon noin 50 miljoonaa euroa. Uusia työpaikkoja tehtaalte syntyi 10. Investoinnin myötä tuotantomäärä lähes tuplaantuu. Tehtaalla valmistettu natriumklooraatti menee pääasiassa Suomen sellutehtaiden käyttöön.

Lappeenrannan kaupunki hallinnoi 2017–2020 kiertotalouden edistämiseen liittyvää kehityshanketta ”Urban Infra Revolution (UIR)”, johon laaja hankeconsortio on saanut 3,4 MEUR rahoituksen EU:n Urban Innovative Action -ohjelmasta. Hankkeessa kehitetään samanaikaisesti teollisuuden sivuvirtoja hyödyntävää uutta rakennusmateriaalia korvaamaan betonia sekä pilotoidaan edistyksellisen tuotantoteknologian soveltamista rakentamiseen tätä materiaalia hyödyntäen (lisäävä valmistus, 3D tulostus).

Metsä- ja biotalousosaamisen lisäksi alueella on vahva ympäristö- ja energia-alan osaamiskeskittymä, johon syntyy uusia innovaatioita ja uutta kasvuhakuista liiketoimintaa. Lappeenrannasta on kasvanut energiatehokkaiden moottorien ja voimansiirtäjärjestelmien tutkimuksen ja liiketoiminnan maailmanluokan keskittymä. Merkittävä hil-

jattainen kehittämisavaus on energiateknologiyhtiö The Switchin omistajan Yaskawan teolliseen laajennukseen liittyvä TKI-laboratorio-investointi, jossa tuotekehitysosaajien ja tuotannon henkilöstön määrää Lappeenrannassa kasvatetaan edelleen noin 20 uudella työpaikalla. Vuonna 2014 tapahtuneen yrityskaupan jälkeen Yaskawa on vahvistanut ja keskittänyt tuotekehitystoimintaansa Lappeenrannan toimipisteeseen. The Switchin koko yhtiön pyörivien sähkökoneiden kehitys- ja suunnitteluvastuu sekä marinetekniikan kehitysvastuu on keskitetty Lappeenrannan toimipisteeseen. Lappeenrannan kaupunki ja LUT suunnittelevat yhteistyönä yliopiston suurnopeustekniikan laboratorion laajennusta, mikä vahvistaisi edelleen energia-alan TKI-toiminnan edellytyksiä alueella.

Kasvuyritys Visedo ostettiin osaksi kansainvälistä Danfoss-konsernia, joka laajentaa yrityskaupalla liiketoimintaansa. Danfoss on perheomisteinen teknologiyhtiö, jonka pääkonttori on Tanskassa. Yrityskaupan mukana Visedolle mahdollistuu osana Danfoss Power Solutions yksikköä nopeampi skaalautuminen ja yhteydet kansainvälisille markkinoille ennestään tunnetun brändin alaisuudessa. Tuotekehitystä tehdään jatkossakin Lappeenrannassa läheisessä yhteistyössä LUT:n kanssa.

Rakentaminen jatkuu Lappeenrannassa varsin aktiivisena ja näyttäytyy keskustassa liike- ja asuintalorakentamisena. Alueella on menossa myös isoja saneerauksia, esimerkiksi LUTin kampus. Keskustarakentaminen jatkuu myös tulevina vuosina. Lappeenrannassa on käynnistetty uuden, noin 5 000 paikkaa käsittävän monitoimiareenan tarveselvitys ja hankesuunnittelu. Uuden hallin paikan ja rahoituksen on määrä olla selvillä syksyllä 2018.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden Eksoten keskussairaalan laajennus K-sairaala on valmistunut ja uusi siipi otetaan käyttöön kesäkuussa 2018. Uuden sairaalarakennuksen myötä myös monet toimintatavat sairaalassa muuttuvat. Toimintansa aloittaa uudenlainen päivystys, jossa 24/7 yleis- ja erikoislääketieteen päivystyksen lisäksi toimii myös lastenpäivystys, sosiaalipäivystys ja kotiin vietävien palveluiden koordinaatio. Uusi sairaalarakennus tarjoaa myös jatkossa alustan kehittämistoimille. Rakennusvaiheessa yhteistyötä on tehty myös luovien alojen kanssa, sillä sairaala on ollut merkittävä prosenttitaiteen projekti alueella. Taidetta ja kulttuuria hyödynnetään jatkossa sairaalassa ja yleensä Eksoten toiminnassa potilaiden viihtyvyyden ja kuntoutuksen sekä hyvinvoinnin edistämiseksi.

Matkailussa haetaan edelleen toimialakasvua. Vuonna 2016 solmittu Saimaa-sopimus on muuttunut toiminnaksi, kun Saimaan alueen markkinointitoimijat, goSaimaa ja Visit Saimaa ovat käynnistäneet Saimaan alueen yhteismarkkinoinnin. Matkailumarkkinoinnin uusi yhteinen kattobrändi Lake Saimaa Purest Finland tähtää erityisesti kansain-

välisille markkinoille, joilta haetaan merkittävää matkailuvirtojen kasvua. Saimaan alueesta on tarkoitus rakentaa yksi maamme tunnetuimmista matkailubrändeistä Helsingin ja Lapin rinnalle.

Luumäen kunnan kohdalla matkailun kannalta ajankohtaisia ovat uuden kuutostien logististen mahdollisuuksien hyödyntämisen lisäksi keväällä 2018 uudella konseptilla avautuva presidentti Svinhufvudin kotimuseo Kotkaniemi. Taipalsaaren alueella ajankohtaista on Sarviniemen alueen kehittäminen Etelä-Karjalan virkistysalueesäätötoimesta vetovoimaiseksi retkikohteeksi.

Ulkomaalaisten yöpymiset kasvoivat vuositasolla viidenneksellä. Sen sijaan kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä väheni prosenttien verran. Kasvaneet turistimäärät ovat piristäneet kaupan toimialaa. Esimerkiksi Kauppakeskus Iso-Kristiina on saamassa kevään aikana uusia myymälöitä. Myös Nuijamaan Laplandia-marketin laajenus valmistui loppuvuodesta.

Liike-elämän palvelut on viime vuosina ollut kaupan ja jalostusalojen vaihteluita tasa-painottava kasvuala. Kaupunkiin houkutellaan erityisesti suunnittelu- ja insinööritöimistöjä sekä ohjelmistoalan yrityksiä. Tulevaisuuden kannalta ohjelmisto-osaajien koulutus on monen alan liiketoiminnan kasvun mahdollisuuksien kannalta keskeistä. ICT-ala on vahvassa kasvussa. Lappeenrannan seudulla se työllistää jo tuhat ihmistä. Pidempään alueella toimineiden yritysten Maestron ja Visman rinnalle on noussut useiden yritysten sivupisteitä. Kasvua hidastaa osaajapula.

Työvoiman kysynnän näkymät

Loppuvuonna 2017 seutukuntaan avautui noin 3 000 uutta työpaikkaa. Määrä on 16 prosenttia pienempi kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Suurimmat lisäykset näkyvät toimisto- ja laitossiivoojilla, postinkantajilla, tarjoilijoilla, maa-, metsä- ja kalatalouden erityisasiantuntijoilla sekä muilla prosessivalvonnan asiantuntijoilla. Sen sijaan mm. myyntiedustajille, tutkimus- ja markkinahaastattelijoille ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille ilmoitettiin selvästi vähemmän paikkoja kuin vuosi sitten.

Lappeenrannassa on suuri tietotekniikka-alan osaamiskeskittymä, joka kasvaa voimakkaasti. Uusia asiantuntijoita tarvitaan monissa yrityksissä. ICT-alan yritykset ovat ennakoineet tarvitsevansa 1 000 uutta osaajaa Etelä-Karjalaan seuraavien 10 vuoden aikana. Tarvetta olisi esimerkiksi yliopisto- tai ammattikorkeakoulutautaisille it-myyntin osaajille, digisuunnittelijoille ja ohjelmistokehittäjille. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja. Myös osaaville energia-alan ja sote-alan työntekijöille (erityisesti lääkäreille) on kysyntää.

Lappeenrannan ammattibarometriarvioinnin mukaan noin kaksi kolmasosaa arvioituista ammanteista on tasapainoammatteja. Työvoimapulasta kärsiviä ammatteja oli noin neljännes. Lähitulevaisuudessa pulaa on erityisesti edellä mainittujen lisäksi myös koneistajista, hitsaajista, levysepeistä ja myyntiedustajista. Ylitarjonta-ammatteja oli enää vain 10 % arvioituista ammanteista. Osuus on selvästi pienentynyt vuoden takaisesta. Ylitarjontaa oli mm. sihteereistä, kampaajista, lähihoitajista, käytön tukihenkilöistä sekä matkatoimistovirkailijoista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Lappeenrannan seudulla oli vuoden loppupuoliskolla keskimäärin 5 200 työttöntä kuukausittain. Työttömien määrä pieneni 13 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa – 16 %). Naisten ja miesten työttömyys väheni lähes samaa tahtia. Työttömien osuus työvoimasta oli 12,4 % (koko maa 11 %). Kuluvana vuonna työttömyys laske edelleen.

Nuorisotyöttömyys (- 19 %) on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Koko maassa oli viidennes vähemmän nuoria työttömiä kuin vuosi sitten. Vuoden loppupuoliskolla Lappeenrannan seudulla noin 16 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä. Osuus oli alueen seutukuntien matalin. Ulkomaalaisia työnhakijoita oli keskimäärin 550 kuukausittain, ja heidän työttömyysasteensa oli 33 % eli kaakkoissuomalaisten seutukuntien alhaisin (koko maa 26 %). Nuorisotyöttömyys laskee edelleen. Myös ulkomaalaisten työttömien määrä laskee, mutta selkeästi hitaammin kuin kokonaistyöttömyys.

Rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 3 400 henkeä kuukaudessa, eli noin 11 % edellisvuotista vähemmän (koko maa -13 %). Vaikka rakennetyöttömien määrä laskee, osuus kaikista työttömistä on edelleen korkea (66 %, koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (65 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on hieman kasvanut. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni 16 % (koko maa – 22 %). Pitkäaikaisyöttömyyden lasku jatkuu.

Etelä-Savon ELY-keskus

Pieksämäen sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Mikkelin sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Savonlinnan sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Etelä-Savossa asui vuoden 2017 lopussa 147 256 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 719 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 151.

Etelä-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savo tunnetaan runsaista, hyvin kasvavista metsistään, puhtaista vesistöistään ja vahvasta mökkikannastaan, maaseutumaisuudestaan ja sijainnistaan lähellä pääkaupunkiseutua ja Venäjän rajaa. Uuden maakuntastrategian kärkiä ovat vesi, metsä ja ruoka ja näiden kärkivalintojen pohjalle rakennetaan myös maakunnan tulevaa kasvua.

Etelä-Savon kehitys nojaa metsävaroihin ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen, joka on luonut maakuntaan vahvaa metalli- ja metsäteollisuutta. Biotalouteen kohdistuvat suuret investoinnit ovat vaikuttaneet positiivisesti myös Etelä-Savoon puun kysynnän kasvuna ja teknologiateollisuusyritysten myönteisenä kehityksenä. Uusia kasvunäkymiä nähdään avautuvan puun kysynnän kasvusta muun muassa biotuotteiden valmistukseen. Potentiaalia Etelä-Savossa nähdään olevan myös bioenergiaosaamisessa, metsäbiomassan prosessointiosaamisessa ja ympäristöteknologiassa liittyen puhtaan veden teknologioihin ja konsepteihin.

Monimuotoisuus, kaunis ja puhdas luonto, laajat vesistöt, runsaat luonnonvarat ja maakunnan maine puhtaana ja turvallisenä alueena ovat luoneet edellytyksiä myös matkailulle ja vapaa-ajanasumiselle. Laadukkaiden elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen on panostettu ja sekä luomuettä lähiruoan kysyntä on kasvussa. Sijainti Venäjän naapurustossa on perinteisesti tarjonnut mahdollisuuksia niin vientiyrityksille kuin alueen matkailun kehittämiseksi. Venäjän talousongelmat ja Ukrainan konfliktin pitkittyminen pakotteineen ovat kuitenkin vaikeuttaneet kaupankäyntiä ja vähentäneet matkailijoiden virtaa. Matkailun osalta venäläiskysynnän väheneminen on kuitenkin kääntynyt uuteen kasvuun. Uuden haasteen Etelä-Savolle tuo lisääntynyt puun kysyntä ja siitä johtuva tehostuvan metsätalouden, matkailun sekä luonnon- ja vesien-suojelun näkökulmien yhteensovittaminen.

Etelä-Savo on säästynyt suurilta rakenteellisilta muutoksilta eikä laajoja irtisanomisia ole ollut. Työttömyys on kuitenkin pysytellyt suhteellisen korkealla, joskin kasvu on nyt taittunut ja työttömien määrä on kääntynyt laskuun. Koulutuskenttää koskeva murrosvaihe herättää huolta maakunnassa. Erityisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset syövät pahimmassa tapauksessa paikallisen kehittämisen eväitä ja johtavat koulutustarjonnan ja sen saavutettavuuden heikkenemiseen. Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen siirto syksyllä 2018 Joensuuhun tulee olemaan merkittävä aluetaloudellinen menetys Savonlinnan seudulle ja koko Etelä-Savolle. Tilalle on esitetty mm. biotuotetekniikan keskuksen perustamista. Uudenlainen puurakentamisen insinöörikoulutus käynnistyy syksyllä Savonlinnassa.

Alueen suurimmat haasteet liittyvät kansainvälistymiseen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon, osaavan työvoiman saatavuuteen, ikärakenteen muutokseen vaarautumiseen ja väestön vähenemiseen. Talouden kasvun kiihtyminen imee eteläsavolaisia kasvualueille, mikä vähentää toisaalta työttömyyttä, mutta pidemmällä aikavälillä vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä. Alueen yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan ja sitä kautta uusiin innovaatioihin ja työllistämiseen. Myös investoijien puute, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähäisyys ovat haasteita.

Vesistöistä johtuva alueen rikkonainen ja hajanainen rakenne luo omat haasteensa saavutettavuudelle ja kilpailukyvyille. Myönteistä on, että Etelä-Savoon kohdistuu lähi-vuosina valtion noin 200 miljoonan euron liikenneinvestoinnit. Näistä syväväylän siirto Savonlinnassa on tekeillä ja VT5:n rakentaminen välille Mikkeli-Juva on käynnistynyt kuluvan vuoden alussa. Sulkavan Vekaransalmen lossin tilalle nousee korkea maantiesilta vuoteen 2020 mennessä. Soratiestön ja vähäliikenteisen päällystetyn tiestön kunto on rapautumassa korjausvelkarahoista huolimatta pitkällä aikavälillä, mikä heikentää puu- ja maitokuljetusten sekä matkailuliikenteen toimintaedellytyksiä. Erillinen haaste harvaan asutuilla seuduilla on joukkoliikenteen palvelutason huomattava lasku. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito- ja kehittäminen on elinkeinoelämän kilpailukyvyn edellytys.

Kaupunkien kaavallinen valmius on kohentumassa keskeisten taajamayleiskaavojen edetessä, Pieksämäen strateginen taajamayleiskaava on lainvoimainen ja Mikkelin vastaava yleiskaava on pitkällä. Kirkonkylien taajamayleiskaavojen tilanne on kohentunut viime vuosina merkittävästi ja runsaan rantayleiskaavoituksen myötä Etelä-Savon yleiskaavojen alueellinen kattavuus on maan paras. Maakunnan ensimmäisen tuulivoimapuiston YVA- ja kaavasunnittelu on pitkällä Pieksämäen Niinimäellä, puisto mahdollistaisi 29 tuulivoimalan rakentamisen. Toinen vaihemaakuntakaava on hyväksytty, siinä käsitellään mm. turpeenottoa ja kaupan kaavoitusta. Etelä-Savon suuria haasteita ovat kirkonkylien vireyden säilyminen ja kehittäminen sekä siihen liittyen kuntien omistaman - osin ylimitoitettun - infran järkevä käyttö ja ylläpito.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Noususuhdanteen käynnistyttyä vauhdilla vuoden 2017 alusta ei yritysten liikevaihto Etelä-Savossa enää pysynyt koko maan kasvuvauhdissa mukana. Vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana yritysten liikevaihto kasvoi Etelä-Savossa 2,5 % edellisestä vuodesta, kun samanaikaisesti maan keskimääräinen kasvu kipusi 6,5 % edellisen vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammalle. Tämä kehitys näkyi myös henkilöstömäärässä, joka Etelä-Savossa jäi lähestulkoon edellisen vuoden tasolle (+0,1 %) kun se koko maassa nousi lähes kahteen prosenttiin (+1,9 %). Parasta kasvu oli rakennusalalla. Teollisuus ja vienti ovat Etelä-Savossa toimineet jo vuosia kasvun vetureina ja hyvä kehitys on näkynyt myös teollisuuden työllisten määrässä - teollisia työpaikkoja on ollut tarjolla hyvin ja niihin on työllistytty. Kaupassa ja muissa palveluissa on yritysten liikevaihdon kasvu pysytellyt Etelä-Savossa maan keskimääräistä alhaisemmalla tasolla. Myös henkilöstömäärän kehitys on ollut hitaampaa kuin koko maassa keskimäärin.

Eteläsavolaisten yritysten rahoituskysyntä heikkeni vuoden 2017 alkupuoliskolla selkeästi. Sama kehitys oli nähtävissä myös valtakunnallisesti. Etelä-Savon ELY-keskus myönsi maakunnan yrityksille vuoden 2017 aikana yritysrahoitusta yhteensä 8,8 milj. euroa 76 yritykselle. Rahoituksen arvioidaan kasvattavan liikevaihtoa 55 miljoonalla eurolla, josta viennin osuus on noin 30 miljoonaa euroa. Uusia työpaikkoja odotetaan syntyvän yli 160. Yritykset käynnistävät tuen avulla lähes 26 miljoonan euron kehittämisinvestoinnit. Palvelualoille myönnettiin rahoitusta noin 3,7 miljoonaa euroa, siitä matkailuyrityksille 2,3 milj. euroa. Teollisuusyrityksille myönnettiin tukia yhteensä 4 miljoonaa euroa, josta puuteollisuuteen 1,2 milj. euroa ja teknologiateollisuuteen 1,1 milj. euroa.

Finnveran myöntämän rahoituksen suhteen on positiivista, että suunnitellut kone-, laite- ja rakennusinvestoinnit ovat selvästi maan keskiarvoa paremmat. Lisäksi omistajanvaihdoksia on paljon vireillä ja niitä suunnitellaan selvästi maan keskiarvoa enemmän. Myös vientikauppojen rahoitukselle on kysyntää. Yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen on kuitenkin haettu vähemmän käyttöpääomaa kuin muualla maassa. Samoin vientiä harjoittavien yhtiöiden osuus on alhainen.

Keskeisten toimialojen kehitysnäkymiä

Maa- ja puutarhataloudessa investoinnit lisääntyivät vuonna 2017 yllättävän paljon, vaikka maataloudessa kannattavuuskehitys on ollut viime vuosina tavanomaista heikompi. Myös nuorten viljelijöiden aloitustukia on myönnetty edellisvuotta useammalle tilalle. Maatalouden investoinnit näyttävät jatkuvan vuonna 2018 tavanomaista vilkkaampana ja suurempiin tuotannon laajennuksiin tähtäävinä niin Etelä-Savossa kuin

muuallakin. Investointeja rajoittavaksi tekijäksi voi muodostua Maaseudun kehittämisohjelman varojen riittävyys loppuvuodesta.

Maatalouden investointiavustukset olivat vuonna 2017 Etelä-Savossa yhteensä ennätyselliset 6,0 milj. euroa ja lainarahoitus 4,1 milj. euroa, mikä viittaa merkittävästi yli 10 milj. euron investointeihin. Maidontuotannossa oli uusia navetoita ja laajennuksia 11 kpl ja pari lypsyrobotti-investointia. Vastaava eläinmäärän lisäys oli yhteensä noin 350 lehmäpaikkaa. Naudanlihan tuotannossa oli myös 11 uutta kasvattamoa ja vastaava eläinmäärän lisäys noin 700 eläinpaikkaa. Laajennusinvestoinnit eivät yksin riitä kompensoimaan nautakarjatuotannosta luopumista alueella, niillä kuitenkin turvataan yksikkökoon kasvu ja mahdollistetaan kannattavan tuotannon edellytykset.

Puutarhapuolella investoitiin myös tavanomaista enemmän. Pieksämäellä rakennettiin uusi kasvihuone puuntaimien kasvatukselle, jonka myötä lasialaisviljely kasvoi 1,5 hehtaarilla. Lisäksi rahoitettiin useita tuotannon laajennuksia ja valaistus- ja kalustohankintoja.

Metsäsektorin tilanne ja kehitysnäkymät ovat säilyneet varsin positiivisina. Luonnonvarakeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Savon metsät kerryttivät vuonna 2017 kantorahatuloja peräti 261 miljoonaa euroa, mikä on historian paras tulos vuoden 2007 suhdannehuipun jälkeen. Metsäkeskukselle jätettyjen metsänkäyttöilmoitusten perusteella yksityismetsien puun tarjonta lisääntyi Etelä-Savossa mm. maatalouden vaikeuksien vauhdittamana 10 % edellisestä vuodesta. Puukaupan hyvän vireen ennakoidaan jatkuvan ja teollisuuspuun hakkuiden lisääntyvän tänä vuonna valtakunnallisesti noin 2 %.

Metsäteollisuuden tilastojen mukaan havusahatavaran tuotanto nousi viime vuonna edellisestä vuodesta n. 5 % ja vienti peräti 8,7 % jälleen uuteen ennätykseen. Kolme suurinta yksittäistä vientimarkkina-alueita ovat Kiina (18 %), Egypti (14 %) ja Japani (11 %). Tuotannon kasvu oli edelleen kuusen osalta hieman ripeämpää kuin männyn, mutta erot puulajien välillä tuotannon kasvussa ja sahauksen kannattavuudessa ovat kaventumassa. Kaikkiaan suomalaisen sahateollisuuden kilpailukykyä ja kannattavuutta luonnehditaan vaatimattomaksi, mutta kysyntä- ja suhdannenäkymiä positiiviseksi.

Etelä-Savon vaneri- ja kertopuutehdasyksiköt ovat uutisoineet selvinneensä syksyn vaikeista korjuukeleistä ”kuvin jaloin” ja tuotanto on jatkunut normaalisti. Valtakunnallisesti vanerin tuotanto lisääntyi vuonna 2017 metsäteollisuuden tilastojen mukaan peräti 9 % ja vienti 11 % edellisestä vuodesta. Päävientimarkkinat löytyvät Euroopasta. Vanerin tuotannon ja viennin ennakoidaan lisääntyvän tänä vuonna edelleen 2 %. Etelä-Savossa odotukset kohdistuvat suunnitellun Punkaharjun kertopuuinvestoinnin

toteutumiseen, joka toisi suunnitelmien mukaan noin 35 työpaikkaa ja lisäisi tukin kulutusta 160 000 m³:lla.

Teknolohiateollisuusyritysten liikevaihto kasvoi vuonna 2017 10 % verrattaessa edellisvuoteen. Etelä-Savon liikevaihto oli trendiltään muun maan tapaan nousujohteista. Teknolohiateollisuuden yritysten uusien tilausten määrä ja tilauskannan arvo kasvoivat loppuvuonna. Suurin syy tähän oli suuret laivatilaukset. Ilman laivatilauksia uusien tilausten määrä ja tilauskannan arvo eivät ole kasvaneet kevään 2017 jälkeen. Vaikka laivatilauksilla on heijastusvaikutusta länsirannikon lisäksi myös muualle maahan, kielii muun tilauskannan pysähtyminen siitä, että osassa yrityksiä kapasiteetti alkaa tulla vastaan. Kasvu ei lisääntynyt ilman merkittäviä investointeja. 65 % yrityksistä kertoo uusien tilausten lisääntyneen syyskuun jälkeen. Noin 29 % puolestaan kertoo tilausten vähentyneen ja 6 % pysyneen ennallaan. Erot kasvavat ja taas toisaalta jätti-investointien valmistuttua kärkiyritysten alihankintaketjut eivät enää tällä hetkellä ole yhtä ole sidottuja suurhankkeisiin, vaan markkinatilanne normalisoituu tältä osin. Tilauskannan kuukausittaiset vaihtelut tulevat jatkossakin olemaan suuria.

Yritysten väliset erot liikevaihdon, taloustilanteen kuin myös työllisyystilanteen osalta ovat suuria ja pikemminkin kasvamaan päin. Osaajien puute on ilmennyt rekrytointivaikeuksina eritoten niillä aloilla, joiden koulutus ei ole erityisen vetovoimainen. Koulutuksen murroksessa yritysten ja koulutusorganisaatioiden yhteistyön tiivistäminen on välttämätöntä yritysten tarvitsemien osaajien saamiseksi.

Teknolohiateollisuuden yritysten liikevaihdon arvioidaan olevan keväällä viime vuotta korkeammalla, mikäli vain yritysten kilpailukyky riittää siihen, että tarjouspyynnöt muuttuvat tilauksiksi. Myös investointeja kaivattaisiin tuottavuuden lisäämiseksi ja tuotantokapasiteetin turvaamiseksi lisää. Kotimaassa kysyntää kannattelee edelleen erityisesti rakentaminen.

Etelä-Savon **rakentamisen** kokonaismäärä pysyi tasaisena loppuvuonna 2017 rakennusluvissa ja aloituksissa. Asuntorakentamisen taso on vaatimatonta verrattuna muuhun Itä-Suomeen. Asuntokauppa on Etelä-Savossa kuluttajavetoista, koska muun maan asuntorakentamista vilkastuttanutta sijoittajakysyntää ei ole. Uusien asuntojen kaupan ollessa vaisua ei kysyntään vastaaminen synnytä enempää tuotantoa. Uusien ja vanhojen asuntojen hintaero tasaantui hieman vanhojen kerrostalojen nimellishintojen noustua lähelle 2010-luvun keskitasoa. Mikkelin jätevedenpuhdistamon ja Pieksämäen Prismen ohella monet pienemmät hankkeet nostavat hankkeina rakentamisen volyymin. Julkisten palvelurakennusten kokonaisvolyymien pitävät tasaisena koulu- ja päiväkotihankkeet ja terveydenhuollon saneeraushankkeet. Teollisuus- ja varastorakentamisen ennakoitaan säilyvän tasaisena.

Kaupungistuminen on painottanut rakentamista Mikkeliin. Muualla maakunnassa rakentaminen on pitkälti korjausrakentamisen varassa. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Korjausrakentamisen volyymi on hienoisessa kasvussa, mikä näkyy kasvaneena hankemääränä. Rakentamistakin luova yhteiskunnallinen usko alueen kehitykseen painottuu Mikkeliin, jonka kehityshakuisuus antaa uskoa alueen vetovoimaisuuteen. Ilman monipuolisesti virinnetä pieniä ja keskisuuria rakennushankkeita suhdannekuva olisi vielä enemmän negatiivinen. Julkiset hankkeet, asuntorakentamisen tasainen tarve ja kasvava korjausrakentaminen pitävät yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa jatkossakin.

Kaupan alan yritysten liikevaihto ja henkilöstömäärä kehittyi Etelä-Savossa vuoden 2017 aikana maan keskimääräistä hitaammin. Verkkokaupan kasvu sekä hidaskasvu voiman kehitys ja työttömyyden säilyminen edelleen korkealla tasolla rajoittavat kaupan kasvua ja **kaupan alan kehitysnäkymiä** Etelä-Savossa. Myöskään kaupan alan tulevia näkymiä ei nähdä kovin positiivisina, sillä kaupan liitto arvioi työllisyyden edelleen pienenevän pidemmällä aikavälillä. Myös liikevaihdon kasvun arvioidaan olevan hidasta. Kaupan kehitystä ovat myllertäneet digitaalisen ostamisen ja verkkokaupan yleistyminen, automatisaatio ja kilpailu kaupassa. Kehitys on johtanut henkilöstömäärän pienenemiseen. Alan työllisyys pienenee, mutta samalla työtehtävien vaatimukset muuttuvat ja uudenlaista työvoimaan haetaan.

Palvelualoista **matkailulla ja vapaa-ajan asutuksella** on Etelä-Savossa tärkeä merkitys. Matkailu on kasvava vientiala, jolla on paljon kerrannaisvaikutuksia muille toimialoille. Se on merkittävä työllistäjä ja suuren kasvupotentiaalin palveluala, johon Etelä-Savossa panostetaan yhtenä kärkiteemana. Matkailutoimijat tekevät aktiivista ja tiivistä yhteistyötä muiden Järvi-Suomen maakuntien ja myös Visit Finlandin kanssa. Pitkäjänteisen imagomarkkinoinnin arvioidaan tuottavan tulosta ja kansainvälisten matkailijoiden määrien mm. Aasiasta ja Keski-Euroopasta odotetaan kasvavan.

Matkailualalla ja yrityksissä on Saimaan alueella hyvä yhteisen tekemisen vire ja vahva usko kansainvälisten ja myös kotimaisten matkailijoiden kiinnostukseen puhdasta järviluontoa ja sen antimia kohtaan. Kansainvälisen matkailun kasvu oli viime vuonna jo vahvaa, ja myös venäläiset matkailijat ovat palanneet, mikä näkyy ja kuuluu katukuvassakin. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat 16,2 % edellisestä vuodesta. Sen sijaan kotimaisten majoitusvuorokausien määrä jäi viime vuonna negatiiviseksi lähinnä kuntoutuskeskusten heikohkon tilanteen vuoksi. Etelä-Savossa on lisäksi runsaasti pieniä majoitusyrityksiä tarjoamassa esim. mökkimajoitusta, ja viralliset tilastot kertovat vain osatotuuden, sillä nämä yöpymiset jäävät tilastoinnin ulkopuolelle.

Oman tärkeän panoksensa matkailuyrityksille ja -kohteille ja erilaisiin tapahtumiin tuo laaja vapaa-ajanasukkaiden joukko, joka yhä enenevässä määrin mökkeilee alueella

ympärivuotisesti. Vapaa-ajan asukkaiden ja heidän sukulaisten ja ystävien mökkivierailut eivät myöskään näy tilastoissa, mutta kylläkin alueen kauppoihin ja palveluyrityksiin jätettyinä euroina.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden paraneminen näkyy edelleen Etelä-Savon työmarkkinoilla. Työvoiman kysyntä on selvästi vilkastunut. Työvoiman kysyntä- ja tarjontatilanne on erilaisesta elinkeinorakenteesta johtuen seutukunnittain erilainen.

Työvoiman kysynnän vilkastuminen on tuonut esiin sen, että tarjolla olevan työvoiman ammattitaito, henkilökohtaiset ominaisuudet ja työtoiveet eivät aina kohtaa työnantajien odotuksia. Avustaviin tehtäviin löytyy tekijät, mutta itsenäistä työtettä edellyttäviin tehtäviin työntekijöiden löytäminen on haasteellisempaa. Muun muassa asiakaspalvelutaitoja odotetaan kaikissa ammateissa.

Myyjän ammatissa ylitarjonta kasvaa koko maakunnassa. Myös toimistotyöntekijöiden kysyntä on vähäistä, mutta työnhakijoina heitä on paljon. Ammattiryhmän koko Etelä-Savossa on 2010-luvulla supistunut kahteen kolmasosaan aiemmasta. Ammatillisen koulutuksen rakennemuutoksen seurauksena ammatillisen koulutuksen opettajista on selvää ylitarjontaa, joka kuitenkin on luonteeltaan varsin heterogeenistä. Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajista (kielet, taitoaineet, yhteiskunnalliset aineet) on ylitarjontaa koko maakunnassa. Osin on kysymys opettajapätevyyden puuttumisesta, mutta ei kuitenkaan aina.

Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysyntä on vilkasta ja se ylittää erityisesti Pieksämäellä ammattitaitoisen ja soveltuvan työvoiman tarjonnan. Näiden ammattien osalta TE-toimistossa reservi on pieni. Alueella on tekeillä selvitys toimialan lähivuosisien työvoima- ja osaamistarpeiden kehittymisestä. Isoja ammattiryhmiä tällä alalla ovat lähihoitajat ja sairaanhoitajat ja näissä myös vaihtuvuus on suurta. Tämänhetkinen kysyntätilanne edellyttää suurempaa alueellista liikkuvuutta. Esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden ja puheterapeuttien työpaikkoja on myös ollut vaikea täyttää.

Rakennusalalla kysyntä on vilkasta erityisesti Mikkelin seutukunnassa. Työllisyys on parantunut eri ammattiryhmissä. Alalla on tyypillisesti vahva kausivaihtelu. Erityisesti maanrakennusala viitostien rakentamisen alkaessa vilkastuu. Rakennusmestareista arvioidaan olevan jatkuvasti pulaa. Sen sijaan esimerkiksi nuorten rakennussähköasentajien ja putkiasentajien alalle pääsy on ollut vaikeaa. Hitsaajista on pulaa Mikkelin seudulla, Savonlinnan seudulla on osaajat löydetty silloin, kun heitä on TE-toimiston kautta haettu.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Taulukossa vertailu helmikuu 2013 /helmikuu 2018

	101 Mikkei	103 Savonlinna	105 Pieksämäki	Etelä-Savo	koko maa
Työttömät yht.					
2013 Helmikuu	4 082	3 153	1 576	8811	290 900
2018 Helmikuu	3 559	2 825	1 300	7684	276 200
Rakennetyöttömät					
2013 Helmikuu	2173	1739	805	4717	152600
2018 Helmikuu	2189	1753	778	4720	170000
Rakenteellisen tyött. %-osuus					
2013 Helmikuu	53,2	55,2	51,1	53,5	52,5
2018 Helmikuu	61,5	62,1	59,8	61,4	61,5
muutos, prosenttiyksikköä	8,3	6,9	8,8	7,9	9,1

Osatyökykyisten työttömien määrä on laskenut viiden vuoden takaisesta noin 27 %, kun työttömiä kaikkiaan on 11 % vähemmän.

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 72 066 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 455 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 779.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Mikkelin seudun vahvuus on sen hyvä logistinen sijainti ja monipuolinen elinkeinorakenne. Seudun runsaat vesistöt kuten Saimaa ja Puula tarjoavat hyvät edellytykset matkailulle ja vapaa-ajanasutukselle.

Alueella on monipuolinen ja hyvä koulutustarjonta sekä vaikuttavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toimintaa.

Mikkelin seudun haasteena on väestön ikääntyminen ja vinoutunut ikärakenne. Väestönkehitys on kuitenkin ollut positiivisinta Etelä-Savossa. Haasteeksi ovat muodostuneet myös nykytilanteessa julkisen sektorin supistuneet/supistuvat työpaikat sekä hallituksen vaatimat leikkaukset koulutukseen. Ammatillisen oppilaitoksen koulutusmäärärahojen leikkaukset ja reformin käynnistyminen tulevat olemaan haasteellisia.

Työmarkkinoiden toimivuuden osalta haasteena alueella on osaavan työvoiman saatavuus tietyillä toimialoilla, joista metalli- ja sote-alan saatavuus on samalla koko Etelä-Savon haaste.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mikkelin seudulla yhä useammalla toimialalla yritysten tilanne on aiempaa parempi ja se on mahdollistanut rekrytointeja. Työllisyys parantunee edelleen.

Havuvaneria valmistavalla UPM Kymmene Wood Oy:n Pelloksen tehtailla markkinäkymät ovat melko vakaat. Tehdas työllistää noin 600 työntekijää. Otavan ja Mäntyharjun sahat investoivat ja aikovat kasvattaa kapasiteettiaan merkittävästi.

Seudun teknologiayritykset ovat käynnistäneet investointeja kuluneen vuoden aikana. Näihin sisältyy niin toimitilojen laajennuksia kuin kone- ja laitehankintoja. Mölnlycken suurinvestointi on valmistunut ja tehdas on palkannut useita kymmeniä uusia työntekijöitä ja työntekijämäärä lähentelee viittä sataa. Lisäksi yhtiö on julkistanut 60 miljoonan euron jatkoinvestoinnin. Kaupanalan kivijalkakaupat elävät haasteellista aikaa digitalisaation ja kaupan rakenteen muutosten vuoksi. Digitalisaatio on jo vienyt kymmeniä asiantuntija- ja palvelualan työpaikkoja sekä täällä toimivista yrityksistä että palvelukeskuksista, joihin näitä työpaikkoja pääkaupunkiseudulta ulkoistettiin viime vuosikymmenellä. Graafinen ala on ollut myllerryksessä digitalisaation ja sosiaalisen median käytön lisääntymisen sekä kaakkoissuomalaisen lehtialan kirjapainotoiminnan keskittämisen myötä. Uskoa tulevaisuuteen antavat kuitenkin alueen painotalojen tuoreet investoinnit. Kansalliskirjaston keskusarkistorakennus on valmistunut ja käyttöönotto on meneillään. Fujitsu Finland Oy on perustamassa Mikkeliin tiedonhallinnan osaamiskeskuksen.

Yllättävänkin monia pienyrityksiä tuntuu kiinnostavan vientimahdollisuuksien selvittäminen, etenkin välillinen vienti suomalaisen kumppanin kautta. Myös kehitys- ja kasvusuunnitelmin laatiminen kiinnostaa enemmän kuin muutamana aiempina vuotena ja tällaisia on tekeillä ainakin 40 yrityksessä Mikkelin seudulla.

Venäläisten matkailijoiden määrä väheneminen on pysähtynyt ja kääntynyt hienoiseen kasvuun Mikkelin seudulla. Samalla matkailun painopistettä on saatu siirtymään muualta tullesiin matkailijoihin. Asuntomessujen aikaansaaman kotimaisten matkailijoiden kävijäpiikki jäänee kertaluontoiseksi, sillä vastaavaa suurtaapahtumaa ei ole tulossa. Vasta valmistunut Saimaa Stadium -monitoimihalli tuo Mikkeliin aivan uudenlaiset mahdollisuudet järjestää suuria tilaisuuksia ja lisätä kaupungin vetovoimaa.

Mikkelin seudulla on lisäksi käynnissä tai käynnistymässä useita suuria **investointihankkeita**. Keskussairaalan rakennustyöt jatkuva vielä kaksi vuotta ja Metsä-Sairilan uuden jätevedenpuhdistamon pääurakan käynnistymiseksi ponnistellaan. Puhdistamo on kiinteä osa EkoSairila +2020 -konseptia. Sen toiminnassa korostuu ekotehokkuus, lähinnä materiaalivirtojen kierrätys, resurssitehokkuus ja ympäristöturvallisuus. Sen yhteyteen kaavaillun BioSairila Oy:n biokaasulaitoksen käynnistyminen sen sijaan uhkaa viivästyä. Valtatie 5:n osalta jatkorakentaminen Mikkeli - Nuutilanmäki välillä on käynnistynyt talvella 2018. Biohiilipelletitehtaan tehtaantalon rakentamispäätöstä odotetaan. Visulahden kauppakeskusalue saa ensimmäisen toimijansa ja kaupan toimijoi-

den kiinnostus Mikkeliä kohtaan on jälleen virinnyt. Loppuvuodesta Mikkelissä käynnistyneen kahden logistiikka-alan yrityksen rakennushankkeet, joiden yhteispinta-ala on 11.000m².

Mikkelin seudulla rekisteröitiin vuoden 2017 aikana 303 uutta yritystä. Nettolisäys yritysten määrässä oli 155. Vastaavalla jaksolla vuotta aiemmin yrityksiä rekisteröitiin 298 kappaletta, eli perustettujen yritysten määrä kasvoi hieman. Uusyrityskeskusten neuvontapalveluiden kysyntä kasvoi vuoden 2017 loppua kohden. Yli 30 % perustetuista yrityksistä on käyttänyt Uusyrityskeskusten palveluita apunaan perustamisessa. Perustetut uudet yritykset syntyivät pääosin palvelualoille ja uusien tuotannollisten yritysten määrä on muutamia. Selkeää lisäystä tuli vuoden loppupuolella sivutoimisten yrittäjien määrään ja kiinnostus jatkuu edelleen voimakkaana. Keväällä yritysten perustannan odotetaan kehittyvän edellisten vuosien tapaan ilman dramaattisia muutoksia lukumääriin. Uusien yritysten toimialajakaumassa ei ole odotettavissa muutoksia. Selkeänä edelleen kasvavana asiakaskunta Uusyrityskeskuksella on omistajanvaihdosta tekevät yritykset. Perustettujen yritysten määrä on alueella kasvanut samaa tahtia valtakunnallisen kasvun kanssa.

Vuoden 2017 aikana Mikkelin seudulla aloitti starttirahan turvin yritystoiminnan 102 yrittäjää, mikä on 7 % vähemmän kuin edellisenä vuonna (107). Kuluvan vuoden aikana starttirahalla yrityksen perustavien määrän arvioidaan pysyvän viime vuoden tasolla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mikkelin seutukunnassa (Mikkeli, Kangasniemi, Hirvensalmi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala) on maaliskuun 2018 ammattibarometrin mukaan todettu olevan rekrytointivaikeuksia sosiaali- ja terveystyövoimien eri ammattien työntekijöistä, erityisopettajista, metallityöntekijöistä, rakennusalan työnjohtajista, siivoojista sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Vaatimus itsenäisestä työotteesta korostuu ja tästä syystä on ilmennyt vaikeuksia muun muassa partureiden rekrytoinnissa.

Suurimpia ylitarjonta-ammatteja ovat toimistotyöntekijät sekä myyjät. Näissä ammateissa työpaikkojen määrä on jatkuvasti vähentynyt. Atk-tukihenkilöitä on paljon työttömänä, samoin lastenhoitotyöntekijöistä ja koulunkäyntiavustajista on ylitarjontaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä on Mikkelin seutukunnassa noussut viidessä vuodessa lähes 10 % -yksikköä. Se on nyt koko maan keskitasoa eli 61,5 %. Helmikuun lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä oli 479 eli 13,5 % kaikista työttömistä.

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 29 484 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 451 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 429.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutu sijaitsee Jyväskylän, Kuopion ja Mikkelin muodostaman kolmion keskiosissa, tunnin ajomatkan päässä ko. kaupungeista. Seudun kunnat ovat logistisesti hyvin saavutettavissa maa- ja rautateitse. Juva ja Joroinen ovat perinteisiä alkutuotantovaltaisia maaseutukuntia. Pieksämäki on teollisuuspaikkakunta sekä talousalueensa kaupan ja palveluiden keskus. Sosiaali- ja terveysalan työpaikkoja on lähes kolmannes Pieksämäen työpaikoista. Lisäksi Pieksämäellä on laajahko toisen ja alemman korkean asteen ammatillinen koulutustarjonta.

Alueen vahvuudet ovat terveet, ketterät pk-yritykset, voimakas teknologiateollisuuden perinne ja sen kiinteä yhteys Varkauden seutuun, monipuolinen elinkeinorakenne sekä vahva metsätalous.

Seudun suuri haaste on väestön määrän jyrkkä väheneminen. Voimakkaasta eläköitymisestä ja väestön vähenemisestä johtuen alueen haasteena tulee lähivuosina olemaan osaavan työvoiman saatavuus. Väkimäärän väheneminen merkitsee myös kulluttajien määrän laskua. Asukasmäärän ja veronmaksajien vähentyessä pelkona on sekä yksityisten että julkisten palveluiden rapautuminen.

Seutukunnalle rakennetaan seuraavien vuosien aikana valokuituverkkoa. Tietoliikenneyhteyksien kehittämisen lisäksi logistiset yhteydet parantuvat väliillä Juva–Mikkeli tulevaisuudessa 5-tien uudistamisen vuoksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seudun kunnat ovat aktiivisella kaavoituspolitiikalla edistäneet elinkeinotoimintaa ja yritysten sijoittumista alueelle. Pieksämäelle on kaavoitettu ydinkeskustaan 8 hehtaarin alue kaupan palveluita varten. Alueelle valmistuu vuoden 2018 loppuun mennessä Prisma ja alueelle jää vielä vapaita tontteja lisärakentamiselle. Lisäksi Länsiväylän alueelle on odotettavissa kaupanalan rakentamista.

Niinimäen tuulipuistohanke on vireillä, Pieksämäen kaupunginvaltuusto hyväksyi osayleiskaavan alueelle vuoden 2017 lopussa.

Joroisissa on valmistunut Huutokoskella sijaitsevan Datacenter -alueen kaavoitus. Kaava-alueen koko on noin 26 hehtaaria ja se mahdollistaa noin 75 000 kerrosneliömetrin rakentamisen. Kolpan alueen asuintonteille on valmistunut valokuituyhteydet sisältävä kunnallistekniikka ja tehostetut markkinointitoimenpiteet ovat käynnissä.

Pieksämäellä on merkittävä sosiaali- ja terveysalan yritysten ja laitosten keskittymä. Sote-alalla työskentelee n. 1900 henkilöä, mikä on lähes 30 % kaikista kaupungin työpaikoista. Toimiala on ainoa, jonka työpaikat ovat viime vuosina lisääntyneet. Sote-alalla on haasteena osaavan työvoiman saatavuus. Paikallisen koulutuksen säilyminen on elinehto koko alan tulevaisuudelle Pieksämäellä.

Teknolohiateollisuuden yritysten näkymät ovat selkeästi paranemassa edellisvuoteen verraten ja tilauskannassa on nähtävissä selkeää kasvua. Toimitilojen kysyntä on vilkastunut ja Pieksämäen seudun hallitilat ovat vuokrattuina. Joroisiin suunnitteilla olevan vastaanottohallin rakennustyöt käynnistynevät keväällä 2018.

Elintarvikeyrityksillä on kohtuullisen vakaat näkymät ja työvoimaa lisätään. Elintarvike-teollisuuden yritykset ovat kehittäneet toimintaansa ja investoineet tuotannon automatisointiin. Lähiruoan tuotannon edistämiseksi seudulla on meneillään kehittämishankkeita.

Pieksämäen seudun uudisrakentaminen on ollut vähäistä. Kerrostaloja ja rivitaloja saaneerataan ja omakotitalojen rakennuslupia on haettu vain muutamia per kunta. Julkisella puolella alueen kunnissa on käynnistymässä useita kouluhankkeita, yhteisarvoltaan lähes 40 miljoonaa euroa.

Puutavaran lisääntynyt kysyntä Varkaudessa ja Äänekosken Biotuotetehtaan käynnistyminen 2017–2018 kasvattavat kuljetus- ja metsäalan töitä tulevaisuudessa myös Pieksämäen seudulla. Työt luovat mahdollisuuksia metsänhakuun ja kuljetusalan yrityksille ja niiden työvoiman saatavuuteen tulee varautua.

Teollisuusrakentaminen on vähäistä mutta useita hankkeita on suunnitteilla. Teollisuuden kone- ja laiteinvestoinnit osoittavat elpymistä.

Valtatie 5:n perusparannushanke käynnistyy Mikkeli – Juva välillä keväällä 2018. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 121 miljoonaa euroa.

Starttirahan turvin yritystoiminnan aloitti 2017 35 yrittäjää, mikä vastaa vuoden 2016 määrää (34). Kiinnostus oman yritystoiminnan käynnistämiseen on nyt vuoden 2018 alussa ollut vilkasta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pieksämäen seutukunnassa (Pieksämäki, Joroinen, Juva) työvoiman kysyntä on suhteessa tarjontaan vilkkainta Etelä-Savon seutukunnista. Pieksämäen kaupungissa on jatkuvasti tarjolla työtä lähihoitajille ja sairaanhoitajille, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Sosiaali- ja terveystieteille on tullut viime vuosina lisää uusia työpaikkoja. Eriytyisesti Pieksämäellä on pulaa vanhus- ja kehitysvammatyöhön erikoistuneista lähihoitajista. Toimialalta eläköityä paljon työntekijöitä ja työvoiman saatavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota mm. alueellista liikkuvuutta korostaen. Puhelinpalvelukeskustyöpaikkoja on vaikea täyttää kielitaitovaatimuksen vuoksi. Osin paikkojen täyttyminen on sidoksissa palkkausjärjestelmään. Pelkkä provisiopalkka ei houkuttele.

Pieksämäen seutukunnan kolmessa kunnassa on omanlaisensa työpaikkarakenne. Osaavan työvoiman vajetta arvioidaan olevan lähihoitajista ja sairaanhoitajista, hitsaajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, ravintola- ja suurtalousalan osaajista (Pieksämäki) sekä lääkäreistä, sosiaalityöntekijöistä ja lastentarhanopettajista. Elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöiden paikkojen täyttämässä Juvalla on ollut vaikeuksia. Ylitarjontaa on moottoriajoneuvojen asentajista ja korjaajista, sähköasentajista, yleissihteereistä ja atk-tukihenkilöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pieksämäen seutukunnassa rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä on maakunnan pienin, mutta silti lähes 60 %. Tilanne on 5 vuodessa heikentynyt enemmän kuin muissa seutukunnissa ja näkyy jo selvästi kysyntää vastaavan työvoimareservin kapeutena.

Pieksämäen seudulla työttömien määrä on alentunut tammikuusta 2018 vuoden takaiseen yli kahdellasadalla henkilöllä eli 14 prosenttia. Seudun työttömyysaste on Etelä-Savon pienin eli 11,1 % työvoimasta. Pieksämäen seudun työttömyys on alhaisempi kuin maassa keskimäärin.

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 45 706 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 813 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 943.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Savonlinnan seudun vahvuutena voidaan pitää sen sijaintia keskellä Saimaan järvi-seutua, joten edellytykset matkailulle ja sen kehittämiseksi ovat hyvät. Toisaalta Savonlinna sijaitsee pääväylistä sivussa ja julkisen liikenteen toimin alueelle on huonot yhteydet ilman kaupungin tukea.

Alueella on vahvaa kone- ja teknologiateollisuutta ja vaneriteollisuuskeskittymä on globaalisti kilpailukykyinen. Xamk Savonlinnan kuitulaboratorio tekee kansainvälisen tason tutkimusta kehittäen teknologiaa ja innovaatioita mm. prosessi- ja metsäteollisuudelle. Xamk pyrkii myös vahvistamaan insinöörikoulutusta Savonlinnassa.

Rakenteellisena haasteena on väestön ikääntyminen, korkeat muuttotappiot ja korkea työttömyysaste. Akuutti haaste seudulle on OKL:n lakkauttaminen, jolla on todella suuri vaikutus aluetalouteen. Valtionhallinnon lupaama kompensatio, jolla paikataan OKL:n lakkauttamisen aluetaloudellisia vaikutuksia, on vielä toteutumatta.

Teollisuuden työpaikoilla on suurin merkitys Savonlinnassa, toiseksi merkittävin päätoimiala on vähittäiskauppa. Teollisuuden henkilöstön määrän lasku on taittunut ja erityisesti keskisuuri teollisuus on lisännyt työpaikkoja. Vähittäiskauppa on säilyttänyt asemansa, mutta kaupan teknologinen rakennemuutos voi vaikuttaa negatiivisesti kaupan työllisyyteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Nyt maaliskuussa 2018 voi todeta, että useammalla toimialalla yritysten tilanne on parempi ja rekrytointeja on käynnissä. Teollisuustoimialojen näkymät ovat rohkaisevia, erityisesti puunjalostuksen osalta. Metsä Woodin laajennustoimenpiteet ovat vireillä ja rekrytointitarve on noin 35 tuotannon työntekijää vuodenvaihteessa 2018/2019. Punkaharjun Puutaidon kertopuuinvestointiin liittyvä REKRY-koulutus toteutetaan keväällä 2018. Puun käytön lisääntyminen investoinnin myötä lisää kulutuskysyntää, työpaikkoja logistiikkaketjuun sekä puunhankintaan ja kantorahatuloja. Puurakentamisen imu kasvukeskuksissa antaa kasvumahdollisuuksia levytuotteiden jatkojalostukselle. Teknolan alueelle haetaan aktiivisesti teollisia investointihankkeita.

Kuitulaboratorion tulevaisuus näyttää hyvältä. Biotalousinsinöörien koulutus keskittään Savonlinnaan ja teollisen puurakentamisen insinöörinkoulutus käynnistyy syksyllä 2018. Suunnitteilla on sähköinsinöörien koulutuksen käynnistäminen elinkeinoelämän tarpeisiin 2019. Teknologiapuolella sähkömekaaninen ja elektroniikkateollisuus on hyvässä nosteessa. Käynnissä on myös opiskelijahakupolku Xamk:n restonomiopintojen koulutusohjelmaan.

Joensuun Yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen loppumisen ja Joensuuun siirtymisen vaikutukset elinkeinoelämälle, erityisesti majoitus- ja ravintolapalveluille, ovat ilmeisiä. Korvaavaa koulutustoimintaa on tulossa, mutta tämä ei luonnollisesti korvaa menetyksiä. Siirtyminen saattaa vaikuttaa elinkeinoelämään ja yritystoimintaan negatiivisesti laajemminkin vuoden lopulla ja ensi vuoden alussa.

Kaupungin keskustan parannustyöt jatkunevat keväällä 2018, mikä edesauttaa osaltaan kaupunkikeskustan viihtyvyyttä ja kaupankäynnin elinvoimaisuutta. Savolan kaa-voitustilanne on jämähtänyt paikalleen ja sillä on vaikutusta kaupungin keskusta-alueen kehittämiseen ja mahdollisesti yritystoiminnan syntymiseen.

Laitaatsalmen siltaprojekti etenee. Tällä hetkellä sillan toinen osa on rakenteilla. Primehotelsin tornihotellin rakentaminen edelleen suunnitteilla. Rakentamisaikataulusta ei ole tarkkaa tietoa.

Kansainvälinen matkailu on kasvussa, mutta kotimaan matkailu kaipaa markkinointia ja tuotekehitystä. Pimeän vuodenajan sesongin kehittäminen on käynnistymässä Illumination Savonlinna -puitteissa. Savonlinnan matkailun markkinointiin ja kehittämiseen on rekrytoitu uutta voimaa ja yritykset ovat hyvin sitoutuneita matkailutulon lisäämiseen tähtäävään yhteistyöhön.

Savonlinnan seutukunnalle perustettiin uusia yrityksiä 186 kpl, Savonlinnan talousalueelle (Savonlinna, Enonkoski) 130 kpl. Starttirahalla vuoden 2017 aikana aloitti 72 yrittäjää. Määrä vastaa vuoden 2016 tasoa. Uusia työpaikkoja syntyi seutukunnalle 279, talousalueelle 195. Ikääntyvien yrittäjien omistajanvaihdoksia toteutettiin Itä-Savon Uusyrityskeskuksen toimesta 34, joissa säilyneitä työpaikkoja oli 99. Kehittämistoimenpiteiden kautta omistajanvaihdosyrityksiin syntyi 39 uutta työpaikkaa. Talousalueen nettoperustanta (perustetut-lopetetut) oli vuonna 2017 selkeästi positiivinen, 51. Ikääntyvien yrittäjien määrä on kasvussa ja omistajanvaihdokseen tulevien määrä kasvaa jatkuvasti. Vuonna 2018 ja tulevien vuosien aikana haasteita asettaa jatkajien löytäminen luopujille.

Teollisuusyrityksillä yleisesti työvoiman tarve kasvaa edelleen, ja haasteeksi on muodostunut osaavan työvoiman saaminen pk-yrityksiin. Aktiiviväestön poismuutto on taas hyvän suhdannetilanteen vuoksi kiihtynyt, ja tämä tulee aiheuttamaan rekrytointihaasteita. Avainrooliin nousee yrityslähtöinen yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja yritysten välillä. Savonlinnan kaupunki on käynnistänyt www.saimaalle.fi rekrytointikampanjan, ja yhteistyötä TE-toimiston, työllisyyspalveluiden ja Samiedun kanssa on tiivistetty.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Savonlinnan seutukunnassa (Heinävesi, Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna, Sulka-va,) löytyy hyvin työntekijöitä missä tahansa ammatissa. Hitsaajien tarvetta selvitetäessä on ilmennyt, että työvoimaa löytyy, kun sitä haetaan. Savonlinnan seutukunnassa runsas ylitarjonta on myyjistä sekä kirvesmiehistä ja rakennuspuusepistä. Yli-tarjonta-ammatteja on selvästi enemmän kuin muissa seutukunnissa.

Seutukunnassa on vireillä useita merkittäviä rekrytointeja ja tuotannollisen työn kysyntänäkymät ovat vuosikausiin valoisimmat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä on 62 %. Se on maakunnan huonoin, mutta rakenteellisen työttömyyden osuus on viimeisten viiden vuoden ajan kasvanut Etelä-Savon seutukunnista vähiten.

Pohjois-Savon ELY-keskus

Ylä-Savon sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Koillis-Savon sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Sisäsavon sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Kuopion sk	6 kk	Varkauden sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Pohjois-Savossa asui vuoden 2017 lopussa 246 689 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 087 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 389.

Pohjois-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Savon viisi vahvuutta ja kehittämisen kärkeä ovat kone- ja energiateknologia, puunjalostus, elintarvikkeet, hyvinvointitekniologia, matkailu sekä läpileikkaavina aloina vesi ja biojalostus. Näiden alojen uudistamisella ja vahvistamisella Pohjois-Savo kehittää aluetalouttaan. Erityisesti kone- ja energiateknologian sekä puunjalostuksen vienti ja liikevaihto ovat kasvaneet ripeästi vientimarkkinoiden elpessä ja uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden ansiosta. Hyvinvointitekniologian, veden prosessien ja biojalostuksen aloihin liittyy paljon kasvuodotuksia ja kehittämistoimintaa. Koko terveysalan kehittämisessä pääpaino on teknologisten menetelmien käyttämisessä, mutta myös uusien palvelu- ja toimintamallien kehittämisessä.

Pohjois-Savon vahvuuksia on maakunnan monimuotoisuus, vahvat kansainvälisen tason vientiyritykset, kasvava Kuopion kaupunki sekä vahva maaseutualue. Maaseutualueilla kolmannes kaikista yrityksistä ja osuus on säilynyt viime vuosina ennallaan. Seutukunnista Kuopion seutukunta on suurin, mutta sekä lisälmen, että Varkauden seutukunnat ovat merkittäviä vientiteollisuuden seutukuntia ja aluetalouden vahvuuksia.

Pohjois-Savo on maan merkittävimpiä alkutuottajia. Pohjois-Savo tuottaa neljänneksen koko maan marjantuotannosta, joka on selvästi eniten maakuntien vertailussa. Maidontuotannon osalta Pohjois-Savo on maan toiseksi suurin tuottaja ja kuntatasolla Kuopio on maan toiseksi suurin maidontuottaja. Maitotalouden trendinä on ollut tilakokojen suurentuminen ja samalla tilojen vähentyminen. Tilat ovat kuitenkin parantaneet omaa tuottavuuttaan investoineilla

Pohjois-Savon koulutustaso on hieman koko maan keskiarvoa alhaisempi. Väestön koulutusrakenne on kuitenkin ollut viime aikoina nousussa. Pohjois-Savossa tutkinnon

suorittaneiden yli 15-vuotiaiden osuus on 72 % (koko maa 71 %). Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on 4 % korkeampi ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 3 % alhaisempi kuin koko maassa. Ilman tutkintoa olevien osuus on hieman alhaisempi kuin koko maassa. Koulutuksen osalta alueella on kaksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen koulutuskuntayhtymää, ammattikorkeakoulu ja Kuopiossa toinen Itä-Suomen yliopiston kampuksista. Koulutus ja koulutuksen vetovoimaisuuden kasvu luovat osaamiselle ja työvoiman uudistumiselle hyvän perustan. Tulevaisuuden merkittävä osaamisrakenteiden investointi on Savilahden kampusalue Kuopiossa, joka luo uudenlaisen oppilaitosten ja osin tutkimuslaitosten sekä yritysten toimintaympäristön. Vastaavat pienimuotoisemmat kampukset ovat Iisalmessa ja Varkaudessa.

Koko maassa talouskasvu on viime vuonna kiihtynyt ja on samalla tasolla Pohjois-Savon kanssa. Pohjois-Savossa on ollut koko maata parempaa kasvu suhteessa koko maahan, mutta vuonna 2017 muun maan kasvu saavutti Pohjois-Savon. Tämä on johtanut siihen, että työvoiman imu on kova eteläisen Suomen kasvukeskuksiin ja maakunnan kunnat ja yritykset pohtivat keinoja, jolla niin tuleva kuin nykyinen työvoima saadaan pysymään seuduilla. Pohjois-Savon tavoitteena on lisätä maakunnan väestöllistä vetovoimaa. Suurin lisäystarve on vientiteollisuuden ydinalueilla Ylä-Savossa ja Varkauden seudulla.

Pohjois-Savossa kaupungistumisen trendi jatkuu. Väestömäärä kasvaa pääasiallisesti vain Kuopiossa, jossa kasvu on kuitenkin hieman hiipunut. Viime vuoden kasvu perustui muuttovoittoon. Suuri osa Kuopion muuttovoitosta tulee alle 25-vuotiaista.

Muutoin Pohjois-Savon väestönkehitys on kokonaisuudessaan ollut negatiivista ja ennakkotietojen perusteella näyttää siltä, että väestönkehitys oli vuonna 2017 heikointa yli 10 vuoteen. Maakunnan oma väestötavoite on 10 %:n väestönkasvu vuoteen 2040 mennessä, samaan aikaan maakunnan väestö ikääntyy. Maahanmuutto on noussut maakuntaan muuttajien tärkeäksi resurssiksi. Maahanmuuton vuosittainen määrä on noin 600-800. Suurin osa ulkomaalaista muuttajista sijoittuu Kuopioon.

Talouden kasvu, yritysten työvoiman tarve suhteessa kaupungistumiseen ja väestön ikääntymiseen on jo tässä vaiheessa luonut tilanteen, jossa osalla yrityksistä on vaikeuksia löytää ammattitaitoista työvoimaa lähiseuduilta. Haastavin tilanne on teknologiateollisuudessa ja tämä sama haaste on noussut esiin myös muilla aloilla. Talouden trendin jatkuessa rekrytointiongelmien voidaan odottaa kasvavan.

Useat työnantajat ovat nostaneet jo tässä vaiheessa työmarkkoiden elpymistä, kasvun esteeksi osaavan työvoiman saatavuuden. Tätä työn ja tekijöiden kohtaanto-ongelmaa on aiheuttanut erityisesti riittämätön työvoiman ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus. Työvoiman kysyntä on luonteeltaan hieman erilaista eri puolilla maakuntaa.

Työn ja työvoiman liikkuvuutta tulisi kehittää voimakkaasti. Tätä ei edesauta se, että alueiden saavutettavuus on ollut heikkenevä, niin väyläverkoston heikkenevän kunnan kuin julkisen liikenteen heikentyneen tilanteen vuoksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän näkymien suhteen nähtiin kasvua vuonna 2016. Tämä orastava kasvu on realisoitunut ja nyt hyvä talouskasvu on jatkunut koko vuoden 2017 ja alkuvuoden 2018. Toimialojen liikevaihto kasvoi edellisvuodesta, kasvun ollessa keskimäärin suunnilleen samalla tasolla kuin koko maan kasvuluvut. Näyttää siltä, että vuodesta 2018 olisi tulossa edelleen hyvä kasvuvuosi.

Vuonna 2017 nähtiin selkeä kasvukiihdytys, joka näyttää tasaantuneen tälle vuodelle. Odotuksissa ei ole lisäkasvua vaan kasvulukujen osalta pysytään viime vuoden tasolla. Tämä näkyy mm. viimeisimmässä pk-yritysbarometrissä, jonka mukaan Pohjois-Savon alueella on kasvuhakuisia pk-yrityksiä 38 %, asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksiä on hieman vähemmän (35 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoitiin koko maan tavoin 3 % vastaajista, mikä alueella on yhden prosenttiyksikön verran vähemmän kuin keväällä 2017.

Pohjois-Savossa talouskasvu on erityisesti vientialoilla ollut nopeaa. Viime vuosi oli hyvä kasvuvuosi yritysten osalta ja tämäkin vuosi näyttää markkinoiden näkökulmasta hyvältä. Epävarmuudet liittyvät elinkeinoelämän ja vientimarkkinoiden näkökulmasta suurimmalta osin maailmanpoliittisiin seikkoihin.

Rakentaminen on ollut talouskasvun ja työllisyyden näkökulmasta merkittävä tekijä, Teknologiateollisuuden ohella rakentamisella on ollut suuri merkitys positiiviseen työllisyyskehitykseen ja uusien työpaikkojen syntymiseen. Asuntorakentaminen on keskitynyt Kuopioon. Asuntorakentamisen jatkuvuuteen vaikuttavat väestönkehitys sekä asuntojen kysyntä. Asuntorakentaminen on Kuopiossa pysynyt hyvällä tasolla positiivisen väestönkehityksen sekä hyvä kaavoituspolitiikan ansiosta. Asuntorakentamisen lisäksi myös julkisen rakentamisen puolelta on tullut hyviä uutisia, mm. koulurakentamisen osalta. Tämä on Kuopiota laajempi ilmiö. Pienemmillä alueilla yksityisten investoinnit esim. vanhuspalvelujen toimitiloihin on ollut tasaista.

Rakentamisen osalta infrarakentamisen kehitykseen vaikuttavat isot kärkihankkeet ja niiden toteutuminen – tällä hetkellä suurimmat kärkihankkeet Kuopion Savilahden alue (n. 1,2 mrd. €) ja Finnulp (1,4 mrd. €) etenevät omalla tahdillaan. Kuopion yliopistollinen sairaala KYS on lisäksi aloittamassa uuden uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeen.

Teknolgiateollisuuden hyvät näkymät näyttävät edelleen hyvältä, suurimmat huolet ovat liittyneet osaavan, ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen. Tuotantokapasiteetti on pääosin täydessä käytössä. Teollisuuden osalta liikevaihdon kasvu on koko maata parempaa, vientimarkkinat ovat kehittyneet suotuisasti ja maakunnan kansainväliset brändirytykset ovat vetäneet koko teollisuutta hyvälle kasvu-uralle. Vientialoista sekä metsä- ja puutuoteteollisuudessa että metalliteollisuudessa viennin kasvu on ollut hyvällä tasolla. Investoinnit ovat edellisen taantuman jälkeen olleet pienessä kasvussa. Pohjois-Savon osuus koko maan investoinneista on hieman noussut. Edelleen investointipotentiaalia maakunnassa on, hankkeita on viety eteenpäin tasaisella tahdilla, ja investointisuunnitelmia on edelleen jonkin verran realisoitumatta.

Matkailun merkitys ja siihen liittyvät odotukset on noussut kasvu-uralle. Matkailu on taloustaantumien jälkeen kasvussa myös Pohjois-Savossa. Venäläismatkailijoiden yöpymiset ovat olleet merkittäviä ja nyt nämä ovat kääntyneet jälleen kasvuun. Kasvua haetaan aktiivisesti myös erittäin potentiaalisilta Kiinan markkinoilta. Matkailun osalta kehitys riippuu käynnissä olevista investoinneista, markkinoinnista sekä matkailuasiakasryhmien taloudellisesta tilanteesta. Matkailuun on tulossa investointeja Kuopio-Tahko alueelle sekä muualle Kuopioon, Investointilistalla on myös muita matkailuun liittyviä investointeja muualla Pohjois-Savo.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden näkymät ovat koko vuoden ajan tasaisesti parantuneet. EK:n tammikuussa julkaiseman suhdannebarometrin mukaan henkilöstöodotukset ovatkin hyvät erityisesti teollisuudessa ja palvelualoilla, mikä näkyy myös Pohjois-Savon kehityksessä. Uusien avoimien työpaikkojen määrä ei kuitenkaan ole lisääntynyt ihan siinä määrin kuin alueen yleinen taloudellinen kehitys olisi antanut olettaa. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin Pohjois-Savon TE-toimistoon vuoden 2017 aikana 25 200 työpaikkaa, mikä on vajaa 1 000 työpaikkaa edellisvuotta enemmän. Vuoden 2018 alku näyttää kuitenkin lupaavalta, sillä tammikuussa uusia avoimia työpaikkoja oli Pohjois-Savossa lähes 3 000, mikä on reilusti enemmän normaaliin vuosien verrattuna. Osa työpaikoista täyttyy kuitenkin kakkien julkisten rekistereiden ulkopuolella.

Vuoden 2017 aikana uusia avoimia työpaikkoja oli eniten palvelu- ja myyntityöntekijöille ja asiantuntijoille. Edellisestä vuodesta uudet avoimet työpaikat lisääntyivät kuitenkin eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöille sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöille.

Pohjois-Savon työpaikkojen keskimääräinen avoinnaolon kesto on noussut viimeisen kolmen vuoden aikana 34 vuorokaudesta 42 vuorokauteen. Tämä selittyy työvoi-

man saatavuuden vaikeutumisella ja työn rakenteen muutoksilla. Matalan koulutustason työtehtävät vähenevät ja erityisosaamista edellyttävien työpaikkojen tarjonta lisääntyy.

Helmikuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta ovat viime syksyn tasolla eli 16 % yrityksistä uskoo henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden aikana. Yritysten kehittämisen ja työllistämisen esteeksi nähdään resurssitekijät, kilpailutekijät ja yleinen suhdanne- ja taloustilanne. Merkittävimmäksi työllistämisen esteeksi nousee se, että ei ole tarvetta työllistää, työn sivukulut ja kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus, mutta jo neljantenä tekijänä nähdään työvoiman saatavuus. Yrityksistä 19 % ilmoittaa työvoiman saatavuuden tärkeimmäksi työllistämisen esteeksi.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan Pohjois-Savossa suurin pula on erityisopettajista, koneenasettajista ja koneistajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, myyntiedustajista ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Vastavasti ylitarjontaa maakunnassa on eniten graafisista ja multimediasuunnittelijoista, kuvataiteilijoista, käytön tukihenkilöistä, muusikoista, laulajista ja säveltäjistä, vaatteista, pukuompelijoista, turkkureista, hatuntekijöistä ja yleissihteereistä.

Ongelmallista on se, että TE-toimistossa työnhakijana olevien työkyky ja osaaminen eivät vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Oppilaitoksissa hankittu perustutkinto mahdollistaa vasta alalle tulon, mutta varsinainen ammattitaito opitaan vasta työtehtävissä. Pohjois-Savossa rekrytointivaikeudet lisääntyivät kolmannella neljänneksellä (48 %) ja helpottuivat aavistuksen jälleen loppuvuodesta (36 %). Tilanne on haastava erityisesti Ylä-Savon metalliteollisuudessa. Yritysten tarpeet ovat usein hyvin spesiaaleja ja sen vuoksi osaamistarpeet edellyttävät yritys kohtaista koulutusta. Ylä-Savossa tekijöitä on haettu useilla työnantajien kanssa yhdessä järjestetyillä Rekrykoulutuksilla. Erilainen yhteistyö yritysten kanssa lieneekin paras tapa saada työntekijöitä koulutettua tarvittaville toimialoille. Pk-yritysbarometristä käy ilmi, että moni yritys kokee koulutus sopimukset ja työkokeilut hyväksi väyläksi rekrytoida uutta työvoimaa.

Pohjois-Savon alueella on jo käynnistynyt ja käynnistymässä erilaisia työvoiman alueelliseen sekä ammatilliseen liikkuvuuteen sekä työssäkäyntialueiden välisten liikkumistarpeiden ratkaisuihin tähtääviä hankkeita, joista uskotaan löytyvän helpotusta yritysten rekrytointihaasteisiin. Samoin työvoiman osaamispuutteisiin halutaan vastata järjestämällä koulutusta mm. digitalisaation, robotiikan ja äly-tekniologian mahdollisuuksista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Savon myönteinen työllisyyden kehitys jatkui vuoden 2017 aikana. Pohjois-Savon työllisyysaste on pitkään pysytellyt 67 %:n tuntumassa, mutta nousi viime vuoden aikana 68 %:iin, koko maan keskiarvon ollessa 69,6 %. Pohjois-Savossa naisten työllisyysaste (69,3 %) on miesten työllisyysastetta (66,8 %) korkeampi, kun koko maan tasolla on päinvastainen tilanne. Vuonna 2009 maakunnan työllisyysaste oli 62,2 %, joten nousu on ollut erittäin hyvä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Pohjois-Savon keskimääräinen työttömyysaste vuonna 2017 oli 8,3 %, kun koko maan vastaava luku oli 8,6 %. Pohjois-Savon osalta vähennystä kahden viimeisen vuoden aikana on 1,4 -prosenttiyksikköä.

TEM:n työnvälitystilastojen mukaan työttömien osuus työvoimasta lähti Pohjois-Savossa laskuun jo maaliskuussa 2016 ja on sen jälkeen jatkanut laskuaan. Laskuvauhti voimistui vuoden 2017 loppupuolella. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä ja vähenemä koskee sekä miesten että naisten työttömyyttä. Pohjois-Savon työttömyys alenee kuitenkin muuta maata hitaampaan tahtiin. Omalta osaltaan yhtenä selityksenä tälle voitaneen pitää sitä, että TE-palvelujen piirissä olevien työnhakijoiden määrä on pudonnut, esimerkiksi kuluvan vuoden tammikuussa palveluissa olevien määrä oli 12 % vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Alenema koskee lähes kaikkia TE-palveluja, ainoastaan valtiolle työllistettyjen (+56 %) ja kuntiin työllistettyjen (+16 %) määrät nousivat. Aiemmin mainittu alueen uusien avoimien työpaikkojen loppuvuoteen saakka jatkunut odotettua vaisumpi kehitys voi näkyä myös muuta maata hitaampana työttömyyden alenemisena.

Nuorten työttömyys on laskenut koko viime vuoden ajan ja vuoden 2017 lopussa nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä lähes 21 % edellisvuotta vähemmän. Nuorille on suunnattu paljon erilaisia hankkeita ja työllistymistä edistäviä palveluja, mikä näkyy nuorten työllistymisenä. Seutukunnittain tarkasteltuna nuorten työttömyys on parhaiten alentunut Ylä-Savossa (-24 %), kun taas vastaavasti Koillis-Savossa nuorten työttömyys puolestaan nousi (+11 %).

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on laskenut viimeisen vuoden aikana siten, että alkuvuodesta 2017 pitkäaikaistyöttömien määrä laski noin 3 %:n kuukausivauhtia, kiihtyen loppu vuodesta jopa 20 %:iin edelliseen vuoteen verrattuna. Pitkäaikaistyöttömiä oli vuoden lopussa hiukan yli 4.000 eli yli 1 000 henkilöä edellisvuotta vähemmän. Pitkäaikaistyöttömyyden uskotaan laskevan vielä jonkin aikaa asettuen mahdollisesti 3 500 henkilön paikkeille. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys on sitkeästi pysytellyt vuoden 2016 tasaolla, nuorten osuus kaikista

pitkäaikaistyöttömistä on kuitenkin alle 4 %. Valtaosa (72 %) nuorista pitkäaikaistyöttömistä on miehiä. Myös yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrät alkoivat laskea syksyllä 2017 ja laskevat tällä hetkellä noin 10 % kuukausivauhtia edelliseen vuoteen verrattuna. Työttömyyden alentuessa työttömyyden rakenteellistuminen korostuu.

Kuopion, Tuusniemen ja Siilinjärven kuntien alueella on aloitettu Alueellinen työllisyyskokeilu syksyllä 2017 ja kokeilu jatkuu vielä kuluvan vuoden loppuun saakka. Tämän kokeilun kohderyhmänä on edellä mainittujen kuntien pitkäaikaistyöttömät, joten kokeilussa kehitettyjen, voimallisempien työllisyystoimenpiteiden uskotaan nopeuttavan pitkäaikaistyöttömien määrän vähenemistä kokeilukuntien osalta.

Ulkomaalaisten työnhakijoiden määrä Pohjois-Savossa nousi syksyyn saakka, asetuen sitten edellisvuoden tasolle. Tämä ei kuitenkaan ole näkynyt ulkomaalaisten työttömien lisääntymisenä, vaan ulkomaalaiset työnhakijat ovat sijoittuneet hyvin erilaisiin palveluihin tai työllistyneet. Vuoden 2017 lopussa ulkomaalaisten työttömien määrä oli 20 % edellisvuoden vastaavaa lukua alhaisempi. Ulkomaalaisten työttömien osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli tammikuun 2018 lopussa 23,2 %, mikä on hieman koko maan keskiarvon alapuolella.

Lomautettujen määrä on ollut reilusti edellisvuotta vähäisempi. Suurempia lomautuksia ei alueella ole ollut koko vuoden aikana, eikä niitä ole tällä hetkellä tiedossakaan. Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon yrityksistä kuitenkin 18 % suunnittelee toimintansa sopeuttamista tilapäisluonteisesti nykyisen suhdannetilanteen vuoksi. Mahdolliset sopeuttamistoimet toteutettaisiin pääasiassa työaikajärjestelyin ja lomautuksin.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjois-Savon työikäisten määrä vähenee lähivuosina ja huoltosuhde heikkenee. Väestörakenne tulee vaikuttamaan työttömyyden kehitykseen. Viimeisen viiden vuoden sisällä Pohjois-Savon 25-vuotiaiden nuorten määrä on vähentynyt n. 5 %. Ainoastaan Kuopio on pystynyt säilyttämään nuorten määrän ennallaan. Nuoren ikäluokan poismuutto korostuu etenkin pienten paikkakuntien kohdalla. Tammikuun 2018 lopussa, Pohjois-Savon työttömistä työnhakijoista 50 vuotta täyttäneitä oli 41 % ja 60 vuotta täyttäneitä 14 %.

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 139 892 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 384 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 475.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kuopio on Pohjois-Savon suurin ja vetovoimaisin kasvukeskus ja tällä hetkellä väestömittareilla Pohjois-Savossa ainoa kasvava seutu. Muuttoliike alueelle on positiivinen. Alueella on vahvaa tuotekehitystoimintaa sekä erikoistunutta opetusta. Investointisuunnitelmat seuraavan kymmenen vuoden ajalle ovat laajat.

Suurimmat investointisuunnitelmat liittyvät Savilahteen rakenteilla olevaan uusi kampusalueeseen sekä Finnpulpin biotuotantolaitokseen. Lisäksi suunnittelussa on Mölymäki-hanke mahdollisine, asuin-, liike- ja toimistorakennuksineen sekä matkailuun liittyviä erikokoisia hankkeita niin Kuopion keskustan alueella, että matkailukeskus Tahkon alueelle.

Suuret investoinnit tuovat runsaasti uusia työpaikkoja, mutta vaativat myös paljon osaavaa työvoimaa sekä Kuopion seudulle että lähialueille. Kaikkien edellä mainittujen hankkeiden onnistunut läpivieminen tulee edellyttämään riittävää osaamista ja tekijöitä maakuntaan.

Väestönkehityksen positiivista kehittymistä tukee Kuopion kaupungin hyvä tonttipolitiikka ja maan jalostaminen kaupallisesti. Seudulla on myös vilkasta asuinrakentamista ja asuntotarjonta alueella on hyvä. Tonttikysyntä on pysynyt hyvällä tasolla, rakennuslupa-hakemusten määrä on korkea ja edelleen ruutukaava-alueella on lisäpotentiaalia. Kuopion vetovoimatekijät houkuttelevat alueelle muualta muuttavia. Alueen asuntojen hintataso on selvästi maakunnan korkein, mutta kohtuullinen verrattuna

muihin kasvukeskuksiin ja yliopistokaupunkeihin. Muuhun maakuntaan verrattuna Kuopion seudulla on positiivinen väestökehitys. Väestön kasvu takaa jatkossakin koulutuskysynnän säilymisen ja tuo taloudelle tasapainoa.

Kuopioon on rakentunut osaamiskeskittyviä, jotka heijastavat kasvua monille muille toimialoille. Muutoinkin vahva yliopisto, ammattikorkeakoulu ja toisen asteen ammatillinen koulutus tuottaa alueelle osaamista ja suuressa määrin myös valtakunnalliseen osaamistarpeisiin uutta työvoimaa. Oppilaitosyhteistyö ja oppilaitosten yhteistyö työelämän kanssa mahdollistaa innovaatiokeskittymän hyödyntämisen yritysten toimintaympäristönä. Savilahden kampus-hanke on Kuopion kaupungin strateginen hanke. Valmistuessaan Savilahden kampus tulee entisestään lisäämään Kuopion houkuttelevuutta vahvana opiskelijakaupunkina ja koulutuksen edelläkävijänä.

Seudun elinkeinorakenne on hyvin monipuolinen. Kuopion kasvaessa, sen elinkeinorakenteen monipuolisuus vahvistuu entisestään ja suhteellinen kilpailukyky vahvistuu vertailukaupunkeihin nähden. Kuopion monipuolisuutta kuvaa se, että se on Suomen suurimpia maidontuottajakuntia ja myös naudanlihan tuottajana se kuuluu Suomen suurimpiin. Tämä johtuu suurelta osin useista kuntaliitoksista, joiden johdosta Kuopioon kuuluu tänä päivänä paljon elinvoimaista maaseutua.

Työttömyyden pitkään jatkunut kasvu on jonkin verran jarruttanut erityisesti palvelusektorin kehitystä. Työttömyys (ml. pitkäaikaistyöttömyys) on nyt kääntynyt laskuun, joka luo työmarkkinoiden toimivuudelle hyvät puitteet. Kokonaisuutena työmarkkinat toimivat hyvin. Työvoiman saatavuusongelmat ovat kuitenkin kasvamassa yksittäisissä yrityksissä myös Kuopion seudulla. Kuopion seudun haasteena on ylläpitää vahvaa kasvutavoitetta ja edistää alueen elinkeinoelämän kasvua.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuussa julkaistun Pk-barometrin mukaan Kuopion seudun lähiajan yleiset suhdannenäkymät ovat maakunnan positiivisimmat ja koko maan kanssa samalla tasolla. Näkymät ovat jopa hiukan nousseet viime syksystä. Samoin odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat hiukan nousseet syksyn lukemista, vaikka jäävätkin koko maan keskitason alapuolelle. Kuopion seutu erottuu positiivisesti myös yritysten kannattavuuden suhdannenäkymien odotuksissa edellä mainitussa barometrissä. Alueella on positiivinen vire ja vahva usko tulevaisuuteen.

Kuopion seudun uusyrityskeskukseen mukaan seudulla perustettiin vuoden 2017 aikana yli 220 uutta yritystä. Tämä on hiukan enemmän kuin edellisenä vuonna. Työ-

paikkoja näissä yrityksissä syntyi kuitenkin edellisvuotta enemmän, yli 400 yrittäjät itsensä mukaan lukien. Seudun uusista yrityksistä valtaosa (80 %) oli palvelualan yrityksiä, 10 % tuotannollisia yrityksiä ja loput 10 % kaupan alan yrityksiä.

Elinkeinoelämän näkökulmasta näkymät ovat optimistisia ja positiivisia. Kuopion seutu on pärjännyt vetovoimatekijöillään ja panostamalla tulevaisuuteen hyvin suhteessa muihin Suomen kasvukeskuksiin. Kuopion ympärille rakentuva kasvukeskus kiinnostaa monien toimialojen yrityksiä. Kohonneet investointitodotukset näkyivät selvästi myös pk-yritysbarometrissa. Hetkellinen ostovoiman heikentyminen näkyi vielä viime vuonna palvelualueiden kysynnässä, mutta parantunut työllisyystilanne luo tähän parempia lähtökohtia.

Isot hankkeet ja kasvutavoitteet luovat seudun kehitykselle jatkuvuutta. Savilahden kampuksen rakentaminen ja Finnulpin tehdashanke ovat hankekooltaan valtakunnallisesti merkittäviä. Finnulpin toteutuessa olisi kyseessä erittäin merkittävä positiivinen rakennemuutos, joka edellyttäisi nopeaa monen toimijan yhteistyötä ja merkittävien siihen liittyvien hankkeiden toteuttamista.

Kuopion asema Itä-Suomen selkeänä kaupallisena keskuksena on vakiintunut aiempien mittavien investointien seurauksena. Parantunut työllisyystilanne mahdollistaa palvelusektorin kehittämissaskeleiden ottamista. Monipuolinen toimialakirjo tasapainottaa jatkossakin seudun kehitystä. Kaikilla toimialoilla on sekä menestyviä että taantuvia yrityksiä. Jatkokehityksen ennakoiminen on seudullisesti haasteellista, koska yritykset ovat riippuvaisia kansainvälisistä suhdanteista.

Matkailun painopisteenä on Kuopio-Tahko -alue, jossa matkailijavolyymit ovat olleet kasvussa. Tapahtumamatkailu, Kuopion satama-alueen kehittämissuunnitelma, Kuopionlahden suunnitelma sekä muut hankkeet tukevat tulevaisuudessa matkailun merkityksen kasvua.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työpaikkatarjonta lisääntyi Kuopion seudulla vuoden 2017 aikana 4 %. Suhteellinen työpaikkatarjonnan kasvu kohdistui Siilinjärven alueelle (+47 %). Työpaikoista ylivoimaisesti suurin osa syntyi hallinto- ja tukipalveluihin, seuraavaksi eniten julkishallintoon, sosiaali- ja terveysalalle, ammatillisille-, tieteellisille- ja teknisille aloille sekä tukku- ja vähittäiskaupan alalle.

TE-toimiston julkaiseman ammattibarometrin mukaan Kuopion seudulla on eniten puulaa erityisopettajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, myyntiedustajista ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Vastaavasti ylitarjontaa seudulla on eniten

graafisista ja multimediasuunnittelijoista, kuvataiteilijoista, käytön tukihenkilöistä, muusikoista, laulajista ja säveltäjistä, vaatureista, pukuompelijoista, turkkureista, hatuntekijöistä ja yleissihteereistä.

TE-toimiston tekemien yrityskäyntien yhteydessä on ilmennyt, että yrityksissä kaivataan erityisesti digitaalisen markkinoinnin osaamista sekä HR-asioiden tuntemusta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kuopion seudun työttömien osuus työvoimasta on maakunnan alhaisin. Erityisen hyvä tilanne on Siilinjärvellä (työttömien osuustyövoimasta 7,8 %). Seudun työttömistä pitkäaikaistyöttömiä on kuitenkin 33 %, mikä on alueen seutukunnista korkein. Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt viimeisen vuoden aikana 17 %, mutta tämä on muita seutukuntia huomattavasti verkkaisempi tahti. Työttömistä miesten osuus on 61 % ja naisten osuus 39 %. Työttömien ikärakenne on Kuopion seudulla muita seutukuntia suotuisampi, yli 50-vuotiaita työttömiä on 2 618 henkilöä eli 37 %. Nuoria, alle 25-vuotiaita on puolestaan 1026 eli 14 % työttömistä. Kuopion seutu on pystynyt säilyttämään nuoren väestön seutukunnista parhaiten.

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 30 949 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 384 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 858.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varkauden seudun vahvuus on sen monialainen teknologiateollisuus sekä muutamien globaalien kärkiyritysten sijoittuminen alueelle ja näitä tukeva alihankkijaverkosto. Alueella on myös vahva metsäteollisuus sekä nyt uutena juuri aloitettu elintarviketuotanto kirjolohen kasvattamisessa ja jalostamisessa. Stora Enson tehdasalueelle sijoittunut laitos on Manner-Suomen suurin kiertovesikasvattamo.

Alueen on pidettävä huoli siitä, että toimintaympäristö on vahvojen vientiyritysten kannalta paras mahdollinen. Haasteena onkin osaavan työvoiman saatavuus, väestön ikärakenne sekä alueen saavutettavuus. Yhteistyö yritysten ja oppilaitosten välillä korostuu, jotta alueen nuorille löytyy yritysten tarvetta vastaavia opiskelupaikkoja. Seudulla koulutetaan energiateknologian osaajia, mutta eniten haasteita asettaa huippuosaajien houkuttelemisen alueelle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime vuoden puolella alkanut viennin piristyminen näkyy Varkaudessa. Kasvuluvut ovat suurimmat kymmeneen vuoteen. Alueen vientiyritykset ovat saaneet uusia tilauksia eli varkautelainen huipputeknologia kiinnostaa myös maailmanmarkkinoilla. Tämä kehitys näkyy elinkeinoelämässä laajemminkin alihankintaverkoston työmahdollisuuksina, mutta myös näiden veturiyritysten rekrytointina.

Varkauden kaupungilla on meneillään tai käynnistymässä useita mittavia rakennushankkeita. Kaikista suurimpana on esillä ollut Varkauden terveyskampus-hanke ja tämän lisäksi näitä aikoja on alkamassa uimahallin suunnittelukilpailu. Kaupunki on suunnitellut myös Joutenlahden alueelle vetovoimakeskuksen, jonka kaavoitus on etenemässä ja alueen rakentamisen on määrä käynnistyä vuoden 2019 alussa. Tämän lisäksi on pienempiä koulurakennushankkeita ja remontoitavia kohteita. Keskusteluja käydään myös useammasta yritystuotantotilasta, sillä seudun tämän hetkiset tuotantotilat ovat käytössä. Toteutuessaan nämä uudet tuotantotilat toisivat mukanaan yli 100 uutta työpaikkaa. Rakennusinvestoinnit odottavat vielä hetken varsinaista käynnistymistään, mutta lähitulevaisuudessa investointien uskotaan vaikuttavan työllisyyden kehitykseen positiivisesti.

Alueella halutaan varautua myös datakeskuksen mahdolliseksi sijoittumispaikaksi ja tällä hetkellä tutkitaan tähän tarkoitukseen soveltuvia rakennuspaikkavaihtoehtoja.

Uusia yrityksiä seudulle perustettiin viime vuoden aikana reilut 100 kappaletta, mikä on edellisten vuosien tasoa. Tyypillisin yrittäjä on palvelualan yksinyrittäjä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Varkauden seudulla oli vuonna 2017 uusia avoimia työpaikkoja vain vajaa 3 % edellisvuotta enemmän. Varkaudessa työpaikat itseasiassa jopa hiukan vähenivät (-3 %), mutta Leppävirralla, uudet avoimet työpaikat puolestaan kasvoivat lähes 37 %. Helmi-kuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät ovatkin Varkauden seudulla viime vuodesta laskeneet. Henkilökunnan määrän, liikevaihdon ja kannattavuuden kehitys nähdään keskimääräistä vähäisempänä. Varkauden seudulla investointiodotukset puolestaan ovat muuta Pohjois-Savoa valoisammat. Samoin alueella nähdään voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten määrän lisääntyvän eniten Pohjois-Savossa. Seudulla vallitsee edelleen normaalin kasvun tahti ja tulevat mittavat investoinnit tuovat mukanaan myös uusia työpaikka-avauksia.

Alueella korostuu vientiyriytysten korkean teknologiateollisuuden osaamistarpeet, minkä vuoksi energiateknologian osaamisalueen koulutuksen säilyminen alueella nähdään erittäin tarpeellisena.

TE-toimiston julkaiseman ammattibarometrin mukaan alueella on pulaa erityisesti myyntiedustajista, tuote-esittelijöistä ja tutkimus ja markkinatutkimushaastattelijoista. Pk-yritysbarometrin kyselyn mukaan yrittäjät käyttävät jonkin verran vuokratyövoimaa sekä ulkomaalaista työvoimaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seudun työttömien määrä oli tammikuun 2018 lopussa 1 846 henkilöä ja tästä pitkäaikaistyöttömien määrä oli 486 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömistä miesten osuus on 61 % ja naisten 39 %. Työttömistä yli 50-vuotiaita oli 44 % (820) ja alle 25-vuotiaita 12 % (229). Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt 32 % viimeisen vuoden aikana ja tämän kehityksen uskotaan jatkuvan vielä jonkin aikaa. Työttömyyden rakenteellisuus vaikeutuu kuitenkin koko ajan, joten pitkäaikaistyöttömyyden aleneminen hidastunee loppuvuotta kohden. Seudun nuorten työttömien määrä on alentunut 13 % viimeisen vuoden sisällä ja nuorten työttömyyden uskotaan vielä alenevan.

Työikäisten määrä tulee vähenemään väestön korkean ikärakenteen ja alueen väestötappion vuoksi. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Varkauden seudun alle 25-vuotiaiden nuorten määrä on vähentynyt viimeisen viiden vuoden aikana lähes 14 %, kun koko väestön vähenemisvauhti vastaavaan aikaan on ollut noin 5 %.

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 54 312 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 744 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 970.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Ylä-Savo on globaalisti verkottunut metalli-, teknologia- ja puunjalostusteollisuuden keskittymä. Alueella on merkittävässä asemassa myös elintarvikevalmistus, lähinnä maitotaloustuotteet sekä panimotuotteet. Toimintaedellytysten ja alueen vetovoimaisuuden edelleen kehittämiseen seudulla halutaan satsata myös jatkossa. Alueen saatavuudesta halutaan myös pitää kiinni ja siksi junayhteydet sekä 5-tien hyvä kunto ovat tärkeitä.

Suurimpana haasteena alueella nähdään työikäisen väestön voimakas väheneminen ja etenkin nuorten poismuutto opiskelupaikkojen perään. Tämän seurauksena osiaan työvoiman saatavuuden uskotaan vaikeutuvan vielä nykyisestäkin. Iisalmen kaupungin alueella on keskiasteen sekä AMK-tason ammatillista koulutusta, mutta yliopistokoulutukseen hakeutuvat nuoret muuttavat muille opiskelupaikkakunnille ja heidän houkuttelemisen takaisin kotipaikkakunnalle on osoittautunut haasteeksi. Iisalmen kaupungin alue on pystynyt säilyttämään nuorison, mutta muualta, seudun pienemmiltä paikkakunnilta nuorten määrä on viimeisen viiden vuoden aikana vähentynyt 10–15 %. TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan osaavasta työvoimasta on jo nyt puutetta. Ylä-Savoon tarvitaankin muuttoja muualta. Tällä hetkellä seudun työpaikat painottuvat metalli- sekä maa- ja metsätalouteen, jolloin osaajien houkuttelemisen seudulle edellyttäisi myös puolisoille osuvia työpaikkoja. Elinkeinorakenteen monipuolistuminen olisi välttämätöntä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuussa julkaistun Pk-barometrin mukaan Ylä-Savossa suhdanne näkymät ovat kasvaneet kaikilla osa-alueilla viime syksystä ja ovat Kuopion jälkeen toiseksi valoisimmat Pohjois-Savossa. Alueen pk-yritykset investoivat tuotantotiloihin ja yleinen vire alueella on hyvä. Suurimmilla metalli- ja koneenrakennusteollisuuden vientiyrityksillä on tilauksia ja ne ovat laajentaneet tuotantotiloja. Alan huippuosaajista on kuitenkin pulaa ja yritykset ovat perustaneet toimipisteitä myös etelämmäksi Suomeen, osaamisen varmistamiseksi.

Vieremällä täyttyi 1 000 teollisen työpaikan tavoite, mikä on pienelle kunnalle hieno saavutus. Merkittävimpänä toimijana on Ponsse Oyj, metsäkoneita valmistava yritys sekä heidän kasvavat kumppanuusyrietykset. Alueella on kiinnitetty erityistä huomiota osaavan työvoiman saatavuuteen ja Ylä-Savon ammattiopistolla onkin toimipiste myös Vieremällä. Samoin Ponssellalla on oma ammatillisen osaamisen Ponsse-polkuohjelma turvaamassa osaavan työvoiman saatavuutta. Ponssen ja sen ympärille kehittyneen teollisen keskittymän työnvoimasta kolmannes on vieremäläisiä ja kaksi kolmannesta tulee muualta Ylä-Savon alueelta.

Alueen julkiset investoinnit kohdistuvat jätevesipuhdistamoon, useisiin koulurakennuksiin ja uimahalliin. Jätevesipuhdistamon saneeraus on käynnistynyt kesällä 2017 ja valmistuu 2019. Uimahallirakennus on jo suunnitteilla ja rakentaminen käynnistyy lähivuosina. Iisalmen kaupunki on hyväksynyt kouluverkkoselvityksen, jonka mukaan kaupunki tulee rakentamaan seitsemän uutta koulua tulevien vuosien aikana.

Alueella on käynnistymässä myös yksityistä asuntorakentamista. Uuden kerrostaloalueen kaavoitus mahdollistaa useamman kerrostalon rakentamisen

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Metalli- ja konepajateollisuuden yrityksillä on ollut vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa. Alan yrityksillä on hyvät kasvunäkymät ja yritykset ovat laajentamassa, minkä vuoksi työntekijöitä haetaan lisää. Seudulla on jo merkkejä siitä, että työvoiman saattavuus uhkaa muodostua kasvun esteeksi joidenkin yritysten kohdalla.

Seudun uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin TE-toimistoon aavistuksen vähemmän (-2,6 %) kuin edellisenä vuonna. Uusia avoimia työpaikkoja edellisvuotta enemmän syntyi Pielavedelle, Vieremälle, Kiuruvedelle ja Lapinlahdelle. TE-toimiston julkaiseman ammattibarometrin mukaan alueella on pulaa erityisesti hitsaajista, kaasuleikkaa-

jista, koneenasentajista ja koneistajista, myyntiedustajista, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöistä sekä sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista. Eniten ylitarjontaa on yleissihteereistä.

Vaikka kevään Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät Ylä-Savossa ovat reilusti viime syksyä positiivisemmat, henkilökunnan määrän suhteen näkymät ovat kuitenkin viime syksyn tasolla. Barometrin mukaan Ylä-Savon alueella hyödynnetäänkin Pohjois-Savossa eniten vuokratyövoimaa sekä ulkomaalista työvoimaa. Ulkomaalaiset ovat sijoittuneet erityisesti maatalolle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Ylä-Savon työttömien osuus työvoimasta on koko maan keskiarvon yläpuolella. Seudun työttömien ikärakenne painottuu selkeästi iäkkäämpiin, työttömistä nuoria, alle 25-vuotiaita on 12 %, 25–49 -vuotiaita 41 % ja yli 50-vuotiaita 47 %. Seudun työttömyys on laskenut viimeisen vuoden aikana 13 %. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista seudun työttömistä on 29 %. Pitkäaikaistyöttömistä miehiä on 61 % ja naisia 39 %. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut alueella viimeisen vuoden aikana Pohjois-Savon keskiarvoa nopeammin (-26 %), mutta työttömyyden rakenne on edelleen Pohjois-Savon keskitasoa.

Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 7 335 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 185 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 428.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutu on kolmen kunnan muodostama pieni seutukunta, jossa alueen vahvuutena on monipuolinen yritys- ja elinkeinorakenne. Seudulla on teollisia työpaikkoja metalli- ja kaivannaisteollisuuden alalta sekä muoviteollisuudessa. Työpaikkoja on kohtalaisesti myös hoito- ja hoiva-alalla.

Haasteena on väestön väheneminen ja ikääntyminen sekä ammatillisen koulutustarjonnan puute. Haastetta asettaa myös alueen saavutettavuus. Seudun kunnat sijoittuvat Tuusniemeä lukuun ottamatta valtaväylien ulkopuolelle.

Seutu on menettänyt nuoria, alle 25-vuotiaita tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan viimeisen viiden vuoden aikana yli 16 %. Eniten nuorten asukkaiden määrä on vähentynyt Tuusniemellä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueen pk-yritykset ovat suurelta osin alihankintayrityksiä, joiden menestyminen riippuu paljon ko. toimialan yleisistä suhdanteista. Ammatillisen koulutuksen puuttuminen alueelta saattaa ilmetä osaavan työvoiman saatavuusongelmina jatkossa. Alueen yritykset ovat kehittyneet tasaisesti viimeisen vuoden aikana, mikä on tuonut uutta työpaikkatarjontaa seudulle. Suurempia investointeja ei ole tiedossa

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Seudun uudet avoimet työpaikat lisääntyivät vuoden 2017 aikana peräti 94 % ja sama hyvä työpaikkatarjonta näyttäisi jatkuvan alkuvuodesta 2018. Osa näistä työpaikkalisäyksistä kohdistuu kesätyöpaikkoihin. Helmikuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan Koillis-Savon yleiset suhdannenäkymät laskivat voimakkaasti syksyn 2017 tilanteesta. Samoin odotukset henkilökunnan määrän lisäyksestä olivat alueella vielä syksyllä erittäin suuret, mutta nyt kevään julkaisussa odotukset olivat enää Pohjois-Savon keskitasolla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Alueen työttömyys on alentunut 13 % vuodentakaisesta. Pitkäaikaistyöttömiä eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli 23 % työttömistä. Koillis-Savossa pitkään työttömänä olleiden määrä aleni Pohjois-Savon seutukunnista eniten (- 38 %). Pitkäaikaistyöttömistä on miehiä 59 % ja naisia 41 %.

Alueen työttömät ovat iäkkäämpiä, yli 50 vuotiaita työttömistä alueella on 52 %. Työttömistä nuoria, alle 25-vuotiaita on 8 %.

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 14 201 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 158 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 658.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuus on useat pienemmät, kasvuhakuiset puunjalostus- ja metallialan perheyrietykset, jotka ovat investoineet tuotannon kehittämiseen viimeisen kolmen vuoden ajan. Yritykset ovat kasvaneet tasaisesti ja pystyneet työllistämään kohtalaisesti alueen työntekijät.

Suurimpana haasteena on väestön väheneminen ja etenkin nuoremman väen pois muutto opiskelupaikkojen puutumisesta vuoksi. Heikko julkinen liikenne nähdään myös haasteena koska nykyinen julkinen liikenne ei mahdollista opiskelua eikä työpaikka-pendelöintiä Sisä-Savosta kasvukeskuksiin.

Alueella on lukio, mutta kaikki ammatillinen koulutus on siirtynyt suurempiin asutuskeskuksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueella on puunjalostus- ja metallialan teollisuutta sekä elintarviketeollisuutta. Elintarviketeollisuus kattaa lähinnä marjanjalostusta, meijeritoimintaa ja marjanviljelyä. Yksi

merkittävimpiä alueen työllistäjiä on Valion hillotehdas Suonenjoella, joka on investoinut tiloihin ja tuotantolinjoihin. Pk-yritysbarometrin mukaan Sisä-Savon seutukunnan yrittäjät odottavat liikevaihdon kasvua koko maata ja muuta Pohjois-Savoa enemmän. Yritysten viimeaikaisten investointien odotetaan tuottavan lähitulevaisuudessa.

Uusia yrityksiä seudulle perustettiin vuoden 2017 aikana n. 60.

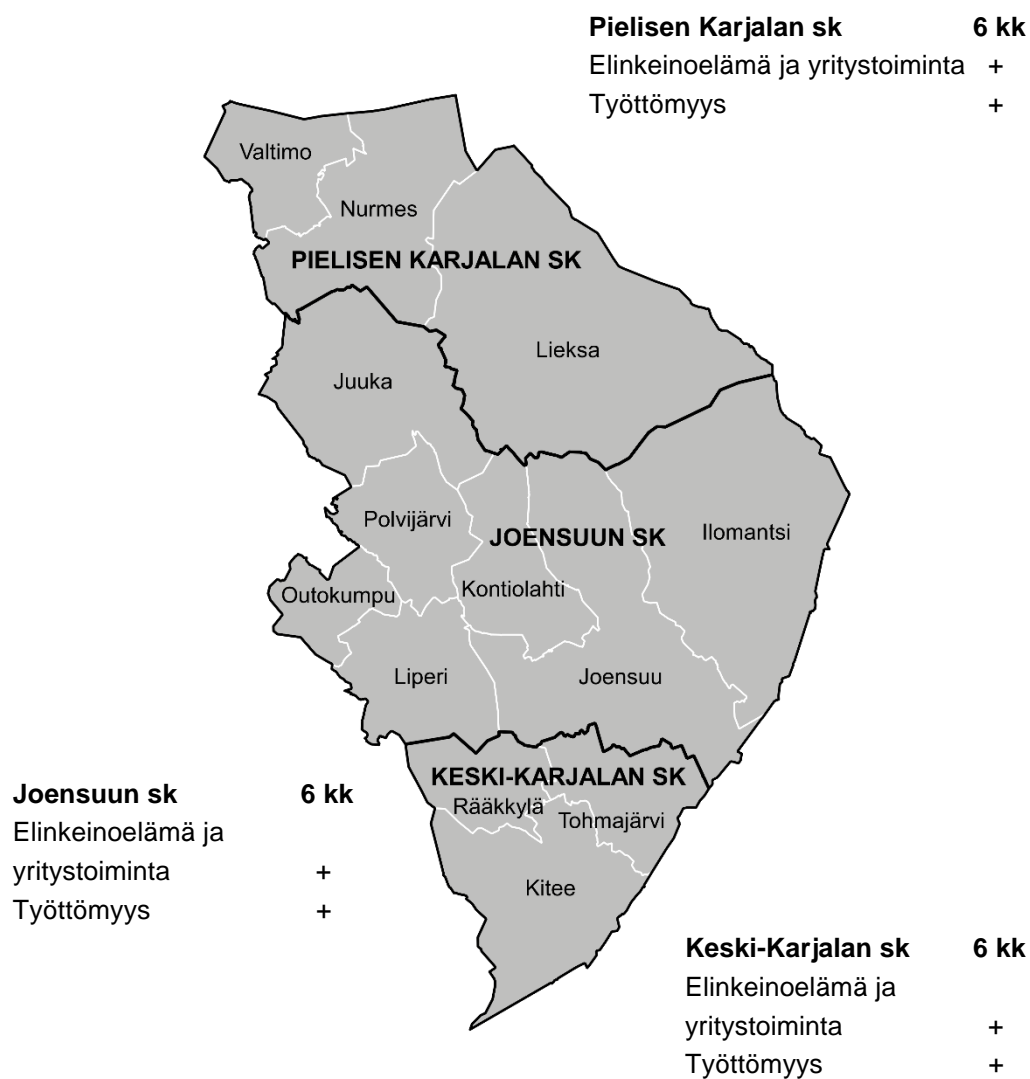
Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alueella haetaan osaavia sähkö- ja automaatioalan työntekijöitä sekä hitsareita. Osaavan työvoiman saatavuus ei vielä ole muodostunut erityiseksi ongelmaksi, mutta osaajien löytäminen vaikeutuu koko ajan. Uusia avoimia työpaikkoja alueella avautuu vuosittain noin 550 kappaletta. Pk-yritysbarometrin mukaiset yleiset suhdannenäkymät laskivat alueella viime syksystä ja olivat nyt sekä Pohjois-Savon että kokomaan tason alapuolella. Samoin odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat nyt viime syksyä maltillisemmat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seudun työttömyys on alentunut 12 % vuoden takaisesta, mikä on hiukan hitaampi tahti kuin Pohjois-Savossa (-14 %) keskimäärin. Seudun työttömistä pitkäaikaistyöttömien osuus on 25,5 %, mikä on muuta Pohjois-Savoa alhaisempi. Pitkäaikaistyöttömyys on viime vuodesta seudulla alentunut Pohjois-Savon keskiarvon mukaisesti 21,4 %. Miesten osuus pitkäaikaistyöttömistä on 59 % ja naisten 41 %. Kulkuyhteydet Sisä-Savoon ovat heikot, joten alueen yritykset pyrkivät löytämään työntekijät omalta alueelta. Yli 50-vuotiaita työttömiä on 47 % ja alle 25-vuotiaita 8 %. Nuorten määrä on tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan kehittynyt alueella viimeisen viiden vuoden ajan siten, että Rautalammilla nuorten määrä on vähentynyt vain 5 % ja Suonenjoella 7 %, mutta Vesannolla ja Tervossa nuorten määrä on vastaavana aikana vähentynyt lähes viidenneksen. Rautalampi on viimeisten vuosien aikana vastaanottanut kiintiöpakolaisia, joista suuri osa on näitä nuoria, joilla kotoutumis- ja kielikoulutukset pitävät nuoret paikkakunnalla.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2017 lopussa 163 060 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 025 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömyysaste oli 16,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 728.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> – Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoineen – suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua – kansainvälisiä brändejä edustavat veturiyritykset aluekehityksen keskeisin moottori Pohjois-Karjalassa – alueen alihankintayritykset palvelevat alueelle etabloutuneita globaaleilla markkinoilla toimivia yrityksiä. Tässä ketjussa toiminta on luonut suurimpiin alihankintayrityksiin osaamista, jonka liiketoimintapotentiaalia yritykset ovat aloittaneet kartoittamaan kotimaan ulkopuolella – suurimpien yritysten globaali liiketoiminta ja liiketoiminnan volyyymi – Rajaliikenne ja Niiralan rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan, matkailuun ja palveluihin. 	<ul style="list-style-type: none"> – Elinkeinorakenteen ja työpaikkojen turvaaminen – alueen tehokas markkinointi yritysten sijoittumispaikaksi; alueen vetovoimatekijät eivät välity markkinoinnissa kohderyhmälle – uusien yrittäjien löytäminen eläköityvien yrittäjien työn jatkamiseksi; yritysten sukupolven vaihdosten onnistuminen ja yritysten jatkon turvaaminen sukupolven vaihdostilanteessa – tyhjiä liiketiloja on alueella runsaasti hyödynnettäväksi. – alueen merkittävimpien yritysten toimintaedellytysten turvaaminen. – rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen – hoiva-alan kilpailutuksilla on säilytetty hoivayrittäjät myymään yrityksiään monikansallisille yhtiöille, suunta on huolestuttava, sillä se mahdollistaa veroeurojen liikkumisen pois maakunnasta – yritysten kilpailukyvyyn parantaminen ja kansainvälistymisen edistäminen – liikenneinfran toimivuus ja kunnossapito, maakunnan saavutettavuuden turvaaminen ja parantaminen
<ul style="list-style-type: none"> – Useita vahvoja osaamisaloja ja paikallisia keskittymiä – mm. turvallisuus/lukitusala, metsä- ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, fotonikka, metalli-, muovi- ja komposiitit, ICT, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostoiminta ja palvelukeskustoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> – Osaamisalojen hyödyntäminen ja onnistuminen – maailmanluokan vihreäbitalousosaamisen hyödyntämisessä on vielä käyttämättöä potentiaalia, siihen pitäisi panostaa – tuotekehityksen ja tutkimusinfraan kilpailukyvyyn säilyttäminen

<ul style="list-style-type: none"> – Rakennusala: mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä, puurakentamisen osaaminen – runsaat metsävarat, biotalousosaaminen, vireillä merkittäviä biotalousinvestointihankkeita 	<ul style="list-style-type: none"> – suunniteltujen investointien loppuun saattaminen (etenkin biotalousinvestoinneissa)
<ul style="list-style-type: none"> – Vahvat koulutusrakenteet, maakunnassa vaikuttaa koko koulutusketju - kaikki koulutustasot – vahvat osaamisen kehittämisresurssit (yliopisto, ammattikorkeakoulu, koulutuskuntayhtymä, tiedepuisto ym.) – oppilaitosten lisääntynyt yritysysteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittymistä, koulutusvientimahdollisuuksia. – Itä-Suomen yliopiston uudistunut strategia pitäisi heijastua erityisesti elinkeinoelämän suuntaan – opettajankoulutuksen keskittäminen Joensuun kampukselle vahvistaa Joensuun seudun kasvua – laaja-alainen ja korkeatasoinen koulutus takaa osaavan työvoiman yrityksille ja houkuttelee nuoria maakuntaan 	<ul style="list-style-type: none"> – Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen – osaavan ja motivoituneen työvoiman saaminen maakunnan kasvuhakuisiin teollisuusyrityksiin erityisesti maakunnassa Joensuun ulkopuolella – koulutusreformin seurauksena oppilaitokset ryhtyvät markkinoimaan valmistuvia opiskelijoita myös maakunnan ulkopuolelle – korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä – koulutettujen naisten työpaikkojen vähyys; kun urapolut eivät houkuttele naisia, ei saada osaajia myös miesvaltaisille aloille. – nykyistä laajempi työpaikka- ja yritysverkosto pitäisi saada mukaan oppimisympäristöiksi – reformi voi myös aiheuttaa koulutuksen alasajoa maakunnassa ja keskittymistä Joensuuhun. – osaavan työvoiman kysynnässä voi tulla kysyntäpiikkejä – alueen yritysten tietoisuus alueemme koulutusmahdollisuuksista – yritysten haaste on parantaa valmiuksiaan rekrytoida nuoria, maahanmuuttajia sekä ikääntyneempiä.
<ul style="list-style-type: none"> – Työvoiman saatavuus Joensuun seudulla on hyvä huolimatta muutaman toimialan haasteista. – rekrykoulutukset ovat lähteneet kasvuun esim. muovialalla, teknologiateollisuudessa ja infra-alan työnjohdon kohdalla – muovialan työvoiman saatavuudessa tehtäväkohtaisia haasteita, joita ammatillisen koulutuksen pitäisi tukea – Työvoima- ja yrityspalvelujen maakunnallisten kokeilujen täysimääräinen hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> – Väen väheneminen / väestön ikärakenteen vinoutuminen – väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhen-tuessa -> huoltosuhteen heikkeneminen – työperäinen maakunnasta poismuutto nousussa, muuttoliikenteen hillitseminen on tärkeää maakunnan elinvoiman kehittämiseksi – Joensuun seudun väkimäärä kasvaa, alue kuuluu maakunnallisiin kasvukeskuksiin, muualla Pohjois-Karjalassa väkimäärä vähenee selvästi.
<ul style="list-style-type: none"> – Keskinäinen luottamus ja yhdessä toimimisen tapa – alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään – maakunnan omista lähtökohdista yhteisesti valmisteltu ja palvelutuotantonsa aloittanut Siun sote tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden kehittää palvelurakenteita – maakunnan toimijoiden proaktiivinen tarttuminen maakuntaudistushankkeeseen. 	<ul style="list-style-type: none"> – Yhdessä toimimisen uhkat – maakuntaudistuksessa syytä kokeilla tai pilotoida uusia toimintatapoja ja hyödyn-tää niistä syntyvät tulokset täysimääräisesti. – toimijoiden sitoutuminen maakuntaudistukseen voi tulla haasteeksi. –

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> – Pohjois-Karjalan teknologiateollisuudessa on maailman talouden myönteisen kehityksen ja viennin hyvän vedon ansiosta hyvä vire; rekrytoinneista, laajennuksista ja tuotannon keskittämisestä ovat alkuvuonna ilmoittaneet mm. Medisize, John Deere, Abloy ja Thermo Fisher – elintarviketeollisuus on hyvässä nos-teessa edelleen, hakevat kansainvälistä kasvua – myös alueen ICT-yrityksillä on positiiviset kehitysnäkymät – osaavalle työvoimalle on kysyntää – rakennustoiminnan hyvän kehityksen jatkuminen – metsäbiotaloudella on hyvät näkymät puunkorjuumäärien kasvaessa ja maakunnassa on myös uusia investointeja vireillä, Enocellin investointipäätös liukosellukapasitetin nostoon on merkittävä ja GNF:n Lieksan biojalostamolle myönnettiin 7 M€n valtion/EU-rahoitus. – Matkailutoimialalla on hyvää kehittämistä mm. Bomban alueen investoinnit. – sote-uudistuksen pilotointi kaksi vuotta muuta maata aikaisemmin on selvä mahdollisuus, josta on otettava kaikki irti – ruplan kurssin paraneminen osaltaan kasvattaa venäläisten matkailijoiden määrää 	<ul style="list-style-type: none"> – Näkymät ovat hyvät, mutta ei lähellekään niin hyvät kuin maassa keskimäärin - puhumattakaan kaikkein vahvimmassa vedossa olevista alueista – Yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa, jatkajien varmistaminen yritys-ten omistajanvaihdostilanteissa – Yrityspotentiaalin tunnistaminen, aloittavan yrittäjyyden tukeminen ja siihen liittyvän prosessin kehittäminen; maahanmuuttajien kotouttamisen onnistuminen siten, että entistä useampi maahanmuuttaja suuntautuu yrittäjiksi – Starttirahayrittäjien määrä viime vuosina vähentynyt, tavoitteena kasvun aikaansaaminen. – liikenne ja logistiikka toimivat, mutta ei juurikaan kehity – kansainvälistymistä kehittävien yritysten määrä on vuosittain alueella vakiotasolla, haaste saada aktivoitua uusia aloittavia kansainvälistymistä kehittäviä yrityksiä ja jo vientiä tekeviä yrityksiä kasvattamaan vientiään – osaavan työvoiman saanti – Venäjän, EU:n ja USAn välisten kauppasuhteiden tilanteen kehittyminen

Toimialoittaista tarkastelua

Teknologiateollisuudessa erityisesti metalliteollisuuden näkymät ovat edelleen poikkeuksellisen hyvät. Kehitysnäkymissä näkyy kuitenkin kaksijakoisuus – kasvuhakuiset ja asemansa säilyttäjät. Alueen yrityksissä on menossa ja tulossa mittavia teknologia-investointeja, toimitilojen laajennuksia sekä digitaalisia toimintamalleja. Raaka-aineiden hinnoissa on tapahtunut viime kuukausina nousua. Useilla alan yrityksillä on erittäin kunnianhimoisia kasvu- ja kansainvälistymistavoitteita. Työvoiman saatavuus on muuttunut selkeäksi työvoimapulaksi. Ulkomainen työvoima alkaa olla lähes ainoa ja todellinen mahdollisuus. Työvoimapulan kohdatessa on yrityksiä, jotka automatisoivat, kehittävät tuotantoaan, laajentavat ja silti kasvavat.

Muovituotteiden valmistuksessa Joensuun seudulla on Suomen suurin teollinen puhdistilakapasiteetti kotimaisen ja kansavälisen lääke- ja diagnostiikkateollisuuden tarpeisiin. Puhdistilaa laajennetaan kaikissa kolmessa keskisuuressa yrityksessä. Yritykset hallitsevat suunnittelusta-valmistukseen ketjun. Yrityksiin on syntynyt oma vahva automaatio- ja työvälinevalmistuksen osaaminen ja sitä täydentää automaatio-ratkaisuja ja työvälineitä valmistavat yritykset. Klusteri työllistää yli 1000 henkilöä ja on kasvu-uralla. Klusteriin kuuluu edelleen kasvavia komposiitti- ja lujitemuovialan yrityksiä. Luonnonkuitukomposiittituotteiden valikoima on kasvussa. Muovi- ja työvälinealan koulutuksen puute alkaa olla riski alueen toimijoille.

Vähittäiskauppa ja palvelut -toimialan kehitysnäkymissä kaupan alan näkymät ovat kokonaisuudessaan menossa edelleen parempaan suuntaan. Teollisuuden voimakas veto tukee tukkukaupan kasvua. Teknisen kaupan kasvu jatkuu vahvana. Verkkokaupan kasvu vaikuttaa työpaikkojen määrään ja sisältöön. Vähittäiskaupan työllisyysnäkökymä kokonaisuudessaan on melko stabiili. Erityiskauppojen ja pienten kivijalkamyymälöiden tilanne on edelleen haasteellinen verkkokaupan vallatessa alaa. Kuluttajien luottamus omaan talouteen parantuu edelleen.

Kaivannaisteollisuudessa raaka-aineiden hintakehitys on ollut nousujohteinen kulu-
neen vuoden ajan. Kaivosteollisuus uskoo myönteisen hintakehityksen jatkuvan. Uusia malminetsintälupia on haettu myös Pohjois-Karjalaan. Aiemmin paikannetuista, mutta aiemmin taloudellisesti kannattamattomista mineralisaatioista on joissain tapauksissa tullut taloudellisesti erittäin lupaavia, tällaisesta esimerkkinä Pohjois-Karjalassa on mm. akkuteollisuudessa käytettävä koboltti. Luonnonkiviteollisuuden vienti on edelleen vaikeaa. Kotimaan kysynnässä on havaittavissa piristymistä. Maakunnassa on meneillään useita kansallisia ja kansainvälisiä kaivannaisalan kehittämissankkeita.

Rakentamisen toimialalla hankkeet kärsivät ajoittain projektien myöhästymisestä ja osaajapulasta. Uudenlaisen rakentamisen tuotekehittelyssä tarvitaan joustavaa ja osaavaa verkostoa mukaan lukien valvovat viranomaiset. Uudenlaisen rakentamisen tuotekehittelyssä tarvitaan joustavaa ja osaavaa verkostoa mukaan lukien valvovat viranomaiset.

ICT-alalla pääosalla yrityksistä kasvuodotukset ovat edelleen hyviä, osalla kasvu kuitenkin vaatimatonta. Uusia työntekijöitä palkataan, kokeneen henkilöstön saatavuudessa alueellamme edelleen puutteita, josta seuraa se, että uusia työpaikkoja syntyy alueen ulkopuolisiin toimipisteisiin. Kansainvälistyminen on monen yrityksen suunnitelmassa tai jo työn alla. Digitalisaatio lisää ICT-toimialan kysyntää mm. tuotannollisella alalla, jossa useita yrityshankkeita menossa tai käynnistymässä. Palvelukehitys/muotoilu esillä monessa alan yrityksessä.

Yksityisellä **SOTE-alalla** epävarmuus on kääntynyt paikallisten pk-yritysten tappioksi erityisesti hoiva-alalla. Paikallisten yritysten määrä on pienentynyt merkittävästi. Siun sote on ottanut omaksi tuotannoksi myös sellaisia palveluja, joita pk-yritykset ovat perinteisesti tarjonneet. Siun soten tulisi hankintamenettelyllään edistää myös paikallisten pk-yritysten toimintaedellytyksiä.

Luovien alojen monialaiset toimitilat, niihin sijoittuneet yritykset ja yhteiset toimintamuodot ovat kasvussa. On syntynyt sellaisia työyhteisöjä, joissa uusi työyhteisökulttuuri vie kaikkien kasvua ylös. Uudet teknologiat kiinnostavat yhä enemmän erilaisia yrityksiä liiketoimintamahdollisuuksien kasvattamiseksi. Tekoäly ja sen mahdollisuudet ovat nyt trendi. Palvelumuotoilun kysyntä ja tarjouspyynnöt ovat kasvussa. Julkiselta puolelta toivotaan yritysten suuntaan pitkäjänteisempiä kehittämistoimenpiteitä. Luovien alojen yritykset panostavat nyt myös kansainvälisyyteen.

Matkailualalla merkityksellistä on se, että Venäjän taloudellinen alamäki taittui 2016 lopulla nousuun, joka on heijastunut venäläisten asiakkaisen määrän tasaisena kasvuna. Ruplan kurssi on nyt pysynyt vakaana, joka puolestaan on myös vakiinnuttanut venäläisten asiakkaiden määrän Joensuun seudulla. Kasvua matkailuun haetaan erityisesti Aasiasta (Kiina, Korea, Japani). Kasvua matkailuun haetaan edelleen myös saksankielisestä Euroopasta ja Hollannista. Saksanlaisten matkailu on osoittanut edelleen kasvunmerkkejä. Uusien matkailualueiden kehittämistä tulee edelleen jatkaa sekä hakea investointeja ja operaattoreita näihin kotimaan lisäksi myös mm. Aasiasta.

Elintarviketeollisuudessa alkutuotannossa on heikot kannattavuusnäkymät maitopuolella. Tilojen määrä vähenee edelleen, haasteena myös tuottajien ikärakenne. Kysyntää on leipäviljasta, juureksista, avomaan vihanneksista ja valkuaiskasveista. Tuotekehityksessä on maakunnan yrittäjien yhteistyönä uusia proteiinituotteita. Kotimaisten tuore- ja pakastemarjojen kysyntä on voimakkaassa kasvussa. Alalle tarvitaan uusia yrittäjiä. Kuluttajien kiinnostus lähiruokaan ja ruuan alkuperään on kasvussa. Lähiruoan osuus maakunnan julkisissa hankinnoissa on kasvussa.

Maatalouden kannattavuus on kannattavuuskertoimella kuvattuna vajonnut kriisin partaalle. Tilanne jatkuu edelleen haastavana vaikka tuottajahintojen lasku on pysähtynyt ja ennuste tulevasta lupaa korjausta tilanteeseen. Pohjois-Karjalassa vuotuisen maidontuotanto laski edellisvuodesta 4,2 %. Luomumaidontuotanto kasvaa edelleen kuten myös tuotteiden kysyntä vähittäiskaupassa. Kotimaassa maitomarkkinat ovat tasapainottuneet ja mm. voin hinta on kohonnut merkittävästi. Tuottajainnoissa on tapahtunut pientä nousua. Kansainväliset maitomarkkinat ovat epävakaita kasvavan tuotannon takia. Pitkään jatkunut huono kannattavuus näkyy investointihaluttomuutena sekä rahoittajien varovaisena suhtautumisena investointien rahoitukseen.

Toistaiseksi maatilojen konkurssveja ei ole ollut, mutta useat tilat ovat joutuneet tekemään rahoitusjärjestelyjä maksuvalmiuden parantamiseksi. Tukipolitiikassa ei ole lyhyellä tähtämellä tapahtumassa muutoksia ja maksut toteutunevat aikataulun mukaisesti. Noususuhdanne näkyy kasvavana vireytenä myös maaseutualueilla yritystukien kysynnässä.

Noususuhdanne ja **metsäteollisuuden** investoinnit ovat nostaneet hakkuut ja puukaupan ennätystasolle. Alkanut puukauppuvuosi muodostunee edellisen vuoden tapaan ennätysviikkaaksi. Puun kysyntä jatkuu hyvänä. Parantunut kysyntä pitää yllä hyvää puun kantohintatasoa, jopa pientä nousua on havaittavissa. Metsäteollisuuden isot investoinnit lähimaakuntiin lisäävät osaltaan uskoa metsätalouteen. Metsäteollisuuden puunkäyttöä on kasvattanut sekä sahatavaran viennin kasvu että vanerin ja sellun hyvä veto. Metsäalan yrityksillä on hyvä työtilanne, joskin osaavan työvoiman saanti on usein haasteellista. Uusille korjuuteknisille ratkaisuille on kysyntää eri asiakasryhmille. Kiina markkina vetää mekaanisen metsäteollisuuden tuotteita koko ajan lisääntyvällä volyyymilla.

Yritystoimintaan liittyvissä **ympäristöasioissa** ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia eikä niitä ole nähtävissäkään. Ympäristön tila on suhteellisen hyvä. Pitemmällä aikajaksolla vesien hoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen liittyy riskejä erityisesti alueilla, joilla on kaivannaisteollisuuden tai turvetuotannon keskittymiä, ja vireillä olevat metallien ja turpeen hyödyntämishankkeet toteutuvat täysimittaisesti. Pohjaveden tilaa uhkaavat riskit liittyvät pilaantuneisiin maa-alueisiin, tiestöön, asutuksen leviämiseen ja maa-ainesten ottoon. Maataloudessa voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena tapahtunut tuotannon alueellinen keskittyminen voi paikoin heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien tilatavoitteet ja olla ristiriidassa alueelle suunniteltujen vesiensuojellisten toimenpiteiden kanssa. Metsätaloudessa riskit liittyvät hakkuiden merkittävään lisäämiseen, minkä seurauksena eroosio ja kuormitus vesiin voivat lisääntyä ja luonnon monimuotoisuus heikentyä. Myös ilmastonmuutoksen vaikutukset ympäristön tilaan voivat olla merkittäviä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> – metalli- ja muovialat ovat lisänneet työvoimaa ja tämä jatkuu edelleen; sotealalla tarvitaan eläköitymisten vuoksi koko ajan uusia tekijöitä; puutavaran hakkuu- ja kuljetusketjuun tarvitaan lisää työvoimaa – Työvoiman tarpeisiin käytetään rekrytointikoulutusta ja sen kysyntä on lisääntynyt – Työnjohto, asiantuntija- ja suunnittelija-tehtävistä on kysyntää useilla toimialoilla. – maahanmuuttajissa on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia käyttämättä – maakunnassa sijaitsee huippuosaa- ja työllistäviä tutkimus- ja kehitysyksiköitä, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Yliopiston kautta alueelle rekrytoidaan erityisosaajia esim. optiikkaan 	<ul style="list-style-type: none"> – Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto, erityisesti metalliteollisuudessa, myös muovipuolella jatkuva pula osavista tekijöistä; Bioenergiaosaamisen tarpeiden tunnistaminen ja turvaaminen. – Useisiin tehtäviin haetaan moniosaajia, joiden löytäminen on haasteellista, koska osaajat ovat yleensä työssä. – yritysten työvoimatarpeiden laajempi kartoitus ja analysointi, yritysälähtöisten rekrytointien vielä parempi hyödyntäminen, myös yritysten työssä olevan henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen; koulutusreformi saattaa tuoda haastetta etenkin aikuisten osaamisen kehittämässä ja nopeaan reagointiin yritysten koulutustarpeisiin – muovialan koulutusvaje uhkaa yritysten kasvua, koulutukselle ilmeinen tarve toisen asteen koulutuksessa – maahanmuuttajien osaamisen käyttöönotossa haasteena on riittävä suomen kielen osaaminen – pitäisi saada vauhditettua työperäistä maahanmuuttoa

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> – työttömien määrä on laskenut ja tulee laskemaan myös tulevaisuudessa – ammattitaitoisen työvoiman työttömyys laskee työmarkkinatilanteen paranemisen myötä; erityisesti metalli- ja muoviteollisuuden ja rakentamisen toimialoilla ammattitaitoiset työnhakijat työllistyvät hyvin – Pohjois-Karjalan oman työllisyys- ja yrityspalveluja koskevan kokeiluhankkeen täysitehoinen hyödyntäminen työllisyyden hoidossa (tavoitteena 1000 uutta työpaikkaa ja 10 %:n säästö työttömyyden kokonaismenoissa), kokeilun osalta tuloksia odotellaan – Pohjois-Karjalan työllisyyden kasvuohjelmassa on tarrauduttu työttömyyden hoitoon, viimeisin instrumentti oli työllisyyden kuntalaisä, jonka 12 kuntaa otti käyttöönsä 	<ul style="list-style-type: none"> – jos työpaikkojen määrä ei kasva, työttömyysaste ei ehkä laske aivan siinä määrin kuin työttömien määrä. – metalli- ja muoviteollisuuden sekä rakentamisen työntekijäistä tulee olemaan pulaa, maakunnan reuna-alueilla myös eläköitymisten vuoksi sairaanhoitajista ja muista korkeammin koulutetuista hoito- ja sosiaalialan ammattilaisista. – pitkäaikaistyöttömyyden määrä on toistaiseksi laskenut selvästi hitaammin kuin valtakunnallisesti., pitkäaikaistyöttömyyteen ei valu enää uusia työnhakijoita yhtä paljon kuin aikaisemmin, jos heidän osaamisensa ja elämäntilanteensa on kunnossa – suurelta osin työttömyydessä on kyse rakenteellisesta ongelmasta, jota hyvin vaikea ratkaista ainakaan lyhyellä aikavälillä

<ul style="list-style-type: none"> - aikuisia työnhakijoita alueella on pääosin tutkintoon johtavissa koulutuksissa n. 1500, tutkinnon suorittaneilla on työmarkkinoita vastaava osaaminen ja motivaatio työelämään sijoittumiseksi sekä työnhaku suuntautuu yleensä lähialueille, koska ovat mm. perheidensä kautta sitoutuneita alueelle - aikuiset omaehtoisista ammatillisista opinnoista valmistuvat työllistyvät edelleen hyvin 	<ul style="list-style-type: none"> - tarvitaan voimakkaampaa panostusta, erityisesti nopeasykliseen ja modulaariseen koulutukseen, jossa osaamista päivitetään työmarkkinatilanteen mukaisesti -
<ul style="list-style-type: none"> - Myös työmarkkinoilla olevien ikärakenteessa ikääntyvien osuus on merkittävä, joten eläköityviä on paljon ja sitä kautta työmarkkinoille syntyy kysyntää, joka alentaa työttömyyttä - TYP-toiminta on kattaa kaikki Pohjois-Karjalan kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> - työnhakijoiden ikääntyminen heikentää työpaikkojen täyttymistä, yli 55-vuotiaita työnhakijoita on n. 3500, joista yli 60-vuotiaita n. 1700; nämä muodostavat merkittävän osuuden pitkäaikaistyöttömistä ja heidän työllistymisensä ei ole kovin todennäköistä - huonosta työmarkkinatilanteesta johtuen monialaisen yhteispalvelun toiminnallakin pitkäaikaista ratkaisua hakijoiden tilanteeseen on vaikea löytää
<ul style="list-style-type: none"> - Nuorisotyöttömyys laskee entisestään. - 1.1.2018 tulleella muutoksella opintojen aloituksesta nk. non-stop -periaatteella arvioidaan olevan vaikutusta parantavasti nuorten työttömyyden lyhenemiseen 	<ul style="list-style-type: none"> - vaikka nuorten työttömyys laskee, sekin laskee hitaammin kuin koko maan tasolla - nuorten työttömien osalta ammattikouluttamattomien osuus on aiempaa suurempi - nuorista työnhakijoista osa tulee muuttamaan työn perässä suurimpiin kasvukeskuksiin, joka laskee työttömyyden tasoa, mutta pitkällä aikavälillä voi vaikuttaa työvoiman saantiin
<ul style="list-style-type: none"> - maahanmuuttajissa on potentiaalisia yrittäjiä ja oikeanlaiseen ja oikea-aikaiseen yrittäjyyskoulutukseen panostamista tarvitaan - 	<ul style="list-style-type: none"> - maahanmuuttajien kohdalla erityisesti luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarve on kasvanut sekä hitaan polun kielikoulutuksen tarve - myös ulkomaalaisten työttömyys tasaantunut

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 124 459 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 276 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 902.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Edeltävässä koko Pohjois-Karjalaa koskevassa arvioinnissa on Joensuun seutukunnan painoarvo niin suuri, että käytännöllisesti katsoen Pohjois-Karjalan ja Joensuun seutukunnan vahvuudet, haasteet, tilanteet ja näkymät ovat samat. Tämän vuoksi Joensuu seutukuntaa käsitellään tässä erillisenä hyvin niukasti.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Työvoiman saatavuus on hyvä huolimatta muutaman toimialan (erityisesti hitsaajat ja CNC – koneistajat, teollisuus ja rakennus) haasteista. Joensuussa on monipuolinen koulutusrakenne, joka tuo alueelle paljon nuoria ja innokkaita opiskelijoita. Liian vähäiselle huomiolle on jäänyt yliopiston ja ammattikorkeakoulun sadat ulkomaiset opiskelijat. Heidät tulee saada paremmin mukaan elinkeinojen kehittämiseen.

Monipuolinen elinkeinorakenne, joka mahdollistaa monipuolisen työllistymisen eri aloille, on edelleen alueemme vahvuus. Haasteena on kuitenkin osaavan työvoiman löytäminen tietyillä aloilla, kuten esimerkiksi metallialalla. Monipuolisten ja ennakoivien ratkaisujen löytäminen kohtaanto-ongelmaan, sekä sen tarkempi tunnistaminen ala-, ammatti- ja aluekohtaisesti on Joensuun seudun keskeisimpiä tulevaisuuden haasteita.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän näkymät ovat useilla aloilla paremmat kuin vuosi sitten. Teknologia-teollisuudessa on tapahtunut selkeää kasvua. Samoin rakennusteollisuus on jatkanut aikaisempaa kasvuaan. Teknologia-teollisuuden kasvu synnyttää kasvua muillekin toimialoille kuten rakentamiseen.

Kapasiteetin kasvu teknologiateollisuuden puolella on suurta. Tilauskanta on siis erinomainen. Kansainvälistymisen lisäämiseksi on tehtävä paljon töitä.

Starttirahan kysyntä on ollut hieman vähäisempää vuonna 2017 kuin edellisenä vuonna. Vuoden 2018 alun aikana kysyntä on pysynyt ajankohtaan nähden suurin piirtein edellisen vuoden tasolla. Maahanmuuttajataustaisten starttirahan kysyntä on alueella tasaista.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Teknologiateollisuudessa ainakin muovi- ja metalliteollisuus ovat lisänneet voimakkaasti työvoimaa. Työvoiman lisäystarve jatkuu edelleen. Myös rakentamiseen tarvitaan uusia tekijöitä kesäksi runsaasti. Metsä- ja kuljetuspuolella on kysyntää monitoimikoneen käyttäjistä ja puutavara-autonkuljettajista. Palvelualalla on jatkuvasti tarvetta puhelinpalvelu-, telemarkkinointialan ja myyntiedustajan tehtäviin. Siivoustyössä on tarvetta jatkuvasti uusista työntekijöistä.

Sote-puolella uusia työntekijöitä on tarvittu paljon Siun sotelle, ja tarve jatkuu eläköitymisten takia. Sote- ja opetusalaa lukuun ottamatta julkisen sektorin osuus työllistäjänä on ollut laskussa ja sama linja näyttäisi jatkuvan.

Metalliteollisuudessa on haastetta löytää osaavia tekijöitä. Raskaan kaluston asentajia on vaikea saada alan koulutuksen puuttuessa Pohjois-Karjalasta. Rakennusalalla on pulaa nosturikäyttäjistä ja betoniraidoittajista, kesällä voi tulla pulaa muidenkin ryhmien osaajista. Maanrakennuksen työmaamestareista/-insinööreistä sekä LVI-alan insinööreistä on pulaa, koska heitä ei kouluteta Pohjois-Karjalassa.

Monissa tehtävissä maahanmuuttajilla on huomattava merkitys työvoiman saatavuuden kannalta. Suurin ongelma heidän työllistymisessään on suomen kielen osaamisen puute ja usein myös puutteellinen ammattitaito hakemiinsa tehtäviin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden määrä on lähtenyt laskuun, myös nuorten osalta, mutta tämä tapahtuu muuta maata hitaammin.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä on pysynyt ennallaan. Kielikoulutusta on ollut tähän asti riittävästi tarjolla. Toiminnallista ja ammatillisesti suuntautunutta kielikoulutusta, johon on yhdistetty ammatillisia opintoja, tarvitaan tavoiteltaessa nopeampaa työhön ja ammatilliseen koulutukseen sijoittumista. Haasteena on kotoutumisajan ulkopuolelle jäävien henkilöiden suomen kielen koulutus.

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 17 315 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 325 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 250.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun keskeisimmät vahvuudet ovat puu- ja metalliteollisuudessa sekä biotalous- ja hyvinvointialoilla. Seudulla on yhdeksän teollista yritys- ja työpaikkakeskittymää, joista Puhoksen teollisuusalue on työpaikkamäärissä suurin. Lisäksi seudulla on runsaasti vahvoja maa- ja metsätalousyrityksiä sekä palvelualan mikroyrityksiä. Rajaliikenne ja Niiralan kansainvälinen rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan, matkailuun ja palveluihin.

Seudun keskeisimmät haasteet kulmineituvat seuraaviin asioihin: 1) Alueen yritysten toimintaympäristön kilpailukyky ja sen vetovoima, 2) Alueen yritysten halu uusiutua digitalisaation/teknologian avulla, 3) Uusien osaamispohjaisten, kasvuhakuisten ja kansainvälisten yritysten syntyminen, 4) Rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen (venäläisten rajaliikenne nousussa, mahdollisuutena Karjalan Silkkitie ja Niiralaan konttiliikennestatus), 5) Kuntien väestön, työllisyyden ja talouden kehitys, 6) Yritysten omistajavaihdosten onnistuminen.

Ympäristön tila on hyvä ja keskeiset ympäristöriskit ovat hallinnassa.

Liikenteen, logististen yhteyksien ja saavutettavuuden kannalta merkittävimmät liikennehankkeet ovat valtatie 9:n Onkamo - Niirala välinen tieosuus (YVA valmistui viime vuonna ja sen jälkeen suunnittelu on jatkunut tänä vuonna valmistuvan yleissuunnitel-

man teolla) sekä Kiteen ja Tohmajärven välinen kantatie 486 saa uuden asfaltin tulevana kesänä. Lisäksi Nurminen Logistics on avannut Niiralan Karjalan Silkkitie -kuljetusväylän (juna) tavarakuljetuksille.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuudessa ja palvelualoilla liikevaihdot ovat kasvaneet lähes 3 % alkuvuonna 2017. Rakentamisessa ja kaupassa kasvu on ollut vähäisempää. Teollisuuden viennin kasvu oli lähes 4 %. Biotalous- ja teollisuus sekä hyvinvointialat ovat kasvussa.

Yritysten tilauskannat ja kapasiteetin käyttöaste ovat edelleen parantuneet, mutta yritysten välillä on suuriakin eroja. Yritysten kehittämis- ja investointihakkeiden määrä on hieman laskenut. Kansainvälistymiseen tähtääviä yrityksiä on edelleen niukasti.

Aloittavien yritysten määrä (v. 2017: 60 kpl) on ollut hieman vähäisempää kuin edellisenä vuonna (v. 2016: 65 kpl). Lakanneita yrityksiä oli 65 kpl (normaalipoistuma 40 kpl lisäksi PRH poisti kaupparekisteristä 25 kpl). Starttirahoja myönnettiin vähän vuoden 2017 aikana. Omistajanvaihdosprosesseja (35 kpl) ja toteutuneita yrityskauppoja on ollut suurin piirtein yhtä paljon kuin edellisinä vuosina (v. 2017: 11 kpl). Maahanmuuttajien ja työttömien henkilöiden perustamien yritysten määrä on pysynyt edelleen alhaisena.

Seudun merkittävimmät käynnissä tai tiedossa olevat investoinnit ovat Tohmajärven koulu- ja kirjastokiinteistön rakentaminen (alkaa kesällä 2018), Kiteen kaupungin uuden paloaseman rakentaminen, Puhoksen teollisten yrityshankkeiden toteutuminen sekä Tohmajärvellä Niiralan sisäterminaalitilojen hyödyntäminen varastointi- ja logistiikkatoiminnoissa. Attendon palvelutalo on valmistumassa Kiteellä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on pysynyt hyvällä tasolla SOTE-alalla sekä teollisuudessa (bio- ja metallialat). Myös kokkien kysyntä on ollut majoitus- ja ravitsemusalan yrityksiin hyvä. Kuntien rooli seudun työllistäjänä on ollut merkittävä, mutta valtio on supistanut vuosittain seudun työpaikkamäärää.

Teollisuustyöpaikat, lähinnä Kiteellä, ovat lisääntyneet 4 % vuonna 2017 Keski-Karjalassa. Teollisuus lisännee työvoimaansa myös kuluvan vuoden aikana. Koulutustehtaasta Kasvua -hankkeella jatketaan mestari-kisälli -tyyppistä pilottikoulutusta. Seudun rakennushankkeet parantavat rakennusmiesten työllisyyttä. Yksityiset hoiva-alan yritykset tarvitsevat lisää hoiva-alan ammattihenkilöstöä ja tukihenkilöitä. Lisäksi Puhoksen ja Niiralan yrityshankkeet voivat toteutuessaan tarvita työntekijöitä.

Rekrytointiongelmia on lähinnä erikoisalojen osaajien osalta (sairaanhoitajat, lääkärit, insinöörit). Myös kausiluonteisista työntekijöistä (kokeista, ravintola-alan työntekijöistä jne.) on myös ollut pulaa, kokeista myös muuna aikana. Metallialalla on ajoittain ollut vaikeuksia saada työvoimaa. Maahanmuuttajista ei ole ollut merkittävää apua osaan työvoiman saatavuuden vuoksi, osittain puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Toiveissa on, että koulutusorganisaatiot lisäävät seudulla tapahtuvaa aikuiskoulutustarjontaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on laskenut 9 % joulukuussa 2017 verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Työttömänä oli 1250 henkilöä eli 124 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten (työttömyysaste yhä 17,0 %). Työttömien määrän lasku jatkuu edelleen. Yritysten tilauskanta ja markkinatilanne ovat parantuneet ja ne ovat palkanneet lisää työntekijöitä. Avoimien työpaikkojen määrä joulukuussa 2017 on hieman laskenut, mutta pysynyt lähes edellisen vuoden tasolla. Vuositasolla paikkojen määrä on korkeampi edellisvuoteen verrattuna.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on Keski-Karjalan alueella hieman vähentynyt (-20) edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Nuorten alle 25-vuotiaiden määrässä ei juurikaan ole muutoksia joulukuussa 2017 edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Keski-Karjalassa on runsaasti maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita, joilla on riittävä suomen kielen taito. Valtaosa alueen maahanmuuttaja-asiakkaista on venäläistaustaisia. Kiteelle sijoittuneen vastaanottokeskuksen myötä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työnhakijoiksi hakeutuminen Kiteen toimipaikan osalta on ollut vähäistä, koska myönteisen päätöksen jälkeen hakeudutaan suurempiin asutuskeskuksiin. Kiteen vastaanottokeskuksen toiminta päättyy kesäkuussa 2018. Alueen haasteena on sopivien työpaikkojen löytyminen pienten työmarkkinoiden vuoksi.

Rakennemuutoksen myötä työttömäksi jääneiden osaaminen ja ammatillinen koulutus eivät vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Heidän osaltaan lisäkoulutus tai uudelleen kouluttautuminen on välttämätöntä työmarkkinoille sijoittumiseksi.

Käynnissä tai tulossa olevia merkittäviä irtisanomisia ei ole tiedossa.

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 21 286 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 424 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 576.

Pielisen-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pielisen Karjalan keskeisimpiä vahvuuksia on metsäbiotaloudessa sekä elintarvike- ja matkailualalla, vahvuutena on monipuolinen ja kehittyvä teollinen tuotanto, kasvava teollisuuden tilauskanta ja investointipotentiaali, merkittävä osa teollisuudesta vientiyrityksiä. Matkailulla on monia mahdollisuuksia, ja paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Talouden yleisvire on positiivinen. Vihreän teollisuuden ala on lähdössä rakentamaan voimakkaasti lähivuosina. Vuonna 2018-2019 teollisuusraiteiden, uuden purku- ja lastaustermiinalin sekä puunjalostukseen liittyvän toiminnan aloittamista.

Vastaavasti keskeisimmät haasteet kohdistuvat väestön ikärakenteeseen, joka heijastuu sekä työvoimatarjontaan että seudun kulutuskäyttäytymiseen. Koulutuksen vähentämisen johdosta nuoret muuttamat paikkakunnalta. Seudun kannalta tärkeän junayhteyden tulevaisuus Joensuun suuntaan on epävarma. Tiestö on rapautumassa, ja seudulla kannetaan huolta myös Joensuun lentoliikenneyhteyksistä. Valokuituverkon rakentaminen parantaa tavoitettavuutta. Bioenergiainvestointien toteutuessa osaavan työvoiman saatavuus avautuviin työtehtäviin huolestuttaa, kuin myös alueen elinkeinoelämän digitaalisuutta ja robotiikkaa koskevassa kehityksessä mukana pysyminen ja kilpailukyvyyn säilyttäminen.

Aluetta voidaan pitää harvaan asuttuna, jossa teollisuuden sekä maatalouden ympäristökuormitusta voidaan pitää normaalina. Suunnitteilla olevat bioenergiailaitokset

vaativat ympäristöluvat sekä YVA-menettelyn, laitosten ei kuitenkaan uskota tuovan erityisiä ympäristöhaittoja.

Maataloudessa tilakoko kasvaa jatkuvasti kannattavuuden säilyttämiseksi. Tuottajahintojen lasku heikentää maatalojen kannattavuutta ja vähentää investointien määrää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elintarviketeollisuus on edelleen nosteessa. Kotimaisuus ja lähiruoka-aate ovat pinnalla, minkä lisäksi gluteenittomien tuotteiden kysyntä kasvaa. Seudun leipomot ovat merkittäviä toimijoita kotimaan markkinoilla ja ne ovat avanneet myös vientitoimintaa. Isoilla toimijoilla on jatkuvaa tuotekehitystä sekä investointeja tuottavuuden parantamiseksi.

Metsäteollisuudella ja bioenergialla on mahdollisuuksia ja hyvät resurssit olemassa, jos ne osataan hyödyntää oikein. Binderholz Nordic Oy on käynnistänyt investoinnit toimintansa edelleen kehittämiseksi. Green Fuel Nordic Oy on saanut Lieksaan myönteisen rahoituspäätöksen ELY-keskukselta.

Perinteisellä metalli- ja koneenrakennusteollisuuden toimialalla viestit yritysten suunnalta ovat olleet positiivisia, näkymät ovat parantuneet. Työvoiman saatavuudessa on ajoittain haasteita.

Sote-alalla on uusia yrityksiä ja työvoimaa tarvitaan niihin. Ikäihmisten määrä on suuri suhteessa työikäisten määrään. Sote-uudistus tuo epävarmuutta paikallisiin palveluntuottajiin, pelkona on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toimivien yritysten tuleminen paikallisille markkinoille aggressiivisella hinnoittelulla.

Matkailupuolella viime syksynä remontin jälkeen avatun Bomban kävijämäärät ovat kasvaneet merkittävästi. Matkailupuoli on yleisesti ottaen vilkastunut ja yritykset ovat palkanneet työvoimaa. Tulevasta vuodesta ennakoidaan entistäkin parempaa. Majatalosta majataloon -retket on valittu Suomen parhaimmaksi ruokamatkailutuotteeksi.

Kaupan alan kehitystä on heikentää verkkokaupan lisääntyminen. Väestön väheneminen ja hintojen alentuminen ovat heikentäneet kaupan alan kannattavuutta. Lakkautettujen kauppojen myötä jäljelle jäävien kauppojen myynti kasvaa.

Komposiittiteollisuudessa tilanne vaikuttaa vakaantuvan Joptekin konkurssin jälkeen.

Seudulla on vireillä tai käynnissä useita miljoonaluokan investointihankkeita mm. Lieksan Kevätniemen aluerakentaminen ja yritysten investoinnit (PankaBoard, Green Fuel

Nordic ja Binderbolz Nordic), Valtimon voimalaitos, Valtimon kehitysvammaisten hoitolaitosinvestointi, Nurmeksen teollisuusraiteen ja ratapihan rakentaminen, Attendon hoivakodit, Lieksan liikuntahalli sekä Nurmeksen yhteisöpiha ja päiväkotii). Yritysten tilauskannat ja toimitusajat ovat lähteneet kasvuun, suunnitelmallista ja pitempikestoista t&k&i-toimintaa lähinnä muutamilla suurimmilla toimijoilla. Yrityksille kasvuun ja kansainvälistymiseen tukevia toimenpiteitä tarvitaan, että päästään suunnitelmalliseen ja pitempikestoiseen kansainvälistymisen kehittämiseen. Kansainvälistyminen vaatii verkostoitumista.

Uusia yrityksiä rekisteröitiin vuoden 2017 aikana 35 kpl, yrityksiä poistui rekisteristä 41 kpl. Omistajanvaihdoksia tapahtuu aivan liian vähän ottaen huomioon yrittäjien korkea keski-ikä. Tulevina vuosina on odotettavissa palveluyritysten määrän väheneminen yrittäjien jäädessä eläkkeelle. Sivutoimisen yrittäjyyden suosio on lisääntynyt ja lisääntyy edelleen. Maahanmuuttajataustaisten yritysten määrä on vielä varsin pieni, määrän ei uskota kasvavan jatkossakaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoimapulaa on leipureiden, elintarviketeollisuustyöntekijöiden ja SOTE-alan henkilöstön osalta, myös metallialalla on jatkuva tarve hitsaajista. Lisäksi on pula yrittäjistä. Julkisen sektorin vaikutus työllistäjänä pienenee, koska avautuvia virkoja ei täytetä. Biotuotetehtaiden rahoitusten varmistuminen tuo merkittäviä rekrytointeja. Vihreän teollisuuden käynnistyessä kunnolla, se tulee työllistämään n. 130 henkilöä.

Osaavan työvoiman saatavuudessa on tulevaisuudessa kasvavia ongelmia monilla sektoreilla niin teollisuudessa, hallinnossa, terveydenhuollossa sekä hoiva-alalla.

Omaehtoinen koulutus on lisääntynyt. Koulutuksissa voidaan nyt hyödyntää nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Rekry- ja täsmäkoulutuksen määrä on kasvussa. Olisi turvattava joustava monimuotokoulutus, koulutuksen kehittäminen työvoiman tarpeita vastaavaksi esim. elintarvikealan koulutus. Ylipäänsä yritys- ja yksilökohtaisen joustavuuden varmistaminen on tärkeää koulutuksia toteutettaessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien kokonaismäärä pienenee. Yli 50-vuotiaiden määrä on yli puolet työttömistä työnhakijoista. Väestö ikääntyy. Pitkäaikaistyöttömien määrä on hieman laskenut, sen sijaan alle 20-vuotiaiden nuorten osuus työttömistä työnhakijoista on hieman kasvanut. Keskeinen työttömyyden ongelma on rakenteellinen, joka on johtanut pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyneiden suureen osuuteen työvoimasta. Ilman lisäkoulutusta uudelleen työllistymisen mahdollisuudet ovat heikot. Keski-ikäisten työttömien määrä

on kasvanut ja työelämään sijoittuminen on vaikeutunut, vaikka työvuosia on vielä paljon jäljellä.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä on pysynyt entisellään. Kesästä 2017 alkaen Määrjälahden vastaanottokeskukseen on siirretty turvapaikanhakijoita muualta Suomesta. Lieksaan jää sekä sinne muuttaa muilta paikkakunnilta maahanmuuttajia alueella hyvin tarjolla olevien kotoutumiskoulutus- ja ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkatarjonnan vuoksi. Haasteena löytää sopivia työpaikkoja, jotta maahanmuuttaja-asiakkaat jäisivät paikkakunnalle saatuaan kielikoulutuksen. Yleisesti ottaen kieli-taito vaikeuttaa työllistymistä.

Keski-Suomen ELY-keskus

Saarijärvi-Viitasaaren sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +

Työttömyys 0

Äänekosken sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja

yritystoiminta +

Työttömyys +

Keuruun sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja

yritystoiminta +

Työttömyys 0

Jämsän sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja

yritystoiminta +

Työttömyys +

Jyväskylän sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja

yritystoiminta +

Työttömyys +

Joutsan sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja

yritystoiminta +

Työttömyys 0

Keski-Suomessa asui vuoden 2017 lopussa 276 071 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 125 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 17 601.

Keski-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

"Keski-Suomi kasvun maakunta"

Vahvuudet

- + vientiyritysten näkymät positiivisia
- + rakentaminen jatkuu vilkkaana
- + työttömyys alenee kaiken kaikkiaan
- + Oppilaitoksilla hyvät valmiudet vastata työvoimatarpeisiin muuntuvalla koulutustarjonnalla

Haasteet

- lentoliikenteen säilyminen
- raideliikenteen sujuvuus
- alemman tieverkon kunto
- yritysten investointihalukkuus
- työikäisen väestön riittävyys muualla paitsi Jyväskylän seutukunnalla

Mahdollisuudet

- = työvoimaa tarjolla, kunhan saadaan työt ja osaajat kohtaamaan
- = hyvät kulkuyhteydet
- = hyvä yritys rakenne
- = matkailun mahdollisuudet

Keski-Suomessa vallitsevat positiiviset tulevaisuudennäkymät. Saatavissa olevan tilastotiedon ja yritysten antaman tiedon perusteella yritysten tilauskanta on hyvä, vienti vetää ja kaupan tilanne vaikuttaa hyvältä. Kysyttäessä alueen asiantuntijoilta missä mennään, he ovat varovaisia kannanotoissaan. Kaiken kaikkiaan nousu jatkuu, mutta

loivempänä kuin viime vuonna. Tätä todentaa myös työttömyyden laskun hidastuminen.

Taloudellisen nousukauden jatkuessa lisääntyy seuraavaa taantumaa ennustavien joukko joka taholla. Toisaalta ekonomistit luottavat vahvasti hyvän vireen jatkuvan vielä ainakin tämän vuoden. Isojen vientiyritysten tilauskannan vahvuus todistaa sitä näkymää, että tänä vuonna talous ja yritysten toimintaedellytykset ovat vähintään vuoden 2017 tasolla.

Työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää positiivisia keinoja liikkuvuuden vauhdittamiseen. Se edellyttää myös yritysten ja oppilaitosten tiivistä yhteistyötä, jotta hyödynnetään tehokkaasti käytössä olevia keinoja osaamisen kehittämiseksi. Tämä koskee niin opetusta kuin rahoitustakin. Lisäksi on mietittävä uusia keinoja, joilla voidaan vastata työvoimatarpeeseen viivytyksettä.

Väestörakenteen osalta ei ole tapahtunut suuria muutoksia aikaisempiin vuosiin verrattuna. Jyväskylän seutu kasvaa, mutta sen kasvu ei enää jaksanut vetää koko maakuntaa plussan puolelle. Muut seudut kärsivät väestön vähenemisestä ja ikärakenteen vinoutumisesta. Tämä taas johtaa vanhushuoltosuhteen kasvuun. Maakunnassa tunnetaan myös huolta yritysten tilanteesta tulevina vuosina, mikäli tarvittavaa työvoimaa ei löydetä eikä muuttohalukkuutta pois kasvukeskuksista jollain keinolla saada lisääntymään.

Liikenteen katsaus tulevaan

Liikenne Keski-Suomen pääteillä lisääntyi vuonna 2017 edelliseen vuoteen verrattuna. Etenkin raskaan liikenteen määrän kasvu heijastaa yleensä sekä yleistä talouden kehitystä että kasvua vientitoimialoilla, kuten metsä- ja teknologiateollisuudessa. Ajoneuvoyhdistelmien liikennesuoritteiden kasvu on Keski-Suomessa ollut 2010-luvulla koko valtakunnan voimakkainta. Tulevaisuudessa maantiekuljetuksien määrä kasvaa edelleen, mikä asettaa yhä enemmän vaatimuksia tieinfran ympärivuotiselle palvelutasolle. Biotalouden kuljetustarpeet sekä harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttävät hyvää kuntoa myös alempiasteiselta tieverkolta. Henkilöautoliikenteessä siirrytään puhtaampiin ja energiatehokkaampiin ajoneuvoihin, mikä edellyttää käyttövoimakohtaisen jakeluverkon hyvää saavutettavuutta. Liikenteen verotusratkaisuilla on vaikutusta henkilöautokannan suuruuteen, käyttöön ja käyttövoimajakautumaan.

Jyväskylän seudun liikenteellinen asema on hyvä. Jyväskylästä säteittäisesti erkanevan valtatieverkon ja ratojen hyvä liikennöitävyys on perusedellytys sekä kaupan että teollisuuden kuljetuksille. Erityisen tärkeää on varmistaa Suomen eteläisiä ja pohjoisia

osia yhdistävän valtatie 4 liikenteen toimivuus ja turvallisuus. Keski-Suomen väestö on keskittynyt ja keskittyy edelleen Jyväskylän kaupunkiseudulle. Henkilöautoliikenne säilynee tärkeimpänä liikennemuotona lähivuosikymmeninä, koska kaupunkiseutujen keskittymiskehitys ja työssäkäyntialueiden laajentuminen lisäävät pitkiä matkoja.

Raideliikenteen merkitys pitkillä matkoilla korostuu ja yhteyksiä etenkin Helsinkiin pyritään nopeuttamaan. Raideliikenteen vaihtoehdoksi ja haastajaksi ovat kuitenkin nousseet uudet nopeat bussiyhteydet. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeinen liikennejärjestelmäkysymys. Keski-Suomen kansainvälisen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää lentoliikenteen palvelutason pitkäjänteistä varmistamista.

Viime vuoden yksi myönteinen uutinen Jyväskylän seutukunnan ja koko maakunnan elinkeinoelämää ajatellen oli vuosikautia odotettu Kirri-Tikkakoski moottoritien rahoituksen varmistuminen. Vaikutukset vilkkaan tieosuuden liikenneturvallisuuteen ovat merkittäviä. Uusi moottoritie mahdollistaa myös Jyväskylä – Äänekoski kasvukäytävän tulevaisuuden rakentamista, joka varsinkin biotalouden kuljetustarpeita ajatellen on merkittävä.

Ympäristönsuojelun katsaus tulevaan

Maankäytön suunnittelun, elinkeinoelämän ja ympäristöasioiden välillä on tiivis yhteys. Vesien tila on Keski-Suomessa varsin hyvä. Vesien ekologista tilaa heikentää hajakuormitus (maa- ja metsätalous, haja-asutus) ja paikallisesti myös pistemäinen kuormitus (teollisuus, jätevedenpuhdistamot, turvetuotanto, kalankasvatus) sekä myös vesistöjen rakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuneet muutokset. Lisääntyvä puunkäyttö voi olla uhkana vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiselle, mikäli vesistövaikutusten vähentämiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Keski-Suomen vesienhoidon toimenpideohjelmassa on esitetty toimenpiteitä, joita tarvitaan kaikilla sektoreilla vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja hyvän ja erinomaisen tilan turvaamiseksi.

Tarkistetussa maakuntakaavassa painotetaan biotalouden toimintamahdollisuuksia kestäväällä tavalla. Tämä on huomioitu kaavan biotalouteen liittyvässä koko maakuntaa koskevassa suunnittelumääräyksessä, jolla liitetään Keski-Suomen pintavesien toimenpideohjelmassa esitetyt vesienhoidon tavoitteet maa- ja metsätalouteen sekä turvetuotantoon.

Keski-Suomen arvokas kulttuuriympäristö huomioidaan maakunnan identiteettiä luovana vetovoimatekijänä ja sitä hyödynnetään aktiivisesti elinkeinotoiminnassa, erityisesti matkailussa. Vuoteen 2021 mennessä Keski-Suomen kulttuuriympäristön kokonaisuuden arvo ja ominaispiirteet tunnistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti osana maakunnan elinvoimaa ja identiteettiä ja kaikki osallistuvat kulttuuriympäristön hoitoon ja käyttöön.

Keski-Suomessa on useita lainvoimaisia tuulivoimayleiskaavoja. Haetuista rakennusluvista huolimatta tuulivoimahankkeet eivät kuitenkaan ole edenneet toteutukseen, vaan jo lainvoimaisille kaava-alueille tavoitellaan uusimman tekniikan mukaisia voimaloita, jotka vaikutuksineen poikkeavat kaavan mahdollistamasta hankekokonaisuudesta. Muutokset hankkeissa saattavat tapauksesta riippuen edellyttää YVA-lain soveltamista sekä kaavamutosta tai poikkeamista yleiskaavasta.

METSO-ohjelman Keski-Suomen tavoitteesta 8 500 ha on suojeltu jo yli 5 000 ha. Valtiontalouden säästötoimenpiteet hillitsevät metsiensuojelun etenemistä ja jarruttavat luonnonsuojelualueiden yhä kasvavaa luontomatkailupainetta palvelevia hoidon ja käytön toimenpiteitä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Aikajana 1/2018

Vuoden 2017 heinä-syyskuussa yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi Keski-Suomessa 5,3 %, Jyväskylän seudulla 5,7 % ja koko maassa 6,0 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Valtiovarainministeriö ennusti syksyllä 2016 BKT:n vuoden 2017 kasvuksi 0,9 % ja toteutuma tulee olemaan yli 3 %. Koko maan hyvä talouskasvu hyödyttää myös keskisuomalaisia yrityksiä.

Yritysten henkilöstömäärät ovat kasvusuunnassa. Työttömyyden lasku on suoraan verrannollinen yritysten liikevaihtojen kasvuun. Kasvun kärjessä on KIBS alat eli osamisintensiiviset toimialat, joilla liikevaihdon kasvu oli 11,8 % ja henkilöstömäärän 7,3 %. Rakennusalan kasvu on ollut kiivasta jo pari vuotta ja kasvu on jatkunut edelleen. Heinä-syyskuussa kasvua oli 7,3 %. Uusimpien ennusteiden mukaan rakennusalan suhdanne jatkuu hyvänä myös tänä vuonna. Myös yksityisten palvelut jatkoivat kasvuaan – sekä liikevaihdon 7,0 % että henkilöstömäärän 3,2 % osalta. Matkailussa liikevaihdot kasvoivat 6,3 % ja henkilöstömääräkin kasvoi edelliseen kesään verrattuna 5,5 %. Viennissä suunta on ylöspäin, 13,6 %, erityisesti teknologiateollisuuden ansiosta. Viennin määrä ylittää pian 3 miljardin euron rajan. Biotuotetehtaan myötä vienti kasvaa puoli miljardia, eli kuluvan vuoden aikana saavutetaan vuoden 2008 taso, 3,4 miljardia euroa. Ekonomistit ovat todenneet, että talouskasvu on vakaalla

pohjalla vasta, kun teollisuuden vienti elpyy. Tilanne näyttää Keski-Suomessa hyvältä myös tältä osin.

Keski-Suomen parhaimmat kasvuluvut kirjattiin heinä-syyskuussa Äänekosken seudulle eli 10,0 %. Keuruun seudulla kasvun vauhti on pysynyt edelleen erittäin hyvänä, 7,1 %. Jyväskylän seudun yritysten liikevaihdon kasvu on ollut tähän saakka koko maata parempaa. Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä koko maan liikevaihdot kasvoivat 6,0 % ja Jyväskylän seudun kasvu oli lähes yhtä hyvää eli 5,7 %. Jämsän seudun suurteollisuuden haasteet näkyvät liikevaihtoluvuissa, kasvu vain 0,4 %. (Keski-Suomen Aikajana 1/2018)

PK-barometri 1/2018

Viimeisen pk-barometrin mukaan Keski-Suomen alueella pk-yritysten suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku +28 jää kevään 2018 Pk-yritysbarometrissa selvästi heikommaksi kuin syksyllä, saldoluku oli tuolloin +40. Liiketoimintansa ennallaan pysymistä ennakoivat nyt entistä useampi ja paranemista harvempi kuin syksyllä. Muutos ei johdu siitä, että entistä useampi ennakoisi liiketoimintansa pienenevän.

Kilpailutilanne, resurssitekijät sekä kustannustaso nähdään pahimpina kehittämisen esteinä. Työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus ovat merkittävimmät työllistämisen esteiksi koetut tekijät. Koulutussopeutus tai työkokeilu uuden työvoiman hankinnan keinona on Keski-Suomessa useammalla vaihtoehto kuin maassa keskimäärin: 41 % vastaajista harkitsee niitä Keski-Suomessa, kun koko maassa osuus on 34 %. Pohjoisessa Keski-Suomessa osuus on jopa 49 %.

Keski-Suomen investointiodotukset ovat painuneet negatiivisiksi saldolukuun -2. Jyväskylän seudun odotukset ovat edelleen muuta maata korkeammalla tasolla +7. Kasvavat, innovatiiviset yritykset ovat tärkeitä kansantalouden kasvulle ja työllisyydelle. Kasvuhakuisten yritysten osuus koko maassa on 47 %. Keski-Suomessa osuus on 48 %. Jyväskylän seudulla osuus on 51 %.

Keskisuomalaiset pk-yritykset odottavat kannattavuutensa paranevan seuraavan vuoden aikana. Pohjoista Keski-Suomea lukuun ottamatta luvut ovat parantuneet syksystä kaikilla seuduilla. Saldoluku Keski-Suomessa on +30 (koko maassa +26). Eteläisessä Keski-Suomessa muutos syksystä on todella selkeä saldoluusta +16 tasolle +36. Jyväskylän seudun kannattavuusodotukset ovat samalla tasolla +36. (PK-barometri 1/2018)

Investointien vähäisyyden syiden arvioiminen on vaikeaa. Osittain yrityksillä ei ehkä juuri nyt ole tarvetta investoida. Pk-sektori on palveluvaltainen ja siellä ei ehkä aina mielletä henkilöstöön kohdistuvia toimia investoinneiksi. Toisaalta alueelta kuuluu myös näkemyksiä, että sote-uudistuksen epävarmuus vaikuttaa varsinkin juuri pienten yritysten toimintaan investointipäätösten lykkäämisellä. On jopa mahdollista, että jotkut yritykset ovat lopettaneet toimintansa odotusajan venyessä pitkäksi.

Maaseudun näkymät

Matkailu on nosteessa ja matkailulle on hyviä luontaisia edellytyksiä maakunnassa. Tämä luo mahdollisuuksia myös maaseudun näkökulmasta, mm. luontomatkailun ja kalastusmatkailun kehittämisessä. Haasteena on matkailumarkkinointi ja pääseminen mukaan riittävän suureen kokonaisuuteen. Pienillä paikallisilla brändäyksillä ei saavuteta riittävää volyyymiä.

Elintarviketuotannon säilyminen riittävän elinvoimaisena on haaste maakunnan jalostuslaitosten tarpeet huomioon ottaen. Viime satokauden huonot kokemukset ovat realisoituneet tai saattavat realisoitua tuotannon lopettamisina maataloilla, joilla tilanne on vaikea taloudellisesti ja usein myös yrittäjien jaksamisen osalta.

Maaseutuelinkeinojen kehittämistä on tapahtunut ilahduttavasti myös maakunnan reuna-alueilla ja erityisesti pohjoisen Keski-Suomen alueella. Tämä on näkynyt rahoituksen painottumisena näille alueille. Biotuotetehtaan virkistävä vaikutus on varmaan osasyynä ja oletettavasti kehitys jatkuu vuoden aikana samansuuntaisena. Biotuotetehtaalla on vaikutusta myös puun kysyntään ja liikkuvuuteen jatkossakin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomen rekrytointiongelmista tehtiin syksyn Alueellisiin kehitysnäkymiin liittyen perusteellinen katsaus. Samojen rekrytointiongelmiensa kanssa tehdään edelleen työtä. Työvoimapulaa on metalliteollisuudessa, rakentamisessa, ICT-aloilla, sosiaali- ja terveydenhoidon aloilla. Kuljettajapula on sitä syvempi mitä erikoisemmalle suoritealalle mennään. Keski-Suomessa on hankala löytää osaavia raakapuun kuljettajia. Tähän suoritealaan liittyy mm. hankalat ajo-olosuhteet ja poikkeavat työajat, myös esimerkiksi kuormausnosturin käytön osaamista edellytetään. Puunkuljettajia hankalampaa on löytää elävien eläinten kuljettajia, joskin tarve näille on huomattavasti pienempi. (Mikko Voutilainen, SKAL Keski-Suomi, toiminnanjohtaja)

Lisäksi näyttää olevan hiukan piilossa olevaa työvoiman tarvetta, monet yritykset ottaisivat työntekijän kunhan saavat hyvän tyypin tai erikoisosaaajan.

Seutukuntien teksteistä on luettavissa, että yritys kentässä pelätään rekrytointiongelmien pahenemista ja sen mukanaan tuomia vaikeuksia yritystoiminnalle. Toistaiseksi rekrytointikoulutusten kysyntä on jatkunut v. 2018 puolella yhtä aktiivisena kuin viime vuonna.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keski-Suomen työllisyysaste vuonna 2017 oli peräti 66,3 %. Vaikka työllisyysessä jäätiin monesta maakunnasta jälkeen, Keski-Suomen osalta kyse on sellaisesta tuloksesta, johon ei ainakaan viimeiseen 25 vuoteen ole päästy. Työllisyystilanne on siis parantunut selvästi, työttömien määrä aleni vuodentakaiseen verrattuna 21 % ja samaan aikaan myös pitkäaikaistyöttömien määrä on kääntynyt jyrkkään laskuun. Elinkeinoelämän ennusteiden perusteella voidaan arvioida, että kehitys jatkuu tänä vuonna yhtä positiivisena, vaikka alenemismuhti hiukan hidastuisikin.

Työttömyys on edelliseen vuoteen verrattuna alentunut edelleen helmikuussa -17,1 %. Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys jatkavat laskuaan. Helmikuun lopussa työttömyys laski kaikissa ikäryhmissä verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan.

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 184 359 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 309 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 724.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Keski-Suomen maakunnan seutukunnista Jyväskylä on ainoa muuttovoittoinen seutukunta, jonka väestömäärä on kasvanut sekä syntyvyyden, muuttoliikkeen että maahanmuuton ansiosta. Väestö keskittyy Jyväskylän seudulle, lähelle hyviä palveluja. Syntyvyyden osalta on kuitenkin todettava valtakunnallisen laskevan ilmiön vaikuttavan myös Jyväskylän seutukunnalla.

Jyväskylän uusi kaupunkistrategia muodostuu neljästä kokonaisuudesta, joista yksi on tehdä Jyväskylästä maan liikuntapääkaupunki. Kaupungin omilla internetsivuilla strategiaa on avattu muun muassa näin: ”Elinikäiseen liikkumiseen luodaan mahdollisuuksia kehittämällä yhteistyö- ja palvelumalleja sekä asuinympäristöjen liikuntamahdollisuuksia. Tärkeää on edistää lasten ja nuorten liikuntaa päiväkodeissa, kouluissa ja vapaa-ajalla. Opiskelua ja urheilua yhdistetään kaikilla koulutusasteilla. Edellytyksiä luodaan myös liikunta- ja hyvinvointialan yritystoiminnalle.” Muut Jyväskylän kolme strategian kärkeä ovat osallistuvat ja hyvinvoivat asukkaat, raikas ja kasvava elinvoima ja resurssien viisas käyttö.

Jyvässeutu ja vielä tarkemmin Jyväskylä on kasvanut viime vuosien aikana vahvaksi ICT-alan keskittymäksi. Tässä kasvussa Jyväskylän yliopistolla on ollut merkittävä rooli. Jyväskylän ammattikorkeakoulu täydentää erinomaisesti seutukunnan ICT-alan koulutustarjontaa. Jyväskylässä rakenteilla olevasta Keski-Suomen sairaala Novasta tulee älykäs sairaala. Uusi digitaalinen sairaala on herättänyt sosiaali- ja terveystalouteen erikoistuneissa ICT-alan yrityksissä mielenkiintoa laajentaa toimintaansa Jyväskylään. Viime vuoden ehkä merkittävin ICT-alan uutinen seutukunnalla oli Jyväskylän yliopiston ja teknologiajätti IBM:n yhteistyön syntyäskäleet. Osapuolet perustivat yhteisen innovaatiohautomon, jossa pyritään aloittamaan yhteisiä tutkimus- ja kehityshankkeita mm. kyberturvallisuuteen, esineiden internettiin, robotiikkaan ja tekoälyyn liittyvissä hankkeissa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysten liikevaihdot kasvoivat kaikilla toimialoilla, viennin kehitys oli suotuisaa, yritysten investointihalukkuus on kasvanut. Vuoden 2017 yritysten liikevaihtojen suhteellinen kasvu ei ollut aivan vuoden 2016 tasoa, mutta kuitenkin edelleen koko lailla maan keskitasoa vastaavaa. Kasvuodotukset vuodelle 2018 ovat myönteiset, vaikka kehitys ei ehkä tämän vuoden aikana tule olemaan yhtä ripeää, kuin kahtena edellisinä vuotena. Osaltaan tähän vaikuttaa aiempien vuosien selvästi matalampi lähtötaso, jolloin suhteellinen kasvu taloudessa näyttyy nousukauden alussa varsin jyrkkänä.

Jyväskylän kunnianhimoinen, jopa 300 miljoonan euron investoinnit sisältävä Hippo2020-hankkeen toteuttamisen suunnittelu on edennyt vaiheeseen, josta puuttuu vielä lopulliset rahoituspäätökset ja kaupungin valtuuston hyväksyntä. Euroopan Investointipankki EIB on puoltanut hanketta. 300 miljoonan euron investoinnista yksityisten sijoittajien osuuden on tarkoitus olla lähes 90 prosenttia. Valmistuessaan suurhanke olisi Pohjoismaiden suurin liikunnan ja hyvinvoinnin keskus ja osaamiskeskittymä. Jyväskylän kaupungin valtuuston päätöstä hankkeen aloittamisesta odotetaan tämän vuoden kesään mennessä. Aivan Hippoksen tuntumaan on suunnitteilla toinen hyvinvointialan suurhanke: Kukkula, jota päästää toteuttamaan uuden Nova sairaalan valmistumisen jälkeen. Uudessa sairaalassa työskentelee noin 3 000 työntekijää ja Kukkulan alueelle on suunniteltu työpaikka noin 2 000 hyvinvointialan ammattilaiselle. Kukkula -hankkeen visiona on rakentaa kaupunkiin 2020-luvun kilpailukykyisin huipputeknologinen hyvinvointiosaamisen kansainvälinen keskittymä.

Jyväskylän seutukunnan vahvuutena on perinteisesti ollut teknologiateollisuus. Valmet Oy:n asema on vahva Jyväskylän seutukunnan teknologiateollisuuden veturina. Valmet on yksi maailman merkittävimmistä paperikoneiden valmistajista ja palveluiden tuottajista sellu- ja paperiteollisuudelle. Viime vuoden aikana Valmet Rautpohjan tehdas sai tilauksia mm. Kiinasta, Pohjois-Amerikasta, Hollannista, Belgiasta ja Etelä-Koreasta. Myös vuoden 2018 puolella on Jyväskylään tullut uusia tilauksia. Nyt Valmetin tehtaan tilauskuormat nousevat jopa historiallisen korkealle tasolle.

Rakentamisen työllistämisvaikutukset viime vuonna olivat korkeammat, kuin mitä ne ovat olleet kymmeneen vuoteen. Kankaan alueen uusien asuntojen kysyntä on ollut hyvää ja alueen rakennussuunnitelmat ovat edenneet etuajassa. Alueella rakennetaan tämän ja ensi vuoden aikana jatkuvasti uusia asuintaloja ja alueelle on lisäksi suunnitteilla liike- ja toimistotilaa yli 2 000 työntekijälle. Kankaan alueen läheisyyteen Seppälään valmistui viime vuoden loppupuolella kaupan alan merkittävä investointi kauppakeskus Seppä. Seppälän alueella muu liikerakentaminen jatkuu vuoden 2018 aikana. Kaupan alan keskittyminen Seppälän alueelle ei ole Jyväskylän keskustan elinvoimaisuuden kannalta välttämättä myönteinen ilmiö. Jyväskylä onkin kaupunki-strategiassaan ottanut yhdeksi kehittämiskohteeksi parantaa keskustan viihtyisyyttä ja elinvoimaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Jyväskylän seutukunnan varsin myönteinen taloudellinen kehitys ja yritysten liikevaihtojen kasvu luonnollisesti kasvattivat työvoiman kysyntää voimakkaasti. Yritykset palkkasivat viime vuonna uusia työntekijöitä reilusti yli puolet enemmän, kuin mitä ne tekivät vuonna 2016. Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi viime vuonna Jyväskylän seutukunnalla reilun viidenneksen eli 21,1 prosenttia vuoteen 2016 verrattuna.

Seutukunnan yritysten kasvun tulevaisuuden haaste on osaavan työvoiman saata-
vuus. Varsinkin usean pk-yrityksen kasvun esteenä tänä vuonna tulee olemaan riittä-
vän ammattitaitoisen työvoiman puute. Pitkä taantuma on jättänyt jälkensä työvoima-
reservin osaamiseen, ammattitaitoon ja jopa perustason työelämätaitoihin. Työvoima-
pulan ratkaisuisa yhdeksi onnistuneeksi keinoksi ovat nousseet yritysten, ELY-kes-
kuksen ja TE-toimiston yhteistyönä toteutettavat rekrytointikoulutukset, joiden kysyn-
nän kasvu ja oppilasmäärien lisääntyminen viime vuoden aikana olivat merkittävää
luokkaa.

Yksittäisistä toimialoista eniten työvoimapulaa on esiintynyt ICT-alalla. Seutukunnan
yrityksillä olisi työtä tarjottavana jopa 700 it-alan ammattilaiselle. Huomion arvoista on,
että alan työvoimapulasta kärsivät sekä yritykset, että julkinen sektori. Alan osaajista
eniten pulaa on jo kauan ollut ohjelmoijista. Uutta osaamista tarvitaan kyberpuolustuk-
seen, tekoälyyn, digitalisaatioon ja robotiikkaan liittyvissä tehtävissä.

Rakennusosalalla insinööreistä ja varsinkin vastaavista rakennusmestareista on edel-
leen pula. Keski-Suomen ELY-keskus ja Keski-Suomen TE-toimisto järjestivät maa-
kunnassa viime vuoden aikana rakennusalan työnvälityksen tulosperusteisen ostopal-
velupilottihankkeen. Pilottiin osallistuneista työnhakijoista työllistyi yli puolet. Pilotti-
hankkeen rohkaisevien tulosten johdosta maakunnassa järjestetään tämän vuoden ai-
kana kaksi uutta ostopalvelupilottia, joiden tavoitteena on mm. työnhakijoiden osaami-
sen uudelleenmuotoilu. Metallialalla rekrytointiongelmia on esiintynyt korkean ammat-
titaidon omaavien hitsareiden ja CNC-koneistajien työpaikkojen täyttämisisä. Terve-
denhuoltoalalla pulaa on ollut niin lääkäreistä, sairaanhoitajista ja lähihoitajista. Sai-
raanhoitajien ja lähihoitajien rekrytointiongelmat ovat tosin painottuneet pätevien si-
jaisten löytämiseen. Ravitsemusosalalla kysyntää on ollut tarjontaa enemmän kokeista
ja keittiömestareista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Neljä vuotta yhtäjaksoisesti kestänyt työttömyyden kasvu kääntyi laskuun vuoden
2016 helmikuussa ja lasku jatkui viime vuoden jokaisena kuukautena verrattuna edel-
lisvuoden vastaavaan kuukauteen. Maan suurimpien kaupunkien työttömyysasteen
vertailussa Jyväskylän kaupunki oli koko vuosikymmenen alkupuolella joko viimeisenä
tai toiseksi viimeisenä, mutta tilanne muuttui vuoden 2017 aikana niin, että vuoden lo-
pussa Jyväskylän sijoitus oli jo keskiarvon yläpuolella.

Erityisen myönteistä viime vuoden työttömyyden kehityksessä oli pitkäaikaistyöttö-
myyden voimakas lasku. Viime vuoden alkupuolella pitkäaikaistyöttömyys kääntyi
odotettuun laskuun ja vuoden loppupuolen kuukausina pitkäaikaistyöttömyys laski
jopa yli 40 prosenttia vuoden 2016 vastaavaan aikaan verrattuna.

Nuorisotyöttömyyden osalta ei päästy viime vuoden aikana aivan yhtä suureen suhteelliseen laskuun, kuin mitä päästiin pitkäaikaistyöttömyyden osalta, mutta nuorisotyöttömyyden laski kuitenkin viime vuoden jokaisena kuukautena verrattuna vuoden 2016 vastaaviin kuukausiin. On toivottavaa, että vuodesta 2018 tulisi ennen kaikkea vuosi, jolloin nuoriin kohdistuneet panostukset vihdoinkin näkyisivät vastaavanlaisena työttömyyden kehityksenä, kuin mitä on nähty pitkäaikaistyöttömyyden kehityksessä.

Mikäli kysymys olisi pelkästään työmarkkinoiden työvoiman sellaisesta kysynnästä, joka tyydyttäisi työmarkkinoilla olevasta tarjonnasta, niin mitä todennäköisemmin tämän vuoden aikana päästäisiin alle huippuvuoden 2008 lukujen.

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 23 137 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 408 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 506.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Jämsän seutukunnalla elinkeinoelämä viestii myönteisistä, joskin maltillisista kasvutunnelmista. Pitkäaikaisesta laskusuhdanteesta on selkeästi siirrytty vakaan kasvun aikaan. Toimitilojen kysynnässä on tapahtunut elpymistä. Suuret investoinnit on toteutettu laskusuhdanteen aikana ja ne ovat realisoituneet rekrytoineina alueen keskusuurissa yrityksissä. Joillain aloilla, erityisesti metalliteollisuudessa, kasvua jarruttaa pula osaavista työntekijöistä. Työntekijäpulaa ratkotaan aktiivisesti koulutusorganisaatioiden ja työnantajien yhteistyössä. Erityisesti korkeakoulutettujen osaajien rekrytoiminen esim. teknisiin työnjohtotehtäviin on ollut haastavaa.

Yritysten perustannassa 2017 oli poikkeuksellisen vilkas ja nettomuutos poikkeuksellisen suuri (+47), mikä kertoo omalta osaltaan elinkeinotoiminnan vilkastumisesta. Omistajanvaihdoksia tehdään edelleen runsaasti. Vaihdosten lukumäärää rajoittaa pula potentiaalisista jatkajista.

Seutukunnan työllisyys on kehittynyt myönteisesti, lomautuksia ei ole käytetty laajamittaisesti talouden tasapainottamiseen. Suurteollisuudessa toimintojen sopeuttaminen globaalien markkinoiden kysyntää vastaavaksi on jatkuvaa ja näkyy sekä henkilöstön supistamisina, että rekrytoineina. UPM tulos oli ennätyksellinen vuonna 2017. Patrian tulos heikkeni ja mm. Patria Aerostructures ilmoitti 3/2018 lomautuksista. Himoksen kylpylän rakentamispäätöksestä odotetaan edelleen merkittävää kasvusäystä rakentamiseen, kauppaan ja palveluliiketoimintaan, vaikka rakentamisen hintojen nousu on viivästyttänyt hankkeen käynnistämistä. Työllisyyden ennakoitaan paranevan maltillisesti. Työttömyyden aleneminen edellyttää työssä tarvittavan osaamisen rakentamista koulutusorganisaatioiden tuella.

Maaseutuelinkeinoissa rakennemuutos jatkuu. Eläköitymisten myötä tilojen lukumäärä supistuu hitaasti ja pellot vuokrataan pääsääntöisesti eteenpäin maaseutuelinkeinojen harjoittajille. Lähiruokaan pohjautuvan trendin odotetaan vahvistuvan vähitellen sekä kuluttajakaupassa, ravintola-alalla, että matkailun toimialalla, mutta tunnistetun ongelman tuovat palveluketjut ja tarvittava volyymi lähituottajalta yrittäjälle.

Liikennejärjestelmien kehittämisessä seutukunnan tärkein hanke on kaksoisraideinvestoinnin edistäminen Jyväskylän ja Tampereen välille. Kaksoisraide lyhentää matka-aikaa Keski-Suomesta Tampereelle ja Helsinkiin, vähentää radan häiriöherkkyyttä ja kasvattaa kapasiteettia sekä turvaa vientikuljetukset UPM:n Jämsän tehtailta Raumalle ja Metsä Fibren Äänekosken tehtaalta Vuosaareen. Kaksoisraiteen lisäksi valtateiden 9- ja 24 kehittäminen on välttämätöntä sekä teollisuuden, matkailuun liittyvän henkilöliikenteen, että pendelöinnin näkökulmista. Sujuvilla liikenneyhteyksillä on suuri vaikutus alueen houkuttavuuteen asuin- tai opiskelupaikkana.

Kuntien talous on suhteellisen vakaalla pohjalla, joskin alijäämäinen ja edellyttää talouden tasapainottoja. Taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen myötä perinteisen rahoituspohjan ennakoitaan vahvistuvan. Alueen yritystoiminnan ja elinvoiman kokonaisuuden positiivisen kierteen vahvistaminen muuttotappion lisääntyessä, on haasteellinen kokonaisuus.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Paperiteollisuudessa 2017 tulos oli erittäin hyvä. Terveen kysynnän kasvun odotetaan jatkuvan useimmissa liiketoiminnoissa ja kysynnän laskun pysyvän maltillisena graafisissa papereissa. Tarra- ja älypapereissa sekä pakkauskartongeissa kysyntä tulee kasvamaan, mihin Jämsänjokilaaksossa on vastattu mm. superkalanteriin liittyvällä investoinnilla. Kierrätyspaperin saatavuus on edelleen tarvetta heikompaa, Pohjois-Euroopan poikkeuksellisen lämmin ja sateinen sää on vaikuttanut puuraaka-aineen saatavuuteen ja puukuidun hinta- kustannuksiin.

Ilmailuteollisuudessa on jouduttu toteuttamaan taloudellis-tuotannollisia toimenpiteitä, mitkä ovat seurausta pitkään jatkuneiden toimitusmäärien laskusta, projektitoiminnan työkuorman epätasaisesta jakautumisesta sekä työn uudelleen organisoinnista. Hornetin seuraajahanke on etenemässä tarjouspyyntövaiheeseen keväällä 2018. Sen ennakoidaan pitkällä tähtäimellä tuovan työtä ilmailuteollisuuden alan toimijoille myös Jämsän Hallissa.

Teollisuuden alihankintayrityksissä ja metallialan valmistavan teollisuuden kärkiyrityksissä tilauskanta on vakaa. Tuotantoon liittyviä investointeja on toteutettu maltillisesti ja kärkiyrityksiin on palkattu avainhenkilöitä. Teollisuuden palveluissa ja bioraaka-aineen keruuseen ja kuljetukseen laitteita valmistavien yritysten alalla on jatkuvaa osaa- van työvoiman kysyntää. Osaavan työvoiman saatavuus on tuotannon kasvua rajoittava tekijä joissain alalla toimivissa yrityksissä.

Vuonna 2017 rakentamiseen liittyviä lupia myönnettiin aikaisempiin vuosiin verrattuna suhteellisen vähän. Teollisuusrakentamisessa suurin kohde oli tehdasrakennuksen laajennus, asuntorakentamisessa oppilaitosasumiseen tarkoitettu rivitalo ja lomarakentamisessa 18 huoneiston luhtitalo Himokseen. Lomarakentamisen osalla rakentaminen jatkui edellisvuosien tapaan vilkkaana ja selkeästi rakentamisen pääpaino oli nimenomaan lomarakentamisessa.

Himoksen alueelle kysyntää on ollut tasaiseen tahtiin, mutta edelleen moni hanke tuntuu olevan odottavalla kannalla kylpylän suhteen. Niin ikään teollisuus- ja liikerakentamisen osalla joitain pieniä laajennushankkeita on tiedossa, mutta suurempia hankkeita ei ole näköpiirissä.

Matkailualalla kasvu on käynnistynyt maan keskiarvoa nopeammin. Rekisteröidyt yöpymiset lisääntyivät vuonna 2017 edellisvuodesta 8,0 % (koko maa 5,3 %). Kasvusta suhteellisesti suurin osa tuli ulkomailta (+ 14,3 %) kotimaisten yöpymisten lisääntyessä 6,8 %. Eniten ulkomaisia asiakkaita tulee Virosta, Venäjältä ja Alankomaista.

Käyttöasteet ja majoituksen hinta ovat edelleen suhteellisen alhaalla verrattuna kansalliseen tasoon. Sääolosuhteet 2017–2018 ovat suosineet talvimatkailua, minkä odotetaan vaikuttavan kauden tulokseen myönteisesti. Matkailualan myönteistä kehitystä vauhdittavat Himoksen kylpyläinvestointiin liittyvät odotukset, tapahtumaliiketoiminnan vahvistuminen yrityskaupan myötä sekä yritysten yhteiset panostukset matkailun näkyvyyteen sosiaalisessa mediassa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Jämsän seutukunnalla ilmoitettiin vuonna 2017 Keski-Suomen TE-toimistoon yhteensä 1 292 uutta avointa työpaikkaa. Lukumääräisesti yhtä paljon uusia avoimia työpaikkoja oli edellisen kerran vuonna 2012.

Seutukunnalla on esiintynyt jonkin verran rekrytointiongelmia. Eniten pulaa on ollut ammattitaitoisista hitsareista, mutta myös koneistajista ja ohutlevysepistä on ollut kysyntää tarjontaa enemmän. Logistiikka-ala on toinen työvoimapulan kanssa tekemisiin joutunut toimiala. Varsinkin yhdistelmäajoneuvokuljettajista on esiintynyt pulaa. Maa- ja metsätaloustekniikan kuljettajiin kohdistuu todennäköisesti tämän vuoden aikana kysyntää aikaisempia vuosia enemmän. Terveystieteiden alalla varsinkin sijaisuuksiin ja lomituksiin ei aina ole löytynyt helposti sairaanhoitajia tai lähihoitajia. Sosiaalialan erityisasiantuntijoiden kohdalla on myös esiintynyt rekrytointiongelmia. Himoksen ympärivuotisen lomakohteen aiheuttama työvoiman kysynnän lisäys on etenkin kesäaikoina aiheuttanut pulaa ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä. Himos Parkissa järjestetään kesäkuukausina useita festivaaleja ja muita tapahtumia.

Kahdessa toimipisteessä toimiva Gradia Jämsässä on hyvät mahdollisuudet suorittaa toisen asteen koulutuksen ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja sekä osatutkintoja niin nuorisoasteella, kuin aikuiskoulutuksenkin puolella. Myös kaksois- ja kolmoistutkinnot sekä opiskeluun yhdistetty urheilijavalmennus ovat mahdollisia. Gradian koulutustarjonta on varsin kattava ja se käsittää muun muassa sellaiset koulutusalat kuin auto-, logistiikka-, metalli-, terveydenhuolto-, metsä-, matkailu- ja rakennusalat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Jämsän seutukunnan työttömyysaste laski vuoden 2017 aikana 3,5 prosenttiyksikköä. Joulukuun lopussa viime vuonna seutukunnan työttömyysaste oli 14,6 prosenttia. Työttömyysasteen laskeva kehitys on ollut jatkuvaa seutukunnan suurteollisuuden yksiköissä tapahtuneista henkilöstön supistamistarpeista huolimatta. Vuoden 2018 aikana työttömyys tulee todennäköisesti yleisen taloudellisen tilanteen kohentumisen ja matkailualan nosteen vuoksi jatkamaan myönteistä kehitystä.

Työttömyys laski kaikissa ikäryhmissä, myös yli 50-vuotiaiden ikäryhmässä. Seutukunnan työttömyyden kehityksessä kaikkein positiivisin uutinen oli se, että muutamaa poikkeuskuukautta lukuun ottamatta vuoden 2010 alusta asti alkanut pitkäaikaistyöttömyyden yhtäjaksoinen kasvu viimeinkin kääntyi laskuun viime vuoden helmikuussa. Siitä alkaen laskua on tapahtunut yhä kiihtyvällä vauhdilla ja joulukuussa 2017 pitkäaikaistyöttömiä oli melkein puolet vähemmän, kuin joulukuussa 2016. Nuorten työttömyydessä seutukunnalla myönteistä kehitystä on jatkunut yhtäjaksoisesti kahden vuoden ajan. Vuoden 2017 keskimääräinen kuukausittainen nuorten työttömyyden lasku verrattuna edellisvuoden vastaaviin kuukausiin oli 18,8 prosenttia.

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 11 556 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 99 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 624.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	+
Arviointisteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Keuruu on selviytynyt monista elinkeinoelämän iskuista hyvin ml. varuskunnan lakauttaminen. Seudun vahvuutena on, ettei olla yhden toimialan varassa. Teollisuuspuolelle on riittänyt osaavaa työvoimaa. Kauppakeskittymällä menee hyvin, mutta keskusta hiljenee. Perusmaatalous elää ja voi hyvin. Paluumuuttajille on houkuttavaa saada omakotitalo järven rannalta. Väestön vanhetessa on haasteena asutuskannan muuttaminen vanhemmalle väestölle sopivaksi.

Keuruun kohdalla alueen elinvoimaisuuden kasvattamiseksi ja säilyttämiseksi yhdeksi merkittävämmäksi ongelmaksi nousee ja on jo noussut muuttotappion kääntäminen muuttovoitoksi. Huoltosuhteen ja kestävyysvajeen kannalta on erittäin vahingollista se, että nuoret ja työikäinen väestö muuttavat seutukunnalta pois.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keuruun seutukunnan yritysten liikevaihdon kasvu, 7,1 prosenttia oli viime vuoden kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana koko maan keskiarvoa vahvempaa. Keski-Suomen seutukuntaohjauksessa vertailussa Keuruun seutukunnan yritysten liikevaihdon kasvu oli toiseksi vahvinta Äänekosken seutukunnan jälkeen. Yleisen hyvän taloudellisen kehityksen johdosta myös Keuruun seutukunnan yritysten tulevaisuuden näkymien voidaan olettaa jatkuvan myönteisenä. Yritysten liikevaihtojen kasvu tosin ei ehkä yllä aivan samoihin kasvulukuihin tänä vuonna. Seutukunnalla odotetaan yritysten investointihalukkuuden lisääntyvän kuluvan vuoden aikana.

Metallialan viime vuoden puolella alkanut kysynnän kasvu on jatkunut vahvana. Alan yritysten liikevaihdon kasvun voidaan olettaa jatkuvan hyvänä ainakin ensi syksyyn saakka. Pidemmälle menevien ennusteiden tekeminen on vaikeaa, mutta merkittäviä esteitä alan myönteiselle kehitykselle ei ole näkyvissä. Alan yritysten kasvun merkittävintä ongelmaa tulee olemaan osaavan työvoiman saatavuus. Metallialan rekrytointiongelmien ratkaisua ei löydy alan työntekijöiden täydennyskoulutuksesta, vaan ongelmaratkaisuja pitää etsiä toimialakohtaisesta työntekijöiden liikkuvuudesta. Lukumääräisesti uusien työntekijöiden tarve on useita kymmeniä.

Äänekosken biotuotetehtaan puun tarve näkyy muiden seutukuntien tapaan myös Keuruun seutukunnalla. Logistiikkaketjuissa työvoiman tarve on kasvanut ja työvoiman tarpeen odotetaan vielä edelleen kasvavan biotuotelaitoksen tuotannon päästessä tämän vuoden kesän aikana täyteen vauhtiinsa. Toistaiseksi sekä puun korjuuseen, että kuljetuksiin työvoimaa on löytynyt riittävästi. Metsä- ja puualan jatkojalostusyrietykset ovat palkanneet lisää henkilökuntaa. Yrietykset olisivat palkanneet enemmänkin työvoimaa, mikäli sitä olisi ollut palkattavissa. Sahateollisuuden vientinäkymät ovat erinomaiset. Tämän vuoden liikevaihdon kasvuksi verrattuna viime vuoteen seutukunnalla odotetaan 5–10 prosenttia. Seutukunnan sahojen päämarkkina-alue on Eurooppa.

Rakennusalan lähitulevaisuuden näkymät ovat myös valoisat. Uusia rakennuskohteita on alkamassa kevään ja kesän aikana ja tällä on luonnollisesti myönteinen vaikutus alan työllisyyteen. Toimialalla on ollut tarjolla riittävästi työvoimaa, mutta lähivuosina eläköitymisten kautta korvaavan ammattitaitoisen rekrytointin tarve kasvaa. Silloin uhkaksi pelätään nousevan ammattitaitoisen työvoiman saatavuus.

Sosiaali- ja terveysalalla maakuntaudistuksen tilanteen epävarmuus heijastuu selvästi seutukunnan hoiva-alan yrityksiin. Työterveyshoidon paikallinen toteutus on poh-

dinnan alla. Toimialan ollessa suurten muutosten keskiössä, alan toimijat eivät ole uskaltaneet tehdä toimintaansa liittyviä ratkaisuja, vaan odottavat valtakunnan tason poliittisia päätöksiä.

Jyväskylä–Porin tien varteen syntynyt kauppa-alan keskittymä on lisännyt alueen kaupallista vetovoimaa ja samalla tuonut asiakaskuntaa myös muihin alueen kauppaliikkeisiin. Haasteena on, miten Keuruun keskustan raitin tyhjentyneisiin liikekiinteistöihin olisi saatavissa uusia yrittäjiä ja kuinka keskustan vetovoimaisuutta voitaisiin kehittää.

Matkailusektori on saanut hotelli Keurusselän konkurssipesän tilanteen seestymisen myötä varmuutta toiminnan jatkuvuuteen ja kehittämiseen. Seutukunnalla järjestettävät suuret tapahtumat ovat lisääntyneet ja myös tätä kautta seutukunnan tunnettuus on kasvanut ja vetovoimaisuus lisääntynyt. Matkailussa on suunnitteilla useita uusia hankkeita, joiden kautta tavoitteena on nostaa matkailuala entistä valovoimaisemmaksi seutukunnan kiinnostuksen kohteeksi.

Maataloustuotannossa on monia mahdollisuuksia. Marjojen jatkojalostuksen mahdollisuuksia pohditaan kehityshankkeen avulla. Maatalouden kehittämiseen pyrkiviä hankkeita suunnitellaan ja alueen maatalouden mahdollisuuksiin uskotaan edelleen vahvasti. Keski-Suomen Lomituspalveluhankkeessa on luotu lomituspalvelujärjestelmä, joka on aloittanut toimintansa. Seutukunnan viljelijät etsivät uusia tuotantomahdollisuuksia, mutta tilojen määrä on vähentynyt edelleen noin viisi prosenttia. Uudeksi tuotannonalaksi on noussut tattarin viljely.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettiin viime vuonna uusia avoimia työpaikkoja kymmenen prosenttia enemmän verrattuna vuoteen 2016. Todennäköisesti työvoiman kysyntä on kasvanut seutukunnalla kuitenkin selvästi enemmän, kuin mitä johtopäätöksiä TE-toimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrästä voisi tehdä. Vuoden 2017 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana yritysten henkilöstömäärän kasvu oli seutukunnalla 3,5 prosenttia ja tämä kasvu oli koko maakunnan seutukuntien vertailussa kaikkein korkein (Aikajana 1/2018).

Työvoiman saatavuus on seutukunnalla pääsääntöisesti ollut kohtalaisen hyvää. Seutukunta on kärsinyt Keski-Suomen muiden seutukuntien tapaa pulaa ammattitaitoisista metallialan työntekijöistä, varsinkin hitsaajista ja koneistajista. Metallialan työvoimakapeikkoja on onnistuneesti hoidettu yritysten, ELY-keskuksen ja TE-toimiston yhteistyönä toteutetuilla yhteishankintakoulutuksilla. Yritykset ovat jossain määrin rekrytoinneissa turvautuneet ulkomaisen työvoiman palkkaamiseen, koska kotimaista ammattitaitoista työvoimaa ei ole löytynyt riittävästi. Rekrytointiongelmia seutukunnalla

on etsitty ratkaisuja jo joidenkin vuosien aikana usean eri toimijoiden yhteistyönä järjestettyjen mittavien rekrytointitapahtumien avulla. Tilaisuuksien koordinoinnista on vastannut Kehittämissyhtiö Keulink Oy.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keuruun seutukunnan työttömyysaste on ollut jo useita vuosia koko maakunnan seutukuntien vertailussa kaikkein matalin. Niin myös viime vuonna, mutta seutukunnan suhteellinen asema toisiin maakunnan seutukuntiin verrattuna on jonkin verran heikentynyt. Tämä johtuu ensisijaisesti Keuruun suhteellisen aseman heikkenemisestä, sillä Multian työttömyysaste (9,6 prosenttia) koko maakunnan kuntien vertailussa oli toiseksi paras heti Muuramen jälkeen viime vuoden joulukuun lopussa. Keuruun työttömyysaste viime vuoden vaihteessa oli 13,6 prosenttia, kun koko seutukunnan työttömyysaste oli 13,2 prosenttia. Seutukunnan työttömyys on laskenut yhtäjaksoisesti yli kahden vuoden ajan. Vuoden 2017 kuukausien keskimääräinen työttömyyden lasku oli vahvempaa, kuin mitä se on ollut kymmeneen vuoteen.

Työttömyyden osalta myönteisin kehitys tapahtui pitkäaikaistyöttömyydessä. Lukumääräisesti viime vuoden lopun tilanne oli se, että verrattuna vuoden 2017 joulukuuta vuoden 2016 joulukuuhun pitkäaikaistyöttömyys oli laskenut 128 henkilöllä. Viime vuoden lopussa seutukunnalla oli vielä 134 pitkäaikaistyötöntä. Pitkäaikaistyöttömyyden lasku mitä todennäköisemmin ei tule varsinkaan vuoden 2018 jälkimmäisellä puoliskolla olemaan yhtä voimakasta. Nuorisotyöttömyys on myös laskenut viimeisten kahden vuoden aikana.

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 5 303 henkilöä. Vuoden aikana väki väheni 126 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 285.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Joutsan kunta on muuttovoittaja vaikkakin alueen väki vähenee. Saavutettavuus on valtatie 4 johdosta alueen vahvuuksia. Vahvuutena ovat myös hyvä tonttitarjonta ja alueen palvelut. Huolta tuottaa työvoiman saanti. Väestörakenne on huolestuttava, 65 vuotta täyttäneitä on väestöstä peräti 36 % ja alle 15 vuotiaita vain 11 %. Luhangan tilanne on vielä kärjistyneempi. Vireyttä seudun molempiin kuntiin tuo runsas vapaa-ajan asujien määrä, joka myös turvaa palveluiden pysyvyyttä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Joutsan seutukunnalla tulevaisuuteen suhtaudutaan varovaisen myönteisesti. Elinkeinoelämässä on myönteisiä näkymiä. Mm. viime vuoden aikana alueelle perustettiin kolme uutta hoivakotia. Tuotannollisilla yrityksillä näyttää niilläkin olevan tulevaisuuden näkymiä. Matkailuun halutaan satsata, mutta siten, että vapaa-ajan asujat ovat matkailijoita tärkeämpiä. Rakentaminen vilkastunee koska kunnan hankkiman 25 ha:n alueen kaava on hyväksytty. Alueelle on tarkoitus rakentaa rivi- ja omakotitaloja.

Yrityspuisto-hankkeessa toteutetaan monipuolisia toimenpiteitä uusien yritysten saamiseksi Joutsaan Oravakivi-Karimäki alueelle, johon teollisuuden yrityksistä ja palvelua tarjoavista yrityksistä muodostuu yrityspuisto. Hankkeessa toteutettavilla toimenpiteillä luodaan uusia yksityisen sektorin työpaikkoja - muodostetaan aidot ja toimivat verkostot yritysten välille. Kartoitetaan Joutsan seutukunnalla toimivien yritysten kehittä-

tämistarpeita ja edesautetaan yrityksiä kehittämistoimenpiteiden ja yritysryhmähankkeiden toteuttamisessa. Samalla turvataan osaavan työvoiman saantia toimiville yrityksille.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Joutsan seutukunnalta ilmoitettiin Keski-Suomen TE-toimistoon viime vuonna uusia avoimia työpaikkoja hieman enemmän kuin edellisinä vuosina. Avoimet työpaikat ovat täyttyneet ilman suurempia rekrytointiongelmia. Rekrytointiongelmia on tosin esiintynyt metalli- ja terveydenhuoltoalalla. Metallialalla pulaa on ollut lähinnä ammattitaitoisista hitsaajista ja koneistajista. Terveydenhuoltoalalla rekrytointiongelmat ovat kohdistuneet pääsääntöisesti sairaanhoitajiin ja lähihoitajiin. Lähitulevaisuudessa seutukunnalle näyttää tulevan noin 50 terveydenhuoltoalan työntekijän tarve. Joutsan kunnalla on yhteistyöhanke yhdessä lähikuntien kanssa vaikeasti työllistettävien työllistämiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Joutsan seutukunnalla työttömyys on vuoden 2017 helmikuusta laskenut jokaisena kuukautena. Seutukunnan työttömyyden lasku lähti pienellä viiveellä verrattuna Keski-Suomen maakuntien muihin seutukuntiin, mutta viime vuonna työttömyyden kehitys oli Äänekosken seutukunnan jälkeen toiseksi vauhdikkainta. Joulukuun lopussa viime vuonna työttömyysaste oli laskenut verrattuna vuoden 2016 vastaavaan aikaan 3,8 prosenttiyksikköä. Työttömiä työnhakijoita seutukunnalla oli viime vuoden lopussa 285 työnhakijaa, joka on 95 työnhakijaa (25 prosenttia) vähemmän, kuin mitä työnhakijoita oli vuoden 2016 lopussa.

Sukupuolittaisessa tarkastelussa seutukunnalla työttömyyden vähennys tapahtui varsin tasaisesti miesten ja naisten välillä. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa työttömyyden laskun jakauma toteutui viime vuonna myös kohtalaisen tasaisena. Seutukunnan pitkäaikaistyöttömyyden myönteinen kehitys oli selvästi heikompa, kuin muualla maakunnassa. Joutsankin seutukunnan pitkäaikaistyöttömyyden kehityksessä kuitenkin päästiin lähelle 30 prosentin vähennystä. Seutukunnalla nuorisotyöttömyyden ongelmaksi voisi nostaa sen, että nuoria työnhakijoita ei juuri ole tarjolla.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 29 825 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 565 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 984.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	+
Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunta on erittäin sitoutunut alueelliseen, strategiseen kehittämistyöhön ja kasvun edistämiseen. Seutukunnallisen strategian linjauksista päättää kuntien luottamushenkilöistä nimetty seutuedustajisto. Strategian toimeenpanosta vastaa seutujohtoryhmä, jossa ovat edustettuina alueen kunnat, kehittämissyhtiöt, oppilaitokset sekä raiohittajat. Lisäksi seutukunnalla toimii kaksi työryhmää: seutukopla ja peloton-ryhmä. Seutukopla valmistelelee seutujohtoryhmän kokouksia tekemällä mm. ennakoarvioinnin seutukunnalle kohdentuvista hankkeista. Seutukoplassa ovat edustettuina seutujohtoryhmän puheenjohtajisto, kehittämissyhtiöt, elinkeinokoordinaattori, maaseuturahoituksen asiantuntija sekä seutukoordinaattori. Peloton-ryhmä koostuu alueen yritysten edustajista. Ryhmän tarkoituksena on tuottaa rohkeita, yrityslähtöisiä kehittämissideoita ja arvioida hankkeita yritysten näkökulmasta.

Koko seutukunnan vahvuutena on Saarijärven Tarvaalassa sijaitseva ainutlaatuinen biotalouden osaamisklusteri Biotalouskampus. Kampusella toimivat sekä toisen asteen ammatillinen koulutus että ammattikorkeakoulu. Samanlaista, maaseudulla sijaitsevaa, useamman koulutusasteen muodostamaa kampusta ei löydy muualta Suomesta. Biotalouskampus toimii biotalousalan osaamisen ja liiketoiminnan kehittämisen toimijoiden kohtaamispaikkana. Biotalouskampusella voidaan suorittaa myös biotalouden kehittämisen tutkinto-ohjelmassa ylempiä amk-tutkintoja. Kampuselle on valmistunut viimeisimpänä Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopiston (Poke) investointina Forestori-halli, joka on uudenlainen oppimisympäristö. Oppimisympäristö sisältää erilaisia simulaattoreita, pneumatiikkapöytiä ja robottikäsiä, joilla opiskelijat voivat harjoitella ja oppiminen tapahtuu oikeiden koneiden parissa hallin puolella.

Seutukunnan tieverkostot ovat taloudellisesti merkittäviä Elinkeinoelämän keskusliiton erikseen teettämän valtakunnallisen raportin mukaan. Tieverkostolla kulkevia arvoja (euroja) tarkasteltaessa seutukunnan läpi kulkevat kantatie 13, kantatie 77 (Sininen tie) ja valtatie 4 ovat erittäin merkittävässä asemassa. Kantatiet 13 ja 17 sijoittuvat tieverkoston arvojakaumassa korkealla tarkasteltaessa maataloustuotannon kuljetuksia. Valtatietä 4 kuvataan puolestaan ”Suomen selkärangaksi” ja sen varrella sijaitseva Viitasaaren kaupunki sijoittuu korkealle tarkasteltaessa valtakunnallisesti kuljetettujen eurojen määrää kuntakohtaisesti. Samoin kantatiet 77 ja 58 ovat merkityksellisiä matkailu- ja maisemareitteinä. Tieverkostossa piilee monia mahdollisuuksia, joita ei välttämättä ole seutukunnalla vielä täysvaltaisesti hyödynnetty.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan merkittävänä haasteena on alueen väestönkehitys. Seutukunta on harvaan asuttua aluetta, jonka olosuhteet asettavat erityisiä haasteita liiketoiminnalle ja sen kasvulle. Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan väestötiheys on laskenut vuosittain huomattavasti enemmän verrattuna muihin harvaan asutuihin seutukuntiin. Väestö myös ikääntyy ja työikäisen väestön määrä vähenee. Haasteena on tulevaisuudessa työvoiman riittävyys ja osaaminen kysyntään nähden sekä huoltosuhde. Seutukunta on nostanut esiin Euroopan Unionin liittymissopimuksessa saadun ja myöhemmin kansallisin päätöksin menetetyn Euroopan Unionin I-tutkitason takaisinsaamisen harvan asutuksensa perusteella. Seutukunnan elinkeinoelämän ja elinvoimaisuuden kehittämiseen tuleekin kohdentaa erityisiä resursseja, joilla voidaan kompensoida harvaan asutun alueen olosuhteiden asettamia haasteita ja niistä aiheutuvia lisäkustannuksia.

Toisena haasteena on osaavan työvoiman saatavuus, joka on jo nyt yhä useamman yrityksen kasvun esteenä. Pulaa on erityisesti metalli- sekä rakennusalan moniosajista ja erityisosajista. Tilanne on vakava kun huomioidaan metalli- ja rakennustuote-teollisuuden yritysten runsas lukumäärä seutukunnalla. Tulevaisuudessa ennustetaan myös osaajapulaa terveydenhuoltoalalla, joka on puolestaan huolestuttavaa yleisen väestönkehityksen ja ikääntyneiden kasvavan osuuden kannalta. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työikäisen väestön osuus vuonna 2030 on alle 50 % kaikissa Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan kunnissa.

Kolmantena haasteena on digitaalisuuden hyödyntäminen laajasti liiketoiminnan kehittämässä. Digitalisaatiolla voitaisiin osaltaan myös vastata harvaan asutun alueen haasteisiin. Alueellisesti tärkeä osa laajakaistaverkoston kehitystä on sen varaan rakennettavat pk-yrityskenttää tukevat palvelut, jotka mahdollistavat seutukunnallisen palveluliiketoiminnan laajentamisen ja paikallisten tuotteiden verkkomyynnin internetin laajuisesti, hyödyntämällä yhteistyötä alueen ulkopuolisten yritysten ja muiden toimijoiden kanssa. Nopea valokuituyhteys puuttuu vielä suurelta osalta seudun kuntalai-

sista. Kaupan perinteisten kivijalkayritysten tilanne hankaloituu tulevaisuudessa pitkänlinjan yrittäjien eläköityessä ja isojen kauppaliikkeiden keskittyessä kasvukeskukseen ja kaupan siirtyessä yleisemminkin internetiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan yritykset käyttävät erittäin aktiivisesti erilaisia tuki-instrumentteja kehittämiseen. Vuonna 2017 seutukunnan osuus maaseuturahaston yritystuista oli merkittävä; 41 prosenttia koko maakunnan maaseuturahaston yritystuista myönnettiin Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalle. Sama trendi tulee jatkuamaan, sillä maaliskuusta 2018 lähtien koko seutukunta on korkeamman investointituen piirissä myös maaseuturahaston tukien osalta. Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalle oli myönnetty myös TEM:n yritysten kehittämisavustuksia euromääräisesti toiseksi eniten maakunnassa. Seutukunnalla on meneillään useita yritysryhmähankkeita, jotka lisäävät yritysten keskinäistä yhteistyötä. Samoin innovaatioaseteliä on hyödynnetty ja sen on todettu olevan hyvä työkalu etenkin tuotekehityksen alkuvaiheeseen. Witas-alueella teollisten yritysten isoilla investoinneilla on ollut ja tulee olemaan iso merkitys työllisyysvaikutuksiin. Teollisuuden investointitahdin uskotaan jatkuvan vahvana. Mikäli yleinen talouskehitys säilyy myönteisenä, odotettavissa on isoja investointeja ja kehittämishankkeita yritysten suunnalta. Tilanne on virkistymässä myös pienemmissä kunnissa.

Seutukunnalla panostetaan erityisesti innovaatiotoimintaan ja sen kehittämiseen. Tällä hetkellä tehdään vahvaa pohjatyötä ja rakennetaan tulevaisuudessa tärkeää innovaatiokulttuuria mm. seutukunnallisessa Innovapriikki-hankkeessa. Kehittämissyhtiö Witas Oy on palkannut Suomen ensimmäisen innovaattorin. Keksintöjen Viikko -tapahtumaa kehitetään edelleen ja tapahtuma nostaa osaltaan innovaatiohenkeä paitsi alueella, myös valtakunnallisesti. Samoin Ideasta Business-toimintamallia kehitetään edelleen siten, että se palvelee ideoiden, keksijöiden ja yritysten verkostoitumista. Kevään 2018 aikana Jyväskylän ammattikorkeakoulun Biotalousinstituutti käynnistää yhdessä kehittämissyhtiö SSYP Oy:n ja kehittämissyhtiö Karstulanseutu Oy:n kanssa innovaatiot ja uudet tuotteet -hankkeen. Viitasaarella selvitetään alueellisella innovaatio- ja kokeilurahoituksella uudenlaisen yhteisöllisen toimistohotellikonseptin toimivuutta. Seutukunnallisessa KASKE Kasvua Kerryttäen -hankkeessa tuetaan kasvuhaluista pk-yrityksiä verkostomaisella työotteella ja rakennetaan kasvumallia myös omistajan ja sukupolvenvaihdostilanteisiin.

Seutukunnalla panostetaan matkailuun niin alueellisesti kuin yrityskohtaisesti. Kuntien panostus matkailualueiden kehittämiseen luo uskoa ja rohkeutta myös yritysten kehittämishalulle. Witas-alueella toimivassa kymmenen yrityksen yritysryhmähankkeessa tehdään merkittävää yhteistyötä tuotteistamisessa, markkinoinnissa ja myyntityöstämisessä. Kivijärven matkailuhankesuunnitelma innovatiivisuudessaan tekee alueesta

kiinnostavan myös sijoittajille. Witas-alueen stressivapaat tuotteet, hyvinvointielämykset ja ainutlaatuiset arkkitehtiratkaisut ovat jo saaneet valtakunnallista ja globaalia huomiota ja palkintoja. Erämaamiljöötä ja hiljaisuutta hyödyntävää tuotteistamista näyttävät esimerkillään mm. Olhavaisten lomakylät, Peuranmaan matkailuyrittäjät. Niemenharjun Matkailukeskus ja Aikon Kartanon merkittävät investoinnit luovat uutta palvelutarjontaa sekä ryhmämatkailijoiden määrän kasvua. Alueelle syntyy mielenkiintoisia tuotekokonaisuuksia ja matkailukohteita kansainvälisille matkailijoille. Yhteistyö muun Lakeland-alueen kanssa lisää entisestään mahdollisuuksia kansainvälisten matkailijoiden houkuttelemiseksi alueelle. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa tehdään yhteistyötä matkailun kehittämisessä. Poken Saarijärven Tarvaalan yksikössä tarjotaan eräopaskoulutusta matkailuyritysten tarpeisiin. Seutukunnallisessa Vetovoimaa pohjoiseen Keski-Suomeen -hankkeessa selvitetään edellytyksiä yhteiselle alueelliselle markkinointi- ja imagotyölle.

Seutukunnalla on myös useita kuntakohtaisia uusia avauksia. Pihtiputaalla selvitetään lähiruokaterminaalin edellytyksiä. Tavoitteena on selvittää edellytykset yrittäjävetoisen lähiruokaterminaalin toteuttamiselle. Terminaali toimisi lähiseudulla tuotetun ruoan raaka-aineiden jatkojalostus-, pakkaus- ja varastointitiloina lähinnä ammattikeittiöiden tarpeisiin vastaten. Kuluttajille suunnattuja myymälä- ja muita oheispalveluja on myös kaavailtu terminaalin yhteyteen tai sen ympäristöön. Saarijärvellä selvitetään logistiikkakeskuksen ja rekkaparkin edellytyksiä. Logistiikkakeskuksen tiloihin on suunnitteilla lämmin- ja kylmävarasto sekä pakkastilat. Logistiikkakeskuksen läheisyyteen suunnitellaan rekkaparkkia, jonka yhteyteen, perinteisten huoltamopalveluiden lisäksi, on suunnitteilla raskaskonekaluston pesu-, huolto- ja korjauspalvelut. Myös Viitasaarella selvitetään vastaavanlaisen logistiikkakeskuksen edellytyksiä. Karstulassa tutkitaan mahdollisuutta rakentaa osaamiskeskittymää miehittämättömän lentoliikenteen ympärille.

Maitotilojen osalta näkymät ovat kahtiajakoiset: suurien maitotilojen osalta odotettavissa on investointeja, pienempiä maitotiloja on poistumassa. Maidon tuottavuus pysyy suunnilleen samanlaisena maidon keskimääräisen keskituotoksen noustessa. Maidontuotannon rakennemuutos vaikuttaa myös naudanlihantuottajiin. Loppukasvatettavien vasikoiden määrä vähenee, jonka takia uusia lihanautakasvattamoja tai laajennuksia ei ole odotettavissa. Sen sijaan odotettavissa on investointeja liittyen emolehmätilojen laajentamiseen ja perustamiseen, joka puolestaan lisäisi loppukasvatettavien vasikoiden määrää. Omistajanvaihdosten määrän odotetaan laskevan johtuen luopumistukijärjestelmän päättymisestä vuoden 2018 lopussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Osaavan työvoiman saatavuus on yhä useamman yrityksen kasvun esteenä. Osaajapulaa on erityisesti metallialan, rakennusalan, sosiaali- ja terveysalan sekä ravitsemisalan työpaikoissa. Seutukunnalla toteutettiin vuonna 2017 alueellinen Kohtaanto2017-hanke, jossa pureuduttiin syvällisemmin seutukunnan työvoiman kysynnän ja saatavuuden välisen kohtaannon haasteisiin.

Kohtaanto2017-hankkeen tulosten perusteella oleellinen tekijä pohjoisen Keski-Suomen alueella työvoiman saatavuuden ja kohtaannon parantumisen näkökulmasta ovat työttömyyden virtojen kehittyminen erityisesti valmistuneiden henkilöiden osalta sekä rakennetyöttömyyden piirissä oleva työvoimapotentiaali. Hankkeessa tunnistetut keskeisimmät kehittämissaihiot liittyivät työnhakijoiden ohjaustarpeeseen, iäkkäämpien työllistymiseen, liikkuvuuden parantamiseen, työnhakukoulutuksen ja työelämätaitojen valmennukseen, tietosuojaan, ammattialojen imagon parantamiseen, rekrytointiosaamiseen ja yleisemmin yritysten HRD-toiminnan kehittämiseen, joustaviin koulutusmuotoihin ja perehdyttämiseen. Tiedonkulun puutteellisuus oli yksi keskeisiä kehittämissaihteita. Yritysten näkemysten mukaan tärkeää on kehittää myös alueiden vetovoimaisuutta.

Pendelöintivirrat voivat tuoda jonkin verran uusia mahdollisuuksia löytää ja etsiä töitä ja tehostaa työvoiman kohtaantoa. Pendelöintivirrat eivät kuitenkaan ole kokonaisuudessaan merkittävä lähde kohtaannon parantamisessa. Muutosta voi kuitenkin tapahtua jo seuraavan kymmenen vuoden aikana siihen suuntaan, että yhä suurempi osa töistä voidaan järjestellä työntekijän ja/ tai työpaikan toimipisteen paikasta riippumatta.

Toisen asteen koulutuksen uudistus luo uusia mahdollisuuksia koulutusten toteutukseen muun muassa lisäämällä työpaikoilla tapahtuvaa koulutusta, henkilökohtaisiin opintopolkuihin, koulutusten rahoitusten joustavimpiin hyödyntämiseen ja laajempaan koulustarjontaan sekä nuorille että aikuisille.

Logistiikan koulutusala, varsinkin puukuljetuksen- ja puunkorjuun osalta tulee olemaan yksi painopistealue Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalla. Se on myös koulutusalueena vetovoimainen. Saarijärven Tarvaalassa on uutuutena tarjolla myös nuorille raskaskoneasentajan koulutus, joka on maatalousalan perustutkinnon osaamisala: maatalousteknologia. Koulutuksella vastataan alan osaajatarpeeseen alueella. Karstulassa järjestetään kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto, joka toteutetaan yhteistyössä Karstulan lukion kanssa kiekkolukio-teemalla, jossa lukion vaihtoehtona tai sen rinnalla on ammatillisen perustutkinnon suorittaminen jääkiekkopainotteisella linjalla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tähän kysynnän kasvuun työmarkkinoiden tarjonta ei valitettavasti ole täysin pystynyt vastaamaan. Seutukunnan taloudellisen kehityksen yhtenä suurimpana esteenä vuoden 2017 aikana oli osaavan työvoiman riittämättömyys. Työttömyyden noustua finanssikriisin jälkeen seutukunnalla ennätyskorkealle, osa nuorista on sen jälkeen muuttanut koulutuksen ja työn perässä lähinnä Jyväskylään, mutta myös muihin isoihin kaupunkeihin. Muuttoliike kaikinensa kohdistuu luonnollisesti eniten työikäiseen väestöön. Toisaalta kaikki seutukunnat ovat nettomaahanmuutossa voittajia. Kysymys kuuluu, että miten työperäistä maahanmuuttoa voitaisiin kehittää ja hyödyntää lukumääräisesti nykyistä korkeammaksi? Ilman maahanmuuttoa työvoimapulaongelmaa ei ehkä tulevaisuudessa ole mahdollista ratkaista riittävällä tavalla.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta oli vielä vuoden 2016 helmikuussa yksi koko Suomen pahimmista työttömyydestä kärsivistä seutukunnista. Silloin seutukunnan kahdeksasta kunnasta peräti viiden kunnan työttömyysprosentti oli yli 20. Koko seutukunnan työttömyysaste oli tuolloin 20,1 prosenttia. Kuitenkin seutukunnan työttömyyden kehitys oli kääntynyt laskuun jo edellisenä kuukautena ja työttömyys on siitä alkaen laskenut vuosien 2016 ja 2017 aikana jokaisena kuukautena verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan. Viime vuoden joulukuun loppuun mennessä seutukunnan työttömyysaste oli laskenut 15,5 prosenttiin. Entiset yli 20 prosentin työttömyyskuntien Kinulan ja Saarijärven työttömyysasteet vuoden 2017 lopussa olivat 17,8 ja 18,3 prosenttia. Keskimääräisessä kuukausittaisessa tarkastelussa seutukunnan työttömyysaste oli viime vuonna 14,9 prosenttia. Alimmillaan työttömyys oli syyskuussa, jolloin seutukunnan työttömyysaste oli 12,5 prosenttia.

Lukumääräisesti edellä mainittu kehitys tarkoittaa sitä, että kun seutukunnalla joulukuun lopussa vuonna 2016 oli 2 495 työtöntä työnhakijaa, niin vastaava luku vuoden 2017 joulukuun lopussa oli 1 984. Vähennystä siis 511 henkilöä, joka tarkoittaa 20,5 prosentin suhteellista vähennystä.

Miesten työttömyyden väheneminen lukumääräisesti oli selvästi suurempaa kuin naisten, mutta suhteellisessa vähenemisessä eroa ei juuri ollut. Nuorten eli alle 25-vuotiaiden työttömyyden väheneminen oli seutukunnalla koko maakunnan seutukuntien vertailussa huomattavasti keskimääräistä parempaa. Seutukunnan nuorisotyöttömyys väheni vuoden 2017 aikana 26,9 prosenttia. Työvoiman kysynnän kasvu näkyikin seutukunnalla kaikkein parhaiten nimenomaan nuorten työllisyyden kasvuna. Pitkäaikaistyöttömyyden merkittävä väheneminen oli tosiasia myös pohjoisessa Keski-Suomessa. Vuoden aikana pitkäaikaistyöttömyys väheni seutukunnalla peräti 47,8 prosenttia.

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 21 891 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 236 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 478.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Äänekosken seutukunta on yksi koko maan tunnetuimmista, ellei peräti kaikkein tunnetuin metsäteollisuudesta ja biotaloudesta hengittävä seutukunta. Äänekosken maantieteellinen sijainti logistisesti keskisessä Suomessa, suurten metsätalousmaiden ympäröimänä on ihanteellinen ajatellen metsätalouden harjoittamista. Seutukunnan merkitys on ollut koko Keski-Suomen maakunnan talouden kasvulle suuri. Äänekosken voidaan sanoa olevan pohjoisen Keski-Suomen alueen elinkeinoelämän yhdistävä ja energisoiva voima. Äänekosken alueellinen asema sekä väestökeskittymänä, että työpaikkakeskittymänä on vahva. Äänekosken työpaikkaomavaraisuus on yli 100 prosenttia, joka tarkoittaa sitä, että kunnassa on enemmän työpaikkoja, kuin työllisiä asukkaita. Jyväskylään seutukunta yhdistyy työvoiman pendelöinnin ja biotalouden kasvun ja kehityksen kautta. Kirri–Tikkakosken moottorien rakentamishankkeen valmistuminen vuonna 2021 edes auttaa Jyväskylä–Äänekoski kasvukäytävän kehittymistä sekä tuo parannusta tuleviin biotalouden kuljetustarpeisiin. Alueen tulevaisuuden vahvuuksiin voidaan lisätä parhaillaan käynnissä olevat moottoritietasoiset tierakennehankkeet, jotka valmistuessaan saattavat Äänekosken liikennejärjestelyt poikkeuksellisen laadukkaalle tasolle.

Suomen metsäteollisuuden suurimman investointihankkeen, biotuotetehtaan tuotanto on täydessä tuotannossa suunnitelmien mukaan kesällä 2018. Tämä tarkoittaa Suomen vientitulojen vuotuisen arvon lisäystä 0,5 miljardilla eurolla. Tehtaan päivittäinen keskimääräinen puun kulutus tulee olemaan noin 17 800 kuutiometriä. Täydessä tuotannossaan tehdas tuottaa sellua keskimäärin vuoden jokaisena päivänä reilut 3 500 tonnia. Tehdas valmistaa havu- ja koivusellua kartongin, pehmo- ja painopaperin sekä

erikoistuotteiden raaka-aineeksi. Varsinkin kartongin kysynnän kasvu verkkokaupan voimakkaan laajenemisen johdosta sekä myös pehmopaperin kysynnän kasvu useiden maiden, tärkeimpänä Kiina, elintason nousun myötä takaavat hyvät näkymät sellun menekille. Havusellun kysynnän on arvioitu kasvavan noin kaksi miljoonaa tonnia vuoteen 2025 mennessä. Pyrkimys päästä eroon muovin käytöstä suuntaa yhä enemmän kiinnostusta biotuotteiden hyödyntämisen suuntaan. Biotuotetehtaan sähköntuotanto vastaa 100 000 sähkölämmitteisen suomalaisen omakotitalon vuotuista sähkönkulutusta. Biotuotetehtaan työllistävä vaikutus kaikkiaan Suomessa on yli 2 500 työpaikkaa, joista investoinnin myötä uusia työpaikkoja on jo syntynyt ja tulee syntymään yhteensä noin 1 500.

Biotuotetehtaan myönteiset vaikutukset eivät rajoitu pelkästään sellun tuotantoon. Sellun lisäksi perinteisiä biotuotteita ovat mäntyöljy ja tärpätti. Tehtaan omaan käyttöön uusia biotuotteita ovat tuotekaasu ja rikkihappo. Biokaasua ja biopellettejä käytetään liikenteen ja teollisuuden biopolttoaineena. Lisäksi sellusta valmistetaan biokomposiitteja, joita voidaan käyttää esimerkiksi huonekalujen ja auton osien valmistuksessa muovin korvaajana. Sellun jatkojalostuksen kehitysvaiheessa ovat muun muassa ligniinistä valmistettavat biotuotteet sekä sellusta valmistettavat tekstiilikuidut. Vanhan tehdasalueen purkaminen vapauttaa tehdasalueelle tilaa uusille yritykselle, jotka valmistavat sellun sivuainevirroista korkeamman jalostusarvon biotuotteita. Biotuotetehtasprojekti jatkuu siis edelleen. Sivutuotteiden hyödyntämiseen ja valmistamiseen liittyvät liiketoimintasuunnitelmat kehittyvät ja etenevät.

Äänekosken seutukunnan tulevaisuuden haasteista merkittävin on seutukunnan väestörakenteeseen liittyvät ongelmat. Väestöennusteen mukaan seutukunnan työikäisten sekä 0–14 vuotiaiden osuus pienenee ja väestöllinen huoltosuhde heikkenee seuraavat kymmenen vuotta. Pelkästään väestön ikääntyminen heikentää seutukunnan huoltosuhdetta tulevina vuosina ja sen vuoksi työllisyyden myönteinen kehitys on ratkaisevassa roolissa seutukunnan julkisen sektorin talouden kehityksessä. Tulevaisuuden näkymiä tarkasteltaessa työttömyyden ongelma on kääntynyt myös työllisyyden ongelmaksi. Uhkana on, että ammattitaitoisen ja osaavan työvoiman löytäminen tulee olemaan seutukunnalla usean yrityksen haaste. Myönteisenä seikkana on todettavissa, että Äänekoskella on mahdollisuus saada korkeakouluopintoja niin yliopiston, kuin ammattikorkeakoulun järjestämänä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaupungissa on biotuotetehtaan lisäksi paljon muutakin varteenotettavaa mielenkiintoista teollisuutta ja liiketoimintaa. Seutukunnalla, tarkemmin sanoen Suolahdessa, toimii Metsä Fibren tavoin Metsä Groupiin kuuluva ja sen puutuoteteollisuudesta vastaava Metsä Woodin yksi tuotantoyksikkö. Suolahden vaneritehdas, joka on yksi Suo-

men suurimmista vaneritehtaista, muodostuu oikeastaan kolmesta eri tehtaasta, havu-vaneritehtaasta, koivuvaneritehtaasta sekä jalostetehtaasta. Tehdas työllistää nykyisin noin 400 työntekijää. Suolahden tehtaalle on suunnitteilla uusi havuviiluun perustuva erikoistuoteinvestointi. Mikäli investointipäätös toteutetaan, niin se merkitsee noin 60 000 kuutiometrin vuotuisen tuotannon käynnistymistä.

Yksi Äänekosken seutukunnan helmistä on Pohjoismaiden johtava maataloustraktoreiden valmistaja Valtra Oy AB. Valtran traktoreita myydään jo yli 75 maassa ja yrityksellä on useassa maassa markkinajohtajuus. Valtran Suolahden tehtaalla työskentelee kaikkiaan noin 800 työntekijää, kun yhteensä yrityksen palveluksessa on noin 2 100 työntekijää. Yrityksellä on Suolahden tehtaan lisäksi tehdas myös Brasiliassa ja yhteensä näistä tuotantolaitoksista valmistuu vuosittain noin 24 000 traktoria. Valtran traktorit ovat voittaneet vuosien aikana useita palkintoja kansainvälisissä kilpailuissa. Toistaiseksi viimeisin menestystarina on yrityksen tämän vuoden alkupuolella voitettava IF Design Award –palkinnon, joka on yksi maailman arvotetuimmista muotoilupalkinnoista. Viime vuoden puolella Valtran T254 Versu Smart Touch -malli valittiin vuoden traktoriksi maailmanlaajuisessa maatalouskonenäyttelyssä Saksassa.

Kurikka Timber on niin ikään Äänekosken Suolahdessa toimiva ikkuna-aihoita valmistava perheyritys. Yrityksestä on kasvanut yksi Euroopan merkittävin mekaanisen puunjalostuksen jatkojalostaja ja yritys työllistää uuden tuotantolinjainvestoinnin jälkeen noin 100 työntekijää. Yrityksen kokonaistuotannosta vientiin suuntautuu yli 80 prosenttia. Yrityksen vahvuutena ovat mahdollisuus tehdä omassa laboratorioissa kehitys- ja tutkimustyötä sekä keski-suomalaisen tiheäsyisen männyn erinomainen soveltuvuus raaka-aineeksi ikkunateollisuustuotteiden valmistukseen.

Yksi Valion seitsemästä juustolasta sijaitsee Äänekoskella. Vuonna 1968 Aura siniho-mejuuston valmistus siirrettiin Turusta Äänekoskelle ja siitä lähtien suomalaisen klassikkojuuston valmistus on pysynyt Äänekoskella. Vuositasolla Äänekosken juustola valmistaa juustoa nykyään noin kaksi miljoonaa kiloa. Juustojen valmistus tapahtuu lähitilojen maidosta, jota kuluu vuosittain 20 miljoonaa litraa. Tehtaan tulevaisuuden odotukset ovat varsin myönteiset.

Äänekosken seutukunnan yritysten liikevaihdon kehitys kääntyi kasvuun viime vuoden alussa. Yritysten kymmenen prosentin liikevaihtojen keskimääräinen kasvu viime vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (Aikajana 1/2018) oli huomattavasti koko maan yritysten keskimääräisen kuuden prosentin liikevaihdon keskiarvoa vahvempaa. Kasvu oli viime vuonna Keski-Suomen kaikkien seutukuntien korkein. Biotuotelaitoksen heijastusvaikutukset tulevat näkymään Äänekosken elinkeinoelämän myönteisessä kehityksessä useita vuosia eteenpäin.

Äänekosken kaupungin talous oli vielä vuonna 2013 kymmenen miljoonaa alijäämäinen, mutta viime vuoden osalta talouden ylijäämä voi olla jopa kahdeksan miljoonaa euroa. Tämä mahdollistaa kaupungin tulevien investointien toteuttamisen, jotka vahvistavat seutukunnan vetovoimaisuutta yritystoiminnan harjoittamiseksi. Suunnitelmassa on Äänekosken ja Suolahden yhtenäiskoulujen uusien tilojen rakentaminen ja vanhojen saneeraaminen. Liikunnan puolella suunnitelmat uuden jäähallin, monitoimitalon ja ylipainehallin rakentamisiksi sekä liikuntatalon peruskorjaus ovat valmiina. Uuden paloaseman rakentaminen alkaa tämän vuoden aikana. Maakunta -uudistusta ajatellen Äänekoskella on hyvin nykyajan laatuvaatimukset täyttävä sairaala. Edellä mainittuihin suunnitelmiin kun vielä lisätään Kotakennään alueen kauppakesittymän rakentaminen ja Hirvaskankaan 200 asukkaan uuden asuntoalueen rakennussuunnitelma, niin nähtävissä on, että lähivuosien aikana Äänekoskesta syntyy uusi, numeroa suurempi ja moderni pohjoisen Keski-Suomen elinkeinoelämän ja asumisen keskus.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusien avoimien työpaikkojen määrässä viime vuonna päästiin melko lähelle ”hyvien” vuosien 2008 ja 2012 lukumääriä. Seutukunnalla olevan vahvan taloudellisen noususuhdanteen vuoksi vuodesta 2018 on lupa odottaa, että avoimien työpaikkojen määrässä mennään edellä mainittujen vuosien kuukausittaisten keskimäärien yli.

Äänekosken seutukunnalla avoimien työpaikkojen osalta pääsääntöisesti ei ole esiintynyt rekrytointiongelmia lukuun ottamatta jo perinteisiä ongelmallisia toimialoja eli terveydenhuolto- ja metallialaa. Äänekosken biotuotelaitoksen tuotannon noustessa täyteen kapasiteettiinsa kesän 2018 aikana, nähdään kuitenkin vasta lopullisesti se, ovatko maakunnasta ja maakunnan ulkopuolelta puunkorjuuseen ja kuljetukseen tarvittavat noin 1 500 uutta työntekijää löytyneet. Osa uusista työpaikoista on syntynyt jo viime vuoden puolella ja työntekijöiden kysyntä luonnollisesti kasvaa samaan tahtiin, kuin biotuotelaitoksen puuraaka-aineen kysyntätarve kasvaa.

Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto on lisännyt puunkorjuuseen ja puunkuljettamiseen tähtäävien ammattitutkintojen aloituspaikkamääriä. Metsäteollisuus ja kuljetusala ovat Äänekosken seutukuntaa laajemmalla alueella tulevaisuudessa työvoimaa tarvitsevia aloja, koska biotuotelaitoksen myötä syntyvien uusien työpaikkojen lisäksi aloilla tullaan tarvitsemaan merkittävässä määrin myös korvaavaa rekrytointia eläköitymisien vuoksi. Äänekosken seutukunnan tulevaisuuden työmarkkinanäkymät vuoden 2018 alkupuolella näyttävät varsin myönteisiltä. Hyvät näkymät eivät rajoitu vain muutama seuraavaan vuoteen, vaan hyvien näkymien horisontti ulottuu huomattavasti kauemmaksi.

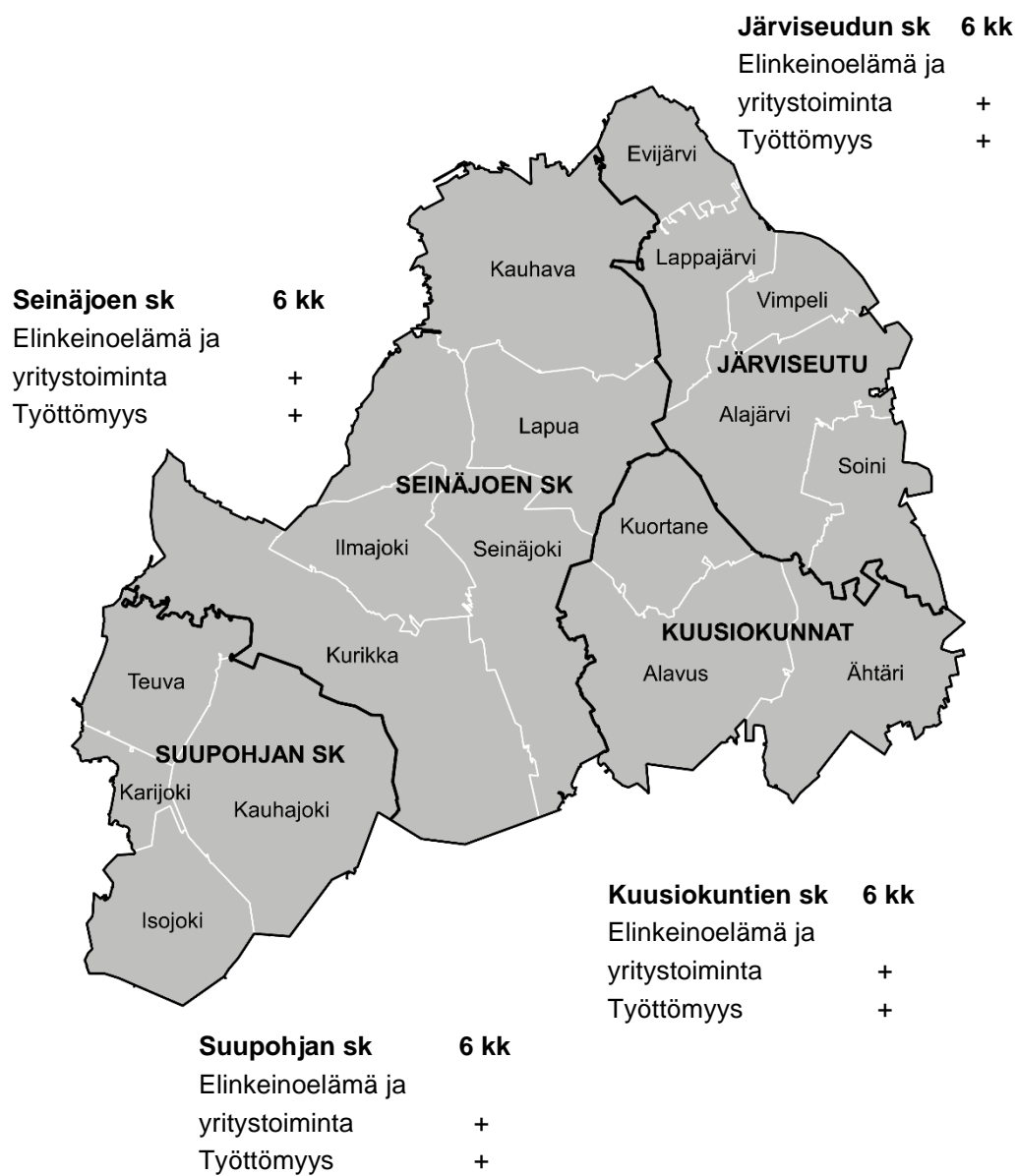
Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seutukunnan keskimääräinen kuukausittainen työttömyysaste putosi kahdessa vuodessa 5,1 prosenttiyksikköä. Äänekosken biotuotelaitoksen valmistuminen aiheutti jonkin verran epävarmuutta työllisyyden myönteisen kehityksen jatkumisesta, mutta suuria vaikutuksia työttömyysasteeseen rakennushankkeen valmistumisella ei ole ollut havaittavissa. Tähän suotuisaan kehitykseen on luonnollisesti vaikuttanut yleisen taloudellisen tilanteen kohentuminen. Seutukunnan työttömyyden neljän prosenttiyksikön lasku viime vuoden aikana oli koko maakunnan seutukuntien vertailussa kaikkein vauhdikkainta.

Pitkäaikaistyöttömyys kääntyi Äänekosken seutukunnalla laskuun vuoden 2017 tammikuussa. Alkuvuonna pitkäaikaistyöttömyyden lasku oli melko maltillista, mutta loppuvuoden kuukausina pitkäaikaistyöttömyys melkein jopa puolittui verrattuna vuoden 2016 lukuihin. Näin myönteistä pitkäaikaistyöttömyyden laskua seutukunnalla ei ole nähty viimeiseen kymmeneen vuoteen. Pitkäaikaistyöttömyyden lasku jatkuu alkuvuonna 2018.

Nuorten eli alle 25 vuotiaiden työttömyyden myönteinen kehitys Äänekosken seutukunnalla alkoi huomattavasti aikaisemmin, kuin pitkäaikaistyöttömyyden lasku. Nuorten työttömyyden aleneva kehitys on ollut pitkäaikaistyöttömyyden kehitystä loivempaa. Tämän vuoden aikana työmarkkinoiden työvoiman kysyntä ja imu aiheuttanevat kuitenkin sen, että nuorisotyöttömyyden kehitys tulee jatkumaan edelleen laskevana. Tähän oletukseen antaa aihetta myös nuorisotyöttömyyden viime vuoden loppupuolen alkuvuotta parempi kehitys.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 190 957 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 903 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 967.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, viljavasta maaseudusta, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Vahva yrittäjyyden asenne ja pk-yritykset leimaavat maakunnan elinkeinoelämää ja elinkeinorakennetta. Tähän liitetään arvoina hyvä työmoraali, ammattitaito ja asenne. Monipuolista kulttuuritarjontaa ilmentää etenkin kesäisin suuret kulttuuritapahtumat.

Etelä-Pohjanmaan alueellinen muutosjoustavuus on varsin hyvä, alueella ei ole voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen kapeaan toimialaan. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puu- ja huonekaluteollisuus. Agrobiotalouden keskittymä on kooltaan kansallisesti merkittävä ulottuen vahvasta alkutuotannosta prosessointiin, agroteknologiaan, logistiikkaan, monitieteiseen tutkimukseen ja kuluttajakäyttämisen osaamiseen. Kestävät ruokajärjestelmät on kattotermi koko tuotantoketjun käsittävälle toiminnalle.

Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohdassa on koko maakunnan vahvuus. Logistinen sijainti on kuitenkin kaksijakoinen. Maakuntakeskuksen saavutettavuus on hyvä, mutta mitä kauemmaksi keskuksesta mennään, sitä hankalammaksi muuttuvat liikenneolosuhteet (teiden kunto ja julkinen liikenne). Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeeksi on nostettu valtatie 19 ja kantatie 67 kehittäminen osana Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava kehityskäytävää, Seinäjoki-Tampere ratayhteyden kehittäminen osana Botnian liikennekäytävää, valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere-Kurikka sekä Seinäjoen ja Vaasan välisen tie- ja ratayhteyden kehittäminen. Lisäksi seututien 711 kehittäminen on erityisen tärkeää Järviseudun vientiteollisuudelle.

Etelä-Pohjanmaan haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen ja ikärakenteen muutokseen varautuminen. Yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sillä maakunnan t&k -menot ovat varsin vaatimattomalla tasolla, asukasta kohden ne ovat maan toiseksi alhaisimmat. Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Haasteena on koettu myös ammattikorkeakoulun alimitoitettut tutkintomäärät maakunnan väestömäärään ja kehittämistarpeisiin nähden. Myös digitalisaation hyödyntämisessä ollaan Etelä-Pohjanmaalla vielä vaatimattomalla tasolla.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopulla 190 957 henkilöä, alenemaa edelliseen vuoteen oli 903 henkilöä. Tämä oli jo viides vuosi peräkkäin kun Etelä-Pohjanmaan väestö väheni. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Kunnista ainoastaan Seinäjoella ja Ilmajoella väestömäärä kasvoi.

Seutukunnittain tarkasteltuna Seinäjoen seutukunnassa väestön määrä väheni seitsemällä, Järviseudun seutukunnassa vähennyistä oli 261, Kuusiokunnissa 323 ja Suupohjan seutukunnassa 312 henkilöä. Maahanmuuttajien osuus väestöstä on vielä melko alhainen, mutta määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen on nähtävä yhteisenä haasteena ja mahdollisuutena vastata osaltaan alueen työvoiman tarpeisiin. Ammatillisessa koulutusta maahanmuuttajille onkin lisätty ja suomen kielen opetusta integroidaan ammattiopiskeluun.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Kasvuhakuisuus on tärkeä tavoite, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Helmikuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan suurempi osa eteläpohjalaisista yrityksistä on asemansa säilyttämään pyrkiviä kuin mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä (37 % / 35 %).

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusien yritysten perustamisaktiivisuuden arvioidaan kuitenkin jonkin verran piristyneen, esimerkiksi starttirahapäätöksiä tehtiin vuonna 2017 enemmän kuin edellisvuonna. Kysyntä on jatkunut alkuvuonna varsin hyvänä. Väestön ikääntymisen myötä omistajavaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Maakunnassa onkin tehty tuloksekasta työtä sen suhteen, että omistajavaihdokset sujuvat kitkattomasti sekä myyjän että ostajan kannalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja TEM:n helmikuussa julkaiseman Pk-yritysbarometrin mukaan yritykset arvioivat suhdannenäkymät edelleen positiivisiksi, joskin syksyn 2017 tilannetta heikommaksi. Saldoluku oli nyt +23 kun se oli syksyllä +34. Suhdanteen arvioi paranevan 37 % vastanneista pk-yrityksistä ja huononevan 14 % yrityksistä. Etelä-Pohjanmaalla arviot olivat varovaisempia kuin koko maassa. Suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen olivat Etelä-Pohjanmaalla vastaavat kuin syksyn kyselyssä (saldoluku +10).

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee suhdannebarometrin neljä kertaa vuodessa. Barometrissä tarkastellaan teollisuuden, rakentamisen ja palvelujen näkymiä. Tammi-kuussa 2018 julkaistun barometrin mukaan suhdannenäkymät Pohjanmaalla ovat varsin hyvät, teollisuuden ja rakentamisen saldoluku oli +33 ja palvelujen +18. Suhdannebarometrin aluejaossa Pohjanmaahan kuuluvat Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Aasian markkinoiden avautuminen avaa uusia mahdollisuuksia liha-teollisuudelle. Myös useat pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan, rekrytoineet työvoimaa ja pyrkineet hakemaan jalansijaa kv.-markkinoilta. Maatalouden kannattavuus on edelleen heikko, mutta yleinen piristyminen on jonkin verran heijastunut maatalouden investointeihin. Piristyminen on näkynyt etenkin lypsykarjataloudessa useampien uusien navettojen rakennushankkeina, myös naudanlihatuotannossa on investoitu laajennuksiin.

Kone- ja metalliteollisuudessa yritysten työkuormassa on vaihtelua, mutta näkymät ovat myönteisiä. Epävarmuutta osalle yrityksistä luo lyhyt tilauskanta. Metallialalle on koulutettu viimeisen vuoden aikana yhteishankintana yritysten kanssa yli 50 työntekijää. Rekrytointikoulutusta on lähiaikoina ollut yhteensä kymmenessä metallialan yrityksessä. Lisäksi Metallimestarit-koulutuksissa on viime ja tänä vuonna koulutettu yhteensä 50 henkilöä.

Puutuote- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat myös varsin hyvät. Taloteollisuuden lähitulevaisuuden haasteena ovat energiatehokkuutta koskevat velvoitteet, jotka edellyttävät tuotantoprosessien uudistamista. Alajärvellä on toiminnassa uusi CLT-levyjen tuotantolaitos ja Kauhajoelle on CLT-tehdas käynnistymässä syksyllä. Alavudella puolestaan käynnistyy kerrostalojen CLT-elementtien valmistus. Sekä Kauhajoelle että Alavudelle on käynnistymässä rekrytointikoulutukset, joissa koulutetaan yhteensä 40 henkilöä. Myös sahateollisuudessa ja hirsirakentamisessa on mittavia investointeja.

Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on ollut positiivista virettä. Toisaalta merkittäviä alueellisia toimijoita on ajautunut myös konkurssiin, eli yleiskuva on edelleen haasteellinen. Toimialan ikärakenne on vinoutunut ja alaa tukevia koulutuspaikkoja on leikattu kaikilta koulutusasteilta. Sähköisen kaupan perinpohjainen haltuunotto ja keskinäisen yhteistyön kehittäminen ovat huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeitä kehittämiskohteita.

Kaupan ja palvelujen odotukset ovat parantuneet taloustilanteen ja kuluttajien odotusten myötä. Sekä keskuskaupungissa että seutukaupungeissa on rakenteilla tai suunnitteilla liikekeskuksia ja olemassa olevien liikekeskusten laajennuksia, mutta maakunnan reuna-alueilla alan tulevaisuus huolestuttaa. Kasvanut verkkokauppa heijastuu alan kehitykseen.

Matkailualan osalta näkymien arvioidaan olevan myönteisiä. Maakunnan vahvuutena on runsas tapahtumatarjonta, jonka vuosittainen vipuvaikutus on huomattava. Odotukset matkailun kasvuun Ähtäriin saapuneiden pandojen myötä ovat merkittävät. Nou-seva kansainvälistyvän matkailun vyöhyke ulottuu Kauhavalta Seinäjoen ja Tuurin kautta Ähtäriin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrän arvioidaan edelleen kasvavan, mutta ripeä kasvu ei ole todennäköistä. Pidemmän ajan ongelmana on työvoiman määrän lasku ikärakenteesta johtuen. Avoimia työpaikkoja oli vuositilaston mukaan vuonna 2017 runsaat neljä prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Työpaikkojen avoinna olon kestossa ei ollut merkittäviä muutoksia. Avoimien työpaikkojen määriä kuukausitasolla on hankala verrata edelliseen vuoteen, koska kausityöpaikkoja ilmoitetaan avoimeksi eri aikaan eri vuosina.

Suhdannetilanteen ja työvoiman kysynnän paranemisen myötä myös työvoiman saatavuusongelmat ovat kasvaneet. Pk-yritysbarometriin vastanneista yrityksistä Etelä-Pohjanmaalla 44 % kertoi saavansa riittävästi osaavaa työvoimaa, 45 % ilmoitti, että työvoiman saatavuus rajoittaa jossain määrin yrityksen kasvua ja 11 %:n mukaan työvoiman saatavuus oli yrityksen kasvun merkittävä este. Vuosi sitten 54 % yrityksistä kertoi saavansa riittävästi työvoimaa ja 5 % piti työvoiman saantia kasvun esteenä.

TE-toimiston seurannan mukaan (TEM:n kyselytutkimus) rekrytointiongelmia koki viime vuonna 38 % yrityksistä. Tämän tutkimuksen tulosten luotettavuutta heikentää jonkin verran otannan pienuus. Rekrytointiongelmia tulleet lähitulevaisuudessa laajenemaan edelleen useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Sosiaali- ja terveys-

alalla haasteet ovat olleet kroonisia. Pitkään jatkunut epävarmuus on heikentänyt erityisesti teollisuuden imagoa työllistäjänä, mikä on heijastunut koulutusten vetovoimaan. Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alimitoitettut, jos niitä verrataan esimerkiksi metalliteollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Ennakkotiedon mukaan metallialan hakijoiden määrät ovat kuitenkin nousseet kevään yhteishaussa. Myös työvoiman alueellinen liikkuvuus on selkeä haaste, joka tuo oman lisänsä kohtaanto-ongelmiin.

Maaliskuussa julkaistun ammattibarometrin mukaan Etelä-Pohjanmaalla on TE-toimiston arvion mukaan pulaa erityisesti koneenasettajista ja koneistajista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä sosiaalialan erityisasiantuntijoista. Pulaa on myös esimerkiksi hitsaajista ja kaasuleikkaajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista, konetekniikan erityisasiantuntijoista, maansiirtokoneen kuljettajista, kirjanpidon ja laskeutustoimen asiantuntijoista, sovellusohjelmoijista sekä lääkäreistä ja erikoislääkäreistä. Pula-ammattien määrä on kasvanut edelliseen arvioon verrattuna.

Ylitarjontaa arvioitiin olevan esimerkiksi johdon sihteereistä ja osastosihteereistä, yleissihteereistä, huonekalu- ja konepuusepistä, kirjastonhoitajista ja kirjastotyöntekijöistä sekä koulunkäyntiavustajista.

Yhdessä yritysten kanssa hankittavan rekrytointikoulutusten määrä on kasvanut huomattavasti vuoden aikana. Koulutuksia on toteutettu mm. metallialalla, puualalla, rakennusalalla, muoviteollisuudessa sekä logistiikka-alalla ajoneuvonosturinkuljettajan koulutusta.

Alueen ammatilliset oppilaitokset uudistavat omia toimintamallejaan ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyö työelämän kanssa on keskeistä. Yritysten tietoisuutta reformista on kuitenkin syytä lisätä. Ammatillisen koulutuksen koulutustarjonta on vähentynyt alueella koulutusleikkausten vuoksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä jatkaa laskua. Tammikuussa työttömien määrä Etelä-Pohjanmaalla oli 7413 henkeä, mikä on 1779 henkilöä (-19,4 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (8,5 %) oli Manner-Suomen toiseksi alhaisin, vain Pohjanmaalla oli alhaisempi työttömyysaste (7,5 %). Työttömien työnhakijoiden määrä laski kaikissa seutukunnissa ja kaikissa alueen kunnissa. Työttömien määrä laski tammikuussa myös kaikissa ikäryhmissä.

Työttömistä työnhakijoista oli tammikuussa naisia 43,3 % ja miehiä 56,7 %. Miesten työttömyys laski edelleen naisten työttömyyttä voimakkaampana, miesten työttömyys

aleni 1060 hengellä (-20,1 %) ja naisten 719 hengellä (-18,3 %). Alle 25-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana tammikuussa 1198, mikä on 265 vähemmän (-18,1 %) kuin vuotta aikaisemmin vastaavana aikana. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä 2796 henkilöä, mikä on 690 henkilöä vähemmän kuin tammikuussa 2017.

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä laski huomattavasti vuoden takaisesta, pitkäaikaistyöttömiä oli tammikuun lopussa 1309, mikä on 662 henkeä vähemmän (-33,6 %) kuin vuotta aiemmin. Ulkomaisten työttömien työnhakijoiden määrä laski vuoden takaisesta 116 hengellä (-29,4 %), heitä oli yhteensä 279.

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 126 887 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni ennakkotietojen mukaan seitsemällä henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 261.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seinäjoen seutukunnan keskeisiä toimialoja ovat elintarviketuotanto ja siihen liittyvä monisyinen arvoketju, kone- ja metalliteollisuus, rakennusteollisuus sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Luovien alojen osalta rytmimusiikin ja erilaisten kulttuuritapahtumien ympärille on rakentunut monipuolista osaamista. Seinäjoen itäväylä on parantanut merkittävästi alueen logistista asemaa ja alueen yritystontit menevät hyvin kaupaksi, alueelle on tulossa myös suuri logistiikkakeskus. Gasum Oy rakentaa Seinäjoen Ro-vekseen nesteytetyn maakaasun (LNG) tankkauspaikan vuoden 2018 aikana. Kaasu-tankkauspaikan valikoimassa on sekä perinteinen maakaasu että biokaasu. Tank-

kauspaikkaan tulee myös paineistetun kaasun tankkaus, joka osaltaan parantaa maakunnan ja lähialueen biokaasua tuottavien laitosten kannattavuutta mahdollistaen biokaasun liikennepolttoainekäytön. Seutukunnassa sekä Kurikassa että Lapualla on myös meneillään merkittävät liikennejärjestelyt. Seutukunnan yritysilmasto ja vetovoimaisuus yritysten sijaintipaikkana on erinomainen.

Etelä-Pohjanmaalla väestömäärä kasvoi ainoastaan Seinäjolla ja Ilmajoella. Seinäjolla oli luonnollinen väestönlisäys maan kuudenneksi paras, 192 henkilöä. Luonnollinen väestönlisäys oli parempaa vain Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Oulussa ja Tampereella. Kuntien välisessä nettomuutossa Seinäjoki kymmenennellä sijalla, nettomuuttoa oli 337 henkilöä. Asuntorakentaminen on jatkunut vilkkaana. Väestökehityksessä on kuitenkin haasteita, sillä seutukunnan muissa kunnissa ei kehitys ole ollut samansuuntaista. Kurikassa väkimäärä on kasvanut viimeksi vuonna 1983 ja myös Kauhavalla on väestö vähentynyt pitkään.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan odotukset ovat varsin positiiviset seutukunnalla. Helmikuussa julkaistun Pk-barometrin mukaan Seinäjoen seutukunnan odotuksia kuvaava saldoluku oli +29, se oli parempi kuin maakunnassa keskimäärin.

Seutukunnassa on merkittäviä elintarvikkeita jalostavia yrityksiä, kuten Atria Oyj, Altia Oyj, Valio Oyj, Juustoportti Oy sekä Suomen Rehu Oy. Kehitysnäkymät elintarviketeollisuudessa ovat varsin hyvät, tästä esimerkkinä on Atrian uusi sikaleikkaamo ja pääsy Kiinan markkinoille. Kurikan Jalasjärvellä sijaitseva Juustoportti on perustanut uuden tehtaan, jossa se alkaa valmistaa vegaanisia tuotteita kaurasta. Härkis Oy Kauhavalla kasvaa ja lisää työvoimaa tuotantoon. Yrityksellä on suunnitteilla 9–10 milj. euron investoinnit ja uusia toimitilojen rakentaminen alkaa tänä keväänä. Valtio on päättänyt, että sen omistama Altia Oyj listautuu pörssiin ja osakkeiden yleisömyynti on juuri toteutettu.

Myös metalliteollisuus on merkittävää seutukunnassa. Metallialalla positiivisia signaaleja on havaittavissa sekä rekrytointien että laite- ja laajennusinvestointien muodossa. Useassa alueen metallialan yrityksessä on käynnissä rekrytointikoulutus. Finn-Powerin (Prima Power) uusi tuotantohalli on valmistumassa aikataulussa Seinäjoen Roveksen teollisuusalueelle. Tuotanto alkaa uusissa tiloissa elokuun puolivälissä. Yhtiön nykyinen toimipiste Kauhavalla tyhjenee vuoden loppuun mennessä. Kysymyksiä herättää muuttaako henkilökunta Seinäjoelle. Haasteena on uuden toiminnan löytäminen vapautuviin tiloihin Kauhavalle.

Ikkuna- ja ovituotannossa Skaalan tilanne on vakiintunut itävaltalaisen IFN Groupin ostettua sen. Skaala palkkaa tänä vuonna arviolta n. 80 uutta työntekijää.

Kauppa keskittyy etenkin maakuntakeskukseen ja muihin alueen kaupunkeihin. Esimerkiksi Lapualla on juuri alkanut Ruuti-kauppakeskittymän toinen rakennusvaihe. Seinäjoella on juuri solmittu vuokrasopimus Idea-parkin tontista.

Rakentaminen on vilkasta. Seinäjoella etenkin asuntorakentaminen jatkuu vilkkaana, samoin rakentaminen keskussairaalan alueella. Kauhavalla on koulukeskusrakentaminen käynnistynyt, myös Lapualla on tulossa koulurakentamista ja Kurikassa on meilläään kampusalueen rakentaminen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrän arvioidaan kasvavan metalliteollisuudessa, keittiö- ja ravintola-alalla, palvelusektorilla, rakentamisessa sekä hoitoalalla. Kevään ammattibarometrin mukaan pulaa on useissa ammateissa. Metallialalla pulaa on sekä koneistajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista, hitsaajista sekä konetekniikan erityisasiantuntijoista. Keittiö- ja ravintola-alalla pulaa on ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä, tarjoilijoista ja pikaruokatyöntekijöistä, rakentamisessa betonirakentajista ja raudoittajista, eristäjistä, kattoasentajista ja rakennusalan työnjohtajista. Hoitoalalla pulaa on lähes kaikissa ammattiryhmissä. Ammattien, joissa on pulaa työvoimasta, määrä on kasvanut ja usein on pula riittävästä osaamisesta. Lisäksi esimerkiksi ravintola-alalla työajat heikentävät alan vetovoimaa.

Työvoiman ylitarjontaa on esimerkiksi yleissihteereissä, johdon sihteereissä, kirjasto-työntekijöissä, käytön tukihenkilöissä ja huonekalu- ja konepuusepissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seutukunnan työttömyysaste on laskenut hieman alle maakunnan keskiarvon. Työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 20 prosenttia eli 1221 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Alle 25-vuotiaiden osuus on laskenut noin 17 prosenttia ja yli 50-vuotiaiden osuus 20 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut vuoden takaisesta 30 prosenttia.

Tilanteen arvioidaan jatkuvan myönteisenä.

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 22251 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 312 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 954.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Merkittäviä toimialakeskittyviä Suupohjassa on elintarvikesektorilla, huonekalujen valmistuksessa ja materiaalikäsitelyssä sekä logistisissa järjestelmissä. Kauppa ja palvelut keskittyvät Kauhajoelle. Alkutuotannon osuus on selvästi koko maan ja myös Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa korkeampi. Tähän vaikuttaa etenkin Isojoen ja Karijoen suuri alkutuotantovaltaisuus. Näiden kuntien maatalous on pitkälle erikoistunutta muun muassa perunan ja juuresten tuotantoon. Suupohja onkin merkittävä ruokaperunan tuotannon ja jalostuksen keskittymä, jonka osuus koko maan ruokaperunan tuotannosta on 50 %.

Haasteena on edelleen kuntien heikko taloudellinen tilanne, väestön ikääntyminen ja sen myötä huoltosuhteen heikkeneminen. Haasteena tulee olemaan tulevaisuudessa opiskelupaikkojen merkittävä väheneminen ja myös se, miten alueen oppilaitokset pystyvät vastaamaan alueen yritysten tarpeisiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuun Pk-barometrin mukaan yritysten suhdanneodotukset olivat Suupohjassa varovaisemmat kuin maakunnassa keskimäärin, saldoluku oli +15.

Suupohjan metallialan yrityksillä menee hyvin. Ala on keskittynyt materiaalin käsitelyyn ja logistisiin järjestelmiin sekä sitä tukevaan alihankintaverkostoon. Ala on rekry-

toinnin kannalta haastava, koska tilaukset tehdään projektitoimituksina ja rekryointitarpeet vaihtelevat. Ongelmia on tuottanut myös se, että laitetoimitukset ovat yleensä ympäri maailmaa ja niihin on välillä vaikea saada työntekijöitä. Metallialalla on ollut joitakin konkursseja, mutta henkilöstö niistä on työllistynyt muihin alueen yrityksiin.

Puu- ja huonekalualalla on tilanne varsin vaihteleva, osalla huonekaluteollisuuden yrityksistä tuotanto hiipuu, yrittäjät ja työntekijät eläköityvät ja joillakin yrityksistä on ollut lomautuksia. Osalla yrityksistä on tuotanto kasvanut ja on ollut haasteita saada osaaavaa työvoimaa kuten esimerkiksi verhoilijoita. Puutuotetoimialalle on syntynyt uutta puuta hyödyntävää teollisuutta, CLT-tuotanto alkaa täysimääräisenä alkusyksystä. Myös lämpöpuun kysyntä ja vienti on kasvanut.

Elintarvikealan yrityksistä merkittävin on Atria (A-Pihvi Kauhajoki Oy), jolla on Kauhajoella noin 200 henkilöä työllistävä Pohjoismaiden suurin nautateurastamo. Suupohjassa on lisäksi paljon pieniä elintarvikealan yrityksiä muun muassa perunanjalostuksessa, lihatuotteiden jalostuksessa, marja- ja mehutuotteissa sekä leipomotuotteissa. Lisäksi merkittävää on salaattien kasvihuoneviljely. Suomen salaattituotannosta 40 % tuotetaan Suupohjassa. Yritykset ovat tehneet myös merkittäviä investointeja tuotantotiloihin.

Myös muoviala on merkittävää alueella ja ala on kasvava. Muoviteollisuudessa näkymät ovat myönteiset. Terveystieteiden tutkimuskeskusta valmistava Serres Oy on siirtynyt Kauhajoella uusiin toimitiloihin, mikä on mahdollistanut tuotannon kasvattamisen. Kasvua ja synergiaa haetaan myös uusien kumppanuuksien avulla. Yhtiöllä on erittäin kunnianhimoisia kasvuvisiona länhivuosille.

Kauppa ja palvelut keskittyvät alueella Kauhajoelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin viime vuonna vajaa 10 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Paikoista noin 30 prosenttia oli sote-alan työpaikkoja. Lähitulevaisuudessa rekryointiongelmia arvioidaan olevan sairaanhoitajista, metallialan työntekijöistä, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöistä sekä teollisuuden työnjohtajista. Työnhakijoissa arvioidaan olevan jonkin verran myös ylitarjontaa, esimerkiksi koulunkäyntiavustajista, myyjistä ja yleissihteereistä.

Suurimpana rekryointina on nyt haussa oleva yhteishankintakoulutus CLT Plant Oy:n kanssa. Koulutukseen haetaan 20 henkilöä ja se herätti runsaasti kiinnostusta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Suupohjan seutukunnassa on pitkään ollut Etelä-Pohjanmaan heikoin työllisyystilanne, mutta nyt se on samalla tasolla kuin muualla Etelä-Pohjanmaalla. Työttömien määrä oli tammikuussa alhaisimmillaan 15 vuoteen.

Myös nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja rakennetyöttömien määrät ovat laskeneet samassa trendissä kokonaistyöttömyyden laskun kanssa. Hyvän kehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen.

Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 20560 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 261 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 893.

Järviseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritys toiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hirsitaloteollisuudella, sahateollisuudella, alumiinin jatkojalostuksella sekä metalli- ja rakennusteollisuudella on suuri merkitys seutukunnalle. Myös alkutuotanto ja turkistalous ovat alueellisesti merkittäviä elinkeinoja.

Alueellisina uhkina koetaan epäsuotuisa ikärakenne ja negatiivinen muuttotase. Nuoret muuttavat Järviseudulta suuriin kasvukeskuksiin eikä paluumuuttoa ole suurissa määrin tapahtunut. Osiltaan tilanteeseen vaikuttaa työpaikkojen painottuminen teollisuuteen, muun alan työpaikkoja on alueella vähemmän. Seutukunnassa väestön määrä laski 261 asukkaalla. Tämä heijastuu myös kuntien talouteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuun Pk-barometrin mukaan yritysten suhdanneodotukset olivat Järvisseudulla hieman positiivisemmat kuin maakunnassa keskimäärin, saldoluku oli +26. Kärkiyritykset investoivat parhaillaan poikkeuksellisen paljon ja rekrytoivat myös uusia työntekijöitä. Uusien työpaikkojen syntyminen yrityksiin on heijastunut jonkin verran yrityspuustantaan, joka on alueella vähentynyt.

Sahateollisuudessa Keitele Timber Oy jatkaa investointejaan Alajärven sahalle. 2017–2018 aikana toteutettavat 32 miljoonan euron investoinnit nostavat tuotantokapasiteettiä huomattavasti. Uusi suursaha otetaan käyttöön elokuussa. Uusia työpaikkoja syntyy tehtaalle tuotantoon, kunnossapitoon, myyntiin sekä kumppanuusverkostoon.

Alueen merkittävä hirsitalovalmistaja Finnlamelli Oy uusii vuoden 2018 kuluessa tehtaansa sormijatkolinjan, kyseessä on 1,2 miljoonan euron investointi. Investoinnin taustalla ovat markkinatrendit, jotka suosivat ekologista rakentamista, terveellistä asuamista ja kestävää kehitystä. Näkymät vientimarkkinoilla ovat lupaavat. Viime vuonna tuotannon käynnistänyt CLT-Finland Oy Hoiskossa on edennyt suunnitelmien mukaan, kysyntä on ollut suurta ja haasteena on hallittu kasvu.

Alajärven ja Vimpelin rajalla on yksi Suomen kolmesta alumiiniteollisuuden keskittymästä, alan näkymät ovat hyvät ja työpaikkoja on paljon auki. Myös mustan raudan puolella haetaan koko ajan ammattitaitoista työvoimaa.

Kaupan alalla päivittäistavarakaupassa on hyvä tilanne, sen sijaan erikoistavarakaupaan vaikuttaa nettikaupan voimakas kasvu. Matkailualalla Kylpylä Kivitippu Lappajärvellä on otettu jälleen matkailukäyttöön ja odotukset kehityksestä ovat positiivisia.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusien työpaikkojen määrä on kasvanut alueella ja kysyntää on etenkin teollisuudessa. Useat kärkiyritykset rekrytoivat parhaillaan ja haasteena on löytää osaajia avoinna oleviin työpaikkoihin. Esimerkiksi alumiiniteollisuudessa on tällä hetkellä useita kymmeniä avoimia työpaikkoja.

TE-toimiston juuri valmistuneen ammattibarometrin mukaan pulaa on etenkin metallin ammateissa: hitsaajista, koneistajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista sekä konetekniikan asiantuntijoista. Pulaa on myös sote-alan ammateissa kautta linjan sekä farmaseuteista.

Ylitarjontaa on etenkin myyjien, yleissihteerien ja koulunkäyntiavustajien ammateissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden aleneminen on ollut varsin hyvää seutukunnassa, työttömiä oli tammi-kuussa 20 prosenttia vähemmän kuin vastaavaan aikaan viime vuonna. Kuntien väliset erot työttömyysasteissa ovat suuret: Evijärvellä työttömyysaste oli 6,8 % ja Soinessa korkein 10,4 %, joskin Soinin työttömyys laski ko. ajanjaksolla eniten, 31 prosenttia. Nuorten alle 25-vuotiaiden, yli 50-vuotiaiden ja pitkäaikaistyöttömien määrät ovat laskeneet, etenkin pitkäaikaistyöttömyys on laskenut merkittävästi yli 40 prosenttia.

Työvoiman kysyntä etenkin teollisuudessa on hyvää, joten tilanteen arvellaan kehittyvän positiivisesti.

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 21259 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 323 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 859.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunnan merkittävimpiä teollisuustoimialoja ovat erikoistunut metalliteollisuus (alumiiniveneet, julkisivurakenteet ja säiliöt) sekä puusepäntuotteiden valmistus. Vähittäiskaupalla (Tuuri) on merkittävä rooli sekä taloudellisesti että alueen vetovoiman ja imagon kannalta. Matkailuelinkeinossa on paljon odotuksia ja alueella uskotaan pandojen myötä vahvaan kasvuun sekä sesonkiaikojen pidentymiseen. Matkailu-, liikunta- ja hyvinvointipalvelujen tarjonta on monipuolista, mikä tarjoaa hyvät mahdollisuudet kehittää alueen houkuttelevuutta ympärivuotisena matkailukohteena. Myös maa- ja metsätaloudella on vahva merkitys alueella.

Väestön väheneminen on uhka ja huolenaihe alueella ja seutukunnan ikärakenteen johdosta erityishaasteeksi koetaan työvoiman saatavuus ja pysyminen alueella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Näkymiä pidetään alueella varsin hyvinä, vaikka Pk-barometrissä yritykset arvioivat suhdannenäkymiä varovaisemmin kuin maakunnassa keskimäärin, saldoluku oli +13.

Puutuoteteollisuudessa Alavudella on aloittanut toimintansa CLT:stä kerrostalomoduuleja valmistava yritys Alavuden Tilaelementit Oy. Yrityksessä on käynnistymässä rekrytointikoulutus 20 henkilölle, koulutukseen oli runsaasti hakijoita. Myös puu- ja ikkunateollisuus on rekrytoinut uutta työvoimaa.

Metalliteollisuudessa on tilanne pääosin hyvä, mutta osaavan työvoiman saatavuudessa on ollut haasteita. Kuortaneella on käynnistymässä neljän yrityksen yhteinen rekrytointikoulutus. Ähtärin veneteollisuudessa vienti on vetänyt ja Buster on ilmoittanut tuplaavansa venetuotannon, yritys satsaa robotiikkaan. Alihankintaa on saatu takaisin Ähtäriin.

Kaupanalalla ja matkailussa odotukset ovat korkealla, Ähtärin pandojen vaikutuksia odotellaan. Alueella on vahva usko matkailijamäärien lisääntymiseen ja vaikutusten odotetaan ulottuvan myös laajemmalle alueelle maakunnassa. Matkailun ohjelmajäveluissa on hankkeita käynnissä. Myös junavuoroja alueelle lisätään.

Alueella on käynnissä tai käynnistymässä rakennushankkeita esim. kouluhankkeet Alavudella ja Tuurissa sekä liikuntahalli ja päiväkotit Ähtärissä. Ähtärissä suunnitellaan myös peruskorjausta Kuntoutuskeskus Otsonlinnaan ja Kuortaneella on suunnitteilla urheiluopiston laajennus.

Uusia yrityksiä on perustettu jonkin verran edellisvuotta enemmän.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoimna olevin työpaikkojen määrässä on ollut kasvua metalli- ja puualalla sekä matkailualalla. Kasvun odotetaan jatkuvan. Maatalouden työpaikoissa on ollut vähenemistä.

Osaavan työvoimasta on pulaa etenkin erityisosajissa. TE-toimiston ammattibarometrin mukaan pulaa on metallialan ammattiteissa (hitsaajat ja koneistajat), ravintola-alalla (keittiöpäälliköt sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijät) sekä sosiaali- ja terveysalalla (sairaanhoitajat, yleislääkärit ja sosiaalialan ohjaajat).

Työvoiman ylitarjontaa on etenkin erilaisissa sihteeritehtävissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä oli tammikuussa 18 prosenttia pienempi kuin viime vuoden vastaavaan aikaan. Alle 25-vuotiaiden osalta muutos parempaan on ollut nopeampaa (-23,6 %). Yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä laski noin 18 prosenttia. Myös Kuusiokunnissa pitkäaikaistyöttömyys laski huomattavasti, lähes 43 prosenttia.

Työllisyysnäkömien ennakoitaan jatkuvan edelleen myönteisenä.

Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 180 993 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 682 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 154.

Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjanmaan ELY-alue koostuu kahdesta maakunnasta, Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. Pohjanmaalla asui tammikuussa noin 181 000 ja Keski-Pohjanmaalla noin 69 000 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väestö kasvaa suhteessa hieman ripeämmin kuin koko maan väestö, mutta Keski-Pohjanmaalla kasvu jää vaimeammaksi, kuitenkin positiiviseksi. ELY-keskusalueen maakunnat menettävät väestöä maassamuutossa. Etenkin nuoremman väen poismuutto on jatkunut pitkään ja siitä kärsivät erityisesti maaseutualueet. Muualle Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen lisäksi naapurimaa Ruotsi houkuttelee erityisesti kaksikielisiä, koulutettuja nuoria. Nettomaahanmuutto on positiivinen ja sen lisäksi myös syntyneiden enemmyys kasvattaa väkilukua.

Väestön ikärakenne aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita molemmille maakunnille. Pohjanmaalla tilanne on hieman parempi niin lyhyen kuin pitkän aikavälin ennusteella. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden ryhmä kasvaa selkeimmin tällä vuosikymmenellä niin koko maassa kuin alueen maakunnissakin. Pohjanmaalla lasten ja työikäisten määrä pysyy suunnilleen samalla tasolla, Keski-Pohjanmaalla lasten määrä pysyy tasaisena mutta työikäisten ryhmä pienenee hieman. Pidemmän aikavälin ennusteen mukaan vuonna 2040 eläkeikäisten osuus on jatkanut kasvuaan molemmissa maakunnissa ja nuorempien ikäluokkien lasku Keski-Pohjanmaalla edennyt hitaasti. Pohjanmaalla työikäisen väestön taas ennustetaan hieman suurentuvan nykyisestä. Molemmissa maakunnissa eläkeläisten ikäluokka on lasten ikäluokkia suurempi jo nyt, ja ero vain kasvaa ajan myötä. On huomattava, että maakunnan sisällä väestöennusteissa on seutukunnittaisia eroja. Esimerkiksi Kokkolan ja Vaasan seutukuntien ennustetaan kasvavan, kun taas muun muassa Suupohjan rannikkoseudun seutukunnan väkiluku vähenee. Työurien pidentämisen tavoitteet täytyy ottaa huomioon erityisesti pidemmän aikavälin väestöennusteiden tarkastelussa. Tavoitteiden mukainen vanhempien ikäluokkien edistynyt työllisyys parantaisi myös

huoltosuhdetta. Taloudellinen huoltosuhde on ollut lievässä nousussa ELY-keskusalueella viime vuosina, tilanne on kuitenkin valoisampi koko maan lukuihin nähden.

Kun koko maassa ruotsinkielisen väestön osuus on viitisen prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa ruotsia puhuvia on noin puolet väestöstä ja osuus on suomenkielisiä suurempi. Keski-Pohjanmaalla osuus on alle kymmenen prosenttia. Kansainvälisyyttä ei korosteta Pohjanmaalla turhaan, sillä ulkomaalaisten osuus väestöstä on kolmanneksi korkein Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Vieraskielisten osuus on 5,9 prosenttia.

Pohjanmaan kunnat ovat aktiivisia pakolaisten vastaanottajia. Vuonna 2017 alueen kunnat myönsivät 347 kuntapaikkaa kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille, enemmän kuin koskaan aiemmin. Vuonna 2018 alueen kunnat ovat edelleen aktiivisesti mukana pakolaisten vastaanotossa. Valtakunnallisesti kiintiöpakolaisten vastaanotossa on historiallinen tilanne; kuntapaikkoja olisi tarjolla enemmän kuin Suomeen valitaan kiintiöpakolaisia. Tämä heijastuu myös Pohjanmaalle ja osa alueen kuntapaikoista jäänee täyttämättä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Pohjanmaan maakunnassa oli 12 900 yritystä vuonna 2016. Tuolloin maakunnassa aloitti 800 yritystä ja yrityskanta on kasvanut viime vuosina. Yrityksissä työskenteli 41 800 henkilöä. Yritysten liikevaihto oli yhteensä 13,5 miljardia euroa. Vuosikymmenen alusta henkilöstömäärä on lisääntynyt viidellä tuhannella henkilöllä ja liikevaihto kolmella miljardilla eurolla. Vuonna 2016 maakunnassa oli eniten kaupan alan toimipaikkoja. Seuraavaksi eniten toimipaikkoja oli rakennusalan yrityksissä. Teollisuustoimipaikkoja oli hieman vähemmän, mutta henkilöstömäärällä ja liikevaihdolla mitattuna ne olivat suurimpia.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli noin 4 500 yritystä vuonna 2016. Samana vuonna maakunnassa aloitti 270 yritystä. Yrityskannan kasvu on hidastunut viime vuosina. Yrityksissä työskenteli yhteensä 13 300 henkilöä ja liikevaihtoa oli yhteensä 3,2 miljardia euroa. Liikevaihdon määrä oli kasvanut 185 miljoonaa vuoteen 2010 nähden. Henkilöstön määrä yrityksissä on vähentynyt muutamalla kymmenellä vuosikymmenen kuluessa. Vuonna 2016 maakunnassa oli eniten kaupan alan toimipaikkoja ja seuraavaksi eniten rakennusalan toimipaikkoja. Liikevaihto ja henkilöstömäärä olivat suurimpia teollisuusalalla.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä yritysten liikevaihto kasvoi liki 10 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan nähden Pohjanmaan maakunnassa. Keski-Pohjanmaan maakunnassa kasvua oli 14 prosenttia, joka on kolmanneksi eniten koko

maassa. Keski-Pohjanmaalla liikevaihto kasvoi erityisesti teollisuus- ja rakennusalojen yrityksissä, molemmissa yli 20 prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa näiden alojen liikevaihto kasvoi noin 15 prosenttia. Kaupan sekä muiden palvelualojen liikevaihto jäi maakunnissa vaisummaksi, joskin selkeästi positiiviseksi, kuten koko maassa keskimäärin.

Starttirahaa myönnettiin Pohjanmaan maakunnassa yli 200 aloittajalle viime vuoden aikana. Määrä on ollut kasvussa viime vuosien aikana. Vuoden 2018 tammikuussa starttiraha myönnettiin 51 aloittajalle. Starttirahoja on myönnetty yhä enemmän myös Keski-Pohjanmaalla, vuonna 2017 siellä aloitti lähes sata yritystä starttirahan avulla. Vuoden 2018 tammikuussa aloittajia oli 14.

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee Suhdannebarometrin neljä kertaa vuodessa. Suhdannebarometri kertoo kattavasti Suomen koko yksityisen sektorin suhdanteista. Barometrissä on esitelty laajasti teollisuuden, rakentamisen ja palvelujen suhdannetilannetta ja -näkömiä. Tammikuun 2018 Suhdannebarometrissa pohjalaisten (ml. Etelä-Pohjanmaa) näkymät ovat valoisat niin teollisuuden ja rakentamisen yrityksissä kuin palvelualallakin.

Pohjalaisten teollisuus- ja rakennusyritysten suhdannetilanne oli selkeästi tavanomaista parempi. Alueen teollisuuden ja rakentamisen suhdannearviot olivat koko maan keskiarvoa myönteisemmät. Tuotantomäärät lisääntyivät vuoden 2017 lopussa ja niiden arvioitiin kasvavan kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Tilaustilanne oli hieman normaalia heikompi. Henkilökunta pysyi likimain ennallaan vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä, mutta sen määrän odotettiin lisääntyvän alkuvuodesta. Yleisimmäksi tuotantokapeikoksi arvioitiin ammattityövoiman puute. Yritysten kannattavuus oli parempi kuin vuotta aiemmin ja investoinnit olivat lisääntyneet.

Palveluyritysten suhdannetilannearviot nousivat tammikuussa 2018 normaalin yläpuolelle pohjalaismaakunnissa. Lähikuukausien suhdannenäkymät paranivat hieman, neljännes vastaajista odotti suhdanteiden pikaista paranemista. Myyntimäärät lisääntyivät vuoden 2017 lopulla ja kasvun odotettiin jatkuvan. Myös henkilöstön määrä oli lisääntynyt, ja kausivaihtelu huomioon ottaen sen odotettiin kasvavan myös alkuvuonna 2018. Kannattavuus oli kohentunut vuoden takaisesta, vaikka tuotantokustannukset ja myyntihinnat olivat kasvaneet viime kuukausina. Rekrytointivaikeuksia oli lähes puolella vastaajista.

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittämisen ja työllistämisen esteitä, sopeuttamistoimenpiteitä sekä rahoitusta. Kyselyyn vastanneiden

pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat lähes viime syksyn tasolla niin koko maassa kuin Pohjanmaan ELY-keskuksen alueellakin. Odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat alueella paremmat kuin viime syksynä, joskin hieman heikkommat kuin koko maassa keskimäärin. Liikevaihdon sekä yrityksen kannattavuuden odotukset ovat erityisesti Keski-Pohjanmaalla toiveikkaat. Voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan pyrkii kasvamaan lähes puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Kustannustaso, kilpailutilanne ja yleinen suhdanne-/taloustilanne ovat pahimmiksi koetut esteet kehittämiselle. Työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus ovat suurimmiksi koetut työllistämisen esteet. Henkilöstön osaamisen kehittäminen on suosituin toimi turvata osaaavan työvoiman saanti alueen yrityksissä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pohjanmaan maakunnassa oli 3 800 avointa työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Avoimien työpaikkojen määrä kasvoi koko viime vuoden ajan, kun kuukausittaista lukua verrataan edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Avoimien työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika oli vuonna 2017 selvästi lyhyempi kuin edellisellä vuonna, eli työpaikat täyttyivät nopeammin. Vuoden 2018 tammikuun lopussa avoimia työpaikkoja oli eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä, yli kolmannes kaikista avoimista työpaikoista.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli lähes 1 400 avointa työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta avoimien työpaikkojen määrä kasvoi koko vuoden 2017 ajan. Myös Keski-Pohjanmaalla työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika on lyhentynyt. Maakunnassa oli eniten avoimia työpaikkoja muiden työntekijöiden ammattiryhmässä.

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Keväällä 2018 laaditun Ammattibarometrin mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella on pulaa useissa ammateissa sosiaali- ja terveysalalla, teollisuudessa, it-alalla sekä kaupan ja palveluiden alalla. Kevään 2017 Ammattibarometriin verrattuna ammattien kirjo on laajentunut huomattavasti ja myös viime syksyn arviointeihin nähden pula-ammattien määrä on lisääntynyt. Työvoimapula oli aiemminkin esimerkiksi ylläkääreistä, farmaseuteista ja sairaanhoitajista, mutta tuoreimmassa arvioinnissa uusia työvoimapula-ammattia olivat muun muassa ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajat, muurarit, vartijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, suuhygienistit, web- ja multimediakehittäjät sekä laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat.

Vaikka työvoimapula-ammattien määrä on kasvanut, myös työvoiman tarjonta on kysyntää suurempaa yhä useammassa ammatissa. Perinteisesti alueella on ollut ylitarjontaa muun muassa myyjistä, yleissihteereistä, keski- ja korkea-asteen opettajista, tieto- ja viestintäteknologian sekä elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajista ja rakennussähköasentajista. Viime syksyyn nähden uusia ylitarjonta-ammatteja ovat konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, myyntiedustajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät sekä tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Kevään Ammattibarometrissa esimerkiksi myyjistä, myyntiedustajista sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä on ylitarjontaa, kun taas puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä ja pikaruokatyöntekijöistä on pulaa. Ammattien tilanteet eroavat jonkin verran myös alueellisesti. Esimerkiksi toimisto- ja laitossiivojista sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista on pulaa Pietarsaaren seudulla ja Keski-Pohjanmaalla, mutta ylitarjontaa Vaasan seudulla. Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella työllisyystilanne on maan kärkitasoa. Työttömyysaste on jatkuvasti Manner-Suomen alhaisin. Työttömien työnhakijoiden määrä vähentyi vuoden 2017 aikana jokaisena kuukautena aiemman vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Vuoden 2017 ajan nuorten työttömien määrä vähentyi jatkuvasti kuukausittain edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä lähti laskuun. Yli vuoden työttömänä olleita oli tammikuun 2018 lopussa Pohjanmaalla 29 prosenttia kaikista työttömistä, Keski-Pohjanmaalla neljännes. Koko maassa osuus oli 31 prosenttia.

Vuoden 2018 tammikuun lopussa molemmissa maakunnissa työttömiä oli eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä. Tilanne oli sama myös koko maassa. Eniten työttömiä oli ikäryhmässä 60–64-vuotiaat. Ulkomaan kansalaisten osuus työttömistä työnhakijoista oli Pohjanmaalla 13 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 5 prosenttia. Koko maassa osuus oli 10 prosenttia.

Työttömyysaste oli Pohjanmaan maakunnassa 7,1 prosenttia vuoden 2018 tammikuussa. Keski-Pohjanmaalla luku oli 8,8 prosenttia ja koko maassa 10,9 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Pohjanmaalla 18,3 prosenttia sekä Keski-Pohjanmaalla 17,1 prosenttia. Koko maassa

osuus oli 23,6 prosenttia, eli alueella tilanne on koko maata parempi. Nuorten työttömyyden suhteen ollaan myös koko maata paremmalla tasolla, kun Pohjanmaalla alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli 7,8 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 12,6 prosenttia. Koko maassa lukema oli 13,3 prosenttia.

Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2017 lopussa 101 038 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 334 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 232.

Isokyrö, Laihia

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2017 lopussa 12 725 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 126 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 451.

Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vaasan seutukunnan alueella sijaitsee Pohjoismaiden suurin energia-alan yritysten keskittymä. Energiaklusteriin kuuluu yli 140 yritystä, joista usea on alansa globaali markkinajohtaja. Energia-ala työllistää yli 11 000 ihmistä, joka on neljännes koko alan työllisistä Suomessa. Energiaklusterin vientiaste on yli 80 prosenttia. Vaasan seudun vienti on 30 prosenttia koko maan energiateknologiaviennistä ja 12 prosenttia kaikesta teknologiaviennistä. Alan yritykset ovat seudulla moninkertaistaneet T&K-painostuksensa 2000-luvulla.

Alueen haasteena on globaalien yritysten laajentumisen keskittyminen kehittyviin maihin esimerkiksi halvempien työvoimakustannusten ja markkinoiden läheisyyden takia.

Kasvu keskittyy tällöin muualle. Tärkeää olisikin säilyttää suunnittelu ja tuotekehitys sekä korjaus- ja huoltopalvelut Vaasan seudulla. Alueen vahvuutena ovat myös uudet energiamuodot sekä niihin liittyvä tuotekehitys. Yrityksistä ja oppilaitoksista koostuva kokonaisuus on luonut alueelle erinomaista asiantuntijuutta.

Vaasan seutukunnan väestömäärä on kasvanut tällä vuosikymmenellä. Kasvu on ollut voimakkainta yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä ja heikoimmillaan 55–64-vuotiaissa.

Kyrönmaan seutukunnassa väestö on pysynyt samalla tasolla kuluvan vuosikymmenen aikana. Lasten sekä 35–44-vuotiaiden määrä on kasvanut. Myös yli 65-vuotiaita on yhä enemmän. Muiden ikäluokkien edustajien määrä kuitenkin vähenee seudulla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan yritysten lukumäärä on kasvanut Vaasan seudulla viime vuosina. Aloittaneita yrityksiä on ollut vuosittain noin 500. Vuonna 2016 seutukunnalla oli 6 500 yritystä. Kyrönmaan seutukunnassa uusia yrityksiä on aloittanut vuosittain noin 50 ja siellä yrityskannassa on ollut hienoista kasvua. Seudulla oli 900 yritystä vuonna 2016.

Kevään 2018 pk-yritysbarometrissa Vaasan seutu oli koko maakunnan positiivisin seutukunta. Suhdannenäkymät lähimmän vuoden ajalle olivat hyvin positiiviset. Saldoluku ylitti myös koko maan keskiarvon. Suhdanneodotukset henkilökunnan määrän suhteen kasvoivat syksyn barometriin verrattuna. Liikevaihto-odotuksissa Vaasan seutukunta oli koko maata positiivisempi, saldoluku pysyi samalla tasolla kuin aikaisemmin. Yrityksen kannattavuus arvioitiin samalle tasolle maan keskiarvon kanssa. Kasvuhakuisten osuus kyselyyn vastanneista yrityksistä oli 52 prosenttia, osuus oli hieman laskenut viime syksystä. Yhä useampi näki kilpailutilanteen esteenä kehittämiseksi, kustannustason vaikutus tässä yhteydessä pienentyi. Työn sivukulut ja työvoiman saatavuus olivat merkittävimpiä esteitä työllistämiseksi.

Kyrönmaan seutukunta näyttäytyi pk-yritysbarometrissa perinteiseenkin tapaan hieman vaisumpana. Suhdannenäkymät lähimmän vuoden ajalle oli arvioitu hieman heikomiksi kuin syksyn barometrissa, mutta näkymät olivat kuitenkin vahvasti positiiviset edelleen. Henkilökunnan määrän osalta Kyrönmaallakin odotukset olivat jo hieman lähempänä koko maakunnan keskitasoa. Odotukset yrityksen kannattavuuden sekä liikevaihdon suhteen olivat Kyrönmaalla painuneet miinukselle, vaikka ne vielä syksyllä olivat varovaisen positiiviset. Investointiodotukset olivat negatiiviset jo syksyllä, mutta kevään barometrissa ne olivat heikentyneet entisestään. Kasvuhakuisten yritysten osuus oli kuitenkin kasvanut, nyt 41 prosenttia kyselyyn vastanneista kyrönmaalaisyrittäjistä kuvaili itseään voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavaksi.

Kehittämisen esteistä suurimmaksi oli arvioitu kustannustaso. Kilpailutilanteen arvioitiin kiristyneen. Puolet vastanneista yrityksistä arvioi, ettei heillä ole työllistämistarpeita. Merkittävimpiä työllistämisen esteitä olivat työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus sekä palkkataso. 24 prosenttia vastanneista yrityksistä arvioi työvoiman saatavuuden työllistämisen esteeksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Vaasan seutukunnassa avoimien työpaikkojen määrä kasvoi lähes koko vuoden 2017 ajan, kun kuukausittaista lukua verrattiin edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Tammikuun 2018 aikana avoimia työpaikkoja oli 3 200 ja eniten työpaikkoja oli auki prosessi- ja kuljetustyöntekijöille. Seutukunnan työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika oli vuonna 2017 lyhyempi kuin vuotta aikaisemmin.

Myös Kyrönmaan seutukunnassa avoimien työpaikkojen määrä kasvoi viime vuonna, aivan alkuvuotta lukuun ottamatta. Tammikuussa 2018 lähes puolet avoimista työpaikoista oli suunnattu palvelu- ja myyntityöntekijöille. Vuoden 2017 kuluessa työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika hieman pidentyi edellisvuoteen verrattuna.

Kevään 2018 Ammattibarometrin mukaan Vaasan seudulla on pulaa muun muassa monista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista, it-alan osaajista ja joistain teollisuustyöntekijöistä. Paljon pulaa on yleislääkäreistä. Ylitarjontaa on esimerkiksi keski- ja korkea-asteen opettajista, kokoonpanijoista, lähihoitajista sekä myyjistä ja myyntityöntekijöistä. Paljon ylitarjontaa on yleissihteereistä sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista. Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vaasan seutukunnassa oli 4 000 työtöntä työnhakijaa tammikuun 2018 lopussa. Työttömien määrä seutukunnassa pienentyi koko viime vuoden ajan, kun lukuja verrattiin edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Tammikuussa työttömiä oli lähes tuhat vähemmän kuin viime vuonna samaan aikaan. Pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi vielä viime vuoden kevääseen saakka, mutta sittemmin se on lähtenyt laskuun. Vuoden 2018 tammikuussa pitkäaikaistyöttömiä oli 1 200. Vaasan seudulla eniten työttömiä työnhakijoita on 60–64-vuotiaiden ryhmässä. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä työnhakijoita on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöissä. Ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista Vaasan seudulla on 13 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä on 30 prosenttia. Tammikuun 2018 työttömyysaste oli 8,3. Ulkomaalaisista työnhakijoista työttömänä oli 22,3 prosenttia, joka

on eniten tämän ELY-keskusalueen seutukunnista. Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli 9,2.

Myös Kyrönmaan seutukunnassa työttömien määrä vähentyi koko vuoden 2017 ajan. Seudulla oli 415 työtöntä työnhakijaa tammikuun 2018 lopussa. Pitkäaikaistyöttömien määrä lähti laskuun hieman aikaisemmin kuin Vaasan seudulla ja yli vuoden työttömänä olleiden määrä vähentyi yhä enemmän loppuvuotta 2017 kohden. Tammi-kuussa 2018 pitkäaikaistyöttömiä oli 114 ja heidän osuutensa kaikista työttömistä oli 27 prosenttia. Myös Kyrönmaalla eniten työttömiä on ikäryhmässä 60–64-vuotiaat. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöitä on vajaa kolmannes työttömistä työnhakijoista. Ulkomaan kansalaisia on seudulla työttömänä vain muutamia. Työttömyysaste oli tammikuun 2018 lopussa 7 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli 7,9 prosenttia ja alle 25-vuotiaista työttömiä oli 8,5 prosenttia.

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun (Sydösterbotten) alueella asui vuoden 2017 lopussa 17 429 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 33 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 411.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Suupohjan rannikkoseudun vahvuutena on vihanneksiin ja juureksiin erikoistunut maatalous, logistiikkaosaaminen ja metalliteollisuus. Alueella on suuri työperäinen maahanmuutto, erinomaiset mahdollisuudet tarjota Pohjanlahden parhaimpiin kuuluvat satamapalvelut ja hyvät edellytykset tuulienergian tuotantoon. Alueen ominaispiirre on suuri mikro- ja pienyritysten määrä suhteessa väestöön.

Närpiö on maan johtava alue muun muassa kasvihuoneviljelyssä. Noin 70 % Suomen tomaateista ja noin 30 % kurkuista tuotetaan Närpiössä. Viime vuosina alueella on ollut huomattavissa selvä suuntaus monista pienemmistä yksiköistä kooltaan huomattavasti suurempiin tuotantolaitoksiin. Näitä voidaan nykyään monessa tapauksessa pitää lähinnä teollisuuslaitoksina, joissa kullakin tuotantolaitoksella on huomattava määrä työntekijöitä ja merkittävä taloudellinen liikevaihto. Alan näkymät ovat lupaavat ja tuotekehitys aktiivista. Energiakustannusten nousulla voi tosin olla negatiivisia vaikutuksia kasvihuonetuotantoon tulevaisuudessa. Suupohjan rannikkoseudun alueelta on peräisin yli 20 % vähittäiskaupassa myytävästä ruokaperunasta ja alueella sijaitsee lisäksi maan suurimpiin kuuluva ruokakalasadatama. Närpiössä on myös metalliteollisuutta, kuten useita avoneuvojen koritehtaita. Tämä klusteri muodostaa johtavan kansallisen toimijan rekkojen perävaunujen ja jäteautojen valmistuksessa. Närpiössä on myös muuta tehdasteollisuutta, kuten sänkyjen tehdasvalmistusta, jossa Närpiön tehdas on maan johtava valmistaja. Myös rakennus- ja puunjalostusteollisuus sekä turkiselinkeino ovat merkittäviä toimialoja seudulla.

Suupohjan rannikkoseudun väestö on ollut hienoisessa laskusuunnassa 2010-luvun ajan. Erityisesti työikäisten määrä vähenee. Alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa. Alueen tulevaisuuden haasteet liittyvät väestön ikääntymiseen, työpaikkojen säilymiseen koko seutukunnan alueella sekä nuorten houkuttelemiseen alueelle sen elinvoiman takaamiseksi. Väestöennusteiden mukaan alueen väestön määrä pienenee tulevaisuudessa. Eläkeikäisten määrä kasvaa, kun taas nuorten ja työikäisten määrän ennustetaan vähenevän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Suupohjan rannikkoseudun yrityskanta on pysynyt tasaisena viime vuodet. Uusia yrityksiä on aloittanut vuosittain noin 80–100. Vuonna 2016 seudulla oli 1 800 yritystä.

Kevään 2018 pk-yritysbarometrissa Suupohjan rannikkoseudulla suhdannenäkymät arvioitiin reippaan positiiviksi. Saldoluku oli hieman pienempi kuin syksyllä julkistetussa barometrissa, se jäi jälkeen myös koko maan sekä maakunnan keskimääristä. Liikevaihto-odotukset ylittivät Pohjanmaan keskiarvon ja olivat lähellä koko maan keskiarvoa. Henkilökunnan määrän suhteen odotukset olivat vaisun positiiviset. Suupohjan rannikkoseudulla kyselyyn vastanneissa yrityksissä näkymät yrityksen kannattavuuden suhteen olivat positiiviset, mutta vaisummat kuin syksyllä. Investointiodotuksissa oltiin tasoissa maakunnan sekä koko maan kanssa. Puolet vastanneista yrityksistä pyrkii kasvamaan voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan, osuus on suurempi kuin syksyn barometrissa. Kehittämisen esteistä merkittävin on kustannustaso. 57 prosenttia kyselyyn vastanneista yrityksistä alueella ei koe tarvetta työllistää. Työllistämisen esteistä merkittävimpiä ovat työn sivukulut sekä irtisanomisen vaikeus.

Työvoiman saatavuuden kokee esteeksi 22 prosenttia vastanneista yrityksistä alueella, osuus on pienempi kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Suupohjan rannikkoseudun työttömyysaste kuuluu kuitenkin perinteisesti ELY-alueen pienimpiin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Suupohjan rannikkoseudulla oli avoinna 140 työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Viime vuoden aikana työpaikkojen määrä kasvoi muutamaa negatiivista kuukautta lukuun ottamatta edellisvuoden vastaaviin kuukausiin verrattuna. Työpaikat täyttyivät nopeammin kuin edellisvuonna, sillä keskimääräinen avoinnaoloaika lyhenyi. Tammikuussa 2018 suuri osa avoimista työpaikoista oli palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Suupohjan rannikkoseudulla oli 390 työtöntä työnhakijaa vuoden 2018 tammikuussa. Työttömien määrä lähti laskuun vuoden 2017 alussa ja kiihtyi loppuvuotta kohden, kun kuukausittaista määrää verrattiin edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä seudulla vähentyi lähes jokaisena kuukautena. Vuoden 2018 tammikuussa pitkäaikaistyttömiä oli 75, joka on noin viidennes kaikista seudun työttömistä. Eniten työttömiä on ikäryhmässä 60–64-vuotiaat ja ammattiryhmistä suurin on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät. 20 prosenttia työttömistä on ulkomaalaisia. Vuoden 2018 tammikuussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 4,9 prosenttia, joka on ELY-keskusalueen alhaisin. Ulkomaalaisista oli työttömänä 10,6 prosenttia ja nuorten työttömyysaste oli 4,9 prosenttia.

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyö, Luoto, Pietarsaari, Pedersöre, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2017 lopussa 49 801 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 45 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 290.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pietarsaaren seutu on maamme teollistuneimpia alueita. Pietarsaaren seudun monipuolisesta teollisesta rakenteesta nousevat tärkeimpinä esiin paperi- ja elintarviketeollisuus, jotka ovat viime vuosina menestyneet erinomaisesti.

Alueelle on muodostunut eräänlainen metsäbiotalouskeskittymä, joka koostuu sahasta sekä sellu- ja paperitehtaista. Tuotekehitys on vahvaa: puusta käytetään kaikki mahdollinen raaka-aine. Vahva elintarviketeollisuus vaikuttaa positiivisesti myös Pietarsaaren seutukunnan lähialueisiin, erityisesti alkutuotantoon. Alueella on vahvana myös maatalous kuten liha- ja maitotuotanto sekä turkistarhaus. Lisäksi bioenergian tuotekehitys, joka tavoittelee bioenergian raaka-aineiden entistä suurempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä ja jalostamista, on yksi alueen vahvuus. Vaikutukset heijastuvat yrittäjyyteen, työllisyyteen ja lisääntyvään energia-omavaraisuuteen. Pietarsaaren seudun veneiden valmistus on myös myötätulessa karikkoisempien vuosien jälkeen.

Pietarsaaren seudun väestömäärä on pysynyt samalla tasolla tällä vuosikymmenellä. Nuorten aikuisten sekä työuransa loppupuolella olevien määrä on vähentynyt hieman, mutta 25–34-vuotiaiden sekä yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pietarsaaren seudun väestömäärä kasvaa tasaisesti pitkällä aikavälillä. Lasten määrän kuitenkin ennustetaan vähenevän ja eläkeikäisen väestön kasvavan. Monipuolisen ja runsaslukuisen työpaikkatarjonnan säilyttäminen on

avainasemassa seudun houkuttelevuuden ylläpitämisessä ja elinvoiman säilyttämisessä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Pietarsaaren seudun yrityskanta on kasvanut viime vuosien aikana. Vuosittain aloittaa reilut 200 uutta yritystä. Vuonna 2016 seudulla oli 3 700 yritystä.

Kevään 2018 pk-yritysbarometrissa Pietarsaaren seutukunnan suhdannenäkymät ylittävät koko maan tasolle ja ylittävät maakunnan keskiarvon. Kaikki suhdannenäkymien osatekijät (henkilökunnan määrä, liikevaihto, investointiodotukset, yrityksen kannattavuus) ovat positiivisia, mutta erityisesti odotukset yrityksen kannattavuuden sekä henkilökunnan määrän suhteen ovat kasvaneet viime syksyn lukuihin verrattuna. Näkymät liikevaihdon suhteen ovat hieman vaisummat kuin syksyllä, mutta silti lähellä koko maan keskiarvoa. Investointiodotukset ovat Pietarsaaren seudulla samalla tasolla Vaasan seutukunnan kanssa, saldoluku ylittää reippaasti koko maan keskiarvon. 37 prosenttia vastanneista yrityksistä on kasvuhakuisia. Yleinen suhdanne-/taloustilanne koetaan kehittämisen esteeksi joka neljännessä kyselyyn vastanneessa yrityksessä alueella. Myös kustannustaso ja resurssitekijät nähdään merkittävinä kehittämisen esteinä. Työn sivukulut koetaan työllistämisen esteeksi lähes puolessa yrityksistä. Vuokratyövoiman käyttö nousee erityisen suosituksi seudulla kysyttäessä osaavan työvoiman saannin turvaamisesta.

Pietarsaaren elinkeinoelämän ja työllisyyden kehitys on ollut todella positiivista viime aikoina ja tilanne on alueella hyvä. Tämä heijastuu erilaisiin barometreihin ja kehitysnäkymien arviointeihin niin, että nykytilanteeseen verrattavat näkymät saatetaan arvioida keskimäärin vaisummiksi kuin lähtötasoltaan heikommilla alueilla, joilla on runsaammin parantamisen varaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pietarsaaren seudun avoimet työpaikat lisääntyivät koko viime vuoden ajan joulukuuta lukuun ottamatta. Tammikuun 2018 aikana avoinna oli 430 työpaikkaa, joka on 110 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Eniten avoimia työpaikkoja oli palvelu- ja myynti-työntekijöiden sekä muiden työntekijöiden ammattiryhmissä. Työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika lyhentyi viime vuoden aikana edellisvuoteen verrattuna.

Pietarsaaren seudun Ammattibarometri kertoo, että alueella on pulaa useista eri toimialojen ammattilaisista. Teollisuustoimialan sekä rakennusalan ammatit ovat laajasti

edustettuna pula-ammattien joukossa. Erityisen paljon pulaa on hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä koneenasettajista ja koneistajista. Myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista, kuten hammaslääkäreistä, lastentarhanopettajista, lähihoitajista ja suuhygienisteistä on pulaa alueella. Ylitarjonta-ammatteja alueella on varsin vähän. Erityisen paljon ylitarjontaa on yleissihteereistä. Muita ylitarjonta-ammatteja ovat muun muassa koulunkäyntiavustajat, lastenhoitotyöntekijät, maatalouskone- sekä moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat ja paperityöntekijät.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle, joskaan ei niin runsaasti kuin muilla seuduilla. Pietarsaaren alueella on pulaa monista ammateista, joista esimerkiksi Vaasan seudulla on ylitarjontaa. Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pietarsaaren seudun työttömyys vähentyi koko viime vuoden ajan, kun kuukausittaisia lukemia verrattiin edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Tammikuussa 2018 työttömiä työnhakijoita oli 1 200, joka on lähes 400 työtöntä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi laskuun vuoden 2017 maaliskuussa ja vauhti kiihtyi loppuvuotta kohden. Vuoden 2018 tammikuussa pitkäaikaistyöttömiä oli vajaat 350, joka on 28 prosenttia kaikista seudun työttömistä. 60–64-vuotiaat ovat suurin työttömien ikäryhmä. Ammattitaitoin tarkasteltuna suurimmaksi ryhmäksi nousivat palvelu- ja myyntityöntekijät. Ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista on 14 prosenttia. Työttömyysaste oli 5,3 prosenttia vuoden 2018 tammikuussa. Samaan aikaan ulkomaalaisten työttömyysaste oli 15,2 prosenttia ja nuorista työttömänä oli 5,7 prosenttia.

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 15 540 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 186 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 516.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kaustisen seutukunnan vahvuutena on monipuolinen yritys rakenne: luonnonvara-ala, maa- ja metsätalous, elintarviketeollisuus, turkistarhaus sekä rakennusala, erityisesti puurakentaminen. Maa- ja metsätaloudesta saa elantonsa joka neljäs työssäkäyvä. Alueen elintarviketeollisuuden yritykset suuntaavat vientimarkkinoille. Lisäksi bioenergian tuotekehitys, joka tavoittelee bioenergian raaka-aineiden entistä suurempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä ja jalostamista, on yksi alueen vahvuus. Vaikutukset heijastuvat yrittäjyyteen, työllisyyteen ja lisääntyvään energiaomavaraisuuteen. Kaivosteollisuus tarjoaa mahdollisuuden uudenlaiseen yritystoimintaan ja työtilaisuuksiin. Alueen matkailutoimialan kehittäminen tuottaa uusia palveluja sekä mahdollistaa alueen nykyisen kaupan ja palvelujen kysyntään kohdistuvan liikevaihdon kilpailukyvyn.

Teollisuuden sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimialat ovat liikevaihdon määrällä mitattuna alueen suurimpia. Seudun työllisyystilanne on kohentunut ja Kaustisen ja Toholammin yritysaktiivisuus on kasvussa. Maatilat investoivat vauhdilla, ja alueella valmistellaan litiumkaivoksen käynnistämistä. Myös rakennusteollisuudessa kysyntä on kasvanut. YIT suunnittelee Suomen suurimman tuulivoimapuiston rakentamista Lestijärvelle. 95 voimalan puiston odotettaisiin tuovan runsaasti verotuloja kunnalle ja lisätienestettä maanomistajille.

työvoiman saatavuus ei kohtaa yritysten tarpeita ja nousee tuotannon ja myynnin kasvun esteeksi.

Kevään 2018 Ammattibarometrin mukaan Keski-Pohjanmaalla on pulaa sosiaali- ja terveysalan sekä teollisuusalojen ammattilaisista, kuten sairaanhoitajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä ohutlevysepistä. Pula-ammateissa on mukana myös esimerkiksi kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat sekä toimisto- ja laitossiivoojat. Sosiaali- ja terveysala on toisaalta edustettuna myös ylitarjonta-ammateissa; esimerkiksi lähihoitajista ja koulunkäyntiavustajista on ylitarjontaa alueella. Myös esimerkiksi kirvesmiehistä, konepuusepistä, myyjistä ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä on ylitarjontaa. Erityisen paljon ylitarjontaa on yleissih-teereistä.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Myös alueiden välillä on eroja. Esimerkiksi Vaasan seudulla on ylitarjontaa toimisto- ja laitossiivoojista, joka on taasen listattu pula-ammattiksi Keski-Pohjanmaalla Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kaustisen seudun työttömien työnhakijoiden määrä vähentyi koko vuoden 2017 ajan. Tammikuussa 2018 työttömiä työnhakijoita oli 530, joka on 90 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi laskuun keväällä 2017. Tammikuussa 2018 yli vuoden työttömänä olleita oli noin 130 eli neljäsosa kaikista työttömistä. Eniten työttömiä on ikäryhmässä 60–64-vuotiaat ja ammattiryhmistä suurin on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät. Ulkomaalaisia työttömiä seudulla on vähän, vain pari prosenttia kaikista työttömistä. Tammikuussa 2018 työttömyysaste oli 7,7 prosenttia. Ulkomaalaisista työttömiä oli 8,1 prosenttia ja alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli 10,4 prosenttia.

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 53 253 henkilöä. Vuoden aikana väkiluku kasvoi 48 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 254.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kokkolan seutukunnan elinkeinorakenne on monipuolinen ja vakaa. Alueen mahdollisuutena nähdään akkukemianteollisuuden kehittyminen ja kysynnän kasvu. Myös viljelyllä, karjataloudella ja elintarviketeollisuudella on suuri merkitys seutukunnassa. Alueella on runsaasti myös rakennusteollisuuden yrityksiä. Haasteena nähdään osaan työvoiman saatavuus ja alueen vetovoiman riittävyys alueiden välisessä kilpailussa.

Kokkolassa sijaitsee Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemian keskittymä Kokkolan suurteollisuusalue KIP – Kokkola Industrial Park. KIP:n alueella toimii 70 yritystä ja alue tarjoaa työpaikan noin 2 200 henkilölle. Työpaikkalisäys vuodesta 2010 on ollut 10 % eli noin 200 uutta työpaikkaa. Metallien maailmanmarkkinahintojen nousu heijastuu Kokkolan prosessiteollisuuteen ja KIP-alueen yritykset rekrytoivat tasaisesti lisää henkilöstöä. Suurteollisuusalue tarjoaa erinomaisen rajapinnan integroida biojalostuksen liiketoimintaa osaksi vahvaa kemian klusteria. Tärkeimpänä konkreettisenä tulevaisuuden tavoitteena on Kokkolan biojalostamon ja siihen liittyvien arvoketjujen suunnittelu, tuotteistaminen ja toteutus.

Alueen moottoriveneteollisuuden näkymät ovat myönteiset. Veneteollisuuden työllisyystilanne on kohentunut merkittävästi ja alan näkymät vaikuttavat lupaavilta. Logistiikan asema ja satama ovat myös vahvuuksia. Kokkolan satama on Suomen kolman-

neksi suurin yleissatama. Tulevaisuudessa suunnitellut kaivoshankkeet luovat mahdollisuuksia tavaramäärän kasvulle. Kokkola on vahvistamassa asemaansa kaupan ja palvelujen keskuksena.

Kokkolan seutukunnan väestön määrä on kasvanut 2010-luvun kuluessa. Erityisen voimakasta kasvu on 65-vuotiaiden keskuudessa, mutta myös lasten sekä 25–44-vuotiaiden määrä on suurentunut.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Kokkolan seudulla oli 3 200 yritystä vuonna 2016. Uusia yrityksiä aloittaa vuosittain noin 200, mutta yritysten määrä alueella on pienentynyt viime vuosien aikana.

Kokkolan seudun yritykset olivat optimistisia tulevaisuuden suhteen, kertoo kevään 2018 pk-yritysbarometri. Yleiset suhdannenäkymät olivat parantuneet viime syksystä ja ylittävät jopa koko maan tason. Kyselyyn vastanneissa yrityksissä odotettiin henkilökunnan määrän, liikevaihdon ja yrityksen kannattavuuden parantuvan. Investointiodotukset olivat maltillisen positiiviset. Lähes puolet vastanneista yrityksistä pyrki kasvamaan voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan. 18 prosenttia vastanneista arvioi kilpailutilanteen sekä resurssitekijät suurimmiksi kehittämisen esteiksi, lähes yhtä suuren osuuden saivat yleinen suhdanne-/taloustilanne. Työn sivukulut nousivat esiin kysyttäessä työllistämisen esteistä.

Alueen suurimpana suurimpana teollisena investointina tulee olemaan Keliber Oy:n litiumakkukemikaalitehtaan rakentaminen Kokkola Industrial Park alueelle. Keliber jatkaa litiumtuotannon valmistelua kahden tuotantolaitospaikkakunnan ratkaisuna. Yhtiön litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyssä. Kaivoksista saatava malmi rikastetaan Kaustiselle rakennettavassa rikastamossa. Litiumkemiantehdas, jossa malmirikaste jatkojalostetaan litiumkarbonaatiksi, sijoitetaan Kokkolaan KIP:n alueelle. Valmis teollinen infrastruktuuri sekä tarveaineiden ja palveluiden hyvä saatavuus houkuttelivat yhtiön sijoittamaan tehtaan suurteollisuusalueelle.

Kokkolan keskustaan suunnitellaan suuria rakennushankkeita. Alueen asemakaava on hyväksytty syksyllä 2017. Myös muualla kaupungissa rakennetaan ja rakennetaan edelleen vilkkaasti kaupan ja palveluiden uusia liiketiloja, ja uutta tonttimaata kaavoitetaan parhaillaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kokkolan seudulla avoimet työpaikat alkoivat lisääntyä enemmänkin loppuvuotta kohden vuonna 2017. Vielä vuoden alkupuolella työpaikkojen määrä väheni useina kuukausina. Vuoden 2018 tammikuun aikana oli avoinna 1 300 työpaikkaa, joista eniten työpaikkoja oli muiden työntekijöiden ammattiryhmässä. Myös asiantuntijoiden ja palvelu- ja myyntityöntekijöiden paikkoja oli runsaasti. Työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika lyhentyi viime vuoden aikana edellisvuoteen verrattuna.

Kokkolan ja Pietarsaaren seudun kehitysyritykset KOSEK ja Concordia selvittivät yritysten työvoimatarpeita vuonna 2017. Selvityksen mukaan alueiden yrityksillä on hyvin monipuolisia osaamistarpeita muun muassa teolliseen suunnitteluun, rakennus- ja sähköalaan, markkinointiin ja taloushallintoon sekä hoitoalaan liittyen. Lisäosaamista yrityksissä kaivattiin esimerkiksi esimiestaitojen, projektijohtamisen, ajokorttien, kiinteistöhuollon sekä kielitaidon suhteen. Hyvin suuri osa vastanneista yrityksistä oli valmiina tarjoamaan töitä lyhyellä aikavälillä. Suuret työvoimatarpeet haastavat alueen koulutus- ja kehitysorganisaatiot sekä työvoimapalvelut. Työntekijöiden tulisi olla ammatti- ja monitaitoisia, omatoimisia sekä sosiaalisia ja yhteistyöhön kykeneviä.

Kevään 2018 Ammattibarometrin mukaan Keski-Pohjanmaalla on pulaa sosiaali- ja terveysalan sekä teollisuusalojen ammattilaisista, kuten sairaanhoitajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä ohutlevysepistä. Pula-ammateissa on mukana myös esimerkiksi kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat sekä toimisto- ja laitossiivoojat. Sosiaali- ja terveysala on toisaalta edustettuna myös ylitarjonta-ammateissa; esimerkiksi lähihoitajista ja koulunkäyntiavustajista on ylitarjontaa alueella. Myös esimerkiksi kirvesmiehistä, konepuusepistä, myyjistä ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä on ylitarjontaa. Erityisen paljon ylitarjontaa on yleissih-teereistä.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Myös alueiden välillä on eroja. Esimerkiksi Vaasan seudulla on ylitarjontaa toimisto- ja laitossiivoojista, joka on taasen listattu pula-ammattiksi Keski-Pohjanmaalla Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kokkolan seudun työttömien määrä pienentyi koko viime vuoden ajan. Tammikuussa 2018 työttömiä työnhakijoita oli 2 200, joka on 560 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vielä viime vuoden alkupuolella, mutta kääntyi laskuun kesällä. Pitkäaikaistyöttömiä oli tammikuussa 550 eli neljännes kaikista

työttömistä. 60–64-vuotiaiden osuus on suurin ikäryhmittäin tarkasteltuna, mutta myös 20–24-vuotiailla, 25–29-vuotiailla sekä 30–34-vuotiailla on lähes yhtä suuri osuus kaikista työttömistä. Ammattiryhmittäin työttömiä on eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ryhmissä, viidennes kussakin. Ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista on viitisen prosenttia. Kokkolan seudun työttömyysaste oli 9,1 prosenttia tammikuussa 2018. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli 20,8 prosenttia. Alle 25-vuotiaista työttömänä oli 13,1 prosenttia, joka on eniten ELY-keskusalueella.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 411 887 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 737 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömyysaste oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 908.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Talouden kasvu on edennyt suotuisasti Pohjois-Pohjanmaalla ja sen myötä työvoimatarve on aiempia vuosia korkeampi. Maakunnan väestömäärä jatkaa edelleen kasvua – määrällisesti kasvu perustuu Oulun seudun kasvuun. Vuosittainen väestölisäys on kuitenkin hiipunut huomattavasti vuosikymmenen alusta, eikä Pohjois-Pohjanmaa ole pysynyt mukana eteläisen Suomen kasvumaakuntien vauhdissa. Viime vuonna väestölisäys oli vain kolmasosa siitä mitä se oli vuosien 2012–2013 välillä. Maakunnallisen vetovoiman lisäys huomioidaan korostuneesti Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2018–2021.

Ilmastomuutoksen torjunta ja luonnonvarojen kestävä käyttö huomioidaan yhä enemmän arjen toiminnoissa. Vähähiilisyys, kiertotalous, puhtaat ratkaisut ja tulvien torjunta ovat keskeisiä kehittämiskohteita ja niitä on edistetty mm. lisäämällä merkittävästi tuulivoimaa ja rahoittamalla erimuotoisia biohankkeita. Suojelupäätöksillä turvataan lajistollista monimuotoisuutta samalla kun mahdollistetaan edellytyksiä vahvasti nousussa olevalle luontoelämysten kokemiselle.

Nuorisopainotteinen ikäjakauma, korkea koulutustaso sekä vahva tutkimus- ja tuotekehityskapasiteetti ovat Pohjois-Pohjanmaan valtteja nyt ja jatkossa. ICT, metalli ja rakentaminen ovat liikevaihdolla mitattuna maakunnan kärkiklustereita – työllisten perusteella kärjessä ovat rakentaminen, ICT ja matkailu. Viime vuosina suurin suhteellinen liikevaihdon kasvu on toteutunut luovan talouden ja rakentamisen aloilla. Luovan talouden alat sisältävät mm. kulttuuripalvelutuottajia, media-aloja, ohjelmistoyrityksiä sekä mainontaa ja muotoilua.

Maaseutualueilla mahdollisuudet nähdään luonnonoloihin ja luonnonvaroihin liittyvissä elinkeinoissa, niin alkutuotannossa kuin jalostuksessa. Metsä on keskeinen raaka-aineresurssi eri puolilla maakuntaa. Puurakentaminen herättää kasvavaa mielenkiintoa ja biotuotteiden valmistukseen liittyviä suunnitelmia on useissa kunnissa. Fennovoi-man ydinvoimahanke on merkittävin talouden ja työllisyyden piristysruiske. Pyhäjoen hanke luo merkittävän kasvusysäyksen useille toimialoille niin teollisuuteen (energia-, metalli-, kone-, rakennustuoteteollisuus), eri rakennusaloille kuin palveluihinkin (kuljetus, kauppa, majoitus, ravitsemusalat, liike-elämän kaupalliset palvelut, liike-elämän tekniset palvelut ym.).

Korkean työttömyyden ja työvoimapulan yhtäaikaisuus on merkittävä maakunnallinen haaste. Kohtaanto-ongelma kasvaa noususuhdanteen jatkuessa. Korkealle työttömyydelle on rakenteellisia selitystekijöitä. Useissa kunnissa isoja työllistäjiä on rajallinen määrä, julkisen sektorin rekrytoinnit korvaavat lähinnä poistumaa, uusia merkittäviä työllistäviä investointeja ei synny hetkessä ja työmatkaetäisyydet ovat monilla pitkät. Muutamilla aloilla sitä vastoin työvoiman kysyntä on niin voimakkaassa kasvussa, että vaje osajista ja ongelmat rekrytoinnissa koetaan yritysten kasvun hidasteeksi, osassa yrityksistä jopa esteeksi. Yhä enemmän kaivataan ripeää kykyä reagoida yritysten osaamistarvemuutoksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Pankki toteaa joulukuun 2017 ennusteessaan, että maamme talouskasvu on lähitulevaisuudessa laaja-alaista, vienti vauhdittaa kasvua ja kotimainen kysyntä jatkuu voimakkaana. Pankin mukaan BKT kasvaisi 3,1 % koko maassa vuonna 2017 ja vuoden 2018 ennuste on 2,5 %. Vuosina 2019–2020 talouskasvu hidastuu 1,5 prosentin tuntumaan. Viennin näkymät ovat useilla päämarkkinoilla suotuisat; erityisesti euroalueella investoinnit lisääntyvät. Talouskasvua tukee myös yksityinen kulutus, joka kasvaa työllisyystilanteen ja kuluttajien ostovoiman paranemisen myötä. Työllisyyden kasvuodotukset ovat maltilliset ja sidoksissa kasvunäkemykseen: vuosina 2017–2018 työllisyyden kasvu kiihtyy työn kysynnän lisääntyessä, mutta näiden vuosien jälkeen kohtaanto-ongelmat, väestörakenteen muutos ja muut työn tarjontarajoitteet hidastavat työllisyyden paranemista.

EK:n tammikuisen Suhdannebarometrin mukaan Suomen elinkeinoelämän suhdanne-tilanne on jatkunut suotuisana kaikilla päätoimialoilla ja suhdanneodotukset lähitulevaisuudelle ovat myönteiset. Teollisuudessa ja rakentamisessa Pohjois-Suomen yritysten suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa varovaisemmat. Työllisyyden odotetaan lisääntyvän, joskin monilla aloilla koetaan rekrytointivaikeuksia. Koko maassa tilanne on vaikein rakentamisen aloilla.

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat säilyneet samanlaisina viime syksystä niin koko maassa kuin Pohjois-Pohjanmaalla. Myöskään odotuksissa henkilöstömäärästä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Hieman yli puolet Pohjois-Pohjanmaan pk-yrityksistä näkee suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana ja 42 % kokee suhdanteiden paranevan. Vain 6 % yrityksistä uskoo heikennystä nykyiseen. Henkilöstön osalta kaksi kolmasosaa vastanneista yrityksistä ei näe muutostarvetta seuraava vuoden aikana – 24 % yrityksistä suunnittelee lisäävänsä henkilöstöä. Pohjois-Pohjanmaalla uskotaan saldoluovun perusteella vahvimmin liikevaihdon ja tilausten määrän kasvuun, kuin myös lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun sekä palkkakustannusten kasvuun. Maakunnan seutujen välillä on hieman hajontaa. Myönteisimmät suhdanneodotukset ovat Koillismaalla sekä Haapavesi-Siikalatvan ja Oulun seuduilla. Henkilölisäystarpeita nähdään eniten Haapavesi-Siikalatvan ja Ylivieskan seuduilla.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus rahoitti maakunnan yritysten kehittämishankkeita vajaalla 18 Meurolla vuonna 2017. Rahoitusta suunnattiin eniten ICT-aloille, metallituotteiden valmistukseen, puutavara- ja puutuoteteollisuuteen sekä matkailuun. Rahoituksella edistetään uusia investointeja yritysten kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi.

Maatalouden näkymät ovat kääntyneet Pohjois-Pohjanmaalla aiempaa positiivisemmiksi. Maidon- ja naudanlihantuotannon tilanne on parantunut tuottajahintojen noustessa. Kiinnostus luomutuotantoon on lisääntynyt ja luomukursseilla on ollut aiempaa enemmän osallistujia. Maatalouden investoinnit ovat kasvussa. Erityisesti jo aiemmin toimintaansa laajentaneet tilat ovat osoittaneet halua tehdä lisäinvestointeja. Maaseudun yritysrahoitusta on kohdistettu erityisesti elintarvikealalle - tavoitteena on yritysten kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyyn turvaaminen.

Nivalassa on käynnissä Hituran kaivoksen sulkemistöiden ensimmäinen vaihe ja toista vaihetta suunnitellaan. Kaivoksen toiminta keskeytyi kesällä 2013. Sulkemistyöt maksavat valtiolle arviolta yli 15 Meuroa. Australialais-suomalainen kaivosyhtiö on osistanut Kuusamossa ja Posiolla sijaitsevat kaivosten kehityshankkeet ja yhtiö suunnittelee koboltin ja kullan louhimista Kuusamon Käylän Juomasuolla. Yhtiö on kertonut hylkäävänsä Rukan läheisyydessä sijaitsevat kaivoshankkeet. Kuusamossa on hyväksytty yleiskaava, jonka mukaan matkailun ydinalueille ei kaavoiteta kaivostoimintaa.

Pyhäjärven kaivos on päässyt mukaan laajaan Itämeren alueen kattavaan maanalaisen laboratorioden yhteistyöverkostoon. Suunnittelu kaivoksen jatkokäyttömuodoista vuoden 2019 jälkeen jatkuu. Raahessa Laivakankaan kultakaivoksen tuotantoa käynnistellään uudelleen neljän vuoden tauon jälkeen. Kanadalainen yhtiö on kertonut tavoitteekseen hankkia Nordic Mines kokonaan omistukseensa. Yhtiö pyrkii aloittamaan tuotannon jo kesällä 2018. Kaivokselle tarvitaan arviolta 100 työntekijää. Yhtiö alkaa

myös etsiä uusia varantoja, sillä tunnetut malmivarat riittävät noin seitsemäksi vuodeksi.

Tämän vuosikymmenen alkupuolisko oli vaikea jakso Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyrityksille. Vähentynyt kysyntä, heikentynyt kannattavuus sekä yritysten strategisista linjauksista johtuneet tuotannon lopetukset aiheuttivat merkittäviä henkilövähennyksiä. Vuosi 2016 oli käännekohta parempaan ja maakunnan teollisuusyritysten liikevaihto ja henkilöstömäärä kääntyivät selkeään kasvuun. Vahva kasvu ei kuitenkaan kestänyt pitkään, vaan jo vuoden 2017 puolella se hieman tasaantui. Kaikkiaan teollisuuden suhdannenäkymät ovat kuitenkin aiempaa paremmat. Kapasiteetin käyttöasteet ja kannattavuus ovat useissa yrityksissä kohonneet, monella teollisuusyrityksellä menee erittäin hyvin ja osa yrityksistä investoi aktiivisesti positiivisiin kasvuodotuksiin luottaen.

Talouden hyvä vire pitää puutuoteteollisuuden odotukset korkeina ja yritystukien kysyntä on lisääntynyt huomattavasti puurakentamisen kehittämishankkeisiin. Kotimaista puuta halutaan käyttää yhä enemmän rakentamisessa ja rakentamisen suotuisat näkymät edistävät puun kysyntää. Myös elintarvikealan näkymät ovat positiiviset. Tiedossa on uusia investointeja sekä tuotekehityshankkeita, joilla tähdätään kansainvälisille markkinoille. Julkista tukea saaneet metalliteollisuuden investoinnit ovat liittyneet paljolti yritysten kansainvälisen kilpailukykyyn kehittämiseen esimerkiksi lisäämällä tuotannon automaatiota, robotiikkaa, energia- ja materiaalitehokkuutta. Moni metalli-, laite- ja konepajateollisuuden yritys on toimittajana alihankintaketjussa – Euroopan talouden hyvät kasvuodotukset pitävät markkinanäkymät suotuisina.

Pohjois-Pohjanmaalla on suunnitteilla bioenergiaan liittyviä hankkeita eri puolilla maakuntaa. Kiinnostus tuulivoimatuotantoon on jatkunut aktiivisena. Moni toimija odottaa tällä hetkellä tulevia energiatukipäätöksiä ennen merkittäviä lisäinvestointeja. Pohjois-Pohjanmaa on tuulivoimakapasiteetin perusteella maamme kärkimaakunta. Seuduilla pyörii lähes 300 teollisen kokoluokan tuulivoimalaa ja 42 % maamme tuulivoimasähköstä tuotetaan Pohjois-Pohjanmaalla. Tuotanto on keskittynyt erityisesti rannikkokuntiin. Monissa kunnissa asukkaat ja yritykset ovat lisänneet kiinnostustaan seurata tuulivoima-alueiden kokoluokkia ja sijoittelua suhteessa asumiseen ja elinkeinotoimintaan. Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa päivitetään seudullisen kokoluokan tuulivoima-alueet – kaavaehdotus on nähtävillä tänä keväänä.

Pyhäjoen ydinvoimalaan liittyvä infra- ja tukirakentaminen jatkuu aktiivisena. Lähitulevaisuuden hankkeita on mm. Hanhikiven alueen hallintorakennuksen ja laitostoimiston rakentamistyöt. Työmaarekisteriin on kirjattu n. 500 yritystä, joista pääosa on suomalaisia (maaliskuu 2018). Työmaan tulokoulutuksen on käynyt noin 2 350 henkilöä. Tähän mennessä pelkkien valmistelevien töiden on arvioitu tuoneen sata uutta suoraa tai välillistä työpaikkaa Pyhäjoelle.

Fennovoima on siirtänyt rakentamisluvan tavoiteaikaa vuoden 2019 puolelle. Säteilyturvakeskus arvioi tekevänsä turvallisuusarvionsa ja lausuntonsa noin puolessa vuodessa, kun se on saanut kaikki aineistot käyttöönsä. STUK:sta on todettu, että valtaosa tarvittavasta aineistosta on vielä toimittamatta. Fennovoima on toimittanut TEM:lle lisäselvityksen ydinjätehuollostaan. Pyhäjoki ja Eurajoki ovat vaihtoehtoisia loppusijoituspaikkoja. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus vaatii valtioneuvoston periaatepäätöksen sekä rakentamis- ja käyttöluvut. Loppusijoittaminen on ajankohtaista aikaisintaan 2090-luvulla.

Rakentaminen ovat edelleen hyvässä vedossa. Pohjois-Pohjanmaan rakennusalan yritysten liikevaihto on kasvanut yli 50 % syksyjen 2014–2017 välillä ja suunta on edelleen kasvava. Lähiaikoina avautuu monia isoja kohteita eri seuduilla. Monet rakennusalan yritykset tekevät merkittävää liikevoittoa ja ne hakevat jatkuvasti uutta työvoimaa eri tehtäviin. Vireä rakentaminen takaa hyvät kasvunäkymät rakentamiseen linkittyvillä aloilla (rakennustuoteollisuus, metalli-, kone- ja laiteollisuus, liike-elämän tekniset- ja kaupalliset palvelut, kuljetus, kauppa, majoitus- ja ravitseminen ym.).

Isoja liikenneväylähankkeita on käynnissä, mm. VT 4:n kunnostaminen välillä Oulu-Kemi jatkuu lähivuodet. Hallitus on tehnyt periaatepäätöksen Hailuodon lauttayhteyden korvaavan kiinteän yhteyden (pengertie + 2 siltaa) rahoituksesta. Teyhteyden suunnittelu, ympäristön lisäselvitykset ja lupahakemusvalmistelu ovat käynnissä. Rakentamisen aloituksesta ei ole varmaa tietoa. Aikaisintaan tieyhteys saadaan käyttöön v. 2021.

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveystalvelut ja liike-elämän palvelut ovat vahvoja kasvualoja. Yksityisten palveluyritysten liikevaihto kääntyi kasvuun jo vuonna 2015 ja kasvu on jatkunut tasaisesti siitä lähtien. Tutkimus-, tuotekehitys- ja teknologiaorientuneita yrityksiä syntyy aktiivisesti erityisesti Oulun seudulla ja monissa yrityksissä erityisosaamista vaativat palvelut ostetaan ulkoa. Kaupan aloilla liikevaihdon kasvu on nousussa, muttei yllä kasvuvauhdissa kärkialojen lukuihin. Kaupan alojen henkilöstömäärä on säilyttänyt tasonsa viime aikoina koko maakunnan tasolla.

Pohjois-Pohjanmaa ICT-sektori on vahvassa kasvussa pitkän rakennemurroksen jälkeen. Alalle tulee jatkuvasti uusia toimijoita, yritysten tuote- ja palveluvalikoima laajenevat ja moni yritys on aiempaa vientiorientoituneempi ja kasvuhakuisempi. ELY-keskuksen yritysrahoitus on kohdentunut vahvasti ICT-aloille, viime vuonna varsinkin digitaalisuutta kehittäviin terveysteknologiayrityksiin. Rahoitus on suuntautunut sekä kehittämistä että investointihankkeisiin. Työvoiman kysyntä on vireytynyt ICT-aloilla voimakkaasti ja osa yrityksistä kokee vaikeuksia löytää sopivia työntekijöitä.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan piristymisestä on positiivisia signaaleja ja matkailualalla nähdään selkeää kasvupotentiaalia. Merkittäviä investointeja joko toteutetaan tai lähiaikoina avataan maakunnan kaikilla matkailualueilla. Vapaa-ajan matkailun kasvun ohella Pyhäjoen ydinvoimahanke lisää runsaasti majoitus- ja ravitsemisalan kysyntää useissa kunnissa. Pohjois-Pohjanmaan vierailija- ja yöpymismäärät kääntyivät nousuun vuonna 2017 ja kasvun odotetaan jatkuvan. Kasvusta on kiittäminen niin koti- kuin ulkomaisia matkailijoita.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime aikoina viestit osaavan työvoiman saatavuudesta ja vaikeudet rekrytoinnissa ovat lisääntyneet myös Pohjois-Pohjanmaalla. Ongelmia koetaan useilla toimialoilla, eri ammattiryhmissä ja saatavuusongelmia esiintyy eri puolilla maakuntaa. Huoli työvoiman määrällisestä ja laadullisesta saatavuudesta on kasvanut erityisesti ICT:n, metalli- ja konepajateollisuuden ja rakentamisen aloilla. SOTE-aloilla työntekijäpulan kanssa on eletty suhdannetilanteesta riippumatta ja kohtaanto-ongelma koettelee erityisesti Oulun seudun ulkopuolisia kuntia.

Rakentamisen ammattilaisille on kysyntää varsinkin Oulun seudulla ja maakunnan eteläosissa. Kysyntää tulee runsaasti myös maakunnan ulkopuolelta ja moni onkin lähtenyt muualle työhön. Rakennusaloille tarvitaan niin työnjohtajia kuin perusosaajia. Haussa on eri ammattiosajat, mm. betonirakentajat, kirvesmiehet, kattoasentajat, muurarit, maalarit, rakennusinsinöörit ja rakennussähköasentajat. Yhteishankintakoulutusesityksiä on esitetty aktiivisesti, jotta rakentamisen ja rakennustuoteteollisuuden yritykset saisivat enemmän osaavaa henkilöstöä. Kaikki koulutukset eivät ole täyttyneet odotetusti. Myös monilla metalli- ja konepajayrityksillä on vaikeuksia löytää osaajia varsinkin Oulun seudun ulkopuolella. Tarve on mm. koneenasentajille ja koneistajille, hitsaajille, metallituotteiden kokoonpanijoille, konetekniikan erityisasiantuntijoille ja ohutlevysepile.

Työvoimatarve on alati kasvussa ICT-aloilla – kysyntää on erityisesti sovellus- ja mobiilikehittäjille. ICT-osaajia tarvitaan myös perinteisen teollisuuden aloille, kun tuotantoa, tuotteita ja prosesseja halutaan digitalisoida. Erityisosaamiselle on erityisen suuri kysyntä – ajantasainen tietotaito on välttämättömyys työllistymiseen. Haussa on mm. sovellussuunnittelijoita, ohjelmoijia ja ohjelmistokehittäjiä. Myös sähkö- ja automaatioinsinööreistä on pulaa. Monissa alan yrityksissä työvoimapula koetaan yrityksen kasvun esteeksi. Maakunnassa on edelleen huomattava joukko ICT-taustaisia työttömiä. Heidän työllistymiseksi on toteutettu moninaisia tuki- ja kehittämistoimia viime vuosina. Vaikein uudelleen työllistyminen on niillä ICT-taustaisilla, jotka ovat työskennelleet aiemmin suorittavissa laitevalmistustehtävissä, työnkuva on ollut hyvin kapea tai vastaavat tehtävät ovat rakennemuutoksen seurauksena hävinneet maakunnasta.

Kuljetukseen sidonnaisilla aloilla on lisääntyvä kysyntä korjaajista ja asentajista kuin myös kuljettajista (tavara-autot, kuorma-autot, maansiirtokoneet ym.). Rungas rakentaminen vaatii paljon kuljetuksia. Työmahdollisuudet lisääntyvät jatkossa edelleen, mikäli suunnitelmat pohjoisten maakuntien useista biotuotetehtaista toteutuvat.

Työmarkkinatilanne tulee jatkossa kiristymään, koska useilla seuduilla on pula samoista ammattiosaajista ja kilpailu työnantajien kesken kasvaa. Moni Pohjois-Pohjanmaan kasvuala on noususuhdanteessa muuallakin Suomessa, joten kysyntäkilpailu ei ole ainoastaan maakunnan sisäistä. Työvoimavaje on sekä määrällinen että laadullinen ilmiö. Työntekijän näkökulmasta on aina toivottavaa pystyä tekemään rekrytointipäätöksiä useiden soveltuvien ehdokkaiden joukosta.

Työvoiman ylitarjontaa esiintyy ammattiryhmissä, joissa moni työntekijä on ylittänyt 50 ikävuoden, koulutustausta on suhteellisen vähäinen ja työtehtävät ovat olleet paljolti suorittavaa perustyötä. Monilla maahanmuuttajilla on vaikeuksia työllistyä. Yleissihitteereitä ja toimistotyössä olleita on runsaasti vailla työtä, eikä uusia paikkoja avaudu entiseen tapaan. Myöskään työttömien myyjien tilanne ei ole helpottunut aiemmasta. Opetusaloilla on ylitarjontaa useissa ammattiryhmissä eri koulutusasteilla.

Osaavan henkilöstön rekrytointiin voidaan vaikuttaa mm. toteuttamalla TE-hallinnon ja yritysten rahoittamia yhteishankintakoulutuksia. Työvoimahallinnon palveluja kohdistetaan aktiivisesti yritysten tarpeisiin. TE-hallinnossa on tarjolla useita palveluja nuorille, mutta osaan palveluista ei saada nuoria mukaan. Koulutuksia on jouduttu perumaan erityisesti Oulun seudun ulkopuolella liian vähäisen osallistujamäärän vuoksi. ELY-keskuksen työvoimakoulutukset on yksi keino lisätä soveltuvan työvoiman saatavuutta. Koulutukset muuttuvat entistä yrityslähtöisempään suuntaan, kun pitkien tutkintotavoitteisten koulutusten sijaan keskitytään yrityslähtöisiin lyhytkestoisiin koulutuksiin. Koulutukset räätälöidään yhdessä yritysten kanssa.

Oulun yliopisto on mukana eri koulutuskokonaisuuksissa, jotka tukevat ICT-alan kasvunäkymiä ja turvaavat työvoiman saatavuutta Pohjois-Suomessa. Oulun yliopisto tarjoaa muunto-ohjelmissa opintokokonaisuuksia sulautetuista järjestelmistä, tekoälystä, tuotantotaloudesta ja tietojärjestelmätieteestä sekä sovelletusta ICT:stä. Eri koulutuksiin (useissa maakunnissa) odotetaan yli 300 muuntokoulutettavaa. Lisäksi Oulun yliopisto aloittaa tietojenkäsittelytieteen maisterikoulutuksen, joka toteutetaan työvoimakoulutuksena. Kohderyhmä on TE-toimiston asiakkaat, joilla on soveltuva AMK-tutkinto tai alempi korkeakoulututkinto.

Kausityövoiman käyttö ja työvoiman vaihtuvuus on yleistä matkailualalla ja moni yritys kokee vaikeutena löytää sopivaa työvoimaa. Uusia toimia on suunnitteilla ja lähdyssä toteutukseen. Alkuvuodesta käynnistyi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordi-

noima toimenpideohjelma, Matkailudiili. Sen tavoitteena on edistää osaavan työvoiman saantia, tehostaa rekrytointia ja helpottaa matkailualalle työllistymistä. Työn tulokset kohdistuvat koko maahan – toimissa huomioidaan alueiden eri tarpeet ja haasteet.

Nuorille tarvitaan lisää matalan kynnyksen työpaikkoja ja harjoittelupaikkoja. Tietoa työllistävistä kasvualoista on lisättävä modernein keinoin. Samalla on myös viestittävä tehtävien moninaisuudesta eri ammateissa, jotta työn tekeminen koetaan mielekkääksi. Työn ja työyhteisön laatutekijöihin sekä työn taloudelliseen hyötyyn on kiinnitettävä enemmän huomiota. Harva nuori innostuu lyhyistä pätkätoista, provisiopalasta tai nollatuntisopimuksista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrää ja työttömyysaste ovat laskeneet Pohjois-Pohjanmaalla jo parin vuoden ajan. Työttömyyden lasku koostuu monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Merkittävä tekijä on yleinen talouskehitys ja selkeästi kasvanut työvoimakas syntä. Työllisten määrä kasvaa, työttömien työnhakijoiden määrä on kuukausittain aiempaa vähäisempi, TE-toimistoon ilmoitetut työpaikat ovat selkeästi lisääntyneet ja lomautuksia päätetään työn jatkumiseen useissa organisaatioissa. Myös alkaneita työttömyysjaksoja oli esimerkiksi vuonna 2017 huomattavasti vähemmän kuin vuonna 2016. TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja on täytetty toimiston hakijalla kestävästi 2017 lähtien huomattavasti enemmän kuin vuotta aiemmin, tosin myös avoimia paikkoja on tarjolla aiempaa enemmän. Huomattava tekijä on myös siirtymät työvoiman ulkopuolelle (erityisesti eläköityminen). Se alentaa työttömyyttä, koska kyse on määrällisesti isojen ikäluokkien poistumasta.

Helmikuun lopussa työttömyysaste oli koko maassa 10,4 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 11,3 %. Työttömien määrän kasvu taittui Pohjois-Pohjanmaalla jo loppuvuodesta 2015 ja siitä lähtien työttömiä on ollut kuukausittain vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita (ml. lomautetut) oli helmikuun lopussa noin 22 000; vähennystä vuoden takaiseen oli vajaa 5 000 henkeä. Työllistymistä edistävissä palveluissa oli samaan aikaan noin 9 600 henkeä.

Työttömyys on vähentynyt kaikissa seurantarhmissä tasaisesti. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli helmikuun lopussa Pohjois-Pohjanmaalla vajaa 3 400, mikä on noin 1 000 nuorta vähemmän kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleita oli n. 6 700. Tämä on noin 1 300 henkeä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste vaihtelee edelleen voimakkaasti kunnittain maakunnan sisällä. Matalimman työttömyysasteen kunnat löytyvät maakunnan eteläosista.

Työllisyyden odotetaan kasvavan lähitulevaisuudessa. Useilla aloilla työvoiman kysyntä jatkuu hyvänä, kun uudet investoinnit lisäävät työvoimatarvetta. Työttömyyden odotetaan alenevan laajasti eri ammatti- ja ikäluokissa. TE-hallinnon haastattelut työttömien aktivoimiseksi ovat käynnissä ja se auttaa myös työllistymistä ja työllistymisvalmiuksien paranemista. Nuorten työllisyys myös kohenee – useilla heistä työsuhde on kuitenkin määrä- tai osa-aikainen ja siihen tarvitaan muutosta parempaan.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 248 706 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 039 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 772.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Talouden pyörät käyvät kiihtyvää tahtia Oulun seudulla. Useissa yrityksissä tulosodotukset ovat korkealla, kapasiteetti on täyskäytössä, palvelukysyntä on lisääntynyt aiemmasta ja avoimia työpaikkoja ilmoitetaan selvästi aiempaa enemmän. Merkittäviä irtisanomisia ja lomautuksia ei ole tiedossa. Moni yritys kehittää aktiivisesti toimintaansa. Erityisesti pienyrityksillä on kasvupotentiaalia näköpiirissä.

Oulun seudulla on lukuisia kasvuyrityksiä mm. rakentamisen, ICT:n ja terveysteknologian aloilla. Vuosia vaivannut ICT-sektorin negatiivinen rakennemuutos on kääntynyt uudeksi kasvuksi. Korkean teknologian aloilla kasvunäkymiä ladataan mm. sovelta-vaan ICT:n, peliteollisuuteen, autojen älytekniikkaan ja kaivosteknologiaan. Teknologian lisäksi Oulun seudulla on myös vahvaa alkutuotanto-osaamista ja useita isoja teollisia työllistäjiä. Merkittävä osa maakunnan työpaikka- ja yrityslisäyksestä toteutuu Oulun seudulla.

Työttömyys on pysynyt vuosia seudulla korkeana, erityisesti Oulussa. Talouden vireydessä työttömyys on vähentynyt samalla kun viestit osaavan työvoiman saatavuusongelmista ovat kasvaneet. Rungas koulutustarjonta ja tutkimustoiminta ovat voimavara jatkossakin. Yritysten menestystä turvataan huolehtimalla riittävästä yritysrahoituksesta, verkottamalla lisää kansainvälisesti, houkuttelemalla uusia investoijia ja osajia seudulle ja parantamalla työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeinen vuosi on ollut erittäin suotuisaa kehitystä useilla toimialoilla ja näkymät vuoden päähän ovat myös positiiviset. Yritysten perustamisaktiivisuus on hyvää tasoa ja moni yritys ja yrittäjä on viestinyt halusta kasvattaa toimintaansa. Uusia startup-yrityksiä syntyy hyvin. Aloittavien yritysten yksityinen rahoitus tuntuu olevan tiukassa. Alkavat yritykset ovat olleet aktiivisia Business Finlandin (Tekes) rahoitusauksissa – pidempään toiminnassa olleet pk-yritykset ovat olleet aiempia vuosia passiivisempia.

Korkean teknologian yrityksissä on lupaavia kansainvälisiäkin kasvunäkymiä. Digitalisoitumiseen liittyvillä aloilla on edelleen suuri taloudellinen painoarvo Oulun seudulla. Nokian matkapuhelintoiminnan loppuminen on uudistanut seudun ICT-sektoria. Uutta kasvuhakuista yritystoimintaa syntyy aktiivisesti, yrityskanta monipuolistuu ja kasvua haetaan erityisesti palvelusisällöistä. Erityisesti tietoturva on noussut viime aikoina uudelleen keskeiseksi liiketoiminnan kehittämiskohteeksi.

Rakentaminen ja rakentamiseen linkittyvät alat pysyvät vahvoina aloina vielä vuosia. Isoja uudishankkeita on käynnistymässä lähiaikoina, asuntotuotanto on rakennuslupapäätöstenkin perusteella edelleen nousussa ja korjausrakentaminen työllistää kasvavasti. Oulussa on tehty päätös rakentaa uusi sähköä ja kaukolämpöä tuottava biovoimalaitos. Investointi on 200 Meuroa, rakentaminen alkaa kesäkuussa 2018, rakennusvaihe työllistää enimmillään 400 henkeä ja voimalaitos valmistuu marraskuussa 2020. Voimalaitoksen läheisyyteen voidaan integroida useita biojalostamoja tai muuta teollisuutta. Merkittävä lisä on myös OYS:n uuden sairaalahankkeen ensimmäinen vaihe – sen kustannusarvio on 164 Meuroa.

Pyhäjoen ydinvoimalaprojekti hyödyttää myös Oulun seutua niin jalostuksessa kuin palveluissa. Yksityisissä palveluissa näkymät ovat suotuisat. Oulun liikekeskusta on katukuvaltaan edelleen hieman aneeminen ja paljon liiketilaa on yhä vapaana. Liikekeskusta vaatii kaupunkikulttuurista elävöittämistä kuin myös uusia kaupan palveluja, jotta väki saadaan siellä viihtymään. Uudet kansainväliset lentoyhteydet vireyttäisivät merkittävästi työ- ja vapaa-ajan matkustusta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kysyntä ICT-alan osaajista on vireää ja se jatkuu lähitulevaisuudessa. Web- ja mobiilipalvelut lisääntyvät jatkuvasti ja tätä varten yritykset palkkaavat uutta työvoimaa eri ammattinimikkeillä. Samalla digitalisaatio myös levittäytyy uusille toimialoille ja tämä lisää kysyntää ICT-asiantuntijoista ja erityisosaajista entisestään. ICT-sektorin työvoimatarve on suuri ja avoimia paikkoja ilmoitetaan jatkuvasti Oulun seudulla. Moni yritys on viestinyt työvoimapulasta, todennut ongelman esiintyvän koko maan tasolla ja katsoo rekrytoinneissa jo maan rajojen ulkopuolelle. Rakentaminen on edelleen kasvussa ja työt Pyhäjoella säteilevät lisäkysyntää Oulun seudulle asti. Oulussa avautuvat rakennusprojektit lisäävät entisestään rakentamisen ammattilaisten kysyntää.

Työmarkkinoiden epätasapaino on selvästi kasvanut Oulun seudulla viimeisen vuoden aikana. Tuoreen Ammattibarometrin mukaan työvoiman ylitarjonnan ammattiryhmiä on parikymmentä samalla kun työvoimapulan ammattiryhmiä on yli 40. Ylitarjontaa on mm. myyjistä, yleissihteereistä ja kaikkien koulutusasteiden opettajista. Akateeminen työttömyys keskittyy Pohjois-Pohjanmaalla Oulun seudulle – näitä ammattiryhmiä on muutamia ylitarjonnan puolella.

Työvoimapulaa ja rekrytointivaikeuksia koetaan Oulun seudulla erityisesti rakentamisessa, soite-aloilla, ICT-sektorilla sekä kone- ja laiteollisuudessa. Kaikilla aloilla on useita ammattinimikkeitä, joihin on vaikea löytää riittävää, sopivaa tai sitoutuvaa henkilöstöä. Yksittäisistä ammattiryhmistä erityisen suuri vaje on mm. myyntiedustajista, puhelinmyyjistä ja sovellussuunnittelijoista.

Monelle nuorelle ensimmäisen työpaikan löytyminen on vaikeaa. Useissa hakuilmoituksissa korostetaan vahvaa kokemusta ja korkeaa koulutusta. Tarvitaan lisää matalan kynnyksen työpaikkoja, jotka tukevat nuorten työuran alkutaivalta. Nuorten ja työntantajien kohtaamista on myös parannettava – tässä välitystyössä sekä julkisten toimijoiden että palvelutuottajien merkitys on suuri. Korkeakoulujen ja oppilaitosten viimeisen vuoden opiskelijoiden yhteyksiä alueen yrityselämään tulisi vahvistaa eri muodoin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Oulun seudulla on ollut viimeisen vuoden aikana keskimäärin n. 16 000 työtöntä työnhakijaa kuukausittain. Tämä on yli 70 % maakunnan kaikista työttömistä. Kolme neljästä maakunnan nuoresta, ulkomaalaisesta tai yli vuoden yhtäaikaisesti vailla työtä olleesta työttömästä asuu Oulun seudulla. Myönteistä on, että työttömien määrä on alentunut verrattuna vuoden takaiseen ja suunta on jatkossakin aleneva. Helmikuussa työttömiä oli lähes 3 200 vähemmän kuin vuosi sitten.

Toimialoista erityisesti ICT-alan työllisyys on kasvanut suotuisasti viimeisen vuoden aikana ja avoimia paikkoja on jatkuvasti tarjolla erityisesti Oulussa. Myös rakentaminen ja kuljetus tarvitsevat kasvavasti lisätyövoimaa ja useilla yksityisillä palvelualoilla työllisten määrä on myös kasvussa (hyvinvointipalvelut, liike-elämän palvelut). Myönteinen talouskehitys ja useat isot investoinnit lisäävät työllisyyttä.

Oulun seudulla on lähes 9000 rakennetyöttömän joukko. Rakennetyöttömyys ei ole laskenut Oulun seudulla yhtä hyvin (%-muutos vuoden aikana) kuin koko työttömyys. Huomattavan moni ikäluokasta 25–35-vuotiaat kuuluu tähän joukkoon. Heillä työllistyminen avoimille työmarkkinoille on vaikeaa, työttömyys on kestänyt vähintään vuoden tai osallistumien aktivointipalveluihin ei ole edistänyt työllistymistä. Heidän työllistymiseen tarvitaan erityistoimia. Monialaiset yhteispalvelut on toimiva muoto edistää yksilön työllistymistä ja muuta elämänhallintaa. Tätä työtä tulisi lisätä.

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 19 450 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 216 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 068.

Koillismaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun vahvuudet ovat luonnonoloissa ja luonnonvaroissa. Biotalous kasvussa on edelleen runsaasti potentiaalia sekä energiapuuna että mahdollisina biotuotteiden raaka-aineina. Ala tarvitsee isoja investointivauksia. Matkailu on merkittävä työllistäjä erityisesti Rukan ansiosta ja alan näkymät ovat parantuneet aiemmasta. Rukalla alkaa lähiaikoina merkittävien lisäinvestointien toteutus ja näillä on myös selkeä työllisyyttä lisäävä vaikutus. Koillismaan pysyminen vetovoimaisena matkailukohteena

edellyttää, että luontoarvoja ei vaaranneta ja seudulle on riittävät ja hyvätasoiset liikenneyhteydet.

Seudun isoimmat haasteet liittyvät väestökehityksen ja työllisyyteen. Koillismaan väestömäärä vähenee keskimäärin noin 200 hengellä vuosittain. Moni nuori muuttaa muualle kouluttautumaan, työikäisten määrä on tasaisesti vähenevä ja ikäihmisten osuus väestörakenteessa kasvaa vauhdilla. Jo pitkään korkeana pysynyt työttömyys on toinen merkittävä haaste. Isoja työllistäjiä on seudulla rajallinen määrä ja pende-
löintietäisyydet ovat pitkät. Seudulla on paljon kausityöpaikkoja erityisesti matkailussa – tarvitaan lisää uusia avauksia ympärivuotisten työpaikkojen syntymiseksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koillismaalle on perustettu viime aikoina erityisesti pieniä yrityksiä. Seudun perusteolisuudella (mm. metalli ja puu) ja rakentamisessa menee kohtuullisen hyvin, eikä muu-
tosta huonompaan ole näköpiirissä. Uusia tuotantoinvestointeja ja rakennuskohteita on tiedossa sekä Taivalkoskella että Kuusamossa. Puukaupassa ja puun jatkojalostuksessa kehitys on vakaa ja rakentamisen kansallinen kasvu heijastuu positiivisesti myös Koillismaan yrityksiin.

Matkailu on hyvässä nosteessa Koillismaalla. Kuusamoon on avattu suora reittilento-
yhteys Frankfurtista talvisesongin ajaksi, kesäliikenteen kotimaisia lentovuoroja lisä-
tään ja ensi talvena lentoyhteydet Iso-Britanniaan myös kasvavat. Rukalla on suunnit-
teilla lähes 100 miljoonan euron investoinnit, joilla osaltaan vastataan lisääntyneeseen
kansainväliseen kysyntään. Tunturin itäpuolelle rakennetaan uusi kävelykylä ja lisäksi
hisseihin, rinteisiin ja reitteihin tulee merkittäviä parannuksia. Itä-Rukalta on jatkossa
ympärivuotinen gondolihissiyhteys tunturin yli Länsi-Rukalle. Uuteen kävelykylään on
kaavoitettu 1700 uutta vuodepaikkaa. Uusien hissien rakennustyöt alkavat keväällä
2018, ensimmäisen hotellin rakentaminen alkaa kesällä 2018.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Seudun työpaikkarakenteessa korostuvat luontoresursseihin liittyvät ammatit. Osa
ammateista on vahvasti kausiluonteisia, esimerkiksi matkailussa ja rakentamisessa.
Lähitulevaisuudessa Koillismaalla tarvitaan erityisesti rakentamisen osajia ja työnjoh-
taji. Osin tällä korvataan alalta poistuvaa työvoimaa, mutta myös vastataan uusien
investointien alkamiseen.

Pääosin Koillismaan työmarkkinat ovat tasapainossa. Kevään 2018 Ammattibaromet-
rin mukaan pulaa työntekijöistä on erityisesti rakentamisen aloilla ja taloushallinnon
ammattiryhmissä (mm. kirjanpidon asiantuntijat, palkanlaskijat). Rakennusaloilla on

lisääntyvä tarve työnjohtajille ja rakentamisen asiantuntijoille – työttömiä kirvesmiehiä ja talonrakentajia seudulla on vapaana TE-hallinnon rekistereissä. Matkailualoilla työvoimatarve vähenee kesää kohti ja taas kiihtyy uuteen talvisesonkiin. Seudulla on selvitetty matkailun kausityöntekijöiden mahdollisuuksia löytää täydentävää työtä muiltakin toimialoilta, jotta osallisuus työhön olisi ympärivuotista. Tilannetta korjaavia toimia jatketaan valtakunnallisen matkailudiilin avulla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Taivalkosken työttömyysaste on selkeästi Kuusamoa korkeampi. Helmikuun 2018 lopussa Taivalkosken työttömyysaste oli 15,2 % ja Kuusamossa vastaava luku oli yli 5 prosenttiyksikköä alempi (9,9 %) ja alle maakunnan keskiarvon (11,8 %). Työttömien määrä on laskussa. Erityisesti Kuusamossa työttömien määrä on selvästi pudonnut viimeisen kahden vuoden aikana. Pohjois-Pohjanmaan seutuvertailussa työttömien määrä on vähentynyt Koillismaalla suhteellisesti eniten viimeisen vuoden aikana.

Pitkäaikaistyöttömyydessä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia Koillismaalla. Yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on Koillismaalla korkea ja heidän osuutensa näyttää edelleen kasvavan aiemmasta. Lähes puolet työttömistä työnhakijoista on yli 50-vuotiaita. Koko maakunnassa yli 50-vuotiaiden suhteellinen osuus kaikista työttömistä on n. 30 % ja Oulun seudulla reilu 25 %. Kaikkiaan seudun työllisyyden odotetaan kohoavan seuraavan vuoden aikana. Kuten monilla muilla seuduilla, työttömyysaste alenee Koillismaalla myös suurten ikäluokkien siirtyessä työvoiman ulkopuolelle.

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 23 361 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 318 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 494.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Oulunkaaren seutu on elinkeinoiltaan ja suuntautuneisuudeltaan moninainen seutu. lissä on vahva pienteollisuuden perinne, kunnassa profiloituaan vahvasti paikallistason toimintaan energia- ja ilmastoasioissa ja kunnalla on hyvä sijainti hyötyä Oulun läheisyydestä. Pudasjärvellä ja Utajärvellä alkutuotannon elinkeinot työllistävät edelleen, molemmilta löytyy elintarvike- ja puualan osaamista ja molemmissa sijaitsee merkittäviä matkailukeskuksia (Syötteen ja Rokuan alueet). Vaala sijaitsee Oulun ja Kajaanin puolivälissä ja Oulujärvi on merkittävä luontoelementti kunnalle.

Korkea työttömyys ja ikäihmisten osuuden kasvu väestörakenteessa ovat seudun suurimmat haasteet. Useissa maaseutukylissä väestömäärä vähenee tasaisesti ja kuntakeskuksen palveluihin on pitkä etäisyys. Isot työllistävät avaukset ovat olleet vähissä viime vuosina. Seutuvertailussa Oulunkaaren ja kuntavertailussa Vaalan työttömyysasteet ovat maakunnan korkeimmat.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän tilannekuvassa on tapahtunut vireytymistä vuoden takaisesta. Merkittäviä muutoksia ei ole tiedossa. Useilla yrityksillä menee kohtuullisen hyvin, tilauksia riittää ja kapasiteetti on kokonaiskäytössä. Elintarvikealan tuotantolaitosinvestointi Utajärvellä on merkittävä seudullinen investointi (n. 10 Me). Myös Oulunkaarella bioenergia nähdään tulevaisuuden kasvualana ja biomassoja on tarjolla eri tarpeisiin.

Puurakentamiseen linkittyvät alat ja jalostusketjut ovat Oulunkaaren potentiaalisia tukijalkoja jatkossakin. Matkailun kehitysnäkymät ovat valoisat sekä Syötteellä että Rokuaalla. Talvi on ollut säiden osalta suosiollinen ja talviharrastekausi aiempia vuosia pidempi. Matkailun pääsesonkien ulkopuolisia palveluita kehitetään aktiivisesti. Iso-Syöte on saanut mukavasti kansainvälistä näkyvyyttä eksoottisella majoitustarjonnallaan ja Rokua valittiin äskettäin yleisöäänestyksellä vuoden 2018 retkikohteeksi maassamme. Valtatie 4:n kehittäminen Oulun ja Kemin välillä on käynnissä - jatkossa töitä alkaa lin suunnalla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Oulunkaaren seudulla on saatavilla koulutettua työvoimaa, joskin moni yritys on edelleen maltillinen rekrytoinnissa. Seudulla avautuu verrattain vähän uusia työpaikkoja – avoimia paikkoja avautuu lähinnä korvaamaan poistumaa. Työpaikkarakenteessa korostuvat perusammatit niin alkutuotannon, jalostuksen kuin palveluidenkin sektoreilla. Vääjäämättä elinkeinorakenne muuttuu yhä palveluvaltaisemmaksi. Merkittäviä työvoiman lisäys- tai vähennystarpeita ei ole tiedossa.

Työvoiman kysyntä ja tarjonta on tällä hetkellä suhteellisen tasapainossa. Muutamat yritykset ovat todenneet vaikeuksia työvoiman rekrytoinnissa. Oulunkaarella työmatkaliikenteen etäisyydet ovat pitkät, jos työtä ei löydy kotikunnasta. Pendelöinti Oulun suuntaan kasvaa jatkossa, jos etäisyys ja matka-aika ovat työntekijän näkökulmasta kohtuulliset.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Oulunkaarella on Pohjois-Pohjanmaan seutujen korkein työttömyysaste (14,4 %). Kuntavertailussa kaikki Oulunkaaren kunnat ovat maakunnan kärkijoukossa. Helmikuun lopussa Vaalan työttömyysaste oli maakunnan korkein (15,9 %). Työttömien määrä on pudonnut vajaalla 300 henkilöllä vuoden takaisesta ja avoimia työpaikkoja on hieman aiempaa enemmän tarjolla. Tämä huomioiden tilanne on parantunut aiemmasta. Kunnittain tarkasteltuna työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt erityisesti lissä ja Pudasjärvellä.

Tiedossa ja näköpiirissä on muutamia työllistäviä avauksia. Myös Oulunkaarella rakentaminen vilkastuu. Teollisuudessa monella yrityksellä jo nykytason säilyttäminen on iso haaste. Monelle työttömälle työn perässä liikkuminen tuntuu olevan ylivoimainen este työllistyä. Oulunkaarella ikääntyneiden ikäryhmien osuus työttömistä on korkea – lähes puolet työttömistä on yli 50-vuotiaita. Eläköityminen työvoimasta helpottaa osaltaan tilastoja.

Raahen seutukunta

Raahen seutukunta, Pyhäjoki, Siikajoki

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 33 536 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 28 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 636.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasusteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pyhäjoella ydinvoimalaan liittyvä infra- ja toimitilarakentaminen jatkuvat. Ydinvoimalahanke on merkittävä talouden ja työllisyyden piristysruiske useiksi vuosiksi seudulla ja yliseudullisesti. Työmaalla työskentelee päivittäin noin 300 henkilöä. Fennovoima siirtää pääkonttorinsa Pyhäjoelle kolmen vuoden aikana. Odotettavissa on voimakasta muuttoliikettä erityisesti vuosina 2019–2020. Tähän seudulla on varauduttu kaavoituksella ja tonttitarjonnalla ja suunnittelua jatketaan.

Metalliteollisuus on alueen elinkeinoelämän keskeinen kivijalka. Seudun toimijoilla on kansainvälisesti erittäin vahva osaaminen perinteisessä tekemisessä. Erikoislujien terästen käsittely ja sen osaamisen vahvistaminen avaa uusia mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Kone- ja konepajateollisuus kytkeytyy luontevasti täydentämään metallialaa. Laajamittainen rakentaminen monipuolistaa seudun elinkeinorakennetta. Seudun palvelutarjonta kasvaa jatkossa kysynnän ja ostovoiman kasvaessa. Matkailun kehittämiseen on saatu uutta pontta Veden äärellä -hankkeen myötä. Uusia matkailupalveluja tuoteistetaan ja matkailun palveluverkko monipuolistuu. Aktiiviseen kaupunki- ja seutumarkkinointiin on lisätty resursseja ja tämän uskotaan lisäävän seudun tunnettuutta entisestään.

Koulutusmahdollisuuksien rajallisuus ja osaavan työvoiman saatavuus ovat merkittäviä haasteita Raahen seudulla. Seudun osaamistarpeiden ja koulutusmahdollisuuksien selvittämiseksi ja kehittämiseksi on muotoiltu Monikampus Brahe -hanke. Sen toteuttaminen alkanee elokuussa 2018.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysten perustamis- ja kehittämisaktiivisuus on jatkunut seudulla vireänä. Lopettaneiden yritysten määrässä ei ole tapahtunut muutoksia viime aikoina. Yrityksiä etabloituu seudulle tasaiseen tahtiin Pyhäjoen suurhankkeeseen seurauksena. Rahoituksen saamista ei koeta yleisesti ongelmaksi. Rahoittajilla on valmiuksia ottaa hallittuja riskejä. Julkisen yritysrahoituksen hakemisessa on havaittavissa piristymistä.

Liikevaihto ja henkilöstökehitys ovat kehittyneet suotuisasti seudun päätoimialoilla. Laivakankaan kultakaivosta käynnistetään uudelleen. Odotettavissa on uusia rekrytointeja käynnistämisprosessin eri vaiheissa. Raahen satamatoiminnot rullaavat hyvin ja sataman toiminnallisuus on parantunut mm. uuden nosturin ansiosta. Merkittävät satamainvestoinnit jatkuvat tulevina vuosina. Kesällä alkaa ro-ro-rampin rakentaminen. Se lisää kasvuodotuksia mahdollistamalla uudentyyppisten alusten palvelemisen sekä uusien reittien avaamisen.

Metallialalla näkymät ovat kasvusuunnassa – esimerkiksi SSAB:n liikevaihto on noussussa ja tulos on kääntynyt positiiviseksi. SSAB:n menestys heijastuu tehtaan alihankintaverkoston. Tavoitteena on, että alihankkijayritykset pääsisivät toimittamaan palveluja koko SSAB:n laajuudella. Monilla konepajoilla tilauskanta on aiempaa suurempi. Seudulla on useita teollisuuden kunnossapidon yrityksiä, jotka ovat voimakkaassa kasvussa ja haluavat aktiivisesti kehittää toimintaansa.

Rakentaminen jatkuu lähitulevaisuudessa vireänä. Infrarakentamisen rinnalla kasvaa uusi asunto- ja toimitilatutuotanto. Seudun elementti- / modurirakentamiseen liittyvillä yrityksillä on voimakasta kasvua. Ferrovan Oy (ent. Mustavaaran kaivos Oy) viimeistelee metallituotetehtaan kannattavuusselvitystä. Päätös tehtaan rakentamisesta tehdään tänä keväänä. Toteutuessaan investoinnin arvo olisi yli 200 Meuroa. Tuotanto käynnistyisi vuonna 2020. Kaupan- ja palvelujen aloilla näkymät ovat teollisuuden ja rakentamisen aloja varovaisemmat, mutta useiden toimialojen menestys heijastuu väistämättä myös kasvavana palvelukysyntänä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pyhäjoen ydinvoimalan tukityöt kasvattavat työvoiman kysyntää jatkossakin. Vähitellen Hanhikiveen liittyvät rekrytointitarpeet suuntautuvat ydinvoima-alan erikoistehtäviin – osa näistä työpaikoista sijoittuu Raahen seudun ulkopuolelle. Hankikiven lisäksi on tiedossa uusia rekrytointiavauksia. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuudessa on haasteita ja ne kasvavat jatkossa. Kaikilla päätoimialoilla on aiempaa enemmän paikkoja avoinna. Erityisesti myynti- ja siivoustehtäviä on ollut hyvin tarjolla ja myös rakentaminen ja teollisuus ovat tarjonneet ja turvanneet työtä kasvavasti. Merkittävin negatiivinen muutos on ollut yhden elektroniikkateollisuuden yksikön n. 100 työntekijän vähennys Raahessa viimeisen puolen vuoden aikana. Osalle irtisanotuista on haasteellista löytää uutta työtä nopeasti.

Työvoimapulasta kärsiviä aloja on useita ja vaje eri ammattiryhmissä on kasvanut aiemmasta. Kevään 2018 Ammattibarometrissä mainitaan yli 20 ammattiryhmää, joissa työnhakijoita on vähän suhteessa seudun tarpeisiin. Työvoiman ylitarjonnan ammattiryhmiä on kymmenkunta. Myyjiä, yleissihteereitä, lastenhoitotyöntekijöitä ja koulunkäyntiavustajia on vailla työtä ja heille paikkoja avautuu seudulla vähän. Muutamisissa teollisuuden ammattiryhmissä on myös ylitarjontaa (sähkö-, elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajat ja korjaajat) kuin myös parissa ICT-ammattiryhmässä (käytön tukihenkilöt, graafiset ja multim mediasuunnittelijat).

Useissa sote-ammattiryhmissä on vajetta Raahen seudulla. Rekrytointiongelmia koetaan lääkäreiden, sairaanhoitajien, fysioterapeuttien ja sosiaalityön erityisasiantuntijoi-

den löytämisessä. Rakentamisen aloilla on voimakas pula niin työnjohtajista kuin rakennusinsinööreistä. Lisäksi kysyntää on muurareista, putkiasentajista, betonirakentajia ja maansiirtokoneiden kuljettajista. Metall- ja konepajateollisuudessa avautuu jatkossakin uutta työtä. Seudulla tarvitaan lisää ammattitaitoisia koneistajia, hitsaajia ja kaasuleikkaajia, paksulevyseppiä ja rautarakennetyöntekijöitä, konetekniikan erityisasiantuntijoita ja koneasentajia. Edellä mainittujen lisäksi kysyntää on mm. vartijoille, palkanlaskijoille ja tilintarkastajille kuin myös taloushallinnon asiantuntijoille.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömiä työnhakijoita on Raahen seudulla aiempaa vähemmän. Helmikuussa 2018 seudulla oli n. 1 500 työtöntä työnhakijaa ja vähennystä vuoden takaiseen oli noin 350 henkeä. Työttömien määrän vaihtelu vuoden sisällä on hieman tasoittunut aiemmasta. Kolmasosa työttömistä on yli 50-vuotiaita. Yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita on seudulla kuukausittain keskimäärin noin 350.

Työllisyys kohenee Raahen seudulla, kun useat isot rakennusurakat jatkuvat ja teollisuudella menee hyvin. Nämä sekä säilyttävät että lisäävät työvoimatarvetta lukuisilla aloilla. Seudulla on tapahtunut myös merkittäviä irtisanomisia viimeisen vuoden aikana, mutta ne ovat osaltaan helpottaneet monen yrityksen työvoiman saatavuusongelmia ja moni on ripeästi jatkotyöllistynyt. Näköpiirissä ei ole sellaista, mikä estäisi hyvän työpaikkakehityksen jatkumisen. Vaikein tilanne on ikääntyneillä työttömillä sekä heillä, joilla ammattiosaaminen ei ole ajan tasalla.

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 28 831 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 345 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 262.

Nivalan-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Nivala-Haapajärven seutu on maaseutuelinkeinojen ja perusteellisuuden seutukunta. Jalostuksen aloista kaivostoiminta, metalli- ja konepajateollisuus, puu- ja puutuoteteollisuus sekä rakennustuoteteollisuus ovat elinkeinorakenteessa hyvin edustettuina. Seutukunnan väkiluku on tasaisesti aleneva ja viime vuonna väestövähennys oli aiempia vuosia suurempi. Nuoret ikäluokat ja vireät koulutusorganisaatiot nähdään kuitenkin Nivala-Haapajärven seudun vahvuutena jatkossakin. Oulun yliopiston Kerttu Saalasti -Instituutti, Centria-ammattikorkeakoulu ja Koulutuskuntayhtymä JEDU:n ammattiopistot ovat aktiivisia koulutusorganisaatioita ja niiden palvelukykyä halutaan parantaa elinkeinotoiminnan kilpailukykyä tukevalla tavalla. Yritysten kansainvälisyyttä ja ICT:n hyödyntämistä liiketoiminnassa halutaan kehittää laaja-alaisesti.

Pyhäjärven kaivoksen lopettaminen jo ensi vuonna on merkittävin muutostekijä. Seudulla on tehty vuosia selvitystyötä kaivoksen jatkokäyttömuodoista niin maan alla kuin maan päällä. Kärkihankkeiden (esim. energiavarasto ja datacenter) toteuttavuustutkiminta on valmistunut ja niiden markkinointi ja kaupallisten toimijoiden etsintä on käynnissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yleistilanne seudulla on edelleen positiivinen ja isohkojakin yrityshankkeita on käynnissä. Hituran kaivoksen sulkemiseen liittyvät työt ovat meneillään ja Pyhäjärven kaivoksen jatkokäyttöä suunnitellaan ja markkinoidaan ahkerasti. Monilla maatiloilla taloustilanne jatkuu haasteellisena ja mutta odotukset ovat paremmasta. Etenkin maitoiloilla yksikkökoon kasvattaminen on keskeinen tekijä varmistettaessa toiminnan kannattavuus.

Seudun teollisuusyrityksillä on halua investoida ja kansainvälistyä lähivuosina. Useissa kunnissa, erityisesti Nivalassa, on käynnissä huomattavia yrityshankkeita, joihin on myönnetty myös julkista rahoitusta. Kiertotalous nähdään mielenkiintoisena kasvavana toimialana ja alueella on tehty merkittävää kehittämistyötä ja investointeja mm. alkaliparistojen kierrätyksessä ja hyödyntämisessä.

Pyhäjoen ydinvoimahankkeen toivotaan lisäävän yritysten tuotteiden ja palveluiden kysyntää. Tähän mennessä seudun yritysten osallisuus ydinvoimahankkeen toteuttamiseen on osoittautunut haasteelliseksi. Kaikkiaan elinkeinojen näkymät vuoden päähän ovat kuitenkin positiiviset.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän näkymät koetaan Nivala-Haapajärven seudulla suotuisina lähitulevaisuudessa. Osa yrityksistä on ilmaissut vaikeuksista rekrytoida osaavaa työvoimaa ja tämä on jopa hidastanut eräiden nopeaa kasvuhallua. Osaavan työvoiman rajallinen saatavuus haittaa erityisesti isojen tehdasinvestointien toteutusta.

Tuoreen ammattibarometrin mukaan ainoastaan yleissihteereistä ja lastenhoitotyöntekijöistä on seudulla ylitarjontaa. Usean aiemman ylitarjonnan ammattiryhmän tilanne on helpottanut. Eniten pulaa koetaan Nivala-Haapajärven seudulla sote-aloilla. Tarve on niin asiantuntijoista kuin perustyön tekijöistä. Pulaa on mm. yleislääkäreistä, hammaslääkäreistä, psykologeista, puheterapeuteista, farmaseuteista, sairaanhoitajista, sosiaalialan ohjaajista ja sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Rakentamisen aloilla on vaikeuksia löytää työnjohtajia, rakennusinsinöörejä ja betonirakentajia. Metall-, konepaja- ja laitteollisuudessa avautuu jatkossa uutta työtä. Seudulla tarvitaan lisää ammattitaitoisia koneistajia, hitsaajia ja kaasuleikkaajia, konetekniikan erityisasiantuntijoita, koneasentajia ja sekä erilaisten koneiden korjaajia. Kuljetusalan ammattilaisten tilanne on kohentunut viime aikoina niin hyvin, että eri ajoneuvokuljettajista on kiihtyvä kysyntä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla oli vajaa 1 200 työtöntä työnhakijaa helmikuussa 2018. Määrä on vähentynyt lähes 250 henkilöllä verrattuna vuoden takaiseen. Seutuvertailussa työttömyysaste on maakunnan 2. alhaisin. Seudun sisällä työttömyys vaihtelee kunnittain. Reisjärvi on työttömyysastevertailussa maakunnan parhaimmistoa - Pyhäjärvellä tilanne on huomattavasti vaikeampi ja työttömyysaste oli helmikuun lopussa 4 prosenttiyksikköä Reisjärveä korkeampi. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on pudonnut selkeästi aiemmasta ja myös pitkäaikaistyöttömiä on seudulla aiempaa vähemmän.

Työllisyyden odotetaan tasaisesti paranevan lähitulevaisuudessa. Pääosin seudun yrityksillä on vire päällä ja uusia työllistäviä investointeja on tiedossa. Rakentamisen lisääntyminen nostaa rakennusurakoiden, tarvikkeiden ja rakennustuotteiden kysyntää. Odotukset suurhankkeiden toteutumisesta luovat uskoa vuosiksi eteenpäin. Pyhäjärven kaivoksen lopettaminen on lähellä. Työllistäviä investointeja tarvitaan – kyse on merkittävästi muutoskokonaisuudesta, jonka vaikutukset ulottuvat usean maakunnan alueelle.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 13 997 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 263 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 709.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Haapavesi-Siikalatvan seudun elinkeinorakenteessa korostuvat alkutuotannon, erityisesti maatalouden, sekä teollisuuden työpaikat. Menestyvää teollisuutta on suhteellisen paljon huomioiden paikallistalouden koko ja sijainti suhteessa maamme kasvu-seutuihin. Nelostien läheisyys antaa hyvät logistiset mahdollisuudet harjoittaa monipuolista liiketoimintaa. Puutuote-, metalli- ja elintarviketeollisuus ovat Haapavesi-Siikalatvan vahvoja teollisuudenaloja. Pitkässä perspektiivissä Pohjois-Pohjanmaan ja lähimaakuntien (esim. Kainuu ja Keski-Suomi) isot bioinvestointihankkeet luovat positiivisia näkymiä ylläpitää ja lisätä työllisyyttä.

Monen muun seudun tavoin tasaisen laskeva väestömäärä on iso tulevaisuuden haaste. Vuosimuutoksena tarkasteltuna seudun väestömäärän lasku on kiihtynyt viime vuosina. Moni nuori lähtee kouluttautumaan muualle. Aleneva väestömäärä yhdessä työttömyyden kanssa vähentävät ostovoimaa ja palvelujen käyttöä ja myös rapauttaa kuntatalouksia. Kunnallisten palvelujen säilyminen lähipalveluna (terveydenhoito, koulutus) nähdään välttämättömyytenä saada ja säilyttää työvoimaa.

Kunnat edistävät aktiivisesti yritysten syntyä ja kasvua. Yritysten tilatarpeisiin varaudutaan ajoissa kaavoituksella. Vapaita tuotantotiloja ja liikekiinteistöjä tarvitaan kuitenkin lisää, samoin vapaita hyväkuntoisia asuntoja. Ulkopuolelta työssäkäyvien toivotaan muuttavan seudun kuntiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seudun yrityksillä menee edelleen hyvin ja näkymät tulevasta ovat myös positiiviset. Yritysten perustamisaktiivisuus on ollut vireää, moni yritys rekrytoi lisää henkilöstöä ja viennin näkymätkin ovat lupaavat. Aloittavilla yrityksillä on ollut haasteena saada rahoitusta. Moni seudun yritys on viestinyt halusta investoida jatkossakin tuotantoonsa ja hyödyntää aktiivisesti julkista kehittämisrahoitusta toimintansa kehittämiseksi.

Seudun merkittävät yritystyöllistäjät toteuttavat kasvustrategiaansa ja monilla on halu kansainvälistyä vahvemmin. Elintarviketeollisuuden yrityksillä on hyvä vaihe menossa. Yritykset ovat saaneet pitkäjänteisen tuotekehityksen avulla merkittäviä asiakkaita julkiselta sektorilta. Elintarvikeyritykset investoivat jatkossakin. Taloteollisuudessa on myös halua kasvattaa liiketoimintaa. Yritysten kannattavuutta ja tuottavuutta parannetaan laiteinvestoinneilla ja tuottamattoman työn minimoimisella. Osassa taloteollisuutta on käynnissä merkittäviä rekrytointeja. SSAB on terästeollisuuden suuri työllistäjä seudulla. Merkittävä osa lopputuotteista menee vientiin. Konepajateollisuudessa on kasvupotentiaalia omien tuoteideoiden ja verkostojen kautta.

Haapavedelle suunnitellaan biojalostamo voimalaitoksen yhteyteen. ELY-keskus on antanut lausuntonsa hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnista. Jalostamon olisi tarkoitus tuottaa bioetanolia tai bioöljyä ja olisi vahvasti yhteydessä voimalaitokseen. Tavoite on hyödyntää biojalostamalla syntyviä sivuvirtoja ja muuttaa se avulla voimalaitoksen polttoainepohjaa enemmän puupainotteiseksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä ja tarjonta on pääosin tasapainossa Haapavesi-Siikalatvan seudulla. Yleissihteerit on ainoa ylitarjonnan ammattiryhmä kevään 2018 Ammattibarometrissa. Työvoiman kysyntä on lisääntynyt aiemmasta ja osalla yrityksistä on ollut vaikeuksia löytää osaavaa ja sitoutuvaa henkilöstöä. Elintarvike- ja taloteollisuudessa on meneillään rekrytointeja ja jos merkittävien työllistäjien kasvu toteutuu suunnitellusti, on luvassa lisärekrutointeja.

Seutu on suhteellisen omavarainen työssäkäyntialue, mutta työllisiä pendelöi myös lähiseuduilta ja jatkossa todennäköisesti yhä enemmän. Uuden työvoiman saaminen ja sitouttaminen kuntiin edellyttää riittävää palveluvarustusta (sis. koulutus) ja laadukkaita asuntoja. Työvoimapulaa koetaan Haapavesi-Siikalatvan seudulla erityisesti sote-aloilla. Seudulla on tarve eri lääkäreille, sosiaalityön erityisasiantuntijoille, fysioterapeuteille ja suuhygienisteille. Vajetta koetaan myös betonirakentajista ja raudoittajista, konepuusepistä ja kuljettajista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Haapavesi-Siikalatvan -seudulla oli noin 700 työtöntä työnhakijaa helmikuussa 2018. Työttömien määrä on laskenut vuoden takaisesta, tosin suhteellinen vähennys on maakunnan alhaisin. Kunnista Siikalatvan työttömyysaste on seudun korkein. Alle 25-vuotiaita työttömiä on määrällisesti vähän verrattuna muihin seutuihin – kuukausittain vajaa 100. Pitkäaikaistyöttömiä on seudulla kuukausittain vajaa pari sataa ja heidän määränsä on hieman pudonnut aiemmasta.

Lähtöleveysuuden työllisyysnäkymät ovat positiiviset ja työttömyyden odotetaan alenevan. Isoja henkilöstövähennyksiä ei ole tiedossa ja moni paikallisesti merkittävä työllistäjä tarvitsee uutta henkilöstöä. Minkään henkilö- tai ikäryhmän pääsyä työmarkkinoille ei koeta ongelmaksi, jos henkilöllä on aktiivisuutta ja tahtotilaa kouluttautua yritysten vapaisiin työpaikkoihin. Joustavat polut työhön ovat tärkeitä. Moni nuori etsii vielä alaansa ja siksi tarvitaan myös kokeilupaikkoja ja tutustumista työelämään. Yrityksille tämä on hyvä väylä varmistua henkilön soveltuvuudesta yrityksen tehtäviin.

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi, Himanka

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 44 006 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 132 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 967.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Ylivieskan seudulla on elinvoimaista alkutuotantoa, iso joukko teollisuusalojen työllistäjiä ja paljon palvelutyöpaikkoja esimerkiksi kaupassa ja matkailualoilla. Seutu ei ole riippuvainen muutamista toimialoista, monissa kunnissa on omat vahvat kärkialat ja

työmatkaetäisyydet yli kuntarajojen ovat kohtuulliset. Jalostuksen aloilla on erityisosaamista mm. puu- ja metallituoteteollisuudessa. Kasvupotentiaalia on mm. bio- ja kiertotaloudessa, rakentamisessa, kuljetuksessa ja varastoinnissa, liike-elämän palveluissa (erit. kauppa, matkailualat) sekä yksityisissä hyvinvointipalveluissa.

Ammatillisen koulutuksen palvelut tukevat seudun elinkeinoelämää ja työmarkkinoita. Jatkossa tarvitaan yhä enemmän uusia kokeiluja ja yhteistyötä kouluttautumisessa ja opetuksessa. Tästä on seudulla jo hyviä kokemuksia. Centria-ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön tulevaisuus on säilynyt pitkään häilyvänä – koulutuksen säilymisellä ja edelleen kehittymisellä on huomattava tukivaikutus seudun elinkeinoelämälle, T&K&I-toiminnalle ja osaavan työvoiman riittävydelle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Useilla seudun yrityksillä on hyvä vire päällä, tilauskanta on vahva ja uutta henkilöstä haetaan lisää mm. Oulaisissa ja Sievissä aktiivisesti. Kaikkiaan näkymät ovat parempaan. Alkutuotannon aloilla kannattavuus on parantunut taannoisesta ja kunnissa toteutetaan lisäinvestointeja tulevaisuutta varten. Pyhäjoen ydinvoimala-hanke lisää työvoimakysyntää ja urakkamahdollisuuksia huomattavasti. Yritysten perustamisaktiivisuudessa on parannusta aiemmasta. Moni liikeidea on vielä alkuvaiheessa; kannattavan liiketoiminnan varmistaminen vaatii vielä monipuolista työtä.

Kokkolan ja Ylivieskan välinen kaksoisraide valmistui viime vuoden lopulla. Raideliikenteen kapasiteetti kasvaa merkittävästi ja radalla voi liikennöidä entistä raskaamat junat. Ratajärjestelmä parannettiin 200 kilometrin tuntinopeudelle ja useissa kohdin on tehty uudistuksia liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Useissa kunnissa on käynnissä julkista ja yksityistä uudisrakentamista ja myös isoja peruskorjauskohteita avataan lähiaikoina. Kalajoen Marinan alueen suunnittelu etenee ja tavoite on, että jatkossa matkailun palveluntarjoajia sitoutuvat mukaan kehittämään palveluitaan ja investoimaan alueelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Talouden kasvaessa myös viestit rekrytointiongelmista ovat lisääntyneet. Työvoimapulasta kärsiviä aloja on useita ja vaje eri ammattiryhmissä on selvästi kasvanut aiemmasta. Kevään 2018 Ammattibarometrissa mainitaan lähes 40 ammattiryhmää, joissa työhakijoita on vähän suhteessa seudun tarpeisiin ja avoimiin paikoihin. Työvoiman ylitarjonnan ammattiryhmiä on vähän. Myyjiä, yleissihteereitä, lastenhoitotyöntekijöitä ja pankkitoimihenkilöitä on vailla työtä ja heille paikkoja avautuu seudulla vähän suhteessa työnhakijamäärään.

Rekrytointivaikeuksia koetaan useilla toimialoilla ja työvoimapulaa koetaan monissa samoissa ammattiryhmissä kuin naapuriseuduillakin. Sote-aloilla on edelleen vajetta monista ammattilaisesta. Tarve on niin asiantuntijoille kuin perustyön tekijöille (lääkärit, hammaslääkärit, ylihoitajat, sosiaalityön erityisasiantuntijat, psykologit, fysioterapeutit ym.). Koulutus- ja kasvatusaloilla on kysyntää erityisopettajista ja lastentarhanopettajista. Voimakas rakentaminen näkyy työvoimapulana rakentamisen ammattiryhmissä. Seudulla tarvitaan lisää mm. rakentamisen työnjohtajia, putkiasentajia ja talonrakentajia. Teollisuudenaloilla erityisesti kone- ja laitteollisuudessa on kova kysyntä uusista osaajista. Kokoonpano- ja korjaustehtäviin tarvitaan ammattitaitoisia koneenasentajia ja koneistajia, hitsaajia sekä konetekniikan eri asiantuntijoita. Kuljetusalan ammattilaisten tilanne on myös kohentunut ja ajoneuvokuljettajista on kysyntää. Siivoukseen kaivataan sekä työjohton että suorittavan työn tekijöitä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Ylivieskan seudun työttömyysaste on Pohjois-Pohjanmaan seuduista alhaisin. Helmikuussa 2018 seudulla oli vajaa 1 800 työtöntä työnhakijaa ja seudun työttömyysaste oli 9,3 %. Työttömiä oli lähes 500 vähemmän kuin vuosi sitten. Avoimien paikkojen määrä on selkeästi kasvanut viime aikoina ja useat yritykset ilmoittavat säännöllisesti hakevansa uusia työntekijöitä. Myös pitkäaikaistyöttömien määrässä on tapahtunut muutosta parempaan.

Työttömyyden odotetaan vähenevän jatkossakin. Tiedossa ei ole merkittäviä työpaikkojen menetyksiä ja moni yritys tarvitsee uutta työvoimaa. Vaikeinta työllistyminen on vanhimmissa ikäryhmissä. Moni työtön tarvitsee osaamisen päivittämistä ja myös uusi ammatti esim. muuntokoulutuksen kautta edistää työllistymistä huomattavasti.

Lisätietoja:

Asiantuntija Jarkko Pietilä
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi(a)ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

Kehys-Kainuun sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0

Kajaanin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++
Työttömyys	+

Kainuussa asui vuoden 2017 lopussa 73971 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 832 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 4 638.

Kainuun ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuu tarjoaa asukkailleen turvallisen ympäristön ja toimivan arjen. Maakunnassa on hyvät palvelut, vilkas kulttuurielämä tapahtumineen ja paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Toimivat tietoverkot ovat siirtäneet työtä Kainuuseen ja toimintaympäristö tukee etätyöskentelyä. Kainuun vetovoimatekijä on puhdas luonto, joka tarjoaa potentiaalia niin matkailuelinkeinon laajentumiseen kuin luonnontuotteiden ja niistä saatavien raaka-aineiden jatkojalostamiseen sekä vesiekosysteemien ja metsien monipuoliseen hyödyntämiseen. Kaavoituksella tuetaan viihtyisän elinympäristön, elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja uusiutuvan energian tuotannon kehittymistä. Kainuussa on väestöpohjaan nähden monialaista ja menestyksestä tutkimustoimintaa.

Kainuun talous on kehittynyt positiivisesti ja kehitys näyttää jatkuvan samanlaisena lähitulevaisuudessa. Pk-yritysten liikevaihdot ovat kasvaneet. Myönteisen kehityksen kääntöpuolena työvoiman saatavuuden ongelmat ovat lisääntyneet ja työvoiman kohtaanto-ongelma vaikeutunut. Vaikka Kainuun aluetalous on vähitellen rakentumassa useamman toimialan varaan, muutamaan suuryritykseen kohdistuvilla suhdannevaihteluilla on edelleen määräävä vaikutus aluetalouteen ja työllisyyteen. Uusia työpaikkoja tarvitaan, joten työpaikkojen määrän kääntyminen kasvuun tukee osaltaan alueen myönteistä kehittymistä.

Kainuun elinkeinotoiminnan kehittämisen kärjillä (matkailu, teknologiateollisuus, biotalous ja kestävä kaivannaistoiminta) haetaan investointeja, kasvua, yrityksiä ja työtä. Alueella meneillään olevat hankkeet etenevät, mutta niiden lisäksi tarvitaan ponnistuksia uusien investointien saamiseksi Kainuuseen. Jos suunnitteilla olevat investoinnit etenevät tai toteutuvat, osaavan työvoiman saatavuusongelmat lisääntyvät merkittävästi. Maatilainvestointien osalta tilanne säilyy ennallaan.

Kainuun vähenevään väestökehitykseen ja vanhenevaan ikärakenteeseen on vaikea löytää ratkaisuja. Ilman suurta määrää uusia nuoria ja työikäisiä asukkaita negatiivinen väestökehitys jatkuu ja vanhushuoltosuhte kasvaa. Paluumuuton ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen Kainuuseen on yksi keino saada lisää asukkaita alueelle ja sitä vauhditetaan myös hankkeella. Kiinnostusta paluumuuttoon on ja työmarkkinoiden positiivinen kehitys luo edellytyksiä. Toinen negatiivista väestönkehitystä lieventävä seikka on maahanmuutto. Erityisesti työperäistä maahanmuuttoa tulisi edistää ja tukea, mutta myös humanitaarinen maahanmuutto nähdään keinona vaikuttaa väestökehitykseen. Tärkeintä on turvata työikäisen väestön riittävyys Kainuussa, ettei työvoiman niukkuus estäisi yritysten kehittymistä ja kasvua tai johtaisi yritystoiminnan siirtämiseen pois alueelta.

Omistajanvaihdosten mahdollistaminen ja niissä onnistuminen on iso haaste lähitulevaisuudessa. Useat sadat yritykset tarvitsevat omistajanvaihdoksia yrittäjien ikääntymisen vuoksi. Yrityskentän uudistuminen omistajanvaihdosten kautta on mahdollisuus, jota tulee tukea toimivilla, yksittäisten yritysten tarpeisiin räätälöityillä palveluilla.

Valinnanvapauslainsäädäntö muuttaa sosiaali- ja terveysalan toimintakenttää, kun yksityisiä yrityksiä tulee kilpailemaan alan palvelutuotannosta. Vaikka riittävän tarjonnan saaminen pieneen maakuntaan on epävarmuustekijä, tarjontaa uskotaan syntyvän lisää. Pienten yritysten mukaan saaminen kilpailuun on tärkeää. Mikäli Kainuun sotien hakema pilotti hyväksytään, valinnanvapaus toteutuu Kainuussa jo ennen v. 2020.

Muita merkittäviä Kainuun elinkeinoelämän kilpailukykyyn vaikuttavia seikkoja ovat liikenneyhteyksien turvaaminen sekä nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen. Sähköiset palvelut ja digitaalisuutta hyödyntävät ratkaisut ovat tärkeitä etätyömahdollisuuksien lisäämiseksi ja kansalaisten palvelujen järjestämiseksi harvaan asutussa maakunnassa.

Työllisyysasteen nostaminen on yksi keskeisimmistä tavoitteista alueen kehittämisessä tulevaisuudessa. Vaikka työllisyysaste on ollut kasvussa, Kainuun työllisyysaste on alhaisempi kuin maassa keskimäärin. Vuoden 2017 työllisyysasteen vuosikeskiarvo 63,7 % on yhden prosenttiyksikön korkeampi kuin vuonna 2016. Miesten ja naisten välillä on merkittävä ero työllisyysasteessa. Miehillä se on vain 60,5 %, kun naiset pääsevät lähemmäksi valtakunnan tasoa 67,3 %:lla.

Seutukuntien välinen eriytyminen voimistuu elinkeinoelämän kasvun ja työpaikkojen keskittyessä Kajaanin seutukuntaan. Viimeisen viiden vuoden ajan 82 % TE-toimistoon ilmoitetuista uusista avoimista työpaikoista on keskittynyt Kajaanin seutukuntaan ja erityisesti Kajaaniin. Sama kehitys näyttää kevään 2018 pk-yritysbarometrin mukaan jatkuvan edelleen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuodesta 2015 alkanut myönteinen suhdannekehitys jatkuu Kainuun aluetaloudessa. Kainuulaisten yritysten liikevaihto kasvoi vahvasti tammi-kesäkuussa 2017 ja kehitystrendi on kasvava kaikilla toimialoilla. Kasvu oli erityisen voimakasta kaivannaistoiminnassa, mutta myös metalliklusterin liikevaihto kohosi merkittävästi. Henkilöstömäärä kasvoi eniten niin ikään kaivannaistoiminnassa, mutta myös ICT- ja elektroniikka-, metalli- sekä metsä- ja puuklusterissa. Energia-, matkailu- ja biotalousklustereissa henkilöstömäärä väheni. Kainuun pk-yritysten suhdannenäkymät ovat hieman positiivisemmat verrattuna viime syksyyn.

Kevään 2018 pk-yritysbarometrin mukaan suhdannenäkymien saldoluku on noussut 6 prosenttiyksikköä, mutta se on edelleen alhaisempi kuin pk-yritysten arvioissa keväällä 2017. Työllistämisedotukset sen sijaan ovat huomattavasti positiivisemmat kuin syksyllä 2017, jolloin henkilökunnan määrän kehitys arvioitiin negatiiviseksi pk-yritysbarometrissä. Työllistämisedotukset ovat Kainuussa korkeammalla kuin valtakunnallisesti keskimäärin.

Kaivostoiminnan liikevaihto on kasvanut tasaisen voimakkaasti v. 2016 alkaen aiempien vuosien heilahtelevan kehityksen jälkeen. Teollisessa puurakentamisessa kysyntä on piristynyt. Rakentamisessa suurin vaikuttava tekijä on Kainuun uuden sairaalan työmaa. Kauppa ja palvelut ovat riippuvaisia teollisuuden kehityksestä. Kaupan ala on suuri työllistäjä, mutta liikevaihdon kasvu ei ole lisännyt alan työllisyyttä samassa suhteessa. Metallialan liikevaihdon kasvu on ollut ennätyksellisen vahvaa vuodesta 2016 alkaen ja kehitys jatkuu. Myös henkilöstömäärä on lisääntynyt, tosin kehitys on ollut vaihtelevaa.

Biotalous on maakunnan kärkitoimiala. Biotalousklusterissa on mukana useita toimialoja, joiden yhteenlaskettu liikevaihto on ollut kasvava. Kasvu vaikuttaa kuitenkin pysähtyneen v. 2017 toisella neljänneksellä. Biotalousalan hankkeista merkittävin on biojalostamo KaiCell Fibers Oy, jonka suunnittelu on edennyt ympäristövaikutusten arviointiin. Bioenergiaa hyödynnetään Kainuussa runsaasti ja energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta yli puolet on uusiutuvaa energiaa. Metsien hyödyntämisessä on kasvupotentiaalia, koska hakkuumääriä voidaan nykyisestä kestävästi lisätä. Puun kysyntää lisäävät investoinnit metsäteollisuudessa vaikuttavat positiivisesti myös Kainuussa.

Matkailun hyvä vire ja liikevaihdon kasvu eivät näy alan työvoiman kysynnän kasvuna, vaan päivittäin henkilöstömäärä on laskenut. Matkailualalla tarvitaan panostusta kansainvälisen matkailun lisäämiseksi ja investointeja. Matkailun kehitys vaikuttaa myös välillisesti työllisyyteen, koska se lisää kysyntää palvelujen ja kaupan aloilla.

Uusien perustettavien yritysten lukumäärä on alentunut hieman vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna, mutta määrä on viimeisten vuosien aikana vakiintunut samalle tasolle. Vuonna 2017 Kainuussa perustettiin 268 uutta yritystä ja määrässä ei ennakoita tapahtuvan merkittävää muutosta kuluvan vuoden osalta. Nettolisäystä uusien yritysten määrään v. 2017 saatiin 73, kun vastaava luku vuonna 2016 oli 84. Starttirahoja on myönnetty entiseen tahtiin.

Maatalouden rakennemuutos jatkuu Kainuussa. Tilamäärien arvioidaan vähenevän lähivuosina 3–5 %:n vuosivauhdilla maidon- ja lihantuotannossa samalla kun tilakoot kasvavat. Maidontuotanto säilyi kasvu-uralla myös vuonna 2017, vaikka maidontuottajien määrä aleni 7,5 %. Maakunnassa tuotettu maitomäärä nousi yli 63 miljoonaan litraan.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikkoa. Maidon hintaa alentavat edelleen Venäjän vastapakotteet ja maitokiintiöiden poistumisesta johtuva maidontuotannon kasvu Euroopassa, mutta maidon hinta on noussut viime vuodesta hieman. Keskittyneen kaupan hintakilpailu painaa edelleen tuottajahintoja. Taloudellinen tilanne pakottaa tuotantoa jatkavia tiloja tehostamaan ja laajentamaan toimintaa, mitä voidaan tukea rakennetuilla, kehittämishankkeilla ja Neuvo 2020 -järjestelmällä. Kainuun maataloista eniten investointihalukkuutta ja suunnitelmia on tällä hetkellä Kehys-Kainuussa, Kuhmon, Suomussalmen ja Puolangan alueilla. Kainuun peltoalasta on nyt 22 % luomutuotannossa tai siirtymävaiheissa. Luomun osuus peltoalasta nousee edelleen. Kainuun pelloista on ympäristösitoumuksen alaista 86 %.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne kärjistävät työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmaa. Joillakin aloilla, erityisesti metalliteollisuudessa, voidaan puhua jo työvoimapulasta. Viime vuonna rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten osuus 43 % oli koko maan toiseksi korkein. Vaikka rekrytointiongelmät näyttävät liittyvän pääosin osa-aikaisiin ja määräaikaisiin työsuhteisiin, ovat ne suuri riski elinkeinotoiminnalle, sillä pahimmillaan ne muodostuvat esteeksi kainuulaisten yritysten kasvulle. Yritykset joutuvat kilpailemaan myös työvoimasta – ei yksin Kainuussa, vaan koko maan tasolla.

Uusia avoimia työpaikkoja oli koko Kainuussa tarjolla helmikuu 2017 – tammikuu 2018 aikavälillä 8,9 % enemmän kuin sitä edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Viimeksi kuluneen vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 6 297 uutta avointa työpaikkaa, joista 82 % (5 180) oli Kajaanin seutukunnassa.

Eniten uusia avoimia paikkoja oli TE-toimistossa tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana palvelu- ja myyntityöhön (1 680) sekä asiantuntijatehtäviin (1 251).

Toimialoittain tarkasteltuna suurinta oli työvoiman kysyntä hallinto- ja tukipalvelutoimialalla, jonne työvoiman kysynnästä kohdentui 36 % (2 268). Tämä johtuu siitä, että merkittävä osa avoimista paikoista on tullut henkilöstönvuokrausyritysten kautta. Pääosa (2 115) näistä työpaikoista oli Kajaanin seutukunnassa. Julkishallinnon työpaikkoja oli avoimena 988, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toimialan paikkoja 514 sekä tukku- ja vähittäiskaupan paikkoja 410. Kerrannaisvaikutustensa vuoksi merkittäviä olivat kaivostoiminnan, teollisuuden ja rakentamisen työpaikat, joita TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 661. Kaiken kaikkiaan uusien avoimien työpaikkojen määrä toimialoittain oli hyvin lähellä edellisen vuoden jakaumaa.

Ammattibarometrin mukaan Kainuun työmarkkinoilla on yhä edelleen eniten pulaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, kuten lääkäreistä ja sosiaalityöntekijöistä. Teollisuudessa tarvittavia osaajia ei myöskään ole riittävästi. Erityisesti hitsaajista, ohutlevysepistä ja koneistajista sekä työnjohtajista on pulaa. Puhdistuspalvelualan työpaikkoihin on vaikeaa saada tekijöitä.

Koulutustason nostaminen on tärkeä tavoite, ettei osaavan työvoiman niukkuus muodostuisi esteeksi yritysten kehittymiselle ja kasvulle. Työelämän rakennemuutoksen myötä tarvitaan uudelleenkoulutautumista, jotta yritysten osaamistarpeisiin voidaan vastata. Koulutuksen tulee kyetä reagoimaan nopeasti yritysten muuttuviin tilanteisiin ja akuutteihin työvoimatarpeisiin. Kainuussa yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden määrän kasvu ja nuorten ikäluokkien pieneneminen ovat vähentäneet koulutettavien määrää. Tilanne näkyy erityisesti ammatillisessa koulutuksessa ja työvoimakoulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen reformi tarjoaa osaamisen kehittämiseen uusia mahdollisuuksia, jotka tulee hyödyntää mahdollisimman hyvin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys ja matala koulutustaso.

Kainuun työttömyystilanne on parantunut viime vuosina merkittävästi. Työttömien määrä (4 412 tammikuu) on ollut alempana viimeksi vuonna 1990. Tammikuun lopussa 2018 työttömiä oli 11 % vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyyden laskuvauhti

on hiipunut, kun se muualla Suomessa on vasta päässyt vauhtiin. Työttömyyden lasku on ollut Kehys-Kainuussa (-12,7 %) hieman nopeampaa kuin Kajaanin seutukunnassa (-10,0 %).

Myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti. Rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli tammikuussa 289 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä (59,4 %) on varsin korkea ja se on hieman noussut viime vuodesta (58,7 %) huolimatta yhdenjaksoisen pitkäaikaistyöttömyyden nopeasta laskusta. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on alentunut nopeammin (-20,6 %) kuin kokonaistyöttömyys. Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt eniten 25–29-vuotiailla ja 55–59-vuotiailla, mutta erot eri ikäryhmien välillä eivät ole kovin suuria.

TE-toimiston asiakkaiden ikärakenne on hyvin erilainen Kajaanin seutukunnassa ja Kehys-Kainuussa. Kajaanin seutukunnassa – lähinnä Kajaanissa – on paljon nuoria alle 35-vuotiaita ja myös yli 50-vuotiaita. Suurin ikäryhmä on 20–24 -vuotiaat. Kehys-Kainuussa sen sijaan nuoret ikäluokat aina 45 ikävuoteen saakka ovat pieniä ja yli 45-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokkien osuus on suuri.

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 52 423 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 405 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 050.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kajaanin seutukunnassa asuu noin 71 % Kainuun väestöstä ja osuus kasvaneen edelleen. Pääosa seutukunnan väestöstä sijoittuu Kajaaniin ja Sotkamoon. Valtaosa Kainuun yrityksistä sekä oppi- ja tutkimuslaitokset sijaitsevat Kajaanissa ja Sotkamossa. Myös matkailun keskittymä sijoittuu alueelle, Vuokattiin. Muita seutukunnan vahvuuksia ovat toimiva teollinen infrastruktuuri ja hyvä saavutettavuus. Kajaanin tavoitteena on kehittyä edelleen maakunnan keskuskaupunkina, joka tarjoaa toimivat palvelut asukkailleen ja hyvän toimintaympäristön yrityksille tiiviissä kaupunkikeskustassa.

Kajaanin seutukunnan haasteet ovat pitkälti samat kuin koko Kainuussa. Seutukunnan elinvoimaisuuden säilyttämiseksi tarvitaan uusia investointeja, kasvumahdollisuuksia yrityksille ja toimenpiteitä väestön vähenemisen hillitsemiseksi. Kriittisiä tekijöitä ovat myös olemassa olevan koulutuksen, erityisesti korkea-asteen koulutuksen turvaaminen sekä alueen saavutettavuuden ja toimivan infrastruktuurin säilyttäminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuun elinkeinoelämä ja yritykset keskittyvät Kajaanin seutukuntaan. Elinkeinoelämän vireä kehitys jatkuu lähitulevaisuudessa. Suhdannenäkymät Kajaanin seudun pk-yrityksissä ovat positiivisemmat (saldoluku 53 %) kuin koko maassa (saldoluku 35 %). Kajaanin seudun pk-yritykset odottavat hyvän kehityksen jatkuvan kaikilla osa-alueilla eli henkilöstön määrässä, liikevaihdossa, kannattavuudessa ja investoinneissa. Myös kasvuhakuisuus on Kajaanin seutukunnan yrityksissä huomattavaa (saldoluku 59 %).

Kaivannaistoiminta keskittyy Kajaanin seutukuntaan ja sillä on olennainen merkitys seutukunnan elinkeinoelämälle. Kaivosyhtiöistä Terrafame Oy:n toiminta ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat voimakkaasti niin kaivannaisklusteriin kuin koko aluetalouteen. Terrafame Oy:n tuotanto toimii ja liikevaihto kasvaa. Yritys on käynnistämässä akkukemikaalituotantoa ja lisäksi uraanille talteenotolle on haettu lupaa. Sotkamo Silver Oy:n rakentaminen on käynnistetty ja rahoitusratkaisu löytenyt, joten kaivoksen tuotanto käynnistyy suunnitellusti vuoden 2019 alkupuolella.

Kaivannaistoiminnan ohella metalliteollisuus on merkittävä kasvun veturi ja klusterin yrityksistä erityisesti Transtech Oy, joka on Pohjoismaiden suurin kiskokalustovalmistaja. Merkittävien tilausten myötä yrityksen tilauskanta on kasvanut ja kehittyvä voimakkaasti seuraavien noin viiden vuoden ajan. Työvoiman saatavuusongelmat ja kilpailu työntekijöistä nousevat esiin erityisesti metallialalla. Robotisaation ja automaation lisääntyminen lisäävät myös työvoiman osaamisvaateita.

ICT-alalla pelialan yritysten kasvu on ollut nopeaa ja Kajaaniin on muodostunut pelialan keskittymä. Alueella toimivat 15 pelialan yritystä työllistävät noin 100 henkilöä. Pelialan kasvu jatkuu lähitulevaisuudessa ja hyötypelien kehittäminen luo koko ajan uusia mahdollisuuksia. Yritysten kehittymistä tukee yhteistyö Kajaanin ammattikorkeakoulun ja alueen tutkimuslaitosten kanssa. Lisäksi elektronisen urheilun (e-sports) koulutusta ja valmennusta kehitetään Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Vuokatti-Ruka-urheiluakatemian toimesta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden näkymät ovat myönteiset Kajaanin seutukunnan alueella. Työvoiman kysyntä on edelleen vahvaa ja pk-yritysbarometrin mukaan seutukunnan yritykset ovat palkkaamassa jatkossakin lisää työvoimaa (saldoluku 40). Kajaanin seutukunnassa ja erityisesti Kajaanissa työnhakijoissa on Kehys-Kainuuta enemmän nuoria, joten kasvavaan työvoiman kysyntään pystytään ainakin koulutuksen kautta vastaamaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kajaanin seutukunnan työttömyyden rakenteessa näkyy Kajaaniin suuntautuneen maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutus nuorten suurempana osuutena. TE-toimiston asiakkaissa 35–50-vuotiaita on selvästi sekä nuoria että vanhempia vähemmän. Viimeisen vuoden aikana juuri näitä ikäryhmiä on työllistynyt runsaasti työmarkkinoille. Rakenne pitkäaikaistyöttömien osalta on myös samanlainen.

Kajaanin seutukunnassa oli tammikuun 2018 lopussa työttömiä työnhakijoita 2 892 ja työttömyysaste oli 12,0 %. Työttömiä työnhakijoita oli 10 % vähemmän kuin vuosi sitten. Eniten oli laskenut nuorten ja yli 50-vuotiaiden työttömyys. Kajaanin seutukunnassa työttömyyden lasku perustuu selkeästi vilkkaaseen työvoiman kysyntään, sillä menneen vuoden aikana uusia avoimia työpaikkoja oli TE-toimistossa haussa keskimäärin 430 joka kuukausi. Työvoiman kysyntä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 7 %. Eniten oli kysyntää palvelu- ja myyntityöntekijöistä ja erilaisissa asiantuntijatehtävissä työskentelevistä.

Rakenteellinen työttömyys ei Kajaanin seutukunnassa ole laskenut aivan yhtä nopeasti kuin kokonaistyöttömyys. Rakenteellisen työttömyyden sisällä yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on kuitenkin laskenut 18 %. Pitkäaikaistyöttömyydessä on odotettavissa nopeakin laskua nimenomaan vanhimmista ikäluokista, jos virtaa työttömyyden pitkittymiseen voidaan estää.

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 21 548 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 427 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 588.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Puhdas luonto, luonnonrauha ja väljyys ovat Kehys-Kainuun vahvuuksia. Luonnon läheisyys tarjoaa hyvät mahdollisuudet luonto- ja erämatkailuun, luonnontuotteiden keräilyyn ja hyödyntämiseen sekä laajemminkin biotalouteen. Venäjän rajan läheisyys tarjoaa mahdollisuuksia seutukunnan elinkeinoelämälle. Alueella on myös kulttuuritarjontaa, erityisesti Kuhmossa, joka tunnetaan maailmanlaajuisesti kamarimusiikkifestiivaalista.

Kehys-Kainuun väestö vähenee voimakkaasti ikärakenteesta ja muuttotappiosta johtuen. Väestön vähentyessä ja ikääntyessä palvelujen saatavuuden turvaaminen ja toimivan infrastruktuurin ylläpitäminen syrjäseuduilla on entistä vaikeampaa. Vanhus- huoltosuhteen kehitys Kehys-Kainuun kunnissa on haastavaa. Kehys-Kainuun ja Kajaanin seutukuntien eriytyminen näyttää edelleen kasvavan, mistä johtuen vaarana on aluekehittämisen painottuminen pelkästään Kajaanin seutukuntaan. Kehys-Kainuun elinvoimaisuutta parantavia toimenpiteitä tarvitaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuun seutukuntien erot näkyvät selvästi pk-yritysten arvioissa lähitulevaisuuden suhdannenäkymistä. Kehys-Kainuussa suhdannenäkymät arvioidaan merkittävän negatiivisiksi (saldoluku -40 %), kun Kajaanin seutukunnassa hyvin positiivisiksi (saldoluku 59 %) Myös osatekijöittäin Kehys-Kainuun pk-yritysten suhdannenäkymät ovat negatiiviset.

Puurakentamiseen tehdyt investoinnit Kuhmossa ovat luoneet kuntaan yrityksiä ja työpaikkoja. Kasvava kiinnostus puurakentamiseen lisää yritysten tilauskantaa ja työvoiman tarvetta. Puurakentamisen asiantuntijaorganisaatio Woodpolis tukee yritysten kehitystoimintaa ja verkostoitumista. Alalla tarvittavaa koulutusta ei ole riittävästi tarjolla ja alan kiinnostavuutta tulisi lisätä. Tutkimustulokset puun terveysvaikutuksista ja monipuolisista hyödyntämismahdollisuuksista luovat uskoa puutuotetoimialan kehittymismahdollisuuksiin tulevaisuudessa.

Suomussalmen Hossan kansallispuisto on kasvattanut alueen matkailijamääriä. Investointeja tarvitaan erityisesti majoituskapasiteetin lisäämiseksi kansallispuiston alueella.

Maa- ja metsätalous on tärkeä toimiala Kehys-Kainuun alueella. Puolangalla on investoitu runsaasti maidontuotantoon ja tuotantomäärät kasvavat. Metsätaloudella on edelleen merkittävä rooli maatilojen toimeentulon lähteenä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Myös Kehys-Kainuun työttömyyden odotetaan laskevan. Kehys-Kainuussa työttömyyden laskuun vaikuttaa työvoiman kysynnän ohella myös työvoiman ikärakenne – nuoria työmarkkinoille tulevia on vähän ja eläkeikään tulevien ikäryhmien koko on suuri. Työvoiman kysyntä on ollut viimeksi kuluneen vuoden aikana ollut jopa nopeampaa kuin Kajaanin seutukunnassa, mutta tuleva vuosi on pk-yritysbarometrin mukaan selvästi synkempi. Henkilökunnan määrän odotetaan laskevan (saldoluku -13).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kehys-Kainuun työttömyyden lasku on perustunut painokkaammin ikärakenteeseen. Tammikuun 2018 lopussa työttömiä oli työnhakijoita 1 520 ja työttömyysaste oli 16,6 %. Työttömiä työnhakijoita oli 13 % vähemmän kuin vuosi sitten. Eniten oli laskeutunut 30–34-vuotiaiden ja 40–44-vuotiaiden työttömyys. Poismuutosta johtuen nuorten ikäluokkien osuus on TE-toimiston asiakkaiden selvästi Kajaanin seutukuntaa pienempi ja vastaavasti vanhempia, yli 45-vuotiaita ikäluokkia on suhteellisen paljon (70 %) verrattuna Kajaanin seutukuntaan (49 %). Kehys-Kainuussa alle 45-vuotiaiden asiakkaiden osuus on vain 30 %, kun se Kajaanin seutukunnassa on 51 %.

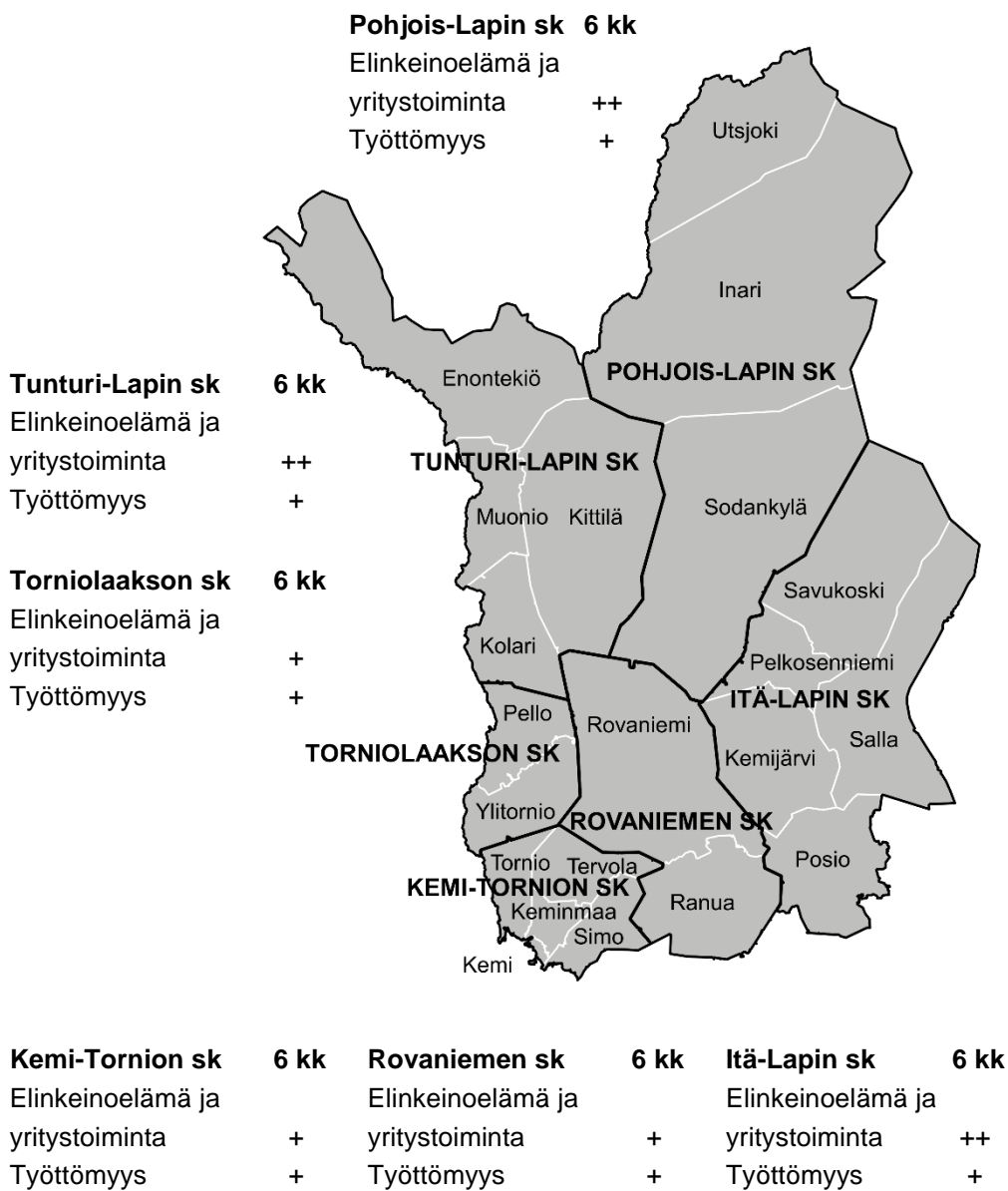
Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin TE-toimistoon viimeksi kuluneen vuoden aikana selvästi enemmän (+19 %) kuin edellisellä vuonna. TE-toimistossa oli viime vuonna avoinna keskimäärin 93 uutta työpaikkaa joka kuukausi. Suhteessa työttömien määrään avoimia paikkoja oli kuitenkin selvästi vähemmän kuin Kajaanin seutukunnassa.

Työvoiman kysynnän painopiste oli palvelu- ja myyntityössä. Noin 40 % uusista avoimista työpaikoista kohdistui näihin ammatteihin.

Rakenteellinen työttömyys on laskenut samaa tahtia kokonaistyöttömyyden kanssa ja yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli 26 % vähemmän kuin vuosi sitten.

Kehys-Kainuussa pitkäaikaistyöttömät ovat lähes yksinomaan iäkkäitä, pääosin yli 60-vuotiaita ja onkin odotettavissa, että pitkäaikaistyöttömyys tulee laskemaan nopeammin kuin Kajaanin seutukunnassa juuri ikärakenteesta johtuen. Jos työvoiman kysyntä kasvaa nykyisestä, on odotettavissa rekrytointiongelmia, koska nuorten osuus muuhun Kainuuseen verrattuna on varsin pieni.

Lapin ELY-keskus

Lapissa asui vuoden 2017 lopussa 179 281 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 926 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 021.

Lapin ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lappilainen aluekehitystyö pohjautuu luontoon ja ihmisiin sekä maantieteelliseen sijaintiin. Lapissa aluekehittämistä tehdään vahvasti yhdessä ja luotetaan arktisen talouden ja politiikan vahvistumiseen. Luonto ja luonnonvarat ovat resurssi, jota meidän on käytettävä taiten ja vastuullisesti taloutemme ja hyvinvoinnin mahdollistamiseksi. Lisääntyvä luonnonvarojen kysyntä ja käyttö asettavat erityisvaatimuksia elinkeinotoiminnalle. Haasteet nousevat sijainnista, väestö- ja työpaikkarakenteesta sekä globaalista talouskehityksestä.

Lapin toimintaympäristö tarjoaa paljon mahdollisuuksia ja positiivinen kehitys edellyttää mahdollisuuksiin tarttumista, kasvavien elinkeinojen edistämistä ja toimintatapojen uudistamista. Maakuntauudistuksen myötä yrityksille suunnattavat kasvupalvelut uudistuvat. Houkutteleva toimintaympäristö kannustaa yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään. Kilpailukykyisen toimintaympäristön luominen yritystoiminnalle on aluekehittämisen tärkeimpiä tehtäviä. Myös Sitrassa on huomattu Lapin toimintaympäristön systemaattinen kehittämistyö kiertotalouden edistämiseksi sekä alueen potentiaali. Lappiin on perustettu kiertotalouden osaamis- ja koulutuskeskus Kemiin. Keskuksen tavoitteena on osaamisen ja hyvien toimintatapojen levittäminen koko Suomeen.

Lapin monipuolisiin luonnonvaroihin kohdistuu kasvavaa kiinnostusta. Luonnonvarojen kestävä käytön turvaaminen edellyttää, että jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa huomioidaan luonnonvarojen käytön ja luonnonsuojelun eri näkökulmat sekä panostetaan riittävästi niiden yhteensovittamiseen. Lapissa on vireillä lukuisia valtakunnallisesti mittavia suurhankkeita (kaivokset, bio- ja teollisuushankkeet ja matkailu). Lapin metsien puuvarat kasvavat, mikä mahdollistaa puuraaka-aineen käytön merkittävän tehostamisen. Lapin suojelualueverkosto tarjoaa hoidettuine reitteineen maakun-

nan asukkaille ja matkailijoille hyvät virkistytymis- ja oppimismahdollisuudet vetovoimaisessa luonnontilaisessa ympäristössä. Lapin kansainvälisissä matkailukeskitymissä kaavoituksella on mahdollistettu suurimittakaavainen matkailurakentaminen.

Työelämä muuttuu niin yrityksissä kuin julkisella sektorilla. Työtä leimaa yhä enemmän kansainvälistyminen, digitalisten taitojen hallinta ja verkostoissa toimiminen. Lapin koulutus- ja tutkimusinstituutiot luovat hyvän perustan arktiselle innovaatiotoiminnalle. Lapissa on korkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten ja sektoritutkimuslaitosten verkosto, joka kattaa laajasti Lapin alueen. Oppilaitosten tulee olla edelläkävijöitä uusien menetelmien ja tietosisäلتöjen käyttämisessä. Lappi on aktiivinen toimija Euroopan komission Älykkään erikoistumisen toimeenpanossa. Arktisen erikoistumisen ohjelman nimellä lanseerattu strategia on ohjannut kehitystä kohti aluelähtöisten klustereiden rakentamista. Kehitystyössä panostetaan kv-verkostojen rakentamiseen, joiden kautta pystytään kotiuttamaan Euroopan komission erillisrahoituspanostuksia Lappiin elinkeinoelämän kehittämiseksi.

Digitalisaatio on talouden läpätunkeva trendi. Tietoliikenneyhteyksien nopeuden kasvu edistää globalisaatiota ja luo enenevässä määrin mahdollisuuksia etätöiden tekemiseen ja liiketoimintojen uudistamiseen. Lapissa on ymmärretty, että digitalisaatio vaikuttaa kaikkiin. Digitalisaatiossa on tärkeä pitää kaikki mukana, niin kansalaisina kuin työntekijöinä. Lapissa panostetaan voimakkaasti hankerahoituksella nykytilan selvityksiin ja tuetaan digitalisaation laajamittaista käyttöönottoa ja osaamistason nostamista.

Tavoitteena on saada Lapin väestömäärän aleneva trendi taittumaan. Lapin väkiluku oli edelleen viime vuonna laskeva. Luonnollinen väestönlisäys oli selvästi miinusmerkkinen ja muuttovoittoa Lappi sai ainoastaan maahanmuutosta. Nettomaahanmuutto Lappiin oli yli 500 henkilöä.

Lapin neljän pohjoisimman kunnan alueelle sijoittuu saamelaisten kotiseutualue. Saamelaiset ovat Euroopan Unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Saamelaiskäräjät on laatinut maakuntaohjelmaan aluekehityslain edellyttämän saamelaisosion, joka on Lappi - sopimuksen liitteenä. Saamelaisten tavoitteena on saada muuttoliike positiiviseksi. Perinteisten elinkeinojen liittämiselinkeinot kuten kulttuurisesti eettisesti keskeinen matkailu tukevat perinteisten elinkeinojen kannattavuutta.

Panostukset lentoliikenteen kehittämiseen näkyvät uusien kansainvälisten toimijoiden ja reittien lisääntymisinä. Haasteena on ympärivuotisen liikenteen varmistaminen. Saavutettavuus maanteitse on pääosin hyvä ja satamat sekä meriliikenne palvelevat nykyisiä tarpeita. Logistiset, esimerkiksi pohjoisten meriväylien merkittävyyden kasvua ennakoivat ratkaisut ovat tärkeitä pitkälle tulevaisuuteen tähtäävässä alueiden käytön suunnittelussa. Pohjois-Suomeen suunnitellut suurhankkeet tulevat lisäämään enti-

sestään Lapin satamien tarpeita sekä niille johtavien tie- ja ratayhteyksien kehittämistä. Koillisväylän avautumiseen kansainväliselle meriliikenteelle varaudutaan. Liikenneviraston selvityksen mukaan Suomi ja Norja tavoittelevat Jäämeren yhteyttä Kirkkoniemen kautta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen taloudesta on saatu hyviä uutisia, ja näkymät ovat parantuneet. Talouskasvu on jatkunut aiempaa laaja-alaisempaan. Huolestumisen merkkejä on tullut Yhdysvaltojen teräs- ja alumiinitullien myötä, jotka voivat suoraan heijastua talouteemme. Lapin talous nojaa metsään, teräkseen, matkailuun, kauppaan ja kaivannaistoimintaan, joilla kaikilla on hyvä suhdannevire. Hyvä taloudellinen kehitys tukee myös pienempiä toimijoita. Suurteollisuuden imussa odotamme pk-yritystoimintaan syntyvän uusia innovaatioita ja tuotteita kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille.

Lapin matkailukeskuksissa on mennyt ennätysellisen hyvin. Matkailun vaikutukset näkyvät laajasti eripuolilla Lappia. Investoinnit ovat painottuneet pieniin keskuksiin ja Napapiirille sekä Saariselän alueelle. Isoissa Lapin matkailukeskuksissa ja kaupungeissa on odotettavissa investointibuumin käynnistyminen. Kasvava kiinalaismatkailu pystyttäisiin ottamaan vastaan Lapin nykyisellä majoituskapasiteetilla, jos matkailijavirrat olisivat tasaisemmat eri vuodenaikoina. Lapin yritysten intressinä on lumettoman ajan kiinnostuksen kasvattaminen. Esimerkiksi revontulimatkailua voidaan kasvattaa aina elokuusta marraskuulle. Monelle aasialaiselle lumi ei ole tärkein asia Lapissa, heitä kiinnostavat ympäri vuoden tavoitettavissa olevat joulupukki, sauna ja hyvinvointimatkailu.

Kalastusmatkailu kehittyi viime vuonna hyvin lohennousun notkahtamisesta huolimatta. Tornionjoen, Muonionjoen ja Könkämäenon yhteislupa-alueelle lunasti viehekalastusluvan 11 400 kalastajaa. Kalastusmatkailijat jättivät Suomen puolen yrityksille viime vuonna arviolta kymmenen miljoonaa euroa liikevaihtoa, kun kaikki matkoihin liittyneet kulut lasketaan yhteen.

Lentoliikenteen infra on hyvällä tasolla. Lentovuorot suuntautuvat Lappiin pääosin Helsingin kautta, mutta viime vuosina on kasvaneen matkailun myötä syntynyt useita suoria sesonkiluontoisia reittiliikenteen yhteyksiä ulkomaille. Lapin vahvan matkailusesongin myötä lentokenttiä hallinnoivan Finavian liikevaihdon kasvu kiihtyi 2017 vuoden viimeisellä neljänneksellä. Pohjoiset kohteet ovat nyt suosittuja, matkustajia on paljon ja terminaalitilat lentoasemilla ovat rajalliset. Finavia on palkannut lentoasemilleen talvikaudelle lisää työntekijöitä pitämään huolta siitä, että lentoliikenne sujuu mahdollisimman jouhevasti.

Matkailu on digitalisoitunut Suomessa hitaammin kuin muualla Euroopassa. Syyksi arvioidaan, että matkailukenttämme on pirstaloitunut sekä osaamisen että teknologian näkökulmasta. Pienten toimijoiden tulee verkottua keskisuurten kanssa ja keskisuurten verkottua edelleen alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Lapissa vientiteollisuuden veto näkyy erityisesti Outokummun Tornion terästehtailta ja metsäteollisuudessa sekä pienempien teollisuusyritysten viennissä esim. Lapin sahoilla ja moottorikelkkoja valmistavalla kelkkatehtaalla. Terästehdas käy liki täydellä kapasiteetilla ja tämä näkyy positiivisena liiketuloksena. Kemissä metsäteollisuutta harjoittavilla Metsä Groupilla ja Stora Ensolla menee hyvin. Kaikki tuotanto menee kaupaksi ja varsin hyvillä hinnoilla. Stora Ensolla harmina oli paperikone kakkosella tapahtunut konerikko, joka keskeytti paperintuotannon usean viikon ajaksi. Teollisuuden investoinneissa suurimmat odotukset kohdistuvat Kemijärven ja Kemlin biojalostamohankkeisiin. Kemijärven hankkeen päätöstä odotetaan lähikuukausina. Kemlin hankkeen päätökseen vaikuttavat EU-tullinnat biotuotteiden käytöstä.

Pk-yritykset ovat investoineet ja yritysten suhdanne-, liikevaihto- ja kannattavuusnäkyvät ovat myönteisiä. Pk-yrityskentän valmistavassa teollisuudessa näkyy selvää piristymistä. Lappilaisilla pk-yrityksillä on vientiponnistuksia eri puolille maailmaa useisiin maihin merkittävässä määrin suhteessa yrityksen toimintaan. Tämä näkyy lisääntyvänä kiinnostuksena käyttää globaalin TeamFinland -verkoston palveluja ja selvittää mahdollisuuksia myös kaukaisimmilla markkinoilla.

Tornion Röyttän Manga LNG-tuontiterminaalin rakennustyöt ovat valmistuneet ja vähitellen ollaan siirtymässä käyttöönottovaiheeseen. Nesteytettyä maakaasua tuodaan jo terminaaliin. Investoinnin arvo on ollut noin 110 milj. euroa. Outokumpu on investoinut ja investoi vuosina 2015 - 2018 noin 25 milj. euroa siirtyäkseen käyttämään nesteytettyä maakaasua. LNG:llä korvataan propaanin käyttöä. Meriliikenteen arvioidaan siirtyvän maakaasun käyttäjäksi. Vähäpäästöiset henkilöautot tulevat myös lisääntymään Pohjois-Suomessa, kun jakeluverkko laajenee ja saadaan tankkauspisteitä. Lapissa on myös useita keskittymiä ajoneuvojen sekä ajoneuvo- ja rengastekniikan testaukseen. Olosuhdeosaamiseen liittyvä testaustoiminta on kasvava toimiala. Kasvu on ollut vahvaa Inarin, Rovaniemen ja Muonion kuntien alueella.

Toimivien kaivosten tilanne on hyvä ja raaka-aineiden nousevat hinnat ovat tukeneet yhtiöiden toimintaa, mikä heijastuu merkittävinä vuosittaisina investointeina. Pohjoisen kaivosyhtiöt Kemlin kaivos (Outokumpu Chrome Oy), Agnico Eagle Oy:n Kittilän kaivos sekä Bolidenin Kevitsan kaivos Sodankylässä ovat jo ilmoittaneet merkittävistä investoinneista. Alkuvuodesta 2018 julkaistut investointipäätökset tulevat nousemaan noin 500 miljoonan euroon vuoteen 2020 mennessä. Kaivosyhtiöt järjestivät maaliskuussa pk-yrityksille esittelytilaisuuden ja kiinnostus oli hyvä.

Malminetsintä kääntyi kasvuun 2016 ja kasvu on jatkunut voimakkaana. Maailman raaka-aineiden hintakehitys on vakiintunut. Malminetsintä on erityisen voimakasta Sodankylän ja Kittilän alueella. Suomi on kaivosmaana pieni, mutta laadukas ja hyvin tehty malminetsintä voi tuoda uusia kaivoksia seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vahvana trendinä ovat uusiutuva energia ja uudenlaiset käyttövoimaratkaisut liikkumiseen. Trendit puoltavat esimerkiksi akkuihin ja kaapeleihin tarvittavan raaka-aineen louhintaa.

Alku- ja paikallistuotannossa on lähtenyt liikkeelle monia hyviä hankkeita jalostusasteen nostamiseen esim. poronliha, marjat ja erilaiset keruutuotteet. Sininen biotalous ja etenkin kalastus on ollut kasvussa. Lapissa rekisteröidyt kaupalliset kalastajat kalastivat markkinoille 450 tonnia kalaa. Eniten kalastettiin muikkua. Lisäksi kilomääräisesti tärkeimpiä olivat siika, hauki ja ahven. Ruokakalaa viljeltiin Lapissa reilu 300 tonnia ja tuotanto oli pääasiassa kirjolohta. Lapissa on vain muutamia (kuusi) pienehköjä kalanjalostusyrityksiä ja muutamia uusia on starttivaiheessa.

Lapissa rakentaminen näyttäytyy Rovaniemellä voimakkaana asuntorakentamisena ja osassa matkailukeskuksia uusina investointeina. Uutena piirteenä erityisesti Rovaniemellä on ollut asutokäyttöön tarkoitettujen huoneistojen siirtyminen matkailukäyttöön ns. airbnb -toimintana. Kasvu ja taloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä. Isompia matkailuinvestointeja valmistellaan ja niiden rakentamisen arvioidaan lähtevän liikkeelle lähivuosina.

Tänä vuonna on tavallista enemmän tieinvestointeja johtuen korjausvelkaohjelmasta ja perusväylänpidon lisärahoitusohjelmasta. Korjausvelkaohjelma loppuu tänä vuonna, joten investointien määrä laskenee ensi vuonna. Eri puolilla Lappia käynnissä olevien merkittävimpien tieinvestointihankkeiden arvo on noin 24 milj. euroa tänä vuonna. Vuoden vaihteessa alkoi maantien 969 Nellimintien parantamisen rakensurakka. Muita tänä vuonna alkavia investointihankkeita ovat mm. maantien 922 parantaminen Kromitien ja Thurevikinkadun liittymässä Torniossa, maantien 924 parantaminen välillä Alaniemi-Tainiemi Simossa ja kantatien 93 Kivilompolon rajanylityspaikan uudistaminen Enontekiöllä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Elinkeinoelämän myönteinen kehitys sekä vireillä olevat investointi- ja rakennushankkeet heijastuvat työvoiman kysyntänä ja työllisyystilanteen paranemisena. Työvoiman kysynnän vilkastuminen näkyy Tilastokeskuksen suhdanneaineistossa henkilöstömäärän kasvuna. Pk-yritysbarometrin mukaan henkilöstömäärän kehitysarviot ovat positiiviset, mutta edelleen varovaisemmat kuin suhdannenäkymien ja liikevaihdon osalta.

Lapin yrityksistä 40 % on palkannut uutta työvoimaa vuoden aikana ja joka viides yritys arvioi henkilöstömääränsä kasvavan tulevan vuoden aikana.

Työvoiman kysynnän vilkastuminen on näkynyt neljän viime vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Viime vuonna Lapissa ilmoitettiin TE-toimistoon avoimeksi noin 21 060 työpaikkaa, mikä on lähes viidennes enemmän kuin edellisenä vuonna. Työpaikkatarjonnassa näkyy vahvasti palvelu- ja myyntityö ja moniin eri ammatteihin ulottuva matkailun kasvua kuvaava työvoiman kysyntä. Työvoiman kysynnässä näkyy työvoiman vaihtuvuus sekä toistuvat kausiluontoiset työvoimatarpeet. Joka kolmas avoimeksi ilmoitettu työpaikka oli kuitenkin työn kestoltaan yli vuoden.

Työllisyyden kasvumahdollisuudet ovat yksityissektorilla, erityisesti yrityksissä. Julkisen sektorin rakennemuutokset näkyvät työvoiman siirtyminä työnantajasektorien välillä. Julkisen sektorin palvelurakenteiden muutokset tuovat muutoksia palvelujen tuottamiseen ja sitä kautta työpaikkojen sektorirakenteeseen. Maakunta- ja sote-uudistus voimistaa tätä kehitystä. Henkilöstöpalveluyritysten ja vuokratyövoiman käyttö henkilöstön rekrytoinnissa on yleistynyt ja yleistyy. Vuokratyö tarjoaa useilla aloilla väylän työhön ja työkokemuksen kautta pysyvämpiin työsuhteisiin joko henkilöstöpalveluyrityksessä tai asiakasyrityksissä. Myös Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työvoimatarpeet ovat mahdollisuus lappilaiselle työvoimalle ja päivittäinen rajan yli työssäkäynti näkyy raja-alueiden kuntien työllisyystilanteessa.

Matkailun kasvu ja kausien pidentyminen näkyy lisääntyneinä työmahdollisuuksina matkailualan moninaisissa tehtävissä. Teollisuus- ja matkailuinvestointihankkeet heijastuvat lisääntyvänä työvoiman kysyntänä rakennusalalla ml. maanrakennus. Esimerkiksi Kemin kaivosinvestoinnin käynnistyessä työvoimaa tarvitaan paljon. Malminetsintää ja autotestausta tukevassa toiminnassa on myös lisääntyviä työvoimatarpeita. Suunnitteilla olevien biotaloushankkeiden monille aloille heijastuviin työvoimatarpeisiin vastaamiseen valmistaudutaan ennakoivasti toimijoiden yhteistyönä. Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman kysyntä on jatkuvaa, mikä heijastuu myös useissa alan ammateissa työvoimapulana.

Työvoiman kysynnän lisääntyminen, työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset sekä muuntuvat ja laajenevat osaamisvaateet lisäävät työvoiman saatavuuden haasteita. Yritysten kansainvälinen yhteistyö, suuntautuminen kansainvälisille markkinoille ja matkailun uudet kasvavat asiakasryhmät edellyttävät rekrytoitavalta henkilöstöltä kieli- ja kulttuuriosaamista, markkinointi- ja myyntitaitoja sekä verkosto-osaamista. Digitaalisuus muuttaa työn sisältöjä ja työn tekemisen tapaa. Työntekijöiltä odotetaan toisaalta vahvaa alan asiantuntijuutta ja toisaalta moniosaamista, joustavuutta muuttuvissa olosuhteissa ja asiakaslähtöisyyttä. Työnjohdon rooli, henkilöstöhallintoon ja työsuhte-asioihin liittyvä osaaminen ja esimiestaidot korostuvat työelämän muutoksessa.

Työvoiman kysynnän kasvu on voimistanut työvoiman rekrytointi- ja saatavuusongelmia, jotka nähdään useilla aloilla uhkana yritysten kasvulle ja kehittymiselle sekä uusien yritysten sijoittumiselle alueelle. Työvoiman saatavuusongelmat ovat Lapissa pahempia kuin koko maassa keskimäärin. Lapin pk-yrityksistä reilu kolmasosa arvioi tarjolla olevan riittävästi tarpeita vastaavaa työvoimaa. Lähes puolet pk-yrityksistä kokee työvoiman saatavuuden jossain määrin rajoittavaksi esteeksi yrityksen kasvulle ja joka kymmenes pitää työvoiman saatavuutta merkittävänä kasvun esteenä. Osaavan työvoiman saatavuus on laajenevassa määrin haaste useilla aloilla, sosiaali- ja terveydenhuollon ja matkailualan ammattien lisäksi mm. rakennusalalla ja kaivos- ja metalliteollisuudessa. Koulutukseen hakeutuvien määrät osoittavat tarvetta panostaa alan kiinnostavuuteen ja houkuttelevuuteen aloilla, joilla työvoiman kysyntä on kasvussa.

Lapin matkailun kasvun ja kasvunäkymien myötä matkailutyövoiman saatavuushaasteet ja yritysten välinen kilpailu osaavasta työvoimasta ovat lisääntyneet. Kielitaidon ja ammatillisen osaamisen lisäksi asenne ja alalle soveltuvuus korostuu rekrytoinnissa. Alueen työvoima ei riitä sesonkihuippujen työvoimatarpeisiin, vaan työvoimaa tarvitaan muualta Suomesta ja myös ulkomailta. Työvoiman saatavuuteen liittyvät kausityöntekijöiden asuntomahdollisuudet, matkailun työnantajakuva sekä työmahdollisuuksien tunnettuus ja koulutuksen vetovoima. Työvoiman saatavuuteen panostetaan yritysten, viranomaisten ja oppilaitosten yhteistyöllä sekä hallituksen käynnistämän Matkailu 4.0 -toimenpideohjelman että alueellisen matkailun tiekarttatyöskentelyn tukevana. Kunnat ja yritykset hakevat yhdessä ratkaisuja asunto-ongelmiin.

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen osa aluekehityksen edistämistä, julkisen sektorin palvelukykyä ja uudistuvaa kasvupalvelua. Työmarkkinoiden toimivuutta tuetaan työnvälitystoimintaa kehittämällä ja yksityisiä työvoimapalveluja hyödyntämällä. Tavoitteena on löytää uusia, innovatiivisia keinoja työvoiman saatavuushaasteisiin vastaamiseen, asiakkaiden työllistymisen nopeuttamiseen ja yritysten rekrytointikynnyksen madaltamiseen. Lapin tieto- ja neuvontapalvelut ja ohjaamotoiminta tukevat opinto- ja työmarkkinaratkaisuja hakevia lappilaisia. Tässä työssä korostuu ohjaustyötä tekevien osaamisen nostaminen ja ajantasainen tieto eri alojen työvoiman tarpeista nyt ja tulevaisuudessa.

Riittävän alueellisen koulutustarjonnan turvaamiseksi tarvitaan oppilaitosten verkostoitumista, monimuoto-opetuksen kehittämistä ja teknologian hyödyntämistä sekä työelämä- ja yritysyhteistyötä. Digitaalisten oppimis- ja palveluympäristöjen kehittämällä vastataan alueellisiin, valtakunnallisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin ja varmistetaan koulutuksen laatu, saatavuus ja saavutettavuus. Suurhankkeet edellyttävät oppilaitoksilta ketteryyttä ja valmiutta kuulla elinkeinoelämän näkemyksiä, miten koulutuksia pitää toteuttaa pk-yrityskenttä huomioiden. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudistus parantaa koulutuksen joustavuutta sekä tukee osaavan työvoiman saatavuutta ja opiskelijoiden kiinnittymistä työmarkkinoille vahvan työelämäyhteyden ja

työpaikalla oppimisen kautta. Myös maahanmuuttajakoulutusten työelämäkytkentää on lisätty maahanmuuttajien työllistymisen nopeuttamiseksi, millä osaltaan voidaan edistää työvoimapula-alojen työvoiman saatavuutta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työvoiman kysyntä ja työmarkkinaratkaisut näkyvät vahvistuneena työttömyyden vähenemisenä. Vuonna 2017 työttömiä oli Lapissa keskimäärin 1 700 (-13 %) vähemmän kuin edellisellä vuonna. Helmikuussa 2018 Lapissa oli työttömiä 10 250, yli 2 100 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Helmikuun työttömien määrä on ollut viimeksi alempi (7 875) vuonna 1990 ja korkeimmillaan yli 25 500 vuonna 1994. Työttömyys laskee kaikissa Lapin seutukunnissa.

Työnhakijoiden määräaikaishaastattelut ovat osaltaan tukeneet työllistymisen nopeutumista ja tehostaneet asiakkaiden ohjaamista avoimiin työpaikkoihin ja palveluihin. Määräaikaishaastatteluissa on myös tullut esille asiakkaiden työllistymisiä ja työnhakutilanteen muutoksia, mikä on parantanut TE-toimiston tilannekuvaa asiakkaista heijastuen työttömyyslukujen alenemisena. Viime vuoden alussa voimaan tulleella kaksivuotisella kokeilulla palkkatuki ja starttiraha rahoitetaan osin tai kokonaan työttömyysetuudella, mikä lisäsi mahdollisuuksia työttömien aktivointiin. Työnhakijoiden aktivointiin ja palveluiden volyymin nostoon pystytään vastaamaan tänä vuonna käytävissä olevilla määrärahoilla varautuen myös vuoden alusta voimaan tuleen aktiivimallin myötä lisääntyväksi arvioituun palveluiden kysyntään.

Työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden alenemisesta huolimatta edelleen haastavia. Kohtaanto-ongelmien vähentäminen edellyttää pidempään työttömänä olleiden osaamisen kehittämistä työmarkkinoille sijoittumisen edistämiseksi. Pitkäaikaistyöttömyyden alenemisessä näkyy sekä pitkäaikaistyöttömiin kohdistetut työllistymistä edistävät ratkaisut että työvoiman kysynnän vilkastumisesta johtuva työttömyyden pitkittymisen väheneminen. Viime vuoden elokuussa käynnistyneessä työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisessa kokeilussa on Lapista mukana viisi kuntaa (Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Sodankylä, Tornio). Lapin kokeilun kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät. Viime syyskuu oli kokeilussa vielä uudenlaisien asiakasprosessien käynnistymisvaihetta eli on odotettavissa, että kokeilun tulokset alkavat näkymään selvemmin vasta tämän vuoden aikana. Kokeilun lisäksi pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tukevat käynnissä olevat ESR- ja työllisyyspoliittiset avustushankkeet. Työnhakijoiden osaamisen kehittämistä tuetaan koulutuksen lisäksi muilla palveluilla esim. valmennuksilla ja koulutuskokeiluilla.

Työttömyyden väheneminen kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin. Hitaimmin on viime kuukausina vähentynyt 35-39 -vuotiaiden työttömyys. Nuorten työttömyys keskittyy kaupunkeihin. Työttömyyden vähenemisestä huolimatta nuorten työttömyystilanne on edelleen selkeästi pahin Kemi-Tornion seutukunnassa. Ohjaamotoiminnan laajentamisen sekä valmisteilla olevan valtakunnallisesti toteutettavan nuorten tulosperusteisen pilottihankkeen odotetaan parantavan nuorten työllistymistä työttömyyttä alentaen. Myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin myötä lisääntyvän koulutuksen aikaisen työelämäyhteyden yhtenä tavoitteena on edistää nuorten nopeampaa kiinnittymistä työmarkkinoille. Nuoret tarvitsevat myös ohjausta ja rohkaisua alueelliseen liikkuvuuteen Lapin lisääntyvien työmahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 66 420 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 166 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 066.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Rovaniemen seutukunnan vahvuutena on saavutettavuus. Saavutettavuuden ansiosta Rovaniemen seudusta on kehittynyt ympärivuotinen matkailukohde joulun, lumen, revontulten ja kesämatkailun ympärille. Pitemmän aikavälin tavoitteena on vahvistaa Rovaniemen roolia keskeisenä arktisena kaupunkina. Tätä tavoitetta tukee hyvin tehty Rovaniemi - Kirkkonie mi ratalinjaus. Ratayhteys on nähtävä nimenomaan kansainvälisenä, jopa globaalina yhteytenä Euroopan ja Aasian välille. Rovaniemen seutukuntaan kuuluvan Ranuan kunnan elinvoimaisuus on lisääntynyt voimakkaasti viimeisten vuosien aikana. Ranuan vahvuutena ovat ympärivuotinen matkailu, luonnontuotteet, palvelu ja kauppa. Yrityskantaa on vahvistettu ja verkkokauppa kehittyy.

Seutukunnassa on panostettu kaavoitukseen ja käynnissä on useita merkittäviä kaavahankkeita. Hyvällä valmistautumisella kaavoitukseen voidaan tukea yritysten kasvua ja yleensä alueen elinvoimaisuuden kehittymistä. Matkailu kasvaa hyvää vauhtia. Rovaniemellä matkailun kasvu näkyy katukuvassa, lento- ja junaliikenteessä ja varsinaisissa matkailukohteissa kuten Napapiirillä. Rovaniemestä on muodostunut vahva kaupan- ja palveluiden keskittymä. Ranualla eläinpuisto toimii perhematkailun veturina ja alueesta on muodostunut matkailu- ja lomakohde.

Yksilömatkailu lisääntyy selvästi ja tämä tuo uusia haasteita palvelukulttuuriin. Tästä hyvänä esimerkkinä on lähiruoan kysynnän kasvu ja pullonkaulana on havaittu matkailu- ja maaseututoimijoiden suoramyynnin vähäisyys. Airbnb -ala kasvaa ja samalla ammattimaistuu. Rovaniemellä tämä ilmiö on näkynyt siten, että kaupunkiin on tullut toimijoita, jotka ovat ostaneet useampia huoneistoja majoitustoimintatarkoitukseen.

Rovaniemen väestökehitys on pysynyt positiivisena pitkällä aikavälillä, mutta Ranuan väestökehitys on selvästi negatiivinen. Ranualla vain nettomaahanmuutto on positiivista.

Rovaniemen lähiajan tavoitteena on uusien yritysten ja asukasluvun määrän kasvattaminen, nostaa rekisteröityjen yöpymisten määrää sekä työllisyysasteen nostaminen 65 %:iin. Ranuan lähiajan tavoitteena on saada asukasluku kasvamaan ja uusia yrityksiä sekä olemassa olevia yrityksiä kasvupolulle. Ranualla on myös tärkeä saada voimakkaasti kasvavana pienenä kuntana suunnitellut investoinnit eteenpäin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rovaniemellä ja Ranualla matkailu kasvaa ja kansainvälistyy. Kasvu näkyy lentoliikenteessä ja kasvu tuo alueille paineita kehittää erilaisia pieniä matkailukohteita (Napapiiri, Apukka, Olleroaara, Hirvas ja Vaattunki) Ounasvaaran lisäksi. Voimakkaasti rakennetulle Napapiirin alueelle paineet maankäytön suunnittelulle ovat suuret. Suunnittelu on haasteellista asutuksen lentokentän läheisyyden ja ohjelmapalveluyritysten eri liikkumismuodoille tarvitseman tilan vuoksi. Kaavoitus vaikuttaa monien yritysten tulevaisuuden näkymiin.

Myös Ranualla matkailu kasvaa ja kansainvälistyy. Alueella toimivat matkailuyritykset ovat verkostoituneet. Positiivinen kehitys luo uutta pohjaa ja uskoa muillekin aloille. Rakennusallalle on tullut uusia yrittäjiä ja biotaloudesta on saatu uutta kasvua. Rakentaminen keskittyy matkailuinfraan, uuden hyvinvointikeskuksen rakentamiseen sekä yksityisiin tuotantotiloihin. Myös verkkokauppa kasvaa ja on merkittävää toimintaa.

Ranualla nähdään tärkeänä valmistautuminen Suhangon kaivoksen avautumiseen. Hanke on ollut pitkään vireillä ja nyt sille on saatu uusi omistaja. Lähivuodet näyttävät kuinka hanke etenee.

Rovaniemellä asuntorakentaminen ja Napapiirin alueen matkailurakentaminen on vilkasta. Rovaniemen laskennallinen uusien asuntojen tarve on vuodessa 200–300. Viime vuosina rakentamisen määrä on ollut kaksinkertainen tähän määrään. Monella isolla ja pienemmälläkin toimijalla on projekteja meneillään. Oman lisänsä tuovat lähiseudulle nousevat erilaiset matkailuun liittyvät hankkeet. Myös puurakentaminen on vahvistumassa Rovaniemellä.

Napapiirin Energia ja Vesi Oy tekee lähivuosina useiden miljoonien investointeja Alakorkalon jätevedenpuhdistamon toiminnan tehostamiseksi ja toimintavarmuuden parantamiseksi sekä kiertotalouden edistämiseksi. Lisäksi jätevedenpuhdistamon lietteille ollaan toteuttamassa prosessi, jossa liete poltetaan ja syntyvä tuhka rakeistetaan lannoitetuotteeksi. Tähän investointiin on saatu ympäristöministeriöltä 1,27 miljoonan euron tuki. Yhteensä investointi on noin 4,3 miljoonaa euroa. Lietteenpolttolaitoksen suunnittelu on alkanut vuonna 2017. Tavoitteena Alakorkalon alueelle on kiertotalouspuisto, johon sijoittuisivat ympäristöliiketoimintaa harjoittavat yritykset.

Ranualla on aloitettu bioenergiailaitoksen mahdollisuuksien selvittely. Mukana selvityksessä ovat mm. suurimmat tuottajat ja Residuum Oy. Bioenergiailaitoksen odotusarvot ovat korkeat, saatavia hyötyjä ovat liikennepolttoaineen saaminen, lämpöenergia sekä pelloille saatavat lannoitteet. Maatalouden metaanipäästöt saadaan vähenemään sekä pystytään korvaamaan öljyn käyttöä. Myös matkailijat voisivat tankata paikallista energiaa.

Elinkeinoelämän vahvistumisen myötä tavoitellaan niin Rovaniemellä kuin koko Lapissa uusia yrityksiä. Rovaniemen Kehitys Oy on solminut aiesopimuksen Lapin startup-yritysten kiihdyttämiseen keskittyvän investointirahaston ja toimitilojen perustamisesta. Tavoitteena on tuottaa koko Lapin alueelle yli 100 kansainvälisesti kasvavaa startup-yritystä vuoteen 2021 mennessä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja oli Rovaniemen seutukunnassa viime vuonna noin 7 080, mikä on yli 860 enemmän kuin edellisenä vuonna. Matkailun kasvu näkyy vahvasti työvoiman kysynnässä. Niin palveluissa kuin kaupassa tarvitaan kielitaitoista työvoimaa. Kielitaitovaatimukset lisääntyvät kansainvälistymisen myötä, pelkkä englanti ei riitä. Työelämän haasteiden kasvu sekä osaamisen ja työn vaativuuden kohtaanto haastaa työvoiman saatavuuden. Rovaniemellä opiskelijatyövoima

helpottaa matkailualan työvoiman saatavuutta. Opiskelijoita työskentelee myös kauden osa-aikaisissa tehtävissä.

Ammattibarometrissa ylitarjonta-ammattien määrä on vähentynyt ja pula-ammattien lisääntynyt, mikä kuvaa työvoiman kysynnän muutosta ja työvoiman saatavuushaasteiden laajenemista aiempaa useammille aloille. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan sekä matkailukytkentäisten ammattien (mm. ravintola-ala, oppaat, siivous) lisäksi alueella arvioidaan olevan pulaa mm. erityis- ja lastentarhanopettajista, tietotekniikkaosaajista ja rakennusalan erityisosaajista.

Rovaniemi on osaamisen keskittymä. Ammatilliseen sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistotasoiseen koulutukseen hakeudutaan laajalti maakunnasta ja muulta Suomesta. Rovaniemi kiinnostaa myös kansainvälisiä opiskelijoita. Uraohjauksen ja opin-
topolkujen kehittäminen on tärkeää opiskelijoiden työelämään sijoittumisen nopeuttamiseksi.

Esimerkkinä uudenaikaisesta tavasta toimia tammikuussa Rovaniemen alueella käynnistettiin työnhakukampanja, joka huipentui maaliskuun lopulla rekrytointitapahtumaan. Rekrytointitapahtumassa kohtasivat työnhakijat ja työnantajat kääntäen roolit päälaelleen, työnhakijat toimivat esittelijöinä tarjoten omaa osaamistaan työnantajille. Mukana oli lukuisia joukko yrityksiä ja työnantajia ja esiin nousi piilotyöpaikkojen mahdollisuudet työnhakijoille. Työnantajille päivä tarjosi myös mahdollisuuden keskustella paikallisten yrityskehittäjien sekä koulutuspalvelujen edustajien kanssa ja verkostoitua.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on viimeisen vuoden aikana vähentynyt Rovaniemen seutukunnassa hieman enemmän kuin Lapissa keskimäärin. Työvoimaltaan ja työttömien määrältään suurimpana seutukuntana Rovaniemen kehitys on merkittävä koko Lapin työttömyyden kehitykselle. Vaikka nuoria työttömiä on Rovaniemen seudulla lukumääräisesti toiseksi eniten Lapin seutukunnista, nuorten tilanne työmarkkinoilla on Lapin keskimääräistä parempi. Myös rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden osalta kehityssuunta parani loppuvuotta kohti. Pitkäaikaistyöttömiä oli joulukuussa yli neljännes vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Rovaniemi on mukana työvoima- ja yrityspalvelujen alueelliseen kokeilussa, mikä on osaltaan tukenut pitkäaikaistyöttömyyden kääntymistä alenevaksi. Rovaniemellä työllisyysyksikkö kehittää ja koordinoi eri toimijoiden ja palvelujen kokonaisuutta työllisyyden edistämiseksi ja hallinnoi työllistämishankkeita. Pidempään työttömänä olleille tarjotaan Eduro-säätiön henkilökohtaista palvelua. ESR-rahoitteinen hanke luo mahdollisuuksia uudenaikaiseen työn tekemisen ja yrittäjyyteen mm. osuuskuntatoiminnan

kautta. Nuorten ohjaamotoiminnan hyviä käytäntöjä halutaan viedä laajemmin työttömien palveluihin.

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 57 662 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 642 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 662.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kemi-Tornio alueelle on kehittynyt suurteollisuuden myötä vahvaa teollisuuspalvelun pk-yritystoimintaa ja vahvistuu edelleen. Kemi-Tornion seutukunnan osuus Suomen viennistä on merkittävä. Pk-yritykset toimivat laajasti Lapin ja Pohjois-Ruotsin alueella sekä tavoittelevat laajempia kv-markkinoita. Kemi-Tornio alueen keskeisillä toimialoilla menee nyt maailmalla hyvin.

Teollisuuden kasvulta odotetaan paljon. Uutta kasvupotentiaalia ja kasvun kärkiä odotetaan kiertotaloudesta ja matkailusta. Molemmilla sektoreilla on hyvät edellytykset kasvaa nopeasti ja luoda uusia työmahdollisuuksia. Meri-Lapin matkailu Oy toimii alueen matkailun kehittämisorganisaationa, joka kehittää matkailutoimijoiden verkostoa ja yritysten matkailupalvelukonseptointia. Aloittavien yritysten määrä on kasvussa koko seutukunnassa. Uudet yritykset ovat pääsääntöisesti pieniä palvelualan yrityksiä. Myös sukupolvenvaihdokset ovat lisääntymässä.

Haasteena on kansainvälisen hankeosaamisen ongelmatiikka eli osata kirjoittaa hakemuksia oikealla tavalla. Yritysneuvontaan tarvitaan erikoisosaamista ja tiedon syventämistä. Myös ns. aktivointikäyntejä yrityksiin tarvitaan ja nämä käynnit ovat vähentyneet merkittävästi.

Seutukunnan saavutettavuus on hyvä rauta- ja meriteitse. Rautateitse alueen yritykset saavat jalosteet hyvin liikkeelle ja pohjoisen puuraaka-aine kulkee hyvin teollisuudelle. Perämerenkaari nähdään mahdollisuutena ja tavoitteena on saada säännöllinen henkilöjunaliikenne Oulun ja Tornio/Haaparannan välille. Alueen satamien yhteenlasketut tavaraliikennemäärät nostavat sen yhdeksi Suomen merkittäväksi logistiikkakeskittymäksi. Satamien käyttöastetta pitää kuitenkin pystyä lisäämään. Lentoliikenteen osalta saavutettavuus on parantunut, mutta yhteyksien kehittämistä tarvitaan edelleen.

Alueen haasteena on jatkuva negatiivinen väestökehitys ja tähän odotetaan saatavan muutosta suurhankkeiden toteutumisen myötä.

Alueen lähiajan tavoitteena on uusien yritysten houkuttelevuus alueelle (sijoittumispalvelut), investointien ja työpaikkojen luominen, kansainvälisen rahoituksen ja yhteyksien lisääminen sekä keskeisten kehittämishankkeiden eteenpäin vieminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin matkailun kasvu näkyy Kemi-Tornio alueella. Aikaisemmin olemassaolon kamppailua käynyt Kemi-Tornio -alueen lentokenttä on saanut positiivisen sysäyksen matkustajamäärien kasvaessa. Seutukunnassa panostetaan entistä vahvemmin matkailun kehittämiseen. Kaupan vahvistuminen näkyy Tornio-Haaparanta alueella. Matkailussa on hyödynnetty ennakkoluulottomasti maailmanlaajuisesti ainutlaatuisia ominaisuuksia eli useammaksi kuukaudeksi jäätyvää merta. Jäänmurtajaristeilyjä on järjestetty kymmeniä vuosia ja LumiLinna rakennettiin tänä vuonna 23. kerran. Meneillään olevat suuret investoinnit ja tulevat suunnitelmat tähtäävät kaupungin matkailukohteiden ja alueen ympärivuotisen matkailun kehittämiseen.

Puurakentamisen klusteri on myös vahva ja alueella sijaitsee useita vahvoja puurakentamiseen erikoistuneita yrityksiä. Lisäksi uusia puurakentamisen yrityksiä on syntymässä, esim. Rakennus-Varma suunnittelee perustavansa massiivipuulementtitehtaan. Toteutuessaan investointi on arvoltaan 4,5 miljoonaa euroa. Yhtiö on tehnyt Kemiin jo viime vuoden lopulla puolen miljoonan arvoisen investoinnin, joka liittyy oksatoman liimapuun valmistamiseen.

Alueella on toteutumassa ja suunnitelmissa merkittäviä hankkeita, yhteensä noin 2 miljardilla eurolla. Energiahankkeista Kemin Biodieselilaitos odottaa vielä EU-parlamenttiä tulkintaa RED 2 direktiivistä. LNG-terminaalien toiminta on käynnistymässä Torniossa. LNG:n tulo Tornioon tarkoittaa, että olemassa oleva teollisuus varmistaa energian saannin ja uusia energiariippuvaisia yrityksiä voi sijoittua kaasuinfraan lähelle.

Alueen elinkeinoyhtiö (Team Botnia) edistää alueen kehittymistä vahvasti. Tuulivoimainvestoinneista merkittävimpiä ovat Simon tuulipuistot. Kiertotalouden investointiahiota on 17 noin 500 milj. eurolla (400 työpaikkaa) ja Kemiin on perustettu kiertotalouskeskus.

Seudulla on useita majoituskapasiteetin ja matkailun aktiviteettien lisäykseen liittyviä suunnittelu- ja toteutusvaiheessa olevia hankkeita. Logistiikan osalta tavoitellaan raskaan liikenteen palvelukeskusta ja Pohjoiskalotin rahtiliikenteen keskusta Tornion alueelle. TornioHaparanda kaupunkirakennetta kehitetään.

Koulutuskuntayhtymä Lappian Tervolan Louen yksikkö on vahva toimija luomassa uutta pohjaa biokaasun, alkutuotannon ja lähiruoan nousulle. Alueelle on syntynyt yritystoimintaa, jonka heijastusvaikutus ulottuu laajalle Lappiin. Esimerkiksi Meän Liha Oy on kolmen lappilaisen lihantuottajan jalostusyrittäjä Tervolan Louella. Yritys jalostaa naudan-, lampaan-, poron- ja sianlihaa sekä tarkastettua riistaa. Torniossa Lapin Kulan panimo on saanut uuden toimijan, joka on kehittänyt aluetta vapaa-ajan keskuksena ja olutpanimona.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Puunjalostus- ja metalliteollisuuden yksiköt ovat alueen merkittäviä työllistäjiä ja ne tarjoavat vuosittain myös huomattavan määrän kesätyöpaikkoja. LNG- ja Kaidin biodiesellaitoshankkeisiin liittyy uudenlaisia osaamistarpeita, joihin haetaan koulutusratkaisuja teollisuuden, oppilaitosten ja työ- ja elinkeinohallinnon tiiviissä yhteistyössä. Alueella on laajennettu luonnonvara-alan toisen asteen koulutustarjontaa, aloitettu logistiikka-alan koulutus ja alueen oppilaitokset ovat aktiivisia TKI-toiminnassaan. Kemiin on perustettu Sitran tukemana kiertotalouden osaamis- ja koulutuskeskus. Lapin AMK:n yhtenä painopisteenä on Bio- ja kiertotalous. Tähän liittyen ammattikorkeakoulu suunnittelee testaavansa ensi vuonna aiheeseen liittyvää opintokokonaisuutta. Painotuksena on bio- ja kiertotalous teollisessa mittakaavassa.

Kemi-Tornion alueella ilmoitettiin viime vuonna TE-toimistoon avoimeksi 5 270 työpaikkaa. Lisäystä edelliseen vuoteen 350. Työvoiman kysyntää oli eniten palvelu- ja myyntityössä. Meri-Lapin matkailun kasvu näkyy työvoiman kysynnän lisääntymisenä ja työvoiman saatavuushaasteina, mikä luo tarpeita myös alan koulutustarjonnan lisäämiseen ja kehittämiseen alueella. Metallialan moniosaajien tarve on jatkuvaa. Teollisuus tarjoaa ympärivuotisten työpaikkojen lisäksi huomattavan määrän kesätyöpaikkoja, jotka ovat mahdollisuus niin työnantajille edistää tulevaa työvoiman saantavuutta kuin ammattiin opiskeleville kiinnittymiselle teollisuuden työmarkkinoille. Rekrytointitarpeiden arvioidaan lisääntyvän rakennus- ja kuljetusalan useissa tehtävissä.

Työvoiman kysynnän vilkastuminen näkyy ylitarjonta-ammattien selkeänä vähenemisenä ammattibarometriarvioinnissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kemi-Tornion alueella työttömyys vähenee kuten Lapissa keskimäärin. Työttömyyden väheneminen näkyy kaikissa ikäryhmittymissä. Nuorten työllistymisen edistäminen ja työttömyyden alentaminen on Kemi-Tornio alueen haaste. Vaikka nuorten työttömyys alenee, nuorten työttömien osuus ikäluokkansa työvoimasta on edelleen selkeästi Lapin korkein. Rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen ei yllä Lapin keskimääräiseen vauhtiin, missä näkyy taustalla aiempi koko Lappia parempi kehitys. Alueen kunnista Kemi ja Tornio ovat mukana pitkäaikaistyöttömiin kohdistuvaan alueellisessa kokeilussa. Pitkäaikaistyöttömyyden alenemista tukevat myös alueella käynnissä olevat hankkeet.

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 7 629 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 136 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 456.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alue muodostuu kahdesta ketterästä pienestä kunnasta, joiden vahvuutena on osaat elinkeinoelämän kehittäjät. Alueen vahvuus on erikoistunut pk-yritystoiminta, joiden myötä markkinat ovat kasvaneet valtakunnallisiksi ja osin kansainvälisiksi. Kehittyneet alat ovat rakennusteollisuudessa, kemianteollisuudessa ja kuljetuksessa. Alue hyötyy naapurikunnista ja Ruotsin rajaan rajoittuvana seutukuntana myös Ruotsi-yhteistyöstä.

Seutukunnan läpi menee valtatie 21, joka on vilkas yhteys niin talvi- kuin kesämatkailun ansiosta. Matkailijat käyttävät kaupan ja ravintolan palveluita liikkeessä alueen kautta. Yritykset ja kunnat panostavat liiketoimintaympäristön kehittämiseen ja vahvistavat verkostojaan.

Alueen haasteena on vanheneva ikärakenne ja negatiivinen väestökehitys eikä rakenteessa ole tapahtunut viime aikoina äkillisiä muutoksia. Nuorten lähtiessä opiskelemaan heidän paluunsa takaisin on epätodennäköistä. Pk-yritysten haasteena on saada osaavaa työvoimaa sekä varmistaa eläköityvien yrittäjien yritystoiminnan jatkuminen. Torniolaakson seutukunnan yrittäjien keski-ikä on nousussa. Yrittäjien ikääntyessä tulee yhä useammin esiin jatkajan löytyminen omasta perheestä, yrityskauppa tai yritystoiminnan lopettaminen. Tietyillä toimialoilla myös työntekijöiden rekrytointi on haasteellista. Ikääntyneiden työntekijöiden valmiudet eivät aina vastaa nykyhetken vaatimuksia.

Tuotannollisilla toimialoilla yrityksillä on mahdollisuus panostaa tuotannon kehittämiseen lisäämällä automaatiota. Väestön ikääntyminen (ja vähentyminen) vaikuttaa laaja-alaisesti koko seutukunnan palvelurakenteeseen sekä kuntatalouteen. Alueen lähiajan tavoite on saada muuttovirtaa sekä uutta yritystoimintaa seutukuntaan. Matkailutoimialalla on Torniolaakson seutukunnassa merkittävää kasvupotentiaalia

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pienteollisuuden kasvu näyttää hyvältä. Pello on panostanut teollisuusalueen kehittämiseen. Ylitorniolla pien-/metalliteollisuus on hienoisessa nousussa. Osa yrityksistä on moninkertaistanut työvoimansa päästyään alihankkijaksi esim. Kittilän kaivokselle. Halli-investointeja on valmistunut ja uusia on tulossa. Lisäksi kansainvälistymiseen on satsattu mm. ELY-keskuksen tuen avulla. Verkostoitumista tapahtuu myös koko ajan.

Merkittävimmät elinkeino- ja kehittämistoimet Torniolaaksossa ovat Mawson Oy:n kaivoshanke, Aavasaksan ja Ritavaaran alueen matkailun kehittämien sekä Tornion-Muonionjoen vesistöalueen kalastusmatkailun kehittäminen kansainvälisesti kiinnostavaksi kesätuotteeksi. Näiden lisäksi alueella on perinteisesti ollut vahva yritys-kanta rakentamisessa. Alueen yritykset ovat toimineet erityisesti matkailukeskusten rakennusurakoissa. Rakennustuoteteollisuuden investoinnit sekä rakentamistoimiala on kasvussa. Alueen iso betoniteollisuusyritys YBT on etabloitunut Ruotsiin. Yritys näkee mahdollisuuksia Pohjois- ja Keski-Ruotsissa.

Ylitorniolle sijoittuvan kaivosyhtiö Mawsonin tutkimus- ja kairaustoiminta on aktiivista talvi- ja pakkasjakson ajan. Tämänhetkinen malminetsinnän työvoimavahvuus on 45 henkilöä. Malminetsintä keskeytyi Mustiaavan ja Kaattasjärven alueella toistaiseksi

Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätöksellä. Kaivoshankkeiden lähellä korostuu elinkeinojen yhteensovitus sekä erilaiset luonnossuojeluun liittyvät kysymykset (luonnossuojelu- ja natura-alueet). Ylitorniolla on tulossa kuluvan vuoden aikana investointeja matkailu- ja metallipuolelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettujen työpaikkojen määrä on noussut kolmena viime vuonna. Vuonna 2017 Torniolaaksossa oli avoinna 365 TE-toimistoon ilmoitettua työpaikkaa. Työvoiman kysyntää oli eniten palvelu- ja myyntityössä, hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijöistä ja myyjistä.

Alueen keskeisten yritysten toimintakenttä ulottuu omaa seutukuntaa laajemmalle alueelle ja osin myös Ruotsin puolelle, joten yritykset ja niiden työvoimatarpeet ovat riippuvaisia markkina-alueiden elinkeinoelämän tilanteesta. Naapuriseutukuntien ja Ruotsin puolen rajakuntien työmarkkinat tarjoavat työmahdollisuuksia alueen työvoimalle, mikä näyttäytyy myös alueiden välisenä kilpailuna osaavasta työvoimasta. Työvoiman tarvetta ja pulaakin on metalli- ja hoiva-alalla. Työvoiman saatavuusongelmat liittyvät yleensä yksittäisten avainhenkilöiden ja erikoisosaajien rekrytointiin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Väestömäärältään pienimmässä Lapin seutukunnassa myös työttömien määrä on alueen pienin. Muiden seutukuntien tavoin työttömyys on alentunut selkeästi, ja Lapin keskimääräistä enemmän. Seutukunnan ikärakenne näkyy myös työttömyydessä. Nuoria työttömiä on vähän, mutta yli 50-vuotiaiden osuus korkea. Nuorten ja 25-49-vuotiaiden työttömyys on laskenut vahvimmin, mutta myös yli 50-vuotiaiden työttömyys laskee. Rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat vahvassa laskussa.

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 16 392 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 341 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 177.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueella korostuu kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen sekä bio- ja luonnontuotteet. Luonnontuotteet ja lähiraaka-aineet tarjoavat liiketoimintapotentiaalia koko Itä-Lapin alueella. Suunniteltu biojalostamo tuo toteutuessaan merkittävän investointisykäyksen. Tavoitteena on käynnistää biojalostamon rakentaminen kesällä 2018. Biojalostamo tuo investointitarpeita infran parantamiseen tuleville vuosille, esimerkiksi tiet. Biojalostamo luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia jalostamon sivuvirtoihin, logistiikkaan, sivu- ja lopputuotteisiin sekä energiaratkaisuihin. Biojalostamo toimii myös vetovoimamootorina uusille yrityksille, oppilaitoksille ja erilaisille kehittämisorganisaatioille. Myös puun käytön lisääntyminen tuo positiivisia odotuksia metsäalan yrittäjille.

Myös Itä-Lapissa näkyy matkailun vahva kasvu. Toimenpiteitä tehdään kohti ympäri- vuotista matkailua pidentämällä sesonkia molemmista päistä. Alueen infra, luonto ja saavutettavuus tukevat vahvasti ympärivuotisuuden kehittämistä. Itä-Lapissa on monipuolinen luonto vesistöineen, joka tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia luontopalveluiden kehittämiseen. Itä-Lapin vetovoimaisuus on kasvanut ja kasvaa. Investointeja olisi tulossa, mutta tukea tarvitaan matkailun perusinfraan, koska harvaanasutussa Itä-Lapissa kapasiteetti on vielä vajaa. Matkailualueiden yrittäjillä on noussut huoli tuuli-voimapuistojen tulosta lähialueille.

Posiolla sijaitsee arktinen keramiikkakeskus, joka on kansainvälisesti tunnettu keramiikkojen ja muiden taiteilijoiden kohtaamis- ja työskentelypaikka. Keramiikkakeskus

on saanut tehtäväkseen järjestää alan kansainvälisesti arvostetuimman kongressin vuonna 2020 ensimmäistä kertaa Pohjoismaissa.

Väestön väheneminen, ikääntyminen, syrjäinen sijainti ja pääomien puute tuovat haasteita alueelle. Elinkeinorakenteen kapea-alaisuus on haaste osajien sitoutumiseen. Itä-Lapin alue tarjoaa ns. hyvän elämän etsijöille vetovoimaisen asuinpaikan ja mahdollisuuksia yritystoimintaan tai työllistymiseen uusissa hankkeissa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kiinalainen Camce ja kemijärveläinen Boreal Bioref ovat valmistelemassa biojalostamohanketta Kemijärvelle. Yhtiöt ovat vahvistaneet yhteistyötä ja sitoutuneet viemään hanketta eteenpäin. Yhtiöt ovat sopineet esisuunnittelusta, projektin johtamisesta ja siemenrahoituksesta niin, että lopullinen investointipäätös on mahdollista tehdä vuonna 2018.

Keiteleen Kemijärvelle rakentama saha on kehittynyt ja pärjännyt hyvin. Toiminta on siirtynyt kahteen vuoroon ja toiminnan laajeneminen synnyttää uusia työpaikkoja puun hankintaan sekä alihankintayrityksiin. Myös muu teollinen toiminta on elinvoimaista.

Itä-Lapin merkittävät uudet ja tulevat hankkeet ovat majoituskapasiteetin lisääminen ja asuntorakentaminen Sallatunturille sekä revontulimatkojen yksiköiden rakentaminen Salla-, Suomu- ja Pyhätuntureille. Kemijärvelle on valmisteltu kokonaan puusta rakennettavaa hotellia. Hotelli sijoittuu kulttuuri- ja kirjastotalon jatkeeksi Pöyliöjärven rannalle. Rakennukseen sijoittuisi myös erillinen taidegalleria Kemijärven kuvanveistoviikkojen töille.

Hanketoiminnalla on voitu edistää alkutuotannon kehittymistä alueella ja oppilaitoksen rooli on ollut keskeinen. Alkutuotannon kehittymiselle nähdään paljon mahdollisuuksia ja toimijat uskovat kansainvälisen viennin lisääntyvän etenkin Aasian suuntaan.

Kemijärvellä on herännyt kiinnostus kaupallista kalastusta kohtaan. Kaupungin omistamissa kalankäsittelytiloissa toteutetaan muutostyöt, jotka ovat edellytyksenä alkutuotantotilastatuksen saamiselle. Kaupallinen kalastus on alkanut hyvin, kalastajia on useita ja paikallinen jalostusyrittäjä ostaa kalan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Elinkeinoelämän vilkastuminen on näkynyt ja näkyy työvoiman kysyntänä Itä-Lapissa. TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrä on lisääntynyt neljän viime vuoden aikana joka vuosi. Itä-Lapissa TE-toimistoon ilmoitettiin viime vuonna avoimia

työpaikkoja yli 1 400. Rekrytointitarpeissa näkyy matkailu heijastusvaikutuksineen sekä hoivapalvelut ja terveydenhuolto. Viime vuosina työpaikat ovat lisääntyneet sahateollisuudessa, mikä on heijastunut positiivisesti myös muille toimialoille. Lähimmän puolen vuoden aikana rekrytointitarpeiden arvioidaan lisääntyvän mm. rakentamisessa, opetusalalla, puuteollisuudessa sekä erilaisissa kesäajan kausiluontoisissa metsä- ja puutarha-alan tehtävissä.

Suunnitteilla oleva biojalostamohanke edellyttää toimijoiden yhteistä ennakoivaa varautumista hankkeen rakennus- ja toimintavaiheen aikaisiin työvoima- ja osaamistarpeisiin heijastusvaikutuksineen muille toimialoille. Hanke luo mahdollisuuksia uudella yritysyritykselle ja logistiikka- ja kuljetusketjuille. Metsäkone- ja metsäpalveluyrittäjien huolena on nyt ja etenkin lähivuosina kasvava metsäalan osaavan työvoiman tarve ja saatavuus. Kansainvälisen matkailun kasvu edellyttää työntekijöiltä uudenlaista palveluosaamista. Itä-Lapissa panostetaan luonnontuoteosaamiseen ja -yritykseen.

Itä-Lapin väestön ja työvoiman ikärakenne on haaste työvoiman saatavuudelle. Tulevat työvoimatarpeet tarjoavat työn perässä muualle muuttaneille paluumuuttomahdollisuuden sekä työllistymismahdollisuuksia Lapin elinolosuhteista kiinnostuneille ml. maahanmuuttajat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden myönteinen aleneva kehitys on jatkunut Itä-Lapissa. Työttömyys on laskenut ja laskee heijastellen elinkeinoelämän työvoimatarpeita ja työvoiman kysyntää. Työttömien osuus työvoimasta on kuitenkin edelleen Lapin korkein. Työmarkkina-tilanteen paraneminen näkyy niin nuorten, 25–49 kuin yli 50-vuotiaiden työttömyyden alenemisen. Rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat vähentyneet koko Lappia vahvemmin. Alueen kunnista Kemijärvi on mukana alueellisessa työllisyyskokeilussa, jossa kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät. Sallassa aktiivisen työllistämisen ja työllistymisen edellytysten luomisen tueksi on suunniteltu ottaa aktiivinen verkostomainen yhteistyö yhdistäen kunnan, yritysten, yhdistysten ja järjestäjien resurssit.

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 14 518 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 86 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 791.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunnan elinkeinoelämän perusta on luonnossa ja luonnonvaroissa ja niiden kestävässä hyödyntämisessä. Alueella sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävät ja kansainvälisesti tunnetut matkailukeskukset. Merkittäviä työllistäviä aloja ovat autojen testaustoiminta, matkailu ja sen liitännäiselinkeinot sekä kaivostoiminta. Alkutuotannolla on myös kasvava merkitys liittyen matkailuun. Viimeisten vuosien aikana on eri elinkeinojen vuorovaikutus samoilla alueilla tullut haasteelliseksi. Ylläksen matkailualueen läheisyyteen suunnitella oleva kaivoshanke on saanut aikaan voimakkaan vastareaktion.

Seutukunnan työllisyystilanne vaihtelee sesonkiluonteisesti. Voimakkainta vaihtelu on autotestaustoiminnan ja Ylläksen matkailun osalta. Levin matkailukeskuksen kehitys kohti ympärivuotisuutta on tasannut sesonkivaihteluita. Matkailun kasvu on ollut vahvaa kaikissa alueen keskuksissa viime vuodet.

Saavutettavuudessa lentoliikenteen reittien kehittämisessä on menty eteenpäin. Liikenne Kittilän kentällä on vilkasta etenkin talvisin, sillä lentoasemalta on erinomaiset yhteydet moniin Lapin tärkeisiin lomakohteisiin. Keski-Euroopan suorien yhteyksien määrä on lisääntynyt kuluvana vuonna. Kansainvälisen liikenteen osuus on merkittävä. Kittilään lennetään talvikaudella muun muassa Venäjältä, Ukrainasta, Ranskasta, Sveitsistä, Alankomaista, Saksasta, Espanjasta ja Kanadasta. Junaliikenteen kehittämisessä nähdään tärkeänä Kolari-Tornio -välin sähköistäminen. VR huomioi myös Lapin kasvavan matkailun. Helsinki-Kolari-välille lisätään kesäkuussa 2018 yksi

junavuoro molempiin suuntiin. Näiden lisäksi ruska-aikaan tätä vuoroa tullaan ajamaan 12 junavuoroa. Vuonna 2019 Kolariin liikennöidään ympärivuotisesti, 48 juna- vuoroa nykyistä enemmän, ilman touko-kesäkuun katkoa.

Seutukunnan väestökehitys on ollut positiivista ja alueella kärsitään sesonkiaikoina jatkuvasta ammattitaitoisen työvoiman puutteesta ja pahenevasta asuntopulasta. Asuntopulaan olisi hyvä löytää muuntojoustavia ratkaisuja, jotka tukevat ja houkuttelevat ammattitaitoista työvoimaa.

Kittilän kunta tekee systemaattista työtä hankintaprosessien kehittämiseksi aluetaloudellisesta näkökulmasta. Hankintatoiminnan uudistamisen avulla pyritään tukemaan kestäväää kehitystä, parantamaan innovaatioita, harjoittamaan elinvoiman vaikuttavuutta ja tehostamaan julkisten varojen käyttöä.

Alueen lähiajan tavoitteena on saada uusia yrityksiä, luoda edellytyksiä yritysten liikevaihdon kasvulle ja investointipäätöksille, saada muuttoliike kaikissa neljässä kunnassa positiiviseksi sekä pitää yllä lentoliikenteen ja matkailijoiden yöpymismäärien kasvua.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Matkailussa tehdyt investoinnit ja panostukset markkinointiin ovat tuoneet tulosta. Alueen matkailu kasvaa ja luo pohjaa uusien investointien käynnistämiseksi. Näköpiirissä on uusinvestoinnin lisääntyminen hotelli- ja mökkirakentamisessa.

Kuntien investointitoiminta painottuu korjausrakentamiseen sekä reittien ja teiden ylläpitoon. Valtatie 21:n peruskorjaus Kolari-Muonion välillä ja osin Enontekiöllä on valmis syyskuussa 2018. Hanke kuuluu älykkään automaattisen liikenteen palvelu- ja testi-alue Aurora-kokonaisuuteen.

Kaivosyhtiö Agnico Eagle Finland investoi 160 miljoonaa Kittilän kaivoksen laajennukseen. Kaivokseen rakennetaan 1 044 metrin syvyyteen ulottuva kaivoskuilu. Laajennuksen myötä kultakaivoksen kapasiteetti kasvaa. Vuotuinen kultatuotanto on muutoksen jälkeen jopa 8 000 kiloa vuodessa. Hanke käynnistyy kevään aikana. Tällä hetkellä kaivos työllistää alihankkijoineen yhteensä noin 1 000 henkilöä.

Hannukainen Mining -yhtiö suunnittelee Kolarin Hannukaiseen rautakaivosta. Yhtiö suunnittelee louhivansa kaivoksesta 6 milj. tonnia malmia vuodessa 20 vuoden ajan. Kaivosuhanke on herättänyt huolta mahdollisista ympäristölle ja matkailulle aiheutuvista riskeistä.

Lapin kylmät olosuhteet ovat luoneet hyvät edellytyksen ajoneuvojen testaustoimintaan ja elämyksien kokemiseen. Alueella tehdään isojen autojättien erilaista testaustoimintaa hyvin eristetyissä olosuhteissa. Isot autonvalmistajat tuovat alueelle asiakkaitaan ajamaan ja kokemaan lumen ja jään vaikutuksen ajamiseen.

Kaupan ja muun yritystoiminnan kehitys on elinkeinoelämän monipuolistamiseksi myös tärkeää eikä myöskään porotaloutta ja alkutuotantoa ole syytä unohtaa. Kuntien kehittämishankkeissa keskeinen viesti on osallistaa toimijat ja ympäristössä toimitaan kestäväen kehityksen periaatteilla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on vahvistunut Tunturi-Lapissa. TE-toimistoon ilmoitettiin avoimeksi viime vuonna 3 650 työpaikka, joka on lähes 970 eli yli kolmanneksen enemmän kuin edellisvuonna. Rekrytointitarpeissa korostuu matkailuala ml. kauppa kausiluontoisine tarpeineen. Matkailun lisäksi autotestaustoiminta on huomattava kausiluontoinen työllistäjä. Kaivostoiminnan työllisyysvaikutukset ovat vahvemmin ympärivuotisia. Matkailuinvestointien käynnistyessä rakennusalan työvoiman kysyntä tulee alueella lisääntymään heijastuen rakennusurakoitsijoiden kautta työmahdollisuuksina seutukuntaa laajemmalle alueelle.

Tunturi-Lapissa matkailutyövoiman rekrytointitarpeet ovat jokaisen matkailukauden haaste ja osaavaa työvoimaa tarvitaan myös muualta Lapista ja laajemminkin eri puolilta Suomea. Sesonkihuippujen aikana alueen työvoima ei riitä työvoiman tarpeisiin. Pulaa arvioidaan jatkossakin olevan ammattitaitoisista kokeista, tarjoilijoista, vastaanottovirkailijoista ja siivoojista. Haasteena sesongista toiseen vaihtuvan muualta tulevan työvoiman osalta on perehdyttäminen, riittävä paikallistuntemus ja asuntopula.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tunturi-Lapissa työttömyys vähenee, joskin hieman vaisummin kuin Lapissa keskimäärin. Kausiluontoinen työvoiman kysyntä matkailussa ja autotestaustoiminnassa näkyvät Tunturi-Lapissa selkeinä työttömyyden kausivaihteluina vuoden aikana. Ajankohdasta riippuen työttömien osuus työvoimasta on Lapin alin ja joinain kuukausina taas korkeimpien joukossa. Työttömyyden väheneminen näkyy eniten nuorten työttömyydessä. Myös rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat vähentyneet. Alueen elinkeinoelämän myönteiset näkymät tukevat työttömyyden positiivista kehityskuvaa. Mikäli matkailukausien pidentämisessä kohti ympärivuotisuutta onnistutaan, tasoittuvat myös työttömyyden kausivaihtelut.

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2017 lopussa 16 660 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 59 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 869.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Lapin vahvuutena on luonto, luonnonvarat ja luonnon olosuhteet. Alue on Euroopan Unionin pohjoisin seutukunta. Matkailun merkitys ja nykyinen kasvu näkyy koko seutukunnan alueella. Tätä näkemystä tukevat lentoliikenne- ja majoitustilat. Matkailurakentaminen on ollut vahvaa seutukunnan pohjoisosassa. Alueella on rakennettu laadukkaita hotelleja ja pienmajoitustoimintaa. Suurten hotellien ja kotimaisten matkailijoiden sijaan trendi on vaihtumassa pieniin laadukkaisiin majoitus- ja matkailutuotteisiin. Etenkin ulkomailta tulevat matkailijat ovat laatutietoisia ja valmiita maksamaan palveluista.

Saavutettavuus on parantunut edellisistä vuosista. Keski-Euroopasta on saatu suoria reittilentoyhteyksiä Ivaloon. Lapin lentoasemille on luvassa erittäin vilkas loppuvuosi.

Luonnonvarojen käytön kannalta merkittävä elinkeinosektori on kaivannaisteollisuus. Seutukunta kuuluu Fennoskandian kilpialueeseen, jonka kallioperästä on kaivettu monia eri metalleja. Alueella toimii Bolidenin Kevitsan kaivos. Kaivostoiminnan uudelleen käynnistämistä suunnitellaan Pahtavaarassa ja kaivosyhtiö Anglo American ilmoittaa tutkivansa esiselvityksellä maanalaisen kaivoksen perustamista Sodankylän Sakattiin. Kuparia, nikkeliä, platinää, palladiumia ja kultaa sisältävä malmiesiintymä on merkittävimpiä sulfidisten Cu-Ni-PGE malmien löydöistä Euroopassa kymmeneen vuosiin.

Pohjois-Lapin väestökehitys on kaksijakoinen. Inarin viime vuoden kehitys oli positiivinen kuntien välisen muuton ja maahanmuuton osalta. Utsjoella kehitys oli juuri plussan puolella. Sodankylän väestökehitys oli selvästi miinuksella, vaikka alueella elinkeinoelämän kehitys on vahvasti plussalla.

Saamelaisuus ja saamelaisuuden merkitys näkyy vahvasti pohjoisen alueen elinkeinon kehittämisessä ja arjessa. Saamelaiset puhuvat kolmea saamenkieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ovat poronhoito, kalastus, metsästyks, luonnontuotteiden keräily, pienimuotoinen maatalous ja käsityöt. Utsjoki on Suomen ainoa saamelaisemmistöinen kunta.

Matkailun kasvu näkyy asuntopulana ja ongelmana saada osaavaa työvoimaa. Alueen tavoitteena on saada asuntorakentaminen Inarin ja Utsjoen kunnan alueella liikkeelle.

Sodankylä tavoittelee lentokentän alueella toimivalle arktiselle kehittämisympäristölle muun muassa kansainvälisten yritysten ja tutkimuslaitosten kiinnostusta. Alueella kehitetään ympärivuotista arktista testaus-, olosuhde- ja tutkimustoimintaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Matkailu kasvaa erityisen vahvasti Inarin ja Utsjoen alueella. Yöpymisten määrä on kehittynyt hyvin viime vuosina ja erityisesti ulkomaisten matkailijoiden määrä on lisääntynyt. Yritykset ovat panostaneet ympärivuotiseen matkailuun. Alueen vetovoimatekijänä on oikea erämaaluonto ja Tenon lohijoki, joka houkuttelee suuret määrät kalastusmatkailijoita kesäisin.

Matkailun kasvu heijastuu rakentamiseen, kauppaan, luonnontuotteiden kysyntään ja ohjelmapalveluihin. Inariin on rakennettu kaksi hotellia ja muuta majoitustoimintaa. Rakentamisen odotetaan kasvavan edelleen. Utsjoella odotetaan mahdollisesti isoa matkailuyritystä.

Lapin talvi tarjoaa auto- ja rengasvalmistajille mahtavat testausalueet. Ivaloon on kehittynyt merkittävää ajoneuvojen ja niihin liittyvien osien testaustoimintaa. Testaustoimintaa alueella harjoittaa Test World Oy. Yhtiön tavoitteena on kasvaa ja laajentaa toimintaa.

Boliden Kevitsa Mining Oy on kaivostoimintaa harjoittava yritys, jonka Sodankylän kaivos on kokonaislouhintamäärältään yksi Suomen suurimmista. Omien työntekijöiden määrä on noin 400 henkilöä ja vakituisten urakoitsijoiden määrä noin 350–400 henkilöä. Kaivosyhtiö Anglo American suunnittelee kaivostoimintaa Sodankylän Sakattiin.

Alue on soidensuojeluohjelman suojelema kohde ja sijaitsee Natura 2000 -alueella. Hanke pyritään toteuttamaan niin, että luonnon monimuotoisuudelle aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa. Yhtiö on käynnistänyt YVA-prosessin. Pahtavaaran kultakivos on löytänyt uuden omistajan ja aktiivinen toiminta on käynnistymässä uudelleen.

Seutukunnan pohjoisosalla on yhteinen raja-alue Norjan kanssa ja tämä pitää raja-kauppaa alueella vilkkaana. Myös monet rajalla asuvat käyvät Norjan puolella työssä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän kasvu on näkynyt Pohjois-Lapissa kolmena viime vuotena TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Viime vuonna TE-toimistoon ilmoitettuja työpaikkoja oli lähes 3 300. Avoimissa työpaikoissa näkyy vahvasti matkailun vaikutus palvelutyöntekijöiden, siivoojien ja myyjien kysyntänä sekä hoivapalvelun ja terveydenhuollon ja opetusalan työvoimatarpeet. Näihin ammatteihin liittyvät myös alueen ongelmat työvoiman saatavuudessa.

Matkailun lisäksi kaivostoiminta heijastuu monien muiden sitä tukevien toimialojen työvoimatarpeina. Molempien osalta osaavan työvoiman hankinta ulottuu omaa aluetta laajemmalle alueelle. Yhteishankintakoulutuksella on tuettu osaavan kaivosteollisuuden työvoiman rekrytointia. Utsjoen työllisyystilanteessa näkyy rajan yli työssäkäyntimahdollisuudet Norjaan. Saamenkielisiin palvelutarpeisiin liittyy saamen kielen osaajien tarve erityisesti julkisella sektorilla. Alueen rakennushankkeet ovat tarjonneet työmahdollisuuksia alueen rakentajille ja työnjohtajista ja insinööreistä arvioidaan olevan pulaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Lapissa työttömyys on vähentynyt hieman Lapin keskimääräistä enemmän. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus ikäluokkansa työvoimasta on Pohjois-Lapissa Lapin alin ja myös selvästi alempi kuin koko maassa. Myös vanhimpien ikäryhmien työttömyys on kääntynyt laskuun. Matkailun kausivaihtelut näkyvät Ivalon ja Sodankylän työttömyydessä. Utsjoella työttömien osuus työvoimasta on yleisesti Lapin alin, missä näkyy työssäkäyntimahdollisuudet rajan yli Norjaan. Sodankylä on mukana työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisessa kokeilussa, joka tukee seutukunnan pitkäaikaistyöttömyyden alenevaa kehitystä.

Alueelliset kehitysnäkymät

Kevät 2018

ISSN 1797-3562 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-327-303-0

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet